ANKARA BAROSU YAYINLARI

HUKUK MERCEĞİ

KONFERANSLAR VE PANELLER
15 Aralık 2006 — 24 Temmuz 2008

12

ANKARA BAROSU YAYINLARI

HUKUK MERCEĞİ

KONFERANSLAR VE PANELLER

25 Nisan 2008 — 24 Temmuz 2008

12

ANKARA BAROSU YAYINLARI

© Ankara Barosu Başkanlığı, 2010
Tüm hakları saklıdır

ISBN 978-605-5614-33-1

İletişim adresi
Ankara Barosu Başkanlığı
Adliye Sarayı Kat: 5 Sıhhıye/ANKARA
Tel: 0 [312] 416 72 00
Faks: 0312 309 22 37
www.ankarabarosu.org.tr
ankarabarosu@ankarabarosu.org.tr

(ABEM)
Ankara Barosu Eğitim ve Kültür Merkezi
Ihlamur Sk. No: 1 Kızılay/ANKARA
Tel: 0312 416 72 00
Faks: 0312 309 22 37

Grafik-Tasarım
Mustafa HORUŞ
[Ankara Barosu]

Basım Tarihi
24.03.2010

Baskı
Başak Matbaacılık Tan. Hiz. Ltd. Şti.
Anadolu Bulvarı Meka Plaza No: 5/15
Gimat/Yenimahalle / ANKARA
Tel: (312) 397 16 17
Faks: (312) 397 03 07
www.basakmatbaa.com

HUKUK MERCEĞİ

12

KONFERANSLAR VE PANELLER

25 Nisan 2008 — 24 Temmuz 2008

İçindekiler

GLOBAL OLAĞANÜSTÜ HAL..... 9
PROF. DR. MİTHAT SANCAR

AVUKAT CENGİZ KAYA'YA SAYGI TÖRENİ VE "AVUKATIN GÜVENLİĞİ" 33
Oturum Başkanı
AV. İHSAN YEŞİLYURT (Ankara Barosu Yönetim Kurulu)
Konuşmacılar
AV. ÜMİT BULUT
BEYTULLAH ÖZGÜR (Ankara İcra Müdürlüğü)
ALPTEKİN TAŞÇI (Ankara Emniyet Müdürlüğü)

İNTERNETİN GÜVENLİ KULLANIMI..... 57

ORGAN NAKLİNDE HUKUKİ SORUNLAR 87
Oturum Başkanı
PROF. DR. MEHMET HABERAL
Konuşmacılar
HAKAN KIZILASLAN
ERHAN BÜKEN
ATA BOZOKLAR

AİLE MAHKEMELERİNDE GÜNCEL SORUNLAR 137

Oturum Başkanı

AVUKAT SENAY ERTEM (Ankara Barosu Kadın Hakları Merkezi Başkanı)

Konuşmacılar

ZEYNEP ÖKSÜZOĞLU (Ankara Aile Mahkemesi Hakimi)

ÖMER UĞUR GENÇCAN (Yargıtay II. Hukuk Dairesi Üyesi)

PROF. DR. AHMET KILIÇOĞLU (Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi)

RAMAZAN KARAKAYA (Yargıtay II. Hukuk Dairesi Tetkik Hakimi)

ŞERAFETTİN ŞANVER (Ankara Aile Mahkemesi Hakimi)

II. EDEBİYAT AKŞAMI 187

ABDÜLKADİR BUDAK

EMEL GÜZ

DENETİMLİ SERBESTLİK 221

Vehbi Kadri Kamer

Denetimli Serbestlik ve Yardım Hizmetlerinden Sorumlu Daire Başkanı

AVUKATLIKTA ARABULUCULUK 233

YASAMA, YÜRÜTME, YARGI İLİŞKİLERİ VE YARGI BAĞIMSIZLIĞI 271

Oturum Başkanı

SALİM ÇORUK (Tüm Yargı Mensupları Derneği Genel Başkanı)

Konuşmacılar

ÖMER FARUK EMİNAĞAOĞLU (Yarsav Genel Başkanı)

MAHİR ERSİN GERMEÇ (Yargıtay 18. Hukuk Dairesi Başkanı)

HAKKI SUHA OKAY (CHP Grup Başkanvekili)

FARUK BAL (MHP Başkan Yardımcısı)

TAYFUN İÇLİ (Eskişehir Milletvekili)

MÜLTECİ HAKLARI 321

III. EDEBİYAT AKŞAMLARI 353
HİLMİ YAVUZ

İCRA HUKUKU..... 387
AV. TALİH UYAR

SİVAS OLAYLARI..... 415

ÖZÜRLÜ AVUKATLARIN SORUNLARI..... 441

BİLGİSAYARLARDA, BİLGİSAYAR
PROGRAMLARINDA VE KÜTÜKLERİNDE ARAMA, KOPYALAMA VE EL KOYMA..... 465
Konuşmacılar
LEYLA KESER BERBER (İstanbul Bilgi Üniversitesi
CUMHUR ERCAN (Adalet Bakanlığı)
AV. ÇAĞATAY CENGİZ

LOZAN'DAN GÜNÜMÜZE 497
Oturum Başkanı
AV. NAİL GÜRMAN
Konuşmacılar
DOÇ. DR. ESRA DARDAĞAN
PROF. DR. ÜNSAL YAVUZ

ANKARA BAROSU
İNSAN HAKLARI MERKEZİ

GLOBAL OLAĞANÜSTÜ HAL

PROF. DR. MİTHAT SANCAR

25 NİSAN 2008
ABEM

GLOBAL OLAĞANÜSTÜ HAL

AV.HASAN ÜREL - ANKARA BAROSU BAŞKAN YARDIMCISI - Hepinize ayrı ayrı çok teşekkür ediyoruz. Erşan Ağabey dedi ki, bir açış konuşması yap, öyle bir konuşma filan yapmayacağım, yani öyle bir açış konuşması bekleyen olursa hayal kırıklığı olur. Aslında bir özür beyanı için söz aldım. Geçen hafta bu toplantıyı yapmak üzere hocam davet etmişti, sağ olsun gerçekten baromuzun bütün etkinliklerinde bize yardımcı oluyor, bizi kırmıyor, geliyor. Bu akşam da bir programı olmasına rağmen gene lütfetti geldiler. Çok teşekkür ediyoruz kendisine. Ama tabii çok az katılım var o zaman. Dedim ki, hocam, gelecek haftaya yapalım, ben size söz veriyorum, çok katılım olur. Ama işte hocam gene görüyorsunuz durum bu. Ama yeter çoğunluğumuz vardır diye düşünüyorum. Yani gerek sayı, yeter sayı değil mi böyle şeyler, gerçi bu 367'den sonra biliyorsunuz bu sayılar ama herhalde biz bunu yeterlidir diye düşünüyoruz. Hâlâ da gelen arkadaşlarımız var. Ben tabii hocama çok teşekkür ederek kendisini kürsüye davet ediyorum, buyurun hocam.

PROF. DR. MİTHAT SANCAR - Hasan Bey'e teşekkür ediyorum. Tabii aslında ben anlıyorum insanların bu tür etkinliklere büyük heyecanla katılmamalarını. Ben konuşmacı olmasam, büyük ihtimalle ben de gelmezdim. Hatta konuşmacı olduğum halde bir fırsatını bulup kaytarmayı da isterdim. Ama çok konuşuluyor Türkiye'de. Bazen sözün hakikaten bir değeri kalıp kalmadığını soruyorum ben de kendime. Hem dinleyenler açısından hem konuşanlar açısından. Yani daha az konuşmanın daha iyi olabileceğini düşündüğüm zamanlar hiç az değil. Her şey çok hızla değişiyor, gündem çok kabarık, sabit de durmuyor. Böyle bir gündemi yerleşik bir toplumsal, siyasal sistemi olan, düzeni olan ülkelerde yaşamak mümkün değil. Bazen yurt dışına gidiyorum, her sene Ankara'nın ya da Türkiye'deki hayatımın tam tersi bir hayatın aktığı bir yere gidiyorum. Bazen yazılarımda söz ettiğim oluyor o yerden, Münster diye bir yer var. Gerçekten buradaki hayatımın tam tersi, çok sakin bir yer, çok düzenli bir yer. Almanya'nın kuzeyinde yeşillikler

içinde bir üniversite kenti. İşte 300 bin nüfusun yaklaşık 60 bini üniversite öğrencisi, öğretim üyesiyle birlikte. O kadar sakin ki, mesela oradaki bir günün buranın net on günü gibi düşünebilirsiniz. Yani burada on günde yapamayacağım işleri ya da yakalayamayacağım zamanı orada yakalayabiliyorum. Ama orası da biraz sıkıcı. Çünkü on günden sonra dayanamıyorum ya da en fazla iki hafta kalabiliyorum. Oradaki dostlar da hep şunu derler, Türkiye'de entelektüel olmak, hem konuşan hem dinleyen, ilgilenen insan olmak çok zor bir iş, çok ağır bir yük gerçekten. Gündemi takip edemiyorsunuz, hani ülkenizin gündemini takip etmeniz çok zor. Kaldı ki uluslararası gelişmeleri bazen doğrudan sizi ilgilendirmiyorsa hiç bakmıyorsunuz bile, geçiyorsunuz. Bunu da anlıyorum. Bugünkü başlığımızda böyle ya bunu da şimdi konuşmanın zamanı mıdır gibi bir duygu ile karşılanmış olabilir, bunu da anlıyorum. O nedenle katılımın azlığı, çokluğu meselesini hiç tartışmayacağım. Belki de hani reytingi daha iyi birini bulmanız gerekiyordu, artık medya çağındayız. Belki benim reytingim bu kadardır, onu da kabul ederim başkan. Sonuçta katılımın azlığı, çokluğu meselesini sorun etmiyorum ben. Doğal olarak böyle bir etkinlik yapılmışsa, bilhassa genç arkadaşların, stajyer arkadaşların ya da mesleğe yeni başlamış arkadaşların bulunmasını arzu eder insan. Onlarla sohbet etmenin, onlarla tartışmanın, onların sorularını görmenin heyecan verici, canlandırıcı, besleyici bir yanı var. Lütfen bunu sizlerin, artık canlandırıcı bir işleve sahip olmadığınız gibi düşünmeyin. Yani burada stajyer arkadaşların sayısı az, daha yerleşik, biraz işte otuzlarına gelmiş insanlarda bundan kalmamıştır gibi bir sonuç çıkartmayın lütfen bundan. Şimdi bu, efendim?

PROF. DR. MİTHAT SANCAR - Ama ortam olunca öyle görünüyor, buradan bakınca otuzun üstünde kimseyi göremiyorum, bir tek ben varım! Ben izninizle ceketimi çıkartacağım çünkü biraz sıcak galiba.

Evet, global olağanüstü hâl konumuz. Aslında olağanüstü hâl bizim yabancı olduğumuz bir şey değil. Önüne global kelimesini ekleyince biraz boyutları genişliyor ama özü değişmiyor. Çünkü Türkiye, ilan edilmiş, edilmemiş yasal olarak yürürlüğe konmuş, fiilen uygulanmış olağanüstü dönemlerin büyük çoğunlukta olduğu bir geçmişe sahip bir cumhuriyeti kastediyorum. Cumhuriyetin ilanından bu yana sıkıyönetim, olağanüstü hâl adı altında olağanüstü yönetim rejimlerinin uygulandığı dönemler, bunların olmadığı dönemlere oranla çok daha fazla görünüyor. Olağanüstülüğün ne olduğunu çok iyi biliriz sanıyorum. Olağanüstü hâl dediğiniz zaman hukuksal açıdan kastettiğimiz iki unsurun normal zamanlardan farklı bir düzen yaratmasıdır. Bu unsurlardan biri; hukuka bağlılığın gevşemesidir, en hafif tabiriyle. İkincisi de; özgürlüklerin kısıtlanması, hakların belli ölçülerde askıya alınması ya da kalkmasıdır. Olağan dönemlerin, olağanüstü hâlden temel farkı hukuk açısından baktığımızda böyledir. Neden olağanüstü hâle gerek duyulur? Olağan şartlarla bir ülkeyi, bir toplumu veya bir gezegeni, yani dünyayı yönetmenin mümkün olmadığına inanıldığı zaman. Eğer olağan şartlarda bir yönetim mümkün değilse olağanüstü hâle başvurulur.

İlginçtir, olağanüstü hâlin bu iki unsuru var dedim, demek ki olağan dönemde yönetimin imkansızlaştıran şey ya da zorlaştıran şey de bu iki unsurda aranır. Bir yandan hukuka bağlılık olağan yönetimi imkansızlaştırır gibi bir sonuç çıkarabiliriz bu unsurlardan. İkincisi; özgürlükler ve haklar olağan bir yönetim düzenini imkansızlaştırır. Kısacası olağan şartlarda yönetimin imkansızlığından iki şey sorumlu oluyor bu durumda; hukuka bağlılık ve özgürlüklerin yürürlükte olması. Olağanüstü şartlara geçilince ya da yönetime geçilince bunlar askıya alınıyor.

Olağanüstü hâlin modern devlet tarihindeki esaslı kuramcısı ve belki de en önemli kuramcısı, başlangıç kuramcısı Thomas Hobbes'tur. Thomas Hobbes'un kurduğu dünya, devlet düzeni tamamen olağanüstü şartlara göre oluşturulmuştur. Thomas Hobbes'u burada uzun uzun anlatacak değilim tabii. Yani biraz lisans dersine döner, bunu da asla istemem. Şimdi dersten çıkıp geldim zaten, saat 16:00'ya kadar fakültede dersim vardı. Biraz daha sohbet havasında akmasını çok tercih ederim. Uzatmayacağım zaten, sadece ana hatlarıyla bazı noktaları aktaracağım sonra soru ve cevap kısmında daha canlı bir sohbet olacağını umuyorum. Thomas Hobbes'a göre; insanların toplum ve devlet haline geçmelerinin tek nedeni vardır. Korku! İki dönem var biliyoruz, doğa hali, toplum hali. Bu varsayımsal bir konuda olsa bile aslında pek çok gerçeği işaret ediyor, Avrupa'nın 1600'lerindeki 17. yüzyıldaki Avrupa'nın şartlarını bir tepki olarak oluşturduğunu söyleyebiliriz. İnsanların kargaşa ve kaos içinde yaşadığı bir dönem olarak tasvir ediyor doğa halini. Güvenliğin olmadığı bir dünya, herkesin herkesi boğazladığı bir ortam, kısacası "Homo Homini Lupus", yani "İnsan İnsanın Kurdudur" olduğu bir dünya diyor. Böyle bir dünyadan çıkışın tek yolu vardır; herkesi korkutacak, birbirlerine saldırmaktan caydıracak, vazgeçirecek çok güçlü bir otorite kurmak, çok güçlü bir yönetim kurmak. Eğer bunu beceremezseniz o zaman bu sisteme, bu kaosa, bu korkuya, bu güvensizliğe son veremezsiniz. Öngördüğü olağan devlet şekli aslında olağandışı tür bir yönetime dayanıyor. Diyor ki, bütün bireyler haklarını ve özgürlüklerini bu büyük otoriteye devredeceklerdir, onun karşılığında koruma alacaklardır, güvenlik alacaklardır. Güvenlik içinde yaşamak istiyorlarsa özgürlüklerinden vazgeçmek zorundadırlar.

Bu formül, sonraki yıllarda da bütün olağanüstü yönetim veya otoriter yönetim fikirlerinin, taleplerinin de temelini oluşturmuştur. Korku, güvenlik, hukuk çatışması olarak adlandırabiliriz bu formülü. Korku varsa, güvenlik tehlikedeyse bunun karşılığı hukuktan vazgeçmek, özgürlüklerden vazgeçmek, güçlü bir otoriteyi çağırmak ve güvenliği yeniden tesis etmek. Türkiye'nin tarihine dönüp bakın bunun en iyi uygulandığı dönem 12 Eylül öncesi dönemdir ama diğer darbe dönemleri ve olağanüstü yönetim çağrılarının yükseldiği bütün dönemlerde bir korku ve güvenlik sorunu vardır, bir korku ve güvenlik motifi vardır en azından.

Şimdi böyle olunca tabii akla şu ihtimal de hep geliyor ve pek çok açıdan da temellendirilebilir, ispatlanabilir bir varsayımdır bu; eğer bir otorite, ister yerel ister global düzeyde olsun, olağanüstü yönetim kurmak istiyorsa, otoriter bir

yönetim kurmak istiyorsa en kestirme yol güvensizlik ortamı yaratmaktır, kaos yaratmaktır, korku yaratmaktır. Birileri korkuyu görünce, daha doğrusu korkuyu yaşayınca, bu kaosu görünce bıkacaklar, bezecekler hayatlarından ve elbette hayatta kalmayı can ve mal güvenliğini özgürlüklere tercih edeceklerdir. Bu ulusal sistemlerde böyle olmuştur, uluslararası düzlemde de biraz sonra anlatacağım. 2000'den beri, 2001'den beri özellikle böyle işlemektedir. Eğer korku iyice yaygınlaşırsa insanlar başka hiçbir şey düşünemez hale gelirler çünkü korkunun insanların ruhunu kemiren bir etkisi vardır. Bu sözü bilerek kullandım, çünkü benim çok sevdiğim bir film yönetmeninin çok sevdiğim bir filmidir. Alman yönetmen Fassbinder'in "Korku Ruhu Kemirir" diye bir filmidir. Sevgili Ayşegül burada, belki bir gün bu filmi Sinema Kulübü olarak izletip, beni de o zaman çağırırsa ona gelirim, bak pek çok şeye geleceğime söz asla vermem ama bu filmin söyleşisine gelirim. Korku Ruhları Kemirir, tabii böyle büyük siyasal olayları anlatmıyor, tam kişisel hayatlar üzerinden korku yüzünden neleri yaşamaktan vazgeçtiğimizi çok çarpıcı bir şekilde anlatıyor. Kişisel hayatlarımızda da böyledir bu. Olağanüstü hâl, olağanüstü yönetimler, baskıcı yönetimler esas gıdalarını korkudan alırlar. Bunu böyle bilelim.

Şimdi, ulusal düzeyden uluslararası düzeleme geçelim ve bunu şu şartlara bir uyarlamaya çalışalım: 2001, biliyorsunuz yakın tarihte ya da 20. yüzyıldan sonra girilen evrede yeni bir dönemin kesin başlangıcı olarak kabul edilmiştir. İkiz Kulelere yapılan büyük saldırıdan sonra herkes, hiçbir şey eskisi gibi olmayacaktır, demiştir. Doğru da aslında, hiçbir şey eskisi gibi olmayacaktır ama galiba pek çok şey eskisi gibi olacak-tı-! Eskiden kasıta göre değişir bu, yani eskiden neyi kastettiğinize göre değişir. Birleşmiş Milletlerin sistemiyle ve dünya düzeninin son dört yüz yıllık gelişimini çok kısaltarak bunu açıklamaya çalışayım. Bizim içinde yaşadığımız, daha doğrusu 1990'ların sonlarına kadar içinde yaşadığımız uluslararası hukuk düzeni 1648'de temellendirilmiştir, inşa edilmiştir. 1648 Avrupa'da yoğun iç savaşın ya da prenslikler arası savaşların, toprak savaşlarının, mezhep savaşlarının yaşandığı bir büyük, uzun savaşın ardından imzalanan barış anlaşmasının tarihidir. O 30 Yıl Savaşları denen dönem Avrupa'yı kasıp kavurmuştur. Mesela büyük ölçüde Alman topraklarında, yani bugün Almanya diye nitelediğimiz topraklarda cereyan etmiştir bu savaşlar ve kırsal nüfusun üçte birini, kentsel nüfusun yaklaşık yarısını yok etmiştir. 30 yıl sürmüştür, birbiriyle savaşmayan devlet, prenslik ve mezhep kalmamıştır. Fakat bir süre sonra tükenmiştir güçleri ve bir barış zamanı geldiğini düşünmüşlerdir, kabul etmişlerdir. Münster'de buluşmuşlardır biraz önce söylediğim yerde, benim 20 yıldır sürekli gittiğim, işte bazen uzun kaldığım bu şehirde buluşmuşlardır ve kısa sürede barış anlaşmasını imzalamışlardır.

Şimdi tam bu düzen, düzensizlik meselesine bir örnek olsun diye Volter'in Münster'le ilgili ve barış anlaşmasının neden Münster'de imzalandığına dair çok güzel açıklamaları var, sözleri var, gözlemleri var. Volter son derece renk-

li bir adamdır ayrıca. Bu tür dipnotları düşmeme umarım itirazınız yoktur. Volter'in en ünlü eserinin "Candide" olduğunu da biliyoruz. Candide ya da İflah Olmaz İyimserlik Üzerine de çevrilebilir. Westphalia'da başlıyor, Münster'de Westphalia'nın merkezindedir, sonra bir gün Münster'e geliyor, günlüklerinde yazıyor bunu. Düşünüyor, diyor ki, ya neden burada toplandı bu Avrupa Barış Konferansı? Münster'i biraz gezdikten sonra ben anladım diyor. Bütün prensleri Münster'e çağırdılar bu kadar sıkıcı bir yerde uzun hiç kimse kalamazdı, o nedenle bir an önce imzalayalım da kaçalım diye çağırdılar buraya! Böyle imzaladılar barış anlaşmasını. Ve 1648'de temelleri atılan devletler sistemi Avrupa devletler sistemidir. Çünkü o zaman dünyanın bilinen devletleri, siyasal aktör olarak bilinen devletleri Avrupa'dadır ama Avrupa'nın tamamını kapsamaz. Rusya ve Osmanlı bunun dışındadır, Osmanlı 1856 Paris Anlaşması'yla dahil olmuştur bu sisteme. Bu sistemin temel ilkesi egemenliktir, egemenliğe saygıdır, içişlerine karışma yasağıdır. Bütün prensliklerin eşit egemenliğe sahip olduğu ilkesini hukuksal olarak kabul eden metin, ilk metin Westphalia Barış Anlaşması'dır. Bu ilke 1945'teki Birleşmiş Milletler çalışmalarında da ve Kuruluş Anlaşmasında da kabul görmüştür. Dolayısıyla hukuksal açıdan eşit egemenlik ve içişlerine müdahale yasağı 1648'de temelleri atılmış uluslararası sistemin temel sütunlarıdır. 1945 bunlara bazı eklemeler yapmıştır elbette, şiddet kullanma yasağını, uluslararası ilişkilerde şiddetin istisnai hale getirilmesi. Sadece iki durumda Birleşmiş Milletler Anlaşması'na göre meşru müdafaa ve Güvenlik Konsey'inin dünya güvenliğinin tehlikede olduğuna karar vermesi halinde uluslararası ilişkilerde askeri güç kullanılabileceği kabul edilmiştir 1945'te Birleşmiş Milletler Antlaşması'yla. Bunun dışında elbette egemenlik ilkesinde bazı gevşemeler, egemenlik ilkesinde bazı esneklikler yaratılmıştır insan haklarının kabul edilmesi gibi. İnsan hakları, devletlerin temel içişlerine dahil konuları arasında sayılmamıştır. Artık sadece devletlerin tasarrufunda olan konular olmaktan 1945'te çıkmıştır. Ama diğer temel ilke devam etmiştir.

Bu nereye kadar devam etti? Aslında hukuksal açıdan bugün de devam ediyor ama bu fiilen değişmeye başladığı tarih 1990'dır. 1990'da ne olduğunu da hepimiz biliyoruz. Toplu dünya bitti, Sovyet sistemi, Doğu Avrupa ülkeleri vesaire bunlar çöktü, Amerika -adını nasıl koyarsanız koyun- bu sistemin tek egemeni haline geldi. Tek kutuplu dünya diye adlandırılan bir durum doğdu. Eskiden dehşete dayansa da bir denge vardı, şimdi dehşet veya değil denge yok artık. Tek kutup var, buna bazıları imparatorluk diyor, bazıları işte büyük emperyalist egemenlik, ne derseniz deyin ama bir gerçek var; Amerika Birleşik Devletleri uluslararası sistemde belirleyici baş aktör haline gelmiştir 1990'dan sonra. Ve ardından hemen yaşanan gelişmeleri hatırlarsınız, Kuveyt'in işgali Saddam tarafından, Kuveyt operasyonu uluslararası hukuk açısından çok tartışmalıydı ama Amerika Birleşik Devletleri'nin ilk Körfez çıkarması olarak biliniyor. Sonra en önemlisi tabii Kosova'da yaşandı, yine Sırbistan'a karşı NATO'nun, artık Birleşmiş Mil-

letlerin değil, NATO'nun askeri harekatı yapıldı, ki NATO'nun düzeyinde buna yetkisi yoktur. Uluslararası hukukta Birleşmiş Milletler belgelerinde de buna izin yoktur. Ama Amerika Birleşik Devletleri, "Ben ihlâl ederim!" dedi, "Ben hukuku tanımam!" dedi, gitti. Ama asıl kırılma noktası, yani bunlar hazırlık aşamalarıydı, asıl kırılma noktası 2001'deki 11 Eylül saldırılarından sonra yaşandı. 11 Eylül'den sonra global bir savaş, terörizme karşı küresel bir savaş başlattığını ilan etti Amerika Birleşik Devletleri ve bu savaşta yerleşik hukuk sistemini, uluslararası hukukun yerleşik ilkelerini tanımayacağını ilan etti. Ben buna olağanüstü hâl demiştim 11 Eylül'den bir ay sonra yazdığım uluslararası bir, dergilerde de yayımlanan yazımda "global olağanüstü hâl" demiştim. Bunu övünme saymazsanız bu terim daha sonra yerleşti. Yani hani ilk burada kullanıldığını söyleyebilirim. Sonra İsveç'te bir konferansta konuşmuştum, o zaman İngilizce de yayınlanmıştı. Ve global olağanüstü hâlin geldiğini, bundan sonra uluslararası alanda bir global olağanüstü hâl yaşanacağını, üstelik buna kalıcı global olağanüstü hâl denmesi gerektiğini söylemiştim. Yanılmadık, böyle oldu. Kalıcı özgürlük demiştiler ya o operasyona, ben de kalıcı olağanüstü hâl demiştim. Dünyada tek otoritenin kendisi olduğunu ve yerleşik hukukla bağlı olmadığını, gerektiğinde askeri güç kullanabileceğini ilan etti Amerika Birleşik Devletleri ve bu politikası bugüne kadar devam ediyor.

Bunun çok çeşitli sonuçları var tabii. Şimdi hiçbir güç, hiçbir iktidar iddiası sadece fiziksel kaba kuvvet üzerine kurulmaz. Bunu meşrulaştırmak için de ilkelere ihtiyacınız vardır, atıflara, referanslara ihtiyacınız vardır. Bismarck'a ait olduğu söylenir, hepinizin bildiğini tahmin ediyorum. "Süngüyle her şeyi yapabilirsiniz ama üstüne oturamazsınız!" İşte eğer bir meşruluk kaynağı aramayacaksınız süngünün üstüne oturmak gibi bir durum yaratırsınız ve elbette uzun süre dayanamazsınız, sizi de yok eder o kaba güç. Amerika'nın bu rıza üretmeye yönelik meşruluk stratejisi demokrasi ve insan hakları olmuştur. Yani askeri gücünü demokratik olmayan yerlere götürmek ve o ülkelerde insanları özgürleştirmek olmuştur. Irak işgalinin temel argümanları da bunlardır. Bir diktatörlük yıkılacaktır, bir diktatörlük yıkılacaktır, tasfiye edilecektir, Irak halkı özgürleştirecektir, oraya demokrasi ve özgürlükler getirilecektir. Ama demokrasi ve özgürlük götürürken her şey bir bahttır, kendi anladıkları anlamda bir demokrasi, kendi anladıkları anlamda bir özgürlük. Bunu yapmak için de mesela bugün sayıları galiba bir milyonu aştı, bir milyon insan ölebilir. Bazı şeylerin bedeli ağırdır bu anlayışa göre. Mesela 30 yıl sürebilir bu savaş, 30 yıl sürmesi de önemli değil, sonuçta bu ilkeler egemen olacaksa bunun bedeli ödenir!

Amerika Birleşik Devletleri'nin o zamanlarda ideologlarının verdikleri örnekler II. Dünya Savaşı sonrası Japonya ve Almanya'dır. Onlar diyorlar ki, biz bunu başardık. Yani Almanya'yı da Japonya'yı da demokratikleştirdik. Hakikaten de anayasalarını, Japonya'nın anayasasını doğrudan Amerika Birleşik Devletleri Silahlı Kuvvetleri hazırladı, bugün yürürlükteki anayasa Amerikan donanma su-

bayları tarafından bir denizatlıda hazırlanmıştır ve o denizatlıda hazırlanan anayasa esas olarak bugün de yürürlüktedir. Almanya'da biraz farklı olmuştu ama sonuçta işgal kuvvetlerinin o zaman hukuken kabul edilen statüsü buydu, dört devletin işgal gücü olduğu resmen kabul ediliyordu. Onların denetiminde Alman partilerinden temsilcilerin oluşturduğu bir kurul hazırlamıştır anayasayı ama uzun yıllar Amerika Birleşik Devletleri batıda Sovyetler Birliği doğuda egemenliğini sürdürmüştür.

Amerika, Almanya'yı ve Japonya'yı demokratikleştirdim ben, Irak'ı da yapacağım diyor, başka ülkeleri de yapacağım diyor. Büyük Ortadoğu Projesini açıklarlarken de aynı şeyi söylüyorlar. Bu tabii global olağanüstü hâl dediğimiz şeyin iki sonucu var; bir, hukuka bağlı değilim mesajını çok açık veriyor. Nitekim Ramsey mi idi, onlardan biri, şimdi hatırlamıyorum ama; işte hukuka uymuyorsunuz, işkenceler, infazlar vesaire. Hukuk mu dediniz, tırnak içinde galiba kelime tam bu değildi, "Şu salak avukatlar ilgilensin" – affedersiniz- öyle demişti. Yani bu onların işidir, onlar uğraşsınlar hukukla, yani hukuk beni ırgalamaz demeye getirmişti. Onlar böyle diyor, lawyer diyor, yani hukukçular değil doğrudan avukatlar diye çevriliyor. Kendimizi burada dışında bırakmak gibi bir niyetimiz olduğunu mu ima ediyorsunuz? Yok. Tabii o hukukçuları kastediyor diyelim, öyle tamam, hepimiz girelim içine bir sakıncası yok. Hukuku tanımamak, ikincisi; nerede gerekli görüyorsa orada özgürlükleri de hakları da istediği gibi ihlâl etmek.

Şimdi şu anda dünyada böyle bir olağanüstü hâl hali yaşanıyor. Bu olağanüstü halin sürdürülebilmesi için, tabii ben komplo teorilerinden anlamam, hakikaten zekam bu kadar gelişkin değil, basmıyor kafam yani. Kurabilsem kuracağım, beceremiyorum sonra gülünç oluyor. Ama bazıları bu kaosun bilerek yaratıldığını söylüyorlar, ben bunu önemsemiyorum bilerek yaratılmış olabilir, olmayabilir. Komplo teorilerinin en güçlü yanı da ne ispatlanabilirler ne çürütülebilirler. Yüzde yüz çürütülemez hiçbir komplo teorisi, yüzde yüz ispatlanamaz. Bu arafta olma hali komplo teorisyenlerinin en büyük avantajıdır. Çünkü sık sık değiştiriyorlar teorilerini, onu da kimse sormuyor. Belki doğrudur bilmiyorum, yani Amerika Birleşik Devletleri'nin içinde güçler bunu organize etmiş olabilirler 11 Eylül saldırılarını ama benim bunu ispatlayacak bilgim yoktur, kimsenin de yoktur. Şöyle diyebiliriz; böyle bir durum Amerika Birleşik Devletleri'ne tam da bu olağanüstü hâl şartlarını yaratması için elverişli zemini sunmuştur.

Uzun süre bizim bilmediğimiz, daha doğrusu kamuoyunun pek ilgisi dahilinde olmayan batıda daha çok bilinen, tartışılan bir konu vardır. Irak işgal operasyonu sanıldığı kadar tartışmasız olmadı Amerika Birleşik Devletleri kamuoyunda. Çok tepkiler doğdu, itirazlar da geldi ama hep güvenlik argümanını kullandı Bush yönetimi. "Biz bunu Amerika'nın güvenliği için yapıyoruz!" dedi. Eğer Irak'a girmesek ve oradaki yönetimi devirmezsek yarın öbür gün terör bizi her yerde vuracaktır, bunun en önemli kaynağı da Saddam rejimidir, elbette başkaları da var. Dolayısıyla Amerikalıları ciddi anlamda korkutmuşlardı. İnandırmışlardı,

böyle bir büyük tehlikenin varlığına inandırmışlardı. İşte o korku ve güvensizlik duygusu Bush rejimine uzun süre büyük destek verilmesini sağlayan en önemli faktör olmuştur. Biz gidersek gelecek yönetim bu harekatı sürdüremez, çekilirse Amerika beter bir güvensizlik içine düşecektir, tek tek herkes de bundan nasibini alacaktır gibi basit bir özetle aktarabileceğim bir propagandaya dayanmıştır Bush'un ikinci seçim kampanyası.

Buraya kadar galiba kimsenin itirazı yok. Yani bu tabloya fazla itiraz edecek kimse yok, Amerika Birleşik Devletleri'nin dünyada oynadığı rolün hukuksal çerçevesini ve siyasal meşruluk ayaklarını bu şekilde özetlemek galiba fazla itiraz görmeyecek bir şeydir. Ama ikinci aşaması, ben onu da kısaca aktarayım ondan sonra da soru cevap kısmına geçelim.

Peki ne yapmak gerekir? Biliyorsunuz bu konu pek çok siyasal yaklaşımı birbirinden ayıran, pek çok siyasal hattı fay gibi keskinleştiren, bir deprem fayı gibi keskinleştiren bir işlem görüyor. Ne yapacaksınız? Amerika Birleşik Devletleri'nin öncülüğünde kurulan bu uluslararası sermayenin çıkarlarına dayalı bu koalisyonun faaliyetlerine karşı ne yapacaksınız? Irak'taki direnişi geçiyorum, yani Irak'ta böyle bir direniş nereye kadar meşrudur, her türlü yöntemi kullanma hakkı var mıdır, yok mudur bütün bunları bir kenara bırakabiliriz. Sadece şunu sormaya çalışıyorum; Amerika Birleşik Devletleri böyle bir dünya egemenliği sistemi kuruyorsa buna karşı bir şeyler yapmak gerekir, bundan rahatsız olanların buna karşı mutlaka itiraz yükseltmeleri gerekiyor, bir şeyler yapmaları gerekiyor. Üç tane cevabı var, üç ana ihtimal var cevap için benim görebildiğim. Bir defa tek tek ülkelerde bu güce karşı etkili bir mücadele sanıldığı kadar uzun vadeli olumlu sonuçlar doğurabilecek gibi değil. Çünkü sadece askeriyle girmiyor, sadece baskı araçlarını, fiziksel baskı aygıtlarını kullanarak kontrol etmiyor, aynı zamanda uluslararası sermayenin ve uluslararası sermaye hareketlerini denetleyen, düzenleyen kurumların etkisini de gücünü de kullanıyor. Dünya Bankası'nı, IMF'i, Dünya Ticaret Örgütü'nü de kullanıyor. Dolayısıyla pek çok açıdan bir ahtapot gibi yayılıyor. İşte bu ahtapot benzetmesi de olağanüstü rejimin teorisyeni dediğimiz Hobbes'un kitabının kapağıdır aynı zamanda, "Leviathan"dır biliyorsunuz. Leviathan da tarif edilemeyen bir ejderhadır. Çok sayıda gözü, kulağı, elleri, bacakları her şeyi olan, kolları her yere uzanan bir dev, bir büyük güç. Öyle bir sistem var, ne yapılabilir buna karşı? Hiç kuşkusuz bunu reddediyorsanız bu soru anlamlıdır, eğer Amerika Birleşik Devletleri'nin bu stratejisine bir itirazınız yoksa böyle bir sorunun da sizi meşgul etmemesi gerekiyor. Çünkü öyle inananlar da var. Amerika Birleşik Devletleri gittiği yere demokrasi ve özgürlük getirecektir. Avrupa uzun süre bu mitosla yaşamıştır. II. Dünya Savaşında Nazilerin yenilmesinin en büyük kahramanlık payını ABD'ye vermiştir Avrupa kamuoyu. I. Körfez Savaşında Almanya'ydım yine, uzun süreliğine oradaydım. Tartışmaların içinde yoğun olarak bulundum, o zaman bu kadar somut gözlemleyince bayağı şaşırmıştım, teorik olarak biliyordum. ABD karşıtlığı Avrupa'da çok zordur, Batı

Avrupa'da. Mesela birine bu ABD karşıtlığıdır dediğinizde bunu çok fazla, nasıl diyeyim, marjinalden öte klişe bir görüşün anlamsız bir ifadesi olarak görürler. Yani bu tahlile gücü olmayan, elbette marjinal de diyebilirsiniz ama klişelerle politika yapan bir yaklaşımdır gibi görüyorlar. Solun büyük bir kesimi dahil, Avrupa kamuoyunda Amerika'ya eleştirel yaklaşımın çok çeşitli tonları var ama bizdeki kadar olağan, doğal bir şey hiç değildir. Dünyanın geri kalan ülkelerinden de çok farklıdır bu açıdan. Sol bile gerçekten çok temkinlidir bu konuda, soldan kastım belli gruplar dışında çok temkinlidirler. Onu gördüğüm zaman şaşırmıştım, yani nasıl olabilir böyle bir şey! Kaldı ki geniş bir kesim de Batı Avrupa'nın özgürlüğünü ve bağımsızlığını, faşizmden kurtuluşunu Amerika'ya borçlu olduğunu kabul eder, böyle inanır. O nedenle bir ABD hayranlığı vardır. Bu sadece İngiltere'de değil, Orta Avrupa'nın hemen bütün ülkelerinde de vardır. Benim yaşadığım o dönem Almanya'da çok belirgindi o da. Şimdi böyle bir görüş varsa, böyle bir görüş taşıyorsanız ABD'nin bu stratejisine karşı bir itirazınızın olması da düşünülemez, sorduğum soru da sizi zaten ilgilendirmez. Ama bu soruyu soran çok geniş bir kesimi vardır insanlığın, dünya toplumunun büyük bir kesimi bu stratejiden çok mağdur olmuştur. O nedenle elbette bu soruyu soruyorlardır ve cevap da arıyorlar.

Bana göre en etkili cevabı son on yıldaki gelişmelerle Latin Amerika vermiştir. Uzun yıllar ABD'nin arka bahçesi gibi kabul edilen, öyle muamele gören ve çeşitli diktatörlüklere, ABD tarafından mahkum edilen, çok büyük acıları o diktatörlükler döneminde yaşayan bit kıtadır Latin Amerika. Latin Amerika'da solun uyanışı diyebileceğimiz süreç son on yıla yayılan süreç sadece ulusal çapta bir tepki ve ulusalcı bir tepki olarak asla düşünülmemiştir. Chavez'in bütün söylemlerine bakın, sadece Chavez'in değil Morales'in, şimdi Paraguay'da da değişti biliyorsunuz, Şili'de Bachelet'in seçim öncesi daha temkinli olsa da, Rula'nin yine öyle çok daha yumuşak olsa da hepsi bölgesel bir işbirliğini, bölgesel bir dayanışmayı ABD ve uluslararası sermayenin gücünü frenlemek için vazgeçilmez şart olarak gördüler. Chavez bunu neredeyse Bolivar'ın o 19. yüzyıldaki heyecanı ve hırsıyla, hevesiyle savunuyor ve uyguluyor da aslında. Yani petrol gelirlerinde kullanıyor, petrol büyük bir kaynak çünkü biliyorsunuz dünyanın en zengin petrol üreticilerinden biridir Venezüella. Ve iyi de bir direniş, dayanışma hattı oluşturduklarını söyleyebiliriz. Bu şeyden de belli zaten Latin Amerika'da onca yıldır sağcı diktatör veya diktatör olmayan sağcı rejimler seçimle gelsin, silahla gelsin tek tek çözüldü ve yerlerine neredeyse kıtanın tamamı, bir-iki yer hariç, sol yönetimler geldi. Soldan ne anladığınızı tartışabiliriz ama en geniş anlamda sol olduğunu herhalde kimsenin inkar etmesi de pek kolay değil. Ve bu strateji örnek bir alternatif olabilir. Halkların gücüne dayanan mesela içerde en geniş anlamda demokrasiyi kurmayı hedefleyen, halkın demokratik gücünü bir emperyalizme ya da global imparatora karşı bir direniş hattına çevirmek şimdiye kadar en etkili sonucu vermiş strateji olarak görülüyor Latin Amerika'ya baktığımızda.

Kaldı ki Latin Amerika ile sınırlı kalmıyor başka yerlere de etkisi sıçrıyor. Belki de eşit ülke diyebileceğimiz Latin Amerika ile Kuzey Amerika arasında Orta Amerika dediğimiz coğrafyanın kalbi sayılan Meksika'da da bunun sancıları on yıllardır yaşanıyordu, son seçimlerde iyice ayyuka çıktı. Gerçi sağ kazandı ama hâlâ pek çok yerde isyanlar, direnişler var. Ve pek çok yerde de yerel yönetimleri ele geçirdiler. Şimdi demek ki böyle bir şey demokrasi temelinde, özgürlükler temelinde, halkın kendini yönetme bilincini kabul ederek, üstten bir diktatörlük kurmadan bir dayanışma hattı oluşturularak yapılabilir. Yapılabilir, bana göre en iyi yol budur elbette, en kalıcı özgürlük getirecek yol budur. Çünkü eğer bir özgürlüklere ve hukuka dost olmayan hatta düşman bir güce karşı savaşıyorsanız bir diğer yolda onun mantığını aynı şekilde kabul etmenizdir. O yapıyorsa ben de aynısını yaparım demenizdir. O diktatörse ben de diktatörlükle buna karşı çıkarım, o hakları tanımıyorsa ben de hak tanımam, o hukuku ihlâl ediyorsa ben niye etmeyeyim demenizdir.

Bu da herkesin ahlâkına kalmış bir şeydir tabii! Benim ahlâkıma uymaz, yani ben haksızlığa karşı her yolu mubah gören bir anlayışı ret ederim. Bu Machiavelizm deyin isterseniz buna isterseniz başka bir şey deyin. Ama benim anlayışıma göre kuracağım düzenin ahlâkı neyse o düzeni takip etmek için kullanacağım metotlar da aynı ahlâka dayanmak zorundadır. O yapıyorsa ben de yaparım, benim ondan bir farkım olmadığını gösterir ve sadece güçlü olanın aynı ahlâksızlığı sürdürmeye hakkı olduğu inancını yansıtır bu. yani kim güçlüyse o haklı olacaktır, o haklılık da ahlâka, hukuka, etiğe bakmaz. Ahlâksız da olsa benim olduğuna göre haklıdır demektir. Bu aslında ikizini yaratmış oluyor böylece bu sistem. Yani kendi yansımasını yaratmış oluyor. Bu yol, bana göre dünyada bazı yerlerde hararetle savunulan "Ulusal Müdafaa Hattı" diye bilinen 1970'lerin "Üç Dünya Teorisiyle" tanıdığımız yola çok denk düşüyor. Aşağı yukarı ulus devletleri bu egemenlik sistemine ve ABD'nin hakimiyet stratejilerine karşı tek özne olarak kabul eden yoldur. Yani buna direnmenin tek öznesi vardır; güçlü bir ulus devlet kurmak. Güçlü ulus devletin içerdeki rejimi önemli değil, içerde demokratik de olabilir, olmayabilir de. Baskıcı olabilir, olmayabilir de. Güçlü bir ordusu, güçlü bir devlet mekanizması olmalıdır ve kendini esas olarak düşünmelidir. Yani ulusalı üzerinden, kendi ulusallığı üzerinden kurmalıdır bu hattı diye, böyle direnmelidir diye. Bunların başarı şansı bana göre zayıftır, zaten hani bugüne kadar başarılı olmuş bir örneğini de görmüyoruz. Buradan sol literatürü bilenler için Troçki'nin dünya devrimi ya da sürekli devrim teorisini hatırlatmakla yetineceğim. Tek ülkede sosyalizmin mümkün olup olmadığı tartışmasını hatırlatmakla yetineceğim, bunlara ilişkin ayrıntılara girmeyeceğim anlayışla karşılayacağınızı umarak. Ama bunun başarı şansı bir yana, yani tek ölçüt o değildir, önerdiği yol ve gösterdiği hedef de bana hiç cazip gelmiyor, hiç kabul edilebilir gelmiyor. Üçüncü yol; şimdi bu devletler hattından toplum hattına inmektir. Avrupa'da deneniyor, alternatif küreselleşme diye bildiğimiz ya da öyle adlandırılan çok ge-

niş bir koalisyonun yürüttüğü çizgidir, takip ettiği çizgidir bu. Bunlar da tek tek farklı görüşler savunsalar da içlerinde anarşistlerden çevrecilere, feministlerden eşcinseller, komünistlerden işte aklınıza gelecek her türlü sol örgütlenmeye kadar insanların küresel hakimiyet organlarına ve faaliyetlerine karşı, en yoğunu zirvelere karşı şu G8 – kaç oldu şimdi onlar?- G8'mi? G7+1 galiba. Rusya yok, yani henüz resmen yok, G7+1 zirvelerine karşı yürüttükleri kampanyalardır ama sadece onlarla kalmıyor tabii.

Şimdi ben size bir tane örnek vereceğim, çok naif gelebilir size ama ben bu insanlığın kurutuluşunu büyük teorilerden çok şu naif ütopyalarda yattığını hâlâ inanıyorum. Belki o nedenle hani bazıları salak da diyor bizlere, bunu da bir iltifat sayarım. Şimdi bir "slow food" diye bir hareket başladı. Bilir misiniz bilmem, Ayşegül biliyor. Slow city'e dönüştü şimdi bu onu da biliyorsunuzdur. Fast food, hızlı beslenme ve bu kültürel emperyalizm olarak adlandırabileceğimiz olgunun en güçlü dayanağını oluşturan alandır. Yani bütün yaşam tarzını kapitalizmin arzuladığı hıza göre ayarlayan, cep telefonları çok daha hızlı olsun, internet en hızlı olsun, işte her şey, arabalar sürekli hızlansın, bütün şehirler arabalara göre düzenlensin, alt geçit, üst geçit. Sizleri bile ilgilendirmiyor şu Gar Kavşağını, yani barodan bir tepki duymadım çok teessüf ediyorum.

KATILIMCI - Dava açtık Hocam.

PROF. DR. MİTHAT SANCAR - Gerçekten mi? Kim açtı? Özür dilerim, sevindim. Çünkü benim Ankara'da korunduğunu düşündüğüm tek kavşak orası kaldı. Yani burası da giderse, üstelik Gar binası gibi Ankara'nın şu çok fakir tarihi patrimuanı içinde müstesna yeri olan bir bölge, şimdi talan edilecek. Bütün sebebi hızdır, daha fazla hız, daha fazla hız. Daha fazla otomobil, daha fazla enerji.

KATILIMCI - Dava açtık ama Hocam,

PROF. DR. MİTHAT SANCAR - Tamam dava açmak da bence mücadelede bir ses vermektir, ama onunla kalmamak gerekiyor. Çünkü sadece hukuk yoluyla sonuç alınabileceğini düşünmek doğru değil. Yani burada hukuk dışı yollara çıkın demek istemiyorum, demek istediğim en büyük güç şurada oluşturulacak toplumsal tepkidir. Böyle güçlü bir toplumsal tepki örgütlenebilirse o zaman belki durdurulabilir. Şu Kuğulu Kavşağı için neler yapıldı Mimarlar Odası, Şehir Mühendisleri Odası, bizler de katıldık ama bir gün o Kuğulu'da on binlerce kişiyi toplayamadık tabii. Yani o çalışmalar başladığında bu toplanabilseydi o kadar kolay olacağını sanmıyorum. Ben sizi şimdi itaatsizliğe ve isyana teşvik ediyorum buradan dışarıya çıktığımda havaalanına değil başka yere mi götürecekler beni Başkanım? Beni korursunuz artık. Şimdi böyle bir şey var, bir proje var ve bana göre gerçekten çok güçlü bir direniş hattı kurdu, sayılarını unuttum. Şimdi Avrupa'da ve başka kıtalarda, Latin Amerika'da yüzlerce belediye bu ağa dahil oldu. Ne yapıyorlar? Bir defa kesin slow food, yani yavaş yemek. Hiçbir şekilde Mc Donalds'lara izin vermiyorlar. Mc Donalds tarzı yerlere de izin vermiyorlar.

Sürekli mesela şehrin önemli bir bölümünü yaya bölgesi ilan ediyorlar, trafik şehir dışından aksın diyorlar. Dolayısıyla o hıza karşı çıkıyorlar, tabii otomobil satışları azalıyor. Bu diğer işte hemen her köşe başında bir şeye ulaşma fikri azalıyor. Daha yavaşlayalım deniyor. Yavaşladıkça kapitalizm krize girer. Buna inanın, hatta inanmıyorsanız bana Momo'ya inanın. Momo kimdir demeyin, bilen var mıdır Momo'yu? Ayşegül her şeyi biliyor. Hep o kafa sallıyor. Tabii on yaşındakiler için yazılmıştır ama büyükler içindir. Michael Ende diye benim hayranı olduğum bir Alman çocuk bilimkurgu kitapları yazarıdır. Hayır, bunun için gelmiş olabilir, bak ben biliyorum bunları diyor. Momo'yu gerçekten tavsiye ederim. Bu slow food ve slow city hareketiyle birlikte değerlendirdiğinizde muhteşem bir çocuk romanıdır, çocuk romanı değildir, tabii yani bence öncelikle büyükler okumalıdır bu kitapları da! Momo bir küçük kız çocuğunun adıdır, 12 yaşlarında bir kız çocuğu. Ve terk edilmiş bir, yani küçük bir kasabanın işte hemen dışında bir antik tiyatroda, anfiteatre'da yaşıyor. Çok seviliyor, herkes geliyor, büyükler, küçükler onunla sohbet ediyorlar sonra gidiyorlar. O orada yaşamaya devam ediyor. Yazar niye bu kadar sevildiğini açıklayacak, tek özelliği vardı diyor, dinlemesini biliyordu. Bu da ne kadar büyük bir erdem haline geldi biliyorsunuz çünkü. Kimsenin kimseyi dinlemeye ve yine Gülten Akın'ın dediği gibi; "Durup ince şeyleri düşünmeye zamanımız yok!" Zamanımız yok, işte tam bunun üzerine kuruludur, zaman kavramı. Zamana hakim olmak kapitalizmin işleyişinin bana göre sırrıdır. Zamanı kontrol etmek. Orada öyledir, duman adamlar vardır ve gidip insanlara diyorlar ki, bize zamanınızı satın, zamanınız karşılığında size şunları vereceğiz. İşte daha iyi otomobiller, daha iyi yiyecekler. İnsanlar zamanlarını satıyorlar, duman adamlar da, bunlar kapitalizmin adamları, o zamanları depoluyorlar. Bunlara karşı mücadele eden Momo'nun bir müttefiki vardır, artık okumayanlar da tahmin edebilir, kim olabilir böyle bir hayvan? Tabii kaplumbağa bir dostu var, bir de bir bilge adam var. Kaplumbağa, bilge adam ve Momo direniyorlar, savaşıyorlar ve alt ediyorlar duman adamları. O zaman deposunu basıp, boşaltıyorlar herkes zamanına geri kavuşuyor ve mutlu mesut bir hayat oluyor.

Şimdi slow food hareketine nereden geldik? İşte üçüncü alternatifi anlatıyordum, yani üçüncü alternatif şimdi Avrupa'da böyle yürüyor. Ya büyük gösteriler, işte o zirveleri engellemeye yönelik, çoğu zaman polisle çatışmaya varan ve Cenova'da bir kişinin ölümüyle sonuçlanan o büyük gösteriler veya daha ince damarlardan günlük hayattan müdahale etme çabası. Kuşkusuz bu birinci alternatifi dışlamıyor, yani eğer makro siyaset düzeyinde düşünülecekse elbette dünyaya açık ve aynı acıları, aynı kaygıları yaşayan halklarla, partilerle, yönetimlerle bir dayanışma ilişkisi üzerinden bir direniş hattı kurulabilir. Bu imkansız değildir. Fakat bana göre en elverişsiz yol ikincisidir. Çünkü ulusallığa yaptığınız her vurgu yabancı kavramını mutlak bir düşman kategorisine dönüştürür içerde, rejime karşı kayıtsızlık yaratır. Yani içerde demokrasi olup olmadığı çok da önemsenmez hatta pek çok yerde demokrasi ciddi bir sıkıntı kaynağı olarak görülür. Tam bu

noktada bir şey daha söyleyip bitireyim, ondan sonra soru-cevap, çünkü 18:00 gibi kalkıp havaalanına gitmek zorundayım maalesef. Sohbeti ancak bir yarım saat daha sürdürebiliriz.

Bir argüman da şudur; eğer öyle bir şeytan varsa dünyada, yani ABD gibi bir şeytan varsa bu şeytan belli kavramları kendi lehine, kendi amacına uygun olarak kullanıyorsa demokrasi, özgürlük gibi, e bu kavramlarda kirlenmiştir, zaten onların amacına hizmet eder. Biz ne kadar demokrasi dersek onlar şey demeye başlarlar; işte siz de bilmem kimlerin çocuğusunuz, yok zaten demokrasi diyen de orasıdır, burasıdır! Ne yapalım? Alternatif nedir? Alternatifi gelin kuzu kuzu yerel olağanüstü hâle razı olun! Yani global olağanüstü hâlin alternatifi yerel bir oteritarizm, yerel bir olağanüstü hâldir. Ben ret ederim bunu. Bana şey benzetmesini hep çağrıştırıyor, bunu birkaç kere de yazdım, söyledim aslında. Ahlâken de mantıken de çok zayıf buluyorum bu argümanı. Mantıken şöyle bir zayıflığı var; şimdi bir kavram var, bir değer var, demokrasi diye bir değer var. Bunu şimdi uzun uzun tartışmamıza gerek yok. İnsan haklarının bir yerlerin icadı olmadığı da biliniyor. Tarihteki en devrimci dönüşümün ürünüdür, 1789, eşi benzeri yaşanmamış bir devrimdir. 1917 bile o çapta değildir. O devrimci dönüşümün sloganıdır ve değerleridir insan hakları. Üç tane ayağı vardır; özgürlük, eşitlik ve kardeşliktir. Ve hiçbir toplumsal hareket yoktur ki o tarihten sonra bu kavramlara dayanmadan varolabilsin. Yani mutlaka bu kavramlara, bu değerlere bir atıfla varolmuştur. Demek ki bunların kötüye kullanımından bağımsız zaten bir değeri, bir tarihi, bir işlevi vardır. Eğer biz şimdi böyle kullanılıyor diye, ABD de bunları veya başka güçler de bunları böyle kullanıyor diye bunlara yüz çevirmeye kalkarsak bana tipik bir şeyi hatırlatır; tecavüzün faturasını tecavüzün mağduruna çıkartmaktır. Tecavüz ediliyorsa, tecavüz edileni suçlamanın bir anlamı yoktur. Bu bize fazla uygun geliyor doğal olarak, son Pipa örneğinde de yaşadık. İlla bir yerlerden, gerçi en iyi tepkiyi bu zaman gördük ama aramızda aile hakimleri, hakimler, işte savcılar var. Yaygın olarak, mesela ben Yargıtay kararlarında yapılmış araştırmalara baktığımda tecavüz olaylarında hafifletici nedenlerin uygulanmadığı kararların oranı bilmiyorum ama % 1 bile değildir. Her tecavüzde kadının da bir payı olduğunu kabul eder bu anlayış. E bu hukukta böyle ama toplumsal ilişkilerde ve algıda da farklı değil, tam tersine çokta güçlüdür. Yani biz tecavüz olayının mağduruna bir de fatura çıkartmaya kalkmış oluruz. Oysa özgürlük, eşitlik ve dayanışma yani kardeşlik. Tam da bu sisteme karşı, bu tahakküm stratejilerine karşı en güvenilir, en kalıcı formüldür. Unutmayın ya da ben hatırlatayım, Marks'ın çok sevdiğim sözlerinden biridir, der ki; "Fransız Devrimiyle üretilen bu kavram öyle her egemenin, her iktidarın kolayca kullanabileceği bir kavram değildir. Şimdi egemenler bunu kullanmak isterler ama insan hakları ya da özgürlük bumerang gibidir, onları kendi lehlerine kullanmaya kalktıkları anda eğer siz onlara sahip çıkmayı becerebilirseniz ve siz kendi toplumsal gücünüzü bunlarla meşrulaştırırsanız o silah, onu size karşı kullanmak isteyenlere döner,

vurur. O silah onları vurur." der. O nedenle ben demokrasiyi, özgürlüğü, eşitliği ve dayanışmayı dışlayan bütün projelerin eninde sonunda varolan bütün kötülüklerin kopyasını yerel düzeyde bir karikatür olarak çıkartma dışında bir işlevi olmayacağına inanıyorum.

Şimdi ben burada susayım artık da, varsa sorularınızla devam ederiz. Teşekkür ederim. Soru olmazsa sevineceğim aslında da! Ama varmış, buyurun.

KATILIMCI - Televizyonda bir konuşmaya şahit oldum.

PROF. DR. MİTHAT SANCAR - Kimin konuşması?

KATILIMCI - Anlatayım efendim. Halen, belki emekli olmuş veya daha evvel üst mevkilerde bulunmuş bir kimse, ismini filan hatırlamıyorum, çünkü konuşmanın yarısında televizyonu açtım. Arkadaş kendisi, beyefendi, Almanya'da tahsil görürken Amerikalı bir hoca emekli olmuş, son dersini veriyor. Diyor ki, sanayi kurmak kafi değil, hammaddesini temin etmedikçe bir şey ifade etmez. Onun için Amerika bu hammaddeyi hidayette parasıyla yerinden satın alır, muvaffak olamazsa siyasi iktidarı elde etmek sureti temin eder, bunda da muvaffak olamazsa fiilen işgal eder diyor! Bugün Türkiye'nin siyasi durumuyla Irak'ın harbi durumu bunu çok güzel açıklıyor. Bunu ifade etmek istemiştim. Teşekkürler.

PROF. DR. MİTHAT SANCAR - Özgür.

ÖZGÜR BEY - Avrupa Birliği'ni nereye yerleştiriyorsunuz bu olağanüstü global düzen içinde?

PROF. DR. MİTHAT SANCAR - Of zor bir soru bu ya! Şimdi buna başlayınca. Şimdi çok kısa söyleyeyim tabii, Avrupa Birliği ya da Avrupa kıtası ile Amerika Birleşik Devletleri kültürü arasında bu açıdan ciddi bir fark var, o nedenle hani siyasi açıdan kararsızlıklar yaşanıyor. ABD'ye itiraz etme, karşı çıkma imkanı bulmadı, bölündü biliyorsunuz. Irak'ın işgâli ile Avrupa Birliği bütünlüklü bir tavır koyamadı. Ne destek ne ret tavrı koyabildi. Bazı ülkeler Bush'un kararının arkasında durdular, İngiltere ile birlikte hareket ettiler, bazıları daha temkinli ama çok açık bir ret yok. Dolayısıyla Avrupa Birliği'nin hangi yanına bağlayabiliriz? Avrupa Birliği birkaç cepheden oluşur, birkaç boyuttan oluşuyor. Birinci boyutu hiç kuşkusuz ekonomiktir. Ve ekonomik boyutu açısından baktığınızda Avrupa Birliği'nin bir neo liberal ekonomik sistemi savunduğu tartışmasızdır. Yani böyle bir projenin içindedir. Bu ayağıyla global olağanüstü hâlin içinde olmasa da mevcut sistemin işlemesini sağlayan mekanizmaların içindedir. Ama Avrupa Birliği sadece bundan ibaret değil zaten bu felç durumu da onu göstermiştir. Birleşmiş Milletlerin insan haklarına dayalı bu egemenlik ilkesini savunması konusunda girişimlerin büyük bir kısmı Avrupa Birliği üyelerinden gelmiştir, İngiltere'yi hariç tutuyorum. Hukuka uyma çağrıları işte biraz yumuşak, biraz kerhen de olsa gene Avrupa Birliği ülkelerinden gelmiştir. Peki bu devletlerin kendi iradeleriyle olan bir şey midir? Hayır. Bizim ya da benim,

başkalarının da söylediği gibi Avrupa Birliği'ni bir devletler, bir sermaye, birde halklar Avrupa'sı olarak üç boyutta görmek gerektiğini düşünüyorum. Biraz önce söylediğim o slow food ve slow city hareketi dahil olmak üzere, alternatif küreselleşme hareketleri dahil olmak üzere bu egemenlik sistemine karşı çıkan pek çok hareketin merkezi de Avrupa'dır. Ve bu Avrupa aynı zamanda Avrupa Birliği'nde de temsil ediliyor. Mesela parlamentoda bunu sık sık dile getiren çok sayıda milletvekilleri var. O nedenle Avrupa Birliği'ni sanki sadece ekonomik bir birlik ve sanki sadece Avrupa Komisyonunun kararlarından oluşan bir yapıymış gibi algılamak eksiklik olacaktır. Ben yine de dünya sistemi içinde bu egemenlik stratejisine hukuksal fren konusunda, hukuksal, uluslararası hukuku ciddiyi alan bir fren konusunda en güçlü potansiyelin Avrupa Birliği coğrafyasında olduğunu düşünüyorum hâlâ. Çünkü diğer yerlerden bu kadar etkili bir uluslararası kurum öznesi henüz üretilebilmiş değil. Yani Latin Amerika örneğin Güvenlik Konseyi'ni etkileyecek güçte değil henüz. Veya bir bağlantısızlar hareketi çapında dünyada Birleşmiş Milletleri etkileyecek bir güçte oluşmuş değil. Kaldı ki oluşabilir mi ondan da çok şüpheliyim Latin Amerika dışında. Çünkü pek çoğu, pek çok devlet bunların dışında kalan pek çok devlet bu hukuksuzluktan bir şekilde faydalanıyorlar. Kendilerine de bundan pay çıkartıyorlar. Yani hukuksuzluğun global düzeyde bir etos haline gelmesi kendi içişlerinde hukuksuz davranmalarına daha otoriter yönetimlere doğru akmalarında bir dayanak oluşturuyor. Özetle bunu söyleyebilirim. Yani çok şey söylenebilir ama.

KATILIMCI - Efendim Amerika ile ilgili tahliller yaptınız ve buraya kadar kimsenin itirazı yok herhalde dediniz ve daha sonra Irak savaşı gündeme geldi. Ancak ben Irak'taki, tırnak içinde direniş veren o şeyin direnişçi demeyi hak edip etmediğini, bu konuda ne düşündüğünüzü soracağım. Bir de özellikle Türkiye'de kendisine sol diyen kesimler tamamen milliyetçileşti ama buna ulusalcı diyorlar biraz utangaççça, tümüyle milliyetçi hale geldiler ve bir sosyalist arkadaşın aynen dediği şuydu, hemen çok kısa keseceğim, kafasını kesmişti Iraklı, o tırnak içindeki direnişçi, o "oh" demişti! Ben de demiştim ki, illa tercih olsa Amerika'yı tutarım. Şimdi böyle bir şey yapmak istemiyorum ama yani bu yapılan şey direnişçi demeyi hak eden bir hareket midir Irak? Bunu sormak istiyorum.

PROF. DR. MİTHAT SANCAR - Doğrusu buna çok net ve kısa cevap vereceğim. Ben orada kullanılan bütün yöntemlerin meşru olduğunu tartışmasız kabul görmesi gerektiğini asla kabul etmiyorum. Yani hiçbir direniş, en büyük haksızlığa karşı olsa bile bu kadar insan hayatını hiçe sayan eylemleri asla kullanmamalıdır. Kullanırsa ben bunu meşru saymam, yani benim anlayışım budur. Direnişin de bir etiği vardır. Hayır ben şöyle diyeyim; kendilerine direnişçi diyorlar, şunu diyemiyorum, yani ben terör kelimesini kullanmayı sevmiyorum çünkü o kadar keyfi kullanılıyor ki, mesela birine terörist dersiniz diğerine göre bilmem o kahramandır falan ama oradaki güç dengelerinin ve iktidar oyunlarının büyüklüğünü burada uzun uzun tartışmamız imkansız, ona söyleyebileceklerim

elbette var. Örneğin şimdi Şiilerle hükümet güçleri arasında güneyde yaşanan çatışmaları biliyorsunuz çok yoğun çatışmalar yaşanıyor ve çok büyük kayıplar da yaşanıyor. Mukteda El Sadr'ın silah bırakmasını istiyorlar ama işin içinde bir de İran var. İran bazen hani ateşkes çağrısı yapıyor ama asla Mukteda El Sadr'ın bu mehdi ordusunun tasfiyesini desteklemeyeceğini söylüyor. Yani tasfiye edilmesin diyor. Şimdi Mukteda El Sadr'ın mehdi ordusunun bir direniş, eğer Amerika'nın işgaline karşı, hani teokratik bir Irak için bir direnişi olsa bunda şiddetin de belli ölçülerde kullanılabileceğini kabul ederim. Direnişin bir mantığı vardır, işgalciye karşı bazen onun doğrudan askeri hedeflerini, askeri birimlerini hedef alarak eylem yapabilirsiniz. Buna kimsenin itirazı olacağını sanmıyorum. Yani doğrudan askeri hedefler meşru hedefler olarak kabul edilebilir ama Irak'ta yapılan eylemlere baktığınızda bugüne kadar bu şiddet eylemlerinde ölen insanların sayısı yüz binleri aştı, yüz binlerle ifade ediliyor, ölen Amerikan askeri sayısı üç bin-dört bin! Yani bu büyük bir oransızlık. O zaman burada ciddi bir katliam, bir kıyım var. Ve ben buna direniş diyemem.

Ulusalcılık konusunda yeterince açıklama yaptığımı sanıyorum. Yani benim sözlerimin içinde bunlar var, tekrar etmeyelim. Sinan, ben de herkesi tanıyorum burada.

AV. SİNAN KOCAOĞLU - Hocam öncelikle övünmek gibi olmasın, sizin öğrencinizim.

PROF. DR. MİTHAT SANCAR - Teşekkür ederim, sağ ol.

AV. SİNAN KOCAOĞLU - Doçenttiniz o zaman insan hakları sınavından en yüksek notlardan birini almıştım, 95 almıştım.

PROF. DR. MİTHAT SANCAR - Hâlâ da çok başarılıdır, durmadan yazılar getiriyor bana.

AV. SİNAN KOCAOĞLU - Estağfurullah. Hocam ben şimdi bu global olağanüstü hâl değil de şöyle basit bir şey soracağım. Birincisi Hocam, bir Fransız sinobizmine, bu tepeden bakmasına huylanan birisi olarak bu insan hakları kavramını 1789 değil de 1764 Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi'ne taşımak gerekmiyor mu? Ben öyle düşünüyorum.

PROF. DR. MİTHAT SANCAR - Yok, hayır, yok. Öyle değil, tarih olarak 1776'dır o. 1776 Virginia Haklar Bildirisidir. Virginia Haklar Bildirisi kapsam itibariyle dar, felsefe itibariyle daha yüzeysel ve dünyaya etkisi itibariyle de çok sınırlıdır. Şöyle diyelim tabii, yani Fransız Devrimi simgesel önemi büyük olan bir devrimdir. Çünkü orada belge olarak, ilk belge 1776 Virginia Haklar Bildirgesi olabilir ama insan haklarını dünyaya tanıtan ve bütün dünyayı etkileyecek bir doktrin, bir fikir, bir kavram haline getiren şey Fransız Devrimidir. Bir de Amerika'nın bağımsızlığı meselesiyle Fransız Devrimini karşılaştırmak çok zordur. Amerika'da Virginia Haklar Bildirisi biliyorsunuz kolonilerin bağımsızlık

hareketinin ilk adımlarından biridir. Burada yerleşik bir sistemle savaş yoktur, burada o antitezi olduğu bir tez yoktur henüz ortada. Oysa Fransız Devrimi bir teze karşı, mutlaklığa, baskıcılığa, o imtiyaz sistemine, aristokratik sisteme yani özgürlüğün, yani eşitliğin ve kardeşliğin tersi olan her şeye karşı bir antitez olarak çıkmıştır. Amerika'nın 1776'sının evveliyatı yoktur. Amerika'nın coğrafyasının mutlak monarşisi, feodalitesi, aristokrasisi yoktur. Yani onlar biliyorsunuz işte göçmendirler, oraya gitmişlerdir ve anavatana karşı kuşkusuz dinsel özgürlük talebinin hiç önemsiz olmadığı bir hareket içinde olmuşlardır. O nedenle haksızlık olur, bu sinobizm asla değildir. Tam tersine yani çok güçlü bir felsefi, tarihsel temeli vardır, siyasal temeli vardır.

AV. SİNAN KOCAOĞLU - Bir de ikinci sorum Hocam, bu ülkemizle ilgili. Yani benim kafamda çeşitli düşünceler var da sizin özellikle fikrinizi almak istiyorum üstadımız kabul ettiğim için.

PROF. DR. MİTHAT SANCAR - Estağfurullah.

AV. SİNAN KOCAOĞLU - Yani bu ülkemizde militarizm ile fundamentalizm arasında özgürlükçülüğü ben tanımlayamıyorum. Yani üçüncü yol var mı? Yani şu konumda, şu konjonktürde özgürlükçüler olarak ne yapabiliriz? Yani ototrotizm ile totalizm arasında sıkıştık. Ben öyle düşünüyorum. Fikrinizi soruyorum yani.

PROF. DR. MİTHAT SANCAR - Kısa cevap veririm, vardır. Bunu vardır, olmalıdır, hiçbir şekilde yoktur demeyin, dememek başlı başına bir başlangıçtır zaten. Yani direnişin başı vardır demektir. Böyle bir kader olduğunu söyleyemeyiz, Türkiye'nin tarihine de haksızlık olur. Türkiye tarihi toplumun güçlü bir siyasal özne olduğu bütün sancılarına rağmen pek çok eşitlikçi, özgürlükçü düşüncenin savunulduğu, fikirlerin üretildiği; evet çok cana mal olmuş bir dönem yaşadı 1960–1980 arasıdır bunu unutmayın, yani Türkiye tarihi öncesinde de başka şeyler yaşadı sonrasında da yaşadı. Toplumun bu kadar çaresiz, ülkenin bu kadar kadersiz olduğunu kabul etmiyorum. Buyurun. İsminizi söyleyin kayda girecek.

ESİN SAÇLI - Hocam başında anlatırken üç tane mücadele en azından günümüzde hareketinden bahsettiniz. İlki Venezüella'ydı ve

PROF. DR. MİTHAT SANCAR - Latin Amerika diyelim, örnek Venezüella.

ESİN SAÇLI - Latin Amerika deneyimi ve üçüncü olarak slow city hareketinden bahsettiniz. Ancak hani mücadelenin Türkiye'de en azından yetmezliğini düşündüğüm son zamanlarda her ülkenin farklı yapısal özellikleri de var. Hani dinin çok etkili olduğunu düşündüğümüz ülkemizde slow city hareketi, siz anlattıktan sonra da cazip gelmeye başladı bana ama bunların uygulanabilirliği olduğunu düşünüyor musunuz? Ya da bu nasıl harekete geçirilebilir ülkemizde?

PROF. DR. MİTHAT SANCAR - Valla hayatımız şeyle geçti diyebiliriz,

yani hep büyük dönüşümler ve hep çok somut kazanımlar peşinde olmaktan dolayı günlük hayatı dönüştürmenin çok hayalci olduğu bana göre saplantısıyla geçiyor. Bu belki de yaşlanmakla, yaş almakla ilgili bir şeydir. Ben artık büyük dönüşümlere inanmıyor değilim, onlara benim ömrümün yetmeyeceğini ancak düşünüyorum. Görmeye de bir dünya devrimi, işte böyle özgürlükçü bir Türkiye devrimi, büyük dönüşüm diyelim devrim demeyelim, belki artık yaşayamam, bilemem ne kadar yaşayacağımı ama düşünmüyorum. 20 yaşımda inanıyordum, böyle bir şeye 20'li yaşlardayken. Ama şunu söyleyeyim size, bu bir örnekti, başka pek çok örnek anlatabilirim dünyada çeşitli ülkelerde. Bunun acaba gerçekçi olmadığı fikri biraz da bizim bunlara değer vermemizden kaynaklanıyor olamaz mı? Yani bunlar çözüm değil, büyük dertler, büyük belalar var oradan başlayalım. Neden mahalle örgütlenmeleri, neden gürültüye, neden işte burnumuzun dibinde kurulan kumarhaneye neden? Neden bu kadar güçsüz müyüz? Ben sanmıyorum. Yani sokağa çöp atana karşı korkuyla, yav bunun arkasında biri varsa ben buna yapma desem, şimdi gitse beş adam getirse beni dövse! İşte bunları hiç ciddiye almayan, hukuk devleti dediğimiz bana göre uygarlık kazanımı olan bir fikri küçük yerlerde yerleştirecek baronun çalışma grupları neden olmaz? Neden hani bu tür küçük ilişkilerde küçük tırnak içindedir? Kurtuluş buradan geçiyor demiyorum ama burada dönüşümü görmek önemlidir. Neden mesela belediyeler şimdi Dikili'de yaptığı gibi işlemlere zorlanmaz? Bunlar çok hayalci şeyler değildir. Yani hayalci olmak iyidir ama ulaşılmaz şeyler değildir. Yani belediye otobüslerini bir liraya veya pardon suyun 10 tonunun bedava, 11. tonu paralı yapan bir sistem imkânsız değildir. Bu tam da bana göre bize alternatif bırakılmadığı hissine teslim olmaktır. Kötü bir şeydir. Düşünmek, yaratıcı olmak için biraz daha cesur, biraz daha hayatı ayrıntılarda gören bir bakışa ihtiyacımız vardır. Bunu yaparken büyük siyasal ideallerden vazgeçilmesi gerektiğini söylemiyorum. Onun yerine konacak bir şeydir demiyorum, başta da söyledim. Ama mümkündür ve bir kere başladığında nerelere kadar gidebileceğini göreceksiniz. Ben Cumhuriyet Mitinglerinde yüz binlerin sokağa dökülmesinin aynı hassasiyetle sokağa dökülmese bile mahallede, sokakta işte örnekler sayısızdır aslında. Bu tür direnişlerin, bu tür tepkilerin, bu tür medeni örgütlenmelerin yani küçük özgürlükler, küçük eşitlikler, küçük kardeşlikler için o kadar yoksul ve o kadar aciz olmadığımızı düşünüyorum. Ama sorunlar çok büyük olduğu için küçük çözümleri düşünmek konusunda biraz da galiba hani beyinlerimizin ve ruhlarımızın iğdiş edilmişliği bir sebep olabilir. Beyefendi söz istemişti. Efendim?

KATILIMCI - *(Anlaşılmıyor)*

PROF. DR. MİTHAT SANCAR - Hepsi mikro, makroyu birbirinden ayırmayın ben, makroyu dışlamaz ki! Bu karşıtlığı kurmayın, yani makro düşünün. Her zaman düşünün ama makro düşünürken mikroyu bir kenara bırakma alışkanlığı var Türkiye'de böyle bir siyaset, büyük siyaset diye anlaşılır. Sanki siyaset ancak ve ancak iktidarı ele geçirerek yapılır ya da yapılmaz. Başka bir sonuç elde

edilemez. Oysa illa eğer rahatsızlık duyduğunuz şey diyelim bugün dinsel etkilerin toplumsal hayatı ve siyasal sistemi belirlemesi ise, ki ben bundan rahatsızım, çok rahatsızım, yani Türkiye'nin dinsel motifli bir muhafazakarlık girdabında sürüklenmesinden rahatsızım. En büyük rahatsızlığım toplumsal hayatın bu etkinin altında olmasıdır. Peki, nasıl oldu bu? Yani bu mikro politika ile oldu, inanın bana makro politikayla olmadı. O insanları böyle inandırdılar, ikna ettiler. Yoksul çocuklar, bunu bazen dalga geçmek için söylüyor insanlar ama öyle değil. Yani eğer bir şehirde okuyamayacak yoksul çocuk varsa ve siz onu büyük bir yere götürüp imkân sunuyorsanız, bir süre sonra sizin iyiliğinize ve sizin iyiliğinizin de kendi fikrinize dayandığı konusunda bir eğilim içine girerse nasıl suçlayabilirsiniz onu? Yani bunun sayısız örneğini anlatabiliriz. On yıllardır! Peki, Türkiye solunun 1980'lere gelinceye kadar en büyük başarısı neydi? O mahallelerde, gecekondularda birlikte su sorununu, çamur sorununu, okul sorununu halletme çabası değil miydi? Fatsa neydi ki? Fatsa bütün ana caddeleri beş gün içinde herkesin kazma, kürekle asfaltlamasıydı. Yani Fatsa'da bir sosyalist iktidar dünyayı Türkiye'ye dönüştürecek bir iktidar kurulmadı. Bunları unutmamak gerekiyor gerçekten.

KATILIMCI - (*Anlaşılmıyor*)

PROF. DR. MİTHAT SANCAR - Kalalım, ne yapalım gidelim de! Deneyelim, yani kalırsak kalalım. Ben kalmayacağımıza inanıyorum. E makroyu da beceremiyorsunuz ki, beceremiyoruz demek istiyorum yani. Ben birbirini dışlamıyorum. Yani bunu ısrarla söylüyorum. Elbette ama bize mikro görünüyor. Bizde siyaset iktidar odaklıdır. Ya iktidarı alırsın, onu hedeflersin ya da yoksun gibi bir anlayış var. Büyük ölçüde öyledir bakın. Efendim kusura bakmayın size söz verdikten sonra da konuşmaya devam ettim.

ÖZCAN ALTUNEL - Estağfurullah. Kıbrıs Gazisi, emekli ekonomi uzmanı. Hocam biz tabii Kıbrıs'ta vatan için savaştık, vatan savunması yaptık, direniş yaptık. Ve direnişimizde haklıydı çünkü orada Kıbrıs Türklerinin haklarını savunduk. Ama Amerika'nın yaptığı işgal hareketidir. Gazi Atatürk'ün 1932'de söylediği bir kelime var, diyor ki; "Emperyalist akımlara karşı antiemperyalist akımları geliştirmeliyiz." Yurdumuzun, Türkiye'nin ve dünyanın huzuru, gelecek huzuru emperyalizm ile savaşmaktır. Ama maalesef savunma için yapılan savaşlar işgal için yapılan savaşlara döndürülmek isteniyor. Savunma savaşı elzemdir Atatürk'ün dediği gibi ama işgal savaşı tabii insanlık için en büyük tehlikedir ve caniliktir. Amerika'nın ve Avrupa Birliği ortakları olan Avrupa Birliği devletlerinin Irak'ta olsun, Afganistan'da olsun ve dünyanın diğer yerlerinde yaptığı savaşlar caniliktir. Çünkü hem vatanlarını işgal ediyorlar mazlum milletlerin hem de oranın sosyal, ekonomik, siyasal rejimlerini yerle bir ediyorlar. Ama dediğiniz gibi üç nokta; demokrasi, insan hakları, barış kötü duygular için yapılıyor. Yani aslında çok güzel duygular ama biz bunların gerçeğini savunuyoruz. Ama dediğiniz gibi kalkıp emperyalist emeller için yapılırsa bu tabii ki haksızlıktır. Ve ben

her zaman, tabii savaş olmasını ben tamamen savaşmış bir gazi olarak karşıyım ama savaş olmaması için de dünyada huzur olması lazım. Emperyalist devletlerin olmaması lazım.

PROF. DR. MİTHAT SANCAR - Uçağı kaçırtacaksınız bana. Kıbrıs sorununda konuşurum, dün Kıbrıs'tan geldim. Her hafta Kıbrıs'ta, iki haftada bir.

ÖZCAN ALTUNEL - Değil mi Hocam? Uzatmayayım, şimdi siz bilen bir hocamız olarak ben de bir Kıbrıs gazisi olarak söylüyorum; Kıbrıs'taki savaşımız meşru mudur yoksa işgalci midir?

PROF. DR. MİTHAT SANCAR - Bu ne biçim kısa soru Özcan Bey? Böyle soru mu olur? Bunun ayrıntıları çoktur. Ben size eğer net cevabımı istiyorsanız söyleyeyim size. Türkiye'nin Kıbrıs'a 1974 müdahalesine kimse itiraz etmedi. Dünyada da kimse itiraz etmedi.

ÖZCAN ALTUNEL - Ama işgalci diyorlar efendim.

PROF. DR. MİTHAT SANCAR - Bir dakika! Şimdi ben size anlatayım, bu bir. 1974-1975'te de kimse demedi. Biliyorsunuz 1974 harekâtı aynı zamanda EOKA merkezli bir cunta arayışına karşı da ciddi bir darbe oldu. Yani 1974'te aynı zamanda Yunanistan'daki albaylar cuntası devrildi. Bütün bunlar tamam, sorun orada değil. Sorun, 1974'ten 2008'e 34 yıl geçti. Bu 34 yılın yaklaşık 30 yılı Denktaş yönetiminde geçit ve Denktaş'ın büyük bir zevkle söylediği gibi; "Bizim için en iyi politika çözümsüzlüktür!" dedi. Şimdi eğer çözümsüzlüğe oynarsanız veya taksime oynarsanız bu bir güç politikası meselesidir. Taksim edebiliyorsanız edersiniz, edemiyorsanız ondan sonra çözüme bir şekilde daha adil, daha barışçı bir çözüme yanaşmak zorundasınız. Butros Gali'den önce Butros Gali'den sonra bilhassa Annan zamanında. Planlar sunuldu ortaya. Türkiye'nin uzun süre orada bütün Birleşmiş Milletler girişimlerini boykot eden bir yönetime yani Denktaş'a oynamış olması Türkiye'nin yaşadığı sıkıntının en büyük nedenidir bana göre. Çok net söylüyorum size. Eğer böyle olmasaydı yani 1974'te harekât yapıldı, 1975'ten itibaren Birleşmiş Milletler devreye girdi. Bugüne kadar eşit, iki taraflı bir yönetim kurmak için Birleşmiş Milletler çerçevesinde yapılmış bütün girişimlere büyük ölçüde en iyi çözüm çözümsüzlüktür politikasıyla karşı çıkan bir anlayış Türkiye'yi de bugün 30 yıl önce böyle bir tehlike vardı, artık bugün bizi inandıramazsın itirazıyla karşı karşıya bıraktı. Çözüme direndiğiniz ölçüde işgalci sözü daha fazla yayılır. Çünkü siz bugün Avrupa Birliği'nin bir parçası olan ve eğer böyle olmasaydı diğer parçası da orada olacaktı, çok sayıda asker bulunduruyorsunuz ve bunu açıklayamıyorsunuz. Giderek daha zor açıklayacaksınız. Güvenliği sağlamak için orada bu kadar askere ihtiyaç olduğu konusunda da inandıramıyorsunuz insanları. Demek ki Kıbrıs'ta eşit ve adil bir çözüm için ama eşit, yani Kıbrıs Türk'ünün azınlık sayılmadığı tam tersine Annan Planı'ndaki gibi parça devlet sahibi kılındığı bir çözüm. Olmadığı, geciktiği takdirde Türkiye de bu sıkıntıları yaşamaya devam edecektir. Ayıptır söylemesi, yani böyle bir reklam

için söylemiyorum; bugün yarın Kıbrıs Gazetesinde çok uzun bir röportajım çıkıyor, Kıbrıs Gazetesini bilirsiniz tabii. Kıbrıs'ın en çok satan gazetelerindendir. Bu konuları dünü ve bugünü ile uzun uzun tartıştığımız tablodur onlar, galiba 6-7 sayfası bu röportaja ayrılmıştı. Yani bugünlerde çıkacak, tam tarihini bilmiyorum ama orada çok daha uzun anlattım. Yani yanlış anlamazsanız birde orayı kaynak olarak göstereyim zaman darlığı yüzünden. Çok taze bir röportaj. Efendim başka söz vermeyeceğim. Lütfen anlayışla karşılayın çünkü uçağa yetişmem gerekiyor. Çok teşekkür ederim.

ANKARA BAROSU

AVUKAT CENGİZ KAYA'YA SAYGI TÖRENİ VE "AVUKATIN GÜVENLİĞİ"

OTURUM BAŞKANI
AV. İHSAN YEŞİLYURT
ANKARA BAROSU YÖNETİM KURULU

KONUŞMACILAR
AV. ÜMİT BULUT

BEYTULLAH ÖZGÜR
ANKARA İCRA MÜDÜRLÜĞÜ

ALPTEKİN TAŞÇI
ANKARA EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ

30 NİSAN 2008
ABEM

AVUKAT CENGİZ KAYA'YA SAYGI TÖRENİ VE "AVUKATIN GÜVENLİĞİ"

AV. VEDAT AHSEN COŞAR – Merhum meslektaşımız Cengiz Kaya'nın aziz hatırası önünde sizleri bir dakikalık saygı duruşuna davet ediyorum.

SAYGI DURUŞU

AV. VEDAT AHSEN COŞAR - Teşekkür ederim.

Sevgili meslektaşlarım, Sevgili Kaya'ya Tanrı'dan rahmet diliyorum, kederli Ailesine, Ankara Barosu üyesi meslektaşlarıma başsağlığı diliyorum, bu büyük acı karşısında sabır ve metanet diliyorum. Cumartesi günü, yani rahmetli Cengiz Kaya'nın öldürüldüğü gün, o günden bugüne beş gün geride kaldı. Ne Sayın Adalet Bakanı'ından, ne Yüksek Mahkemenin Sayın Başkanlarından başsağlığı mesajı almadık. Oysa hatırlarsınız, bir değerli Danıştay Üyemizin uğradığı menfur saldırıdan dolayı biz Ankara'yı ayağa kaldırmıştık. Az önce Danıştay'ın önünden geçerken, ister istemez düşündüm. Yüksek Mahkemenin Sayın Başkanlarına ve Sayın Adalet Bakanı'na gösterdikleri duyarlılık için teşekkür ediyorum! Ankara Barosu, bu davranışları kendi Kurumunun hafızasına, Kurumsal Hafızasına kaydetmiştir!.

Rahmetli Meslektaşımız Cengiz Kaya'yı anmak için bu Paneli düzenledik. Bugün burada "avukatın güvenliği" üzerinde konuşacağız. Sayın Ümit Bulut'u ve Beytullah Özgür'ü Ankara Barosu Yönetimi olarak biz davet ettik, sağ olsunlar, kendileri de bizi kırmadılar ve geldiler. Kendilerine Ankara Barosu Yönetim Kurulu olarak teşekkür ediyoruz. Her ikisi de, tanıyorsunuz, kendi alanlarında deneyimli olan meslektaşlarımız, Panelimize katkı yapacaklarına inanıyoruz. Sayın Alptekin Taşçı Emniyet Amiri, O da kendi alanında uzman bir arkadaşımız. Talebimiz üzerine Ankara Emniyet Müdürlüğü tarafından görevlendirildi. Hem

Sayın Taşçı'ya hem de Sayın Ankara Emniyet Müdürü'ne gösterdikleri anlayış ve yaptıkları katkı için Ankara Barosu olarak ve sizlerin adına teşekkür ediyoruz.

Bugün burada yine meslektaşımız Sayın Sezgin Özkan da olacaktı, O'nu da davet etmiştik, ama rahatsızlığı olduğu için kendisi şu anda burada değil, ben O'nun mazeretini, rahatsızlığını size ifade etmiş olayım, siz de kendilerini mazur görün.

Şimdi ben Sayın Birlik Başkanımızı önce buraya davet edeceğim, daha sonra da Panelde görev alacak olan arkadaşlarımızı buraya davet edeceğim. Buyurun Sayın Birlik Başkanımız, buyurun,

AV. ÖZDEMİR ÖZOK - TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ BAŞKANI -

Saygıdeğer meslektaşlarım, bugün yine burada gerçekten çok önemli ve tarihi bir gün yaşıyoruz. Çok genç, filiz gibi, tazecik, mesleğinin başında, çok genç bir arkadaşımızı, çok genç bir meslektaşımızı görevinin başında, görevi infaz ederken, görevini yaparken bir hain saldırı sonucunda yaşamını kayıp etmesi nedeniyle burada toplanmış bulunuyoruz.

Tabii, dünya ve insanlık giderek bu küreselleşme ve uluslararası sermayenin çılgınlıkları sonucunda hem uluslararası hem de ulusal, sadece kendilerine değil dünyadaki bütün insanlara mutsuzluk, acı, keder getirmekte. Düşünün, bu eylemi yapan insan, 5 dakika sonra ya da 2 dakika sonra kendi kafasına kurşun sıkabilecek kadar çılgınlaşıyor ve o noktaya geliyor. Şimdi olayın sadece bizim acımız yönünden bakıp, incelenmesi değil, olayı bir sosyolojik boyutuyla da incelemek gerekli. İnsanlar nasıl bunalıyor? Hangi noktalara geliyor? Ve biz ülkemizde yıllardır, sizlerin gayretiyle yaşamınız pahasına yerleştirmeye çalıştığımız "hukukun üstünlüğü"ve "hukuk devleti" kurum ve kavramlarının ne kadar ciddi tehlikelerle karşı karşıya olduğunu bu olay çok net, çok somut bir şekilde ortaya koymaktadır.

Özellikle genç arkadaşlarımızın yaşam kaygısıyla verdikleri bu meslek mücadelesi, gerçekten hepimizin üzerinde uzun, uzun durup tahlil yapmamız gereken noktaları içermektedir. Tabii, bu değerli genç kardeşimizin, meslektaşımız olması yanında benim yanımda özel bir ayrı özelliği var; hepiniz biliyorsunuz ben Kahraman Maraşlıyım ve hakikaten Kahraman Maraş'ın en güzel ilçelerinden birisi, burada bunu söylemekten iftihar ediyorum, Maraş'ın hep böyle yiğitlerinin, pehlivanlarının koç gibi insanların yetiştiği bir ilçesidir Afşin İlçesi, bu genç kardeşimiz, Afşin İlçemizde büyümüş, serpilmiş ve gelişmiş. Ve hakikaten, Maraş'ın ve Afşin'in bütün özellikleri taşıyan, gözü kara bir kardeşimiz olduğu bu yaşadığı ve karşı karşıya kaldığı olayla da belli oluyor. Tabii ki, bütün arkadaşlarımızın, bütün meslektaşlarımızın acısı çok büyük ama benim, böylesi çok yiğit bir meslektaşımın, yiğit bir hemşerimi kayıp etmenin de ayrı bir üzüntüsünü yaşıyorum.

Değerli meslektaşlarım, bugüne kadar Türkiye'de avukatlara yönelik fiili sal-

dırılar benim Türkiye Barolar Birliğinde bulunduğum süre içerisinde bize intikal eden resmi kayıtlara göre 116 tane, 116 meslektaşımıza saldırı yapılmış. Çeşitli vesilelerle, kimi duruşmadan çıkınca, çoğu da icrâ-infaz sıralarında. İcrânın satış bölümlerinde, gayrimenkul satışı sırasında silahlı saldırılara uğramış. Bu saldırılar sonucunda 9 arkadaşımız, bu genç kardeşimizin de katılmasıyla 9 arkadaşımız yaşamını yitirmiştir. Biz Barolar Birliği olarak gücümüzün yettiği kadar bu arkadaşlarımızın geride kalan yakınlarının acılarını paylaşmaya, onların acılarını sarmaya, onlara yardımcı olmaya, yetişmeye çalışıyoruz. Ama biraz önce Değerli Başkanımızın söylediği nokta son derece ibret verici bir nokta. Tanrı herkesin yaşamını korusun, herkesin vücut bütünlüğünü korusun, sağlığını korusun, bütün insanların, bütün insanlarımızın yaşamını korusun, biz bütün insanlarımızın sağlıklı, huzur ve barış içerisinde yaşamasını özlüyoruz, bir hukukçu olmadan önce bir insan olarak. Ama gerçekten acı bir noktayı yaşıyoruz; bu üzüntümüzü, acımızı bir kat daha arttırıyor, hiçbir büyük Yüksek Yargıç temsilcilerinden, Daire Başkanlarından ya da Emniyet görevlisinden ya da bir İçişleri Bakanlığı görevlisinden, hadi Hükümet yetkililerine bir şey söylemiyoruz, gönül koyamıyoruz çünkü bizimle et-tırnak gibi birlikte olan, aynı mesleği yapan sav-savunma-karar üçlüsü olarak her yerde birlikte olduğunu ifade eden, bir sacayağının üç ayağı olarak ifade edilen, bizim kesimimizden, yargı kesiminden de böyle güçlü bir destek, güçlü bir başsağlığı dileği ne bana ne de Değerli Başkanıma gelmemiştir!. Tabii, bu da olayın ayrı bir üzücü yanı. Biz, onların tırnağına taş değse, biz onların bir tarafına iğne batsa kendimize batmış gibi hissediyoruz. Burada onlar, bunlar derken biz, yargıyı bir bütün olarak düşünerek o nedenle bu şekilde hareket ediyoruz ve bu hareket etmeye devam edeceğiz biz!. Onlar istedikleri kadar bizlere başsağlığı dilesin ya da dilemesin bugün Ankara Barosunun kendi meslektaşına gösterdiği bu vefayı, bu sıcaklığı, bu duyarlılığı biz, bütün meslektaşlarımıza, yargıç, savcı ve hukukçu olan bütün meslektaşlarımıza aynı şekilde göstereceğiz, göstermeye devam edeceğiz. Ama kuşkusuz, insan bekliyor, hele hele böyle acılı günlerde daha da duyarlı oluyor. Ama bu şunu gösteriyor değerli meslektaşlarım, bir kez daha altını çiziyoruz, hiçbir grup ya da grupçuluk.. düşünmeden, hiçbir düşünce farklılığı, ayırımı yapmadan avukatlar, savunma mesleği ve savunma mesleğinin üyeleri olma paydasında birleşerek kendi ölümüze, kendi dirimize ve kendi geleceğimize ancak kendi örgütlerimizle ve bir araya gelerek bu sorunlarımızı kendi önümüze katarak, bu sorunlarımızı çözebileceğimiz konusundaki bir kararlılık, bu olaylarla bir kez daha ortaya çıkmıştır. Yani herkes, en yakınınız dahi bizim bu tür olaylarımıza çok fazla duyarlı olmuyor. O bakımdan biz meslektaşlarımız arasındaki bu dayanışmayı, bu birlikteliği, bu duyarlılığı devamlı ve sürekli olmasını istiyoruz.

Ankara Baromuzun bu önderliğinde, Türkiye Barolar Birliği de kendine düşen görevi yapacaktır ve Sayın Başkanımızın söylediği gibi; Türkiye Barolar Birliği de kendi belleğindeki bu haneye bu davranış biçimlerini nakşetmiş durumdadır.

Ve ben hemen burada, huzurlarınızda ifade etmek istiyorum; 10 Mayıs 2008'de, Cumartesi günü, Danıştay genel kurul salonunda Sayın Danıştay Başkanı ve ben, Danıştay'ın kuruluşunun 140. Yıldönümü nedeniyle konuşma yapacağız, o konuşmamın büyük bir bölümünü bu "olaya" ayıracağım ve oradaki duyduğumuz üzüntüyü, duyarlılığı ve sizlerin hissiyatını oradaki tüm meslektaşlarımıza ve kamuoyuna açıklayacağımı bilmenizi ifade etmek istiyorum.

Değerli meslektaşlarım, ben genç yaşta kaybettiğimiz ve görevi başında yaşamını yitiren Değerli Kardeşimize, Değerli Meslektaşımıza filiz gibi gencecik, daha 1983 doğumlu, yaşamının baharında kaybettiğimiz bu genç kardeşimize tanrıdan rahmet diliyoruz, ışıklar içinde yatsın. O kadar genç, o kadar daha yaşamın başındaki, sanıyorum O'nun hiçbir, öbür tarafta vereceğini bir cevap yoktur. Sizler ve özellikle, bugün aramızda olan babası ve yakınlarına tanrıdan uzun ömürler diliyorum, sabırlar diliyorum. Hepinize sağlıklı, mutlu bir gelecek ve huzurlu bir yaşam diliyorum. Allah sizlere sağlıklı ömürler versin, inşallah, bir daha bu ve benzeri olayları yaşayıp, bu türlü törenler yapmayız. Daha coşkulu, daha güzel, daha sağlıklı, daha huzurlu, daha barış içerisinde güzel günleri kutlarız. Ben tekrar tekrar hepinize başsağlığı diliyor, Genç Kardeşimize de tanrıdan rahmetler diliyorum, ışıklar içinde yatsın, nur içinde yatsın. Hepinize saygılar sunuyorum ve bu ve benzeri olaylarda müthiş duyarlılık gösteren Ankara Baromuzun Değerli Başkanına, Ankara Baromuzun duyarlı meslektaşlarına, Ankara Barosu üyesi olmanın bir ayrıcalığıyla, onuruyla tekrar tekrar teşekkür ediyorum Yönetim Kurulu Üyesi arkadaşlarıma ve sizlere, ayaklarınıza sağlık. Sizleri ve ailenizi Allah korusun, sağlıklar diliyorum. Teşekkür ediyorum.

AV. VEDAT AHSEN COŞAR - Evet, Panelimizi yönetmek üzere Yönetim Kurulu Üyemiz, Sayman Üyemiz İhsan Yeşilyurt, Panelistimiz Sayın Ümit Bulut, Sayın Beytullah Özgür ve Alptekin Taşçı. İyi akşamlar, teşekkürler

OTURUM BAŞKANI - İHSAN YEŞİLYURT - Görev Şehidimiz, Meslektaşımız, Sayın Cengiz Kaya'nın Ailesi, Babası, değerli meslektaşlarımız, Cengiz Kaya'nın Arkadaşları, Sınıf Arkadaşları, Mesai Arkadaşları Ankara Barosu olarak tüm kalbimizle acınıza iştirak ediyoruz ve başsağlığı diliyoruz. Daha önce de söylenenler ve ifade edildiği üzere bir daha bu acıları yaşamamayı diliyoruz.

Cengiz Kaya, gerçekten görevinin ifası sırasında bir saldırı sonucu şehit olmuştur. Kendisi kimdir, müsaade ederseniz öncelikle kısa bir açıklama yapmak isterim, Kendisinin Baro dosyası da önümde; Cengiz Kaya, 15 Mayıs 1983'de Kahraman Maraş'ın Afşin İlçesinde dünyaya gelmiştir. 2000 yılında Kahraman Maraş Lisesinden, 2004 tarihinde de Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun olmuş, 23 Aralık 2004'ten itibaren de Ankara Barosunda, Baromuzda avukatlık stajına başlamış, stajını başarı ile bitirerek 16 Ağustos 2006 tarihinde Avukatlık Meslek Andını da icra ederek avukatlığa fiilen başlamıştır. Baromuzun 18.749 sicil numarasında kayıtlı avukat olarak mesleğini ifâ ederken bu menfur

saldırı sonucu şehit olmuştur. Biz, yakınlarına, tüm Baromuz camiasına ve avukatlık meslek camiasına başsağlığı diliyoruz.

Buradaki toplantıdaki amacımız, avukatlık mesleğinin ifâsı sırasında, avukatın güvenliği konusunda, bu konuda tecrübeleri olan Panelistlerle birlikte, aynı zamanda da Ankara Emniyetinden görevli, bu konularda Uzman, Alptekin Taşçı isimli bir Emniyet Amirini çağırdık, yarım saat kadar önce beni aradı, "gelmek üzere olduğunu" söyledi, büyük bir ihtimalle biz konuşmamıza devam ederken O da intikâl edecektir. Kendisi de aynı zamanda bir avukat eşi olması hasebiyle hem Emniyet Amiri hem de avukat eşi olması dolayısıyla bu olaylara daha duyarlı olacağı düşüncesi içindeyiz.

Evet, avukatın güvenliği nedir, avukatın can güvenliği nedir, bununla ilgili olarak Konuşmacılarımız Beytullah Bey İcra Müdürü, uzun süredir Ankara'da İcra Müdürlüğü yapıyor, Ümit Bey, bildiğiniz gibi bu konularda uzman, icrâ işlerinde uzman. Neler olabilir, neler tavsiye edilebilir, avukatın güvenliği ile ilgili neler önerilebilir? Ben öncelikle sözü işin uygulaması açısından, müsaade ederseniz Beytullah Bey'e söz vermek istiyorum, buyurun Beytullah Bey,

BEYTULLAH ÖZGÜR - ANKARA İCRA MÜDÜRLÜĞÜ - Efendim, Sevgili Cengiz Kaya'nın bir görev şehidi olduğunu söyleyerek sözlerime başlıyorum, Kendisine Allah'tan rahmet, kederli Ailesine ve tüm Baro mensuplarına başsağlığı diliyorum.

Şunun bilinmesini istiyorum ki, Ankara İcra Müdürlüklerinde çalışan odacısından, zabıt kâtibine ve müdüründen müdür yardımcısına kadar Cengiz'i kaybetmenin acısını yüreğimizde bizler de yaşıyoruz. Hiç olmamasını dilediğimiz bir acı.

Bildiğiniz gibi "cebri icrâda" bir mala el koyma söz konusu, bu da bir zoru gerektiriyor. Şimdi bu zor kullanılırken muhakkak ki, mahalline gidiliyor, mal canın yongası. Maalesef, son dönemlerde Uzakdoğu'dan ithal edilen mallar, satışlarda gereken borcu karşılamaktan çok uzak kalmakta. Benim gözlemleyebildiğim kadarıyla, bir evin eşyasının tamamı satılsa dahi 3 Milyarlık, 5 Milyarlık bir borcu karşılamamakta. Bu nedenle de birden fazla o mahalline gidilmesi gerekiyor. Mal karşılamayınca bu sefer, sürekli bir taciz ortamı gündeme gelmeye başlıyor. Bugün gidiyorsunuz, 3 gün sonra gidiyorsunuz, 5 gün sonra gidiyorsunuz, kredi kartı kullanımının yoğunlaşması, buna karşılık vadelerin çok uzatılması, benim gözlemleyebildiğim, 36 ay vade yapılıyor, arkasından af geliyor, 18 ay!. Emin olun bir dosya 3 yıl, 5 yıl raflarda duruyor. Tabii, bu arada da borçlu sadece size değil, bir başkasına da borçlanıyor. Son dönemde yine gözlemlediğim olaylardan bir tanesi; insanların maaşının tamamının haczine muvafakat etmeye başladı, dikkatinizi çekmek isterim!. Düşünebiliyor musunuz, ailesi olan bir insan, maaşının tamamına nasıl muvafakat eder benim hâlâ aklım almıyor. Muhakkak ki, yeni yeni dosyaların, yeni yeni işlemlerin yapılmasına sebep olunmakta. Bu

da tabii, beraber görev yaptığımız alacaklı vekillerini de zor duruma düşürmekte, onlar da muhakkak ki, tahsilat için ellerinden gelen çabayı göstermek zorundalar.

Gözlemleyebildiklerim şimdilik bunlar, bunları söyleyeyim. Yani borçlu da çok zor durumda, alacaklı da tabii, alacağını alamadığı için zor durumda ama bir husus daha beyan etmek isterim; son İcrâ İflas tasarısında, bilmiyorum incelediniz mi, "satıştan önce muhammen bedelle, malın alacaklı adına tescili" hükmü var. Ben Cengiz Kaya'yı kaybettiğimiz zaman bu tasarıyı düşündüm, şöyle diyorum, 10 Milyon Lira borcunuz var, evinizin kıymet taktiri yapılmış, bir sabah geldiğinizde alacaklı bedelini ödeyerek evinin tescili isteyebilir. Esas benim korkum ve kaygım; gelecekte, bir sabah evini kaybeden, arabasını, işyerini, malını kaybeden borçlunun neler yapabileceğini düşünmek bile istemiyorum!. Lütfen, bu tasarıya gereken hassasiyeti gösterin, sizler hukukçusunuz, bizler hukukçu değiliz. Tehlikeli gördüğümüz arz etmek isterim. Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI - İHSAN YEŞİLYURT - Teşekkür ederiz Beytullah Bey.

Beytullah Bey tabii, işin icrâ yönü itibariyle duygularını ifade etti. şimdi Ümit Bey, uygulamadaki, sizin de deneyimleriniz dolayısıyla açıklamalarınızı alalım, buyurun,

AV. ÜMİT BULUT - Teşekkür ederim.

Önce çok genç yaşta yitirdiğimiz Cengiz Kaya'ya Allah'tan rahmet diliyorum, Ailesine Başsağlığı diliyorum. Meslektaşlarına, bugün çok yoğunlukla temsil edilmese de tüm yargı camiasına, herkesin başı sağ olsun, acımız büyük.

Ben Sayın Baro Bakanı bana bu görevi verdiğinde, bir kez daha bakmak istedim Barolar Birliği sayfasına, Sayın Başkanın bilgisinden biraz daha fazla benim orada gördüklerim, herhalde zaman diliminden farklılıklar var. 1999 yılından beri bir fihrist tutmuş Barolar Birliği, 168 tane olay olmuş, bunun 13 tanesi ölüm ile sonuçlanmış, avukatlara saldırılar. Zannediyorum, bu saldırıdan kasıt fiili saldırı, eğer, artık çok maalesef, olağanlaştırdığımız hakaret, küfür, tehdidi saldırı olarak saymazsanız!. Fiili saldırılar bu kadar fihristlenmiş ama benim bildiğim, listede yer almayan birçok da fiili saldırı var, sayının daha fazla olduğunu bu sebeple düşünüyorum.

Bugün tabii, çok olağanüstü bir şey oldu bence, Ankara Barosu yaptı bunu. Tarihte yanılabilirim, kusuruma bakmayın, tanıyanlarınız vardır, dünya görüşüne, siyasi duruşuna katılmadığım, koridor arkadaşım, meslektaşım, Faik Candan, zannediyorum 1995 yılıydı, siyasi görüşleri sebebiyle ortadan kaldırıldı, yok oldu bir anda. Çok yakın arkadaşları tabii, hemen Meslek Kuruluşlarımıza haber verdiler, İçişleri Bakanlığına yürünme önerisi geldi, o öneriye üzülerek söylüyorum, o gün katılan 26 kişiydik!. İçişleri Bakanlığı ile görüştü arkadaşlarımız, 2 kişi yetkilendirdik, oradan Barolar Birliğine gittik, "bulunur, elimizden geleni yapı-

yoruz" dendi, o olaydan 3 gün sonrada Bala'da, ormanların içinde Faik Candan, elleri arkadan bağlı ve kafasına üç kurşun sıkılmış olara bulundu. Arkasından cenaze törenine katılım olacaktı, bir, bugünkü gibi bir resmi organizasyonumuz maalesef, olmadı, üzülerek anlatıyorum bunları. Öğle namazına müteakip kaldırılacaktı, arkadaşlarının ve bizlerin çabalarıyla Adliye'nin önünde yaklaşıl 150 kişi ile başlayan ve Maltepe Camisinde bitecek yürüyüş öğle tatili olması sebebiyle zannediyorum, cüppe odaları da kapalıydı, cüppe de bulamamıştık ama camlarından sarkanlar "ne oluyor, ne oldu, nereye gidiyorsunuz" deyip katılanlarla Maltepe Camisinde zannediyorum 700 kişiyle Faik Candan'ı uğurlamıştık.

Bugün bu sebeple Ankara Barosuna teşekkür ederim. Duyarlılığı harekete geçirmek noktasında son derece başarılı. Yalnız sorun zannediyorum, icrâdan kaynaklı değil, tabii, somutta haciz sırasında, mesleğinin ifâsı sırasında katledilen, öldürülen bir arkadaşımız var, onun için konuşmacılar bir İcra Müdürü, İcra'da uzman diye lanse edilen bir avukat, bir de Emniyet görevlimiz de katıldı, hoş geldiniz, bir de bir Emniyet görevlisi noktasında tartışılıyor. Oysa biz bu tartışmayı, aynı camiadan olduğuna inandığımız, birlikte hareket ettiğine inandığımız, tehlikelerin hep birlikte bize yönelik olduğuna inandığımız ve bunu geçmişte defalarca gösterdiğimiz yargıçlarla birlikte de tartışmak isterdik. Belki bu kötü olay bize yeni bir hareket sağlardı, umarım Ankara Barosu bunu da sağlayacaktır, oturup tartışmamız gerekir.

Şimdi avukatlık mesleğinin, bir kamu hizmeti ve bir kamu görevi olduğunu söyleyip duruyoruz. Avukatlık Yasası'nın 57. maddesi, başlığı "avukata karşı işlenen suçlar", görev sırasında ya da yaptığı görevden dolayı avukata karşı işlenen suçlar hakkında bu suçların, hakimlere karşı işlenmesine ilişkin hükümler uygulanır". Eski Ceza Yasası, 266-267-268 ve 269'daki statüyü bize sağlar ama o zamanlar çok net olmadığı için yargıcın yorumuyla bazen sağlar bazen sağlamaz. Gene Avukatlık Yasası 1. madde, "avukatlık hizmeti, kamu hizmeti ve serbest bir meslektir" tanımlamasını getiriyor. Şimdi Yeni Ceza Yasamızda daha somut bir madde görüyoruz, Ceza Yasası'nın 6. maddesinin "c" fıkrası, "kamu görevlisi deyiminden kamusal faaliyetin yürütülmesine, atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak atan kişi" tanımlamasını yapıyor. Gene aynı maddenin "d" fıkrasında, "yargı görevi yapan" deyimini de şu şekilde tanımlıyor; "Yüksek Mahkemeler Ve Adli, İdari ve Asgari Mahkemeler üye ve hakimleriyle Cumhuriyet Savcısı ve avukatlar"!. Yani bunlar yargı görevi yapan tanımlaması içerisinde, saymış Ceza Yasamız. Somutta da, 81 maddede kasten öldürmenin cezasını görüyoruz, 82. maddede bu kişilerin öldürülmesi halinde müebbet hapis cezasının ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına dönüştürülmesi gerektiğini görüyoruz. Yani Yasa, bizi hem yargının içerisinde olduğumuzu kabul ediyor hem de bu suçların avukatlara karşı işlenmemesi için ağırlaştırılmış hâl sayıyor.

Başka bir husus var burada; dikkat ederseniz hep avukattan söz ediyoruz, avukat, kâtip ve sekreterler için bu koruma yok, bu koruma stajyer meslektaşlarımız

ve avukatlar için var. Ankara Barosu bundan 3-4 ay önce yanılmıyorsam, İcrâ Müdürlüklerinin kapısına, biraz da İcrâ Müdürlüklerinde yaşanılan zorlukları engellemek amacıyla "avukatlar işlerini sekreterleriyle takip ettirebilirler" diye bir duyuru, bir yasa maddesi koydu. Bunun amacı zannediyorum, İcrâ İdareleri içerisindeki bireysel ve kötü uygulamaları engellemekti avukatlara karşı. Bu herhalde yanlış anlaşıldı, gözlemlediğim, tekel hakkı içerisinde olan ve sadece avukatların yapabileceği haciz eyleminin hukuk eğitimi almamış, hukuk nosyonu olmayan kişiler tarafından yapılması ve vatandaşla yüz yüze bırakılması. Kendi bindiğimiz dalı da kesiyoruz aynı zamanda. Bunu bugün şunun için söylüyorum; bizi yukarıdaki maddeler koruyor da, bu yanımızda çalışan çocukları korumuyor, onlar adi öldürmeyle karşı karşıya kalacaklar!.

Avukatlık Yasamızın 2. maddesi avukatların amacını açıklamış; "hukuki münasebetlerin düzenlenmesi, her türlü hukuki mesele ve anlaşmazlıkların adalet ve hakkaniyete uygun olarak çözümlenmesini, hukuk kurallarının tam olarak uygulanmasını, her derecede yargı organları, hakemler, resmi, özel kişi, kurul ve kurumlar nezdinde sağlamaktır." Madem konumuz haciz sırasında öldürülen, katledilen bir arkadaşımız, o zaman bunu icrâ özelinde tartışalım; şimdi bir yandan birtakım ekonomik politikalarla ülkemiz borçlu cenneti haline getiriliyor, işte reklamlar, düşük faiz oranları, uzun uzadıya taksitlendirmeler, deniyor ki, herkes kredi alsın, herkes borçlansın! Ha, buradan baktığınızda iyi, enflasyonda düşüyor yani herkes borç alırsa lüzumsuz harcamalarını kapatır, kapitalizmin temeli de budur, borçlanırsa borcunu öder, lüks harcamalarını kapatır, enflasyon da düşer! Ama bir yandan da bu alacakların tahsili için var olan yolları daraltıyor, çok ciddi bir tezat var. Şimdi biliyorum, Beytullah Bey de söyledi, kredi kartı takiplerinin arttığını görüyoruz, meslektaşlarımızın bunları takip ettiklerini görüyoruz. Benim mesleğe başladığım yıllarda zannediyorum, 7-8 sene oldu, kaldırıldı bir yargı kararıyla, mesela "bir telefon kapatma" diye bir uygulama vardı, insan haklarına aykırı olduğu düşüncesiyle Turkcell'in başvurusu üzerin iptal edildi, ciddi de bir tahsilat sağlıyordu, arkasından hepinizin bildiği işte, İcrâ Yasasında düzenlenen cezalar kaldırıldı, çek yargılamaları, karşılıksız çek yargılamaları gerçekten uzun, kesinleşince çünkü uygulanabiliyor. Bütün bunlar olunca avukatın, bu işle görevli avukatın borçlu ile sıcak teması arttı. UYAP geldi, kağıt üstünde son derece başarılı ama Nazım'ın dediği gibi "tankınız, topunuz var kullanacak adam lazım". Nasıl kullanılır diye bilgisayara ilk baktığımda yanındaki arkadaşının söylediklerini daktilo ile kağıda yazan bir kadroyla biz UYAP'ı yaşama geçirmeye kalktık. İcrâ dosyaları arttı. Ee, kendimizi geliştiremeyeceğimize göre Adalet Bakanlığı böyle baktı herhalde "ben kendimi geliştiremem, onun yerine avukatları disipline edeyim" dedi, işte fiili uygulamalarla randevular başladı. Şimdi o işi Yasada koydular, artık yolluğu ilk kim yatırdıysa o gidecekmiş hacze. Şimdi bütün bunlar olurken biz hiç sesimizi çıkarmadık, 20 gün sonraya randevu alan meslektaşım, o gün o işi bitirecek, kafasında bu var, bitirmek için de sosyal içerisinde ne olursa

olsun yapacak. Çünkü belki bir süre halinde uymadığı zaman 2-3 günlük süreye bir dahaki randevusu 25 gün sonraya olabilir. Hacze ne ile gittiğinizin çok önemi yok ama rotlarla gidiliyor yani taksi ile gitseniz ne olur, ne kendi aranızla gitseniz ne olur ama işte, adres bulma derdi olunca Emniyet görevlisi istemek bir memura, memur azlığı sebebiyle 14-15 dosya verseniz, eğer haciz uygulama saatinizde öğle yemeğinden sonra, 13:302dan sonra başlayıp, kışın 16:00'da, yazın 18:00'de bitecekse o saat içinde de 14-15 dosyayı bitirecekseniz ne icrâ memuru ne hacze katılan meslektaşım Emniyet görevlisi, kolluk kuvvetleri almak gereğini duymuyor çünkü bir an önce zamana oynuyor, arkasında bekleyen avukat arkadaşım var, o da aynı rotta bekliyor, bunlar ortalığı geriyor, her gün geriyor!.

Peki, biz ne yapmalıyız? Yani Meslek Kuruluşu olarak ne yapmalıyız? Eğer avukatlığın amacı, 2. maddede sayıldığı gibiyse ve bizler buna inanıyorsak ki, inanıyoruz, o zaman toplumun bilinçlendirilmesi yönünde bir çabamız olmalı. Temelde "avukatın saygınlığı" ile ilgili bu durumu topluma aktarmamız lazım. İletişimin bu kadar kolay olduğu çağımızda bunu yakalayabiliriz zannediyorum, avukat nedir?!.

Bir diğer bilinçlendirme çalışmalarını, mesleğimizi yaparken bize yardımcı olmakla yükümlü ve görevli kamu görevlileri üzerinde yapmalıyız. Postacısından kolluk kuvvetine kadar, gardiyanından amirlerine kadar, bunu yapmalıyız, anlatmalıyız, "avukat nedir, ne işe yarar avukat, kimdir, ne amaçla burada duruyor" diye.

Ama biraz da çuvaldızı kendimize batırmamız lazım. Zannediyorum, bizim meslek öncesi ve meslek içi eğitimlerinde toplum psikolojisi ve birey psikolojisi üzerine eğitime çok ağırlık vermemiz lazım. Eğer Adliye'nin kapısında kurşunlanabiliyorsa ceza yargılamasından çıkmış meslektaşım bunun üzerinde biraz daha fazla durmak lazım. Ben çok fazla ceza ile her şeyin halledilebileceği inancında olmadığım için bunları önerebilirim.

Sözlerime başlarken listenin eksik olduğunu gördüğümüz söylemiştim. Evet, liste eksik Barolar Birliği listesi, duyurulmamıştır yani Barolar Birliği bilhassa onların orada olmamasını sağlayamaz, meslektaşlarımız oraya isimlerinin yazılmasını istemiyorlar. Çoğunlukla yaralama ile biten ya da saldırı ile biten yargılamalar özür dileme ve uyuşmayla bitiyor. Neden? Bence biz, meslektaşlarımıza yeterli güveni veremedik, korunamayacağını düşünüyor. O olayın bir biçimde burada sonlanmasını arzu ediyor, bu sebeple de duyurmuyor. Bu güvenceyi bir biçimde sağlamalıyız. Mesela listede yok, biliyorum şok cihazı uygulandı bir meslektaşıma ve hakikaten, çok kötü bir biçimde dövüldü, döven kişi sorgulamada tutuklandı, 3 gün sonra itiraz üzerine serbest bırakıldı, tahliye oldu, davası 4 ay sonra açıldı, önce Sulh Ceza'da açıldı, işte, itiraz mitiraz ancak Asliye Ceza'ya gönderildi. Sincan'da meslektaşımıza saldıran 2 kişiden birisi beraat etti, bir diğeri hüküm giydi, 3 ay hapis, paraya çevirme ve erteleme, tablo bu!.

Bugünkü, bugün gösterdiğimiz meslek dayanışmasının bundan sonra koridorlarda birbirimizi daha iyi anlayarak devam etmesini diliyorum. Ben de biraz kırgınım Birlik Başkanımız gibi, Danıştay Daire Başkanı öldürüldü Ankara Barosu yapması gerekeni yaptı, "derhal basın açıklaması yapıyorum" dedi, herkese mesaj gönderdi ve üzerine düşeni yaptı, basın açıklamasını yaptı. Hoş, bu olayda yapmadı ama işte, bugün yaptığıyla her şey tamamlandı. Ben arzu ederdim, daha fazla yargıç bizlerle birlikte olsun.

Bireysel olarak baktığımda ben olayı bir ilk 15 dakikada öğrendim, rahat edemedim durduğum yerde oraya gittim, oradayken şunları düşündüm arkadaşlar; aslında öldürülen biraz da biziz yani benim mesela! İnsan orada kendini görüyor. çok genç, ücretli çalışan babayiğit bir kardeşimiz öldürülüyor, hepinizin yani benim geçirdiğim bir dönem, sizlerin de geçirdiği ya da geçireceği dönemler, ben biraz kendimi gördüm, o yüzden de çok etkilendim. Biraz önce yılda yürürken arkadaşıma dedim ki "ya şu aktiviteler biraz önce bitse de ben normale dönsem, herhalde ancak kendimi toplayacağım". Meslek Örgütümüzün bugünkü dayanışmayı her zaman sağlaması dileğiyle, teşekkür ederim beni dinlediğiniz için.

OTURUM BAŞKANI - İHSAN YEŞİLYURT - Teşekkür ederiz Sayın Bulut. Şimdi bir açıklama yapma gereğini duyuyorum; Sayın Bulut güzel bir konuya temas etti, "burada aynı zamanda yargıç ve savcıları da görmek istiyoruz" dedi. Demin hepimiz izledik, Emniyet Amirimiz ancak izin alarak, belli prosedürleri aşarak buraya gelebildi. Bizde yargıç ve savcılardan burada hazır bulundurmasını istediğimiz arkadaşlarla görüştüğümüzde "izne tabi odlularını, bu gibi katılımlara izne tabi olduklarını" söylediler ama bu Toplantının yapılması da acildi yani olayın Cumartesi günü meydana gelmesinden sonra yapılması gereken süreç nazara alındığında bu iznin alınamayacağın da gözetildiğinde o sebeple bulunmadılar yoksa bizim Yönetimiz bunu, Sayın Bulut'un da söylediği gibi evleviyetle düşün. Burada kendisinin de o düşüncesine iştirak ediyorum ama şartlar bunu gerektirdi, biran önce tepkimizi kamuya gösterebilmek zarureti olduğu için bu sebeple bulunamadılar.

Emniyet Amirimiz Sayın Alptekin Taşçı, aynı zamanda deminde bahsettim, bir avukat eşi, olayları iki yönlü biliyor. Avukat eşi olması dolayısıyla daha hassas davranıyor ama bu konuda da kamu yönetiminde uzman, hassas bölgelerde çalışmış, kendisi tabii, avukatların güvenliği konusunda, bu sadece haciz işlemleri sırasındaki güvenliği değil, bugün bir boşanma davasında da saldırıya maruz kalabiliyorsunuz, bir ceza davasında da, bir arazi davasında da. Ben 30 yıllık meslek hayatımda hatırlarım, bir arazi keşfinde de Türkiye'de avukatlar katledilmiştir, bunların hepsi yaşanmıştır. Dolayısıyla Sayın Bulut'un da dediği gibi sadece icrâ işleri, haciz işleri sırasındaki avukatın güvenliği değil, genel anlamda güvenliğin söz konusu olduğu bu Toplantıda ben sözü Emniyet Amiri Sayın Alptekin Taşcı'ya bırakıyorum, buyurun,

ALPTEKİN TAŞÇI - ANKARA EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ - Teşekkür ederim.

Sayın Başkanım, değerli katılımcılar sözlerime, görevi başında uğradığı silahlı saldırı neticesi hayatını kaybeden Avukat Cengiz Kaya'ya Allah'tan rahmet, acılı ailesi ve tüm meslektaşlarına sabırlar dileyerek başlamak istiyorum.

Bilindiği üzere avukatlar, 1136 sayılı Avukatlık Kanunu 1. maddesi gereği "kamu hizmeti ifâ etmektedirler". Avukatlık, hakkın korunmasına yönelik bir hizmettir. Avukatlık mesleğini kutsal kılan husussa budur. Avukatların görevlerini ifâ ederken dikkat etmeleri gereken hususları hem Polis gözüyle hem de bir avukat eşi olarak geçmiş tecrübelerime dayanarak şu şekilde belirtmek istiyorum; öncelikle çok yakın bir tarihte, geçtiğimiz hafta evimde istirahatta bulunduğum bir sırada eşimin çok acil olarak bana çekmiş olduğu mesaj hâlâ cep telefonumda kayıtlıdır, "Sağlık 1 Sokağa çok acil Polis gönder, lütfen". Bir icrâ işlemi esnasında eşimin bulunduğu yerde, karşı taraf, borçlu taraf kapıyı, eşim, oradaki icrâ görevlisi ve heyetin üzerine kilitlemek suretiyle işlemleri geciktirmek istedi, eşimin telefon açma fırsatı dahi olamadı, fırsattan istifade sadece bana çok kısa bir mesaj çekti. Ve ilgili ekipleri olay yerine göndermek, daha sonra bizzat ben kendim de olay yerine gitmek suretiyle, önce eşimin ve heyetin can güvenliğini daha sonra icrâ işleminin sağlıklı bir şekilde yürütülmesini sağlamaya çalıştık.

Belirtmek istediğim hususlardan bir tanesi, **"Haciz ve Muhafaza Altına Alma İşlemleri "**; avukatların haciz ve muhafaza altına işlemleri yaparken borçlunun genel durumuna ve yapılacak işlemin özelliklerine göre gerek İcrâ ve İflas Kanunu 80. maddesi gereği gerek Avukatlık Kanununun 2. maddesi gereği kolluk gücünden istifade etmeleri gerekmektedir. Avukatlık Kanunu 2. maddesi son fıkrası; yargı organları, emniyet makamları, diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla kamu iktisadi teşebbüsleri, özel ve kamuya ait bankalar, noterler, sigorta şirketleri görevlerini yerine getirirken avukatlara yardımcı olmak zorundadır âmir hükmünü taşımaktadır. Avukatlar, bu yetkilerini kullanmaktan kaçınmamalıdırlar.

"Haciz İşlemi Esnasında Avukatın Davranış Profili"; haciz esnasında avukatlar avukatlık hizmetinin davayı kazanma ya da kaybetmeye yönelik bir hizmet değil, hakkın korunmasına yönelik bir hizmet olduğunu unutmayarak, taraf ya da şahsi alacaklı gibi davranmamalı, kişiler tahrik edilmemeli, ortamın uygun olmadığı anlaşıldı anda haciz işlemine ara verilerek, gerekirse kolluk kuvvetlerinden yardım istenmelidir.

"**Karşı Tarafın Psikolojik Durumu Dikkate Alınmalı**"; avukatlar gerek icrâ işlemleri gerek büro görüşmeleri gerekse Adliye'de yapılan duruşma ve diğer işlemler esnasında karşısındakinin psikolojik durumunu çok iyi test etmelidir. Özellikle icrâ gibi birebir muhatap olunan olaylarda avukatların temsilci olarak orada bulundukları kesinlikle karşı tarafa hissettirilmelidir. Bu konuda psikoloji ve sosyoloji gibi dersler hukuk derslerine eklenebilir.

"Avukatların Genel ve Fiziki Güvenliği" ; avukatlar meslekleri gereği görev esnasında olduğu gibi görev sonrası ve özel hayatlarında da risk altında bulunmaktadırlar. Bu nedenle her ne kadar olumsuzlukları tartışılsa da 6136 sayılı "Ateşli Silahlar Kanunu" ve ilgili yönetmelikler avukatlara silah taşıma hakkı vermiştir. Bu nedenle avukatlar karşılaşabilecekleri tehlikenin boyutuna göre gerekliğinde ateşli silah, gerektiğinde farklı korunma spreyleri kullanabilirler. Her ne kadar avukat arkadaşlar silah taşımak ve kullanmak istemeseler bile mecbur kalan arkadaşlarımıza bu haklarını sadece bildirmek istedim.

"Büro Güvenliği"; bir çok avukatın bürosu işhanlarında bulunur ve çoğunun kapısı sonuna kadar açıktır. Hele ofis tek oda ise gelen her kişi birebir avukatın karşısındadır. Özel güvenliği bulunan binalar tercih edilmeli, büroda güvenlik kameraları, alarm bulundurulmalıdır ve en az bir odadan sonra size ulaşılsın demeyi çok isterim.

Bilindiği üzere avukata karşı işlenen suçlar Avukatlık Kanunu madde 57'de "görev sırasında veya yaptığı görevlerden dolayı avukata karşı işlenen suçlar hakkında, bu suçların hakimlere karşı işlenmesine ilişkin hükümler uygulanır" demektir. Bu ve benzeri yetkilerin basın ve medya aracılığı ile kamuya anlatılması, kamunun bilinçlendirilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Tüm bu söylemler kaybettiğimiz Arkadaşı geri getirmeyecektir, asıl olan insan hayatıdır ve hiçbir gerekçe insan hayatından daha önemli olamaz. Son 9 yılda 165 avukat saldırıya uğramış, bu saldırılar sonucu 13 avukat yaşamını yitirmiştir. Bu hain tablo tüm yargı mensupları, güvenlik görevlileri, tüm yöneticiler ve hepimiz için düşündürücü olmalıdır.

Anlattığım tedbirlerin bundan sonra daha az üzüntü yaşamamıza vesile olması inancıyla sözlerimi tamamlıyor ve her birinize ayrı ayrı saygılarımı sunuyorum.

OTURUM BAŞKANI - İHSAN YEŞİLYURT - Teşekkür ederiz Sayın Taşçı.

Sayın Taşçı'nın açıklamalarından da anlaşılacağı üzere burada avukatın görevinin ifâsı sırasındaki davranış biçimi ne olmalıdır, o hususta mutlaka eğitim yapılmalıdır, buna katılıyoruz ama bir hususa da açıklık getirmek istiyorum; şimdi, basın, Sayın Başkanım da basın açıklamasında bunu dile getirdi; olay sonrası bir kısım gazetelerde çıkan haberlerde yanlış anlaşılmaya, yanlış yorumlara meydan verebilecek yorumlar yapıldı. Nedir, işte, "borçlu birkaç gün müsaade istedi, vermedi" şeklinde orta düzeydeki bir okuyucunun okuduğu vakit meslektaşımız hakkında ve avukatlık mesleği hakkında yanlış zehaba kapılabilecek yorumlar. Soruşturma dosyası önümde, olayın birebir görgü tanığı infaz memuru, 26. İcrâ Müdürlüğünde görevli Hüseyin Çakır'ın ifadesi önümde, Sayın Başkanım da dile getirdi, bunu tekrar tekrar açıklamak çok önemli bizim için. Hiçbir şekilde müsamaha göstermemek veya tahrik etmek sanki o olayda Rahmetli Cengiz Kaya müdafi kusurluymuş gibi gösterilmek istendi, yok, kesinlikle yok öyle bir şey!. Daha önce gidilmiş, kendisine süre verilmiş, 15 gün geçmiş ve olay sırasında hiç-

bir tahrik edici davranış yok. dolayısıyla basının bu konuda çok titiz davranması gerektiğine inanıyoruz ve bunu da bu Panelde, özellikle basında izleyenler varsa bunu tekrar yazılarında dile getirmelerini temenni ediyoruz.

Evet sayın meslektaşlarımız, konuşmacıları dinledik, bu arada sizlerden söz almak isteyen, görüşlerini bildirmek isteyenler varsa onlara söz vereceğim. Buyurun Orhan Bey,

KATILIMCI - AV. ORHAN ARSLAN - Sayın Başkanım, değerli meslektaşlarım ve sayın konuşmacılar, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Yiğit Cengiz benim büromda avukatlığa başlayan bir meslektaşımız olduğu için, belki biraz duygusal konuşabilirim, onun için baştan hepinizin affını istirham ediyorum. Bu vesile ile bizim meslek mensubu olarak, özellikle icrâ işiyle uğraşan meslek mensupları olarak çok önemli sorunlarımızı da birkaç cümleyle gündeme getirip mümkünse çözümü için çaba sarf etmenizi diliyorum.

Cengiz'in katili görünürse bir vatandaş, bir borçlu fakat bana göre Cengiz'in katili hiçbir zaman bu borçlu değil!. Cengiz'in katili bana göre avukatı bu derece yoğun bir borçlu saldırısına maruz bırakan ve avukatı yasal düzenlemelerle korumayan devlet ve siyasi irade!. 20 senelik meslek hayatımın büyük bir bölümü İcrâ Hukuku içerisinde geçti, çok samimi olarak söylüyorum, mesleğe başladığım günden bugüne kadar avukatların ve alacaklı olan insanların lehine düzenlenmiş bir tek hüküm hatırlamıyorum. Bütün düzenlemeler alacaklı olan insanların ve onların hakkını savunan avukatların aleyhine olmuştur. Hoş, zaten bizim kanun sistemimizin temeli de budur yani sadece borçlar için değil, düzenlemelerin büyük çoğunluğu zaten suçları korumak için Türkiye'de yapılmaktadır, bu da bunun doğal bir sonucu.

İkincisi, idare, avukata özellikle icrâ avukatlarına gereken fiziki güvenliği sağlamak için birtakım tedbirler alması gerekirken, maalesef bunlardan imtina etmiştir, nedir mesela, bana göre; meslek hayatımda gördüğüm en önemli eksiklik hacze giderken icrâ memurunun ve avukatın yanında birebir onun güvenliğini sağlayan bir güvenlik görevlisinin bulunmaması. Emniyet Teşkilatı, evet, arkadaşlarımın dediği gibi bu işle yasal olarak görevlendirilmiş ama insanlar aynı zamanda çok değişik görevler de ifâ ediyorlar. Bazen bir karakola gittiğiniz zaman size verecek Polis memuru bulamıyor, oradaki karakol amiri, neden, çünkü başka bir yerde bir olay olmuştur, bir yerden takviye bir kuvvet istenmiştir, karakolun kendi iç düzenlemesi vardır, kendi hizmeti vardır, doğal olarak işte, gelen memura veya avukata "beyefendi, biraz bekleyin, 1 saat sonra gelin veyahutta bugün veremeyiz" gibi birtakım mazeretler ileri sürebiliyor. Halbuki bunun yerine direk olarak savcılığın emrinde, adli polis şeklinde örgütlenmiş, eğitimli, bu işte uzmanlaştırılmış bir kadro rahatlıkla bulunabilir. Yani Türkiye Cumhuriyeti Devleti böyle bir Polis kuvvetini, Polis gücünü istihdam etmekten aciz midir? Sokakta gençlerimiz işsizlikten birbirlerini katlediyorlar!. 3 ay içerisinde siz bir genç

delikanlıyı bu işte uzman bir personel haline getirebilirsiniz. Adliye'nin yanında bir karakol binası kurup orada 100 tane polis memurunu bu iş için istihdam edebilirsiniz. Siz nasıl haciz işlerinden 3 Kuruş para kazanmak için her icrânın emrine iki araba tahsis edip, ücretini de iki misli olarak alacaklıdan, avukattan tahsil etmesini biliyorsanız!, oraya iki tane her İcrâ'nın emrine iki tane de polis memuru verebilirsiniz. Bu polis memuru, evet, çok gözü dönüş, çok kararlı bir borçluyu belki engelleyemez ama normal bir haciz esnasında, normal bir olayda kötü niyetli olan insanları, karşı tarafa zarar vermek isteyen insanları çok büyük oranda engelleyebilir. Bunun bir caydırıcı özelliği vardır, caydırıcı gücü vardır. Bunlar maalesef, defalarca çeşitli vesilelerle dile getirilmesine rağmen dikkate alınmamıştır.

Devletin yanı sıra yine, çok önemli bir ihmali ve kusuru olan kesim, Ümit Bey'in dediği gibi maalesef, bizim meslektaşımız olan yargı mensuplarıdır. Bunların içerisinde hakikaten, meslektaşlarını samimiyetle, canı gönülden savunmak isteyen hakimlerimiz ve savcılarımız var, onların haklarını asla inkar edemeyiz ama hakikaten, bizi büyük üzüntüye boğan kararlar veren meslektaşlarımız var.

Değerli arkadaşlarım, şahsi bir mesele gibi kabul etmezseniz benim kendi hayatımda karşılaştığım birkaç tane olayı size arz etmek istiyorum; bir haciz sırasında bizzat bulunduğum bir haciz sırasında pastırma bıçağını kapıp üzerimize saldıran, benim ve icrâ memurunun üzerine saldıran borçluyu Emniyet memurunun yardımıyla derdest edip getirdik Adliye'ye ve yarım saatlik bir soruşturmanın neticesinde sayın savcının beyanı ne oldu biliyor musunuz? "yahu arkadaşlar, vatandaşın malını niye kaldırıyorsun yahu, vatandaş sizden süre istemiş, niye vermiyorsunuz yahu", savcının ifadesi bu oldu, inanın yani. Olaya böyle bakıyor. Benim büroma bir hacizden sonra telefon açıp ana avrat küfür eden, "ulan oradan ayrılma ben eliyorum, şimdi seni yok edeceğim" diyen alacaklıyı şikayet ettiğimde yapılan aylar süren yargılamanın sonucunda Asliye Ceza Hakimi ne dedi biliyor musunuz? "olayda dinlettiğim sekreter, konuşmalara şahit olan sekreterim benim iş ilişkisi içerisinde olan bir personelim" diye onun beyanı samimi görülmedi ve delil yetersizliğinden beraat etti yani suçu işlediğine dair kesin ve inandırıcı deliller yok diye beraat etti bu adam, düşünebiliyor musunuz? Aynı olayın % 1'in dahi kürsüde görev yapan bir hakime veya savcıya ifa edildiğini gözlerinizin önüne getirin. Duruşmada nasıl davranacağını, nasıl duracağını bilmediği için elini arkasında bağlayan bir tanığa veya sanığa sayın savcının, sayın hakimin nasıl haykırdığını, nasıl azarladığını gözünüzün önüne getirin. Güya biz avukat olarak bu meslekte sacayağıyız, güya işte, bütün konuşmacıların dediği gibi Hakimler Kanununa tabiiyiz ama uygulamaya geldiğinde alelade bir vatandaştan hiçbir farkımız yok görev sırasında!!.

Değerli arkadaşlarım, yüksek yargının da bu olaya bakışını maalesef, çok üzüntü verici. 4. Ceza Dairesinin ibretlik bir kararını gördüğümde dehşete düştüm, belki birçok arkadaşımız da bu vesile ile bu karardan haberdardır; yine bir haciz

esnasında dövülen bir avukatın, avukat hakkında verilen cezanın temyiz aşamasında ne diyor biliyor musunuz 4. Ceza Dairesi, "efendim, avukatın dövülmesi mukavemet fiilinin zorunlu bir unsurdur" diyor. yani memura mukavemetten ceza tayin etmiş mahkeme çünkü bir mukavemet fiili var icrâ memuruna haciz yaptırılmamış filan orada adam hırsını almamış, avukatı da güzelce dövmüş, hakim birde oradan ceza vermiş ama Yüksek Mahkeme ne diyor, diyor ki "bu avukatın dövülmesi zaten müessir fiilin zorunlu bir unsuru" yani avukat dövülmeden sanki hacze mukavemet edilmezmiş gibi bir anlayış hâkim ve bunu Yüksek Mahkememiz ne yazık ki veriyor. Ama ben burada yine bunun kadar üzüldüğüm bir noktayı da size arz etmek istiyorum; bizler de meslek mensubu olarak hakikaten, bu konuda kendi kendimizi koruyamıyoruz. Bakın, bir çok meslektaşımız görev gereği böyle olaylarla karşı karşıya kaldığında saldırıyı yapan tarafında avukatlığını üstlendiği zaman ne yazık ki, saldırıya uğrayan arkadaşını da rencide etmek için elinden gelen gayreti sarf ediyor, bunlara da şahit oldum. Ama bugün bana yapılan şeyin yarın kendi başına geleceğinin idrakinde değil. "Efendim, haciz tehdidi altında", "efendim, haciz baskısı altında" yani bu kelimeler o kadar kullanıldı ki, nihayet bu "haciz baskısı, haciz tehdidi" bir kavram olarak literatüre girdi yani bugün mahkemeler artık haciz sırasında yapılan hiçbir şeyi, hiçbir beyanı kabul etmez hale geldiler. O kadar komik bir durum ki yani "Kanundan" kaynaklanan bir haktır, Kanunun verdiği bir yetkidir, Kanunun verdiği bir yetkiyi bir hakkı kullanmayı siz nasıl cebir olarak gösterebilirsiniz, nasıl tehdit olarak gösterebilirsiniz!. Olaya bakışı gösteriyor bu yani haciz olayına, icrâ olayına ve en önemlisi de icrâ avukatına bakışı gösteriyor.

Sayın Başkanımın hazır bulunduğu bu Toplantında ben bir üzüntümü de belirtmek istiyorum yine; sadece bu döneme mahsus değil ama bundan önceki bütün dönemlerde de maalesef, icrâ avukatları Baro kapsamı içerisinde de, Baro Yönetimi içerisinde de adeta bir üvey evlat muamelesi görmüştür. Gereken ilgiyi gereken alâkayı göstermemiştir. İcrâ avukatlarının sorunları şu veya bu şekilde Baro Yönetimlerine iletildiği zaman çok önemli olan bu meseleler, bir, iki göstermelik çözümle geçiştirilmeye çalışılmıştır. Halbuki, icrâ işlemi her avukatın, her davanın neticesinde ve eninde sonunda uğramak zorunda olduğu bir liman gibidir. Bir avukat kendisine branş olarak bunu seçtiği için çok daha fazla bu işle karşı karşıya kalabilir ama "binde bir" icrâ dosyası yapan avukat da hasbelkader o dosyada böyle bir mantıksız, bilinçsiz saldırgan insanla karşı karşıya kalabilir, olaya bu şekilde bakmak lazım. Şu halde şunu söylemek istiyorum; Baro Yönetiminin ve Türkiye Barolar Birliğinin mutlak suretle meslektaşlarına sahip çıkması, özellikle icrâ avukatlarının sorunlarıyla çok samimi ve yakın bir şekilde ilgilenmesi ve bu olayların tekrar etmemesini sağlaması gerekir. Ya da en başta bizler, meslek mensubu olarak ne yazık ki, devlete ve hukuka olan güvenimizi giderek kayıp ediyoruz. Bugün ben 20 senedir, 20 seneyi aşkın bir süredir Adliye'nin içerisinde, adalet hizmetlerinin içerisinde olan bir avukat olarak şu anda üzüle-

rek söylüyorum; genç meslektaşlarıma ve hatta çocuklarına ne diyorum biliyor musunuz? "sakın ola ki, cezasını verir düşüncesiyle adalete güvenip, aman ha, karşı taraftan bir darbe almayın, sakın ola!. Eğer gücünüz varsa size darbe vurmak isteyenlere önce siz darbe vurun" diyorum. Bir hukuk adamının böyle demesine ne kadar acı bir şey değil mi!. Ama yaşanan olaylar bizi bu noktaya getirdi. Nihayet bizi korunmayan, bize gereken önemi göstermeyen devlete karşı kendi kendimizi korumak mecburiyetinde kaldık ve bugün imkanı olan avukatlarımız, bu işle uğraşan avukatlarımız, ben dahil olmak üzere parası ile güvenlik görevlisi istihdam etmek suretiyle bürolarımızı, şahsımı ve hatta evimizi, ailemizi koruma çabası içerisindeyiz. Bunların böyle olmaması lazım ama her şeyden ve herkesten evvel, unutmamalıyız ki, biz, kendi kendimize sahip olmadığımız sürece, kendi kendimizi destekleyip korumadığımız sürece başta Meslek Kuruluşumuz olmak üzere hiçbir kurum, bizi korumayacaktır, o halde birbirimizin dertlerine sahip çıkalım, sorunlarımızı görelim ve birlikte yaşayalım. Bugün olduğu gibi bir yumruk halinde gücümüzü herkese gösterelim. Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI - İHSAN YEŞİLYURT -Teşekkür ederiz Sayın Arslan. Buyurun,

KATILIMCI - Sayın Divan, çok sevgili arkadaşlarım, hepinize saygılarımı sunuyorum.

Genç Avukatın ölüm olayını, konuşulanların görüşlerine saygı göstermek üzere bazı yönlerden katılmıyorum. Gerekçe; Cumhuriyet tarihinde görülmüş müdür Danıştay'ın kapısında güvenlikleri var, koruyucular var, personeli var, hukuk tahsil etmiş bir avukat, içeri girip bir hakimi öldürüyor, bir hakimi yaralıyor? Bu olayın sosyal gerekçesini arayacaksınız. Tüketim toplumları çıkar toplumlarıdır. Değer yargıları olan toplumlar değillerdir! Bir icrâya gittiğim zaman stajyerliğini yaptığım avukatın yanında, bana çok şeyler anlatmıştı, o benim liseden öğrencimdi, "sakın ha" demişti, bir defa gittik, perdesini, paçasını çocuklar ayağımın önünde dolanıyor, inan, şirketin adına 500 Lira verdim ve ben kendi alacağımdan bunu karşıladı. İkinci bir icrâya gittiğimiz zaman içeri girdik, ne ses var ne seda var, hiçbir şey yok, hanım kapıyı açtı geldi, "neyimiz var, neyimizi alacaksınız" dedi, aradan bir yarım saat geçti, yatak odasından bir öksürük sesi geliyor, gittik, adam karyolanın dibine girmiş ve saklanmış. Döndü dedi ki "lütfen" dedi, "şu icrâ tutanağına geçiniz, böbreğimi satacağım söz namus olsun borcumu ödeyeceğim" ve böbreğini sattı, getirdi borcunu ödedi. Gerekçe; o dönemde bu toplumun sosyolojik anlamda değer yargıları vardı. Bir toplum değer yargılarını kayıp ettiği zaman o toplum artık büyük bir ölçüde geleneklerini, göreneklerini, yasalara olan saygılarını belli dönemlerde kaybederler, Türkiye, şu anda bu aşamadadır. Polis ölmüyor mu? Ölmüyor mu Polisler? Koruyanlar da mükemmel ölüyor, niçin? Artık devletin şu ortamda otorite denen bir şeyi kalmamıştır. Ancak siz icrâya gidiyorsunuz, ne demek icrâ? Devletin yasal gücü. Eğer kanun bana, yasa bana bu adamın 88'in istisnası olan bütün mallarını al elinden ver alacaklıya!

İşi var mı? Ona karışmam. Mali vaziyeti nasıl? Ona da karışmam. Peki, neye karışırsın? Bu Anayasa'da iki tane hak var, bir, pozitif haklar var bir negatif haklar var; negatif haklar, ne diyordu eskiden? Meskenine girmek için mahkemeden karar alacaksınız. Şimdi savcının emriyle içeri giriyor, o iş bitti. Ağır Ceza Mahkemesinin kararını Cumhuriyet Savcısı geri çeviriyor, o işte bitti. Onun içindir ki, biz bir yere geldik, geldiğimiz yer, tüketim toplumunun gerekçeleri toplumdaki hukuka olan saygıyı aştı. Hak, geride güç değil, zorbalık ileride. O zaman bu mafya nasıl idare ediyor böyle? Hırsızlıktan geçilmiyor, yolsuzluktan geçilmiyor ve halkın coğrafyası, tarihi, sosyolojik olayları, geçmişi geleceği türkülerindedir, göz yaşından başka ne var! Onun içindir ki, konuyu tek taraflı değerlendirmeyelim; hukuk tahsil etmiş bir avukat, içeri girip Danıştay'da hakimi öldürüyor, hukuk başka ne! Tahsil etmiş bunu yahu. Ve de 8-10 yıllık değil, 10-15-20 senelik bir avukat. Öyle ise konuyu değerlendirelim.

Sonuç; icrâ işi bir ölçüde canını dişine takmış adam işidir ve % 80'de stajyerlerimiz icrâdan geçiniyor. Bu meslek öyle, 5 sene eyle, 5 sene sele, geriye kalan 5 sene de sizedir!. Bu mesleğin riski çok fazladır. Ancak Emniyet bizi koruyacak, doğru, gereken tedbirler alınacak, doğru, bütün bunlar doğru ama o malını kaldırdığınız adam da ne diyor biliyor musunuz? Mahallenin baskısı, "hele şu tüccara bak, evine icrâ geldi". İki, hanım ile çoluğun ile çocuğun ile geçim sıkıntısı akşam yatıyor dövüş, sabah yatıyor dövüş, toplum bu haldeyken bunun çaresini çözmek çok kolay değil, çok kolay değil.

Demin arkadaşımız anlattı, o eski Yargıtay'daki kararlar da yok artık. Toplum, tek yanlı bozulmaz, hep beraber bozulur. O toplumun âhlakı, düşüncesi ya hep beraber vardır ya hep beraber yoktur. Onun için bizim bu dönemden geçtiğimiz sırada bunların, bu gibi olayların meydana gelmesine hoşgörü ile bakmayacağız ama bu yoldan çıkmanın yine hukuki yollarını arayacağız. Teşekkür ederim. Arkadaşımız nur içinde yatsın, hepinize başsağlığı diliyor, saygılar sunuyorum.

OTURUM BAŞKANI - İHSAN YEŞİLYURT - Teşekkür ederiz Üstadımız. Buyurun,

KATILIMCI - AV. HİKMET ÇİÇEK - Değerli meslektaşlarım, öncelikle sözlerime Genç Meslektaşımızın Ailesine, yakınlarına, dostlarına, mensuplarına başsağlığı dileyerek, kederli Ailesine de sabırlar dileyerek başlıyorum.

Polemik yapmak istemiyorum, bizden önce konuşan sayın meslektaşımın bir şeyine öncelikle bir temas etmek isterim; Danıştay'ı örnek verdi, bir avukattan söz etti. değerli arkadaşlarım, bu tabii, tarihimizde son derece münferit bir olay, kesinlikle kınanması gereken, nefretle andığımız bir olay ve o gün meslektaşlarımız da değindiler, buna ilk tepki verenlerden birisi de Ankara Barosu oldu, ben de o gün olay mahalline gelenlerden biriyim. O münferit bir olay demiyorum, bu anlamda söylemiyorum, bir birey gitti ama sadece insanlığa karşı suç işlememeyi, sadece avukatlara özgüleyemezsiniz. Ayrıcana tarihte gerek ülkemizde gerekse

başka ülkelerde başka tahsilleri yapan diktatörlerin milyonlarca insana ne acılar yaşattığını biliyoruz, onların dile getirilmeyip sadece burada avukatların yapmış olması gibi bir yanlış anlamaya meyil verilecek bir hususu ben kabul edemem. Tarihte ne diktatörler, başka eğitim almış ne diktatörler insanlara büyük acılar yaşattılar. Bunlar söylenmiyor da sadece münferit bir olaydan hareketle burada başka bir olayı değerlendirirken bunun karıştırılmasının yöntem olarak doğru olmadığını söylüyorum. Tamam, ben görüşümü söylüyorum ayrı bir polemik yaratmak istemiyorum.

OTURUM BAŞKANI - İHSAN YEŞİLYURT - Sayın Çiçek teşekkür ederiz. Devam ediyor musunuz, buyun,

KATILIMCI - AV. HİKMET ÇİÇEK - Devam ediyorum, tabii. Onu söylemek istiyorum ilk başta. Hepimizin acısı var gerçekten, kesinlikle.

Değerli meslektaşlarım, demin Orhan Bey değindi, başka arkadaşlarımız da değindi, icrâlardan devletin aldığı harçları biliyorsunuz, başvuru harcı var, vekalet harcı, tahsil harcı var, bazı satışlardan sonra % 9'lar, % 9.2'ler, % 10'lara varan bir harç var, yolluklar var ve bu yolluklardan tüm personel de sanıyorum istifade ediyor. Böyle bir durum varken ve bunlar daha çok alacaklı yanın ve dolayısıyla onun temsilci olan avukattan tahsil edilirken geldiğimiz durum bu.

Değerli arkadaşlarım, yasalarda tabii, birtakım değişiklikler yapıldı, özellikle avukatlık mesleğini belki koruyucu unsur olması yönünde, yargı yönünden fakat değerli arkadaşlarım, yasaların değiştirilmiş olması aynı zamanda toplumdaki tüm zihniyetlerin değişmesi anlamına gelmiyor, demin meslektaşlarım, Sayın Başkanlar da değindiler, bir yüksek yargının herhangi bir mensubunun bir başsavcı buraya göndermemesi bizim fevkalade üzmüştür. Dolayısıyla aynı kategoriden mütalaaya girdiğimiz organların dahi bizi bir sacayağı şeklinde görmemesini nazara aldığınızda sıradan bir vatandaştan bunu beklemek biraz zor olabilir değerli arkadaşlarım. Öncelikle aynı kategoride yer aldığımız kişi, kurum ve organların bunu benimsemesi gerekir. Onların benimsemediği bir toplumda, bir durumda sıradan vatandaştan da daha şeyi beklemek gerçekten, pek olası gözükmüyor. Değerli arkadaşlarım, sacayağıyız kağıt üzerinde ama pratikte öyle değil. Ben hep şunu düşündüm, şu anda değerli arkadaşlarım, aynı yurtta kaldığımız, aynı yurt odasını paylaştığımız, sıralarda, deyim yerindeyse kaçamak kağıtlarımıza baktığımız arkadaşlarım şu anda, doğrudan hakim, savcı olanlar da var fakat onların toplum nezdinde deyim yerindeyse daha bir saygınlıkları, tırnak içinde söyleyeyim, "olup olmadığı hususlarını tartıştım" yani yahu biz aynı okulu okuduk, aynı dersleri okuduk, aynı sinir, stresleri çektik, acaba niye o şey daha böyle bir farklı gözüküyor, erişilmez gözüküyor? Doğru mu bilmiyorum, şöyle bir sonuca vardım ben sonuçta; şimdi biz, değerli arkadaşlarım, avukat olduğumuz zaman bir nevi taraf gibi gözüküyoruz sıradan vatandaş nezdinde, bir tarafmış gibi gözüküyoruz ama yargıç veya savcı olduğunuz zaman sanığın veya davacının veya davalının

bir umut olarak her zaman kendi lehine bir karar verme durumu olabilir yani şimdi acaba tersleşirse mahkumiyet verir ama iyi gözükürsem acaba belki beraat verir veya hafifletici sebepleri gibi çıkarcı bir yaklaşım mı var diye düşünmüştüm, herhalde odur diyorum sebep. Yoksa değerli arkadaşlarım, sonuçta haciz olayı değil çünkü haciz, değerli arkadaşlarım, ille ki bir bayiinin taksitli senetlerinin ödenmesini amaçlayan bir dal değil. Özel hukukta hangi işlemi yaparsanız yapın, hangi kararı alırsanız alın, sonuçta iş gelip icrâya dayanacaktır. Adam birini öldürmüş veya trafik kazası olmuş, ölmüş, tazminat davası ödemiyor, ne yapacaksınız? İlle ki bir senet olması gerekmiyor ki bunun. Veya tahliye taahhüdü alıyorsunuz, gönderiyorsunuz ödeme emri, geçiyor 15 gün, boşaltmıyor rıza ile, neyle yapacaksınız? Yine icrâya gideceksiniz arkadaşlar, ille ki şey gibi düşünmeyin, hangisine giderseniz gidin, ya bu işi yapmayacaksınız ya da hacze gitmem, ceza davası alıyorsunuz, bu sefer karşı taraf sizi işbirlikçi görüyor, bu sefer her yerden saldırıyor. Hangi şeyi yapacaksınız, o zaman hiçbir davayı almamak gerekiyor. Yani sadece icrâ bağlamında düşünmeyin. Çünkü hangi davayı üstlenirsen üstlen, mutlaka size hasım gören bir zihniyet var. Bunu değiştirmediğimiz sürece bu eğitimle mi olur veya meslektaşım değindi, ilk girişini eleştirmekle olmakla birde katıldığım çok daha fazla şeyler var yani bir cümlesine katılmadım diye diğerlerine katılmıyorum anlamına gelmeyecek. Ama ben bunu şey anlamında onu karıştırmasını uygun bulmadığımı uygun bulmadığımı ifade etmek istedim.

Onun için değerli arkadaşlarım, toplumsal zihniyet değişmediği sürece, yasaları istediğimiz kadar değiştirelim, bu iş olmayacak çünkü aynı kategoride yer aldığımız organlar bile bunu benimsememişler. Onun için hepinizi saygıyla selamlıyorum. Diyeceklerim bu kadar, teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI - İHSAN YEŞİLYURT - Teşekkür ederiz Sayın Çiçek.

Gerçekten, bir yanlış anlaşılmaya meydan verilmemesi bakımından buradaki konuşanların hepsi aynı dilden konuşuyor, hiçbir şekilde bir yanlış anlama söz konusu olmasın. Çünkü demin içimizden güzel bir ses yükseldi, "acımız sonsuz, acımız büyük dendi", bu büyük acı içinde bizlerin başka bir şey düşünmesi veya başka bir şey ifade etmek istemesi söz konusu olamaz.

Bu amaçla söz almak isteyen arkadaşlara söz vereceğim, işin, Köksal Bey bizi dinliyor, Cengiz'in Babası, biz Baro olarak da, Barolar Birliği olarak da kendisine bundan sonra nasıl, Aileye nasıl yardımcı olabiliriz, neler yapabiliriz, onun da gündeme gelmesini istiyorum ben. Cengiz rahmetli oldu, nur içinde yatsın, Allah rahmet eylesin ama geride bekar olması sebebiyle baba, anne, gözü yaşlı akrabaları, kardeşlerini bıraktı ama işin devamı var, işin devamı, bir iş kazasıdır nereden bakarsanız bakın. Aynı zamanda çocuğu da var, bakıma muhtaç. Bu kişilere nasıl yardımcı olunabilir yani ben şu Toplantıda onların gündeme getirilmesini istiyorum, bilmiyorum yanlış mı düşünüyorum ama biraz daha somuta, biraz daha

kendimize gelelim diye düşünüyorum. Köksal Bey burada, o konuda meslektaşlarımız arasında uzmanlığı olanlar varsa o konuda bir açıklama yaparlarsa, kısa bir açıklama ben mutlu olurum. Buyurun,

AV. ALİ YILMAZ - KATILIMCI - Herkesi saygı ile selamlıyorum. Ben de başsağlığı dileklerimi sunmak istiyorum.

İhsan Bey'in son söylediğinden başlamak gerekirse biliyorsunuz, hakim, savcıların vefatı halinde yapılan resmi yardımların dışında meslektaşlar arasında bir dayanışma sağlanıyor yani bir hesap açılıyor, o hesap bütün yargı camiasına duyuruluyor ve o hesaba 1 YTL, 1 Milyon YTL, daha fazla para ne ise ama her meslektaşın bu konuda katkısı olabileceğini düşünürsek Baronun bu konuda bir çalışma yapması. Bugünkü duyuruları yaptığı gibi her panoya, her icrâ dairesine bunu yapması halinde en azından geride kalan aileye bir nebzede olsa katkı da bulunulmuş olunur.

Bunun dışında ben, değerli arkadaşların söylemediği bir hususu dile getirmek istiyorum, o da; bilmiyorum, bu olayda karşı tarafın avukatı var mıdır, bilmiyorum ama var veya yok, bizim arzumuz her olayın mutlaka bir avukat tarafından alacaklı-borçlu, davalı-davacı her olayın mümkün olduğunca bir avukatının olmasını arzu ederiz ama tabii, bu bizim dışımızda olay. Ancak avukatı olan olaylarda hepimize düşen bir görev var; cinayet davasında olsun, icrâ davasında, boşanma davasında, biz avukatlar olarak mümkün olduğunca ihtilâfları en aza indirmek, doğabilecek sonraki ihtilafları hiç doğmadan yok etme gibi bir görevimiz olmalı. Yani ben kendimle ilgili olarak hangi davada olursa olsun ceza davasında, boşanma davasında ve bütün davalarda müvekkilimle bir yazılı sözleşme yaparken ya da onu talimatını alırken öncelikle avukata, sonra hakim, yargıca, icrâ müdürüne, görevlilere ve karşı tarafa herhangi bir şekilde fiili saldırınız, sözlü saldırınız, herhangi bir sövme, hakaret, tehdit vesaire en ufak bir olay olur ise o dakika bu işi bırakacağımı baştan kendilerine söylüyorum. Yani bilmiyorum arkadaşımız, bir meslektaşım Mustafa Bey, soyadını hatırlayamadım, bir cinayet davasında bile biz Mustafa Bey ile normal yargı devam etti, ceza verildi, infaz edildi, biz aileleri yeni doğabilecek olaylar doğmasın diye barıştırdık bir cinayet davasında bile. Oysa ki, meslektaşlarım, boşanma davalarında olsun başka davalarda olsun taraflara, durduk yerde olmayacak vaatlerde bulunuyorlar ve onları haksız yere güçlendiriyorlar, haksız yere bir şekilde onlara bu konuda cesaret veriyorlar. Oysa ki, bunun başta meslektaşlarımız olmak üzere diğer insanlara, diğer görevlilere karşı bu tür olayların, saldırılarının olmaması konusunda hepimize görev düşüyor.

Bütün bu önlemlerin dışında biraz da çözüm kendi ellerimizde, bu konuda değerli meslektaşlarımın özen göstermesini diliyorum. Saygılar sunuyorum.

OTURUM BAŞKANI - İHSAN YEŞİLYURT - Teşekkür ederiz Sayın Yılmaz.

Evet, acımız büyük, burada konuşmacılar olarak, sizler yapılması gerekenleri avukatın güvenliği ile ilgili hususları belli bir nebze dile getirdik. Biz, Ankara Barosu olarak başından beri bu olayın arkasında olduğumuzu gösteren ve bize destek olan siz meslektaşlarımıza gerçekten teşekkür ediyoruz. Cumartesi'den beri gelişen olayları bir, bir incelediğimizde, meslektaşlarımızın önerileri, katkıları, yapılması gerekenler, biz Baro olarak yaptığımıza inanıyoruz ve yapacağımızdan da emin olmanızı istiyoruz. Acımız büyük dediğimiz gibi, kederli Ailesine başsağlığı diliyoruz. Rahmetli Cengiz'e de nur içinde yatsın, rahmet diliyoruz. Allah sabır versin, Allah bu acıları bir daha yaşatmasın. Geldiğiniz için teşekkür ederiz, gerçekten katkılarınızdan dolayı da gene şükran borçluyuz. Konuşmacı arkadaşlarım ve Baro Başkanım adına hepinize, Yönetim Kurulu arkadaşlarım adına hepinize teşekkür ediyoruz, hayırlı akşamlar diliyoruz. Sağ olun.

ANKARA BAROSU
BİLGİ İŞLEM MERKEZİ

İNTERNETİN GÜVENLİ KULLANIMI

05 Mayıs 2008
ABEM

İNTERNETİN GÜVENLİ KULLANIMI

OTURUM BAŞKANI – AV. ÖZGÜR ERALP - Biz bu etkinliklerimizin artık aslında geleneksel hale getirdiğimizi düşünüyoruz. "Ankara Barosu Avukatlık Akademisi"ni kurduk biliyorsunuz. Ankara Barosu Avukatlık Akademisinin eğitim verdiği alanlardan bir tanesi de "Bilişim Hukuku". Tam süreci tamamlamadan önce altı grup üzerine ki bir grubumuz 30 kişi üzerindendi, şu anda 24 kişilik gruplar haline yapıyoruz. Altı grup, Ankara Barosu bünyesinde eğitimini aldı. Bugün 11. ve 12. gruplara gelmişiz, yani 12 çarpı ortalama 25–30 arasında dediğimiz zaman 350 kadar gerek meslektaşımız avukat, stajyer avukat, hukuk fakültesi öğrencisi, bilgi işlem merkezi yöneticisi ve benzer bölümlerdeki arkadaşlarımızın olduğu bir 300–350 kişi kadar, meslektaşımız diyoruz artık, bir sene içerisinde Bilişim Hukuk Sertifikası, 48 saatlik programa katılmış oluyor. Biz elbette bunun çok yeterli olduğunu düşünmüyoruz. 48 saatlik program bile artık bize çok fazlasıyla yetmiyor. Biz sadece bir farkındalık yaratmak çabası içersindeyiz. Bu sertifika törenleriyle de beraber her zaman bir konferans konusu belirledik, bunu da geleneksel hale getirmeyi düşünüyoruz. Önce konsept olarak bir buçuk saat süren yaklaşık bir panelimiz oluyor, belirlediğimiz bir konu, ondan sonra burada bugün 11 ve 12. grup Bilişim Hukuku Sertifika Programındaki arkadaşlarımızın sertifikasını dağıtacağız. Ondan sonra yukarıda ufak bir kokteylimiz olacak.

Her seferinde o an hangi konu çok can alıcıysa onu işlemeye çalışıyoruz. Mesela bundan öncekini, "Bilişim Suçlarında Soruşturma, Kovuşturma Evreleri". Ankara Cumhuriyet Savcılığı'nda oluşturulan Bilişim Suçları Bürosu'ndan üç savcı üstadımız, meslektaşımız vardı. Onların katılımıyla bir konferans, panel gerçekleştirmiştik. Ondan önce alan adlarıyla ilgili ve özellikle "av.tr" kullanımı avukatları yakından ilgilendirdiği için, onunla ilgili bir etkinlik yapmıştık. En büyük sorunumuz aslında işte 5651 diye belirttiğimiz internet sitelerinin, artık tam ismini de koyamıyoruz çünkü kanunun ismi çok uzun ama internet sitele-

rinin filtrelendirilmesi herhalde biraz oturdu. Mustafa Akgül Hocam daha net "internet yasakları" diye tırnak içerisinde.

ETHEM BEY - Sansür

OTURUM BAŞKANI - AV. ÖZGÜR ERALP - Sansür, Ethem Hocam daha güzel, direk bir kelimeye kadar düşürdük, o zaman sansüre kadar indik. Bu elbette ki toplumun her kesimini çok fazlasıyla yakından meşgul ediyor. Biz tarz olarak her zaman şunu benimsedik; bir sorun varsa bu sorunun çözümü için doğru yerlerden, farklı görüşler olabilir, bu katılımcıları bir araya getirmeyi hedefledik. Bugün de aslında bana göre çok güzel bir konuşmacı ekip oluşturulmuş oldu. Füsun Nebil, turk.internet.com, internete giren hemen hemen herkesin hukukla ilgili olsun, hukukun dışında internetle ilgili olsun Türkiye'nin hemen hemen takip ettiği en büyük sitelerden bir tanesi turk.internet.com'un yöneticisi olarak, kendisi tabii bu konuya fazlasıyla eğiliyor. Kendisinin tabii sunumunda göreceğiz çok daha detaylarıyla kendi ve internetin içerisinde yaşayan birisi olarak ve bu site yöneticisi olarak bakış açısını getirecek. Mustafa Akgül Hocamız da zaten, çoğumuz zaten burada tanıyor, internette, google'da Mustafa Akgül yazdığımız zaman bilmiyorum Hocam yani burada sizin sırayı paylaşabilecek yoktur da geriden belki takip edersek o şekilde. İnternette Mustafa Akgül diye google'da aratıldığı zaman herhalde en çok arama çıkan hocalarımızdan bir tanesi. O da tabii ki bu interneti, ta başından beri bu RTÜK, televizyon kanallarının kapatılmasından beri aslında benzer mücadelelerle bu mücadele içerisinde. O da kendi vizyonu ve internet bakış açısından bize internet sitelerinin kapatılması, filtrelendirilmesi, sansürlenmesi, internet yasakları artık neyse buna bakmaya çalışacak. En önemlisi de ben özellikle, Osman Nihat Şen Başkanımıza ayrıca özel bir teşekkür ediyorum. Neden? Çünkü aslında kamuoyunun ve belki de hepimizin eleştiri oklarını yönelttiği maalesef, Kurumun başındaki kişi, Osman Nihat Şen Başkanım. Geçen hafta talepte bulunduğumuzda yurtdışındaydı herhalde kendisi. Bugün katılamayacaktı, ben de tabii ki "olabilir" dedim, hani İnternet Dairesi Başkanı ve yurtdışındaydı ama bugün geldi ve sağ olsun bizi kırmadı, hemen gelir gelmez bizim Panelimize konuşmacı olarak katıldı. Biz burada hep söylüyorum çünkü Başkanımla ilk başladığından beri hani internet sitelerini kapatan bir kişi değil, şimdi belli bir görevlendirme var devlet yapılanması içerisinde; telekomünikasyon kurulmuş, İnternet Dairesi Başkanlığı kurulmuş, Osman Nihat Şen Başkan da bunun başına getirilmiş. Bana göre internet ve bilişim dünyasına gerçekten bilgili, ilgili ve belki de en az bizim kadar internet sitelerini filtrelendirmesi hakkında şahsi görüşlerimizin örtüştüğünü düşünüyorum. Ama bir kurumun başında olunca, bir mahkemeden bir karar gelince, bir yasa çıkmış olunca bunları elbette uygulamalıyız.

Ben sözü fazla uzatmayacağım, burada birazdan arkadaş sayımız daha artacak çünkü salonun durumuna göre biz 18.00'de aslında başlaması gereken Panelimizi 17.30'a almış olduk. Burada şu katılımcının bizce nicelikten daha zi-

yade niteliği çok önemli. Çünkü buradan bakıyorum bizim Ankara Büyükşehir Belediyesi'nden, Askeri Yargıtay'dan, ODTÜ'den, Ankara Üniversitesi'nden, Noterler Birliği'nden, ODTÜ Bilgi İşlem Dairesi'nden, Telekomünikasyon Kurumu'ndan aslında bu işle uğraşan, gönül veren, emek veren herkesin, Başkent Üniversitesi'nden, ben böyle hemen gördükçe tekrar söylüyorum, arkadaşlarımızın olduğunu görüyorum.

Sunumumuz şu şekilde olacak; biraz da Çağatay arkadaşım kendi tarafından olayı anlattığı zaman biz aslında Çağatay ve ben sunumumuz yok, Füsun Hanım önce, daha sonra Mustafa Hocam var, Osman Nihat Şen Başkanım sunumlarını gerçekleştirecekler. Biz ondan sonra soru-cevap kısmına geçeceğiz. Takriben saat 19.00 gibi normal şartlar içerisinde bitirmeyi düşünüyoruz ama sertifika törenimiz olacak, bu 19.00-19.15 olabilir. Dolayısıyla şimdi 20'şer dakikamız rahat olur ama 15'şer dakika isterseniz bir ilk tur şeklinde bir sınırlama yapmış olalım, ondan sonra geri kalan yerleri tamamlayıp ve soru-cevapla dolduralım. Çağatay arkadaşımızın tabii internet siteleri kapatılmasıyla ilgili bilgiler verdikten sonra belki gireceğiz. O zaman biz sözü, sağ olsun İstanbul'dan da bizleri kırmadı, geldi Füsun Hanım'a bırakalım.

FÜSUN NEBİL - İstanbul'dan geldim çünkü en önemli konularımızdan biri bu. Ben tabii demin Özgür Bey'in de söylediği gibi bu konunun yayıncı tarafındayım. Dün konuşmamı gözden geçirirken bir sunum hazırladım. Bu sunum bir anlamda tarihçe olacak.

Bu sunumun baştan sona olayın detaylarını anlatmasına özen göstereceğim. Çünkü konunun tam anlaşılamadığını düşünüyorum. Devamlı 5651 sayılı kanundan bahsediyoruz ama 5651 dışında da problemimiz var. Bugün 81 ilin 900 ilçesinin bütün mahkemelerinden engelleme kararı verilebiliyor. alabiliyoruz. Ben bugün istediğiniz bir siteyi kapattırabilirim, Üstelik 5651 ile de alakası olmadan.

Benim sunumum üç başlık altında olacak. Bir genel bakış vereceğim, daha sonra tarihçeyi ve bugünkü durumu anlatacağım, Böylece engellemeler nasıl başladı göreceğiz. Bana göre engellemeler telif hakları sorununa, acil bir çözüm bulma şeklinde gelişti ve sonra kötü bir alışkanlık halinde kaldı. Yani 2005'deki MÜYAP kapatmalarının arkasından bugünkü duruma ulaştık. Bir boşluk meydana geldiğinde, oluşan geçici çözüm kendi kendini tekrarlıyor ve bir olgu haline geliyor, bugün bunu göreceksiniz. En sonunda da sonucu varacağız.

Önce bir tarif yapmak istiyorum; "siteyi erişime kapatma nedir?" Ben bu arada filtrelendirme lafını kullanmıyorum "erişime kapatma" olarak kullanıyorum. Daha doğrusu bu çünkü. Bir şikâyet sonucu mahkemenin tedbir, yani ilgili yayının durdurulması kararı vermesiyle Türk Telekom ve/veya diğer ISS'lerden bu siteye ait DNS'lerin bloklanmasını istemesi ve kapatmasına bu adı veriyoruz.

5651 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 23 Kasım 2007'den itibaren de TİB bu işlemi 5651 kapsamındaki 9 suç için yapıyor ve doğrudan da kapatabiliyor. Bu-

rada daha sunumun başında bir noktaya dikkatinizi çekmek istiyorum. Sakıncalı içerik olan sayfalar değil, sitenin tamamı kapatılıyor. Mustafa Akgül Hoca'nın bir benzetmesi burada çok doğru; bir kitap sakıncalı diye bütün kütüphaneyi kapatmak gibi bir şey bu! Tabi aslında kitabın sakıncalı olmasına karar vermek de ayrı bir sorun.

Türkiye'de site erişime kapatmalarında dört önemli adım görüyorum ben.

1)Site erişime kapatmalar ilk olarak Müyap tarafından savunulan telif hakları nedeniyle 2005'de başlatıldı. Satılan bandrol sayısının 2005'te, 2004'e nazaran yarı yarıya inmesi sonucu, yani 50 milyondan 27 milyona inmesi sonucu, suçlunun internet olarak görülmesiyle birlikte MÜYAP'ın başvurusuyla mahkemeler tarafından 2005 Haziran'ında kapatmalar başlatıldı.

2)Daha sonra kişilik hakları nedeniyle kapatmalar görüyoruz, "Ekşi Sözlük" bu kapsamda kapatıldı Aralık 2005'te.

3)2007 Nisan'ında Atatürk'e hakaret nedeniyle youtube kapatması bir başka önemli adım.

4)Tabii 23 Kasım 2007'de yürürlüğe giren 5651'de 9 katalog suçla ilgili olarak kapatmalar yapıyor.

2008 Mayıs, yani bugün itibariyle site erişime kapatmalar iki şekilde oluyor.

1. 5651'e girmeyen şikâyetler, fikri sanat eserleri, başka şeyler de var ilerde göreceğiz, mahkemeden gelen talep üzerine Türk Telekom ve birlikte ISS'ler tarafından kapatılıyor.

2. 5651 No'lu kanuna dâhil 9 katalog suçla ilgili kapatmaları TİB doğrudan kendisi yapabiliyor.

TİB'den aldığımız bilgiye göre site ile iletişime geçiliyor, ilgili içeriğin kaldırılması isteniyor. Birinci cins kapatmalarda böyle bir olay yok, siteyle herhangi bir iletişime geçilmiyor hatta google groups'da olduğu gibi ya da youtube'da olduğu gibi site sahipleri veya temsilcileri; "Biz site kapandıktan sonra fark ettik durumu" diyorlar.

5651 dışı kapatma nedenleri (Türk Telekom'dan aldığımız verilere göre); MP3 ve film ve indirme nedeniyle fikri sanat eserleri, Özel kişilere, devlet organlarına hakaret, Kumar oynatma, kamu barışını bozma gibi nedenlerle TCK, terör suçları, SMS'lerin ücret karşılığı üçüncü taraf kullanıma açılması nedeniyle 406 sayılı yasanın falan maddeleri, haksız rekabet, marka ihlali, din, vicdan, düşünce hürriyetini ihlal.

Bunlar gerçekleşmiş kapatmalar Türk Telekom tarafından. 5651 kapsamındaki site erişimi kapatma nedenleri de burada, onları da herhalde biliyorsunuz katalog suçlar olarak adlandırılan suçlar.

Şimdi burada önemli bir istatistiki bilgi var; 18 Nisan 2008 itibariyle bakıldı-

ğında; aldığımız engelleme sayılarının 5651 ile ilgili olanlarını TİB'den, diğerleri Türk Telekom'dan aldık.

5651 dışı kapatmalara bakıyoruz; 2005 yılında 153, 2006'da 886, 2007'de 549, 2008'de dediğim gibi 18 Nisan itibariyle 102 site. Bu nedenleri biraz evvel saydım, istiyorsanız tekrar geri dönüp gösterebilirim. Fikir sanat eserleri vesaire.

5651'e dâhil kapatmalar ise --ki TİB'den aldığımız bilgidir ve yine 18 Nisan itibariyledir-- Resen kapatma sayısı 197, mahkeme kanalıyla kapatma sayısı 124, çözümlenen siteye içeriği kaldır diyerek ulaşılan çözüm sayısı 380.

Durumu bir analiz ettik, grafik çizdik. 2008 için veriler ancak 18 nisana kadar olduğundan, onu uzattık. Bu grafikte, kapatmalar yeni başladığı için birikmiş kapatmalar da var anladığım kadarıyla, o yüzden bu rakam tam doğru olmayabilir ama yine de benim mühendis tarafım bir analiz yapmayı istiyor. O yüzden bu demin söylediğim rakamları bir yorumladık. Şu gördüğünüz çizgi toplamı gösteriyor, 2007'de bir düşme var, 2006'da bir yükselme var görüyorsunuz. 2006'daki yükselmenin nedeni MÜYAP kapatmaları. 2008'de de yükselme öngörüyoruz ama demin dediğim gibi bu şu ana kadar ki kapatmaları orantılayarak alınmış bir sonuç. İlk baştaki kapatmalar belki biraz daha yüksek olabilir, birikmiş çünkü şikâyetler var. Ama şu anda böyle bir görüntü gözüküyor.

Tarihçeye bakalım; tarihçe derken 2005 ile 2008 arasına kast ediyorum. Neden? Çünkü 2005 öncesi engelleme çok fazla yok, ulaşan fazla bilgi yok. Sadece 2004'ün aralık ayında Ekşi Sözlük'e iki-üç yazı için Adnan Oktar'ın şikâyeti üzerine mahkeme ulaşıyor ve o iki-üç yazıyı kaldırtıyor. Bir engelleme yok. 2004'ün aralık ayında, onun dışında bildiğimiz fazla konuşulan engellemeler yok.

2005'ten itibaren bakıyoruz; bu konuda da fazla bilgi yok biliyorsunuz, bu benim toparlayabildiğim bilgiler, daha başka bilgisi olan varsa lütfen alalım. Çünkü yurtdışından da bunlar soruluyor şu anda. 2005 öncesi dediğim gibi münferit olaylar varsa da bilmiyoruz. 2005 Haziranında MÜYAP Müzik Yapımcıları Derneği erişime kapatma kararları aldırmaya başladı, biraz sonra daha detaylı anlatacağım. 2005 yılında yine, yılın sonunda 2004 Aralıkta dediğim gibi bir-iki sayfanın içeriğinin çıkartılması söz konusuydu fakat 2005 Aralık'ında Ekşi Sözlük kapatıldı, tamamı kapatıldı ve aşağı yukarı altı ay kadar kapalı kaldı. 2006 sonunda çocuk pornosu operasyonları başladı, hükümette bu konuda bir söylem şeyi başladı hatırlarsınız. 5651'in çalışmaları da 2006'nın Aralık'ında Ulaştırma Bakanlığı'nda yapıldı. 2007 Nisan'ında ilk defa Youtube türü kapatmalar başladı. 2007 Mayıs'ında 5651 Türkiye Büyük Millet Meclisi'nden geçti ve Resmi Gazete'de yayımlandı, kasım itibariyle yürürlüğe girdi. 2008 kapatmalarında 5651 kapatmalarını henüz tartışmıyoruz ama 5651 dışı kapatmalarda büyük sorunlar. 5651'leri de tartışıyoruz pardon, Youtube özellikle tartışılıyor biliyorsunuz.

Şimdi detaya bakalım; 2005 kapatmalarında 153 site engellenmiş. Bu Türk Telekom'dan aldığımız bilgi, zaten tek kapatmayı orası yapıyordu o tarihte. Site-

lerin çoğu MÜYAP kapatmalarıdır, bu konuda bir link verdim detayı için. maalesef bugünkü 5651 dışı kapatmaların çoğunda bu zamandan kalma alışkanlıklar yatıyor.

Ekşi Sözlük'ün kapatılması da dediğim gibi kişilik hakları saldırısı ama bu karar iki yıl sonra esas karar çıktığında kaldırıldı. Onu da not olarak ileteyim. MÜYAP kapatmalarında neden sorun var diyorum baştan itibaren. MÜYAP kapatmaları dediğim gibi satışların yarı yarıya düşmesi üzerine MÜYAP'ın kendi içinde 5–7 kişilik bir ekip kurarak başlattığı bir çalışma, haftalık olarak siteleri devalı taradılar. O dönemde çok sayıda siteye mp3 linkleri veriliyordu. Bu sitelerin bir kısmı kendilerinin bulunmasını engellemek için, bu tür kapatmalar tabii o zaman akla gelmiyor, adres bilgilerini vermiyor ya da telefon numarasını yanlış veriyordu. Mahkemeler de bu sitelere ulaşamadı doğal olarak, ulaşamayınca bir yol olarak erişime kapatma benimsendi.

O zaman biz, online yayıncılar olarak bu konuyla ilgilenmedik. Neler oluyor bakmadık. MP3 linklerini haksızca koyan çocukların sorunu gibi düşündük. Dolayısıyla bu yanlış alışkanlık orada kaldı, bugünkü bir sürü kapatmanın arkasında da bu yanlış alışkanlık devam ediyor.

İlk zamanlar bilirkişiler sitelerle görüşüyordu veya görüşmeye çalışıyordu en azından, görüştükleri siteler de biliyoruz mynet gibi, zaman içinde birçoğu ile görüşülemediği için bu safha atlanmaya başlandı, hiç görüşülmemeye başlandı.

Şu anda da öyle yapılıyor, 5651 dışı kapatmalarda siteler dedim de söylediğim gibi hiçbir şekilde haberdar olamıyor olaydan. Kapatılan sitelerin bir kısmı işlemi kaldırmak için MÜYAP'la temasa geçti, bir daha bunu yapmayacağım, aksi takdirde 100 bin dolar ödeyeceğim şeklinde sözleşmeler yapanlar var aralarında.

MÜYAP, 2006 sonrasında bunun aslında kendisine bir fırsat olduğunu fark etti, Power FM, TTnet gibi yasal platformlarda hukuki MP3 sunarak bu sorunu çözdü. Şimdi aksine o kadar mutlular ve diyorlar ki; bu güne kadar yenen haklarımız internetin takibi kolaylaştıran olanakları sayesinde bize para kazandırıyor.

Ekşi Sözlük ile ilgili, biliyorsunuz Ekşi Sözlük bir WEB 2.0 uygulaması, yani içeriğini bizzat okuyucusu oluşturuyor. Bu kapatma Ekşi Sözlük'te iki kez kişisel hak, biri tam erişimi kapatmak, biri demin söylediğim gibi içeriği çıkartmak. Bir kez de bağımlılığı yaratan maddeyi özendirme gibi bir nedenle yapıldı. Hepsinde de Ekşi Sözlük lehine çıktı kararlar.

Kişisel hak ihlali için bir notum var, hep aynı kişi tarafından talep ediliyor. Bugün de google groups, aynı kişi derken Adnan Oktar'dan bahsediyorum, bugün de google groups yine aynı kişi tarafından kapatıldı, kapatılması istendi.

Sonuç olarak Ekşi Sözlük'ün, tartışmalı içeriği kendi isteği ile kaldırdığını da not etmek istiyorum. Bir notum daha var, özellikle 2006 başından itibaren, 2005 sonunda kapatıldığı zaman Ekşi Sözlük Türk Telekom tarafından, o gün-

lerde ADSL yaygın değildi, hatırlarsanız yeni başlamıştı ADSL dağıtımı, dolayısıyla kapatılma uzunca bir süre fark edilemedi. Çünkü insanlar farklı ISS'lerden, Süperonline'dan, NETONE'dan, Doruk.net'ten bağlanıyordu ve uzunca bir süre fark edilemedi. Bu yüzden bu kapatılma altı ay kadar sürdü.

Bu arada bize gelen bir okuyucu mektubu geldi. O mektup üzerine biz Türk Telekom'a döndük, böyle bir kapatma mı var diye ve o zaman Ekşi Sözlük'ün avukatından öğrendik ki, altı aydır Türk Telekom'a mail atıyorlar, mektupla başvuruyorlar, dilekçeyle başvuruyorlar ama geri cevap alamıyorlar. Dolayısıyla o kapatma altı ay bu şekilde hukuk dışı olarak sürdürüldü.

2006 kapatmalarına bakarsak; en çok kapatmanın yapıldığı yıl gözüküyor, 886 siteyle. Sayının yüksek olmasının bir nedeni 2000 yılından beri biriken sorunlar, bunların internet yayıncılığı konusunda ne yapılacağının hukuk tarafı da diğer online yayıncılar tarafı da henüz bir konsensüse varmamış veya karar almamış gibiydi ama MÜYAP kapatmaları örnek oldu, böylece işleme geçildi. Özel bir yorum yapmamız gerekirse; şu kapatmalar yoğunluktaydı

MÜYAP dışında söyleyebileceğim bir şey yok. Yalnız 2006'nın sonunda İstanbul Emniyet'i Asayiş Şubesi 2000 yılından beri birikmiş olan çocuk pornosu operasyonlarını yapmaya başladı. Burada da bir noktayı açıklığa kavuşturmak istiyorum; polis yetkililerinin de söylediği bir laf var, çocuk pornosu konusunda aslında masumuz.

Hani gazeteler, bir ara medya işte çocuk pornosu en çok Türkiye'den aranıyor, o tam doğru bir ifade değil. Öncelikle aradıkları kelime Türkçe yazılmıştı, child porn yerine child porno yazıyorlardı, dolayısıyla Türkçe kelimelerle de ancak Türkiye'den aranır. Yüksek çıkmasının nedeni buydu.

Ama onun dışında polis şunu söylüyor; yakalanan CD'lerin çoğunluğunda Taylandlı, Romanyalı çocuklar var, üretim yok Türkiye'de ve daha ilginci toplam 155 kişi tutuklandı aslında, tüm o süreçte tutuklanan kişi sayısı bu kadar, çok büyük bir rakam değil.

Demin de söylediğim gibi "bilişim polisliği" diye bir departman yoktu, İstanbul Asayişi 2006 başında, 1 Ocak 2006 başında bu departmanı kurdu ve şikayetler toplu olarak ele alındı. Dolandırıcılıklar toplu olarak alındı, çocuk pornosu toplu olarak alındı. Bu nedenle de yılın sonunda yapılan operasyonlar sanki çocuk pornosu yaygınmış mesajı verdi.

Demin de söylediğim gibi medya tarafından da büyütüldü, hükümet de bu konuyu çok fazla kullandı. Benim Mustafa Akgül Hoca'ya şakayla da ilettiğim bir konu var; Uşak'ta geçen sene "internet haftası" kapsamında bir etkinliğe katıldım konuşmacı olarak. Önce Uşak Valisi çıktı ve internetin bilmem kaçıncı yılını kutladığımız bir toplantıda "Arkadaşlar, çocuklarımızı biz bu internetten kurtaracağız!" diyerek başladı. Bu hükümet tarafından da hatırlayın böyle kullanıldı,

internet çok zararlı diye. İşte bütün bunların sonucu Ulaştırma Bakanlığı Aralık ayında 5651'i hazırladı.

2007 kapatmalarına bakarsak, 2007'de ilk defa Atatürk karşıtı kapatmalar gündeme geldi. Neden? Çünkü Youtube yayını, o tarihte popüler hale geldi, oraya insanlar tarafından videolar yüklenmeye başlandı, dolayısıyla şikâyetler başladı.

2006 sonunda başlayan çocuk pornosu tartışmaları, 2007'nin ilk aylarında da çokça tartışıldı. Tabii verdiğim 155 rakamı sadece 2006'nin Kasım ve Aralık'ını kapsıyor, 2007'deki çocuk pornosu tutuklanmaları kapsamıyor ama çok da fazla değil siz de biliyorsunuz.

5651 bu kapsamda, tüm seçim kargaşasına rağmen TBMM'den geçti, Resmi Gazete'de yayınlandı. Ağustos ayında Worldpress kapatılması meydana geldi. Worldpress ülkemizde temsilcisi olmayan bir portal, blogların toplandığı (servis verildiği) bir portal. Sistemin tıkanıklığını gösteren başlı başına bir ders oldu bu konuda.

Türk Telekom 5651'in yürürlüğe girdiği günlerde yaptığımız bir konferansta hukuk camiasında bir duraksama olduğunu ve kendilerine gelen kapatma taleplerinin durduğuna işaret etti. 5651 konusunda bir tartışma var, herhalde Osman Bey onu anlatacak ben kısaca not edeyim; bu dokuz suçun dışında kapatma yapılamaz, yapılır şeklinde bir tartışma var. Bu son madde ona işaret ediyor aslında. "Bir duraksama oldu dönemi" dediğim.

Worldpress'in erişime kapatılmasını da bir gözden geçirelim, o da bir Web 2.0 uygulaması yani kullanıcıların içerik oluşturduğu bir uygulama. Ağustos 2007'de erişime kapatıldı, nedeni yine Adnan Oktar, kişisel hak ihlali olduğu şeklinde, yanılmıyorsam dört tane blogu şikayet etti.

Ekim ayında enteresan bir dava açıldı, bu davada "üçüncü şahsın" hakkı davasıydı yani "benim blogum var Worldpress'te, kapatma nedeniyle ben kendi bloguma ulaşamıyorum" şeklinde bir davaydı. Bu davayı mahkeme haklı gördü ve tedbiri kaldırdı. Karar TİB'e gitti ancak kanunun yürürlülüğe girme tarihi olan 23 Kasım öncesinde gitti. TİB, bu şuanda bizim yetkimizde değil, yürürlülüğe girmedi deyip geri gönderdi. Karar TİB, mahkeme, Türk Telekom üçgeninde bir yerlere takıldı, uzunca bir süre açılmadı. Worldpress'e 2008 Nisan'ında açıldığını görüyoruz.

2008 kapatmalarına gelince bugün size söyleyebileceğim en önemli sorun şu; "içeriğin çıkarılması ya da sadece kapatılması, yani sorun olduğu düşünülen içeriğin çıkartılması yerine, sitenin tamamı kapatılıyor". Bu tam anlaşılmıyor ama ISS'lerle ilgili teknik bir sorun, birazdan onu anlatırım.

5651 kapatmaları sürüyor, erişime kapatmalarda TİB'in 5651 çerçevesinde sitelerle temas kurduğu şeklinde bir bilgimiz var. Eğer bu temas kurulamazsa, yani site kendini saklıyorsa veya sakıncalı site görülen içerik çıkartılmaz ise resen

kapatıldığı bildiriliyor.

5651 kapatma kararlarını mahkemelerin Türk Telekom'a 5651 dışı kapatma kararları Türk Telekom'a bazen de ISS'lere gönderilerek gerçekleştiriliyor. Burada mahkemenin mi, ISS'in mi ya da başka bir merciinin mi siteyle iletişime geçip şu içerikte sorun var, o içeriği kaldırın, kaldırıyor musunuz veya kapatıyor musunuz tedbiren, şimdilik demesi yerine sitenin tamamı kapatılma kararı veriliyor.

Sonuç 5651'de müstehcenlik gibi bazı kavramlar belirsiz, sorunlu içerik değil demin de söylediğim gibi sitenin tamamı kapatılıyor ve dışarıdan yayın yapılıyorsa, sadece Türkiye içinden kapatılıyor. TİB dokuz katalog suç dışındaki durumlarda yetkili değil. Dolayısıyla ortada büyük bir kargaşa var, İhtisas Mahkemesi gerektiği bildiriliyor, çünkü 5651 dışı kapatmalarda dediğim gibi sorun var. Müstehcenlik gibi belirsiz kavramlar demin söyledim, uygulamacıların yaklaşımı kişiye göre değişebilir, müstehcenlik tanımı çeşitli faktörlere göre değişebilir. Sivil toplum örgütü yerine devlet kurumu tarafından yapılması uygulamacıların tavrını politik olarak etkilenebileceği korkusunu getiriyor. Türk toplumu, burada bir eleştiri getireceğim; STK kurmakta haklarını kendi oluşturmak ya da savunmakta yetersiz.

İçerik değil sitenin tamamı kapatılıyor, neden? Çünkü ISS'ler bu tür bir kapatma üzerinde ısrar ediyor. Binlerce kapatılmanın getireceği, idari ve teknik yönetimi açısından sorun yaşamaktan korkuyorlar. Hem eleman hem cihaz açısından hem de trafiğin karışması açısından ama erişime kapatmak devekuşu örneğinden farksız. İçeriye yurtdışından ya da proxy üzerinden erişim her zaman mümkün, asıl olan sorunlu bir içerik varsa örneğin çocuk pornosuysa içeriğin kaldırılması olmalıdır.

TİB, tüm internet yayıncılığı konusunda yeterli değil. 5651'in adı internet ortamındaki yayınlar ama 5651 sadece dokuz konuda karar verebiliyor. Biz baştan da yaptığımız görüşmelerde bu dokuz konu dışında kapatma yapılamayacak şeklinde bir yorum vardı. Bugün onun hukuk camiasında sizler daha iyi biliyorsunuzdur, tartışıldığını öğreniyoruz.

Ama dediğim gibi TİB'in yapmadığı kapatmalarda siteye hiçbir şekilde savunma hakkı verilmiyor, içeriği kaldırılması sorulmuyor. Dolayısıyla orada bir sektör olarak sorun yaşıyoruz. İhtisas Mahkemesi gerekiyor diye düşünüyoruz. Şikâyetleri, örneğin Adnan Oktar isminden bahsediyorum, kendisi mahkeme mahkeme dolaştığı belirtiliyor. Bulduğu hâkim eğer kabul ederse (teknik bilgisi yetersiz ise), oradan o kararı aldırıyor. 81 il ve 900 ilçeyi düşünürseniz, ilgili yerin mahkemesi, savcısı, hakimi, bilirkişisi internetin doğasını bilemiyor olabilir, internet spesifik bilgi isteyen bir alan, her gün gelişen bir alan, suçlar ve teknoloji sürekli gelişiyor, değişiyor. Ayak uydurmak için İhtisas Mahkemesi gerekiyor. Bazı fikirleri birkaç kere tekrarladım çünkü bu 5651'in tam anlaşılabildiğini veya 5651 demeyeyim, internet sitelerinin erişime kapatılması konusunun tam anla-

şılabildiğini zannetmiyorum. Bu konuyu ancak sorun yaşayan siteler ve onların avukatları anlıyor durumunda, onun için tekrarladım. Sabrınız için teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI - Biz tekrar teşekkür ederiz Füsun Hanım sunumunuz için. Evet, şimdi Mustafa Hocam.

DOÇ. DR. MUSTAFA AKGÜL - Şimdi ben Füsun'un bıraktığı yerden başlayayım sonra daha genel konulara eğiliriz.

Günümüzde internette yasaklamalar genel olarak üç şekilde olur. Bir tanesi, alan adını bozma dediğimiz, ilgili adı için sahte bir kayıt eklenmesidir. Diyelim ki, youtube'u yasaklamak istiyorsunuz. Türk Telekom sunucuları DNS sisteminde yasaklanmak istenilen alan adı için, yani youtube.com için bir tane sahte kayıt konuyor ve youtube'la ilgili her adres, "Bu siteye giriş yasaktır" yazan sayfaya yönlendiriliyor. Bu birinci tür uygulama. İkinci tür uygulama; youtube'un IP'leri bulunuyor ya da ilgili yasaklanan yerin bütün IP'leri alınıyor, o IP'lere giden bütün talep paketleri çöpe atılıyor. Dolayısıyla hiçbir paket gitmediği için geriye bir şey gelmiyor. Dünyada üçüncü bir yol var, bu ilgili nesnelerin yasaklanması. Bu sadece ilgili nesnelerin yasaklanması, genellikle bir proxy sunucusu ve üzerinde bir yazılımla yapılıyor. Bu amaçla kullanılan açık kaynak yazılımları var. Yazılımın uygun dosyalarına siz ilgili nesnelerin adreslerini yazıyorsunuz, o adreslere talep geldiği zaman bu berlirlenen başka bir sayfaya yönlendiriyor, o sayfa da işte, yasak sayfası oluyor.

Türkiye'de, mahkemeler bunların o kadar farkında değillerdi, önceleri genellikle IP bazında bir yasaklama yapılıyordu, 5651 çıktı, sonra bir yönetmelik çıktı. Bu yönetmelikte dedi ki, bir şeyi yasaklamak istiyorsan bu iki yoldan birini yapabilirsin; ya DNS yasaklaması yaparsın ya da IP yasaklaması yaparsın. Yani 5651 ile ilgili yönetmeliğin ortaya koyduğu seçenekler bunlar. Bu yönetmelik çıkarken ben yurt dışındaydım, detaylarını bilmiyorum ama TK sadece İstanbul'da bir toplantı yaptı. Bu genel bir toplantı idi, bu yönetmelik bazında değil genel olarak görüşlerin toplandığı bir toplantı idi. Ondan sonra listelerde bir 5-6 gün içinde öneri bekliyoruz falan gibi bir şey hatırlıyorum. Bu yönetmelik Resmi Gazete'de çıkmadan önce, arkadaşlar böyle bir yönetmelik yapıyoruz, ne diyorsunuz diye sorulmadı. Bence sorunun önemli miktarı bu yönetmelikte. Şimdi mahkemeler ne yapıyor? Biraz ona bakarsak; mahkemeler son zamanlarda iki tür yasaklamayı birden veriyor; hem DNS bozulması, hemde IP tabanlı yasaklama. Bunun yanında youtube'a ilişkin yurt dışına çıkacak DNS sorgulamasının çöpe atıldığını gözlemledim! Yani kim yaptı bilmiyorum ama mahkemenin kararında olmayan bir şey de uygulandı, bu yasaklanmak istenilen webe erişilmesin diye bir yorumla uygulandı kanısındayım. Nesne temelli engellemeyi yapmak çok mu zor? Şimdi yasaklamanın doğruluğunu, yanlışlığını tartışmıyoruz; diyelim ki mahkeme 5651 veya 5651 dışında bir kararla bir nesneyi, Adnan Oktar'a ait bir hakaret ifadesini

ya da Atatürk'e ait bir hakaret sayfasını yasaklama kararı aldı. O tartışma ayrı bir tartışma. Bunu engellemek çok mu zor? Şimdi Türkiye'de garip bir şey var, bu dünyanın pek çok yerinde yapılıyor, ben Linux Listelerinde sordum: bu yazılımları kullanan kimler var falan diye, 5-6 kişi biz kendi kurumumuzda kullanıyoruz dedi. Şimdi servis sağlayıcıların, TİB'in öyle bir kanısı var, biz bu bildirgeyi yayınlarken, sondan bir önceki bildirgeyi yayınlarken dediler ki, "aman hocam bunu söyleme, bizim her birimize çok masraf çıkar." Benim önerim; bu bildirgede de onu söyledik, bunu TK'nın yapması işin doğrusu; yani masarfları TK yüklenmeli. Yani sayfalar yasaklanıyorsa, yasaklamalarla ilgili, filtreleme mi adına ne derseniz deyin, bunu TK örgütlemeli; TK yurt çıkışlarında bunları bir başka yere yönlendirir, gerekirse bir grup makineye yönlendirir ve gerekli filtrelemeyi, mahkemlerin verdiği nesne temelli erişimi engeleme karraını uygular. TK bunu örgütleyecek teknik beceri ve amli kaynakara sahip. Zaten şu andaki rakamlar da korkunç küçük rakamlar. Bin tane bile yok şu anda toplam yasaklı olan. Bu bin URL'i halletmek kanımca kolay olacaktır.

KATILIMCI - Bu sayılar doğru mu ki?

DOÇ. DR. MUSTAFA AKGÜL - Valla onu Osman Bey söyleyecek doğru olup olmadığını.

FÜSUN NEBİL - Sayıları açıkladı TP ile, bilmiyorum doğru mu ama kendi sorunluluklarında.

DOÇ. DR. MUSTAFA AKGÜL - Hayır, en azından bunlar bizim gözümüze batanlar. Yani youtube'du, Worldpress'ti, Ali Baba'ydı, geocities idi, bunlar bir avuç, göze batan bunlar. Tabii 5651'e dayanarak yapılanların sayısının da TK'nın dediğine güvenmek zorundayız. 5651 dışındaki yasaklamalarda ise TT'nin bildirdiğine güvenmek zorundayız. Ama Nesne temelli erişimi engelleme çok kolay, nedense bunun yapılmasını ne TİB istiyor ya da anlamıyor ne de TK bu işi niye yapmadığını ya da yapmak istemediğini açıklamıyor. Belki şimdi Osman Bey açıklar

Şimdi işin özüne gelerek, burada ne oluyor biraz onun üzerinde duralım. Ben kütüphane örneği verdim, bir başka örnek bu IP bloklaması anlamında bir benzetme; bir büyük iş hanı var. İş hanında bir sürü dükkân var. Dükkânlardan birinde bir problem var. O dükkânı kapatmak istiyorsunuz,ama bunu iş hanının kapatarak gerçekleştiriyorsunuz; bir kişinin bloğunda bir paragraf nedeniyle milyonlarca insanın bloğunu kapatıyorsunuz. Bir başka benzetmeyle kente bir sokakta suç işlendi diye tüm kenti kapatıyorsun bir anlamda. Birinciye, burada kesinlikle büyük bir adaletsizlik var. İkinci olarak, verilen karar bir tedbir kararı. Siz tedbir kararı ile sanki kesin uyguluyorsunuz ve çok geniş bir kesimi cezalandırıyorsunuz. Burada hukuksuzluk var bence. İletişim özgürlüğüne saldırı söz konusu. Yani Anayasa'ya aykırı bir şey yapıyorsunuz. DNS bozulmasını (tempering) yaptığınız zaman siz geocities'te, Worldpress'te DNS bozulmasını uygula-

dığınız zaman sadece o web'deki yazının görünmesini engellemiyorsunuz, orayla ilgili yazışmayı engelliyorsunuz. O arada binlerce başka web var. Mesela bana gelen şikâyetlerden biri; tango.Worldpress.com varmış, orada İtalyanca tango dersleri varmış, giremiyorlar tabii! O yasakla ilgisiz webe girmek istediğinizde bu siteye girmek yasaktır mahkeme kararıyla karşılaşıyorsunuz. O alan adıyla ilgili e-posta adresiyle yazışmak istediğinizde, Türk vatandaşı olarak bu hak elinizden alınıyor. Büyük bir sitede, bir mahallede bir komşunuz yaramazlık yaptı diye sizinde iletişim hakkınız elinizden alınıyor Şimdi başka bir boyutun peşindeyim; webteki ilam aslında bu mahkemenin şu nolu kararıyla yasaktır diyor, detayını bilemiyoruz. Bizim UYAP'ımız var bizim! Çok övündüğümüz, yani zor bir proje olan UYAP var. Bütün mahkeme kararları, UYAP'ın içindeymiş. Bu durumda teknik olarak ilgili mahkeme kararını, yani niye yasaklandığını yurttaşa sunmak, "yasaktır" metni yerine bir linkle mahkeme kararına ulaşmak mümkün. Mahkeme kararlarının yayınlanmasında bazı mahremiyet boyutunu gözetmek önemli. Kararı veren makam, bunu göz önüne alarak ilan gerekçeli kararı ona göre yazar, ve o yayınlar. Belki insanın aklına gelmez ama ben bunu talep ediyorum, TK'ya ve Adalet Bakanlığı'na da yazdım. Bakalım ne cevap gelecek bekliyorum yani. Yani burada çok ciddi sorunlar var.

Şimdi işin daha özüne gelelim. Şimdi Türkiye yasakçı bir refleks halinde; ve yasaklar gündemimize oturdu; bir buçuk, iki senedir biz 5651'i konuşuyoruz. 2000–2001 yıllarında da RTÜK yasasını konuşuyorduk. Çok uzun bir dönem sabah akşam RTÜK kavgası yaptık. Ondan kaç kişi mahkûm oldu biliyor musunuz? Bir ya da iki kişi mahkûm oldu! İlk düşündükleri, yasakçı bir refleksle, interneti Basın Kanunu tabii tutmak idi. Böylece gelecek eleştirileri de böylece önlemiş oluruz düşüncesi hakim idi. Çünkü Basın Kanuna tabi olması demek cezaların %50 artması demek.

FÜSUN NEBİL - RTÜK'den ne geldi, anlamadım, aksini mi söylemiş

DOÇ. DR. MUSTAFA AKGÜL - Sen biliyorsun, RTÜK deyince çağrışım yapmadı, hayır, RTÜK Yasası, RTÜK'le ilgili düzenleme yapılırken Basın Kanunu'na bir madde eklemesi önerisi vardı.

FÜSUN NEBİL - Nerede, nasıl oldu?

DOÇ. DR. MUSTAFA AKGÜL - Valla Urfa'da bir portal sahibi biri valinin baskısıyla, hakaretten mahkum oldu. Kamuoyunun isyanı sonunda, yasa Meclis'ten geçerken çok yumuşatıldı ama bizim bir iki senemizi aldı. Herkes kendini çok kötü hissetti, bu ülkede yaşanmaz, bu ne biçim devlettir, ülkedir diye insanların tepkisi oldu. Pek çok insan vazgeçti bu işten. Şimdi benzeri bir şey 5651'de var, 5651 çok daha ciddi tabii.

Şimdi 5651 ne yapmaya çalışıyor? Tabii, bu çok ciddi bir şey, şimdi işte, 5651 Füsun anlattı işte çocuk pornosu gündeme geldiği sırada çıktı. Aslında çok geriye gitmek istemiyorum ama ondan önce Adalet Bakanlığı'nın hazırladığı bir

komisyonda daha geniş bir internetle ilgili sorumlulukları ve bilişim suçlarında eksik kalan kısımları düzenlemeye yönelik bir yasa çalışması vardı. O yasa çalışmasında epey kavga, gürültü devam ediyordu, Osman'la biz beraberdik orada. Aşağı yukarı anlaşmıştık, orada bir şeyi söylemek isterim aslında; o yasada ve bu 5651'deki temel felsefe şöyle bir şey: kuş uçmasın! Yani bizim istemediğimiz, bizim suçlu kabul ettiğimiz her şeyi ne pahasına olursa olsun önleyelim felsefesi. 5651'de de bu yansıdı, o yasada da o vardı. Tabii bunu yapan arkadaşların şöyle bir eksiği var i, eksiği demeyeyim de yani farklı bir bakış açısı var; bunun getireceği maliyet nedir sorusunu hiç sormuyorlar. Şimdi ben şu benzetmeyi yaparım; depremde mesela hiç kimse binaların yıkılmasını istemez ama hangi depremde yıkılmasını istemeyiz. Yani 7 depreminde mi yıkılmayacak Richter ölçeğine göre, 8'de mi, 10 mu, yoksa 20 mi? 20'de yaparsak yaşayamayız o binada, paramız da yetmez. Yani bunun bir makul değeri vardır. Bu yasa hazırlanırken benim arkadaşlarda gördüğüm intiba öyle bir noktanın arayışında bile değillerdi. Ne olursa olsun biz bunu engelleyelim. Onun nedeni de gitti böyle bir yasaklamaya geldi. Şimdi 5651'in maddelerin çoğunda bir problem yok. Şimdi iki temel sorun var. Bir tanesi bu müstehcenlik meselesi tabii. İkinci, bunu uygulamanın bir mahkemeye verirsen tamam, yapacak bir şey yok, yani her halükarda tartışmalı bir şey tabii. Neyin müstehcen olduğu neyin müstehcen olmadığı. Bu konuda şunu söyleyeyim, Amerika'da iki kere bu konuda kanun çıktı. Pornoyu önleme vesaire konusu, ikisinde de Anayasa Mahkemesi'nden geri döndü. İfade özgürlüğünden dolayı. Sorun; sınırlarını belirlemek. Yani bir yerde herkes anlaşır, bu pornodur ya da bu yasaklansın diyebilir, yani bu salondaki herkes anlaşabilir, belki bir-iki kişi şey olur ama bir başka yerde de farklı olur ama sınırı nereden çizeceğin konusunda çok ciddi sorun var. Dolayısıyla bunu devletin belirlemeye kalkması demokratik ülkelerde kabul edilemez bir şeydir. Bunu vatandaş belirler, devlet vatandaşa bırakır, vatandaş neyi isteyip neyi istemediğine karar verir. Çocuklar ayrı hikâye, okullar ayrı hikâye, kamuya açık yerlerde engellenebilir belli limitlerin içinde ama tüm ülkede neyin görülmeyeceğine devletin misyonerlik boyutunda karar vermeye kalkması demokratik bir ülkede olacak bir iş değil. Avrupa Birliği'nin ilke ve karaları da çok açık. Herhangi bir filtre uyguladığın zaman vatandaşa onun kaldırma yetkisinin verilmesi gerekirdi en son çıkan karara göre. Şimdi 5651'de bunun da ötesinde şeyler var ama buradaki temel sorun TİB'e bu yetkinin verilmiş olması. Yani Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı bu katalog suçlarda hiç kimseye sormadan, bilgi vermeden, ilan etmeden yasaklama yapabiliyor. Yani yargısız infaz! Şimdi diyorlar ki, biz işte Yargıtay'ın içtihatlarını falan yapacağız, tamam ama siz mahkeme değilsiniz ki! Gerekirse İhtisas Mahkemesi kurulsun, onlara uzmanlar verilsin ama temel hukuk ilkelerine aykırı bir şeyden bahsediyoruz. Sivil bir idare bir karar alıyor ve uyguluyor. İtirazı yok, haberin bile yok! Tesadüfen öğrenirsen!

Şimdi youtube yasağı bağlantılı bir başka komedisi var, faaliyet belgesi. Tür-

kiye ne diyor dünyaya? 5651 nolu kanunda bir yurtiçi, yurtdışı ifadesi var, tanımı yok. Şimdi tanımı yönetmeliklerden sonra ortaya çıktı. Örneğin youtube komedisini, son komediyi hiç birimiz fark etmeyebilirdik bile, yani bir mahkeme karar verebilir 5651'den, TİB'e başvurur, TK'ya başvurur, haber verir, TK bu sorunu bizim ruhumuz duymadan çözebilir. Çünkü aslında youtube veya Worldpress'de adam gibi gidip, şunu kaldırın dedikleri zaman çoğu zaman kaldıracaklardır. Özellikle Atatürk'e hakaret falan gibi bizim çok hassas olduğumuz bir şey olursa niye bizimle kavga etmeye kalksınlar ki! Ama burada bir şey var, power game oynanıyor, Türkiye istiyor ki, youtube gelsin Türkiye'de faaliyet belgesi istesin, faaliyet belgesi alsın, lisans alsın bir anlamda. Parası yok o işin, bir para boyutu yok ama böyle bir şey istiyoruz, iletişim bilgileri olsun. Şimdi youtobe zaten İstanbul'da, daha doğrusu youtube değil de google İstanbul'da. Google'ın Türkiye'de bir temsilcisi var ama o yeterli olmuyor çünkü resmen başvurmasını, yetkili birinin başvurmasını istiyor çıkan yönetmelikler, onlar da diyorlar ki "biz, bir Amerikan şirketiyiz, dünyanın 190 ülkesine hizmet veriyoruz, Türkiye dışında kimseye yapmıyoruz, niye size yapalım, herkese mi yapacağız?" diyorlar Worldpress'in öyle bir kadrosu da yok, geocities öyle bir şeyi yok, Ali Baba'nın biraz belki şimdi girmeye çalışıyor. Böyle bir komedi! Yani Türkiye, ben internet konusunda kurallar koyacağım ve herkes bu kurallara uyacak, uymazsanız ben sizi kapatırım! Peki, kapatınca kimi cezalandırıyoruz? Youtube'yimi, kendimizi mi? Şimdi youtube'da ne var? Youtube'da işte bir takım videolar var, youtube'da dünyanın ciddi üniversitelerinin koyduğu ders notları var, eski filmler var. Ben birbir buçuk ay önce saymıştım, 102 bin tane İstanbul'a ait video var, 43 bin tane Atatürk'e ait video var, on bin civarında işte Galatasaray, Fenerbahçe, Beşiktaş'a ait video var. Şimdi biz bunları yasaklıyoruz. Yani şimdi Türk'lerin dükkân açtığı bir iş hanı var, orada Türkler ve başkaları alışveriş ediyor, biz diyoruz ki, Türkiye'ye yasak orası! Şimdi biz bir anlamda şunu yapmaya çalışıyoruz; Amerikan Kongre Kütüphanesi dünyanın en büyük kütüphanesidir. Orada Türkiye aleyhine binlerce kitap bulabilirsiniz kalıbımı basarım, Atatürk aleyhine de bulabilirsiniz, hepimizin aleyhinde bulursunuz. Her tür bölücü faaliyette vardır. Şimdi biz Türklere Amerikan Kongre Kütüphanesini yasaklıyor muyuz? Kavramsal olarak bunu yapıyoruz. Yani bir yasakçı refleks söz konusu, bu yasakçı refleksten uzaklaşıp mücadele edilmesi gereken, politik mücadele edilmesi gereken şeylerin mücadelesini yapalım. Yasaklamakla biz kendimizi kandırıyoruz. Bunun en klasik örnekleri Gece Yarısı Ekspresi filmidir, Türkler dışında herkes görmüştür o filmi, bir yerde ondan konuşmak gerekirse sen filmi görmedin, savunamazsın bile ne olduğunu, neyin yanlış olduğunu söyleyecek durumda değilsin. Yasakçı refleksten vazgeçip ne doğruysa onun savunması yapmak lazım, bir de bilginin özel bir konumu var. Bilgiden korkmamak lazım, propagandaysa da ona karşılık vermek lazım. Yasağın ötesinde insanlarımızı eğitmemiz lazım, insana güvenmemiz lazım. Ve bu haksızlığı, bu komediyi, bu Anayasa dışı şeyi de bir şekilde çözmemiz lazım. Teşekkür ederim

OTURUM BAŞKANI - Teşekkür ediyoruz Hocam. Evet, şimdi Osman Nihat Şen Başkanıma verelim sözü. Söz bizde mahkeme sırasında en son konuşan, söz savunmanın mı?

OSMAN NİHAT ŞEN - İNTERNET DAİRE BAŞKANI - Teşekkür ediyorum, herkesi saygıyla selamlıyorum. Önce Ankara Barosu'na ve bu organizasyona bizi çağıran arkadaşlara teşekkür ediyorum. Başlangıçta söylediğiniz hususlara ben de katılıyorum. Gerçekten ilgili bütün herkes burada, akşamın bu saatinde saat 18.36 benim saatim doğru mu bilmiyorum. Çok uzatmadan ben de birkaç hususa değinmek istiyorum. Birkaç konuyu not aldım. Sunumumdan sonra bunlara ilişkin düşüncelerimi söylemem uygun olabilir, soru olarak da zaten sorulmuş oldu. İlk önce isterseniz hızlıca sunumuma başlayayım. "İnternet Sitelerinin Filtrelendirilmesi", Osman Nihat Şen, Telekomünikasyon Kurumu.

Bilmeyen var mıdır bilmiyorum ama, isterseniz birkaç cümlede kanun ve yönetmeliklerin ismini söyleyeyim. 5651 sayılı Kanun, adı biraz uzun, "İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun". 04 Mayıs'2007'de Meclis'te kabul edildi, 23 Mayıs 2007 tarihinde onaylandı ve Resmi Gazetede yayınlandı. Üç tane yönetmelik var şu ana kadar, birinci yönetmelik 24 Ekim 2007 tarihli yönetmelik. 24 Ekim 2007'de "Telekomünikasyon Kurumu (Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu) Tarafından Erişim Sağlayıcılara ve Yer Sağlayıcılara Faaliyet Belgesi Verilmesine İlişkin Usul ve Esaslara Hakkında Yönetmelik, bu birinci yönetmelik. Resmi Gazete tarihi 24 Ekim 2007. İkinci yönetmelik 01 Kasım 2007, Resmi Gazete tarihi; Başbakanlık tarafından yayımlanmıştır. "İnternet Toplu Kullanım Sağlayıcılar Hakkında Yönetmelik". Özelde İnternet kafeler dediğimiz Ticari amaçlı İnternet toplu kullanım sağlayıcılarına ilişkin yönetmeliktir. Üçüncü yönetmelik de 5651 sayılı Kanunun uygulama yönetmeliği. Bu da, 30 Kasım 2007 Resmi Gazete tarihidir. Bu Yönetmeliğin ismi "İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesine Dair Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik. İncelemek isteyenler bu isimlerle ilgili mevzuatımıza İnternetten kolayca ulaşabilir.

Şimdi bir durum bütün yönleriyle tartışılmadığında (kavramsal bir konu gerçi ama) eksik ve yanlış anlaşılmış olabiliyor. Bunun önemli bir başlık olduğunu düşünüyorum. İki, herkes kadar ben de şuna çok iyi inandığımı, kabul ettiğimi hemen aktarabilirim; İnternet hayatın vazgeçilmez bir parçası, İnterneti bir kenara atalım, insanları İnternetten kurtaralım diyen birisi değilim, Füsun Hanım'ın verdiği örnek için söylüyorum. Böyle bir insan olmadığımın bilindiğini düşünüyorum. En azından benim böyle bir düşüncem yok. İnternet, hatta verdiğim bir örnek var, Kurum Başkanımız Sayın Dr. Tayfun ACARER de toplantılarda o örneği aynen kullanmıştı; "İnternet hava gibidir." duyan olmuş mudur? insan İnterneti bulmadığında havasızlıktan nasıl ölebilir, İnternet yokluğundan da ölebilir. Biraz mübalağa var ama şöyle bir gerçek de var, İnternetin hava gibi olduğunun önemli bir parçası da İnternet önemli ve vazgeçilmez doğrudur ama aynen

havada olduğu gibi İnternette de faydalı şeyler var kesinlikle buna hiç kimsenin bir şey diyeceğini zannetmiyorum. Fakat kabul edilmesi gereken ikinci bir başlık da İnternette yeterince zararlı ve kötü şeyler de var. Bu ikisinin beraber olduğunu düşünerek bir yaklaşım yapılması lazımdır.

5651 sayılı Kanunun, (biraz da görevim icabıyla belki böyle bakmam gerekiyor) bana göre kanunla ilgili yönetmeliklerin en önemli yanlarından, en olumlu yanlarından bir tanesi bu vesile ile İnternetin konuşuluyor olmasıdır. Bu gerçekten önemli bir konu, belki iyi bir vesile olmayabilir ama konuşuluyor, bu da güzel.

Şimdi burada üzüldüğüm bir konu var, hem Kanun hem yönetmeliklerin hem de İnternetin sadece bir bölümü tartışmalarda ele alınıyor ve çok yüzeysel konuşuluyor. Buna üzülüyorum. Beklentim konuşmaların ve tartışmaların çok kapsamlı, çok yönlü, çok farklı açılardan İnternetin değerlendirilmesidir.

Başkanlığımız, faaliyete başlama tarihimiz olan 23 Kasım 2007'den itibaren personelimizin büyük bir kısmını, çok önemli bir emeği ve zamanı İnternetin güvenli kullanımına; dolayısıyla İnternetin kullanımın arttırılması konusuna ayırdık. Belki erişim engellemelerimiz ihlallere oranla az olmuş olabilir. Şu an henüz somut olarak bir sonuç göremiyor olabilirsiniz. Çok yakın bir zamanda inşallah lansmanı yapılacak, belki Mayıs ayının sonunda olacak zannediyorum. bu yapılan çalışmalarla şöyle bir kastımız var. Türkiye'deki İnterneti az kullanan veya özellikle evinde hiç kullanmayan insanları incelediğimizde ve değerlendirdiğimizde şöyle bir sonuç ortaya çıkıyor; (bizim gördüğümüz kadarıyla); İnternet önemli işlerimiz yapmak için yeterli güvende değil. Hemen herkes çevresindeki kişilere bakarak, böyle düşünüyor olabilir. Özellikle ebeveynler İnternette çocuklarının karşısına ne çıkacağını bilmediklerinden dolayı en iyisi çocuğumuz İnterneti kullanmasın diyorlar. Bu çok geniş bir kitlede yaygın bir kanaat. Türk Telekom'a teşekkür ediyoruz, tt.net'e, çok güzel bir kampanya var bugünlerde; adsl bağlantı ücretlerini üç aylığına indirim. İnternet kullanımını, ADSL veya İnternet bağlantısını yaptırmayan birçok kişi aslında o ücretten dolayı değil de, (bir kitle için söylüyorum) İnternette karşılaşacaklarının ne olduğunu bilmediklerinden dolayı bu işe girişmek istemiyorlar.

KATILIMCI - Cahil oldukları için değil mi?

OSMAN NİHAT ŞEN - Aslında şu cümle daha doğru, İnternetin doğru ve güvenli kullanımını bilemez iseniz karşınıza ne çıkacağını bilemezsiniz. Bu durum hayattaki bütün her şey için geçerli Hocam. Ben trafikte güvenli ve dikkatli araç kullanmayı bilemiyorsam, zarar görmem kaçınılmaz olmaktadır. İnternet herhalde trafikten daha az zararlı değildir (kuralsız ve güvensiz kullanılırsa). Bugün trafik de (çok hoş bir şey değil ama) insanlar ölüyor, hem de onlarca, yüzlerce insanlar ölüyor. Savaş gibi bir şey Türkiye'deki trafik. Trafikte de başımıza çok şeyler geliyor ama trafiğe çıkıyoruz çünkü hayatın vazgeçilmez bir parçası.

İnternet te öyle. Önlemlerin alınması lazım, neyin nasıl yapılacağının bilinmesi lazım, bunun önemli bir konu olduğunu düşünüyoruz. Bundan dolayı bize göre yapılması gereken önemli işlerin başında bu kitleye hitap etmek üzere İnternetin nasıl kullanılacağını; nasıl doğru kullanılacağını, nasıl güvenli kullanılacağının anlatılması. Biz bunu kendimize bir görev addettik. Kanunda da bu konuda bazı görevlerimizin olduğunu, bazı ifadelerin olduğunu da zaten hukuki olarak da arkadaşlarımız incelediler, bir sorun da yok.

Şimdi buradan yola çıkarak Konferansın konusu olan İnternetin güvenli kullanımı konusunda önemli bir başlık, incelemeler sonucunda da gördüğümüz bir konu. Önemli bir başlık ise İnternet kullanılırken filtrelendirme yazılımlarının kullanılması. İnternet filtreleme yazılımları:

1-Kullanıcı bilgisayarlarında kullanılabiliyor.

2- Ağ çıkışlarında, okullarda, üniversitelerde, işyerlerinde veya ISS düzeyinde yapılabiliyor.

Batı ülkelerinde özellikle de işyerlerinde ağ çıkışında İnternet filtreleme çok önemli, tırnak içinde söylüyorum "performans yönetimi". Bu kavramı çok duymuyorum ülkemizde. Performans yönetimi açısından yani; İnterneti hangi maksatla kullanıyoruz bunu daha iyi kullanmak için (Geçen hafta ben Microsoft'taydım, Microsoft'ta, Amerika'da Seattle'da performanstan dolayı kendi kullanıcılarının birçok siteye girişini kabul etmiyorlar, işteki performanstan dolayı), bir şeyi engellemek için değil. Örneğin benim çalışanım işyerinde, iş saatinde, işle ilgili konulara baksın ama iş yerinde youtube'da video seyretmesin, şunu yapmasın, bunu yapmasın, evine gitsin baksın, nereye bakarsa baksın. Hiçbir farklı maksadı yok. Sadece performans yönetimi. Filtreleme hem performans yönetimi hem de zararlı içeriğe erişimin engellenmesi için kullanılmaktadır. Ağ çıkışında bu gerçekleştirilmektedir. ISS düzeyinde ise filtreleme yazılımları, (filtreleme yazılım ya da donanım olabilir.) genelde zararlı içerik konusunda, özelde de çocuk pornosu konusunda uygulanıyor. Avrupa'da bu tedbir yaygın konu olan "fishing" yani oltalama denen bankacılıkla ilgili sahte siteler ve MÜYAP (müzik eserleri telifi, mp3, video) için uygulanıyor.

Şimdi burada çok önemli bir başlıktan hemen örnek vereceğim; Nisan ayının başında biz birkaç arkadaşla Avrupa Konseyi'nin bir toplantısına katıldık: "Siber suç sözleşmesi" Kasım 2001 konusunda bir toplantı. Siber suç sözleşmesinin fikir babalarından biri olan Henrik Kaspersen isimli bir kişi var, bilmiyorum duyan var mıdır? Hollanda'da Profesör Computer Law, Türkçe'ye çevirirsek Bilgisayar Hukuku Profesörü, Amsterdam'da kendisi. O toplantıda Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin son iki ayda aldığı iki tane önemli karar var. Kararlardan da kısaca bahsedeceğim. O kararlara ilişkin konular konuşuluyor. Kararların bir tanesi İnternet filtrelemesi bir tanesi de İnternetin değerinin, İnternet kullanımının arttırılmasına dönük çalışmaların yapılmasıdır. Avrupa Bakanlar Konseyi'nin

kararı. Birisi 26 Mart 2007, diğeri de Kasım 2007 tarihlerinde. Burada Henrik Kaspersen, şöyle bir örnek verdi. Dedi ki; "Biz Hollanda'da İsveç, Norveç, Finlandiya'da uygulanan ISS düzeyinde İnternet filtrelendirme mekanizmasının aynısını kurmak için bir çalışma başlattık." İsveç, Norveç ve Finlandiya'da da (hatta İsveç'tekini biliyoruz.) oldukça kapsamlı, bayağı detaylı bir çalışma ama dedi, şöyle bir durum var. Ben, hukukçuydum, üzülüyordum, hiçbir mevzuat yok Hollanda'da. "Avrupa Konseyi'nin Bakanlar Komitesinin aldığı şu karar bizim için çok iyi oldu, hukuki dayanak oldu." dedi. Burada, bu aslında paradoks gibi ama hukuk profesörü (Avrupa'da şu an, biz şu an bir vesileyle hemen bütün Avrupa ülkelerini inceliyoruz. Bizim yaptığımızdan çok daha kapsamlı İnternet filtreleme ISS düzeyinde) "filtreleme bütün Avrupa ülkelerinde yapılıyor." diyor. Bunu çok detaylı konuştuk zaten. Ama Yasası olan sadece biziz. Yani dikkatinizi çekiyorum, kanunu olan sadece biziz. Türkiye bu yönüyle, ben bunu orada anlattım ve herkes dönerek arkada bir yerde oturuyordum, bana baktı. Kanunuz var mı? Yani buna dönük, nasıl cesaret ettiniz gibi aslında bir hayret ifade ettiler. Her ülke yapıyor ama kimsenin kanunu yok, bunun hemen altını çizmek istiyorum.

KATILIMCI - Cahil cesareti!

OSMAN NİHAT ŞEN - Onu zaten ben de söylüyorum, önemli bir konu. Türkiye bu kapsamda cahil cesareti denebilir ama şu toplantılar, konunun detaylı konuşulması, hukuki olarak, çerçeve olarak bakıldığında bence salt hukuki olarak bakıldığında Türkiye oradaki Avrupa ülkelerinin en az on tanesinden daha hukuki olarak bu olaya yaklaşıyor.

Şimdi kullanıcı bilgisayarını filtreleme, birçok maksatla zararlı içeriğe erişimin engellenmesi, zaman yönetimi, kullanacak program seçimi gibi, kullanılmaktadır. İnternet filtreleme yazılımların kullanımı konusunda Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri'ne bakıldığında bu işlemin çok çok önemli bir konu olduğunu görüyoruz. Bu kapsamda son alınan iki Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi kararlarından birazcık bahsetmek istiyorum birkaç cümleyle. Şimdi İnternet filtrelemesi, özellikle Avrupa'da İnternet filtrelemesi kişisel bilgisayarda, kişilerin kendi bilgisayarında tercih edilen bir konu. Sebebi de şu:

1-Özgürlük tartışması olmuyor. Şu an yaptığımız gibi, işte müstehcenlik midir? veya değil midir? veya hangi konudan dolayı yapılıyor? Gibi tartışmalardan uzak duruluyor.

2- Performans olarak çok başarılı oluyor.

ISS düzeyinde (TİB'e tepkilerini, ISS'lerin tepkilerini biz de duyuyoruz.) hocamın anlattığı gibi de değil, ona da örnek de verebilirim. Çok kapsamlı ve ağır bir şey yani buradaki konuşulan konu. Yani öyle proxy'le ve bedava yazılımlarla yapılacak bir durum değil. Layer 7, Application layer'de, yani uygulama katmanında switchlerle yapılması gerekiyor ve en pahalı switchler layer 7 switchleri teknik arkadaşlar belki burada biliyorlardır. Bu düzeyde layer 7 switchleri dünyada

yok. Yani buradaki konuştuğumuz konular çok küçük konular değil. 1-Filtreleme performansı durumunu gözetmek lazım. 2-İnsan kendi iradesiyle ve özgür iradesiyle kendi demokratik, kendi anlayışıyla ve bilgiye erişme ifade özgürlüğü kapsamında istediğini engelleyebiliyor. Bu da çok önemli bir konudur. Kişisel bilgisayarlarda yapılan ve en son 2008/26 sayılı karar 26 Mart 2008'de alınan, bunun İngilizce başlığını müsaadenizle okuyayım: To promote, yani kararı, to promote, bu kararın içeriğini o toplantıda konuşuldu, ben okudum, sonradan da okudum, buraya gelmeden önce bir daha okudum, bakmıştım. Ve bu kararı bilmiyorum Türkçe'ye nasıl çevirirsiniz ama bu karar şunu anlatıyor; filtreleme yazılımları kullanarak, içindeki cümlelerde var bu**, özgürlüğü enjoy edin, özgürlüğü hissedin, yaşayın.** Kararın içine detaylı bakıldığında filtreleme kullanmayın, özgürlüğü yaşayın değil, filtreleme kullanarak özgürlüğü yaşayın deniliyor. Bu 2008/26 kararı işte Henrik Kaspersen bu kararı kast ediyordu. Bizim, hukuki olarak mevzuat dayanağımız oldu. Bir de Avrupa'da bu şekilde kararların alınmasının sebeplerinden bir tanesi; o toplantıda tabii biraz daha detaylı anlamış olduk, mevzuat olmadığından dolayı bir yere dayandırmak gerekiyor, dayanak ta Konsey'in aldığı bu şekildeki tavsiye kararları şeklinde icra ediliyor. Bu Kararın içerisine bakılınca (birkaç defa aslında toplantılarda, aktarmıştım.) Türkiye, İnternet filtreleme konusunda sivil toplum, STK ve self veya co-regulation olarak yapmadıklarını bu toplantıda şu, şu, şu başlıkları yapın diye anlatıyor. Aslında kanun yok diyorum ama bu 2008/26 kararı yaklaşık beş sayfa ve başlık başlık neler yapılacağını anlatıyor, teker teker. Yani şunu şöyle yapın, şunu şöyle yapın, şununla konuşun, şunu bakıp orantılılık bölümü var, sayfada bir tane şey varsa sayfadan dolayı engelleyin, sayfada yüz bin tane çok şey varsa o zaman alan adından engelleyin falan çok ayrıntılı şeyler anlatıyor. Yani bu iki kararda da şöyle bir husus var; Türkiye dünyaya bakmıyor. Dünya nereye gidiyor, ne iş yapıyor, neyi kast ediyor? İnternetin faydasını dünya da görüyor, ayrıca İnternette zararlı ve özellikle çocuklar ve aileler için gerçekten zararlı nesneler, zararlı içerik olduğunu herkes yaşıyor ve buna dönük de önlemler alınması konusunda herkes birbirini teşvik ediyor. Bu kapsamda da İnternet filtrelemelerini özellikle kişisel bilgisayarlarda yapılanı teşvik ediyorlar ve burada Avrupa İnsan Hakları, European Convention of Human Rights; İnsan Hakları Sözleşmesinin 10. maddesinin belirli bölümlerine atıf yapıyor. Yapılan atıfla **özgürlüğün filtrelemeyle daha rahat kullanılacağı tavsiye ediliyor**. Bu kararlardan çok detaylı bahsetmeyeceğim. Belki ilgilenenler not almış olabilir haberdar olunması açısından kısaca bahsetmiş oldum. Özetle, bizim çalışmalarımızı ifade eder bir sonuç ama bizim çalışmalarımız henüz bitmedi (lansmanı yapılmadı).

Şöyle bir husus var; Türkiye'de İnternet kullanıcılarının, İnternet filtreleme yazılımı kullanımı konusunda teşvik edilmesi gerekiyor. Bizim aslında uzun vade ölçekli planımız; işte o siteyi kapat, o siteyi aç yani böyle bir yöntemle değil, farklı bir yöntemle dünyanın kullandığı yöntemle, Avrupa'nın kullandığı yöntemle

Türkiye'de İnternet filtrelemesi yapılsın şeklindedir. Yapılması gereken adımların, yapılanların, aşamaların kullanıcılara sunulması gereken hizmetler de doğru olarak belirlensin. Fakat burada bir iki tanesini not aldım, üzüldüğüm bir başka konu, Türkiye'de kullanıcılar doğru yönlendirilmiyor. Bu işte sivil toplum kuruluşları, basın, bütün herkes çok farklı noktalara değiniyor. Hemen bir yukarıya dönüp tekrar aşağıya ineceğim. İnternet filtreleme yazılımı kullandığınızda şu an, 5651 kapsamında veya İletişim Başkanlığı'na yapılan eleştirilerin hepsi İnternet filtreleme yazılımında en maksimum durumda oluyor. İçerik orada duruyor, niye erişilmiyor, işte insanlar erişiyor o zaman mana ifade etmiyor veya bu sitelere ulaşmanın başka yöntemleri var. Filtreleme yazılım kullandığınızda bunlar en hat safhada gerçekleşiyor. Siz kendinizi kapatmış oluyorsunuz. Ama filtrelemeyle kast edilen kendi iradesiyle kendinin kapatması, yani sitenin orada durması, Dünya'dan insanların Atatürk'e hakaret eden videoya bakması değil. Ve bunu bütün ülkeler bizim anladığımızın tersine anlıyor. Biz niye ters anlıyoruz onu aslında anlamıyorum ben! Sitelerin orada duruyor olmasına değil, benim sitelere ya da o kullanıcının erişmemesini herkes destekliyor ve olması gerekenin bu olduğunu düşünüyor. İnterneti çok iyi bildiğini zannetmediğim bir kişi bile bana bu sitelere ulaşmanın başka yöntemleri var, bu ne mana ifade ediyor diye bir soru sordu bir röportajında. Yani İnterneti belki yeni birkaç yıldır kullanmaya başlamış, o kişinin kendi iradesiyle o soruyu sorduğunu zannetmiyorum çünkü gördüğü, okuduğu basındaki şeylerle geliyor. Eğer İnternet filtreleme yazılımı kullanımı teşvik gibi bir konu konuşuluyorsa bu bir paradoks oluyor. Eğer şu kavramlarla biz İnternet kullanıcılarının karşısına çıkarsak, hiç kimse İnternet filtreleme yazılımı kullanmaz. Yani burada çok kötü bir paradoks var bizim açımızdan. İnternet **filtrelemenin teşviki demokrasi ve özgürlüğü yaşamanın, enjoy etmenin aynen buradaki tabirle, yaşamanın zevkine varmanın en iyi yöntemi** ama biz en iyi yöntemin altını boşaltacak bütün unsurları kamuoyunun önüne seriyoruz, özellikle İnternet kullanıcılarının. Bu gerçekten çok kötü bir durum.

ISS düzeyinde filtreleme konusunda da Füsun Hanım'ın sunumu gerçekten çok güzel. Biz bu işin içindeyiz, yani bu kadar kapsamlı anlatımı herhangi bir kimse hazırlayamayabilir. Kendisine ayrıca teşekkür ediyorum. ISS düzeyinde filtreleme konusunda da birkaç hususun tartışılması lazım.

1-Yöntem. Bu yöntemlere şimdi birkaç cümleyle değineceğim.

2-Kapsam; suç türü, katalog ve dokuz tane katalog kanun koyucunun iradesiyle geldi ama sekizdi dokuz oldu bu arada.

Bunun doğru yönlendirilmesi lazım, doğru tartışılırsa başlıklar da gelebilir. Özellikle bu fishing konusu bizim için önemli biz de bunun farkındayız. Dünyada Türkiye, fishing konusunda cennet olarak görülüyor. Yani çok kötü bir imajımız var.tt.net, Türk Telekom ya da Türk IP'lerinin çoğuna karşı, çok müthiş bloklar var, sebebi fishing. Türkiye cennet bu konuda..

3- Türkiye tarafından bakıldığında kanun ve yönetmeliklere baktığımızda, (bizim okuduğumuzda, ben okuduğumda kanun ve yönetmelikleri bana göre) gördüğüm en önemli nokta; dünyada şu an konuşulan "notice and take-down" prosedürü var. "notice and take-down", nasıl yapalım? Türkçesi "haber ver kaldırsın." Haber ver kaldırsın mekanizması 5651 sayılı Kanunda var Bunu Konsey toplantısında da anlattım, bir nokta haricindeki bütün hepsine çok güzel dediler. O nokta da faaliyet belge alma mevzu. O da Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne göre telekomünikasyon sektöründe bir hizmet yapmak için elektronik ticaret 2000/31 direktifi kapsamında düzenleniyor. Hizmet vermeye başladıktan sonra bildirim yapılıyor biliyorsunuz. Yani önce belge al sonra yap değil, orada bir terslik var Türkiye'de. Zannediyorum AB uyumu kapsamında birçok yönetmelik değişecek, belki bu da değişebilir öyle bir husus var. Onun haricinde mükemmel diye ifade ettiler bizim düzenlemelerimize. Biz elimizdeki mevzuatı bence doğru kullanamıyoruz, doğru uygulayamıyoruz. İnternet filtreleme ve özellikle kişisel bilgisayarlar konusu çok iyi anlatılamıyor. Bu arada ihbar da çok konuşuldu. Hot-linelar, İnternet ihbarları bunu da bir adres olarak sunmak istedim.

Bitirmeden önce bir-iki dakika da şu başlıklara değineyim. Zannediyorum 13 dakika oldu. TİB mahkeme kararlarını uygularken Füsun Hanım söyledi, TİB kararları uygularken bilgi veriyor, bu önemli bir konu mahkeme kararlarını uygularken de bilgi veriyoruz. Kime? Yer sağlayıcı faaliyet belgesi almış olanlara. Bu bizim tercihimiz değil, yani Başbakanlık Yönetmeliğine göre bizim yazı yazabilmemiz için, resmi kurumları düşünebilirsiniz, yani ben Osman Nihat Şen, Sıhhiye/ Kızılay diye bir yazı yazamam. Karşıda muhatap olması gerekiyor kamu açısından bakıldığında. Ondan dolayı faaliyet belgesi veriyoruz. Youtube istisnasında; youtube'a faaliyet belgesi almamasına rağmen faaliyet belge alma süresi biteceği 24 Temmuz 2008 tarihine kadar haber vereceğimizi söyledik. Bugün de bu haberi verdik buraya gelmeden önce. Youtube yine kapanacak herhalde bugün akşam. Yani mahkeme kararı geldi. Hocam UYAP'tan bahsetti, belki onu avukatlar çok iyi biliyor, biz de biliyoruz. İlgili avukatlar bile bilgilere ulaşamıyor! Yani siz İnternetten okumayı düşünüyorsunuz, ilgili avukatlar bilemiyor. Mesela en son youtube'un uzun süre kapanmasının iki tane sebebi var, bir; hangi suç hangi videolardan dolayı olduğunu öğrenmemiz üç gün sürdü. İkinci de; Amerika'da Eastern Tatili vardı, Paskalya tatili vardı, üç gün de onlar tatil yaptı, bir de hafta sonu girdi araya, o yüzden 8-9 gün sürdü.

KATILIMCI - Kapandığını nerden bilelim diye bilirkişiye havale ettiler.

OSMAN NİHAT ŞEN - İşte bilirkişi havalesi, ha, bir de iki gün burada bilirkişi havalesi oldu, doğru haklısınız.

URL engelleme niye uygulanmıyor? Yani bu teknik olarak bence konuşulması gereken bir konu, zaten buraya da yazdım. Tahmine edildiğinden daha fazla, yani her ne kadar 300-200 site kapatılıyor ama youtube'un Türkiye trafiğini bilmi-

yorum biliyor musunuz? Türkiye'nin trafiğinin beşte biri youtube trafiği zaten. Yaklaşık, beş, altıda biri. Yani şu an google, geocities, youtube, birkaç tane büyük site daha var, yani Türkiye trafiğinin üçte biri şu an engelli yani. O yüzden buradaki konu öyle proxy'le herhangi bir yazılımla yapılacak bir şey değil, donanımla yapılması lazım. Content filtring donanımları ve bu donanımlar oldukça pahalı. Yani bu dediğiniz bence de tartışılabilir, bir süre sonra eğer olay buraya kilitleniyorsa Telekomünikasyon Kurumu ya da devlet bunun altına girebilir, ISS'ler yapabilir. Bu bence konuşulabilir ama bence problem orada değil, çünkü oraya gelmeden daha çok konuşacağımız konu var. Üç; belki bir düzeltme, Amerika'da iki defa çocuk pornosu kanunu çıktı ve iptal edildi dedi Hocam doğru. Fakat üçüncüsü çıktı, yani üçüncüsü de 2000 yılında benim notlarımda var.

KATILIMCI - 2000 ilki,

OSMAN NİHAT ŞEN - 2000 ilki değil Hocam, o benim tez konum, Amerika'da onunla ilgili yaklaşık bir buçuk yıl çalışmıştım. Birincisi 1988 Child Obscenity Kanunu, ikincisi, 1998 yılında COPA var, Children's Online Protection Act, üçüncüsü de 2000 yılında Clinton hükümeti döneminde çıktı, Children's İnternet Protection Act CIPA, İnternetten bakabilirsiniz. CIPA'ya yine, Anayasa'nın 1. maddesine aykırılık iddiasına rağmen başvuruldu, yani Anayasa Üst Mahkemesine ve bu ret edildi, yani şu an aktif olan zaten bu. Yani İnternet filtreleme CIPA'ya göre yapılıyor Amerika'da ve bu da görevli ve sorumlu kuruluş Amerikan Telekomünikasyon Kurumu, FCC biliyorsunuz onlar takip ediyor. Yani bu küçük bir düzeltme olarak not alınabilir.

Youtube'dan içeriğin kaldırılması istenirse hemen kaldırılıyor, aslında bu mekanizma dolaylı olarak oluyor. Ama yönetmelikte ve kanunun tarif ettiği sıklıkta ve serilikte olmuyor. 24 saati tarif ediyor fakat o bir şekilde aşılması lazım. Zaman saat farkı gibi hususlar gözetilmeli. Bu İnternetin doğası zaman, ülkeler, bütün ülkeleri kapsıyor olması. Yani eğer Amerikan saati referans alınırsa belki çözülebilir ama tatiller gibi Eastern Tatilleri gibi durumlar ayrıca sorun çıkartıyor. Yani bu noktada belki yapılması gereken şeyler var üzerinde konuşulması lazım. Ama dediğim gibi notice and take-down ve İnternet filtreleme, özellikle kişisel bilgisayarlar en çok konuşulması gereken hususlar. Bizim uygulamalarımıza ilişkin de bir cümle söyler isek, kanunun gerekçesi olan müstehcenlik, çocukların cinsel istismarı ve çocuklara dönük müstehcenlik birinci fıkra, yani normal müstehcenlik değil çocuklara dönük çünkü müstehcenlik sitelerinin çoğu biz şu an inceleme sırasında görüyoruz; 18+ deyip fakat o 18'in altı mı üstü mü belli olmayan çok siteler var. Bizim yoğunluk çalışmamız orada. Zaten bizim re'sen yapılanın da zannediyorum % 90'ı orasıdır. Yapılan işlemler ve şu ana kadar tartışılmamamızın sebebi bu. Çok ağır, yani gerçekten çok kötü sitelerle ilgili işlemler yapıldı. Füsun Hanım'ın verdiği sayıda bir başka husus vardı, şu ana kadar yüzlerce siteyle görüştük, yani belki İnternet kullanıcılarının fark ettiği, belki isim vermek doğru olmayabilir de şu ana kadar yüzlerce site kendi yapısını yeniden değiştirdi. Belki

küçük notlar görürsünüz, 5651, TCK 226, TCK 103'e göre yeniden düzenlendi falan diye. Yani sitelerde gerçekten bir düzenleme oluyor, yani ulaşılmıyor değil gerçekten yani birçok sitede Türkiye'de şu an değişiklikler yapılıyor ama o tarafa değil de İnternetin doğru kullanımı, filtreleme konusunda vurgu yapılırsa bence bu süreç daha sağlıklı gider. Herkese teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI - Evet, Başkanım teşekkürler. Çağatay arkadaşımızın ilk başta bir kredisi vardı, 2.5 dakikalık. 2.5 dakikadan sonra eksik kalan yerlerini tamamlayıp soru cevaba geçeriz.

AV. HAYRİ ÇAĞATAY CENGİZ - Zaten ben fazla konuşamıyorum biliyorsunuz, şimdi ben bir şey söylemek istiyorum, özellikle yeni Ceza Kanunu eski Ceza Kanununa göre şunu getirdi; kişilere karşı işlenen suçlara daha öncelik verdi yeni Ceza Kanunu. Eski Ceza Kanununda işte ceza özelden biliyoruz, ne vardı? İşte devlete karşı işlenen suçlar, işte casusluk şu bu filan derken en son şahsa karşı işlenen suçlar işte yaralama, öldürme, hakaret, sövme gibi onlar geliyordu. Şimdi hakaret, sövme, adam yaralama, adam öldürme gibi suçları düzenleme daha ön plana çıktı. Benim dikkatimi çeken bu 5651'de 9. maddesi. İçeriği yayından çıkarılması ve cevap hakkı. Şimdi bunun bir üst maddesinde de 8. maddede de yasaklama var, filtreleme var yani tamamen. Eğer şahsa karşı işlenen bir suç ve gerçekten şu an Ankara Adliyesi'ni en çok meşgul eden ceza şikayetlerin başında hakaret, sövme geliyor. Şimdi siz hakaret ve sövmede içeriği yayından çıkarılması ve cevap hakkı diye bir düzenleme yapıyorsunuz, demek ki içerik çıkartılabiliyor, üst tarafta da tamamen kapatmadan bahsediyorsunuz. O kadar ilginç ki! Vatandaşa şöyle bir hak vermiş, bakın kamu kendisi yapmıyor bunu, vatandaş araştırmak zorunda; eğer hakaret ve sövme veya kişilik haklarına saldırıyla ilgili bir şey varsa onunla ilgili siteyi araştıracak, o siteyle ilgili kimlik bilgilerini bulacak, oraya başvuracak, eğer oradan iki gün içerisinde bir yanıt gelmezse bunun ret olarak algılayıp 15 gün içerisinde Sulh Ceza Mahkemesinden içeriğin çıkartılmasını talep edecek. Bakın, hakaret varsa eğer o hakaret listenin tamamen kapatılması değil, çünkü 9. maddeye göre sadece ve sadece çıkartıp o hakaret veya kişilik hakkına saldırı metnini çıkartıp onun yerine düzeltme metni konacak. Şimdi bana göre, ki ben 1993 yılından beri internetin içerisindeyim, bu 9. madde maalesef uygulanmayacak bir madde ki 8. maddeye göre zaten internet sitesi kapatılıyorsa, 9. maddede de aynı şekilde bir yasaklama getirmesi lazım ki bu seferde tam zıttı olacak. Kanun koyucu bunu tamamıyla toplumun refleksini, toplumun bu işte çocuk pornografisine karşı olan refleksini kapatmak için, durdurmak için yaptı. Şimdi ben aslında sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri de var, acaba bunu bir Anayasa Mahkemesi'ne iptal yönünde, eğer bir dava konusu yapıp Anayasa Mahkemesi iptal yönünde yaptılar mı bilmiyorum. Mustafa Hocam böyle bir şey var mı? Eğer böyle bir siteyi kapattırıp arkasından da Anayasa Mahkemesi'ne aykırılıktan gidilebilir diye düşünüyorum. Özellikle son olarak avukat arkadaşlar için söylüyorum, seminere gelen arkadaşlar için, pek fazla bu konu üzerinde du-

ramadık, 5651'in 9. maddesi tamamıyla müvekkillerinizin işine yarayabilecek bir madde, bunu incelerseniz sevinirim. Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI - Evet, yavaş yavaş toparlayıp önce bir Füsun Hanım herhalde,

KATILIMCI - Biraz da biz konuşalım,

OTURUM BAŞKANI - Şimdi zaten şöyle söyleyeceğim; hem buranın, bizim konuşma sistemimiz açısından sunum, çok az soru, biz yukarıda çok az bir ikramımız oluyor, biz genellikle bilişim hukuku soru-cevap değil de dertleşme oluyor. Bugünkü konumuzda; "Ne olacak İnternetin Hali!" Yukarıdaki dertleşme konumuz o olacak. Yukarıda hani soru-cevap kısmı daha seri şekilde devam edecek.

FÜSUN NEBİL - Benim beş tane notum var bu konuşmalar sırasında. Bir tanesi Osman Bey yurtdışındaki filtre kullanmaya "enjoy" dendiğini belirtiyor. Yurtdışında, filtreleme ya da engelleme olayı, STK'lar tarafından yapılıyor. Benim sunumumda vardı, Türkiye'de yeterince sivil toplum örgütlerinde çalışmıyoruz. Zaten Osman Bey de, kanun olan tek ülkeyiz dedi. Bizdeki, Mustafa Akgül'ün de bu kadar şikayetçi olmasının nedeni bir korku, geçmişten gelen ve geleceğe yönelik sansür korkusu. Osman Bey'e ben şeyi sormak istiyorum, Hollandalı'nın söylediği orada da bir kanun mu geliyor, şimdiye kadar böyle bir çalışma yapmıyorlar, STK'lardan yapıyorlar diye düşünüyorum, birinci notum bu.

İkinci notum; Osman Bey'e bir konuda hak veriyorum, internet kullanımını bilmiyoruz, üstelik saçma sapan şeyleri takip ediyoruz. Ben bu konuya çok kızıyorum bir internet yayıncısı olarak. Hem Türk Telekom'u eleştiriyorum, hem Mustafa Akgül'ü eleştiriyorum. Daha başka kişileri de eleştiriyorum.

Neden Türkiye'deki içeriği desteklemiyoruz? Youtube ile ilgili çok ilginç bir şey gözümüze çarptı, youtube'un kapatılması 13 gün sürdü, son kapatılması. Bu 13 gün içinde ilginç bir sonuç; Türkiye'nin yurtdışı trafiği % 10-12 civarı azaldı.

Buna karşılık, ki ben olayı öyle fark ettim, ISS'ler şikayet ettiler. Host ettikleri video sitelerine erişim arttı ve dolayısıyla Türk Telekom'a ödeyecekleri bandwidth (bant genmişliği) parası arttı diye.

Ben de Türk Telekom'a bunu sordum, dedim ki niye yurtiçindeki video sitelerini "indirsene.com", vidivoda var galiba, pikniktube bunları desteklemiyorsunuz, hem ISS'den kazanacağınız para artacak, hem yurtdışına ödeyeceğiniz para azalacak. Bunu bir yazı halinde de turk.internet.com'da da yayınladık.

Arkadaşlarımızdan bir avukat beni aradı ve dedi ki, "bu yazının anlamını anlayamadım, Youtube kapalı mı kalsın demek istiyorsun?" Ben de ona şunu sordum, şöyle bir senaryo düşünelim, on tane video sitesi Türk, yerel video sitesi daha gelişsin, herkes siteye videolarını koysun ve oradan seyretsin ki yurtdışındaki youtube niye video koyuyorsunuz, Türkçe video? Bir anlamı yok. Oraya koyun

bir müddet sonra bu sitelerden birinin bir problemi olacak, kimi bulacak bu site? "Beni bulacak" dedi, çünkü öyle bir avukat bu konuştuğum kişi. Bu karşılıklı bütün zincirin tamamlanması ama şu anda bütün para yurtdışına gidiyor.

Ben bir internet yayıncısı olarak buna son derece kızıyorum. Nisan 2007'de savcılardan biri beni aradı, dedi ki, youtube'u kapatmak üzereyiz, ilk kapatılmasıydı, "problem var, avukatları hiç aldırmıyor. Arıyoruz, başımıza iş gelecek biliyoruz yurtdışında sansürcü denecek, aldırmıyorlar." dedi.

Youtube'nin dışında çocuklarla ilgili bir örnek, şimdi sizin avukat arkadaşlarınız, ben de bazı konularda şikayetçiyim, benim telif hakkı ile ilgili şikayetlerim var. Bazı konularda kuralların olması gerektiğini söylüyorlar, çocuklarla ilgili konuda demin size bahsettiğim Uşak Valisi'ne ben şöyle cevap vermiştim; çocuklarımızı kurtaracağız internetten deyince, ondan iki gün önce Kapadokya'daki otobüs kazası olmuştu, çok sayıda çocuk vefat etmişti. Ben konuşmama böyle başladım sıra geldiğinde, "size bir tavsiyem var, çocuklarınızı bundan sonra sakın otobüslere bindirmeyin! Çünkü ölüyorlar." Nasıl otobüs sürmenin bir kuralı varsa ya da nasıl çocuklarınızı belli bir saatten sonra İstiklal Caddesi'nin arka sokaklarına göndermiyorsanız burada da bir sorun var, gerçekten bir sorun var. O konuda Osman Bey'in "self regülasyon yoktu" ifadesiyle ben aynı fikirdeyim. Bu sorunu ama sivil toplum örgütleri olarak çözmeliydik. Maalesef, bu konuda hâlâ bir hareket yok, bu konuda bende aslında bu konuda kabahatliyim, bir örgütle yurtdışındaki bir çocuk pornosu önleme örgütü ile temastayım ama Türkiye şubesini bir türlü kuramadık.

Bir konu da son, sizin sorunuza cevap, Ekşi Sözlük Türk Telekom'a kapatmayla ilgili tazminat davası açtı, yani kapatıldığım için ben o kadar sürede para kazanamadım, başıma iş geldi diye o konu hâlâ devam ediyor. Benim notlarım bu kadar.

OTURUM BAŞKANI - Teşekkürler. Şimdi şöyle zamanımız çok kısıtlandı, çok kısa varsa bir-iki soruyla çünkü sertifika törenimizi yapıp yukarı çıkacağız. Baro olarak biz yoğun çalışan bir baro olduğumuz için hemen bundan sonra da burada bir etkinlik olacak. İki-üç soruyla hemen tamamlayıp geçeyim, buradan başlayayım isterseniz. Hocam buyurun.

KATILIMCI - Şuna değinmek istiyorum tamamlayıcı bilgi olarak ve buradan doğru bir soru üretmek istiyorum; Mustafa Akgül çok özet değindi, farkına varılmamış olabilir, 5651'in gündeme geldiği günlerde ülkenin çeşitli platformlarında, Adalet Bakanlığı dahil, sivil toplum kuruluşları dahil bunun belki daha kapsamlısı, belki daha sağlıklı süreçlerle konuşulur vaziyette idi. Bu Yasa'nın çıkması benim kişisel görüşüm, Türkiye'nin yasama, yargı, yürütme üçgeninin pür perişan halinin bir örneğidir. Çünkü yanılıyorsam beni düzeltin lütfen, bir gün Emniyet güçlerinin çocuk pornosu üzerinde yaptığı çok faydalı bir operasyon basına yansıyor, tarihleri tam anımsayamıyorum, arkasından o gece yürütmenin

başı "bu Kanun çıkarılacak" diye çok güçlü bir talimat veriyor, bunun arkasından 3 ay içinde Yasa çıktı, arkasından yönetmeliklerinin falan çıkması için, Örgütün kurulması için çok ciddi emek harcadılar Nihat Beyler ama yasama sürecine dikkat çekiyorum yani ülkede sivil toplum kuruluşlarının da katkı verdiği süreçler çalışırken bunu, yasamadan gerekli şeyi çıkartıp yürütmenin hiçbir feedback mekanizması kullanmadan hızlı bir şekilde icraatı bence Türkiye'deki bu çarpıklığı göstermektedir. Diğer yandan da demin örnek olarak vergi Osman Nihat Bey, orantılı olarak internetin kapatılması konusunda yani içindeki içerik az zararlı ise az sayıda kapatma, az sayfaların kapatılması, çoksa çok kapatılması şeklinde, kutluyorum çok güzel bir yaklaşım, bunu teknolojiye de uygularlarsa çok iyi olur ama "aman orantılı güç kullanmanın" kötü, kötü örneklerini lütfen benimsemeyin diye de bir uyarıda bulunacağım.

OTURUM BAŞKANI - Teşekkür ederim Atilla Hocam katkınız için. Zamanımız çok kısıtlı, en arkadaki arkadaşımızdan alalım, çünkü zamanımız çok kısıtlı, buyurun,

KATILIMCI - Ben, kusura bakmayın ben bir toparlayacağım ama ben Füsun Hanım'a bir soru, kendisine eleştirini haklı bulmadığımı ifade etmek istiyorum; Türkiye'deki basın, internet üzerinden olsun diğer yazılı basın olsun gerçekten, çok hürdür hatta Avrupa göre de çok daha hürdür, bunun üzerinde çalıştığımdan dolayı biliyorum. Bunun mesela, biraz önce dediniz ki "efendim, ikide bir kapatıyor, sansür var", Adnan Oktar sanıyorum, yanılmıyorsam örnek o idi, aslına bakarsanız demek ki, Adnan Oktar diğer bütün kişilere göre Ekşi Sözlük'e karşı bayağı bilinçli bir insanmış, Ekşi Sözlük'e baktığınız zaman kişiler hakkında özellikle, hakaret içeren ve özel hayatlarıyla ilgili birçok bilgiler var. Şimdi tamam, özgürlükler vardır, kişilik özgürlükleri vardır, onlardan bir tanesi; haberleşme özgürlüğüdür, diğeri onun karşısında özel hayatın korunması vardır, bunun yanı sıra ifade özgürlüğü vardır, diğer taraftan yine, Türk Ceza Kanununun sanırım 134. maddesinde de "özel hayatın korunmasıyla" ilgili suçlar düzenlenmiştir. Burada önemli olan, sansürün oranını bulabilmek gerekir yani Avrupa'da Alman Mahkemesi'nde de, Yüksek Mahkemede de kararına göre yani insanoğlunun kendi özel hayatında dokunulamayacak bir çekirdek alan vardır, bunun mutlaka korunması gerekir. Siz 5651'de ne kadar kaldırırsanız kaldırın eğer Adnan Oktar veya ben veya başka birisi Türk Medeni Kanunu 2425, Anayasa'nın ilgili maddelerine dayanarak her halükarda bunu 81 ilde bilmem kaç ilçede aldırtabiliriz çünkü siz benim,

OTURUM BAŞKANI - Rica etsem, soruyu toparlayabilirseniz, zamanımız kısıtlı kusura bakmayın,

KATILIMCI - Şunu söylemek istiyorum, özür dilerim, hukukcu.com sanıyorum Füsun Hanım'ın çalışmış birim, bunun bence kanuni olarak ölçeğini bulmak daha mümkün olmaz mı? Aslında gerçekten çok güzel, internet mükemmel

bir şey ama bunun yanı sıra yeni kendi yükümlülüklerinizi de içeride almalısınız ve hukuk devleti kapsamında bunların da uygulanması kanısındayım. Çok teşekkür ederim.

FÜSUN NEBİL - Ben siteler özgür yayınlanmıyor falan demedim, sadece geçmişi özetledim, neler olduğunu özetledim. Adnan Oktar da sadece Ekşi Sözlük'ü kapattırmadı, "Google groups" kapattıran o, Worldpress'i kapattıran O, daha pek çok siteyi kapattıran kendisi. Ben kişisel haklara saldırının doğru olduğunu düşünmüyorum, böyle bir şey söylemedim, nasıl öyle anladınız bilemiyorum, söylediğimde internet özgür değil falan, şu anda öyle bir şey yok, şu anda çok şikayetçi olduğumuz bir durum yok, sadece 5651 dışı kapatmalarda sıkıntı yaşanıyor, siteye "şu içeriğini kaldır" denilmeden tamamı kapatılıyor, anlatmaya çalıştığım buydu, herhalde yanlış anlaşıldı.

OTURUM BAŞKANI - Tamam, şimdi şöyle yapalım çünkü şimdi sertifika törenimiz olacak, dediğimiz gibi Konuşmacılarımız burada bizimle beraber, yukarıda bir ikramımız olacak, soru-cevap, dertleşme kısımlarını, eleştirilere, tüm görüş paylaşımlarını yukarıda devam edelim. Şu anda biz "sertifika törenimizi" yapmak için, Başkanımız burada, biz o zaman şimdi iki grubumuz var, sertifika törenimizi yapacağız, bu şekilde hızlı kapatıyoruz ama nasıl olsa bizimki devam ediyor diye, burada siz de katılırsanız sertifika dağıtım törenimize. Şimdi şöyle yapacağız 03 Mart - 28 Nisan Grubumuz var, arkadaşlarımız kendilerini biliyor, buraya doğru gelirlerse biz daha hızlı bir şekilde sertifikalarını dağıtmış oluruz. Teşekkürler.

ANKARA BAROSU
SAĞLIK HUKUKU KURULU

ORGAN NAKLİNDE HUKUKİ SORUNLAR

OTURUM BAŞKANI
PROF. DR. MEHMET HABERAL

KONUŞMACILAR
HAKAN KIZILASLAN
ERHAN BÜKEN
ATA BOZOKLAR

08 MAYIS 2008
ANKARA ADLİYE SALONU

ORGAN NAKLİNDE HUKUKİ SORUNLAR

SUNUCU - "Yaşamak şakaya gelmez, büyük bir ciddiyetle yaşayacaksın, bir sincap gibi mesela, yani yaşamanın dışında ve ötesinde hiçbir şey beklemeden, yani bütün işin, gücün yaşamak olacak. Yaşamayı ciddiye alacaksın, yani o derecede öylesine ki, mesela kolların bağlı arkadan sırtın duvarda yahut kocaman gözlüklerin beyaz gömleğinle bir laboratuarda insanlar için ölebileceksin. Hem de yüzünü bile görmediğin insanlar için, hem de hiç kimse seni buna zorlamamışken, hem de en güzel, en gerçek şeyin yaşamak olduğunu bildiğin halde. Yani öylesine ciddiye alacaksın ki yaşamayı, 70 de bile mesela zeytin ağacı dikeceksin, hem de öyle çocuklara falan kalır diye değil, ölmekten korktuğun halde ölüme inanmadığın için hiç değil. Yaşam yani ağır bastığı için.

Yaşamak olgusunu büyük Usta Nazım Hikmet böyle anlatıyor.

Sayın Vekilim, Sayın Başsavcım, Sayın Baro Başkanım, Sayın Başkent Üniversitesi Rektörüm, Saygı Değer Akademisyen Hocalarım ve siz değerli katılımcılar, Sağlık Bakanlığı ve Ankara Barosu'nun ortaklaşa düzenlediği "Organ Naklinde Hukuki Sorunlar" konulu Panele hepiniz hoş geldiniz.

Bugün Türkiye'de 40.000 yurttaşımız organ nakli için sırada bekliyor. Yanlış duymadınız, 40.000 yurttaşımız. Anayasa'mız 17. maddesinde "herkes yaşama maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir" ifadesiyle yaşama hakkını güvence altına almıştır. Bugün burada yaşama hakkının en önemli uzantılarından biri olan organ naklinin hukuki sorunlarını konuşacağız. Öncelikle açılış konuşmasını yapmak üzere Ankara Barosu Başkanımız Avukat Sayın Vedat Ahsen Coşar'ı kürsüye davet ediyorum.

AV. VEDAT AHSEN COŞAR - ANKARA BAROSU BAŞKANI –

Değerli Konuklar,

Sevgili Meslektaşlarım,

Az önce yanımdaki arkadaşıma, "bu kadar güzel ve içerikli bir sunuştan son-

ra konuşmak herhalde benim için şansızlık olsa gerek" dedim. Gerçekten öyle. Onun için ve lütfen benim konuşmam ile ilgili beklentinizi bu güzel sunuşa göre ayarlamayınız.

Sağlık Bakanlığı Organ Nakli Ankara Bölge Koordinasyon Merkezi ile Ankara Barosu tarafından ortaklaşa düzenlenen panelimize hoş geldiniz. Sizleri Ankara Barosu adına, şahsım adına sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

Bu tür etkinliklerin düzenlenmesinde hemen her zaman etkinliği düzenleyen kurumlar, o kurumların Başkanları veya kurumu temsile yetkili kişiler öne çıkar, açılış konuşmalarını onlar yaparlar, alkışları onlar alırlar ve onlara teşekkür edilir. Oysa bu tür etkinliklerin düşünülmesinde olsun, hazırlanmasında ve yapılmasında olsun emeği geçen kişiler vardır. Onlar pek ortada görünmezler, isimleri de çok az anılır. İznizle ben önce bu Panel'in düzenlenmesin de emeği geçen arkadaşlarımdan söz ederek konuşmama başlayacağım.

Teşekkür etmemiz gereken ilk kişi Baromuzun değerli üyesi sevgili meslektaşım Uğur Uzer'dir. Organ nakliyle ilgili olarak Baromuzda bir kampanya başlatılması düşüncesi ve önerisi Sayın Uğur Uzer'den gelmiştir. Dolayısıyla bu panelin yapılmasının fikir babası Sayın Uğur Uzer olmakla, kendisine Anakara Barosu adına, şahsım adına ve izninizle sizler adına teşekkür ediyorum.

Her kuruluşta olduğu gibi Ankara Barosu'nda da sadece işini yapan, üstelik çok iyi yapan, bir şeyler yapmayı her zaman ve her koşulda bir şeyler olmanın önüne çıkaran, sorumluluk düzeyi yüksek, bilgi ve kişilik olarak gerçekten iyi donanımlı ve güvenilir çok sayıda avukat, çok sayıda Baro çalışanı vardır. Baromuzun kayıtlı üyesi ve aynı zamanda hukuk danışmanı olan sevgili Özge Köksal onlardan sadece bir tanesidir. Yaptığı diğer pek çok işin yanı sıra bu Panel'in düzenlenmesini de Sayın Özge Köksal yürütmüştür. Kendisine hem sizler adına ve hem de Ankara Barosu adına en içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Bu Panel'in düzenlenmesine emek veren, emek verdiği içinde hepimizin teşekkür etmesi gereken bir diğer kişide Sağlık Bakanlığı Organ Nakli Ankara Bölge Koordinasyon Merkezi Başkanı Sayın Doktor Eyüp Kahveci'dir. Emeğiniz için, duyarlılığınız için, ilginiz için Ankara Barosu adına, hepimiz adına size teşekkür ediyoruz Sayın Kahveci.

Bu etkinliğe verdikleri destek ve katkı için, bu salonu tahsis ettikleri için, yapacakları açılış konuşması için Sayın Başsavcımız Hüseyin Boyrazoğlu'na, yine yapacakları açılış konuşmasıyla Panelimize katkı yapacak olan Türkiye Büyük Millet Meclisi Sağlık Komisyonu Başkanı Profesör Doktor Sayın Cevdet Erdöl'e sonsuz teşekkürlerimizi sunuyoruz. Bize verecekleri değerli bilgiler için Profesör Doktor Sayın Mehmet Haberal Hocama, Ankara Adliyesinin çalışkan üreten savcılarından Sayın Hakan Kızılaslan'a, değerli Akademisyen Sayın Erhan Büken'e ve Doktor Sayın Ata Bozoklar'a en içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Son teşekkür Panelimize katılan siz değerli konuklarımıza ve meslektaşlarımıza, geldiğiniz için, duyarlılığınız için, desteğiniz için hepinize sonsuz teşekkürler.

Değerli konuklar, insanı insan yapan, insanı diğer bütün canlılardan ayıran önemli özellikleri vardır. Kuşkusuz bunların içinde en önde geleni düşünmeyi, karar vermeyi sağlayan akıl, hissetmeyi, sevmeyi bunları ifade etmeyi sağlayan kalp ve adil olmayı sağlayan vicdandır. Esasen dünden bugüne uygarlık adına ne yapılmışsa, bunların hepsi insan aklının, kalbinin ve vicdanının eseridir. Adına teknik dediğimiz yaşamımızı kolaylaştıran şeyler, teknoloji dediğimiz şeyler, örneğin otomobil, örneğin uçak, örneğin bilgisayar. Bütün bunları yaratan, yapan insanın aklı. Adına sanat dediğimiz estetik niteliği olan her şey, şiir gibi, roman gibi, müzik gibi, resim gibi bizi yumuşatan, hissetmemizi, hissettirmemizi sağlayan, bizi birbirimize bağlayan, yaklaştıran, bizi daha rafine hale getiren şeyler. Bütün bunlar da kalbimizin, yüreğimizin ürettiği şeylerdir. Paylaşma, yardımlaşma, iyilik yapma, kötülük yapmama, acıma, adil olma gibi insani özelliklerimizin hepsi, bunları gerçekleştiren ise vicdandır.

Ölüm, bir gün hepimiz ölümü tadacağız. Esasen doğan herkes potansiyel ölüm adayıdır. Onun için insanın ölmeden önce kendi yaşamında, başkalarının yaşamında bir iz, bir eser bırakması gerekir. Bunu belki hepimiz yapmak isteriz. Ama çoğumuz yapamayız. Şunun için yapamayız; insanlığa bir eser bırakmak için akıllı olmak, bir kalbe sahip olmak, vicdan sahibi olmak yetmediği için yapamayız. Zira bunları yapabilmek için insanlığa hizmet edecek bir buluş, bir araç, bir gereç bırakabilmek veya insanlığın yolunu aydınlatacak bir görüş sahibi olabilmek veya herkesin okuyacağı, beğeneceği bir roman, herkesin ezberinde tutacağı bir şiir yazabilmek herkesin bağıra bağıra okuyacağı, büyük bir keyifle söyleyeceği veya dinleyeceği bir müzik parçası besteleyebilmek ya da bunu bir insan mı yaptı diye düşüneceğimiz bir resmi yapabilmek için insan olmak yetmez. Dahi olmak gerekir. Zira sadece dahiler iz bırakır, eser bırakır. Onların sayısı da pek o kadar fazla değil. Ama dahi olmasak da öldükten sonra insanlara rehberlik edecek, hizmet edecek, bir eser bırakacak ölçüde zeka ve duygu sahibi olmasak da yine insanlığa bir eser bırakmamız mümkün. Nasıl mı? Organımızı bağışlayarak! Bağışladığımız bir organımızla bir insanı yaşatmak suretiyle de insanlığa bir eser bırakabiliriz. Bu yolla hem bir insanı ve hem de kendinizi yaşatabiliriz. İşte, bunu yapmamızı bize emreden bunu yaptıran da vicdanımızdır. Yani iyilik yapma duygumuzdur, yani paylaşan, yardımlaşan, acıyan, adil olmamızı emreden yanımızdır.

Değerli Konuklar, 29 Mayıs 1979 tarihli 2238 sayılı Organ ve Doku Alınması Saklanması, Aşılanması ve Nakli Hakkında Kanun ile düzenlenen organ naklinin tıbbi, hukuki, cezai yönleri var. Bunları az sonra değerli Panelistler sizlere sunacaklar. Onun için ben Panelimizin konusunu oluşturan organ naklini bu yönü ile değil de insani boyutu ile değerlendirmeye çalıştım.

Bilgilendirici nitelikteki bu Panelimizi Ankara Barosuna kayıtlı avukatları

kapsayan bir organ nakli kampanyası izleyecek. Ben bütün meslektaşlarımızı bu kampanyaya destek olmaya, katkı yapmaya davet ediyorum.

"İnsanların çoğu kaybetmekten korktuğu için sevmekten korkuyor. Sorumluluk getireceği için düşünmekten korkuyor. Eleştirilmekten korktuğu için konuşmaktan korkuyor. Gençliğin değerini bilmediği için yaşlanmaktan korkuyor. Dünyaya iyi bir şey veremediği için unutulmaktan korkuyor. Ve aslında yaşamayı bilmediği için ölmekten korkuyor." Bu sözler, insan doğasındaki her türlü duyguyu, çatışmayı, insan kişiliğindeki her çeşit yozlaşmayı ve bozulmayı unutulmayacak sözcüklerle, tümcelerle, imgelerle ifade eden büyük Usta William Shakespeare'e ait. İnsanız Shakespeare'in işaret ettiği bu korkuları az veya çok hepimiz yaşamışızdır, yaşıyoruzdur veya bir gün yaşayacağızdır. Bana göre bu korkuların içinde en önemlisi dünyaya iyi bir şey bırakamamak, insanlara bir şey verememektir. Bu ise beraberinde unutulmak korkusunu getirir. Kendi adıma söylüyorum, öldükten sonra insanlara bırakabileceğim ne bir romanım, ne bir şiirim, ne bir resmim, ne bir şarkım ve ne de bir buluşum var. Yani bu anlamda arkamda bırakabileceğim bir eserim, iyi bir şeyim yok. Onun için ben de bu kampanyanın bağışçısı olacağım. Hangi organım işe yarar bunu bilmiyorum, ama işe yarayan ne kadar organım varsa o organlarımı bağışlayacağım. Böylelikle benden sonra yaşayacak olan bir insan da çok değerli bir eser, bir iz bırakmış olurum. Belki de dahi olacak olan bir insanı yaşatmış olurum.

Beni dinlediğiniz için hepinize teşekkür ediyor, saygılar sunuyorum.

SUNUCU - Sayın Baro Başkan'ımıza bu anlamlı konuşması için teşekkür ediyoruz. Salonumuza Anavatan Partisi Genel Başkan Yardımcısı Doçent Doktor Sayın Niyazi Kahveci teşrif etmiştir. Kendisine hoş geldin diyoruz.

Sıradaki açılış konuşması için Cumhuriyet Başsavcısı Sayın Hüseyin Boyrazoğlu'nu kürsüye davet ediyorum.

HÜSEYİN BOYRAZOĞLU – ANKARA CUMHURİYET BAŞSAVCISI - Sayın Rektörüm, Sayın Milletvekilim, Baro Başkanım, değerli katılımcılar, saygıdeğer basın mensupları, Sağlık Bakanlığı Ankara Barosu Başkanlığınca birlikte düzenlenmiş olan Organ Bağışı Kampanyası nedeniyle organ naklinde hukuki sorunlar Panelinde bir araya gelmiş bulunuyoruz. Biraz sonra başlayacak programda değerli konuşmacılarımız, bizlere bu önemli konunun hukuksal açılımlarını, sorunlarını, Türkiye ve dünya ülkelerindeki konuya bağış açılarını anlatacaklar. Organ bağışı çoğumuzun merak ettiği ancak çokta yakın durmadığı gündemde tutulmayan ancak kişilerin ihtiyaç duyduğu ortam oluştuğunda büyük eksiklik ve istem duygusunu yaşadığı bir konu. Beyin ölümü gerçekleşmiş kişinin ölmeden önce kendi isteği ve şahitler ile bir tıp kurumunun onayıyla veya beyin ölümü gerçekleştikten sonra yakınlarının onayıyla organ değişimine ihtiyacı olan bir hastaya organ nakli için gerekli organın verilmesine "organ bağışı" denilmektedir.

İnsanların iyi ve sağlıklı bir yaşam sürmesi temel bir değerdir. Sağlık hakkı

insan hakları içersinde bu hakka bitişik ve ayrılmaz bir parçasıdır. Ülkemizde organ nakli ilk kez 1969 yılında Ankara ve İstanbul'da yapılan iki kalp nakliyle gerçekleşmiş günümüzde en yaygın organ nakillerinden biri olan böbrek nakli ise 03 Kasım 1975 tarihinde bir annenin böbreğinin çocuğuna nakil edilmesiyle başlamıştır. Konunun öneminin anlaşılması ve ilginin artırılması amacıyla Meclis ve Diyanet İşleri Başkanlığı çalışmaları ve açıklamaları ile halka aktarılmıştır. Organ nakli konusunda kadavradan nakil işlemi ise 10 Ekim 1978 tarihinde başarıldıktan sonra Adalet Bakanlığımız da bu konuyu devamlı olarak gündemde tutarak özellikle Cumhuriyet Savcıları tarafından gerçekleştirilen otopsi işlemlerinde 2238 sayılı organ ve doku alınması, saklanması, aşılanması ve nakil hakkındaki Kanunun dikkate alınması genelgelerle Teşkilata duyurulmuştur. Organ nakli konularında bu nakil işlemlerine gerçekleştirecek tıp elemanlarının eğitim ve uygulama çalışmalarına yardımcı olunması amacıyla yapılan en son çalışmalardan birisi de Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanlığı Adli Tıp Kurumu Grup Başkanlığı ve Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı arasında düzenlenen protokol çerçevesinde hayata geçirilen adli soruşturmaya konu edilmiş olup da kimliği belirsiz ya da kimsenin sahip çıkmadığı veya yakınlarının almaması nedeniyle mezarlığa gömülecek olan cesetlerin otopsi işlemlerinin usulüne uygun yapıldıktan sonra Adli Tıp Uygulama Yönetmeliğinin 10/C maddesindeki şartlarda dikkate alınmak süratiyle gömülme işlemi yapılmayarak öğrenci eğitiminde ve bilimsel araştırmalarda kullanılmasına imkan tanımak üzere üniversiteye verilmesidir. Bunu diğer üniversitelerle de bu şekilde uygulamayı çoğalttık.

Organ bağışları sonucu gerçekleşecek organ nakilleri işlemleri için ülkemizde artık kalp, karaciğer, böbrek ve ilik nakli yapılabilen çağdaş ve donanımlı tıp merkezlerimizin sayısı her gün artmaktadır. İstatistiği araştırmalarda organ bağışı yapılan iller arasında % 21.8 ile en yüksek orana sahip ilimiz İzmir ise de bu oran bile ülkemizde nakil bekleyen insanlarımız için düşük bir sayısal değer oluşturmaktadır. Organ bağışlamak kişinin iradesi ile ve gönüllü biçimde yapılan bir insani davranış şeklidir.

Sözlerime burada son verirken Seminerin faydalı ve başarılı geçeceğine yürekten inandığımı belirterek bu tür kampanyaların resmi kurumlar ile sivil toplum örgütlerince desteklenmesi ve devamını diliyorum. "Hayata yeniden merhaba diyemezsiniz ama dedirtebilirsiniz" düşüncesiyle saygılar sunuyorum.

SUNUCU - Sayın Cumhuriyet Başsavcımıza teşekkür ediyorum.

Bir diğer konuşmacı olan Anavatan Partisi Genel Başkan Yardımcısı Doçent Doktor Sayın Niyazi Kahveci'yi kürsüye davet ediyorum.

DOÇ. DR. NİYAZİ KAHVECİ - ANAVATAN PARTİSİ GENEL BAŞKAN YARDIMCISI - Bu güzide toplantıyı düzenleyenlere çok, çok teşekkür ediyorum.

Dünyada en kutsal meslek hangisidir diye bir ara düşündüm, araştırdım; bir

bölümüm ilahiyatçı olarak söyleyebilirim. Değerli arkadaşlar kutsallıkta birinci gelen meslek hekimliktir. İkincisi adalet dağıtmaktır. Bir ilahiyatçı olarak söyleyeyim belki biz meslek olarak bu kutsallık sıralamasında çok aşağılarda geliriz. O nedenle hekimlerimizi ve adalet dağıtımcılarımızı kutluyorum, tebrik ediyorum, önlerinde eğiliyorum. Ne diyor dinimiz bir insan yaşatan bütün insanları yaşatmış gibidir. Bilirsiniz, on sekiz bin alem var denir. Bir hekim on sekiz bin kişiyi yaşattığını düşünün bu rakama ulaşıyor. Bütün alemlere sahip olmuş oluyor. Ne büyük imkan değil mi? Ülkemizde organ nakli evet, 1969'da başladı. Değerli Hocamız teknik bilgi olarak verdi. İlk kalp naklini yapanın şüphesiz önünde eğiliyorum. İlk böbrek naklini yapan ben bildiğim kadarıyla değerli Hocamız Sayın Haberal herhalde Türkiye'de, O'nun önünde de eğiliyorum. Beni en çok etkileyen nedir bilir misiniz kişi olarak? İnsanlığa hizmette bir ömür verip yüzü tarihi eser gibi olan insan. Ne güzel yakışıklılık ne de bir başkası, o. Hakikaten çok değerli bir şey. Bir tek şunu da anlayamıyordum.; son zamanlarda Diyanet İşleri Başkanlığımız bununda altından kalktı "Organ nakli günah" idi sonra bunu helal yaptı. Şimdi aslında 1.000 yıl önce bizim Türk alimler İslam alimlerin 1.000 yıl önce aslında bunu çözmüşler demişler ki, insan şerefli bir mahluktur, bütün organları bağışlanabilir ancak satılamaz. Ufacık şey bakın ne yapıyor para girince işin işine çünkü gerekçe de yani hukuki illette insanın şerefli mahluk olması. O satılamaz ama bütün insanlar için bağışlanabilir, demin yine bir konuşmacımızın söylediği gibi o bağışlamak suretiyle de varolmaya devam edilir. Ben bundan sonra konuşmacı olarak panelistlerimize hem başarılar diliyorum, hem çok çok teşekkür ediyorum. Yaptıkları ve yapacakları hizmetlerden dolayı bunu düzenleyenleri tebrik ediyorum teşekkür ediyorum. Dinleyenlere de saygılar sunuyorum. Hepinizi sağlıklı ve esenli günlere emanet ediyorum. İyi günler diliyorum.

SUNUCU - Sayın Kahveci'ye teşekkür ediyoruz.

Son açılış konuşması için Türkiye Büyük Millet Meclisi Sağlık Komisyonu Başkanı Profesör Doktor Sayın Cevdet Erdöl'ü kürsüye davet ediyorum.

PROF. DR. CEVDET ERDÖL - TBMM SAĞLIK KOMİSYONU BAŞKANI- Saygıdeğer Hocalarım, Sayın Başsavcım, değerli Baro Başkanım, kıymetli katılımcılar hepinizi en kalbi duygularımla selamlıyorum. Ben bir hekim olarak biraz önceki sayın hocamızın söylediği o en kutsal mesleği yapma şerefine acizane sahip olan kişilerden birisi olarak ben de sizlerin önünde eğiliyorum, hepinizi saygıyla tekrar selamlıyorum.

Aslında hiçbir kimse isteyerek hasta olmuyor, isteyerek özürlü de olmuyor, isteyerek organ nakline muhtaç hale de gelmiyor. Bunları hiç kimse isteyerek olmuyor. Bizler bu acıyı, bu duyguyu içimizde yaşayarak biraz da empati yaparak bu insanların yerine kendimizi koyduğumuzda yapacak olan çok şeyimizin olduğunu görürüz. Ben Meclis ile ilgili Komisyonun Başkanı olarak hemen hemen organ nakliyle ilgili imkanım olan tüm toplantılara katıldım. Değerli hocalarımız bilir. Ama affınıza sığınarak şunu söyleyeyim bizim katılımımız belki çorbada

bir tuz ama burada çok değerli hocalarımızın karşısında konuşmakta da aslında imtina ediyorum. Mesela bir futbol yorumcusunu düşünün televizyonda futbol yorumluyor karşısında da Pele oturuyor. Yani bu adam yıllarca futbol oynamış, dünyanın bir numaralı ismi. İşte bizde Sayın Haberal de öyle organ naklinde dünyada sayılı insanlardan, Türkiye'de bir numara. Biz kendisinin karşısında gerçekten konuşmakta ben eziklik duyuyorum. Kendisinin Türk tıbbına çok büyük katkıları var. Kendisinden çok bir çok insan çok şeyler öğendi, öğrenmeye de devam edecek. Biz de devam edeceğiz. Çünkü ona bu memleketin ihtiyacı var. Değerli hocalarımızın hepsi de öyle.

Burada düşünmemiz gereken en önemli şey Türkiye'de dünyanın en modern hastaneleri var. İftihar ediyoruz. Gerek kamuda, gerek özel sektörde ve dünyanın en ünlü cerrahları var. Burada hocalarımızı ben görüyorum. Sizlere biraz sonrada gerekli izahatları yapacaklar. Ama neden organ naklinde başarılı değiliz. Üçüncü öğe olan organ yok. Organ bağışı yok. Organ bağışında da halkımızı kolaycılıkla efendin organ bağışlamıyor diye lütfen öyle düşünmeyelim. Halkımız organ bağışlıyor. Halkımız canını seve seve insanlar için bu ülke için bu ülkenin iyiliği için komşusu için yangına dalarak komşusunu kurtarırken kendi canını rahatlıkla veriyor. Organ niye vermesin veriyor da biz hekimler kendi kendimizi sorgulamalıyız. İnsanlarımızı organ nakline neden inandıramıyoruz. Bunda en önemli şey bence beyin ölümünü iyi tarif etmemiz ve inandırmamız lazım. Kime inandırmamız lazım önce yönetici olan sağlık yöneticilerine başhekimlerimize, sağlık müdürlerimize yoğun bakımlarda hizmet veren sağlık personeline inandırmamız lazım. Ve organ nakli koordinatörlerimizin can siperhane bu organ bulmak için yapmış oldukları uğraşıda onlara bizlerin destek vermesi lazım. Yani hekimlere orada çok büyük sorumluluk düşüyor. Organ bağışlamaktaki sıkıntı halkımızdan kaynaklanmıyor. Hekimlerimizden kaynaklanıyor. Hekimlerimizin buna inanması lazım. Ve iyi bu işe gönül veren bir hekim bir hekim grubu bir sağlık müdürü, bir baş hekimin neler yapabileceğini geçen yılki İstanbul örneğinde görebiliriz. İstanbul hep en sonundaydı organ naklinde ülkemizin hemen hemen son sıralardaydı yüzde olarak en sonuncu sıralardaydı. Ama şimdi belki de birinci sırada çünkü o işe önem verildi sahip çıkıldı. Bunun için demek ki hepimizin öncelikle yapmamız gereken şey bu işe sahip çıkmamız lazım. Empati yapmamız lazım. Ama bizim Temel'in yaptığı empati gibi değil. Temel derenin karşısındaki Dursun'a diyor ki, "Nerden karşıya nasıl geçeceğim?" diyor. "Ula" diyor. "kafasız zaten karşıdasın" diyor. Yani şimdi empati yaparken yani karşıya geçmeye de aslında çok gerek yok buradan da onu görebiliriz karşı olduğunu yani organ nakline ihtiyacı olan bir insanın varolduğunu görebiliyoruz. Organ naklini sadece organ nakli olarak görmeyelim. Ölmesi mukadder olan bir insana bir organ takıldığında yaşıyor. Demek ki can bağışlanıyor, organ bağışlanmıyor. Ya sadece basit bir organ bağışı değil organ bağışı. Hayat bağışı. Can bağışı. Bunda daha hassas olmamız lazım diye düşünüyorum.

Bu güzel organizasyonu tertip eden başta Sağlık Bakanlığımız adına bu işi yapan Sayın Dr. Eyüp Kahveci arkadaşımıza, Ankara Baromuza, Baro Başkanımıza ve Değerli Başsavcımıza ve katılımlarıyla bizlere şeref veren değerli hocalarımıza başta Sayın Haberal olmak üzere ve değerli katılımcılara en kalbi duygularımla saygılar sunuyorum. İnşallah bu toplantıdan hayırlı neticeler çıkar bizlerde yasama sorumluluğu içerisinde yapabileceğimiz her ne varsa hukuki sorunları çözmek bakımından hukukçularımız danışarak tabii ki sadece bir doktor olarak değil. Ama biz yapmamız gereken ne varsa Sağlık Bakanlığımız buna hazır bizlerde Meclis olarak buna hazırız diyor. Hepinizi tekrar yeniden en kalbi duygularımla selamlıyorum. Saygılar sunuyorum. Sağ olun.

SUNUCU - Sayın Cevdet Erdöl'e konuşmasından dolayı teşekkür ediyorum. Değerli katılımcılar açılış konuşmalarımız burada sona erdi. Sıra panelimizde ben panelistleri takdim ediyorum. Başkent Üniversitesi Rektörü Profesör Doktor Sayın Mehmet Haberal, Ankara Cumhuriyet Savcısı Doktor Sayın Hakan Kızılarslan, Başkent Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı Üyesi Yardımcı Doçent Doktor Sayın Erhan Büken, Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Organ Nakli Koordinatörü ve Sağlık Bakanlığı Ulusal Koordinasyon Kurulu Üyesi Operatör Doktor Sayın Ata Bozoklar, Sayın Haberal Hocam sizin için de sakınca olmazsa paneli siz yönetirseniz seviniriz.

OTURUM BAŞKANI - PROF. DR. MEHMET HABERAL - Çok teşekkür ediyorum. Sayın Sağlık komisyonu başkanımız, çok değerli hekim arkadaşımız gerçekten Meclis'in ne denli yoğun olduğunu biliyorum. Ama hani derler ya, önce sağlık diğerleri ondan sonra gelir. Hani Atatürk demiş ya, "Vatan söz konusu olunca diğerleri teferruattır." Şimdi sağlık söz konusu olunca, diğerleri teferruattır demiyorum ama önce onu temin etmek durumundayız. Eğer sağlığımız olmazsa biz herhangi bir şey yapamayız. Kanuni'yi hatırlayalım, "Halk için muteber bir nesne yok devlet gibi, olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi." Kanuni bile, 40 yıl padişahlık yapmış bir Kanuni bile, olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi diyor. Dolayısıyla ben gerçekten Sayın Erdöl'e çok teşekkür ediyorum. Sayın Çoşar'a çok teşekkür ediyorum. Sayın Başsavcımıza çok teşekkür ediyorum ve siz değerli katılımcılara çok teşekkür ediyorum.

Burada diğer meslek sahipleri alınmasınlar ama dünyada başka bir meslek yok ki değerli konuklar, insanlar size gelsin desinler ki "doktor yukarıda Allah aşağıda siz". Bunu şunun için söylüyorum, hekimlik gerçekten bu denli kutsi, ulvi bir meslektir. Dolayısıyla biz hekimlerinde o ulvi mesleğe layık olmamız, onun hakkını vermemiz gereklidir. Bazen, hastalar gelir, öyle hastalıklar vardır ki, o anda tedavisini yaparsınız. Örnek mi, hastanın safra kesesinde taşı vardır, ameliyatını yaparız, hasta gider işi de bitmiş olur. Eh belki arada bir doktoru ziyarete gelir veya zaman zaman kontrole gelir. Ama kronik organ hastalıkları böyle değil, mesela bir yanık böyle değil. Gerek kronik organ hastalıkları, gerekse yanık ve tedavisi toplumsal bir sorundur. Sadece hasta hekim sorumlu değildir. Örneğin,

bir kronik böbrek hastası belli bir aşamaya geldiğinde diyalize girmesi gerekir. Diyalize girerken yanında asgari bir kişiyi beraber getirmek zorundadır. Kendisi ile birlikte bir kişi daha, bir nevi işinden gücünden olmaktadır. Tabii günümüz şartları çok iyi, artık bu hastalarımız normal yaşamlarını sürdürebiliyorlar. Ama ne zamana kadar, en azından işte ya makineye giriyor ya da periton diyalizi yapılıyor. Hasta, yanında ailesi ile birlikte doğal olarak bütün bunların stresini yaşıyor. Ancak siz o kişiye bir böbrek taktığınız zaman hastanın yaşamı ameliyat masasında değişiyor. Şimdi öyle hastalarım var ki, 10 litre, 12 litre su içmiştir, bir kronik karaciğer hastası geldiğinde bir köfte bile yiyemez durumdadır, ama karaciğer transplantasyonu ameliyatını yapıyorsunuz, ertesi gün hasta istediğini yiyip içmeye başlıyor. Dolayısıyla, bu hastalar topluma yeniden kazandırılıyor, hastaların aileleri bu yeniden yaşamda hem hastanın hayatını bir nevi yönlendirmiş oluyor, hem de ailelerine bir katkı sağlıyorlar. Değerli konuklar, biraz önce de belirttiğim gibi, kronik organ hastalıkları sadece hasta hekim arasında olan bir problem değil toplumsal bir sorundur. Sadece toplumsal bir sorun olmakla da kalmıyor, aynı zamanda sosyal bir sorundur, psikolojik bir sorundur.

Toplumumuz bu konuya sahip çıkmak zorundadır, biz bu gün burada gerçekten zaman zaman çok ciddi sorunlarla karşılaştığımız bir konuyu gündeme getireceğiz ve panelist arkadaşlarımla, Sayın Bozoklar'la, Ankara Barosu'ndan çok değerli konuşmacılarımız Hakan Bey'le ve Erkan Bey'le ve çok değerli savcımızla bu konuları beraber tartışacağız. Bu çok önemli, tabii ben yıllar öncesine gidiyorum şimdi 1970'li yıllara, Sayın Coşar'a, Sayın Başsavcımıza çok teşekkür ediyorum. Gerçekten diyebilirim ki, aşağı yukarı 32-33 yıl sonra ilk defa bu konuyla ilgili böyle bir organizasyon yapılıyor. Yani yargıda, Ankara'mızın Adliye Sarayı'nda savcılarımızla, avukatlarımızla beraber bu konuyu tartışmak durumuna geliyoruz. Gerçekten bu güne kadar verilen uğraşlar için çok teşekkür ediyorum.

PROF. DR. MEHMET HABERAL Değerli konuklar, şöyle tarihi bir hatırlatma yapmak istiyorum, transplantasyona başladığımız zaman ülkemizde organ nakli ile ilgili her hangi bir yasa yoktu ve ilk başladığımız zamanlarda biz normal muvafakatnamelerle transplantasyonu yapıyorduk. Biliyorsunuz, ilk transplantasyon faaliyeti Christian Barnard'ın kalp transplantasyonundan sonra, bizim ülkemizde de 1969'da, önce Ankara'da sonra İstanbul'da olmak üzere iki kalp transplantasyonu ile başladı. Tabii itiraf edeyim ki benim asistanlık dönemlerimde her hangi bir transplantasyon uygulaması yoktu, ta ki 1969 yılına kadar, o yıl Hacettepe'ye Dr. Burhanettin Savan'ın gelmesiyle domuzlarda karaciğer transplantasyonu araştırmasının başlamasıyla bu konu gündeme geldi, o zaman bana belki şansım da yardım etti ve üçüncü sene kıdemli asistanı olarak bu projeye katıldım. Önce domuzlarda başladık, daha sonra ben bunu köpeklerde devam ettirdim ve benim transplantasyonla ilgim bununla sınırlıydı, daha sonra 1973'te Amerika'ya gittim, 1974'den Haziran 1975'e kadar hem karaciğer hem de böbrek transplantasyonu konularında eğitim aldım. 1975'de Türkiye'ye döndüm, ve ilk

transplantasyon Hacettepe Üniversitesi'nde bizim ekibimiz tarafından 12 yaşındaki Bahtiyar'a annesi Mürüvvet Hanım'ın böbreğinin takılması suretiyle başladı. Tabii ben her zaman, her toplantıda Sayın Doğramacı Hocamıza hep teşekkür ederim çünkü şöyle söylüyorum ben; Hacettepe'de doğdum, Hacettepe'de büyüdüm ve bu işlere de hakikaten Sayın Doğramacı Hocamızın çok önemli katkılarıyla başladık. İlk transplantasyon bu şekilde başladı ama yasa yoktu, biraz önce söylediğim gibi sadece annenin, babanın muvafakatiyle bu ameliyatları başlattık ve o zaman sadece birinci dereceden akrabalar arası transplantasyon yapılabiliyordu, ama Amerika'da ve dünyanın bazı ülkelerinde canlıdan transplantasyonlara karşı görüşler vardı, o kadar ki benim hocam olan Starzl 1972'de yayımlanan bir makalesinde; canlıdan transplantasyon yapılmamalı, kadavradan yani ölen insanların organları kullanılmalıdır diyordu. Oysa, bizde hastaların sadece bir şansı vardı, oda birinci derece akrabalar. Üstelik yaptığımız çalışmalara göre, mevcut hastalarımızın ancak %25'ini bu grup oluşturuyordu ve hastalarımızın büyük bir kısmı ya Amerika'ya gidiyor ya da imkan bulabilenler Avrupa'nın diğer ülkelerinde tedavi şansı bulmaya çalışıyorlardı.

O 1970'li yıllarda diyaliz imkanları da o kadar kısıtlıydı ki, benim geliştirdiğim bir slogan vardı, diyordum ki, "organlarınızı bağışlayın, dört kişiye tedavi imkanı sağlayın". Tabii böbrek dışında diğer organların transplantasyonu zaten söz konusu bile değildi. Diyaliz makine sayısı o kadar eksikti ki, altı ay sonrası için kronik böbrek hastalarına randevu veriliyordu, böyle bir şey olabilir mi? Ama oluyordu, maalesef Türkiye'de durum böyle idi. 1970'li yılların Türkiye'si böyle idi değerli konuklar. Dolayısıyla şöyle düşünüyordum, tabii biz hekim olarak hastalarımızın sağlığını korumak, onlara yardımcı olmak durumundayız ama bütün bunlara rağmen hiç kimsenin kaderini değiştiremeyiz, herhangi bir şekilde eğer hastamız vefat ederse onun iki böbreğini kullanırız. O iki makineye giren 2 hasta o makineden çıkar, onların yerine boşalttıkları makinede iki hastamız daha tedavi imkanı bulur. İşte bu düşünce ile "organlarınızı, böbreklerinizi bağışlayınız, dört kişiye tedavi imkanı sağlayınız" diye ifade kullanıyordum. İşte burada gördüğünüz gibi gerçekten ülkemizin kronik böbrek hastalığıyla ilgili çok ciddi sorunları vardır ve bu her geçen günde bu sorunlar maalesef artmaktadır, o zamanda öyle idi bu günde öyle. Tabii hasta çok, burada gördüğünüz gibi yeteri kadar organ yok, gerek canlıdan gerekse ölen insanların organları hastaların talebini karşılayacak durumda değil.. Bugün de öyle, dün de öyleydi, eğer biz yeteri kadar organ bağışı sağlayamazsak elbet ki bu açıklık devam edecek.

Tabii burada o dönemlerde yasa olmadığı için yapmamız gereken ilk şey, acaba organ nakli yasası nasıl çıkartılabilir düşüncesiydi? Ve oradaki hedefimizde şu idi, ölen insanların organlarının hastaların tedavisinde kullanılabildiğini göstermek durumundaydık. İşte bu nedenle ben, Avrupa Transplantasyon Birliği'nden organ getirmeye başladım. Bu slaytta, 10 Ekim 1978'de Avrupa Birliği'nden küçük bir termos içerisinde gelen bir böbrek ve yanında bu böbreği naklettiğimiz

hastamız Erol Emeksiz'i görüyorsunuz, Avrupa'dan getirttiğimiz ilk kadavra böbrek transplantasyonu idi. Burada gördüğünüz gibi, bir böbrek havaalanına geldiği zaman birçok kronik böbrek hastası bu böbrek için bekliyordu, tabii bunlar arasında en uygun hangisiyse biz böbreği ona takıyorduk. Ve sadece Avrupa'dan değil, daha sonra Amerika'dan da böbrek getirtmeye başladık, çünkü ben bu böbrekleri kullanmaya başladığım zamanlarda, dünyada çıkartılmasının üzerinden 24 saatten fazla süre geçmiş böbrekler kullanılmıyordu, patolojiye gönderiliyordu. Ben transplantasyon yapan bütün merkezlere çağrıda bulundum dedim ki, 24 saatten sonra kullanmadığınız ne kadar böbrek varsa bize gönderin. Bu defa gerçekten o böbrekler yoğun bir şekilde bize gelmeye başladı ama sonunda bilimsel kongrelerde dendi ki, tamam Mehmet Haberal mezardan bile böbrek getirip takacak. Ben, eğer uygun şartlarda saklanırsa, 100 saatin üzerinde bile bu böbreklerin rahatlıkla kullanılabileceğini gösterdim. Bu gün bile dünya literatürünün tek vakası diyebileceğim 111 saat sonra böbreği taktığımız bir hastamız hala yaşamını sürdürmektedir. Bu çalışmalarla adeta yeni bir kapı açılmış oldu, artık uzun süreli, 24 saatten fazla zaman geçmiş böbrekler çok rahatlıkla hastalar için kullanılıp, yararlı olabiliyordu.

Arkasından organ bağışını artırmak için ne yapabiliriz diye sürekli düşünüyordum ve şöyle yapıyordum, ben bu böbrek taktığımız hastaları alıp adeta kapı kapı dolaştırıyordum. İşte zaman zaman medyada bu faaliyetlerle ilgili yazılar çıkmaya başladı, hakikaten aşağı yukarı herkes bu konuda seferber olmuş durumda idi. Tabii Diyanet İşleri Başkanlığı çok önemli idi ve o dönemde Sayın Tayyar Altınkulaç Diyanet İşleri Başkanı idi ve o zaman TRT-1 de bu işlerle uğraşan ve hala bizimle beraber çalışan Asaf Demirbaş arkadaşımız bir organizasyon yaptı ve Tayyar Bey benimle beraber televizyona çıktı dedi ki, "Ölen insanların organlarının hastaların tedavisinde kullanılmasında dinen bir sakınca yoktur." Aslında biraz önce, Sayın Anavatan Partisi Genel Başkan Yardımcısının da belirttiği gibi, bunu her konuşmamda söylüyorum, Kuran-ı Kerim de bir Maide süresi var, onun 32. ayeti çok önemlidir. Yüce Allah diyor ki, "eğer kasten bir insan öldürülürse bütün insanları öldürmüş kadar günah işler ama eğer bir insanın hayatı kurtarılırsa bütün insanların hayatını kurtarmış kadar sevap işler". Nihayet Diyanet İşleri Başkanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı Din İşleri Yüksek Kurulu benim müracaatım üzerine bir bildiri yayınladı, bu bildiride tıbben ölmüş insanların organlarının hastalara kullanılmasında dinen bir sakınca yoktur denilince adeta bizim önümüz açılmış oldu. Ve burada gördüğünüz gibi medya da gerçekten bu konuda çok katkı sağladı. Ben her zaman bu konuda emek vermiş insanlara teşekkürü bir borç biliyorum. Ve Sayın Altınkulaç'tan başlamak üzere, devam eden bütün Diyanet İşleri Başkanlarımız bu konuya o kadar çok katkı sağladılar ki, şimdi bu günkü Diyanet İşleri Başkanımız Sayın Bardakoğlu da çok yoğun bir şekilde bu konuda bizim faaliyetlerimizi destekliyor. Tabii din adamlarımızın bu konudaki etkinlikleri çok fazla, çünkü o ilk yıllarda ben ölen kişinin yakınlarına işte böyle

bir teklifte bulunduğum zaman hasta sahipleri bana diyorlardı ki hastalarınızı çok seviyorsanız, siz kendi böbreklerinizi takınız. Veya ölen kişinin organları alınırken parçalanacağına inanıyorlardı, bende onlara diyordum ki, hayır biz sadece ameliyat edeceğiz.

Bütün bu çalışmalar ile gösterdik ki, evet ölen insanların organları hastaların hayatını kurtarıyor, o zaman biz dernek kurmuştuk, Diyalize Transplantasyon Derneği, o derneğinde sekreterliğini yapıyordum, arkasından TBMM Başkanlığına müracaat ettim. Dedim ki konu böyle böyle, orada başta o zamanki Rize Senatörü Sayın Faruk Doğan, şimdi halen bizimle beraber çalışan Sayın Beysu Sonbay, Cevdet Hakan adeta tarih yazdılar ve bu bizim dilekçemizi gündeme getirdiler ve o komisyonda benimle beraber Prof. Nevzat Toroslu vardı, Nevzat Bey o zamanlar doçentti, Ahmet Tahtakılıç vardı. Çok yoğun çalışmalar yapıldı değerli konuklar, ve Cumartesi-Pazar dahil olmak üzere bu çalışmalar yapıldı ve sonunda 2238 sayılı yasa çıktı, bu yasa sanki bu günler de düşünülerek çıkarılmış bir yasadır. Ve şunu rahatlıkla söylüyorum, bu gün dünyanın en çağdaş yasalarının başında gelir. O kadar ki, dünyanın bir çok ülkesi bu yasayı örnek alarak kendi yasalarını çıkarttılar. Bakın bu günler düşünülerek diyorum, bu yasanın 3. maddesi çok önemli, "bir bedel karşılığı veya bir başka çıkar karşılığı herhangi bir doku ve organ alınamaz satılamaz". Bu gün, daha sonra bu konuşmamın sonunda da göreceksiniz ki, günümüzün en önemli sorunlarının başında maalesef bu geliyor. 4.maddesi de bir o kadar önemli "bilimsel bilgi dışında bu konunun reklamı yapılamaz", bakın 32-33 sene önce bu işlere karar verilmiş, tabii 6.maddesi önemli "18 yaşını bitiren insanlar organ bağışı yapabiliyor". 7. maddesinde de çok önemli bir hassasiyet var, o kadar ki eşler arası yahut eşlerden herhangi birisinin organının alınması durumunda mutlaka eşlerin rızası gerekiyor. Bu konuda 1978'de Roma'da bir toplantı yapılıyordu, daha sonra Nobel Ödülü alan ve ilk canlıdan başarılı böbrek transplantasyonunu gerçekleştiren J. Murray'e bir panel sonunda demiştim ki, "acaba siz bu konuda, öldükten sonra organlarınızın sorulmadan alınması konusunda ne düşünürsünüz", bana cevabı çok enteresandı, dedi ki "ben öldükten sonra eğer organlarım alınacaksa hiç olmazsa benim eşime sorsunlar". Dolayısıyla, bu 7.madde gerçekten bu yönüyle çok önemli.

Bu yasanın 11.maddesi de ayrı bir özellik taşıyor, bu o dönemde en fazla üzerinde durduğumuz ve benim de komisyon üyelerini ikna etmeye çalıştığım konu olan tıbben ölüm yani beyin ölümüydü. O günkü parlamenterlere ne kadar teşekkür etsem azdır. Bir bakıma ne dediysem hepsi kabul etti ve sonunda bu yasa bu günkü haliyle çıktı ki bu 11.maddeyi de o şekilde gerçekleştirmiştik, demiştik ki bir insana beyin ölümü teşhisi koyabilmek için, işte biri beyin cerrahi, biri nörolog, biri kardiyolog, biri de anestezi ve reanimasyon doktoru olmak üzere dört hekim gerekli. Şimdi zaman zaman şunlarla karşılaşıyoruz, işte arkadaşlar diyorlar ki bir hastanede bu 4 hekimi bulamayız, dolayısıyla bunu yapmayalım ki böyle bir şey söz konusu olamaz, bende şunu söylüyorum diyorum ki hekimlerin

birinci görevi hastalara tıbbın bütün imkanlarını uyguladıktan sonra, hastalara beyin ölümü teşhisi konmaktır. Eğer bir hastanede bu hekimler yok ise, siz zaten o hastaneyi bir organ verici hastane olarak kullanamazsınız. Onun için yoğun bakımlar ve oradaki imkanlar çok önemli, değerli konuklar.

Diğer bir madde 12.madde, bu faaliyetlerde kesinlikle hastaların beyin ölümü teşhisi konulmasında transplantasyonla ilgili kişilerin her hangi bir katkısının olmaması lazım, onlar bu grubun içinde bulunamazlar. Esas bir başka önemli madde de 14.madde, doğal afetler ve trafik kazalarından sonra ölen insanların organlarının alınabilmesi için yanında bulunan yakınlarının mutlaka rızası gereklidir, yasa öyle hazırlanmıştı, bunu o şekilde kabul ettik. Komisyondan da bu şekilde geçti. Gerçekten bu yasa bu şeklide geçtikten sonra, daha sonra hemen açıklayacağım şekilde uygulamasına da başladık, ama gördük ki pratik değil, nasıl pratik değil, malum ülkemiz maalesef trafik kazalarında en önde gelen ülkelerin başında geliyor. Şimdi düşünelim trafik kazası geçirmiş bir kişi, hani ben kendi doğum şehrim olan Rize'den bahsedeyim, işte burada trafik kazası geçirdi bir hemşerimiz, beyin ölümü teşhisi kondu, bekleyeceğiz ki Rize'den akrabası gelsin onun rızasını alalım ondan sonra transplantasyon yapalım, böyle bir şey olamaz, yapamazsınız, çünkü zamanla yarışmak durumundayız. Dolayısıyla 1980'den sonra, yani konseyin bulunduğu dönemde bir şeye karar verdik, dedik ki bu sistem değişmeli. Özellikle doğal afetler ve trafik kazalarından sonra ölen insanların yanında yakınları varsa, elbette ki onların rızasını alalım, ama yok ise o zaman 11.madde devreye giriyor, kişilerin beyin ölümü teşhisi konmasıyla biz hastaların organlarını alırız, ama organlar alındığı zaman organları alan hekimler oraya rapor tutacak, diyecekler ki bu hastanın ölümü alınan organlarına bağlı değildir. Tabii bu vakalar adli vakadır, sayın savcı bu konuyu biliyor, daha sonra savcılarımız gelir otopsilerini yaparlar, ama bilirler ki bu hastanın ölüm nedeni alınan organları değildir ve bu şekilde hem hastaların tedavisini sağlamış oluruz, hem de ilgili otopsi yapacak savcıya bir bakıma katkıda bulunmuş oluruz. Bu nokta çok önemli, maalesef bu bir yerde gereği şekilde değerlendirilemediği için zaman zaman hekim arkadaşlarımızın çok ciddi sorunları oluyor. Sanıyorum Hakan Bey'den ki ben özellikle kendisinden bunu rica edeceğim, bu konu ile ilgili bilgi alacağız. Yani arkadaşlarımız sanki suç işlemiş gibi zaman zaman adliyeye gittiler, bende bu konuda zaman zaman geldim ama sonunda bu yasayı anlatınca, dediler ki evet haklısınız, demek ki yasa bu şekildedir, yeter ki bu rapor özellikle alınan organlar hastanın ölüm sebebi değildir ifadesi oraya konmuş olsun. Eğer çok değerli savcılarımız, hakimlerimiz, avukatlarımız bunu gerçekten bu şekilde uygularlarsa, o zaman önümüz biraz daha açılmış olacak. Tabii burada tekrar altını çiziyorum, bizim birinci görevimiz hastalarımızın yeniden yaşam kazanmasını sağlamaktır. Ona da tıbbın bütün imkanlarını kullanmaktır, ha bütün bunlara rağmen eğer hastamız ölür ise, tabii ben her zaman söylüyorum, biz kimsenin kaderini değiştiremeyiz, taktir yüce Allah'ın, ona ben bir şey söyleyemem ama

bütün mesele insanlarımızın bize güvenmesi gereklidir. Hani söylüyoruz ya Atatürk ne dedi " Beni Türk hekimlerine emanet edin" bende buradan toplumuza bir kere daha söylüyorum, biz Türk hekimlerine inanınız ve güveniniz. Eğer öyle olursa, o zaman elbette ki hastalarımıza çok daha fazla katkı sağlayacağız ve çok daha fazla kronik organ hastası yeniden yaşam kazanacaktır.

Bakın bu yasanın 15.maddeside, ki biraz sonra tekrar bir takım şeylerden söz edeceğim, gerçekten bu gün için çok önemli bir maddedir. Burada diyoruz ki, eğer her hangi bir hekim bu yasaya aksi hareket ediyorsa, bu yasaya rağmen transplantasyon yapıyorsa, en azından ikiden dört seneye kadar, daha ağır bir cezayı gerektirmiyorsa cezalandırılmalı. Şimdi 1970'li yılların Türkiye Cumhuriyeti parasının değerini düşünelim 50.000 liradan 100.000 liraya kadar da para cezası var. Maalesef ülkemizde bir hekim arkadaşımız bu yasaya aykırı hareket etti ve diğer ülkelerden hekimlerle de işbirliği yapmaya kalkıştı ama ben gerçekten Sağlık Bakanlığı'na teşekkür ediyorum, onlar bu yasayı uygulayarak bu hekimle ilgili gerekli işlemi yaptılar, hatta İstanbul'da geçen hafta yaptığımız bir toplantıda, iki Amerikalı meslektaşımız bu konuyu gündeme getirdiler ve bana dediler ki Mehmet Bey güzel ama bakın işte bu olay Türkiye'de de yasaya rağmen oluyor diyince, ben onlara şunu söyledim, bakın dedim size şunu söyleyeyim; bir defa bu olay maalesef Türkiye'de değil Avrupa'da başladı, sadece Avrupa'da değil bu gün bu tip uygulamalar Amerika'da da yapılıyor, Avrupa'da yapılıyor. Ha bizde bir tek kişi bu işi yaptı, ona da Sağlık Bakanlığı bu yasanın gereksinimi ne ise onu uyguladı. O zaman hiç kimse bir şey söyleyemedi bana, ama taktir edersiniz ki bir birdir ve inanınız genelde bir çok yerde bu konu benim karşıma çıkıyor, bu da hakikaten ülke için çok üzücüdür. Bu yasa bizim bilgilerimiz içerisinde dünyanın bu konuyla ilgili çıkan ikinci yasasıdır. Birinci İtalya'da, 1979'daki o dönemde TBMM'den 10 tane yasa çıktı onlardan bir tanesi organ nakli yasası idi. Dolayısıyla ben tekrar o günkü parlamenterlerimize ve bu konuda emeği geçen herkese çok teşekkür ediyorum. Adeta dünyaya bir yasa kazandırmış oldular. Burada gördüğünüz ise Dünya Sağlık Örgütünün ortaya koyduğu kurallardır ve burada altını kırmızı ile çizdiğimiz ilk 2 maddede adeta bizim yasa alınıp oraya monte edilmiştir. Ama bunun yayımlanma tarihi değerli konuklar 1991'dir, bunun da özellikle altını çiziyorum.

Evet, bu yasadan sonra 27 Temmuz 1979'da trafik kazasında, Polatlı yolunda motosiklet kazası geçiren genç bir vatandaşımız Hacettepe Hastaneleri Acil Servisine geliyor, kendisine beyin ölümü teşhisi konuluyor ve bana haber veriliyor ve bende gidiyorum yaşlı babayla konuşuyorum, ona diyorum ki bakınız, gördünüz işte, maalesef çocuğunuzu kurtaramadık, babanın cevabı çok önemli değerli konuklar, baba bana diyor ki "doktor bey çok teşekkür ediyorum, gördüm siz oğlumu kurtarmak için elinizden gelen her türlü şeyi yaptınız ama hiç kimsenin kaderini değiştiremeyiz, dolayısıyla ne yapacaksanız yapınız oğlumu tekrar bana veriniz ben götüreyim". Bu çok önemli değerli konuklar, güven, onun için

buradan tekrar söylüyorum, bütün vatandaşlarımıza söylüyorum, bize inanınız, güveniniz. İnanınız ki, biz hastalarımızı yeniden sağlığına kavuşturmak için tıbbın bütün imkanlarını kullanıyoruz ama hiç kimsenin kaderini de ölümünü de değiştiremeyiz, o taktir yüce Allah'ındır. İşte, bu Türkiye'de ilk böbrek nakli yaptığımız, yani kadavradan böbrek nakli yaptığımız hastamız, dokuz ay yaşadı bu hastamız.

Daha sonra 1988'de yine bu yasanın bir sonucu olarak ölen bir vatandaşımızın karaciğerini takmak suretiyle ilk karaciğer transplantasyonunu, ki bu transplantasyon özellikle Orta Doğu'da ve Kuzey Afrika ülkelerinde yapılan ilk transplantasyondu, Mart 1990'da ilk çocuklarda kısmı karaciğer transplantasyonunu, bu da Avrupa'da yapılan ilk karaciğer transplantasyonu gerçekleştirdiler. Buda dünyada erişkin hastalarda yapılan ilk karaciğer transplantasyonudur ve gördüğünüz 22 yaşındaki hastamıza, babası Hasan Bey'in karaciğerinin bir kısmını takmak suretiyle Nisan 1990'da gerçekleştirmiştik. Ve 1992'de bir Nevin Hanım'ın hem karaciğeri hem böbreğini almak suretiyle, hem kronik karaciğer hastası, hem kronik böbrek hastası olan kızına eş zamanlı 2 organ transplantasyonu yaptık. Gerçekleştirilen bu ameliyat da yine dünyada yapılan ilk uygulamadır. İşte bir başka uygulama, bu yasadan yararlanarak 1989'da şehirlerarası organ alımını başlattık, Antalya'da bir vatandaşımız vefat etmişti, onun organlarını alıp Ankara'ya getirdik, ilk şehirlerarası transplantasyonuda bu şekilde gerçekleştirmiş oluyorduk.

Biraz önce söylediğim gibi, bizim bu çalışmalarımızın olduğu dönemlerde böbrekler çıkarıldıktan sonra 24 saatten fazla geçmiş ise kullanılmıyordu. Biz gözlemlerimiz sonucunda görmüştük ki, eğer hastaların doku gruplarında bir uyuşmazlık söz konusu değil veya da doku grupları tutmuyor, ama kan sonuçları uygun ise, sadece kan grubuna bakmak suretiyle o hastalara transplantasyon yapılabilir. Bu gün, 15 seneden fazla yaşayan hastamız bu grup içerisine giriyor. Yani şimdi zaman zaman bu gündeme getiriliyor, işte dokulara bakmaya gerek yok, işte canlıdan transplantasyon yapalım, ben 1984'de sadece ölen insanların organları için bunu kullandım. Çünkü böbrek çıkıyor, uygun dokusu uyan böbrek alıcısı bulamazsanız, o zaman bu böbreği patolojiye göndermeyin, hastalara şans verin demişiz yıllar önce, 1980'li yıllarda bunu söylemişiz. Canlıdan transplantasyon, tabii özellikle akrabalar arası transplantasyon yaptığınız zaman mutlaka onların doku gruplarına bakmak durumundayız. En azından biz böyle yapıyoruz, tabii başkaları başka şekilde yaparsa ben buna saygı duyarım, o başka şey. Ama bizim kuralımız budur. Bugün ölen bir vatandaşımız asgari altı kişiye yeniden hayat kazandırıyor, yeniden yaşam sağlıyor değerli konuklar.

Artık ülkemiz gerçekten bu konuda dünyanın en aktif ülkelerinden birisi konumuna gelmiştir. Evet, Türkiye özellikle Orta Doğu'da yaptığı çalışmalarla bir lider konumundadır. Ben ülkemin bu faaliyetleriyle, ve her şekliyle ülkemle gurur duyuyorum ve bakın bu çalışmalar diğer gelişmiş dünya ülkeleriyle paralel gidiyor. Şimdi 2001'de çok önemli bir çalışma yapıldı, ben bunu her zaman söy-

lüyorum, o zaman Sayın Osman Durmuş Sağlık Bakanıydı, onun bu konuda çok önemli katkısı oldu ve bizleri bir araya topladı ve Türkiye'yi altı bölgeye ayırdı, bu gün Türkiye altı bölge içerisinde kadavradan transplantasyon çalışmalarını sürdürüyor. Herhangi bir bölgede organ çıkar, eğer o bölgede uygun alıcı bulunamazsa bu koordinasyon merkezine gider ve ülke genelinde dağıtım yapılır. Gerçekten özellikle bu gün, Sağlık Bakanlığı'nın yapmış olduğu çalışmalarda çok önemli sonuçlar alınmış durumdadır ve ben bu konuda katkı sağlayan bütün arkadaşlara tekrar teşekkür ediyorum. Tabii Tedavi Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün çok önemli katkıları oluyor, biraz önce Sayın Erdöl'ün de bahsettiği gibi, Sayın Erdöl hakikaten bu konuda hani bir misyoner gibi diyeyim her tarafa koşuyor, acaba daha fazla nasıl bu konuyu organize ederizin çabaları içerisinde. Tedavi Hizmetleri Genel Müdürlüğümüz bu konuda çok yoğun çabalar harcıyor, daha fazla organ nasıl alabiliriz, sistemi daha iyi nasıl geliştirebiliriz, ama ben onlara hep şunu söylüyorum, bakın sistem çok güzel çalışıyor, yeter ki organ olsun, organlar çıktığı zaman merak etmeyin bu organları mutlaka bir şekilde kullanırız, gerçekten öyle oluyor. Bakın çok çarpıcı bir örnek, geçen hafta Malatya'da bir organ çıkıyor, karaciğer orada kullanılıyor, böbrekler değişik yerlere gidiyor, sonunda Başkent Üniversitesi Ankara Hastanesine geliyor. Bu organizasyon gerçekten çok önemli, özellikle bu koordinasyonu yapan arkadaşlar çok yoğun çaba harcıyorlar. Bakın o hastalarımız bu gün taburcu olacak duruma gelmişler.

Bu gün ülkemizde aşağı yukarı 40'a yakın transplantasyon merkezi var. Her merkez kendine göre değişik transplantasyon programı var. Kalp transplantasyonu, karaciğer, böbrek transplantasyonları artık ülkemizde yoğun bir şekilde yapılmaya başlandı. Sayın Tedavi Hizmetleri Genel Müdürümüz ve işte koordinasyondan sorumlu arkadaşımız Nilgün Hanım burada, ve onların bana verdiği bilgiye göre artık Türkiye'deki kadavra bulma oranı yavaş yavaş milyon nüfus başına 3'ün üzerine çıktı, inanıyorum ki yakında 5'e ve daha yüksek oranlara da çıkacak ve bir çok kronik organ hastası yeniden yaşam kazanacak.

Önemli bir konu değerli konuklar, canlıdan transplantasyon. Tamam canlıdan transplantasyon ama unutmayalım canlıdan transplantasyonun mümkün olmadığı konular var. Kalp transplantasyonu, kalp kapakçığı transplantasyonu, kısmen pankreas ve kornea transplantasyonları. Bunları nasıl yapacaksın? Dolayısıyla ne yapıp edip, bütün tedavi uygulamalarına rağmen hayatını kaybeden hastalarımızın organlarından mutlaka yararlanmak durumundayız. Burada kısa bir sistem geliştirdik biz, diyoruz ki yasa gerekli, çok şükür ülkemizde gerçekten çağdaş bir yasa var. Eğitim gerekli, işte bugün yapılan uygulama başlı başına bir eğitimdir. Ve koordinasyon gerekli değerli konuklar, eğer biz bunları yaparsak bu sistemi kurarsak, gerçekten çok fazla miktarda organ bulma imkanına kavuşacağız ve bir çok kronik organ hastası yeniden yaşam kazanacaktır. Hatta ben buna yeniden yaşama yolculuk diyorum. Onun için bu koordinasyonu yapanlara da gerçekten teşekkür ederim. Tabii iletişim çok önemli ve bu konuda her türlü

imkanı kullanmak zorundayız. İşte bizim kendi hastanelerimiz çerçevesinde bu organizasyonu yapıyoruz. Özetle, ülkemizde gerçekten transplantasyon bugün en gelişmiş ülkeler düzeyindedir. Bu konuda hiç kimsenin şüphesi olmasın. Ve şunu söylüyorum, diyorum ki vatandaşlarımız sakın ola ki başka bir yerde kendilerini tedavi imkanı aramaya kalkmasınlar. İşte biz buradayız, işte imkanlar burada. Ülkemizin bir çok merkezi başarılı bir şekilde değişik transplantasyonları uygulamaktadır.

Bunlar çok iyi, yalnız çok önemli bir gelişme oldu dünyada. Özellikle maalesef Çin'de bırakın akraba olmayan insanları bir kenara, idama mahkum olan mahkumların organları alınmak suretiyle adeta bir ticari meta haline getirildi bu konu. Binlerce transplantasyon yapılıyor. Nasıl yapılıyor? Bugün Filipinlerde, maalesef transplantasyon adeta bir turizm haline getirildi. Maalesef bunu söylemek durumundayım. Mısır'da, Ortadoğu'da çok ciddi bir sorun haline getirildi. O kadar ki, Dünya Organ Nakli Derneği'nin Boston'da yaptığı kongrede bütün o Çinliler sokaklara döküldüler, bu işi protesto etmek üzere. Ve bu konuya Dünya Organ Nakli Derneği ve Dünya Transplantasyon Derneği artık müdahale etmek durumunda kaldı. Ve 2007'de Dubai'de bu konuyla ilgili bir kısa grup toplantısı yapıldı, nihai karar toplantısının da İstanbul'da yapılmasına karar verildi. Geçen hafta İstanbul'da bu toplantı gerçekleşti, 78 ülke katıldı. Ben aynı zamanda Dünya Organ Nakli Derneği Yönetim Kurulunun Ortadoğu ve Afrika Temsilcisi olmam nedeniyle, bir nevi işte hani bunları ağırlamak, yönetmek ve bu toplantının başarılı bir şekilde geçmesi ve sonuçlanması için gerekeni yapmak durumundaydım. Şimdi burada gördüğünüz gibi 78 ülke, 152 katılımcı bu toplantıya katıldı. Burada benim sağımda oturan Dünya Transplantasyon Derneğinin şu anda seçilmiş başkanı, onun yanında oturan Amerikalı Harward Üniversitesi'nden Dr. Delmoniko, özellikle bu konuda biraz önce Sayın Erdöl için söylediğimi rahatlıkla onun için de söyleyebilirim, adeta bir misyoner gibi ülke ülke dolaşıp, aman ne olur bu işi önleyelimin çabası içerisinde olan bir arkadaşım ve hakikaten üst üste çok yoğun çalışmalar yapıldı. Ve bu toplantının sonunda bir basın toplantısı düzenledik ve bu basın toplantısı sonucunda İstanbul Bildirgesi ortaya kondu. Artık bütün ülkeler bir yerde bu Bildirgeye uymak zorundalar. Bundan sonra organ transplantasyonu, organ ticaretiyle ilgili, organ turizmiyle ilgili nerede bir toplantı yapılırsa, onun temel dayandığı nokta bu İstanbul bildirisi olacak. Bu konuyla ilgili böyle bir toplantı dünyada ilk kez yapılıyor. İstanbul Deklarasyonu bundan sonra organ nakli ticaretinin esas temel dayanak noktası olacak, gerçekten inanıyorum ki özellikle bu bildirgeden sonra bir çok ülkede etik olmayan o faaliyetler, en azından asgariye indirilmiş olacak, tabii tamamen ortadan kalkması en büyük temennimiz. Çok şükür ki bizim ülkemizde mükemmel bir yasamız var ve bu yasayla da ülkemizde transplantasyon bu şekilde devam edecek. Ben sabrınız için teşekkür ediyorum, bunları söylemek durumundayım. Bilelim ki ülkemiz artık bu noktada, mükemmel yasasıyla ve transplantasyon merkezleriyle, bir çok

kronik organ hastasına yeniden yaşam sağlayan faaliyetleriyle ve dünyadaki yeri itibariyle bizim yerimiz burada. Ben tekrar sizlere teşekkür ediyorum ve panelist arkadaşlarıma da onların sabrı için teşekkür ediyorum.

Ve müsaade ederseniz sözü Hakan Bey'e vereceğim, esas tabii bir yerde ben Hakan Bey'in önünü açmaya çalıştım. Nereden geldik, bu yasa nasıl çıktı? Tabii onun vereceği bilgiler bundan sonraki faaliyetlerimiz için çok önemli.

DR. HAKAN KIZILARSLAN - ANKARA CUMHURİYET SAVCISI -

ORGAN NAKLİNDE VÜCUT BÜTÜNLÜĞÜNÜN KORUNMASI RIZA, ÖLÜM ANI, CEZAİ HÜKÜMLER

1.Kişilik hakkı kapsamında; "Vücut Bütünlüğünün Korunması Hakkı"

Kişilik hakkı, kişiliği oluşturan, kişinin kişilik değerlerinin tümü üzerinde geçerli olan haklar olup bu haklar kişinin varlığının başlangıcı ile başlamaktadır. İnsan hakları[1]; "***insanların bazı olanaklarının gerçekleşebilirliğinin koşullarına ilişkin talepler getiren etik değerler olarak, devletlerin söz edimleri***"[2] şeklinde karşımıza çıkmaktadırlar. Bu söz edimleri ve amaca bağlı olarak ulusal yasalar düzenlenmiştir. Bu haklar; kişi özgürlük ve onurunu güvence altına alan ve insanın insan olmakla sahip olduğu, hiçbir iktidarın tanımasına bağlı olmayan, vazgeçilemez, devredilemez, dokunulamaz haklardır.[3] Vücut bütünlüğünün korunması hakkı da kişilik haklarının en önünde gelenlerinden olup, negatif statü hakları kapsamındadır. Negatif statü hakları kişinin varlığının başlamasıyla kazanılan ve üzerinde hiçbir şekilde kişi veya devletin hatta kendisinin bile tasarrufta bulunamayacağı haklar kapsamında sayılmaktadır. Bu anlamda vücut bütünlüğünün korunması hakkı yaşam hakkı kadar önemli ve bir o kadar korunması gereken hak niteliğindedir.

Kişilik hakkı kişinin sadece bedeni varlığını fiziki bütünlüğünü değil, ruhsal ve sinirsel varlığını da kapsar ve kişinin bütün kişisel değerleri üzerinde geçerlidir. Bu anlamda kişinin ruhsal bütünlüğüne zarar verecek bir takım saldırılarda (özel hayatın gizliğinin ihlali vb.) koruma kapsamındadır.

Kişinin haklarının korunması kapsamındaki düzenlemelerden yararlanmaya

---

1 "*Hak; Arapçada "**hakk**" sözcüğünden gelir. Hak Tanrının isimlerinden biri olduğu gibi bir ahlâk ilkesi olarak da doğruluğa (adalete) saygıyı anlatır*. Haluk MAHMUTOĞULLARI; "İnsan Hakları Kavramının Felsefi Yönden Tahlili", www.adalet.gov.tr., (çevrimiçi), 2.06.2005

2 İoanna KUÇURADİ: "Etik İlkeler Ve Hukukun Temel İlkeleri Olarak İnsan Hakları" (çevrimiçi), http//: www.adalet. gov.tr, 25.07.2005, sh. 2

3 CENTEL; "Adli Tıp ve İnsan Hakları". sh. 3

başlayabilmesi için öncelikle varlığının başlaması gereklidir. Bu biyolojik varlığının ve hukuki varlığının ne zaman başladığıyla ilgili tartışmaları da beraberinde getirmektedir. Bir görüşe göre ceninin anne karnında var olmasıyla kişilik başlamakta, diğer bir görüş ise kişilik haklarının başlangıcı için kişinin doğum anını esas almaktadır. Avrupa İnsan Hakları Komisyonu konuyla ilgili H/Norveç, 19.05.1992. no. 17004/90, DR 73, sayılı kararında; " "hayat" deyiminin cenini kapsamadığını, doğumdan sonraki yaşamı ifade ettiğini kabul ederek, yaşam hakkının gebeliğin başlangıcından itibaren cenin bakımından da güvenceye alındığından varsayılsa bile bu hakkın tıbbi neden ve gerekçelerle (annenin sağlığı vb.) sınırlamalara konu olabileceğini belirtmektedir. Kişiliğin doğumla başlaması kabul edilse bile hukukta henüz doğmamış ceninin ve varlığı muhtemel alt soyların da korunmasıyla ilgili düzenlemeler bulunmaktadır.

Günümüzdeki bilimsel ve tıbbi gelişmeler ile gittikçe ağırlığı artan hümaniter anlayış hasta hakları kavramını güçlendirmekte, insanı tıbbi işlemin konusu değil öznesi haline getirerek "biyolojik insan hakları kavramının" doğmasına yol açmıştır. Bu hakların temelinde ise insana ve insanlık onuruna saygı vardır.

"**Sağlık hakkı***: Kişinin, toplumdan, devletten sağlığının korunmasını, gerektiğinde tedavi edilmesini, iyileştirilmesini isteyebilmesi ve toplumun sağladığı imkânlardan faydalanabilmesidir*".[4] "BM Dünya Sağlık Örgütü AY 'sı"; " *sağlığın yalnız hastalık veya sakatlığın olmayışı değil, bedensel ve sosyal yönden tam iyilik hali*" olduğunu belirtmektedir.

Kişinin vücut ve ruhsal bütünlüğünün korunmasıyla ilgili olarak ulusal ve uluslararası hukukta çok sayıda düzenlemeler bulunmaktadır. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin 5., AİHS. Nin 3. maddeleri bu hakkı korumaya almaktadır. AİHS' nin "Kişinin Bedensel ve Ruhsal Dokunulmazlık Hakkı" başlıklı 3. maddesinin 1. fıkrası; Herkes bedensel ve ruhsal dokunulmazlığına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir." demekte 2. fıkrasında ise tıp ve biyoloji alanlarında özellikle aydınlatılmış onamın yasalara uygun olması, insan ırkının soyaçekim yoluyla ıslahına yönelik uygulamaların yasaklanması, insan bedeninin ve bölümlerinin ticari bir kazanç kaynağı haline getirilmesinin engellenmesi ve insanın kopyalanarak üretilmesinin önlenmesi konularında yöneticilerin özel gayret göstermesi gerektiğini belirtmektedir. Aynı şekilde AB bünyesinde çok sayıda konuyla ilgili sözleşme bulunmakta, Fransa'da "Biyoetik Üzerine Yasalar" 1994 ten beri varlığını sürdürmektedir.

Ulusal hukukumuzda da bu konuda kesin ve net normatif düzenlemeler yapılmış bulunmaktadır. Kişinin vücut tamlığı, yaşam ve sağlığı, Türk Medeni Kanununun 23 ve 24. maddeleri anlamında maddi-bedensel değerler olup,[5] kişi

4 *"Bir diğer anlatımla; kişinin ölüme karşı direnmesidir"* BAYRAKTAR a.g.e. sh. 15
5 ÇAKMUT(YENERER); a.g.e. sh. 44

hiçbir şekilde öldürülemez, kendi yaşamı üzerinde tasarrufta bulunamaz.[6] AY. 17. maddesi; "Herkes yaşama maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir" demekte, 2. fıkrasında ise "Tıbbi zorunlulukla ve kanunda yazılı haller dışında kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz, rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz" demektedir.

Organ nakli ve diğer tıbbi veya hukuki gerekçelerle yapılan müdahaleler vücut bütünlüğüne zarar veren muameleler olmaları nedeniyle temel insan haklarına aykırılık oluşturmaları nedeniyle özel yasal düzenlemelere ve sınırlandırmalara tabi tutulmuş işlemlerdir.

Kişinin sağlığını ve vücut bütünlüğünü zarara sokacak şekilde organ ve doku nakline rıza göstermesi hallerinde bu rıza geçersiz sayılmıştır.

2.Kavramlar

Vücut; insan ya da hayvanın maddi varlığı, gövdesi beden, canlı varlıların maddi bölümünü ifade etmek için kullanılan ancak fiziki anlamı ile hukuki anlamı tam olarak birbiriyle örtüşmeyen bir kavramdır. Beden Parçası Beden Muayenesi Yönetmeliğinde; "bir bedenin tamamlayıcı unsuru baş gövde ayak kol ve el bacak gibi uzuv ve organlar şeklinde tanımlanmaktadır. Organ : *"Canlı bir organizmanın, dokulardan oluşan, belirli bir görevi olan ve sınırları kesin olarak tespit edilebilen kısım"*,[7] Doku; *"Çok hücreli canlılarda yapı ve fonksiyon olarak birbirine benzeyen ve anatomik olarak bir bütünlük gösteren unsurlarından (hücreler-lifler) meydana gelen yapı"*[8] anlamındadır. Organlar dokuların birleşmesinden oluşur. Organların sınırları ve fonksiyonları belirlenirken dokuda bu özellikler yoktur. Doku yenilenebilmekte, organ (deri haricinde) yenilenememektedir.[9] 2238 SY. 2. madde organ ve doku olarak; insan organizmasını oluşturan her türlü organ ve dokularla bunların parçalarının anlaşılacağını belirtmiş, oto-greftler, saç ve deri alınması, aşılanması ve nakli ile kan transfüzyonunu organ ve doku nakli kapsamında saymamıştır.

Organ nakli kısaca;bir insanın herhangi bir organının alınıp başka bir insana nakledilmesidir. Daha ayrıntılı bir anlatımla vücutta görevini yapamayan bir organın yerine canlı bir vericiden veya ölüden alınan sağlam ve aynı görevi üstlenecek bir organın nakledilmesi işlemine verilen addır. Doku nakli ise ; aynı şekilde bir insandan diğer insana doku transferi anlamına gelmektedir.

Organ bağışı; bir kişinin hayatta iken serbest iradesi ile tıbben yaşamı sona erdikten sonra doku ve organlarının başka hastaların tedavisi için kullanılmasına izin vermesi ve bunu belgelendirmesi olarak tanımlanmaktadır. Bu öğretide ***varsayılmış onam*** (*consentement pre-sume*) olarak da adlandırılmaktadır.

---

6 ÇAKMUT(YENERER); a.g.e. sh. 46–48
7 MEYDAN LAROUSSE Cilt 9, sh. 585- Ana Britanica Cilt 7 Sayfa 149, AKINCI: a.g.e. sh. 10
8 MEYDAN LAROUSSE Cilt 3, sh. 799- Ana Britanica Cilt 7 Sayfa 393, AKINCI: a.g.e. sh. 11
9 AKINCI: a.g.e.sh. 11

Organ ve doku nakli canlı insandan ve ölüden olmak üzere iki şekilde yapılmaktadır. Ölüden yapılan organ nakli ile canlıdan yapılan arasında bağlanılan hukuki yapı anlamında farklılıklar bulunmaktadır. Canlıdan yapılan nakillerde rıza ve vücut bütünlüğü kavramları öne çıkmakta ve her organ için nakil mümkün bulunmazken, ölüden yapılan nakillerde ölünün manevi şahsiyetinin korunması ve önceden bir organ bağışının olup-olmadığı ve ölümün gerçekleşip gerçekleşmediği öne çıkmakta, ölümün tespitinin hemen sonrasında ve gecikmeksizin usulü prosedürlerin tamamlanarak organ ve doku alınması işleminin yapılabilmesi kaygısı önem taşımaktadır.

3.Ölüm Zamanı;

Ölüden organ ve doku yapılabilmesi için organ veya doku alınacak kişinin ölüp ölmediğinin ve ölüm zamanının tayini büyük önem taşımaktadır. Ölüm; "insanın bütün hayati fonksiyonlarının (dolaşım, solunum, beyin) bir daha geri gelmemek üzere sona ermesi, kalbin ve akciğerlerin tamamen durması, beynin iflas etmesidir. Beynin iflası ruhi ölüm, kalbin ve akciğerlerin durması ise bedeni ölüm olarak adlandırılmaktadır. Bazı hallerde kalp ve akciğerlerle diğer organlar durduğu halde beynin iflası gerçekleşmemekte ve ruhi ölüm oluşmamaktadır. Bazen ise tam tersi durum meydana gelmekte ve bitkisel hayat denilen bu halde beyin iş görmez haldeyken solunum ve dolaşım devam etmektedir. Bu halin uzun yıllar sürdüğü çok sayıda vakıa vardır. Bu hallerde halen hiçbir hukuk sistemince kabul edilmemiş olup Los Angeles'te yapılan bir ölüm tanımıyla; "kalp ve teneffüs devam ettirilse dahi beynin bir daha faaliyete geçemeyecek olduğu hallerde kişi ölmüş sayılır" denmektedir. Bu konu aynı zamanda ötanazi ile yaşam hakkının birbirleriyle çatıştığı hassas alanları da ilgilendiren bir tartışmayı beraberinde getirmektedir.

2238 SY.11. maddesi tıbbi ölüm halinin bilimsel yolları kullanarak kardiyolog, nörolog, nöroşirürjiyen,ve anestezi ve reaminasyon uzmanlarından oluşan hekimler kurulunca belirlenmesi, 12. madde de alıcının müdavi hekimi ile nakli yapacak hekimin bu kurulda yer alamayacağını, 13. madde ise ölüm halinin tutanakla düzenlenip 10 yıl saklanmak üzere organ ve dokunun alındığı kuruma verilmesini düzenlemektedir.

01.06.2000 tarihli "Organ ve Doku Nakli Yönetmeliği" Ek 1. maddesiyle beyin ölüm kriterlerini belirlemiştir. Buna göre beyin ölümü klinik bir tanıdır ve beyin fonksiyonlarının tam ve inversibl kaybıdır. Aynı madde inversibl komanın temel bulgularını altı fıkrada ayrıntılı olarak saymakta, yedinci fıkrasında ise kesin beyin ölümüm tanısı için yapılması gereken *"apne testinin"* usul ve kurallarını anlatmaktadır. Bu maddeye göre beyin ölümü tanısı konan hastalarda daha önceden tanısı konulmuş bir nedenle inversibil komaya girenlerde en az 12, etyolojisi bilinmeden gelişen tablolarda en az 24 saat koşulların değişmeden devamlılığı gözlenmeli, klinik beyin ölümü tanısı alan hastalarla ilgili hekimler kurulunun

tayin edeceği bir laboratuardan alınacak raporla teyit edilmelidir. Bu tespit ve teyitler sonrasında hasta yakınına konu bildirildikten sonra hasta yakınının organ nakline izin vermesi ve sonrasında yaşam desteğinin kesilmesi ile naklin mümkün olacağı maddede belirtilmektedir.

4.Rıza;

Tıbbi amaçlı ve ceza muhakemesi sırasındaki muayene ve örnek almalarda olduğu gibi, gerek canlıdan ve gerekse ölüden yapılacak organ nakillerinin temel şartı olarak rıza kavramı ön plana çıkmaktadır. Bu da rıza kavramından ne anlaşılması gerektiği ve hukuka uygun rıza denilince ne anlaşılması gerektiğini bilmeyi zorunlu hale getirmektedir. **Rıza**; İstek, onam, razı olma, isteme, onama[10] anlamını taşımaktadır.[11] Tıbbi amaçlı muayenelerde[12] (tedavi edilenin yaşamsal tehlikesinin bulunduğu acil konular hariç[13]) rıza tıbbi müdahalenin ön şartı[14] durumundadır.[15,16]Her türlü tıbbi müdahalede rızanın bulunması gerektiği de ileri sürülmektedir.[17] Hukuksal ve etik açısından artık hastanın karar verme mekanizması gelişmektedir.[18] Rızanın nereye kadar özerklik kapsamında olduğu tartışılmakta, özerklik kavramı vücudun dokunulmazlığı kapsamında ele alınmaktadır.[19]

Rızanın geçerli olması için;

-Rıza beyanında bulunanın temyiz kudretine sahip olması (rızaya ehliyeti ve irade sakatlığının bulunmaması),[20]

-Rızanın hukuka ve ahlaka uygun (MK. 23/2) olması,[21]

---

10 Ejder Yılmaz; Hukuk Sözlüğü, 3. Bası Ankara–1985, Sh. 608

11 "*Rıza bir hukuka uygunluk sebebidir.Ancak başka faktörlerde göz önüne alınmalıdır. Sihirli bir formül değildir ve her zaman eylemi hukuka uygun hale getirmez.*" Yener ÜNVER; "Türk Tıp Hukukunda Rıza", 2.Türk-Alman Tıp Hukuku Uluslar arası Sempozyumu, "Hekimin aydınlatma Yükümlülüğü İlgilinin Rızası ve Diğer Güncel Konular", 21-22.Nisan.2006, Sempozyum Sunumu, (Yayınlanmamıştır)

12 Tıbbi amaçlı muayene ve müdahalelerde rızanın hukuka uygunluk sebebi olması konusunda Bkz.; ÜNVER; "İzin Verilen Risk", sh.188,189

13 Hasta Hakları Yön. 24/2, Tıbben zorunlu hallerde mahkeme kararı alınması hk.; Tıbbi Deon. Tüz. Md. 2, Has. Hak. Yön. Md. 24/1

14 1219 Sy. 70. md.; Müdahale öncesi hastanın rızası alınmalıdır. Tıbbi Deon. Tüz. 14/2; Hastanın maneviyatı üzerinde tesir yapmak suretiyle hastalığın artması ihtimali bulunmadığı takdirde, teşhise göre alınması gereken tedbirlerin hastaya açıkça söylenmesi gereklidir."

15 DERYAL; a.g.e., "Rızayı ortaya koyacak kişi "hastadır". Rıza hekimin hareketlerinin sınırını da çizer". BAYRAKTAR; a.g.e., sh. 123, ÇAKMUT(YENERER), a.g.e., sh. 193

16 "Eğer hekim müdahalede bir yarar görmüyorsa rıza bulunsa bile bunu yapmaya zorlanamaz." ; BAYRAKTAR; a.g.e., sh. 135

17 DERYAL; a.g.e.

18 TAG; a.g.s.

19 TAG; a,g,s,

20 "*Ceza hukukunda aranan rıza ehliyeti ve şartları her somut olaya göre değerlendirilmelidir.";* ÇAKMUT(YENERER); a.g.e., sh.,205

21 "*Devlete veya topluma ilişkin bir menfaatin ihlaline yönelik rıza fiili hukuka uygun hale getirmez. Vücut tamlığını bozmaya yönelik rıza geçersizdir."* ÇAKMUT (YENERER); a.g.e., sh.216, 219

-Rıza açıklamasının sahih ve hukuka uygun olması,

-Rıza öncesinde muayene edilecek veya örnek alınacak kişinin aydınlatılmış olması gereklidir.[22]

-Aydınlatma, işlemden önce, muhatabının anlayabileceği şekilde açık ve ayrıntılı olmalıdır. Aydınlatma ve rızanın alımı sırasında hileli yollara başvurulmamalı,[23] rıza alınacak kişi kandırılmamalıdır.[24]

-Rıza sözlü veya davranışla olabilir,[25] Tıbbi müdahale öncesi rızanın yazılı alınması gerektiği önerilmektedir.[26]

Canlı bir kişiden organ nakli veya organ bağışı öncesinde rızası alınırken, aydınlatma olmalı, müdahaleyi yapacak doktor veya aynı ekipten başka bir doktor tarafından bilgilendirilmesi gereklidir. "bilgilendirmenin hastanın anlama ve algılama seviyesiyle uygun bir şekilde, tüm sonuçları da belirterek, yanlış yönlendirmelere sapılmadan, herhangi bir ticari kaygı taşımaksızın, tamamen tıp bilimiyle bağlantılı şekilde yapılması ve alınan onamın açık ve net olması, bu sırada müdahale edilecek kişinin herhangi bir baskı altında bulunmaması gerektiğidir."

Aydınlatma sonrasında, organı alınacak kişiye düşünmesi için belli bir süre verilmelidir.

2238 SY. 6. maddesi 18 yaşını doldurmuş ve mümeyyiz olan bir kişiden organ veya doku alınabilmesi için vericinin en az iki tanık huzurunda açık bilinçli ve tesirden uzak olarak önceden verilmiş yazılı ve imzalı veya en az tanık önünde sözlü olarak beyan edilip imzaladığı tutanağın bir hekim tarafından imzalanmasının zorunlu olduğu hükmünü getirmiş, 7. maddede ise organ ve doku alacak hekimin verici ve ailesini bilgilendirmesi, alıcıya vereceği yaralar konusunda aydınlatması, akli yetersizliği olanlardan almayı reddetmesi, evli vericilerin eşlerinin haberdar olup-olmadığını araştırması, bedel ve çıkar karşılığı olup insancıl amaca uygun olmayan nakilleri reddetmesi, alıcı ve vericilerin isimlerini açıklamaması yükümlülüklerini getirmektedir.

Hukukumuzda 2238 SY. İle 18 yaşın altındakilerin veya mümeyyiz olmayanların organ bağışı yapamayacakları hükmü getirilmiştir. Bu nedenle bu kişilerin rızaları olması hallerinde bile organlarının nakli mümkün görülmemektedir. 18 yaşın altındaki veya mümeyyiz olmayanların ölümleri halinde vasi veya velileri-

22 ÇAKMUT (YENERER); a.g.e.,sh.195

23 LÖWE/ROSENBERG(Krause); a.g.e., sh. 128, no. 81a, 14, "….Rıza iradeyi sakatlayan nedenlerden biriyle sakatlanmamış olmalıdır. Hile, tehdit ve cebir gibi arızalardan uzak olarak serbest irade ile tıbbi müdahalenin kabul edilmiş olması gereklidir. DERYAL; a.g.e.

24 "…Kandırma iddia veya yanılgının bilerek uygulanması şeklinde olabilir veya rızaya gerek yoktur gerekirse zorlada yapılabilir şeklinde bir yanıltma da bu kapsamdadır. (dn. 39) Baskı altında sürekli kişilik haklarını ihlal ile (örneğin hapis cezası) "yarı isteksiz" şekilde suç takip mercilerine gösterilen rıza yeterli değildir." : LÖWE/ROSENBERG(Krause); a.g.e., sh. 128, no. 81a, 14,

25 AŞÇIOĞLU; "Tıbbi Yardım Sorumluluk", sh. 24

26 ÜNVER; "Türk Tıp Hukukunda Rıza"

nin bu kişilerin organlarının alınmasına izin vermeleri konusunda (ticari amaçla veya satma şeklinde olmamak kaydıyla) yasal bir engel yoktur. Bu hallerde rıza öncesi bilgilendirmenin de bu kişilere yapılması gereklidir.

Rıza, organ naklinin kapsamı konusunda bilgi sahibi edildiğinde ve rızayı gösterenin bu rızasını geri çekme hakkı olduğunu bilerek vermesinde geçerli kabul edilir. Verilen rıza nakil öncesinde her aşamada geri alınabilir. Eğer ilgili nakle devam edildiği sırada rızasını geri alır ise nakle izin verilmemelidir.

5.Hukukumuzda Organ Nakli

5.1.Genel Olarak

Türk hukukunda organ nakli konusunda temel normatif kaynaklar 03.06.1979 2238 S. tarihli "Organ ve Doku alınması, saklanması, Aşılanması ve nakli hakkında Kanun" ve 01.06.2000 tarihli "Organ ve Doku Nakli Hizmetleri Yönetmeliği" şeklindedir. Bu metinlerde organ ve doku nakli, alınması, saklanması ve aşılanması konularında düzenlemeler getirilmekte, Yönetmelik "ulusal koordinasyon kurulları ile bilim kurulları, ulusal organ ve doku nakli hizmetleri koordinasyon, nakil ve bilgi işlem merkezlerinin kurulması ve faaliyetleri konularında ayrıntılı düzenlemeler getirmektedir.

5.2.Cezai hükümler

765 S. TCK. organ ve doku nakli ile ilgili herhangi bir hükmüm içermezken, 5237 S. TCK "Kişilere karşı Suçlar" başlıklı İkinci Kısmının "Vücut Dokunulmazlığına Karşı Suçlar" başlıklı ikinci bölümünde 91 ve 93 maddeler arasında Organ ve Doku Ticaretine ilişkin hükümler getirmektedir. Aynı şekilde 2238 SY. Nın 15. maddesi de "bu kanuna aykırı şekilde organ ve doku alan saklayan, aşılayan ve nakledenlerle bunların alım-satımını yapanlar, aracılık edenler veya bunun komisyonculuğunu yapanlar" hakkında cezai yaptırım öngörmüştür.

5237 S. TCK. 91. maddesi başlıca üç suç hali düzenlemektedir.

-Bunlardan ilki hukuken geçerli bir rızası olmaksızın canlı bir kişiden organ veya doku alınmasıdır. Madde organ için daha ağır doku alımı için daha hafif olmak üzere ikili bir müeyyide öngörmüştür. Bu konuda rıza konusunda anlatımız genel kurallar ile 2238 SY nın organ nakli öncesinde vericinin rızasının alınması şekline ilişkin genel hükümlerine göre suçun unsurlarını tayin gereklidir. Kişiden bu şekilde organ alınması sonrasında ölmesi durumlarında 8. fıkraya göre kasten adam öldürme suçuna ilişikn hükümler uygulanacaktır. Bu suçun temelde organ veya dokuyu alma işlemini yapan hekim ve yardımcılarınca işlenebileceği ve yasa koyucunun bu kişileri kastettiği iddia edilebilir ve bunun doğruluğu kısmen kabul edilebilirse de hekim olmadığı halde bu ameliyeyi gerçekleştiren her kişinin bu suçun faili olabileceğini kabul etmek kanımızca doğru olacaktır.

-İkinci hal Hukuka aykırı olarak ölüden organ veya doku alınması halidir. Ölüden organ ve doku alınmasıyla ilgili olarak 2238 SY. 14. maddesi ayrıntılı

düzenlemeler getirmektedir. Kişi sağlığında organ ve doku bağışı yapmışsa hukuken bir sorun yaşanmayacak ve varsayılan rızanın var olduğu kabul edilecektir. Şayet kişi böyle bir bağışta bulunmamışsa 2238 14. maddesine göre sırasıyla, ölüm halinde yanında bulunan eşi, reşit çocukları, ana veya babası veya kardeşlerinden birisinin, bunlar yoksa herhangi bir yakınının izniyle ölüden organ ve doku alınması mümkündür. Buradaki herhangi bir yakını kavramı uygulamada karışıklık yaratabilecek ve ölünün yakın akrabalarının sonradan itirazı halinde hukuki uyuşmazlık doğurabilecek bir konu ise de, kanun koyucunun ölüden organ nakillerinde hızı ve elastiki bir yapı sağlama amacıyla böyle bir düzenlemeye gittiği varsayıldığında, maddeyi geniş yorumlamanın daha doğru sonuçlar verebileceği düşünülmektedir. Aynı maddede aksine bir vasiyet veya beyan olmaması halinde ceset üzerinde değişiklik yapmayacak bir etkisi olması nedeniyle korneanın izinsiz de alınabileceği hükmü getirilmiştir. Ölünün, sağlığında, kendisinden organ ve doku alınmasına karşı bir itirazının olmaması hallerinde organ ve doku alınabileceğini kabul eden madde metnine 1982 yılında eklenen iki fikrayla kaza ve doğal afetler sonucu vücudunun uğradığı ağır harabiyet nedeniyle yaşamı sona eren bir kişinin yanında yukarıda sayılanlardan biri yoksa tıbbi ölüm halinin alınacak organ ve dokulara bağlı olamadığı 11. maddede belirtilen hekimler kurulunca belirlenmek kaydıyla yaşamı organ nakline bağlı acil hastalarda kullanılmak ve tıbbi zorunluluk olan hallerde vasiyet ve rıza aranmaksızın sağlam organ ve doku naklinin yapılabileceği kabul edilmiştir. Bu fıkra hükmüne göre adli otopsi bu işlemler sonrasında yapılacak ve yapılan işlem otopsi tutanağında belirtilecektir.

-TCK. da bu konuda getirilen üçüncü suç türü; organ veya dokuların ticari meta gibi satın alınması, satılması ve satılmaya aracılık edilmesidir. Bu hükümle yasa koyucu tıp etiği ve insani değerlere aykırı şekilde organ ve doku ticareti yapılmasını önlemek amacıyla hareket etmiştir. Kanun 92. maddesinde organ veya dokusunu satanlar için mecburiyet halinin varlığı hallerinin tespiti halinde cezada indirime gidilebileceği veya ceza verilmeyebileceğini düzenlemekteyken satın alan veya aracılık edenler için benzer bir indirim imkanı getirmemiştir. Bu anlayışın devamı olarak 5. fıkrada "belli bir çıkar karşılığında organ ve doku teminine yönelik olarak ilan veya reklam veren veya yayınlayan kişiler" için ceza öngörülmekte, ayrıca "hukuka aykırı olarak elde edilmiş organ veya dokuları saklayan, nakleden veya aşılayan kişiler içinde 2 ile 5 yıl arasında cezai yaptırım" getirilmektedir..

91. madde; suçun örgüt halinde işlenmesini ağırlaştırıcı hal olarak saymış, bu faaliyetlerin bir tüzel kişinin bünyesinde işlenmesi halinde tüzel kişi hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmedileceğini hüküm altına almıştır.

TCK.nun 93 maddesinde organ veya dokularını satan kişilerin suçun haber alınması öncesi veya soruşturma sırasında etkin pişmanlık göstererek suçun ortaya çıkmasını sağlaması veya kolaylaştırması hallerinde cezalandırılmayacağı veya cezasında indirime gidileceğine ilişkin etkin pişmanlık hükümleri getirmektedir.

5.3.Uygulamada Ceza Yargılaması Sırasında Karşılaşılabilecek Sorunlar

Bilindiği gibi ceza tahkikatını ilgilendiren konularda gerekli düzenlemeleri yapmakta olan 5271 S. Ceza Muhakemeleri Kanunu 86-89. maddeleri ölümle sonuçlanmış adli olaylarda Cumhuriyet Savcılarına ölü üzerinde kimlik tespiti ve otopsi işlemi yapma görevini vermektedir. Bu tür olaylarda adli açıdan ölünün bedeni bir delil objesi olarak değerlendirilmekte ve cesedin muayenesi ve ayrıntılı incelemesi sonrasında elde edilecek delillerle maddi gerçeğe varılmaya çalışılmaktadır. Uygulamada bu işlemler çoğu kez uzun süreler almaktadır. Bu ise biran evvel yapılması gereken nakil işlemlerini engelleyebilmektedir.

Özellikle adli olaylarda Cumhuriyet Savcısının ölüden elini çekebilmesi için ölünün bedeni üzerindeki tüm delillerin araştırıldığından emin olması gerekmektedir. Bu ise otopsi işleminde teknik bilirkişilik yapan adli tıp uzmanlarının kanaatlerini tam belirtmeleri ile mümkün olabilecektir. Burada son sözün her zaman soruşturmada asıl sorumlu durumundaki Cumhuriyet savcısındadır. CMK yapısı gereği bu zorunludur.

Asıl olan soruşturmanın zorunlulukları ile yaşam hakkı arasında orta yolu bulabilmektir. Bu ise ancak soruşturma sujeleri ile organ naklinde görevliler arsındaki tam bir uyumla mümkündür.

PROF. DR. MEHMET HABERAL _ Çok teşekkür ediyorum. Bugünkü toplantının esas olan tarafı burası, söylediğim gibi ben dahil zaman zaman hekim arkadaşlarımız savcılığa gitmek zorunda kalıyorlar. Tabii bu konuda anlayış gösteren bütün savcılarımıza çok teşekkür ediyorum. Onlar bize ne kadar bilimsel olarak yaklaşırsa, inanıyorum ki o kadar daha fazla organ alma imkanımız olacak. 2238 sayılı yasa ve 2594 sayılı yasa gerçekten çok önemli, sadece bu yasanın şartları yerine getirilse yeter zaten çünkü hedef insanların yaşamına yönelik katkı sağlamaktır. Özellikle bu açıklamalardan sonra, sanırım savcılarımız ve hakimlerimiz Sayın Kızılarslan'ı dinlemişlerdir veya en azından ondan bilgi alacaklar ve bir yerde biz hekimlerin de önü açılmış olacaktır. Efendim tabii otopside adli tabiplerin çok önemli rolü var. Esas yükü bir yerde savcılarla beraber adli tabipler çekiyorlar. Çünkü onların vereceği rapora göre savcılarımız karar veriyorlar. Onun için onların vereceği karar çok önemli, Sayın Büken bu konuda açıklamalarda bulunacak tabii bir tarafta savcı, diğer tarafta adli tabip biz hekimlere inanırsa o zaman yolumuz açık olur ve yolumuza devam ederiz.

YRD. DOÇ. DR. ERHAN BÜKEN - BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ADLİ TIP ANABİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ - Sayın Rektörüm, Sayın Milletvekilim, Sayın katılımcılar.

Bu konuda, tıpta ve hukukta ölüm konusunda bir konuşma yapma görevi bana tevdi edildiği zaman genel olarak şöyle düşündüm. Hukuk; yaşamın her alanını düzenleyen bir alan. Yaşamın düzenlediği gibi, ölüm konusunu da düzenlemiş. Öbür taraftan tıp zaten yaşamın kendisi, yaşamı kurtarmayı, sürdürmeyi

amaçlıyor. Mümkün olduğu kadar ölümden uzaklaşmayı amaçlıyor. İç hukukumuzda ölümle ilgili pek çok düzenleme var şüphesiz. Bu düzenlemeler Sayın savcımın söylediği gibi yaşamın başladığı andan başlıyor, hatta daha öncesinden başlıyor, ta ki mezara koyulduğumuz ana kadar, mezar yerinin belirlenmesine kadar gidiyor. Ölüm sonrasında da aile ve toplumu ilgilendiren düzenlemeler var. Tabii ki konuyu, tanınan süre içinde bu kadar geniş perspektiften ele almak mümkün değil. Bu nedenle organ nakli, organ nakliyle bağlantılı kavramlar açısından ele almayı planladım.

Pek çok çelişki ve çatışma var. hem hukukçular hem kimi zaman doktorlar ve genel olarak toplum tarafından bazı kavramların çok net ve nitelikli olarak anlaşılmaması, yanlış anlaşılması, yanlış ifade edilmesi sebebiyle zaman zaman çelişkiler ve çatışmalar ortaya çıkıyor. Bu sebeple konuşmaya bazı kavramları tanımlayarak başlamak,ardından konuyla ilgili bazı çelişkili noktaları ve hukukumuzda mevcut olmayan olması gerektiğini düşündüğüm bir takım düzenlemeleri vurgulamak, en sonda bana tevdi edilen görevin gereklerinden biri olarak düşündüğüm adli tıp uzmanının bu kavramsal yapı içerisindeki yerini tanımlayarak bitirmek istiyorum konuşmamı.

Ölüm nedir? Tarihin en eski ve maalesef cevapsız sorularından biridir bu. Soruya Einstein'in bir alegorisi ile yaklaşalım. "Kendiliğiyle tanımlanamayan kavramlar tersiyle açıklanır". Soğuk nedir? Isının olmaması. Karanlık nedir? Işığın olmaması. Ancak buna bende bir ekleme yapmak istiyorum, yalnızca olmaması değil, istenen beklenen gereken düzeyde olmaması. Ölüm nedir? Ölümün ne olduğunu bilmiyoruz, ama yaşamla tarif ediyoruz, tersiyle tarif ediyoruz, yaşamın olmamasıdır. Ancak konumuz bağlamında sadece yaşamın olmaması değil, istenen, beklenen yaşamın sürdürülmesi için gereken düzeyde canlılık özelliklerinin var olmamasıdır. Yaşam nedir? bilmiyoruz. Ama şunu söyleyebiliriz yaşamın sırrını çözmek, ölümün sırrını çözmek de olacaktır. Ölümün sırrını çözdüğü ya da kendisine Şah meran tarafından verildiği söylenir Lokman Hekim'in. Anadolu efsanesine göre, Lokman Hekim kendisine verilen sırrı bir köprüden düşürmüştür. Ölüm Yaşamın olmamasıdır dedik, yaşamsal belirtiler nelerdir peki, hangi belirtilerin varlığı bize yaşamı tanımlar ya da yokluğu ölümü tanımlar "bu günkü anlayışımızla". Hareketin varlığı olarak tanımlanmış tarihin derinliklerinde yaşam. Soluma, dolaşım, çeşitli reflekslerin varlığı, vücut ısısının varlığı, kan kimyası, metabolik aktivitelerin devamı. Ancak, bunların içerisinde belki de en önemlisi, bu günkü ölüm tanımımıza en yaklaşan, bilinç kavramı.

Bilinç; uyanık, kendisini ve çevresin de olup bitenleri farkında,onlardan haberdar olma durumu olarak tanımlanıyor. Bilinç kaybının çeşitli alt grupları var, bunlara girmeyeceğim ama çok sıklıkla karşılaştığımız bir hatayı düzeltmek için beyin ölümü ve organ nakilleriyle bağlantılı olarak, bitkisel hayat kavramlarını tanımlamak istiyorum. Beyin tek bir bütün değildir. Bir takım bölgelerden oluşur, bu bölgelerden bir tanesi korteks denilen alandır, entelektüel faaliyetlerin

üstlenildiği alandır. Daha alt bölümleri de vardır ama o alt bölümlerinden bizim konumuz açısından önemli olanı beyin sapı adını verdiğimiz yerdir. Çok basitçe burası da yaşamsal fonksiyonların, temel yaşamsal fonksiyonların sürdürülmesini üstlenen bölüm olarak tanımlanabilir.

Bitkisel hayat yalnızca beyin korteksinin hasar görmüş olması durumudur. Birkaç hafta içerisinde (iki-dört hafta kadar sonra) kişide uyku-uyanıklık periyodu geri dönebilir. Sıklıkla, bilinç kaybı, koma durumu devam etmektedir, hatta çok nadirde olsa bu hastaların iyileşme umudunun bulunduğundan söz edilir. Oysa beyin ölümü, kimi zaman tüm bedenin ölümüyle birliktedir, beynin top yekun ölümüdür. Yalnızca beyin sapının ölümü, beyin sapının, beyin sapındaki yaşamsal merkezlerin hasarlanması da yaşamla bağdaşmaz beyin ölümü olarak tarif edilebilir. Çağdaş anlamda ölümün tanımı beyin ölümüdür. Beyin ölümünden bu günkü imkanlarımızla, anladığımız anlamda, geriye dönüş mümkün değildir. Belki bir gün; bundan 100 yıl, belki 1000 yıl sonra çaresi bulunabilecektir; bu gün yoktur.

Kalp ölümü, dolaşım ve solumun fonksiyonlarının dışardan yapılan her türlü müdahaleye rağmen geriye döndürülemeyecek şekilde ortadan kalkması, solum ve dolaşım kalıcı olarak durması olarak tanımlanabilir. Bu geleneksel ölüm tanımıdır. Dünyada geleneksel ölüm tanımına artık bir itiraz kalmamıştır. Kalp ölümü gerçekleştiğinde birkaç dakika içinde beyin ölümü de gerçekleşecektir. Beyin ölümü gerçekleştikten bir süre sonra da (eğer dışarıdan destek kesilirse *-ki vücudun bilinçsizce hareket etmesi ya da sadece soluk alıp vermenin yaşam diye nitelendirilmesinin çok doğru olmadığını düşünüyorum)* top yekün ölüm gerçekleşecektir.

Bir ütopya tanımlayalım, "eğer bu gün elimizdeki imkanları çok nitelikli bir şekilde, yeterince hızlı kullanabilseydik, artık kalp ölümü söz konusu olmayacaktı, "yalnızca beyin ölümü olacaktı".

Ortaya çıkan çelişki ve çatışmaların önemli bir kısmının toplumdaki bir takım ön yargılardan, eğitimsizlikten ya da konuyla ilişkili kavramların yeterince tanımlanamamasından, kavranamamasından kaynaklandığını söylemiştik. Ne yazık ki klinik hekimlerde hastayı bu konuda yeterince bilgilendirebilecek düzeyde bilgi sahibi değiller. Ülkemiz de yapılmış bir çalışmaya rastlayamadım ama Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılmış bir çalışmada klinik hekimlerin %92'sinin bu konuda hastayı nasıl bilgilendirecekleri konusunda bilgi sahibi olmadıkları, %54'dünün de herhangi bir eğitim almağı ve kendilerini bu konuda yeterli hissetmedikleri bildirilmektedir. Medyanın negatif etkisi, yoğun bakım ünitelerinin eksikliği, ölüme dini yaklaşımlar… hocalarım daha önce çeşitli şekillerde tanımladılar, yine, çelişkileri yaratan diğer unsurlardır.

Sık rastlanılan çekince nedenlerinden bir tanesi de ölümün yeniden tanımlanmasıyla ilgili çekincedir. Ölümü gerçekten biz ilk kez mi tanımlıyoruz? Hayır ilk kez tanımlamıyoruz, M.Ö 5000 yıllarında hareketsizlik olarak tanımlanmıştı.

M.Ö 3500 de eski Mısır kayıtlarına göre ilk defa solumun desteklenerek, ağızdan ağza solunum yapılarak, kişinin hayata döndürülebileceği tespit edildikten sonra, solumun kaybının ölümün komponentlerinden biri olduğu ortaya çıktı. 4500 yıl kadar insanlık solunum kaybı olarak kabul etti ölümü. Anadolu kültüründe de ölümün, "son nefesini vermek ya da son nefesini teslim etmek" olarak tanımlanması sanırım bundandır. 4500 yıl sonra 18. yüzyılın başlarında dolaşımın ne kadar önemli olduğunun farkına vardı insanoğlu. 20. yüzyılın başında ilaçlarla desteklenebileceğini, 1956'da da defibratörün keşfiyle (gerçekten büyük bir devrimdir), dolaşım desteklenerek hastanın yaşamını sürdürebileceği ortaya koyuldu.

Bu tarihi bilgileri niye verdim çünkü bugün hastanın solunum ve dolaşımı desteklenerek (şüphesiz eşgüdüm bozulduğu için bir müddet sonra ölüm mutlaka gerçekleşecektir) uzunca bir süre mevcut halinde tutulması mümkündür. Çok yakın bir zaman önce bebeğin hayatını kurtarmak için annenin 12 gün yaşatıldığını sizlerde hatırlayacaksınız. Bu nasıl olabilir?

Ölüm bir anda olup biten bir şey değildir, bir süreçtir. Beyin ölümü, somatik ölüm ve hücresel ölüm. organ nakli de ölümün gerçekleştiği, hukuken ve tıbben ölüm olarak tanımladığımız noktadan sonra hücrelerin yaşaması esasına dayanmaktadır. Vücudun ölümünden sonra, organlar bir müddet daha yaşamlarını sürdürmektedirler. Çeşitli organların iskemiye ya da ölüme neden olan oksijensizliğe dayanıklılığı farklıdır. Merkezi sinir sistemi organları çok kısa (birkaç dakika) dayanabilirken, daha çok dayanabilen organlar merkezi sinir sistemi işleyen bir başka canlıya, insana aktarılabilmektedir.

Beyin ölümü tanısı neden gereklidir? Organ nakilleriyle bu gün gündemdedir ama yalnızca organ nakilleriyle gündemde kalması doğru değildir, başka sebepleri de vardır. Bir kere hastanın yakınlarını gereksiz umutlandırmamak, zaten ölmüş olduğunu bildiğimiz bir hastanın, öleceğini çok yakın zamanda öleceğini, kalbinin de duracağını bildiğimiz bir hastanın ölmüş olduğunu ilan etmek için gereklidir. Elimizdeki mevcut imkanların, adalet ve eşitlik prensibi gereği, daha çok yararlanması mümkün olan hastalara tahsis edilebilmesi için de gereklidir.

Hukukla tıp arasındaki temel çelişkilerden biri ölüm zamanının belirlenmesi ile ilgilidir. Hukuk, doğası gereği ölümün hep bir an olarak tanımlanmasını ister. Oysa tıp istisnai durumlar hariç, çok sıklıkla bir an olarak tanımlayamaz. Neyse ki; iç hukukumuz ölüm zamanını, "tıbben ölüm tanısının koyulduğu zaman" olarak kabul eder. Hekim kalbi durmuş diyorsa ya da hekimler kurulu beyni ölmüş diyorsa, o andır hukuk içinde ölüm.

Toplumda rastlanılan, beyin ölümü ya da ölüm kavramıyla ilgili İkinci önemli çekince yaratan sorun, tanıda hata yapılması endişesidir. Kanımca endişenin kaynağı, binlerce yıldır anlatılan yalancı ölüm hikayeleridir. Almanya'da geçen bir öyküsünde Mark Twain "ölülerin parmaklarına ziller bağlanarak 24-48 saat teneşir taşında bekletildiğini, bu bekleme sırasında en ufak bir hareket olursa

zillerin çalacağını, çaldığı zaman kişinin ölmediğinin anlaşılacağını anlatır." Kişiyi ölmeden gömmemektir ya da bu günkü anlamımızla ölmeden kişiden organ almamaktır amaçlanan.

Ölümün nasıl tanımlandığı önem kazanmaktadır. Kalp ölümünün tanımlanması bir hekim tarafından yapılabilir. Zaten yüz yıllardan beri hatta bin yılardan beri yapılmaktadır. Ama bu gün ön görülen, eldeki mevcut imkanların hepsinin en üstün düzeyde kullanılarak ölüm tanısının koyulmasıdır. Günümüzde beyin ölümü tanısı daha da ayrıntılı bir takım protokollere bağlanmıştır. Yasada da çok açıkça belirtilmiştir. Sayın Hocam kanunu yaşayan bir kişi olarak anlattı. Şüphesiz kanunu yapan parlamentodur, TBMM'dir ama, tabiri caizse kanunu yapan kişi olarak anlattı o yüzden bu konuya çok fazla değinmeyeceğim. Ancak korkuya sebep olan ana unsur, yalancı ölüm nedir? Yalancı ölüm, ölüm tanısının hatalı konulmasıdır. Günümüzde, hataların engellenmesi için gelişmiş tekniklerden yararlanılması ön görülmüştür, tanı kriterlerine bir takım sınırlayıcı maddelerde konulmuştur. Nedir bunlar? Beyin ölümüne karar vermek için komanın aşağıdaki nedenlere bağlı olamaması gerekir diyor Yasa. Primer hipotermi, hipotansif şok, geriye dönüşüm sağlayabilecek bir takım zehirlenmelerin mevcudiyeti gibi sınırlanmaların konulması da bu aslında korkunun çok da yerinde olmadığını düşündürmektedir.

Çok sıkı kurallara bağlanmıştır dedik, dört farklı uzmanlık alanından hekim değerlendirecektir ve bunlar nakil ekibinden olmayacaktır. Tutanaklar düzenlenecektir.

Kriterlerimiz dünya kriterlerinin ötesindedir, önündedir. Hocam "Yasa yapıldığında hakikatten çağının önündeydi" dedi. Bu gün için bile çağının önünde, Türkiye'nin dünyanın çok çok önünde olduğunu söylemek gerek.

Yine endişeleri giderecek önemli noktalardan bir tanesi Mark Twayn'in hikayesinde olduğu gibi bekleme süresidir, eğer ölüm etyolojisini, nedenini bilmiyorsanız 24 saat, nedenini biliyorsanız 12 saat bekleme süresi koyulmuş ve mümkün olan en gelişmiş yöntemlerle intrakraniyar dopplerle, serebral anjiografi ile uyarılmış potansiyeller gibi bir takım tıbbi olanaklarla değerlendirilmesi öngörülmüştür.

İç hukukumuz da ölüm nasıl tanımlanmıştır? Genellikle ölüm sonrası ile ilgilenilmiş. Ölümün tam olarak tanımlandığı tespit edebildiğimiz bir tane düzenleme var. O da yine 2238 sayılı yasa da, ölüm, beyin ölümü olarak tanımlamıştır.

Ölümle kişiliğin sonlanması, miras hukuku açısından yaklaşım… hukukun ölümün ne kadar içinde olduğu konusunda bize öngörü sağlıyor. Ceza Hukukuyla kesiştiği nokta nedir? Ceza hukuku; ölen kimdir, ne zaman, nerede, nasıl, neyle ölmüştür. Kast nedir? Ölüm cinayet, intihar yada kaza neticesinde mi meydana gelmiştir, bir başkasının da eylemi ya da kendi eylemiyle mi meydana gelmiştir. Başkasının eylemi söz konusu ise, bu başkası kimdir… sorularının yanıtını ver-

meye çalışacaktır. Şüphesiz, şüpheli ölüm, ani ölüm, zorlamalı ölüm gibi bütün nedenlerle meydana gelmiş olan, hatta bütün ölü duhul hadiselerinde de ceza hukuk tarafından değerlendirme gerekecektir.

Şimdi benim için daha da önemli olan noktaya, rıza kavramına, değinmek; rıza kavramının başlangıcı ve rızanın neye verildiği konusunda biraz daha zamanı geriye çekerek ölüm öncesi, ölüm sırası ve ölüm sonrasındaki düzenlemelerle ilgili birkaç cümle söylemek istiyorum. Ölüm kararının verilmesi, ölüm kararının verilmesinden sonra yaşamını (parantez içinde yaşamını) sürdürmesini sağlayan desteklerin çekilmesi. Kim karar verecek bu desteklerin çekilmesine? Yasa da hasta yakınlarının rızasının alınması öngörülmüştür. Dünyadaki kimi düzenlemelerde, hekimin kendisinin karar vermesi, kimi düzenlemelerde de hastane etik kurullarının konuyla ilgili kurulların karar vermesi yönünde değerlendirmeler yapılmıştır. Hasta transplantasyona gitse de gitmese de hasta organlarını bağışlasa da, ya da hasta yakınları organlarını bağışlasa da, bağışlamasa da bu yaşamın sonlandırılmasını sağlayacak işlemin yapılması gerekli olacaktır.

Mevlana "ölüm gününün düğün günü, olduğunu" söylemişti, şimdide "Şimdi yeni şeyler söylemek zamanıdır cancağızım" diyor. Bu sebeple dünyadaki bir takım örneklerle ülkemizde de yerleşmesi ve yeni düzenlemelere konu olması umuduyla birkaç cümle söylemek istiyorum.

İleriye dönük istek kavramı, henüz ülkemizde yok tek örneği yine 2238'de bağış yapmak, ama yalnızca bağış yapmak yetmiyor. Çünkü sorunumuzu çözmüyor, hastanın ölmeden önce mevcut yoğun bakımlarda ölüme yaklaşma periyodundaki yaşacağı bir takım sorunları, tedavinin ne zaman kesileceğini; ilaç tedavisinin, beslenmesinin gerektiğinde besin ve sıvı tedavisinin ve bunun gibi bir takım tedavilerin ne zaman kesileceği konusunda kendisinin karar verebilmesi mümkündür dünya hukukunda. Oysa, beyin ölümü gerçekleşmiş hastalarda ya da kalp ölümü gerçekleşmiş hastalarda da bir takım hukuki düzenlemeler sorunun çözülmesine direkt olarak olanak sağlayacaktır.

Yerine karar verme kavramı ülkemizde kanımızca çok yerleşmedi. Hep hastanın yakınlarına sorulması diyoruz. Hocam bütün dünyadan farklı olarak çok güzel bir noktaya işaret edildiğini, yasaya eşine sorulmasının koyulduğunu söyledi. Ancak çok önemli eksik bir nokta daha var. Hastaya " kendisinden sonra kime sorulmasını istiyor ya da ölen kendisinden sonra kime sorulmasını istiyordu" sorusu sorulmalıdır. Kanımca hastaneye yattığında sorulmalıdır. Hastaya "sizin başınıza böyle bir durum geldiği taktirde siz, sizin adınıza kimin karar vermesini istiyorsunuz" sorusu sorulmalıdır.

Yine uygulamada hekim arkadaşlarımızın hatta organ transplantasyonunda rıza alma sürecinde uğraşan arkadaşlarımızın da çok sıklıkla atladıkları önemli bir noktaya değinmek istiyorum. Rıza verecek olan kişi eşi ya da yakını kendi inanç ve düşüncelerine göre rıza vermez aslında. Rıza verilirken gözetilmesi gereken "O

kişinin, ölenin, rahmetlinin bu konuda ne düşündüğünün göz önünde bulundurularak" rıza verilmesidir. Yakının "Rahmetli organlarının bağışlamasını isterdi" diyebilmesidir. Çoğu kez bizim kültürümüz açısından zaten böyle gelişmektedir kavramlar. Ama bunun da mutlaka rahmetli ister miydi sorusuyla karşılaştırılarak çözümlenmesi, rıza verecek kişi ya da kişilerin bu konuda bilgilendirilmesi gereklidir. "Siz istiyor musunuz" sorusu aile içinde birtakım çatışmalara, çelişmelere sebebiyet verebilir. Oysa "O ister miydi" bu sorunun da çözümüne katkı sağlayacaktır.

Organ bağışı olmasa bile yine tartışılması gereken bir başka nokta; hastanın tedaviyi reddi, yaşamı destekleyen tedaviden vazgeçilmesi, ötenazi kavramı çok sık, biraz önce de karıştırıldı, ötenazi kavramı ile ilgili hatalar, bunların da düzeltilmesi gerekiyor. Birkaç cümle söylemek istiyorum; temel olarak organ naklinin değildir kişide beyin ölümü tanısının koyulması ya da tedavinin kesilmesinin amacı, aslında tedavinin kesilmesinin asıl gerekçesi, tedavinin yararsızlığıdır. Bu kişiye artık bizim yapabileceğimiz bir şey kalmamıştır, biz ondan organ istemiyoruz, çok sıklıkla bu konuda çok net olarak açıklanamadığı için organların alınmasında zorluk çekilmektedir toplum bu konuyu çok iyi bilmediği için. Artık asıl temel sebep, tedavi yararsızdır, bundan sonra yapacağımız bir şey kalmamıştır, bundan sonra yapılacak tek şey eğer rıza veriyorsa ölü bedenin organ nakli için hazırlanması, eğer vermiyorsa son yolculuğuna uğurlanmak üzere hazırlanmasıdır. Bunun da mutlaka kişilere hem hukukçular hem de tıp adamları tarafından, rızayı alacak kişi tarafından açıkça belirtilmesi gerekir.

Ötenazi kavramı da çok karıştırılan kavramlardan biridir. Bu konuda yapılan hatalara da birkaç cümle ile değinmek isterim. Yararsız tedavinin bilimsel verilere dayanarak kesilmesi ötenazi değildir, "hastayı evine götür" dersiniz, ötenazi midir? Bazı kaynaklar "pasif ötenazi" olduğunu söylerler. Hayır! tedavisi artık yararsızdır, yapılacak bir şey kalmamıştır, asıl hastalığı tedavi edemiyorsunuzdur "hastanın ya da yakınlarının rızasıyla evine dönmesini önerirsiniz", kanımca bu ötenazi değildir. Yararsız tedavi nedeniyle hasta, yakınlarının isteği ya da rızasıyla tedavinin kesilmesi ötenazi değildir!. pasif ötenazi nedir? Hastanın yaşamını destekleyen araçların çekilerek ölümün hızlandırılmasıdır, ölüme yaklaşma periyodunun hızlandırılmasıdır.

Kekimin yararsız tedaviyi yapmama hakkı vardır, Hasta Hakları Yönetmeliğinin 8. Maddesi bunu açıkça söylüyor. Peki, tedavi kesmeye ne zaman karar vereceğiz; yaşam kalitesiyle bağlantılandırılarak karar vereceğiz, Kişinin durumunun aileye, topluma getireceği yük yaşam kalitesinin değerlendirilmesinde bir ölçüt değildir, Ölçütler, fiziksel, sosyal ve mental fonksiyonların durmuş olmasıdır, yaşamın bağımsız olarak sürdürülemeyecek olmasıdır, bireyin iyiliği, (İngilizce'de "best-interest" dedikleri) gözetilir. Burada da hastanın kişisel değerleri, karar verme süreci konusunda söylediğim gibi, yerine karar verme sürecinde söylediğim gibi, kişinin kişisel değerleri gözetilmelidir.

Bütün bunlar aslında geri dönüşümsüz bilinç kaybı olan beyin ölümü gerçekleşmiş hastaya da işaret etmektedir. Hasta tedaviyi reddediyorsa tedavinin kesilmesinde söz konusudur. İleriye dönük bildirim, iç hukukumuzda da mutlaka düzenlenmelidir.

Kalp atımsız donör beyin ölümünden kavramı biraz daha farklıdır. Yeni tasarıda kalp ölümü gerçekleşmiş, kalp atımsız donör kavramına özellikle atıfta bulunuluyor. Daha çok merkezden organ temini toplanması için birtakım çalışmalar yapılması öngörülüyor. Bu sebeple buna bir, iki cümleyle, özellikle değinmek istiyorum; Kalp atımsız donör kavramı nereden alınmıştır? Mastricht Kriterleri diyor ki, "Hastaneye ölü duhul gelen veya hastane öncesinde de resultasyon uygulanmış, ölüm zamanı tam olarak bilinen donörlerden organ alınabilir", "hastanede ölen ve resultasyona cevap vermeyen ölüm zamanı tam olarak belgelenebilenlerden de alınabilir", hastaneye yaşamla bağdaşmayan bir travma öyküsü ile gelen ancak kalp atımı bulunan beyin ölümü kriterlerini karşılamayan olgulardan da alınabilir". Organ bu tip olgularda kanımca "kalp ölümü gerçekleştikten sonra" alınmalıdır. Beyin ölümü kriterleri araştırılırken ya da tanı koyulduktan sonra kısa bir süre içinde kalp fonksiyonu duran hastalardan, yoğun bakımda gerçekleşen, beklenmeyen kardiyak arrest vakalarından alınabilir. Bunların pek çoğu alsında hastanede yatmakta olan hastalardır çünkü zaman çok sınırlıdır, özellikle hastane öncesi bakım ve hastane öncesi müdahale imkanlarınız sınırlıysa o zaman hastanenize gelen hastanın çok sıklıkla ölü olarak gelmesi ve ölüm zamanı tam olarak tespit edilemiyorsa kalp ölümü gerçekleşmiş olgularda net olarak organ alınabilmesi pratik anlamda çok mümkün değildir. Peki, resusitasyonon ve ilgili birtakım etik kararların durumu nedir? Kanımca bunlar hukuk açısından her zaman düzenlenmesi gerekmeyen tıbbi bir kararlardır. Resusitasyon, ölümü engellemek için yapılır, hangi hastaya yapılmalıdır? ne kadar sürdürülmelidir? ne zaman sonlandırılmalıdır? soruları hekim tarafından mutlaka yanıtlanmalıdır. İç hukukumuzda bu konuda düzenlemede yoktur, ancak her hastaya göre değişebileceği için hukuki düzenleme gerekmeyen tıbbi kararlar olması gerektiği kanısındayım. .

Ölümü kesin olan olgularla ilgili asıl vurgulamak istediğim nokta ise; geri dönüşsüz durumlarda tekrar eden resultasyonlara gerek olmadığıdır. Kronik hastalarda da yine "do not resituate dedikleri İngilizce'de "resultasyon yapma" kararı verilebilmelidir.

Hekimleri bu noktada kusurlu ve suçluymuş gibi gösterebilen birtakım tartışmaların hukukçularla aramızda varolduğunu gördüğüm için bunu özellikle vurgulamak istiyorum; bu da mutlaka hukukumuzda "do not resituate", "resultasyon yapma", bu hastanın tekrar canlandırılmasında tıbben gerek yoksa yapılmaması uygundur.

Niye kalp atımsız donörleri istiyoruz? Organımız az, o yüzden istiyoruz,

Türkiye'de organ yokluğu nedeniyle günde ortalama 7 kişi ölüyor. Hastanın ölüme yaklaşma sürecinde agoni döneminde etik tartışmalar var; kalp ölümü gerçekleşmeden, Türkiye'de olduğunu zannetmiyorum bunun ama dünyanın pek çok ülkesinde kalp ölümü gerçekleşmeden daha kalp ölümünün gerçekleşeceği bilinen hastalarda hastanın ameliyathaneye aktarılması ve kalp ölümü gerçekleştiği anda mümkün olan en taze şekilde organlarının alınması için birtakım çalışmalardan söz ediliyor. Bunların da etik dışı olduğu, uygulanmaması gerektiği konusunda çok ciddi tartışmalar sürmektedir. Niye? Çünkü hastanın rahatlatıcı tedavilerin verilmesinin yaşamı uzattığı kanıtlanmış durumda, her ne kadar o da tartışma konusu, yaşamın uzatılması, bu durumda doğru mudur, hazırlayıcı tedavilere başlanması bu süreci hızlandırıcı bir etki yapıyor mu, ameliyathaneye indirilmesi kişinin rahatsız olması anlamına geliyor mu bu gibi bir takım sorular da teknik olarak cevaplanması gereken sorulardır.

Yine, Hocam ve Sayın Savcım bahsettiler ama benim önemsediğim ve bazı noktalarda Onlarla çeliştiğim bir hususta; "zorla alım" dır. Dünyada üç tane alım şekli tanımlanabilir; zorla alım, rızaya dayalı alım ya da varsayılan alım.

Varsayılan alım; kişinin eğer karşı bildirimi yoksa "benim organlarımı almayın" demediyse o zaman "bu kişi bunu kabul ederdi" varsayımından hareketle organlarının alınmasıdır. Türkiye'de her üç durumunda bir arada iç içe geçmiş durumda olduğunu görüyoruz ve bence Türkiye bunlardan bir tanesini seçmelidir. Yine, bence, rıza prosedürleri üzerinde yoğunlaşmalıdır. Kişinin en temel haklarında bir tanesi "kendi geleceği hakkında karar verme" hakkıdır. Şüphesiz, organ ihtiyacı vardır, mümkün olan en fazla organın alınması en fazla hastanın kurtarılması anlamına gelecektir, bunlar şüphesiz çok kutsal değerlerdir, ancak kişinin rızası da öncelikle göz önünde bulundurulmalıdır.

Varsayılan alım için, Türkiye genelini değerlendirdiğimizde maalesef eğitim düzeyimiz yeterli değildir. İletişim ağımız yeterli değildir. Devlet ile halk arasındaki iletişim bile; kişinin "ben organımın alınmasını istemiyorum" dediğini, alımı reddettiğini bildirmesine olanak tanımayacak düzeydedir. O zaman kornea almaya karar verdiğiniz cesette reddedip reddetmediğini nereden bileceksiniz, nasıl karar vereceksiniz? Kayıtlarımız yeterli mi? reddetmiş bir kişinin kayıtlarına nasıl ulaşacaksınız ? Kornea alınması sırasında bu reddi araştırmayacaksınız.

Kayıtlarımız bu haldeyken kimlerin bağış yaptığını bile bilmiyoruz. Binlerce kişi bağışladı ama biz kimin bağışladığını bilmiyoruz, onun için de dönüyoruz tekrar aileden rıza alıyoruz. Keza, ülkemizde yine bir uygulama; sosyal yapımızdan kaynaklanan bir uygulama; kişi kendisi bağışlamış olsa bile dönüp ailesine sorma zorunluluğunu hissediyor. Pek çok organ nakli ile uğraşan arkadaşımız bu konuda rıza alma gayreti içinde olan arkadaşımız bunu ifade ettiler; biz her zaman ailesine de sorarız mutlaka kendisi bağışlamış olduğunu bilsek bile çünkü kayıtlarımızda yeterli değil, bunun da burada önemli etkisi olduğunu düşünüyorum.

Eğer nitelikli ve doğru bir düzenleme yapılabilirse, ki önerim Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlık numarası kullanılarak kayıt tutulmasıdır. Kimlik numarasına göre her durumda ulaşılabilecek bir bilgi ağı kurulmalı, organ talebinde bulunmadan bağış ya da ret olup olmadığı araştırılmalıdır. İnternet sayesinde kimliği bilinen bir ceset için kaybedilecek zaman birkaç saniye ile sınırlıdır. Bu bize başka bir olanak daha sağlayacaktır; "kim bağışladı" bileceğiz. Tekrar rıza alma süreci yaşanmayacak aksine çok zaman kazandıracaktır.

Afetlerde ve kazalarda zorla alım yine, bu sebeplerle çok Türkiye şartlarına uygun bir sistem değildir. Nitelikli bir organizasyon yapılabilir ve kimin bağışladığı kimin reddettiği tanımlanabilirse şüphesiz uygulanabilir.

Adli olgulara girmeden önce kaza, doğal afetler sonucu vücudun uğradığı harabiyet nedeniyle yaşamı sona ermiş olan bir kişinin yanında yukarıda sayılan kimseler yoksa sağlam doku ve organları vasiyet ve rıza alınmaksızın nakil edilebilir deniyor. Doğru olduğunu düşünüyorum. Demin söylediklerimin tersine, Kanun'un bakış açısından baktığımda bu bir yasaklama değil, kimi zaman savcılarla aramızda çıkan tartışmalar var hatta Yargıtay kararlarına kadar yansımış, mahkeme konusu olmuş noktalar var; bir savcımız mahkeme sürecinde bu maddenin bir yasaklama maddesi olarak yorumlanması gerektiğini ifade etmiş, Yargıtay tutanaklarında var. Oysa bu, bir yasaklama değil, bir izin verme. Böyle bir durumda rıza aranmayacağını bildirmeyi amaçlayan bir maddedir.

Adli olgulara bakalım birazda; kaynaklar organ nakli için kullanılabilecek kadavraların adli vakayla ilişkili olanları, %70'idir diyor.Diğer durumlarda olduğu gibi adli olgularda da ailenin rızası varsa organ alınabileceğini ifade etmek gerekli. Adli olgularda organ alımı için bir yasal engel yok ancak şu var; Cumhuriyet Savcısı çok hızlı hareket etmek zorunda, yanında yetkin, nitelikli, ehil bir adli tabip bulundurmak zorunda. Ve ne yazık ki, yasal düzenlemelerimiz sebebiyle herhangi biri hekimin adli tabip olarak görevlendirilmesi mümkün Türkiye'de, bu da önemli sıkıntılardan bir tanesi, oysa organ nakli yapılacak bir adli olgu gibi önemli bir olguda ölü muayenesinin çok dikkatle ve hızla gerçekleştirilmesi gerekir. Organ alımına hazırlık ve tıbbi müdahaleler esnasında delillerin çok önemli bir kısmının kaybolması olasıdır. Bu ortamda savcıyla birlikte bilirkişi olarak mutlaka bir adli tıp uzmanı bulunmalıdır. 5237 Sayılı Kanun ölü muayenesi görevini hekime verir, savcı katılandır. Eski kanunda ise ölü muayenesini savcının görevi olarak tanımlardı. "muayeneyi savcılar yapar" diyordu, başka kanunlarda da zaten muayenenin yalnızca hekim tarafından yapılacağı bildirilmişti, bu bir çelişkiydi düzeltildi. Ancak eski kanunun bakışına bağlı alışkanlık devam ediyor. Kanımca bu özellikle organ nakli için organ ve doku alınacak olgulargibi zor olgularda savcılara bir haksızlıktır. Ne kadar tecrübeli olursa olsun bu olgularda olaya, gelişimine vakıf olması zordur. Savcı burada, müteselsil sorumlu olmamalıdır, yediemin olmalıdır, nezaret eder. Sorumluğu var mıdır? Katılan kişi olarak sorumluluğu vardır, görmek, onaylamak zorundadır. Kaldı ki aslında tüm

ölü muayenesi ve otopsi işlemleri için de bu geçerlidir kanımca. Kendi adıma; herhangi bir savcının, sadece hukuk fakültesinin 4. sınıfında aldığı adli tıp dersiyle, ya da sadece staj sırasında edinilen bilgiler veya tecrübe ile gerçek anlamda otopsi ya da ölü muayenesi yapabilecek yetkinliğe ulaşabileceğine inanmıyorum. Bu sebeplerle mutlaka ve mutlaka organ transplantasyon ekiplerinde, ekiplerinin gittiği yerlerde mümkünse bir adli tıp uzmanının bulunmalı, eğer olay adli vâka ile ilişkilendiriliyorsa ölü muayeneleri adli tıp uzmanı tarafından yapılmalıdır. Bu bize bir pratik kazanç daha sağlayacaktır, nedir; otopsi yapmadan mevcut teknik imkanlarımızla, otopsiye gitmeden ölüm sebebinin tespit edilmesi mümkün olabilecektir ve yine bir yanlış noktayı daha düzeltmek istiyorum, o yanlış noktada şudur; yalnızca ölüm nedeninin biliniyor olması ya da mevcut organların ölüm nedeniyle ilişkili olmadığının tespit edilmiş olması adli olguda adli delilleri toplama sürecinin tamamlandığı anlamına gelmez. Çünkü otopsi sürecinde de organların ilişkileri mutlak önemlidir, organların yalnızca dış muayenede de kime, kimden, kim tarafından meydana gelmiş sorularının yanıtlarının verilebilmesi için en azından ölüm sebebi bilinse bile tam ve nitelikli bir ölü muayenesi yapılması, arkasından da organ alım sürecinin adli makamlar tarafından gözlenmesi gereklidir. Gerekliyse bir adli tıp uzmanı mutlaka o ameliyat sürecine katılmalıdır keza, ameliyat süreci sonrasına ameliyat sürecine savcı da katılabilir her ikisi de sorumlu oldukları düşüncesinden hareketle, mutlaka olayların nitelikleri tutanakla tespit edilmelidir. Keza, otopsi sırasında organ nakli yapılmış ve özellikle çok sayıda organı alınmış, karaciğeri, böbrekleri, kalbi alınmış bir cesette tekrar olayın değerlendirilmesi çok büyük zorluklar arz etmektedir, olayın akış sürecinde bu şekilde değerlendirilmesine imkan sağlanmış olacaktır, mutlaka bir adli tıp uzmanı da bulunmalıdır.

Son olarak adli olgulardan organ ve doku alınmasına herhangi bir yasal engel bulunmadığını, bunların çok önemli bir kaynak olması nedeniyle görmezden gelinemeyeceğini ancak bir adli tıp uzmanı eşliğinde gerçekleştirilmesi gerektiği görüşümü vurgulayarak konuşmamı bitiriyorum.

Galiba süremi önemli ölçüde aştım. Cezalandırıcı maddelerden Sayın Savcım söz ettiler. Çok, çok teşekkür ediyorum.

PROF. DR. MEHMET HABERAL - Sayın Büken'e teşekkür ediyorum, gerçekten çok önemli konuları gündeme getirdiler, bunlardan bir tanesi; tıbben ölüm yani beyin ölümü. Maalesef, en çok karıştırılan konulardan bir tanesi koma ile beyin ölümüdür. Oysa, bunun tarifi 11. maddede çok güzel yapılmıştır. Burada önemli olan şey şu, ne deniyor 11. maddede; hastalara bilimin ulaştığı düzeydeki bütün imkanlar uygulanmasına rağmen, eğer beyin hücreleri geriye dönülmeyecek şekilde ölmüş ise, o hasta tıbben ölmüş diye kabul edilir. Dahası, o Komisyon Toplantısında Sayın Mahir Avlun bana bir soru yönetti, ki o zaman 1970'li yılları düşünün, dedi ki " Sayın Haberal, bu söylediklerinizin 2000'li yıllarda tedavisi ya da çaresi bulunmayacağını nereden bilebilirsiniz?",

ben de "Bilimin dünyada ulaştığı en üst düzey bugün bunu gösteriyor, dolayısıyla biz hastalarımıza bunu uyguluyoruz ve ona göre karar veriyoruz" demiştim ve kendisine bir soru yöneltmiştim, demiştim ki, "siz şimdi buradan çıkacaksınız, 5 dakika sonra ne olacağını bana söyleyebilir misiniz?", "söyleyemem" demişti, "ee, ben de o zaman söyleyemem" demiştim.

Dolayısıyla değerli konuklar, değerli Savcım, 11. madde çok önemli, tıbbın bütün imkanları uygulanacak, hedef budur, buna rağmen eğer hastalarımız ölürse o zaman onun organlarından mutlaka yararlanmak gerekiyor. Görülüyor ki, 2238 ve 2594 sayılı Yasalar hakikaten, ne kadar detaylı hazırlanmış, tüm bunların hepsini tartıştık ve sonunda bu Yasalar o hale geldi, gerçekten bu konuda o dönemlerde de katkısı olan herkese ben bugün de çok teşekkür ediyorum.

Evet, şimdi ben artık şunu kabul ediyorum; savcılarımız izin veriyor, adli tabiplerimiz izin veriyor ve organları alıyoruz ve bizde hastalarımıza kullanıyoruz ama acaba bu organizasyonu yaparken ne dedik? "Yasa, eğitim ve koordinasyon". Şimdi Yasa çok güzel, eğitim yapılıyor ama koordinasyon nasıl yapılıyor. Tabii, bu çok önemli. Örnek verdim işte, bakın, Malatya'da organ çıkıyor, dahası aslında geçmiş yıllarda California'da böbrek çıkıyordu Türkiye'ye bana gönderiliyordu ve ben onu kullanıyordum. Acaba nasıl yapılıyor? Tabii, bu işte Sayın Bozoklar'ın çok önemli katkısı olmuştur, acaba Sayın Bozoklar ve arkadaşlarının problemi nedir ki, onu biz burada çözmeye çalışalım.

OP. DR. ATA BOZOKLAR - SAĞLIK BAKANLIĞI ULUSAL KOORDİNASYON KURULU ÜYESİ - Sayın Başkan, değerli katılımcılar, bu ilerleyen saatte elimden geldiği kadar sabrınızı zorlamamaya çalışacağım. Söylenmesi gereken pek çok şey zaten söylendi ve ben sadece şu ana kadar duyduklarınızı farklı bir perspektiften koordinasyon ve koordinatör gözüyle" değerlendirmeye çalışacağım.

Konuşmalarıma senelerce bu slaytla başladım. Bugün ilk kez Sayın Haberal Hocamın huzurunda da aynı slaydı gösterebilmekten büyük onur duyuyorum, çünkü ülkemizde transplantasyon onun gayretleri ile ve ilk kez 1975 yılında gerçekleştirdiği başarılı böbrek nakliyle başladı. Hepimiz o nakilden sonra motive olduk… Dikkat ederseniz, bu slaytta diğer bir önemli mesaj daha var. Önce Sayın Haberal hocamız, daha sonra da Sayın Karpuzoğlu hocalarımız arka arkaya başarılı transplantasyonlar gerçekleştirmekle kalmadılar ve aynı zamanda Başkent ve Akdeniz gibi iki büyük üniversitenin kurulmasını da sağladılar. Bu durum tespiti organ naklinin gücünü göstermesi açısından önemlidir. Ülkemizde hele de o yıllarda üniversite kurmanın zorlukları düşünülürse, bu gücü kavramak kolaylaşacaktır.

Organ nakli zor bir şeydir ama böylesine de bir yıldızı vardır. İşte, biz de Ege Üniversitesi'nde, bu işe başlarken diğer pek çok merkezin de yaptığı gibi bu yıldızın peşinde koşuyorduk... Bütün gayretimizle işe koyulduk ve başarılı bir kaç na-

kilden sonra hiç ummadığımız büyük bir engelle karşılaştık. Biz ameliyatları yapıp gazetelerde, dergilerde, medyada boy boy resimlerimiz çıkarken bir süre sonra hastalara takacak organ bulamamaya başladık... Buna "Pittsbourg-Cambridge Sendromu" deniyor... Dünyanın pek çok yerinden bu adı geçen şehirlere giderek üst düzey organ nakli eğitimi alan cerrahlar ülkelerine döndüklerinde organ bulamadıkları için ameliyatları yapamaz hale geliyorlar. Organ takabilmek için organ bulabilmek gerekli ve bu da sadece başka bir insanın bağış yapması ile mümkün. Bunu sağlayamadığınızda ise insanların alt alta dizildiği bekleme listeleri, bekleme listesinden çok birer ölüm listesi haline geliyorlar. İnsanları listeden tedavi olduklarında değil, öldüklerinde çıkarabiliyorsunuz...

Hepiniz hayatınızda çok trajedi görmüşsünüzdür, o nedenle ilk bakışta bu durumu diğerlerinden ayırmakta zorlanabilirsiniz. Pediatri (çocuk), onkoloji (kanser) klinikleri, böyle trajedilerle doludur ve her gün bir sürü insan kaybedilir. Öyleyse organ nakli hastasını farklı kılan nedir?...Tek fark, burada yapılabilecek çok şey vardır... Şu slaytta gördüğünüz bronz madalyalı kayakçı 18 ay önce karaciğer nakli olmuş... Ne kadar inanılmaz değil mi? 18 ay önce ölümle pençeleşirken başarılı bir nakil sonrasında içimizden herhangi biri kadar sağlıklı... Hatta belki de daha fazla... Öyle ya bizim bu güne kadar kış olimpiyatlarında bronz madalya kazanmış sporcumuz yok... İşte, organ naklinin sihri ve büyüsü budur. Gece - gündüz, aydınlık - karanlık, siyah - beyaz gibi bir şey. Eğer siz bir organ bulur ve takarsanız, hastalar bu kadar iyileşebilir, takamazsanız da ölür!

İşte bu, ilginç yapısı ve durumu nedeniyle organ bulma olgusunun, insan bilinci taşıyan herkes de bir sorumluluk duygusu yaratması kaçınılmazdır. Bu özellikle hasta yakınları ve hekimlerin üzerinde büyük bir baskı oluşturur. Yapabilecek çok şeyiniz var ama yapamıyorsunuz... Bu suçluluk duygusu, yani organ bulamadığınız için hastaları tedavi edememek, hepimizi ciddi bir riski almaya kadar götürmüştür... Riskli de olsa hayat kurtarıcı olan bu model canlı vericili organ nakilleridir. Bir insanın yaşarken iki organından birini veya bir organının bir parçasını, diğerine vererek onun hayatını kurtarabilmesi böylece mümkün olmuştur. Hepinizin de fark edeceği gibi burada verici olan kişi bütünüyle sağlıklı bir insandır ve böyle bir insanın ameliyat edilmesi oranları düşük olsa da riskler taşır. Verici ameliyatı sırasında dünyada da bazı ölümler bildirilmiştir. Bu konu gerek etik, gerek sosyal ve gerekse de bilimsel açıdan çok değişik biçimlerde yorumlansa da hayat kurtarıcıdır. Ama, kim kime organ verebilir, organ ticaretini önlemek için kaçıncı derece akraba sınırı konulmalıdır, akrabalar arası sınırlamalar suistimalleri önlemeye yeter mi, insanın üçüncü, dördüncü derece akrabasından yakın dostları olamaz mı ? gibi soruların yanıtlarını bulmak çok da kolay değildir...

Dünya bu konuda etik prensiplere dikkat ederek canlı vericili nakilleri bütün organ nakillerinin % 25'iyle sınırlı tutabilmiştir ancak biz ne yazık ki, ülkemizde insan hayatına yeterince değer veremediğimizden ve oldukça geniş ailelerimiz olması nedeniyle canlı vericili nakilleri % 75'lere kadar çıkartmış durumdayız...

Bunun insan hayatını riske atmaktan başka diğer bir problemli yanı daha olduğunu da unutmamalıyız... " Organ mafyası"... Canlı vericili nakiller ne yazık ki, beraberlerinde bu tehlikeyi de taşırlar. "Kadavradan nakillerde" çok değerli arkadaşlarım, bunun önemle vurgulanmasını istiyorum; asla organ mafyası faaliyetleri yürütülemez... Ama canlı verici nakillerde "organ mafyası" diye bir gerçek vardır ve bu da organ naklinin üzerinde kara bir lekedir. Sayın Haberal'ında konuşmasında ifade ettiği gibi ülkemizde bu tür illegal faaliyetlerin tek bir sorumlusu olmasına rağmen dışardan bakıldığında ülkemiz bir organ mafyası cenneti görünümünü almıştır. Bunun nedeni %75 oranında yapılan canlı vericili nakillerdir.

Yeterince kadavra organ bağışı olmamasının, hastaların hayatlarına malolmasının ötesinde diğer bir olumsuz sonucu da devlet bütçesinde yarattığı açıklardır. Bugün için kayıtlı yaklaşık 45 bin diyaliz hastasının hepsine birden böbrek takabilsek, ülkemizin yıllık kazancı her yıl için, yaklaşık 1 milyar dolar civarında olacaktır ve bu paraya ülkemizin ihtiyacı olduğu kuşkusuzdur...

Evet, özetlemek gerekirse aşağıdaki üç büyük gerekçe,

1-Bekleme listeleri,

2-Canlı vericili nakil oranları ve organ mafyası riski

3-Ülke ekonomisinde oluşan büyük kayıplar,

bizi mecburen kadavradan organ teminini arttırmaya yönelik organizasyonlar oluşturma noktasına getirmiştir.

Öncelikle kadavradan organ bulma konusunda bugün için bulunduğumuz noktanın tespitini yapalım. Bu tür organizasyonlar değerlendirilirken kullanılan ölçü milyon nüfus başına her yıl için belirli bir bölge ya da ülkede temin edilen kadavra donör sayısıdır (**per million people, PMP**). Avrupa ortalaması 20 civarındayken, İspanya 35 hatta bazı bölgelerde 50 leri bulmakta, ama ne yazık ki Türkiye de bu değer 3 ü geçmemektedir. Slaytlarda da bu açıkça görülmektedir.

Peki bunun sorumlusu kim? Niçin bu kadar gerideyiz?..

Konuya yabancı herkes bu soru sorulduğunda hemen ülkemizin, kültürel durumu, sosyo-ekonomik düzeyi vesaire gibi gerekçeler göstereceklerdir ve problemi sanki halkın bir eksikliğiymiş gibi sunacaklardır ama burada bizim engelimiz halkın tavrından kaynaklanmamaktadır. Bu slaytta 126 tane beyin ölümü vâkasının yakınları ile konuşma sonuçlarını görüyorsunuz. Yani yoğun bakımda, yeni ölmüş hastaların yakınlarıyla konuşan doktorların organ bağışı talep etmelerinin sonuçları Bilmiyorum sizi şaşırtıyor mu ama 1/3'te üzerinde bir oranda bağış yapıldığını görüyorsunuz. Yakınlarını henüz kaybetmiş insanlar o acılı anlarında, kendileriyle bağış için konuşulduğunda ve yakınlarının organları istendiğinde % 38 oranında bağış yapıyorlar... Bu yeterli bir orandır. Bugün dünyadaki diğer pek çok ülkede de bu oran yaklaşık aynıdır, hatta Amerika Birleşik Devletleri'nin bazı eyaletlerinde bu oran % 20-25'lere bile düşebilmektedir... Devlet-millet gü-

vensizliğinin bizim boyutumuzda yaşandığı bir ülkede bu % 38 lik organ bağış oranı, gerçekten inanılmazdır ve sosyo-kültürel düzeyle de zannedildiği kadar ilgili değildir.

Bu grafiği de çok çabuk geçeceğim. Ülkemizde sosyo-ekonomik düzey ve kültürlülük katsayısı arttıkça ne yazık ki, organ bağışı oranı düşmektedir! Bu grafikte organ bağışlamayanlar arasında hekimler bile vardır. Kimi bu konuda doktor kadar eğitebilirsiniz?.. Demek ki, temel sorun, organ bağışını istediğiniz kişiden kaynaklanmıyor. Bu işin görünenin ötesinde bir de dev gibi görünmeyen bir yüzü daha var.

Tabii ki, burada söylediklerimiz yanlış anlaşılmamalı. Halkın eğitimi için gerekli çabaların gösterilmesi ve bu oranın yükseltilmeye çalışılması çok önemlidir ama burada asıl sorumluluk hekimlere ve devlete düşmektedir. Kadavra donörü bulmak konusunda ülkemizin en temel eksiği **ölümlerin zamanında tespit edilememesi ve sisteme bildirilememesidir**... Ölümleri zamanında tespit edemezseniz, yakınlarına sorup o insanın organlarını da alamazsınız. Bir organizasyon kurmazsanız o organları taşıyamazsınız. Bir organizasyon kuramazsanız, bağışlanmış organları ufak tefek adli problemler nedeniyle kaybedebilirsiniz. Ve işte, ne yazık ki, bizim ülkemizin en önemli eksikliği de budur. Biz hep "aile görüşmesine" takılırız, sanki her şey bir kişi ile konuşulup onun bağışlaması ile hallolabilecekmiş gibi... Oysaki, yoğun bakımların düzeninden, ölümlerin tespitlerine ordan organ bağışına, kadavra donörün organlarının tıbben korunmasına, organ çıkarma ameliyatının yerinin ve zamanının tespitine ve çıkan organların yerlerine ulaştırılması, adli prosedürlerin tamamlanması, cenazenin kaldırılarak gerekli envanterin tutulması gibi işlerin tamamlanmasına kadar geniş bir organizasyon sürekli faaliyet halinde olmalıdır.

Her şeyden önce çok önemli olarak gördüğüm bir kavramı üzerine basarak ifade etmek istiyorum. **"Bir insan yoğun bakımda ve solunum cihazına bağlı olarak ölmediyse organları kullanılamaz"**. Tekrar edeceğim, herhangi bir yerde ölen insanların organlarını alamazsınız. Trafik kazasında, deprem bölgesinde hatta hastanenin herhangi bir yatağında, acil serviste ve e-maillerde sıklıkla duyduğumuz türlü şekillerde ölen insanların organlarını alamazsınız, çünkü o organlar hiçbir işe yaramaz. Bir insanın illaki yoğun bakımda ve illaki de bir solunum cihazına bağlıyken ölmesi gerekir ki, organları kullanılabilsin.

Şimdi ne büyük bir tabu yıkıldı değil mi? Deprem bölgelerinden organlar çalındı diye kıyametler koptu. Hatta bizler de oraya müfettişler gönderdik. Adeta hayalet avcılığı yapsınlar diye... Ancak yoğun bakımda, hem de çok gelişmiş bir yoğun bakımda ve solunum cihazına bağlıyken ölen insanların organları kullanılabilir...

Bu ne demek? "Bir ülkenin her şeyden önce, iyi yoğun bakımları olması şarttır" İyi, gelişmiş ve solunum desteği verebilen yoğun bakımlar her şeyden önce yaşayanlar için gereklidir. Buralarda hastalar hem daha uzun yaşatılabilir ve kur-

tarılabilir, hem de kurtulamadıklarında organ donörü olmaları açısından değerlendirilebilir. Yani bu alt yapı iyi bir sağlık hizmetinin temelidir. Zaten dikkat edilirse, dünyada iyi sağlık hizmeti vermeyen hiçbir ülke yoktur ki kadavra donör sayısı çok olsun.

Hazır yeri gelmişken bir ara organ mafyasıyla ilgili olarak, marketlerin önünde eterle uyutularak organları alınıp, öldürülen ve çöpe atılan insanların haberleri çok yaygınlaşmıştı Biz de önce Adli Tabiplik Ege Bölgesi Grup Başkanlığı ile ve sonrasında da TC. Emniyet Müdürlüğü ile ortak bir çalışma yürüterek ülkemizde böyle hiçbir vakanın bugüne kadar tespit edilmediğini ortaya çıkardık ve bunu medyaya sunduk. İlgili yazıları slaytta görüyorsunuz altında da, imza, Sn Ahmet Pek, 1. Sınıf Emniyet Müdürü olarak verilmiştir.

Bunu o zamanlar gazetelerde yayınlamıştım ama hiç kimse pek ilgilenmedi, çünkü birisi uçan bir inek gördüm dediğinde o kadar hoş, o kadar ilgi çekici ki, tersi kanıtlandığında ve ineğin uçmadığı ortaya çıktığında, insanlar hayal kırıklığına uğruyor ve haber ilgi çekiciliğini kaybediyor. Organ naklinin, konuşmamın başında bahsettiğim bu ilginç büyüsünü bazen de böyle büyük efsanelerin oluşmasını kolaylaştırıyor. İnsanlar kendi kabuslarına çok hızlı biçimde inanıyor ve hızla yayıyorlar. Böyle seçkin bir topluluğun en azından bunları bilmesi gerektiğini düşündüğüm için ben de konuşmam da bu konuya biraz geniş olarak yer verdim.

Diyelim ki; güzel, yoğun bakım yataklarımız var, hizmeti de veriyoruz, tespit edeceğimiz ölümler de var... Peki kim tespit edecek?.. Elbette hekim tespit edecek. Eğer hekim gerektiği anda o ölümleri tespit etmezse ve kayıt altına almazsa - bu ek bir görevdir - o zaman bu kişinin yakınlarıyla konuşacak bir sistemi de devreye sokamazsınız. Pek çok insanın yoğun bakım koridorlarında bir muhatap aradığını ve bulamadığını biliyorum. Yani bir insana öldüğü anda "öldü" demek en önemli parametrelerimizden bir tanesidir. Bir koordinatörün sloganı budur çok değerli katılımcılar; **"ölmemiş bir insana öldü demek ne kadar büyük bir hataysa, ölmüş bir insana zamanında öldü diyememek aynı derecede büyük bir hatadır."** Bu hem vicdanen, hem bilimsel olarak, hem de hukuken böyledir.

Beyin ölümü = ölümdür, kavramını da çok iyi anlamalıyız. Bazen sofistike tartışmalar içinde konudan uzaklaşıyor olsak da bir şeyi unutmamak gerekir: **"Tek bir ölüm vardır o da beyin ölümü."** Ölümün kalple direk ilgisi yoktur... Kalbi durup yere düşen bir insan ölü değildir... Beynine kan gitmediği için beyni ölene kadar da sağ kalır. Bu süre içinde kalp tekrar çalıştırılırsa ölüm de vuku bulmaz. By-pass ameliyatında hastanın kalbi saatlerce durdurulur ve bu süreçte mekanik bir pompa ile vücuda kan pompalanarak beyin canlı tutulmaya çalışılır, çünkü beyin ölmeden insan ölmez. Bir insanın kalbinin hiç çalışmaması ve buna rağmen yine de yaşaması mümkündür. Ameliyatla kalbi çıkarıp atabilirsiniz ve yeni bir kalp bulup takana kadar da pompayla bu hastayı yaşatılabilirsiniz. O nedenle bu konunun çok iyi anlaşılması gerekir... İnsanın yaşadığı ve öldüğü yer beynidir ve

bunu da kalp atımları ile değil, "nefes" alıp almaması ile kontrol edebilirsiniz. Dikkat edilirse ölüm eski bilgilerde bile "son kalp atımı" şeklinde değil "son nefes" şeklinde tanımlanmıştır.

Beyin ölümü gelişmiş hasta da artık son nefesini vermiş ve ölmüştür. Yoğun bakımda solunum cihazına bağlı olarak kaldığı bir iki günlük süre zarfında yaşatılan hasta değil sadece organlarıdır... Bu durumu bitkisel hayatla karıştırmamak gerekir. Bitkisel hayat adı üstünde bir yaşam formudur ve hasta kendinde olmasa da bütünüyle hayattadır... Bunun doğru bilinmesinin hukuken de önemi büyüktür, birazdan daha detayıyla belirteceğim gibi, zannedilenin aksine, kanunlarımızda da ölüm halinin kalp atımını ilgilendiren başka bir tanımı yoktur ve kalbin atıp atmaması bir karışıklık yaratmamalıdır. Ölümün hukuki olarak çok güzel bir tanımı 2238 sayılı organ nakli kanunun 11. maddesinde "tıbbi ölüm halinin belirlenmesi" başlığıyla mevcuttur.

Evet, sistem ve hekimler olarak tespitini zamanında yapamadığımız tüm ölümlerden sorumluyuz. Bu tespitleri yapmazsak ailelerle görüşemez ve sistemi devreye sokamayız. Bu nedenle ölümlerin zamanında tespiti, bu organizasyonların kilit noktasıdır ve bütün yoğun bakım hekimlerinin birincil görevleri içinde değerlendirilmelidir... Bir vatandaş organ bağışı yapmayabilir... Onu ikna etmeye çalışırız ama ikna edemezsek de yapılacak bir şey yoktur. Oysa bir doktor beyin ölümü tespiti yapıp yapmamak konusunda tercih kullanamaz çünkü bu onun görevidir. Tıpkı bazen hastaların tedaviyi reddedebileceği ama doktorun zorunlu koşullarda tedavi etmeyi ret edemeyeceği gibi... Burada ölümü zamanında tespit etmemek ve sisteme bildirmemekle, bir insanın ölümüne neden olmak arasında hiç bir fark yoktur. Hatta bu bildirimi zamanında yapmamak organ bekleyen bir kaç kişinin hayatını kaybetmesine neden olabileceğinden belki daha ağır bir koşul olarak bile değerlendirilebilir.

Beyin ölümü tespitlerinin önemini matematiğe dökecek olursak, ülkemiz genelinde bugün için yaklaşık 2.500 tane yoğun bakım yatağı vardır ve her yoğun bakım yatağının senede bir beyin ölümü tespiti yapabileceği konusunda bir istatistik olduğunu biliyoruz. Hele bizim gibi trafik kazalarının ve ölen genç nüfusun çok olduğu ülkelerde bu sayı iki, üç bile olabilir... Senede bir tespitten bile yola çıksak, 2.500 yataktan senede 2500 ölüm tespit etmemiz gerekir. Bu % 40'lık bağış oranıyla senede 1.000 tane kadavra donör demektir ve böylece senede 15 pmp değerlerine ulaşırız. Tersini düşünün: 2005 yılında biz olması gerekenin sadece onda biri kadar yani 250 tane beyin ölümü tespiti yapmışız. Bunların % 100 ü bile organ bağışlasa 250 kadavra donör eder ve bu da oranı sadece 3pmp den 4.5pmp ye çıkarır. 2500 yataktan 250 beyin ölümü tespiti yapmak bizim ve sağlık sistemimizin ayıbıdır ve halkımızın bunda hiç bir rolü yoktur...

Ölümlerin tespiti kuşkusuz sadece bilimsel olarak yapılmaz ve hukuki bir boyutu da vardır. Az önce de ifade ettiğim gibi ölümün hukuki tanımı çok önemlidir ve bu konuda ülkemizin kanunları açısından hiçbir açık olmamasına rağ-

men, kanunun tam bilinmemesi nedeniyle bazen sorun yaşamaktayız. O zaman da tespiti yapılmış, zamanında bildirilip işlemleri tamamlanmış ve hatta bağış da alınmış bir kadavra donör, adli nedenlerle kullanılamayabilmektedir. Beyin ölümü vakalarının neredeyse hepsi adli vakalardır ve bu kuşkuların giderilmesi çok önemlidir.

Bakın, kanunda "tıbbı ölüm hali", o kadar güzel belirtmiş ki; "dört kişilik hekimler kurulunca oybirliği ile verilir" diyor ve ekliyor "ölüm tarihi, saati," imzaların atıldığı zaman olarak geçer. Ölüm hali ile ilgili hiçbir tereddüde yer yok, bütünüyle hekimlerin iradesine bırakılmış ve kalp atımı ile ilgili hiç bir ifade de yok. Bazen hukukçu dostlar, diyorlar ki "kalbi atıyor diye mahkemede itiraz olur, adı geen kişi o anda ölmemişti diye iddia edilebilir"... Tersine konuyu yakından bilen hukukçulara göre bu mümkün değil, çünkü ifade çok açık... Hatta dört uzmanlı bu ölüm belgesinden daha sağlam bir teminat da olamaz görüşündeler, çünkü ülke genelinde tek bir hekim imzasıyla veya bazı yerlerde muhtarların onayıyla verilen defin ruhsatları bu evrak karşısında oldukça yetersiz görünüyor. Bu koşulların tümünde ve hatta organ kullanılmayacaksa yoğun bakımlarda bile ölüm tek bir imza ile ve ölüm testlerinin bütünü yapılmadan alınan bir karardır ve hiçbir uygulama bu denli emniyetli değildir.

Otopsi ile ilgili durumlar da bir ölçüde konuşulduğundan üzerinde kısaca duracağım. Ben elimizdeki kanun maddesinin daha anlaşılır olması açısından tek bir yorum aktaracağım. Güncel Hukuk'un Temmuz sayısında Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı,Sayın Prof. Köksal Bayraktar Hoca ile birlikte yaptığım ortak bir söyleşiyi size aktarmak istiyorum, Organ Nakli Yasasını onunla masaya yatırmıştık; Sn Bayraktar 2238 sayılı kanunda geçen otopsi ile ilgili ek madde için şöyle diyor. Birebir kendi ağzından aktarıyorum, **"otopsinin önceliğimi sonralığımı kısmında ise ben, sonralığı neticesine varıyorum; ölüm hali tespit edilecek, dört kişilik kurul imzayı atacaklar, organı pekâlâ alabilecekler. Ondan sonra savcı otopsi yapabilir ama otopsinin daha önce yapılabilme mecburiyeti yok. Bakın, ne diyor, adli otopsi bu işlemler tamamlandıktan sonra yapılır".** Burada kuşkusuz esas olan vakaların sonuna kadar organ nakil ekipleri ile adli merciler arasındaki uyumlu çalışma olacaktır. Her vaka kendi başına özeldir ve amaç hem adli hem de yaşamsal açıdan doğru sonuçlara ulaşabilmektir. Bütün mesele olumlu yaklaşabilmek ve bağış yapmış her cenazenin başka insanların yaşamı demek olduğunu anlayabilmektir.

Diğer bir adli soru olan "alınan organların ölüm nedeni olup olamayacağı ve adli süreci aksatabileceği endişesi" de dikkatle bakıldığında zannedildiği kadar bağlayıcı değildir ve bir engel teşkil etmez. Alınan organ başka insanlara takılmaktadır. Öyle ki bu insanlar ayrıca ağır hasta konumundadırlar ve eğer o organlar takılan kişileri yaşatabiliyorlarsa, ölen kişinin ölüm nedeninin alınan organ olmadığının tıbben en açık kanıtı bizzat organ naklinin kendisi olur.

Bu karşılıklı bilgilendirme ve duyarlandırma çalışmaları kurumsal olarak dü-

zenli olarak yürütüldüğünde halk eğitimlerinden çok daha fazla işe yaramaktadırlar. Biz bunu ege bölgesinde ve Akdeniz bölgesindeki çalışmalar sırasında açıkça gördük. Daha sonra konuya ilgi duyarak kararlı tavrını ortaya koyan tek bir il sağlık müdürünün bile neler başarabileceği İstanbul' da yaşanarak görüldü. Bu başarı da grafiğin son yıllarına bakıldığında açıkça görülür.

Burada önemli olan, bazı soruları özellikle kendi kendimize sorabilmek ve sonra da cevabını bulabilmektir. Bizim tavrımız ve gayretimiz düşüncelerimizle yakından ilgilidir... Ben kendim organ bağışı yaptım mı? Çok sevdiğim bir yakınımın organlarını bağışlar mıyım? Hatta çocuklarımın organlarını bağışlayabilir miyim? gibi çok ağır soruların cevaplarını vermeden bu konuda yol alabilmek pek de mümkün görünmemektedir. Ama unutmamalıyız ki tam tersinin olma olasılığı daha yüksektir. Bir gün gelip bizim ya da sevdiklerimizin de organa ihtiyacı olabilir. Organ bağışı için söyleyebileceğimiz tek bir güzel sözcük ve yayabileceğimiz olumlu enerji aslında belki de kendimize yaptığımız bir yatırımdır. Bunu unutmamakta ve düşünmekte yarar var. Daha sonra yapmamız gereken de bu kararımızı yakınlarımızla paylaşmak olacaktır, çünkü ülkemizde hiç kimsenin organları yakınlarının onayı olmadan alınmaz. Üzerinde bağış senedi çıksa da çıkmasa da...

Son bir örnek de bizden; işte, bu küçücük bir kız, Meltem, 6 aylık, doğuştan safra yolları yok... Eğer bir karaciğer bulunup takılmazsa ölecek. Şimdi affınıza sığınarak ve kendilerinden aldığım izinle ikinci slaytı da göstereceğim... Karaciğer bulunamadığında 1 ay içinde ne hale geldiğini göreceksiniz... Bu görüntüler her ne kadar tatsız olsa da durumu anlatabilmenin başka çaresi yok... Bu çocuğun ölüyor olduğunu bilmek için şu an doktor olmaya gereksiz... Takılacak bir karaciğer yok ve onu kaybediyoruz!

Ama bir anda bir mucize oluyor ve karaciğeri bulup takıyorsunuz, 3 hafta sonraki hali, 3 yıl sonraki hali ve ilkokula başlamadan hemen önceki halini görüyorsunuz... Şu anda ilkokula gidiyor, tamamen sağlıklı ve bakın yüzü aslında ne kadar beyazmış. İşte, hepinizin de gördüğü gibi, yapabilecek bir şeyimiz var ve bunu yapmalıyız!

Sabrınız için çok çok teşekkür ederim.

PROF. DR. MEHMET HABERAL - Çok teşekkür ederim, gerçekten çok önemli konulara temas etti. Tabii, bir nokta var, ben her zaman şunu söylüyorum; hasta olmak, hasta sahibi olmak, hele hele ölü sahibi olmak bunlar çok zor şeylerdir. Bu şartlar, bu psikoloji içerisinde bulunan insana gidip "bakın işte, hastanız öldü, acaba bunun organlarını bağışlar mısınız?" demek de en az o kadar zor iştir ama görüyorsunuz, başka bir seçenek yok, bir taraftan insanlar sağlam organları ile ölüyor, diğer taraftan insanlar o organlara ihtiyaçla hayatını kaybediyor. Dolayısıyla burada bütün toplumumuz şunu bilmeli, daha önce de söyledim; biz hekimlere güvenmeli, bilmeli ki, bizim birinci görevimiz hastalarımıza tıbbın dünyada ulaştığı, ülkemizde ulaştığını demiyorum bakın, dünyada ulaştığı

en üst düzeydeki imkanları uygulamak, bütün bunlara rağmen onlarda eğer beyin ölümü meydana gelmiş ise, o zaman onların organlarından diğer insanları yararlandırmaktır.

Gördünüz ülkemiz Yasası ile, eğitimiyle, ki bu toplantı bile bir eğitim toplantısıdır, burada arkadaşlarımız birçok şeyi anlattılar, ve koordinasyonu ile, ki bu bir bakıma bir koordinasyondur da, örnek bir çalışma örneği göstermiştir. Bu nedenle ben bütün Panelist arkadaşlarıma çok teşekkür ediyorum, sizlere çok teşekkür ediyorum ama tabii, esas teşekkürüm bu organizasyonu yapan Sayın Coşar'a, Sağlık Bakanlığına, Ankara Barosu'na, Ankara'mızın Adliyesinin Başsavcısına da bize bu imkanı verdiği için özelikle teşekkür ediyorum. Sayın Kahveci'nin ne kadar yoğun çalıştığını çok iyi biliyorum, gerçekten çalışmak durumundayız hani ben Başkent Üniversitesi'nde bir kural geliştirdim, benimle beraber çalışanlara diyorum ki "Bakın, benimle çalışmak zordur, çünkü hafta 7 gün, gün 24 saat çalışmak zorundasınız". Dolayısıyla organlara, sağlam organlara ihtiyacı olan hastalarımız çoktur, onun için sadece biz hekimlerin değil, sadece Sağlık Bakanlığı'nın, Adalet Bakanlığı'nın, Milli Eğitim Bakanlığı'nın, bakanlıkların çalışması değil, bütün toplum olarak Türkiye Cumhuriyeti'nin bütün fertlerinin çalışması gereklidir, neden? Yine konuşmamın bir yerinde söyledim; çünkü kronik organ hastalıkları sadece hasta-hekim sorunu değil, toplumun bir sorunudur, üstelik sadece sağlık sorunu değil, sosyal, ekonomik ve psikolojik bir sorundur da aynı zamanda, onun için hepimizin gerçekten çok çalışmasına ihtiyaç vardır.

Tabii, biz panelistler olarak görevimizi yapmaya çalıştık, şimdi bize her türlü soruyu sorabilirsiniz, aklınıza ne gelirse, hangi soru işareti varsa lütfen burada sorunuz, biz cevaplayalım ve sizin kanalınızla da toplumumuzun birçok insanı yararlanmış olsun.

KATILIMCI - Sayın Haberal, bu güzel paneli düzenlediği için biz de arkadaşlarımıza teşekkür ediyoruz. Aslında basından da bu konuları takip ediyoruz ama bugün dolu dolu oldu, buradan çok güzel, sağlık çiçekleri açıldı. Çalışma dediniz, ben çalışmayla alakalı bir cümle söylemek istiyorum; Almanya'nın kurucu Başbakanı Prens Bismark diyor ki "Benim gençlere üç öğüdüm var; çalış, çalış, çalış!", siz de çok güzel ifade buyurdunuz 7 gün, 24 saat çalışalım diye. Atatürk'ümüzün de güzel bir sözü var, "Gençlere üç öğüdüm var, çalış, çalış, çalış" diye. Yalnız çalışmanın akıllı, bilimsel, çağdaş ve katılımcı olmasını şarttır benin kanaatime göre. Şimdi Türkiye'de 500.000 öğretmen var, şu anlattığınız konuların 100 tanesi % 1'ini bilmiyor. 800.000' yakına askerimiz var, 200.000'e yakın polisimiz var, 10.000'e yakın hakim ve savcımız var, efendim, 58.000 yani 60.000'e yakın avukatımız var. Ben Ankara Barosu Sayın Başkanlığından ki, çok sevdiğim, değerli Başkanımız harika çalışmalar yapıyor her alanda, bu güzel panelin CD'ye çekelim, bütün avukat arkadaşlara birer tane gönderelim istiyorum. Bu CD'ler çok ucuz. Değerli Milli Eğitim Bakanımız bu CD'leri çoğaltarak okullarda eğitim çalışması olarak izlettirilebilir, derslere bir konu olarak konulabilir,

transplantasyon yani organ nakli konusu olarak konulabilir. Bunu topluma mâl edebilirsek bugün burada dinleyen insan sayısı bence yüz kişi bile değil ama bu bir ışıktır, bir başlangıçtır, güzel bir noktadır. Bu nedenle bizim de akrabalarımız var, bu konuda rahatsız olan akrabalarımız var ve dünyadaki yerimizi çok iyi olduğunu da öğrendik "milyonda üç rakamı" çok düşüktür, dünya ortalaması "24'tür".

Birde şu var efendim, kalplerle beyni birleştirmek lazım, Kuran'ı Kerimde diyor ki, çok hoş, çok güzel "bir insanı kurtarmak bütün insanlığı kurtarmak gibidir" diyor yani milyarca insanı kurtarmak gibi bir sonuç ortaya çıkıyor. Dolayısıyla Diyanet İşleri Başkanlığı'nın da katılımıyla şimdi 70 yaşındaki bir adama siz 70 sene uğraşsanız bu organ naklini anlatamazsınız ama Diyanet İşler Başkanlığı, Hacı baba" ya da adı neyse bak, bu konuda üç tane, beş tane fetvası vardı, bu dinen yasak değil, aksine çok sevaplı bir iştir diyerek insanları ikna ederek bu katılımı arttırabileceğini düşünüyorum. Ağzınıza sağlık, yüreğinize sağlık, bizi bilgilendirdiniz çok teşekkür ediyorum.

PROF. DR. MEHMET HABERAL - Efendim ben de teşekkür ediyorum ve buradan bütün Diyanet İşleri Başkanlarımıza da çok teşekkür ediyorum, çünkü gerçekten bu konuda, Organ Nakli Yasası'nın çıkmasında çok önemli katkıları oldu ve bugünde, bugünkü Diyanet İşleri Başkanımız Sayın Bardakoğlu da gerçekten bu konuda çok önemli çaba içerisinde ve önemli katkılar sağlıyorlar. Ancak o sayededir ki, biz gerçekten mesafe kat edebiliyoruz. Tabii, söylediğim gibi bu toplumsal bir sorun, tabii burada önemli olan şey; toplumumuza gerçekten bilgileri aktarabilmektir. Şimdi ben şunu söylüyorum, diyorum ki; toplumumuzun gerçekten, hani iki sorunu var deniyordu ama üç sorunu var, "sağlık, eğitim ve ben ona iletişimi ilave ettim". Şimdi şu toplantı, inanıyorum ki bazı televizyon kanallarından verildi, verilecek ya da haber olarak kullanılacak, ancak bu iletişim sağlandığı zaman, biraz önce söylediğiniz durumun hiç olmazsa bir kısmı gerçekleşmiş olacak. Ayrıca tabii ki, bu Toplantının CD'lerini hazırlatıp, bütün ulaşabildiğimiz yerlere göndererek de elbette önemli katkı sağlayacağız. Tabii, ben burada ayrıca Türkiye Organ Nakli Derneği'nin Yönetim Kurulu Başkanı olarak da oturduğum için, bu görevi de bir yerde yerine getirmek bana düşecek.

KATILIMCI - Bütün gazete başyazarlarına, televizyonların genel müdürlerine göndermekte yarar var.

PROF. DR. MEHMET HABERAL - Çok teşekkür ediyorum. Evet, başka sorusu olan var mı? Evet, buyurun,

DR. ALPAY ÜLGEN - KATILIMCI_ Doktor Alpay Ülgen, Sağlık Bakanlığı Organ Nakli Hizmetleri Şubesinde çalışıyorum. Hakan Hocamıza bir sorum olacak; bir mahkum organ bağışında bulunabilir mi? Çünkü bildiğiniz üzere beyin özgürlükleri kısıtlanmış kişilerdir mahkumlar. Bu özgürleri kısıtlanmış kişilerin, bu konudaki özgür iradesini ortaya koymasını engeller mi?

DR. HAKAN KIZILASLAN - Şimdi Yasa'da açık tanımıyla 18 yaşını bitirmemiş ve "mümeyyiz" kelimesi var. Şimdi biz mümeyyiz dediğimiz zaman akil baliğ olmuş, kendi başına hareket edebilen, iradesini kullanabilen kişileri kastediyoruz. Bu, özellikle Ceza Kanunu veya herhangi bir şekilde bir mahkeme kararıyla hakkında ilam kesinleşmiş kişilerin tutuklu olmaları ya da hükümlü olmaları durumunda, tutuklu demeyeceğim, hükümlü olmaları durumunda kamu haklarından yoksun bırakılma ve diğer birtakım özlük haklarını yerine getirememe gibi bir sınırlamaları var. Burada ben, bağış yapabileceklerini düşünüyorum, mümeyyizdirler çünkü.

PROF. DR. MEHMET HABERAL - Evet, Sayın Kahveci,

DOÇ. DR. NİYAZİ KAHVECİ - Hocam benim sorum size olacak; yoğun bakımda beyin ölümünü tespit ettiğiniz bir vakanın organlarının ailesi tarafından bağışlanması durumunda ve organları bağışlanan beyin ölümü gerçekleşen vâkanın birinci derece veya ikinci derecede yakının organa ihtiyacı olması durumunda bağış yapan ailenin organlarının hepsini kullanacaksınız, bir tanesi bizim organ bekleyen yakınımıza takar mısınız?" demesi durumunda bunu nasıl hareket edebiliriz, bunun tıbben etik olarak veya hukuken yorumlayacağız ve hareket edeceğiz?

PROF. DR. MEHMET HABERAL - Şimdi bakın, organ bağışı ayrı bir olaydır, transplantasyon ayrı bir olaydır. Şimdi, bir hasta ve hasta sahibi eğer ölen akrabasının organlarını bağışlıyorsa ve beyin ölümü teşhisi konmuşsa onun organları alınır. Eğer o organa ihtiyacı olan hastaya uyuyorsa elbette ki ona takılır ama eğer uymuyorsa o zaman o hastaya organı takıp gereksiz yere bir başka hastanın şansını harcamanın ya da şansını ortadan kaldırmanın bir anlamı yoktur. Çünkü organları kullanmanın kriterleri bellidir, o tıbbi kriterler içerisinde hastalara biz organ takarız, yoksa aklımıza geldi "aa şunun ihtiyacı var, hadi buna takalım", böyle bir şey olmadığını hepimiz çok iyi biliyoruz. Ha, şöyle bir şey var; tabii, her merkezin bir kriterler şeması olabilir, ona göre hareket eder merkezler, ben şöyle düşünüyorum; dünyada kaç tane transplantasyon merkezi var ise, o kadar değişik kurallar vardır ancak burada şunun özellikle altını çiziyorum, temel kurallar dışında her merkezin kendine göre birtakım kuralları vardır, hani bizim halkımızın arasında bir tabir var ya "her yiğidin ayrı yoğurt yiyişi vardır" derler ya, yani şimdi bu da ona benziyor. Her transplantasyon merkezinin kendine göre değişik kuralları vardır, o kurallar içerisinde bilimsel dayanağı dikkate alarak hastalara transplantasyon yapılır yoksa hani bir nevi, "hadi getir, şöyle olursa ben hastamın organlarını bağışlarım" şeklinde bir uygulama olamaz, böyle bir şeyde söz konusu değildir. Yaptığımız iş tamamen transplantasyonun bilimsel kurallarına dayalı yapılmalıdır ki, organı taktığınız hastaya yarar sağlasın, aksi halde organı taktığınız hasta için tam tersine yararlı olmadığı gibi, bir başka hastanın hakkını da siz gereksiz yere heba etmiş olursunuz. Olay budur.

PROF. DR. MEHMET HABERAL - Bakın ne dedim, bilimsel kurallar içe-

risinde, onu söyledim zaten, eğer ona uyuyorsa elbette ona takılacak ama uymuyorsa böyle bir şey yapmak söz konusu olamaz.

Evet, başka?

Efendim, hepinize çok teşekkür ediyorum, yalnız Sayın Bozoklar'ın söylediği ve kısmen diğer panelist arkadaşlarımın da gündeme getirdiği bu organ mafyası konusu. Organ mafyası dediğiniz zaman bu, ölen insanların organlarının kullanılmasında genelde çok konuşulabilen bir konu değil ama canlı donörler için önemli, ben zaten konuşmamın sonuna doğru bunu belirttim, maalesef bugün dünyada adına ne derseniz, organ mafyası, daha doğrusu organ turizmi ya da organ ticareti söz konudur. Bu maalesef yapılıyor ve yapılan ülkeler de bellidir. Bu nedenle işte, geçen hafta yani 30 Nisan-03 Mayıs tarihleri arasında İstanbul'da söyledim, bir kere daha söylemekte yarar görüyorum; Dünya Organ Nakli Derneği ile Dünya Nefroloji Derneği'nin bir yerde müşterek organize ettiği, bizim organize ettiğimiz bir toplantı yapıldı, 78 ülke oraya katıldı ve bu toplantı sonunda bu konuyla ilgili İstanbul Deklarasyonu yayımlandı. Şimdi bu Deklarasyon yakında transplantasyon ile ilgili bütün mecmualarda bilimsel olarak da yazılacak, bütün ülkelere, bütün ülkelerin sağlık bakanlıklarına ve ilgili kuruluşlarına gönderilecek ve bu şekilde organ turizmi ve organ ticareti, bu İstanbul Deklarasyonu sayesinde belki de önlenmiş olacak. Bu dünyada ilk kez yapılan bir organizasyondur ve bundan sonra bu konu ile ilgili yapılacak toplantılarda da İstanbul Deklarasyonu temel olacak. Nasıl ki, Helsinki Deklarasyonu var ise artık bundan sonra İstanbul Deklarasyonu söz konusudur ve bu organizasyonun ve bu yanlış uygulamaların, kesinlikle ne etik, ne de insani dayanağı olmayan bu yanlış uygulamaların ortadan kalkmasında çok önemli katkısı olacak.

Ben gerçekten, bir kere daha bu Organizasyonu yapan Ankara Baromuza, Sayın Coşar'a, Sayın Kahveci'ye ve Sağlık Bakanlığımıza ve bu imkanları sağlayan başta Başsavcımız olmak üzere bütün yetkililere çok teşekkür ediyorum. Burada Panelist arkadaşlarıma, bakın burada çok güzel bir kombinasyon var, işte hekimler burada, savcılar burada, adli tabipler burada, bu bir bütündür! Bu bütünlüğü gösteriyor, Bu arkadaşlarıma da gerçekten çok teşekkür ediyorum, inanıyorum ki, bu Toplantıdan sonra ülkemizde gerçek anlamıyla "organ naklinin yasal durumu nedir?" biraz daha iyi anlaşılmış olacak. 2238 ve 2594 sayılı Yasa'ların bütün bu söylenenleri özetlediğini ve organ naklinde ülkemizin yasal herhangi bir sorunu olmadığını bir kere daha bu Toplantı sonunda vurgulamış oluyoruz. Ben herkese çok teşekkür ediyorum, ayrıca organ naklinin bugünkü noktaya ulaşmasında katkısı olan her kim varsa onlara da teşekkür ediyorum. Söylüyorum; organ nakli konusu toplumumuzun bir sorunudur ve ülkemizin bütün insanlarının da biz hekimlere güvenerek, inanarak organ bağışı yapmalarını buradan özellikle bir kere daha talep ediyorum. Hepinize teşekkür ediyorum, iyi günler diliyorum, sağ olun.

ANKARA BAROSU
KADIN HAKLARI MERKEZİ

AİLE MAHKEMELERİNDE GÜNCEL SORUNLAR

OTURUM BAŞKANI
AVUKAT SENAY ERTEM
Ankara Barosu Kadın Hakları Merkezi Başkanı

KONUŞMACILAR
ZEYNEP ÖKSÜZOĞLU
Ankara Aile Mahkemesi Hakimi

ÖMER UĞUR GENÇCAN
Yargıtay II. Hukuk Dairesi Üyesi

PROF. DR. AHMET KILIÇOĞLU,
Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi

RAMAZAN KARAKAYA,
Yargıtay II. Hukuk Dairesi Tetkik Hakimi

ŞERAFETTİN ŞANVER
Ankara Aile Mahkemesi Hakimi

09 MAYIS 2008
ANKARA BAROSU ADLİYE SALONU

AİLE MAHKEMELERİNDE GÜNCEL SORUNLAR

SUNUCU - Saygıdeğer konuklarımız Ankara Barosu Kadın Hakları Merkezi'nin düzenlemiş olduğu "Aile Mahkemelerinde Güncel Sorular" konulu panele değerli zamanlarınızı ayırarak katıldığınız için hepinize teşekkür ederiz. Hoş geldiniz. İlk olarak oturumu yönetmek üzere Kadın Hakları Merkezi Başkanımız Avukat Senay Ertem'i davet ediyorum. Şimdi müsaadenizle yerlerini almak üzere değerli panelistlerimizi sırasıyla davet etmek istiyorum; Ankara Aile Mahkemesi Hakimi Zeynep Öksüzoğlu, Yargıtay 2. Hukuk Dairesi Üyesi Ömer Uğur Gençcan, Profesör Doktor Ahmet Kılıçoğlu, Yargıtay 2. Hukuk Dairesi Tetkik Hakimi Ramazan Karakaya, Ankara Aile Mahkemesi Hakimi Şerafettin Şanver. Hepinize iyi dinleyişler.

AV. SENAY ERTEM-ANKARA BAROSU KADIN HAKLARI MERKEZİ BAŞKANI-

Değerli Katılımcılar,

Sayın Meslektaşlarım,

Değerli Konuklar,

Ankara Barosu'nun değerli Yönetim Kurulu Üyeleri,

Merkezimizce düzenlenen "Aile Mahkemelerinde Güncel Sorunlar" konulu Panele hoş geldiniz.

Bu programı düzenlemekte çıkış noktamız, geçmişi çok yeni olan ve aile mahkemelerindeki yargılama sırasında yaşanan usul ve esasa ilişkin sorunları tespit etmek ve bu sorunların çözümünde ortak noktalar yakalamaktır. Bilindiği üzere, 18 Ocak 2003 tarihinde yürürlüğe giren, kısaca "Aile Mahkemeleri Yasası" olarak tanımladığımız yasanın uygulamaya konulması 2003 yılının ortalarına rastlar. Birkaç gün içinde gerekli altyapı hazır olmadan uygulamaya konulan bu yasa nedeniyle o günlerde gerek savunma ve gerekse karar mekanizmalarında müşküller

yaşandığını, birtakım sorunların deneme-yanılma yöntemiyle aşılmaya çalışıldığını hatta birtakım hak kayıplarına sebebiyet verildiğini hepimiz çok iyi biliyoruz. O günlerden bugüne ciddi aşamalardan geçildiği ve birtakım müesseselerin yerine oturduğu, pek çok konuda istikrar sağlandığı malum olmakla birlikte bir çok konunun halen tartışmalı olduğu ve sorun teşkil ettiği hepimizce de bilinen bir olgudur.

İşte bizim bu Program ile amaçladığımız, zamanımız elverdiğince tartışmalı olan konuları ana başlıklar halinde tespit etmek ve çözümüne katkıda bulunmaktır. Bu amaçla bir araya gelerek yaptığımız bu panelde, Aile Mahkemesinin değerli Yargıçları Sayın Zeynep Öksüzoğlu ve Şeraffettin Şanver'den ilk derece mahkemesi yargıçları olarak izlenimlerini ve tespitlerini almaya çalışacağız. Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin değerli Üyesi Ömer Uğur Gençcan ve aynı Daire'nin değerli Tetkik Hakimlerinden Ramazan Karakaya'dan Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin görüş, değerlendirme ve yaklaşımları hakkında bilgi almaya çalışacağız. Medeni Yasa ve aile hukuku alanındaki çalışmaları ve birikimlerini çok iyi bildiğimiz değerli Hocamız Profesör Doktor Ahmet Kılıçoğlu'ndan bir akademisyen ve uygulamanın içerisindeki bir avukat olarak görüş ve önerilerini almaya çalışacağız. Katılım talebimizi samimi ve olumlu bir yaklaşımla kabul eden değerli panelistlerimize ve konuya ilgi duydukları için burada bulunan siz sayın meslektaşlarımıza bu programı gerçekleştirmemiz için tüm olanakları sağlayan değerli Baromuz Yönetimine, bu salonu bizlere tahsil eden sayın Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı makamına teşekkürlerimizi sunarak programı açıyorum.

Aramızdaki mutabakat gereğince önce ilk derece mahkemesi yargıçlarımız bize görüşlerini, tespitlerini aktarmayı önerdiler; dolayısıyla önce Sayın Yargıcımız Şerafettin Şanver'den görüşlerini ve önerilerini almak üzere kendilerine sözü veriyorum efendim,

YARGIÇ ŞERAFETTİN ŞANVER - AİLE MAHKEMESİ HAKİMİ _ Teşekkürler. Evet, öncelikle siz değerli meslektaşlarıma bizleri dinleme lütfünde bulunduğunuz için teşekkürler.

Malum, sporda kırmızı kart gösterildiğinde oyuncu oyun dışında kalır, bu iki sarı karttan olabildiği gibi direk kırmızı kart şeklinde de meydana gelmektedir. İşte, boşanma davası da bir eşin diğerine gösterdiği "kırmızı karttır". Kırmızı kart göstererek yani boşanma davası açarak, "Ben seninle artık birlikte olmak istemiyorum, ayrı yaşamak istiyorum" demektedir. Şimdi sözlerime şöyle başlamak istiyorum; Osmanlı vali nazarı "okullar olmasa ben maarifi ne güzel idare ederdim" diye bir cümle söylemiş ya, davalar olmasa biz de çok güzel hakimlik yapardık herhalde! Ama maalesef, hayatın gerçeği, toplumun gerçeği bu davalar olacak ve artarak devam eden bir seyirde gidecektir. Çünkü hem nüfusumuz artmakta hem de insanlar evliliklerinden çok kolay vazgeçebilmektedir.

Bizim sıkıntımız dava dilekçesi geldiğinde başlamaktadır. Malum, dava-

yı görebilmek için önce bir talep olması gerekir, Bu da dilekçe şeklinde bizlere yansımaktadır. Dava dilekçesinin basit olmaması, istenen talepleri düzgün izâh edememesi ya da ispata elverişli şekilde düzenlenmemesi sıkıntıyı baştan başlatmaktadır. Dava dilekçesine biz, hakim olarak dava dilekçesinin basit, öz, kısa, anlaşılır ve ispata elverişli konuların yansıtılmasını istemekteyiz İspat edilemeyecek, dedikodudan ibaret şeylerin sayfalarca dava dilekçesine yazılması bizleri, hakim olarak en başta, o dilekçeyi aldığımız zaman rahatsız eden bir husustur.

Ne istenir dava dilekçesiyle? Daha doğrusu dava dilekçesinde ne olması gerekir? Maalesef, bir çok dava dilekçesinde yeterli bilgi yoktur, tarafların adı, soyadı yazılmakta, adresi dahi yazılmamaktadır. Bu neyi doğurur? Bu, başlangıçta alacağınız "tedbir nafakasının" iki celse sonra bağlanmasını doğurur. Tarafların ne zaman evlendikleri, kaç çocukları olduğu, bu çocukların eğitim durumu, kimin yanında olduğu kısaca belirtilmelidir. Tarafların ne iş yaptıkları dava dilekçesine yazılmıyor ancak nafaka isteniyor, nafakayı hakim neye göre verecek? Biz, birtakım elimizde doneler olmadan nasıl karar verebileceğiz? Dolayısıyla tarafların ne iş yaptıkları, gelirleri, nerede çalıştıkları, emekli ise kurumları, mümkün olduğu kadar bunlar izâh edilmelidir.

Boşanma sebepleri kısaca, dava dilekçesine yazılmalıdır, sonra açıklanabilir ancak dedikodulardan ibaret, birtakım duyumlara dayalı ya da tarafların anlattığına dayalı dava dilekçesi doğru bir dava dilekçesi olarak nitelendirilemez.

Eş ve çocuklar için nafaka isteği varsa bu da açık olarak yazılmalı, miktarı gösterilmelidir.

Manevi tazminat isteği varsa bu da açık, net ve miktarı gösterilmelidir, maddi tazminat isteği de aynı.

Yoksulluk nafakası isteği varsa bu da açıkça gösterilmelidir.

Tarafların sahip oldukları gayrimenkul, menkul, hisse senedi gibi malvarlıkları da kısaca dava dilekçesinde gelirlerinin değerlendirilmesi açısından gösterilmelidir.

Malum bizim yargılama sistemimizde, dava dilekçesini tevzi bürosuna veriyorsunuz, bizim personelimiz aynı gün akşam ya da ertesi gün o dilekçeyi alıp getirmekte ve biz taraflarla, daha doğrusu siz sayın vekillerle görüşme şansımız olmamaktadır. Böyle bir durumda, eğer küçük bir adliyede ise zaten o dava dilekçesini hakim havale edip, harcı yatırılıp vesaire birtakım eksiklikler tamamlanabilmekte ama büyük adliyelerde, dağıtım yapılan adliyelerde bunlar mümkün değildir. İşte, böyle bir durumda da eğer istediğiniz bir araç kaydı, bir tapu kaydı veya başka bir yerden gelmesi gereken belge varsa biz sizi ancak ilk duruşma günü yani iki ay sonra gördüğümüzde bunları tamamlamaktayız veya başka bir yerden gelecek dosya varsa, o davanın delili olabilecek herhangi bir, bir şey istiyorsak bunlar da dava dilekçesinde gösterilmeli, en azından masraf gerektirmeyen, bizim

kendi bina içerisinde halledebileceğimiz, getirtebileceğimiz ne kadar dokuman varsa ilk celseye kadar bunlar tamamlanmış olacaktır.

Dava dilekçesine, şimdiye kadar ben rastlamadım, 5 yıldır, en az 5.000 dava tensibi yaptım, tanık görmedim, tanık eklenmiyor, bunun sebebini bilmiyorum, sayın avukat arkadaşlarımız nasıl izâh ediyor? Çünkü dava dilekçesine tanık eklemek, o yargılamanın en az bir oturum daha kısalmasını sağlayacaktır. İlk celse, delil bildirmek için süreler alınıyor ancak bu bir sonraki celsede, tanık gösterilmekte sonraki celsede ancak tanık dinlenilecek anlamına gelir.

Mümkün olduğu kadar nüfus kaydını dava dilekçesine eklemeye çalışalım.

Nüfus kayıtları dava dilekçelerine eklenmiyor, çocuklar için nafaka isteniyor, kaç çocuk olduğu, çocukların yaşı, sayısı vesaire ki, ben bir tane dava dilekçesi gördüm, evli değiller, daha sonra nüfus kaydı geldiğinde!. Tarafların ekonomik durumunun araştırılması bizim açımızdan önemli; tabii, sizin içinde önemli ama hızlı ve basit, çabuk olması açısından önemli. Doğru adres, doğru bilgi, doğru kurum vesaire bunların açık adresleri bildirilerek ancak mümkün. Bu da tedbir nafakasını hem çocuklar için hem eş için daha hızlı bağlanması demek.

Tabii, müvekkillerinizle o dava hakkında yani bizim boşanma, nafaka, vesaire, velayet, ne ise, Aile Mahkemesinde açtığınız davada müvekkilleriniz ile görüşürken ben merak ediyorum, o hikayeyi, olayları siz dinleyip not alırken, "peki, bunu nasıl ispat edeceğiz, kiminle ispat edeceğiz, tanığın kimdir" diye sorulmuyor mu? Muhakkak sorduğunuzu düşünüyorum fakat bu niye gösterilmiyor!. Ve tanık sayısı gösterilirken bazen çok ifrata kaçılıyor, on beş, yirmi, otuz tanık genellikle aile hakimlerini yoran tanık dinlemektir, malumunuz, siz de yıpranıyorsunuz biz de. Özel boşanma sebeplerine dayalı açılan davalarda bu tür sıkıntı tabii ki, daha az ama genel boşanma sebebi dediğimiz, evlilik birliğinin temelinden sarsılması ya da halk arasındaki adıyla "şiddetli geçimsizlikte" bir doktor raporu, vesaire, başka bir ispatlayıcı belge de yoksa mecburen tanık dinlemek zorundayız. Tabii, tanıklar her konu için farklı olabilir, aynı olaya dayalı olmayabilir, o tanığın hangi konuda dinleneceğinin eğer bize izâh edilmiyorsa, edilmemişse biz hadi, ne var ne yok türünden başlıyoruz tanık dinlemeye, anlatıyoruz, iki sayfa yazıyoruz, "sonra ne oldu? Ee, sonra barıştılar, 6 ay daha yaşadılar". Yani o iki sayfa, onu yazarken bunların daha önce bir ayrılıp, 6 ay ayrı yaşayıp sonra barışıp, bir 6 ay da birlikte yaşadıklarını niye bizim anlayacağımız şekilde delil listesine ya da dilekçeye bunlar yansıtılmaz?!. Dolayısıyla tanıklar gösterilirken hangi olaya dair tanıklık yapacaklarını, yer, kişi bazında, mekan bazında bunları mümkün olduğu kadar delil listesi verirken, "şu tanık şu olaya şahittir", hem atlanmaz hem de lüzumsuz birtakım tutanağa geçmelerin de önüne geçeriz diye düşünüyorum.

En çelişmeli boşanma davasında dahi hakimin vereceği karar bellidir; nedir bunlar? Tarafların boşanmalarına, çocuk varsa velayete, kişisel ilişkiye, TMK 174'deki maddi ve manevi tazminata, çocuklar için "tedbiri iştirak nafakasına", eş

için "tedbir yoksulluk nafakasına". Bunun dışında birtakım istekleri dava dilekçesinde ya da karşı dava dilekçesiyle ileri sürmek o yargılamanın çıkmaza girmesine sebebiyet vermektedir. Çünkü bu saydığım kararlar boşanmanın feri niteliğinde ve tek harçla açılan aynı dava içinde görülmesi mümkün davalar olup, bunun dışında örneğin, bir adet bilezik isteniyor karşı dava dilekçesinde ya da dava dilekçesinde, ee, bu nedir? Bu eşya davasıdır ve bu bir adet bileziğin kadı tarafından evden ayrılırken götürülüp götürülmediği, iki tarafta bunu ispata çalışacaklardır, sonra bunun değeri vesaire hiç boşanma ile ilgisi olmayan bir talep ama birlikte isteniyor ve bu da yargılamanın uzamasına sebebiyet vermekte, delil toplamayı güçleştirmekte. Çünkü o bileziğinin götürülüp götürülüp götürülmediği önemlidir bunları bilen ya da sayısını bilen tanık farklıdır, boşanmadaki kavgayı, hakareti, dövmeyi bilen tanık farklıdır. Dolayısıyla biz genelde birçok arkadaşımız bu davaları ayırıyor ama ayırana kadar da tabii, bir zaman geçiyor, onun delilleri toplanmamış oluyor veya son anda farkına varılıyor ki, "bir de bilezik istemişti" deyip geriye dönüyoruz. Dolayısıyla bu tür talepleri de AYRI DAVA olarak açmanız, davaların hızlı ve adil çözümlenmesine yardımcı olacaktır.

Değerli meslektaşlarım, dava dilekçesinde maddi tazminat, manevi tazminat veya nafaka için "faiz yazılıyor", biz çok zaman, tabii bunlar verilemeyeceği için yani kesinleşmekle başladığı için boşanma kararının kesinleşmeden maddi, manevi tazminata faiz uygulanmayacağı için, biz otomatik olarak atlıyoruz, ne kadar dikkat etsek de, gözümüzden kaçıyor, niye, oraya sıkıştırılmış, veya dilekçenin herhangi bir yerine sıkıştırılmış maddi, manevi tazminata yasal faiz, dava tarihinden itibaren!. Ne oluyor, dosyamız gidiyor Sayın Yargıtay Üyelerimiz de diyor "faiz hakkında bir karar verilmemiştir, bozma". Hem onların işi artıyor hem bizim işimiz artıyor, "diğer yönlerden onanmasına, faiz yönünden olumlu, olumsuz bir karar verilmek üzere bozulmasına".

Bunlar tabii, dava dilekçesinden başlıyor bu hata, bizim de hatamız var ama biz görmediğimiz için hatalıyız ama siz de yazdığınız için hatalısınız, olmayacak bir talebi istediğiniz için.

"Anlaşmalı boşanma davalarına" sunulan protokollerde taraflar birbirinden bir şey istemiyorsa herhangi bir problem yok ama istiyorsa, en basiti, kişisel ilişkide "çocuğunu ne zaman isterse görebilir" ve bunu avukat arkadaşım bana ibraz edebiliyor. İcrâca uygulanamayacak bir talebi belirtmenin, anlamı varmı, ondan sonra biz pazarlık yapıyoruz artık, "iki haftada bir mi verelim, üç haftada bir mi verelim, Cumartesi mi olsun, Pazar mı olsun?". Bunların öncesinde çözülmesi gerektiğini düşünüyorum.

Birde, 166-son gereğince yani "fiili ayrılık sebebiyle açılan boşanma davalarında" eğer önceki boşanmanın reddine ilişkin davada kusur tespiti yapılmış ve bu kesinleşmişse artık tarafların bir araya gelmeleri, gelip gelmemeleri konusunda tanık dinletilebileceğini ya da dinlenmesi gerektiğini düşünüyorum. Onun ha-

ricinde eğer kesinleşmiş, kusur da kesinleşmiş, sabit olmuş artık, burada davalı taraf genelde gösteriyor, on, yirmi tane tanık gösteriyor, "bir araya gelme iddiası var mı?

Yok efendim, niye? İşte, dinletmek istiyoruz". Ee, bizim dinlememe gibi bir şansımız yok ama bazı meslektaşlarımız bunları kötüye kullanıyor, bu davayı uzatmak için o tanıkların dinlenmesini istiyor. Dinliyoruz, sonuç değişmiyor ama zaten kesinleşmeden itibaren 3 yıl ayrı yaşamışlar, önceki davanın yargılaması, temyiz süresi 2-2.5 sene de öyle geçmiş, 5, 6 sene sonra. 6 sene sonra bir 2 sene daha buna yargılama süreci ilave etmek, o boşanmayı sağlamak 8 yılı buluyor!. İnsan hayatının 60-70 ya da 80 sene olduğunu bir dönemde 8 sene bir karı-kocayı birbirine hasım, düşman ederek adliyelerde süründürmenin bir mantığı yok diye düşünüyorum.

Eğer önceki boşanma davasında kusur incelemesi yapılmışsa bu yollara tevessül etmemenizi diliyorum.

Birde bizim şikayetimiz şu konuda; gerçi bu sizden değil, Sayın Yargıtay Üyelerimizden, verdiğimiz maddi ve manevi tazminatları bir türlü beğendiremiyoruz, "az ya da fazla", o zaman kararlarımızı düzelterek onayın, kafanızdaki rakam ne ise onu yazın, tekrar buraya gelip "% 20 mi artırayım, % 50 mi artırayım" diye bizleri de sıkıntıya sokmayınız!.

Evet, "Ailenin Korunması" hakkındaki Kanun'un adının yanlış olduğunu düşünüyorum! Evden kocayı uzaklaştırdığımız zaman ya da kadın uzaklaştığı zaman, biz o aileyi koruyor muyuz, parçalıyor muyuz?

"Ailenin güçsüz bireylerinin korunması" hakkındaki yasa olması gerekir idi, bir. İkincisi, bazı özel olaylar, sebepler var ki, ailenin korunmasında tabii, bunu tartışmaya açmak için söylüyorum, son 2 dakikam olduğu için, birlikte yaşayan nikahsız çiftler var, malumunuz, toplumuzda çok yaygın. Batı'da başka düşüncelerle, Doğu'da başka düşüncelerle ama var bu, hayatımızın da gerçeği, uzun süreli birliktelik.

Bu durumda şiddet uygulanması halinde bu Yasa'dan madem ki, güçsüzü koruyoruz, niye faydalandırmayalım diye düşünüyorum. Kendimin verdiği bir karardan dolayı da örnek olarak bahsetmek istiyorum; bir bayan, 7 yıldır ayrı, yeni bir birlikteliğe başlıyor, kendi evi var, işi var, ekonomik sıkıntısı yok, adamı kendi evine alıyor, 5-6 ay birlikte yaşıyorlar. Bu süre içerisinde kadın, "bundan kendisine koca olmayacağını" düşünüyor, ayrılmak istiyor fakat adam bırakmıyor. İş yerine gidiyor dövüyor, gece yarıları evin kapısına geliyor, bağırıyor, çağırıyor, rezalet çıkarıyor. Bunu duyan eski koca da, kadının bir tane çocuğu var, küçük, 7 yaşında, çocuğun velayetini almak için dava açıyor, diyor ki "eşim uygunsuz yaşantıda bulunmaktadır, bu sebeple velayetini ben istiyorum". Kadın bir takım şikayetlerde bulunmuş ama Cumhuriyet Savcılığında ya da bizim Ceza Mahkemelerimizdeki durumu biliyorsunuz, o bir şikayetin sonuçlanması en az 3

senedir. Ne yapacak, bu kadını kim koruyacak, buradaki aile kimdir? Buradaki o "aile" o kadın ile çocuğu değil midir? Benden bu şekilde bir talepte bulundu, birlikte yaşadığı kişinin evine yaklaşmaması, uzaklaştırılması konusunda ben de bu kararı verdim, kadın ondan sonra kurtuldu, çocuğu da kurtuldu, niye?

Velayeti alma sebebi ortadan kalktı, velayet davası ret oldu ve onanarak da kesinleşti. Şimdi ben o kararı vermeseydim, "git savcılığa şikayette bulun" deseydim, ya o kadın intihar edecekti ya adama zarar verecekti, ya adam ona zarar verecekti. Burada kişiler arasındaki, hiç tanımadığınız birisine attığınız bir tokattan bahsetmiyoruz, o evi, o yaşantıyı, o çatıyı paylaşan insanların birbirine karşı şiddetinden bahsediyoruz ve son gelişmeler de iyi doğrultuda, polislerimize eğitim verilmekte mesela, bu sene içerisinde tüm polis teşkilatı "kadına şiddet" daha doğrusu "aile içi şiddet" yönünden eğitimden geçmekte. Daha önce karakola giden kadını, "siz karı-kocasınız, döverde, severde" deyip gönderen polis memuru artık bunları yapamayacak veya yapsa bile çok az kesimi yapacak ve bunlar da zamanla ortadan kalkacak.

Benim buradaki düşüncem şu, dayanağım da şu; daha önce bu yasa, 1997 veya 1998'de çıkmıştı, eşler arasında bir korunma sağlıyordu, daha sonra ne oldu? Gelişen ihtiyaçlara dayalı, benim gibi düşünen hakimler karar verdi, "kaynanayı, kayınpederi, görümceyi, bilmem aynı evde yaşayan diğer bireyleri yasada olmamasına rağmen buna soktular". O değişen ihtiyaçlar sonunda, 2007'de işte, bildiğiniz gibi yasa değişti ve o aile bireylerini içine aldı. Zamanla ben inanıyorum, 3-5 sene sonra bu yasa da değişecek, bu birlikte yaşamadan dolayı şiddete maruz kalan güçsüz aile bireylerini de koruyacak hale gelecek ama o zamana kadar da biz, elimiz kolumuz bağlı oturmayalım diyorum, ben bu düşüncedeyim. Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI - AV. SENAY ERTEM - Biz de Sayın Şanver'e değerli katkıları nedeniyle teşekkür ediyoruz. Dava dilekçesinin verilmesinden itibaren yargılama süresince önemli ölçüde biraz, bizim avukat arkadaşlarımızdan kaynaklanan bazı hatalara değindi. Sonrasında da Sayın Şanver, Yargıtay'ın bazı konulardaki hatalarını dile getirdi, hata demeyeyim de, görüş farklılıklarını dile getirdi. Ama işte, biz de diyoruz ki, "Acaba mahkemeler de hiç mi kabahat yok?", bilmiyoruz, tabii ki, bu somut olarak bir mahkeme için söylenmiş bir şey değil ama bazı mahkemelerden de bizim yakınmalarımız olduğunu bütün arkadaşlarımız yer yer dile getiriyorlar.

YARGIÇ ZEYNEP ÖKSÜZOĞLU - AİLE MAHKEMESİ HAKİMİ - Ben yaklaşık 4.5 yıldır Aile Hakimiyim. Dar kapsamlı bir mahkeme olduğu düşünülüyor, ancak her geçen gün alanı genişliyor, bir liste çıkartmaya çalıştım, … boşanma davaları, evliliğin iptali davaları, nişanla ilgili davalar, nafaka davaları, ayrılık kararı verilmesine ilişkin dava, kocanın soyadı kullanmaya izin, maddi, manevi tazminat davaları, mal rejiminin tasfiyesinden kaynaklanan davalar, aile

konutuna ilişkin davalar, çeyiz, ziynet eşyası şahsi alacak davaları, evlat edinme, velayet davaları, şahsi ilişki tesisine ilişkin davalar, çocuk mallarının korunmasına ilişkin davalar, yabancı mahkeme ilamlarının tanınma ve tenfizine ilişkin davalar, boşanma protokolünden kaynaklanan davalar, soy bağı ile ilgili davalar, 4320 sayılı Kanundan kaynaklanan işler ve bazen davaname diye açılan davalar var. Şeraffettin Bey'in bahsettiği gibi biz, dava dilekçesi elimize geldiğinde düzgün olmasını, düzgün olmasından kastım, bizim aradığımız şeylerin olmasını bekliyoruz. İnanın, arkadaşımın bahsettiği gibi adres yok, nerede olduğunu bilmiyorum, adres araştırması yapıyoruz, tebligat çok büyük bir sorun, işte Emekli Sandığı'na bildirdiği adres vardır, 35'e göre buraya yapalım diye ısrarlı teklifler geliyor bize. Ancak 2. Hukuk Daire'si, ben haklı olduğunu da düşünüyorum çünkü kişiye sıkı sıkı bağlı haklardan mutlaka çok iyi adres araştırması yapılması gerektiğini, ondan sonra tebligat yapılması, dosyada ancak bir adrese tebligat yapılmışsa 35. maddeye göre yapılması gerektiğini düşünüyor. Gerçi şimdi "ulusal adres veri tabanı" oluşturuldu, artık sanırım Yasa'da bir değişiklik yapılır, herkes adres bildirme yükümlülüğünde, boşanmada tebligat çok daha kolay olacağını düşünüyorum.

Dava açarken, bizim karşılaştığımız en büyük sorumlardan birisi "mal rejimi tavsiyesi ile birlikte açılması". Mal rejiminin tavsiyesine gidebilmesinin koşulu, evliliğin sona ermiş olması ya da başka bir mal rejime geçmiş olması, Kanun'da nelerin arandığı yazıyor. Birlikte açılıyor, tefrik etmek zorundayız. Birde deniliyor ki "tüm malvarlığının tespiti ile tasfiyesinin sağlanması" yani Türkiye'de 1.000'in üzerinde Tapu Sicil Müdürlüğü var, biz bilmiyoruz mallarının nerede olduğunu "bütün bankalara yazın, Tapu Sicillere yazın", arkadaşımın bir tanesi dedi ki "1.200 tane Tapu Sicil Müdürlüğüne", Mustafa Bey işaret ediyor, "ben söyledim" diye, "yazı yazılmasına karar vereceğim, masrafını yatırsınlar, göndereyim". Bu şekilde isteklerin bizim için de, kendileri için de çok zor olduğunu düşünüyorum.

Maddi tazminat talepleri konusunda yanlış talepte bulunulduğunu düşünüyorum ve müvekkillerin hakkının zayi olduğunu düşünüyorum. Yani 174. madde anlamındaki tazminat, harç yok, vekalet ücreti yok, yani "eşinin desteğinden yoksun kalma" ile ilgili manevi tazminatta işte, kişisel haklarının saldırıya uğramasıyla ilgili ama işte, "eşi, bileziklerini vermiştir, ona destek sağlamıştır, işte ev almıştır, maddi tazminat istiyorum" yani öbür maddi tazminat isteğini daha sonra da talep edebilir ama başlangıçta, sadece boşanma davasıyla Medeni Kanunun 174. maddesi anlamında maddi, manevi tazminat istenilirse, bizim içinde kolay, kendileri için de kolay. Onun dışındaki maddi tazminat isteği ayrıca harcı tamamlatmanız gerekiyor, vekalet ücretine tabi, tefrik ediyoruz, yargılamayı çok uzatıyor.

Benim rastladığım, boşanma davasında reşit çocuk için de tedbir nafakası ve iştirak nafakası isteniyor. Aile konutu şerhi konulmasını talep ediyorlar ancak aile konutu, Tapu Sicil Müdürlüklerine gidilerek mümkün, dava olarak da istenile-

bilir ama işinizi uzatır. Çok küçük bir miktar tazminat için "5 milyarlık tazminat için trilyonluk malvarlığına tedbir konulması" isteniyor, başta, biz de öyle düşündük, bütün malvarlığına tedbir koyduk ancak ben artık öyle düşünmüyorum, tazminatın miktarına göre, karşılayabilecek kadar malvarlığına, 01-01-2002'den önce edinilmiş mal varsa tapu kayıtlarını getirtip, daha önce katkı alacağı gibi bir talebi de yoksa "tedbir koymama" şeklinde uygulama yapıyoruz.

Birde, birkaç dosyada rastladım, "tam kusurlu eş, kendi kusuruna dayanarak boşanma davası açıyor", karşı taraf da kabul ediyor ama sadece "kabulle bağlı değiliz biz", reddettiğimiz zaman davayı da çok şaşıyor avukat arkadaşlarım.

"Anlaşmalı boşanmalarda", Şeraffettin Bey de bahsetti, tüm konularda anlaşılmış olması gerekir yani bazı talepler var mesela, diyor ki "benim üzerime kayıtlı malvarlığımın oğlumun üzerine geçirilmesine" ya da "şu spor kulübümdeki üyeliğinin çocuğumun üzerine devir edilmesine" veya eğitim masraflarının, miktar belirtilmiyor, "tüm eğitim masraflarının baba tarafından karşılanmasına". Şerafettin Bey'in dediği gibi infazı mümkün olmayan ve sadece bu tarafları bağlayan bir şey, üçüncü kişiyi bağlamaz, çocuğu bile olsa.

"Velayet davaları" ile ilgili söylemek istediğim bazı şeyler var; "çocuğun tedbiren teslimi ve şahsi ilişki tesisi" değişik kişiden talep ediliyor ama bunların esasa kayıt edilmesi gerekiyor. Reddediyoruz, tekrar gönderiyoruz ve zaman geçiyor.

"Evlilik dışı doğan çocuğun velayetinin anneye verilmesi" için davalar açılıyor; evlilik dışı doğan çocuğun velayeti zaten annededir, kendisi Emniyet'e ya da icrâ'ya gidip çocuğunu teslim alabilir, bununla açılan davalar boşuna zaman kaybı.

Velayet ile ilgili, Senay Hanım da, özellikle bu konuyu bahsetmemizi istedi; Mahkememiz uzmanlarıyla ilgili çeşitli sıkıntılar var yani uzmanların dosyada rapor hazırlamasının çok yararlı olduğunu düşünüyorum çünkü insanlar dosyaya her şeyi anlatamıyorlar, her şey açıklanamıyor, birebir eve gidiyorlar taraflarla görüşüyorlar, velayet konusunda çok, çok büyük ölçüde yararlanıyoruz ancak bağlı değiliz, aksine verdiğimiz kararlar da var. Ben uzmanların bunu Bakanlıktaki arkadaşlara da söyledim, bizim insan psikolojisi hakkında bilgiye ihtiyacımız olduğunu düşünüyorum, obsesif bozukluk ya da başka bir şey dediği zaman bunun ne olduğunu, bu tür rahatsızlığı olan insanın ne gibi davranışlarda bulunduğunu bilmemiz gerektiğini düşünüyorum, uzman arkadaşlarımızın da biraz hukuk bilgisi alması gerektiğini düşünüyorum, o konuda eksikleri olduğunu düşünüyorum. Örneğin, "şahsi ilişki düzenlemede" mesela, her hafta sonu şahsi ilişki ama 2. Hukuk Dairesi'nin görüşü, "her hafta çalışan anneyi ya da baba ile şahsi ilişkinin uygun olmadığı" yönünde, gerçi artık zamanla o değişti, artık onlar da iki haftada bir şeklinde rapor veremeye başladılar. Fiziki koşulları yetersiz, oturacak odaları yok, inanın, koridorda ve duruşma salonunda görüşme yapıyorlar. Biz keşfe gittiğimiz zaman yanımızda mübaşirimiz, kâtibimizle gidiyoruz ama onlar vatandaşla

tek başlarına evlerine gidiyorlar, evlerini özellikle görmelerini istiyoruz, hiçbir güvenceleri yok, masraf sorunları var, yol parası verilmiyor, işte deniyor ki, Ankara Adliyesi'nin uygulaması, "kırk tane binilecek otobüs parası veriliyor, onunla git, gel" ama çok uzak yerlerde evler var, o konuda büyük sıkıntıları var. Bu "kurumun" çok yararlı olduğunu düşünüyorum, oturacak zaman içerisinde.

Velayetin, ben rastladım bir davada, "velayetin anneden kaldırılması, ağabeye verilmesi" şeklinde, gerçi bugün içtihatlara baktım, hakimlerin de o şekilde verdiği kararlar yani sadece avukatları suçlamamak lazım, bizim de verilen Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin kararları var; velayet anneye, babaya tanınmış bir haktır, ağabeye verilmemesi, kaldırırsınız anneden, babadan, vasi tayin edersiniz. Yani başka da alternatif bize sunmadıkları için böyle bir davada reddetmek zorundayım ben davayı.

Birde, birden çok çocuk varsa velayetlerini düzenlerken mümkün olduğu kadar kardeşleri birbirinden ayırmamaya çalışıyoruz yani tekinin velayeti isteniyor genellikle çünkü anne-baba boşanınca çocuklar travma yaşıyorlar, bir de kardeşlerinden ayrılmak çok ağır.

"Tenfiz davalarından velayet düzenlemesine" ilişkin, bazen boşanma kararlarında velayet düzenlemesi yapılmıyor, Almanya mesela, boşansalar bile annebabaya birlikte verebiliyor velayeti. Biz diyoruz ki, "kamu düzenine ilişkindir, velayet her zaman düzenlenebilir", öyle düzenlense bile kararın boşanma ile ilgili kısmını tenfiz kararı veriyoruz, kısmi olarak bu şekilde karar veriyoruz.

Soy bağı tesisi davalarında yine velayet ile ilgili, çocuk ile annenin menfaati çakışabilir, mutlaka bir kayyum atanması gerekiyor çocuğa. Bu konuda da bazen sıkıntı yaşıyoruz.

Birde velayet düzenlemesi yapılırken çocuk, kendisini ifade edebilecek yaşta ise onun dinlemek zorundayız. Şimdi şu sıkıntıyı yaşıyoruz biz hakimler olarak; duruşma salonuna gelmesi çocuğun, çok üzücü sonuçlara sebep olabiliyor, inanın, karşımıza geliyorlar, elleri, ayakları titriyor, anneyi, babayı çıkarıyoruz, çok büyük ölçüde öğretilmiş şekilde geliyorlar yani bir dosyamda dört çocuk dinledim, hepsini tek tek aldım, kapıdan içeri girdi, o kadar ezberletilmiş ki, "bu kadına anne demeye utanıyorum, bana hırsızlık yaptırıyor, beni dilendiriyor" kalıp olarak ezberlemişler çocuklar.

Genellikle uzmanlar vasıtasıyla onları dinlemeye çalışıyoruz yani bazen avukatlar da bu konuda bize çok ısrar ediyorlar, çocuğu huzurda dinleyin. Ancak çocuklar çok yıpranıyorlar, uzmanlarımız vasıtasıyla dinlemenin daha yararlı olduğunu düşünüyorum, onlar soruyorlar zaten velayet hakkında kimi istediğini, bazen de çocuklar "tercih yapmak istemiyorum" diyor, "ben annemi ya da babamı seçmek istemiyorum" yani çocukları da o duruma düşürmemek gerektiğini düşünüyorum.

Nafaka davalarıyla ilgili sıkıntılarımız var; dört çeşit nafaka var, şimdi, eş için "iştirak nafakası", çocuk için "yoksulluk nafakası" ya da işte reşit çocuk için "iştirak nafakası" isteniyor, bu konuda bayağı bir sıkıntılarımız var yani hakim, kendisi tafsif ediyor, kendisi veriyor ama şimdi reşit çocuk için de birlikte dava açıyor, eşi, yoksulluk nafakasının arttırılması davasını açıyor, reşit olan çocuk için de iştirak nafakası arttırılması. Şimdi reddedilmeye mahkum bir dosya çocuklar açısından ama yani insanların işleri çok zorlaşıyor, işte, ıslâh ediyorlar, harcı tamamlıyorlar, aynı kişiye açıldığı için bu konuda sıkıntılarımız var nafaka davaları konusunda.

Boşanma davası içinde nafaka talep etmek için ayrıca feri niteliğinde olduğundan harç yatırmaya gerek yok ama müstakil açılmışsa mutlaka harç yatırılması gerekiyor.

Birde nafaka hüküm ederken, tedbir nafakasına hüküm ederken avukatlarla çok çatışıyoruz; eşler artık Yeni Medeni Kanun'da güçleri oranından evin giderlerine katılmak zorundalar, çalışıyorsa kadının yararına pek nafakaya hüküm etmiyoruz ya da tam kusurlu, eşini aldatmış; benim bir dosyamda "kanunu yanlış biliyorsunuz" yazmış dilekçeye avukat, başka bir adamdan hamile kadın, ısrarla tedbir nafakası istiyorlar, bayağı ağır sözlerle de bir dilekçeye yazılmıştı.

Anlaşmalı boşanmalarda nafaka talebinden, yoksulluk nafakası talebinden feragat edilmişse daha sonra talep edilemiyor, bu tür davalara da rastlıyoruz.

Evet, feragat ettiğiniz zaman tekrar isteyemiyorsunuz, ancak çocuk için öyle bir sınırlama yok, reşit oluncaya kadar anne, her zaman onu talep edebilir.

Birde iştirak nafakasının ya da yoksulluk nafakasının arttırılması taleplerinde TÜFE oranında artış yapıyoruz, işte, "çok az arttırdınız, daha fazla arttırsaydınız, işte, bu gelir karşılanmaz" tabii, eşin büyük geliri yükselmiştir, çocuğuna eğitim durumu değişmiştir ama memur, maaş artışı belli, onları TÜFE oranında artış yapıyoruz.

Şimdi "mal rejimi davaları" ile ilgili bir sıkıntılarımız çok fazla, henüz çok fazla kararımız yok, katkı alacağına ilişkin kararlarımız var, çok fazla içtihat da yok sanırım bu konuda çünkü biz karar vermiyoruz, Ömer Bey öyle söylüyor, evet.

Hiçbir değer belirtilmiyor dava açılırken, "harca esas değer açıklanmalı". Bu, ziynet eşyası, çeyiz eşyası alacağı davalarında da böyle. Değerlerinin belirtilip ona göre harç yatırılması gerekir. İnanın, mesela, çeyiz eşyası ya da mal rejiminin tasfiyesi davasında tek tek söylüyoruz, tek, tek bunları tamamlayın, bunları tamamlayın, "tek tek mi açıklayacağım?" diyor, çeyiz eşyası alacağı, her bir eşyanın tek tek değerini bana açıklamak zorunda, talebinin ne olduğunu açıklamak zorunda! O konuda bir tane bozuk kararım da var, bilirkişi raporundaki değeri toplam yazdım, 2. Hukuk Dairesi bozdu, "tek tek yaz", bir sayfa yazdık, üç tane çorap, dört tane havlu, şu kadar değer, hepsine, kısa karara ve gerekçeli karara yazdık.

KATILIMCI - Maalesef, bunlar isteniyor,

YARGIÇ ZEYNEP ÖKSÜZOĞLU - AİLE MAHKEMESİ HAKİMİ - Evet, bunlar isteniyor. Bizde, tabii, tabii isteniliyor, demin bir Aile Hakimi arkadaşımın yanındaydım, eşya tespiti için geldi, avukat hanım kendisi de hayret etmiş, "havan" isteniyor, evet. Bizde tazminat taleplerinde destekten yoksun kalma ile ilgili bir dosyada rastladım, 174 anlamında, işte, "boşandığım zaman evimde Internet bağlantısı vardı, artık o Internet bağlantısını kullanmaktan mahrum olacağım, bu nedenle şu kadar tazminat, evimde temizlikçi kadın alıyordum boşanınca bunu alamayacağım bu kadar tazminat" gibi talepler var, bu 174. madde anlamındaki tazminatın böyle olmadığını düşünüyorum.

"Şirket tasfiyesi" isteniyor mal rejimine ilişkin davalarda; tüm şirkete tedbir konulması, malvarlığına, değerlerine ve tasfiye edilmesi isteniyor ancak sanırım, Hocam açıklayacak bunu, bu, Ticaret Kanunu anlamında bir şirket tasfiyesi değil.

Şimdilik bu kadar söylemek istediklerim. Teşekkürler.

OTURUM BAŞKANI - AV. SENAY ERTEM - Evet, Sayın Öksüzoğlu'ndan da biz önemli ipuçları aldık, kendilerine değerli katkıları için teşekkür ediyoruz.

Şimdi Yargıtay "acaba bu konuda ne düşünür?" veya isterseniz bilmiyorum, siz yapın sıralamayı Hocam, nasıl uygunsa bu konuda veya aranızdan biri, tamam, şimdi o zaman Yargıtay'dan değerli Tetkik Hakimimiz Ramazan Karakaya'yı dinliyoruz.

RAMAZAN KARAKAYA - YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ TETKİK HAKİMİ -

Teşekkür ediyorum. Değerli meslektaşlarım, Zeynep Hanım ve Şeraffettin Bey bazı şeylere değindiler. Ben de bazılarına değineceğim kısaca. Ancak Yargıtay 2.Hukuk Dairesi'nin bozma kararlarında geçen; çokça bilinen ya da herkesçe bilinmesi gerektiğini düşündüğüm konuları almadım.Kararlarda yapılan hatalar ve sonunda verilen bozma kararlarıyla ilgili bir kısım notları aldım.Tabii, Aile Mahkemelerinde mal rejimleriyle beraber çok ciddi bir sıkıntı doğacağını düşünüyorum.Ancak burada, Sayın Hocam var, Ömer Bey var, bu konuda açıklamaları olacaktır. Ben genel olarak boşanma, tazminat davaları ve nafakalarla ilgili yapılan hatalar ve olması gerekenler nelerdir, kısaca onlara değinmek istiyorum.

Boşanma davaları; pek çoğumuz biliyordur,Adli Tatilde görülen davalardan değildir.Mahkemece taraflardan birinin isteği üzerine Adli Tatilde görülmesine karar verilmemişse,görülmesi mümkün değildir.Bu dönemde yapılan işlemlerde "yok" hükmündedir.

TMK 166 maddesine dayalı boşanma davalarında dikkat edilmesi gereken bir nokta; tanıkların duyum olarak aktardıkları beyanlar, tanıkların taraflardan ya da üçüncü kişilerden aktardıkları beyanlar,hükme esas alınamaz.

Eşlerden birinin tepki niteliğindeki davranışı kusur sayılarak TMK 166/1-2 maddesinden boşanmaya karar verilemez. Burada bir konunun altını çizmek istiyorum; davranış derken alışkanlık oluşturacak şekildeki davranışları kastetmiyoruz tabii. Diğer eşin kusurlu davranışına ani, o an verilen bir tepkiden söz ediyorum.

Yine aynı çatı altında yaşıyor olmak,TMK 166. maddesinden dava açmaya engel değildir.TMK 166. maddesine dayalı davada; dayanılan olaylar nedeniyle barışma girişimi, hoş görülen olaylar ve davranışlar, olaydan sonra çekilen ihtar, af niteliğinde olup bu olaylara dayanılarak boşanma kararı verilemez. Yine açılan davadan sonra beraberliğin devamı da davanın reddini gerektiren bir nedendir.

Ceza davasında salt şikayetten vazgeçme af niteliğinde değildir.

Dava tarihinden sonra olan olaylar hükme esas alınamaz, ancak yeni dava konusu olabilir. Yalnız Daire'mizin "sadakat" ile ilgili farklı kararları çıktı. Eşlerin TMK 185/son maddesinde düzenlenen "sadık kalmak'' ile ilgili yükümlülükleri evlilik sona erinceye kadar devam edeceği belirtilerek,sadakat noktasında;bu kurala aykırı,(dava tarihinden sonra gerçekleşen sadakatsizlik olaylarının dikkate alınmasına dair) kararlar çıktı.Ancak diğer konularda, bu kurala uygun kararlar var.

Yine çok ciddi olarak yapılan bir hata; "ikinci tanık listesi verilemez". Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 274. maddesine göre ikinci tanık listesi; karşı tarafın kabulü olsa dahi verilemez ve bu tanıkların beyanları da hükme esas alınamaz. Dolayısıyla bu konuda çok ciddi hatalar olmakta ve bu tanık beyanlarına dayanılarak boşanma kararı verilmektedir. Kamu düzeni gerekçe gösteriliyor. Oysa usulün açık maddesi var; yine boşanma davalarının kamu düzeniyle ilgisi yok. Bu konuda çok ciddi hatalar görüyoruz.

Yine "davadan feragatten sonra", feragatten önceki olaylara dayanılarak ikinci bir dava açılamaz, bu da ret nedenidir.

"Sara hastalığı", TMK 166. maddesine dayalı boşanma nedeni olamaz.

Bir diğer hata; "akıl hastası eş hakkında" TMK 166. maddesine dayalı olarak boşanma davası açılamaz(davranışları iradi olmadığından ve kendisine kusur yüklenemeyeceğinden). Akıl hastası olan eş adına vasinin beyanıyla TMK 166/3 maddesinden; yani anlaşmalı boşanma kararı verilemez. Asil dinlenemeyeceği için burada yapılması gereken tek şey, akıl hastalığından boşanma davasının açılmasıdır.

Boşanma davası sırasında taraflar hakkındaki boşanmaya dair yabancı ilamın tanınması hakkında karar verilmesi ve kesinleşmesi halinde; boşanma talebi konusuz kalmakla beraber,davacı ya da davalının boşanmanın eki niteliğindeki talepleri yönünden dava devam eder.Yani yöntemine uygun olarak istenen nafaka ve tazminatlar yönünden davaya devam edilmesi, bu konuda hüküm kurulması gerekir. Boşanmanın eki niteliğindeki bu talepler boşanma konusuz kaldığı için

konusuz kalmaz. Ayrıca yeniden harç ikmaline de gerek yoktur. Bu konuda, gelen dosyalarda hatalar görüyoruz.

Yabancı unsurlu davalarda "müşterek milli hukuk", ayrı vatandaşlıkta iseler "müşterek mutat mesken hukuku" bulunmadığı taktirde "Türk Hukuku" uygulanır.Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanunun 14/1 maddesi gereğince.

Türk kanunlarının yabancı mahkemelerce uygulanmaması tek başına kamu düzenine aykırılık nedeni değildir. Bir de yanlış uygulanması da tanımaya engel değildir. Yanlış uygulamanın, kararı veren yabancı mercii önünde temyizi yoluna gidilmesi gerekir. Türk Hukukunun yanlış uygulandığı gerekçesiyle. Burada tanıma davasında bu husus tartışılamayacak bir konu.

Yine "mutat mesken" dedim, mutat mesken, kişi ile sıkı bir ilişkisi olan, gelip geçici olmayan, sürekliliği olan yer anlamında.Bunu yerleşim yeri olarak düşünmemek gerekir.

"Davacının akıl hastası olması", dikkatinizi çekerim "davacının" akıl hastası olması, davalıdan kaynaklanan nedenlerle TMK 166. maddesine dayalı dava açılmasına engel teşkil etmez, temsilcisi vasıtasıyla dava açacaktır ve bu konuda husumet izni de alınması gerekir.

"Boşanma davası içinde soy ismin kullanılması istemi";TMK 173.maddesinden kaynaklanan talep boşanmanın eki niteliğinde değildir, ayrı nispi harç gerekir. Davacının dava dilekçesinde bu istemi yok ise sonradan talep edilmesi halinde nispi harç alınsa dahi bu sonuç doğurmaz, Daire'nin kararları bu şekilde. Bu durumda başta yatırılan başvuru harcının sonradan istenen bu talepleri kapsadığı da kabul edilemeyeceğinden artık o davanın görülmesi mümkün değil, ayrı dava açılması gerekir.

Anlaşmalı boşanma dışında, arkadaşlarım da kısmen değindiler, davalının boşanma davasını kabul etmesi ve beyanda bulunması sonuç doğurmaz; birçok dosyada "boşanma konusunda anlaştılar, o zaman diğer konuları araştıralım" şeklinde uygulamaya rastlıyoruz. Bu da hatalı bir uygulama.TMK 184/3. maddesi gereğince taraf ikrarları hakimi bağlamaz, dolayısıyla bu konuda ciddi bir hata görüyoruz.

Yine TMK 166/3. maddesine dayalı anlaşmalı boşanmalarda protokol hakim tarafından uygun bulunmalıdır. Hakimin müdahalesi mümkündür. Hakimin müdahalesini taraflar kabul etmez ise TMK 166. maddesinin 1. ve 2. bentlerine göre araştırma yapılması gerekir.Görülen diğer bir diğer hata da; protokol hükümlerinin mahkeme kararlarının hüküm fıkrasında yer almamasıdır.Bu husus ileride çok ciddi sıkıntılara yol açacaktır, infazı mümkün olmayacak noktalar oluyor, bazen de kötü niyetli uygulamalar yapılıyor. Örneğin, taşınmaz devri öngörülmüşse karardan sonra elden çıkarma şeklinde mağduriyetlere yol açılmaktadır.

Birde, anlaşmalı boşanmalarda "iştirak nafakası istemiyoruz" ya da "şimdilik istemiyoruz" şeklinde hükümler yer almakta ve buna dair kararlar da görüyoruz. Şimdi burada tabii, bu beyan mağduriyete yol açmaz, neden, iştirak nafakası yönünden Kanundan doğan anne-baba yükümlülüğü bulunduğu için. Daha sonra da istenmesi mümkündür. Ama başta karşı tarafın rıza göstermesini sağlamak için biraz hileli bir yöntem uygulandığını düşünüyorum, "nasıl olsa şimdi istemem karşı tarafı boşanmaya razı ederim, daha sonra yasal yükümlülükten dolayı bu iştirak nafakasını isterim" şeklinde bir uygulama görüyoruz. Esasen bu konu, iştirak nafakası resen dikkate alınması gereken bir konudur.TMK 166/3 maddesine göre hakimin bu konuda müdahale yetkisi vardır. Bu konuda da mahkemelerin tarafların anlaşmasını sağlayacak şekilde müdahalede bulunması gerektiğini düşünüyorum.

"Davalının, davacının boşanma dilekçesini davacı olarak imzalaması" ayrı harç yatırmadığından onu davacı haline getirmez, bu özellikle anlaşmalı boşanmalarda sonradan yapılmış olan feragatlerle ilgili sıkıntı doğurabilir. Ancak Ömer Bey farklı düşünüyor, muhalefet görüşleri var.

Yine TMK 166/son maddesi nedenine dayalı boşanma davası açıp feragat eden eş, tekrar önceki dosya ya da dosyalara dayanarak TMK 166-son maddesine dayalı boşanma davası açamaz. Yeniden 3 yıllık süre geçmesi gerekir. Yani feragat ettiği davadan sonra 3 yıllık süre geçerse TMK 166-son maddesinden dava açabilir. Ama bu feragat, geçmişe doğru haklarını ortadan kaldıracağı için daha önceki dava ya da davalar TMK 166/son maddesi uyarınca boşanma kararı verilmesi yönünden artık dikkate alınmayacaktır.

"Davacının ölümü halinde" TMK181. maddesi gereğince mirasçılarının biri davaya devam edebilir. Ölüm ile boşanma davası konusuz kaldığından dava artık kusurun tespitine ilişkin bir tespit davası niteliğini kazanır. Bu durumda kusurlu eş mirasçı olamaz. Burada kusur tabii, kanunda "kusurlu eş" deniliyor ancak kusurun derecesi nedir, bu konuda Yargıtay'da benim gördüğüm bir uygulama da olmadı, "eşit kusurlu eş mirasçı olur mu, ağır kusurlu eş mirasçı olur mu, az kusurlu eş mirasçı olur mu" bu konuda bir belirsizlik var ama kişisel görüşüm, Medeni Kanun'un 510. maddesi hükmü de dikkate alınarak mirastan çıkarmadaki kusur, ölçüt kabul edilmeli, ağır kusurlu eşin ya da tam kusurlu eşin mirasçı olmaması gerektiğini düşünüyorum. Ancak dediğim gibi henüz somut uygulama olmadı.

Yine 181. maddeyle ilgili hüküm, davacının ölmesi halinde uygulanacak bir hükümdür, davalının ölmesi halinde uygulanacak bir hüküm değildir.

"Terk ile ilgili davalara" da değinmek istiyorum; ihtardan önce 4320 sayılı Kanuna göre tedbir kararı verilmiş ise eş dönmemekte haklıdır, dolayısıyla ihtar sonuç doğurmaz.

Terk nedeniyle açılan davada anlaşmalı boşanma kararı verilemez ancak TMK

166. maddesine dayalı olarak açılan davada anlaşmalı boşanma gündeme gelebilir.

Yine açılmamış sayılmasına karar verilen davanın kesinleşmesinden sonra 4 ay geçmeden ihtar istenemez.

TMK 197. maddesine dayalı tedbir nafakası açılmış ise dava tarihinden 4 ay geçmeden ihtar istenemez, dava kabul edilirse de ihtar sonuç doğurmaz. Dolayısıyla terk nedeniyle boşanma davası açılamaz, ayrı yaşamda haklılık kanıtlandığı için.

Yine "ortak konut" ile ilgili eşler birlikte seçerler,TMK 186. maddeye göre. TMK 188. maddedeki hallerin gerçekleşmesi halinde eşlerden birinin tayin hakkı vardır, anlaşamadıkları taktirde TMK 195. madde uyarınca hakimin tayin edeceği konut, ortak konut olarak belirlenecektir. Buradaki anlatılan şekilde ortak konut belirlenmeden çekilmiş bir ihtar söz konusuysa burada sonuç doğurmayacaktır.

Boşanmalarla ilgili düşündüğüm örnekler bunlar. Nafakalarla ilgili de söylemek istediğim bazı konular var; dava dilekçesinde ya da yargılama sırasında "nafaka istemiyorum" şeklindeki beyan yoksulluk nafakası yönünden feragat niteliğindedir. Bu şekildeki beyandan sonra tekrar yoksulluk nafakası istenemez.

Tedbir ve iştirak nafakası yönünden ise bu şekildeki beyan, eşlerin birbirlerine karşı olan yükümlülükleri ve çocuklarına karşı yükümlülükleri evlilik süresince devam edeceği için ve çocuklar için evlilik sona erdikten sonra da devam edeceğinden "istemiyorum" şeklindeki beyanlar tedbir nafakası yönünden geriye doğru sonuç doğurur. Bu durumda çocuklar için ve koşulları varsa eş için istek tarihinden itibaren, dava tarihinden değil, istek tarihinden itibaren tedbir nafakasına karar verilmesi gerekir.

Yine iştirak nafakası yönünden "istemiyorum" şeklindeki beyan sonuç doğurmayacaktır.

Eşlerin mali, sosyal durumları eşit ise diğer eşin yeterli düzenli geliri var ise TMK 169. madde uyarınca boşanma davası sırasında eş yönünden tedbir nafakası verilmez.

Yine başkasıyla yaşayan kadın lehine tedbir nafakası verilmemesi gerekir.

Malvarlığı olmayan askerler aleyhine, askerlik süresince nafaka yükümlülüğü ile ilgili karar verilemez. Bununla ilgili 12-12-1966 tarihli, 5/11 sayılı içtihadı birleştirme kararı var.

Yine yoksulluk nafakası ile ilgili olarak da "nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz". Burada şöyle bir örnek verilebilir; akıl hastası kusuru yok ama malvarlığı var, dolayısıyla onun kusuru var mıdır, çok mudur hususu değerlendirilmeyecektir, nafakaya hak iddia eden ya da nafakayı isteyen kişinin kusuru değerlendirilecektir. Ağır kusurluysa, tam kusurluysa yoksulluk nafakası alamayacaktır.

TMK 197. maddeye göre açılan tedbir nafakasında ayrı yaşamada haklılık ka-

nıtlanmalı, eşin düzenli gelirinin olması lehine nafaka verilmesine engel değildir. Bu ancak miktara etki edebilir. Yine kararda sürenin sonunun gösterilmemesi gerekir. Bağımsız açılan ve boşanma davası ile birleştirilen ya da karşılık dava şeklindeki nafaka talepleri, reddedilen boşanma davasının kesinleşmesiyle sınırlı olarak karar verilmektedir, yine bu da hatalı bir uygulamadır.Sürenin sonunun gösterilmemesi gerekir.

Yoksulluk ve iştirak nafakasının ileriki yıllarda artışına karar verilebilmesi için talep zorunludur,TMK 176/son ve 182/son uyarınca, resen bu konuda karar verilemez. Yine kendi isteğiyle işten ayrılan eşe yoksulluk nafakası verilemez. Malı olmayan, çalışma gücünü kaybeden eş, iştirak nafakası ile sorumlu tutulamaz. Yine, işi, geliri, malı olmayan kadınlar için de iştirak nafakasıyla yükümlü tutulamayacağına dair Daire kararları vardır. Yine, iştirak nafakasının resen gözetilmesi gerekir.

Tedbir nafakasında faiz ile ilgili olarak istek var ise işlemiş olanlara karar tarihinden, işleyecek olanlara her ayın başından itibaren uygulama yapılması gerekir.

Nafakalara yabancı para cinsinden hükmedilemez. Anlaşmalı boşanmalarda bu konu mümkündür. Yine anlaşmalı boşanmadan sonra ayrı dava açılarak yoksulluk nafakası istenemez, bu talebin kabul edilmemesi gerekir.

Düzenli, sürekli ve yeterli geliri olan eşe diğer koşullar gerçekleşse dahi yoksulluk nafakası verilemez. Miktarı belirtilmiş ve istek olmadan yine, yoksulluk nafakası kararı verilemez. Boşanma davası içinde istenmesi harca tabi değildir, ret veya kabulü vekalet ücretini gerektirmez. Burada bir konuya değinmek istiyorum; eşlerden birinin ekonomik, sosyal durumunun çok üst seviyede olması ve evlilik sırasındaki sosyal seviyelerinin oldukça yüksek olması halinde geliri olan eşe yoksulluk nafakası verileceğine dair Daire kararları vardır. Bununla ilgili olarak şöyle söyleyeyim; bir işadamı ve eşi öğretmendi, öğretmen olan eşe yoksulluk nafakası verildi.

Yine TMK 175. maddesine göre yoksulluk nafakası ayrı bir dava olarak da açılabilir ve boşanmanın kesinleşmesinden itibaren TMK 178. maddesi uyarınca 1 yıl içinde açılması gerekir.Kanunda öngörülen süre zamanaşımı süresi olup resen dikkate alınamaz. Aynı konu maddi ve manevi tazminatlarla ilgili,TMK 174. maddesi için de geçerlidir.

Nafakalarla ilgili çıkardığım notlar bunlar. Birde tazminatlara değinmek istiyorum kısaca vaktimiz varsa eğer,

OTURUM BAŞKANI - AV. SENAY ERTEM - Var efendim, 3 dakika daha var,

RAMAZAN KARAKAYA - YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ TETKİK HAKİMİ -

Evet, dava dilekçesinde iddialar nedeniyle istenilen manevi tazminatlar,TMK 174/2 maddesi kapsamına girmez. Genel hükümlere göre istenir, Aile Mahkemesinde görülemez.

Evlilik nedeniyle işten çıkma, çıkarılma, ziynetler, düğün masrafları gibi talepler TMK 174/1. maddesi kapsamında değildir. Dolayısıyla ayrı harca tabidir, harç yatırılarak dava açılması gerekir.

Faize istek olması halinde boşanma hakkındaki hükmün kesinleşmesinden itibaren karar verilir. Dava dilekçesinde ya da oturumda "istemiyorum" beyanı tazminattan feragat niteliğinde olup tekrar talep etme hakkını ortadan kaldırır.

Davacı ya da davalı tarafından boşanma davası içinde istenmesi halinde boşanmanın eki niteliğinde olup, tazminatları kastediyorum, yine bunlar harca tabi değildir, ret veya kabulü vekalet ücretini gerektirmez, sonradan ayrı dava açılması halinde ise genel hükümlere tabidir, burada vekalet ve harç yönünden bildiğimiz usul kuralları uygulanacaktır.

"Fazlaya dair haklar saklı tutulmuş" ise davanın ıslahı yolu ile maddi tazminat arttırılabilir, manevi tazminat artırılamaz, "bölünemezlik ilkesi" gereğince.

Yine boşanma hakkındaki hüküm kesinleştikten sonra diğer yönlerden devam eden dava içinde maddi, manevi tazminat istenemez. Boşanma hükmü kesinleşmişse artık ayrı dava konusu olur yani şöyle söyleyelim; boşanma hakkında hüküm verildi, temyiz edilmemek suretiyle yada temyiz sonucu kesinleşti,bozmaya göre velayet veya nafakalar yönünden dava devam ediyorsa artık devam eden bu dava içinde TMK 174/1-2 maddesine dayalı olarak talepte bulunamazsınız. Harcı ödenerek, ayrı bağımsız bir dava açılması gerekir.

Anlaşmalı boşanmadan sonra ayrı bir dava konusu olarak maddi, manevi tazminat talep edilemez, yoksulluk nafakası da talep edilemez, demin söz ettim.

Akıl hastası eşin davranışları iradi olmadığından kusur da yüklenemeyeceğinden maddi, manevi tazminatla yükümlü kılınamaz.

Burada önemli bir konu; tenfiz yada tanınması kararı verilen yabancı ilamdaki kusur tespitine ilişkin kısım bağlayıcı olur, eğer burada eşlerden birinin tam kusurlu ya da ağır kusurlu olduğu belirlenmişse, bu açılacak nafaka ve tazminat davalarında dikkate alınacak bir konudur.

Terk nedeniyle açılan davanın kabulü halinde diğer eş tam kusurlu olacağı için yine, maddi, manevi tazminat ve yoksulluk nafakası verilemez.

Tazminatlarla ile ilgili ilginç bir karar var, ona da değineyim; boşanma kararıyla maddi, manevi tazminata karar verilmiş, boşanma kesinleşmiş ve lehine hüküm verilen eş ölmüş ise manevi tazminat mirasçılarına geçer. Maddi tazminat yönünden mevcut menfaat kanıtlanmış ise maddi tazminat da mirasçılara geçer. Ancak beklenen yararlar yönünden hükmedilen maddi tazminat mirasçılara geçmez, beklenen yarar mirasçıların değil eşin olduğu için.

Yine kişilik haklarına saldırı yok ise diğer koşullar gerçekleşse dahi, manevi tazminat verilemez.

Kısaca değineceğim konular bunlar. Birde Şerafettin Bey, "TMK 166-son

maddesinden açılan davalarda kusur araştırılmaz, araştırılmaması gerekir" dedi, Yargıtay 2.Hukuk Dairesi'nin bu konudaki uygulamasını söyleyeyim;TMK 166-son maddesinden açılan davalarda; ilk davadaki olaylar ve ilk davadan sonra TMK 166-son maddesine dayalı davanın açıldığı tarihe kadar olan olaylar kusur incelemesine tabi tutulur çünkü evlilik devam ediyor ve TMK 166-son maddesine dayalı taleplerde tazminat ve yoksulluk nafakasına ilişkin hükümlerin uygulanmasında ilk davada tespit edilen olaylarla ilk davadan sonra gerçekleşen olaylar, kusurun belirlenmesinde,maddi ve manevi tazminat,yoksulluk nafakası takdirinde dikkate alınacak konulardır.

OTURUM BAŞKANI - AV. SENAY ERTEM - Yani birlikte değerlendirilecek,

RAMAZAN KARAKAYA - YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ TETKİK HAKİMİ - Tabii, tabii, birlikte değerlendiriliyor.

İştirak nafakası ile ilgili kurulan hükümlerde infaza elverişli olmayacak hükümler yer almakta, arkadaşlarım da kısmen değindi; işte, "okul gideri için şu kadar Lira istiyorum", "servis için şu kadar Lira istiyorum" şeklindeki talepler veya kararlara rastlıyoruz, iştirak nafakasına hükmedilirken tüm kalemler düşünülerek bir rakama hüküm edilmesi gerekir. Yani çocuğun okul ücretlerinin, servis giderlerinin eşlerden biri tarafından ödenmesi ya da yemek ücretinin eşlerden birinin ödemesi şeklinde değil, tüm ihtiyaç kalemleri gözetilerek tarafların ekonomik ve sosyal durumları, çocukların durumu dikkate alınarak belirli bir rakama hükmedilmesi gerekir, aksi hal hükmün infazında sıkıntılara yol açacaktır.

Birde "çocukların görüşü alınmamalı" sanırım Zeynep Hanım dedi,

YARGIÇ ZEYNEP ÖKSÜZOĞLU - AİLE MAHKEMESİ HAKİMİ - Alınmalı dedim, mahkemede dinlenmemeli dedim, insanı rencide ediyor, her zaman dinlemek doğru değil dedim, uzmanlar aracılığı ile alıyoruz görüşlerini dedim.

RAMAZAN KARAKAYA - YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ TETKİK HAKİMİ- Evet, tamam. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinin 12. maddesi, Avrupa Çocuk Hakları Sözleşmesinin 3 ve 6 maddelerinde idrak çağındaki çocukların görüşünün sorulması gerektiği şeklinde hükümler var.Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin uygulaması da bu şekilde ve idrak çağı olarak da "10-11 yaş" ve üstü kabul edilmektedir.

OTURUM BAŞKANI - AV. SENAY ERTEM - Bizzat mahkemenin mi alması gerekiyor? Uzmanlar aracılığı ile değil mi?

RAMAZAN KARAKAYA - YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ TETKİK HAKİMİ -

Görüşü sorulmalıdır diye, evet, öyle kararlarımız da var, onu da hatırlatmak istedim.

Şimdilik söyleyeceklerim bunlar, teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI - AV. SENAY ERTEM - Sayın Karakaya'ya çok teşekkür ediyoruz. Önemli bir kısmı, bilgilerimizi tazelemek şeklindeydi ama çok yeni, çok değişik açılımlar sağlandığını ben bizzat kendi açımdan tespit ettim, kendilerine tekrar teşekkür ediyoruz, bu çok pratik ve nokta atışları şeklindeki katkıları nedeniyle; çok güzel bir sunum oldu, sağ olun efendim.

Şimdi ben değerli Yargıtay 2. Hukuk Dairesi Üyemiz Ömer Uğur Gençcan'a sözü vermek istiyorum. Herhalde tamamlayıcı bilgiler olacaktır, şimdiden teşekkürler, buyurun Ömer Bey,

ÖMER UĞUR GENÇCAN - YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ ÜYESİ - Evet, hepinizi saygı ve dostlukla selamlarım.

Öncelikle bazı konularda teşekkürlerimi sunma ihtiyacını hissediyorum; ilk olarak Ankara Barosuna teşekkür etmek istiyorum. Ankara Barosu 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun yürürlüğe girmesinden itibaren bu kanunun tanıtılması için meslek içi eğitimleri ve her türlü katkısıyla gerçek anlamda çok büyük gayretler sarf etti. Bu bağlamda Ankara Barosu ile çok güzel birlikteliklerimiz/çalışmalarımız oldu. Örneğin Çocuk Hakları Merkezi ile birlikte Antalya'da bir çalışmamız oldu. Atölye çalışmalarımız oldu. Her gittiğim toplantıda çok şey öğreniyorum. Bugün de çok şey öğreneceğimin farkındayım. Bu sebeple Ankara Barosuna kalbi teşekkürlerimi sunarım. Bu toplantıyı düzenleyen seçkin hukukçu Senay Ertem'e özellikle teşekkür ederim. Bize yazdığı eserlerle her seferinde oksijen almamızı sağlayan sayın Ahmet Kılıçoğlu'na huzurunuzda teşekkür ederim. Ramazan Karakaya ile ileride çok değişik konumlarda, çok değişik sıfatlarla bir arada olacağımın bilincindeyim. Ona da değerli katkılarından dolayı teşekkür ediyorum. Bu işin yükünü çeken Ankara Adliyesi'nin güzide hakimlerine huzurunuzda teşekkürü borç bilirim. Gerçekten onlar bu yoğun iş yükü altında fevkalade çalışmaktadırlar. Bazı şeyler gözden kaçabilir onlar da önemli değildir.

Bugünkü toplantımızın konusu "Aile Mahkemelerinde Güncel Sorunlar". Bu konuda iki sevincimi sizlerle paylaşmak isterim. Ben, 1979 mezunuyum, 30 yıllık bir hukukçuyum. Son yıllara kadar hiçbir derneğe üye olmadım ama geçenlerde bir derneğin Kurucu Üyesi oldum. Kurucu Üyesi olduğum dernek "Aile Hukuku Derneği"dir. Biz bu Derneği İstanbul'da görev yapmakta olan yirmi kadar seçkin akademisyenle birlikte kurduk. Aile Hukuku Derneği adı altında faaliyete geçti, umarım bilginiz olur. Derneğin internette sitesi de var. (www. ailehukuku.org) Katkılarınız olursa aile hukukuyla uğraşan bir kişi olarak beklerim, eleştirilerinizi beklerim, desteklerinizi beklerim.

Dernekçiliğimiz başlayınca hızımı alamadım, ikinci bir derneğe daha üye oldum. Biraz önce Sayın Öksüzoğlu'nun bahsettiği aile mahkemesi uzmanları da bir dernek kurdular. ASUD, "Aile Sistemi Uzmanları Derneği" Bu Derneğin de Onursal Üyesi oldum. Bu derneğin meslek içi eğitimi anlamında İstanbul Barosu işbirliğinde yapılan toplantısına geçen hafta içerisinde İstanbul'da katıldım. Ora-

da da çok şey öğrendim. Gerçekten de Aile Mahkemesi uzmanlarının aile mahkemelerinin âdeta eli, ayağı olduğunu gördüm. Hatta İstanbul Çocuk Mahkemesi hakimi, "Aile Mahkemesi uzmanları benim âdeta bir organım gibi. Onlar olmasa bu görevi zor yaparım" dedi. Aile Sistemi Uzmanları Derneği'nin de (ASUD) aynı şekilde internette bir sitesi mevcuttur. (www. asud.org.tr)

Değerli arkadaşlarım bildiğiniz üzere aile hukuku sorunları her birimizin tek başına altından kalkamayacağı büyüklüktedir. Yargıtay, üniversiteler, adliyeler ve barolar olarak tek başına bu yükün altından zor kalkarız. Bugünkü toplantının kompozisyonu bu anlamda gerçekten çok güzel; üniversiteden, kürsüden, barodan ve Yargıtay'dan konuşmacılar olarak buraya geldik. Amacımız Aile Hukukunu Türkiye'de özlenen yerine ulaştırabilmek. Elbette, değerli kürsü hakimi arkadaşımızın ifade ettiği gibi eksikliklerimiz olabilir, hatalarımız olabilir. Biz hiçbir zaman için mükemmel insanlar olduğumuz, en güzeli yaptığımız iddiasında asla değiliz. Hatalarımız elbette olabilir, hatalarımızdan dönmesini de biliriz. Bu konuda bir şüpheniz olmasın. Yeter ki bilgi birikimimizi paylaşalım.

Aile hukukunda çok değişik sorunlar var; ben bu sorunları bu kadar kısa sürede elbette anlatamam, Öyle altından kolayca kalkılabilecek gibi bir konu da değildir. Sadece burada sözü geçen konularda konuşmak daha şık ve güzel olur şeklinde değerlendirdim. Bu bölüm bittikten sonra da bir soru-cevap bölümü olacaktır zaten. Toplantıların en güzel bölümü de bana göre bu bölüm oluyor çünkü soru-cevaplı bölümde herkes bilgisini daha güzel, net paylaşmış oluyor.

Öncelikle aile mahkemesi uzmanlarının durumuyla ilgili konuşmak istiyorum. Zaten onların derneğinin onursal üyesi olarak, daha önce Ankara Barosu ile de bir atölye çalışması yaparak sorunlarını belirleyerek eserlerimde kaleme almıştım; harcırah sorunu, oda sorunu vesaire şeklinde anlatmıştım. Bu sorunların gün geçtikçe daha da derinleştiğini İstanbul'da iki hafta önce yapılan toplantıda öğrendim. Uzmanların en büyük şikayeti şu oldu; "Eğer adliyede bir oda lazım olursa en önce bizim odalarımızı elimizden alıyorlar" dediler. Yanımda da Bakanlık temsilcisi vardı dedi ki "Bugün bir mahkemeye 5.000 dosya düşmesi gerekirken 8.000 dosya geliyor. 8.000 dosyayı koyacak yerimiz bile yok. Mecburen uzmanların odalarını ellerinden aldık" Bu toplantıdan sonra geçen hafta içerisinde bakanlıktaki yetkililerle tekrar görüştüğümde aile mahkemesi uzmanlarına mutlaka bir oda verilmesi konusunda bir genelge hazırladıklarını ve bu genelge uyarınca da aile mahkemesi uzmanlarına mutlaka bir oda verileceğinin müjdesini verdiler. Toplantıda aile mahkemesi uzmanlarının her birine bir bilgisayar verilmeli gibi küçük ve masumane bir istekte daha bulunmuştum! O isteğimin de karşılanacağı açıklandı. İşte, gördüğünüz gibi her toplantıda birer adım birer adım da olsa ileri doğru gidiyoruz.

Uzmanların görüşlerine gerçekten değer veriyoruz. Sıkıştığımız, bunaldığımız anda da "uzman görüşüne başvurulmalı" diye Dairemizin bozma kararları mev-

cuttur. Öyle dava dosyaları vardır ki, inanın hiçbiriniz burada oy kullanamazsınız. Çocuk anneye de verilse olur babaya da verilse olur, Bizi kararsızlıktan kim kurtarır? Aile mahkemesi uzmanları kurtarır.

Biraz önce sayın Öksüzoğlu "Çocuklar etki altında kalıyor" dedi, Geçen hafta murafaada, Salı günü, öyle güzel bir örneğini yaşadık ki yani etki altında kalmak ile ilgili. Çocuğun velayeti anneden alınarak babaya verilmiş. Hakim tarafından çocuğun görüşü de alınmış, Çocuk demiş ki "Ben babamı isterim!" Şimdi murafaada, erkek eşin avukatı rahat. Çocuğu almışlar, onlar mutlu. Sıkıntıda olan kadının avukatı konuşuyor, diyor ki "Baba, çok uyanık! Çocuğun köpeği sevdiğini biliyor. Çocuğa köpek aldı. Çocuk da orada köpek var diye babasını tercih etti. Çocuğu babası kandırdı" Şimdi çocuğu gerçekten, köpek ile bile kandırabilirsiniz. Annenin vekili diyor ki "Annenin yanında tabii, disiplin var. Anne onu her istediği yere bırakmıyor. Babanın yanında özgür çocuk" diyor, "Akşamları internet kafeye gidiyor ama annede iken gidemiyor. Ben çocuk olsam ben de babamı tercih ederdim!" diyor. Yani Öksüzoğlu o anlamda haklı, çocuk etkileniyor, hissi davranabiliyor ama her şeye rağmen çocuk gene de dinlenilmelidir. Biz, nasıl olsa onun sözcüklerini gerektiği gibi değerlendiririz.

Başka hangi konularda aile mahkemesi uzmanlarının görüşünün alınmasını istiyoruz? Kişisel ilişkinin süresi konusunda uzman görüşü alınabilir. Geçen hafta incelediğimiz dosyalardan birinde ananın sadakatsiz olduğu iddiasıyla anayla kişisel ilişki kurulmasına hakim izin vermedi, Biz "Hayır" dedik, "Aile mahkemesi uzmanının görüşünü al, çocuğu dinle, annenin koşullarını belirle, yaşadığı yeri belirle, ne kadar süre görüşebilir diye görüş al" şeklinde kararın bozulmasını kararlaştırdık.

Ayrılık kararlarında da gerek varsa tarafların yeniden bir araya gelme olasılığı var mı konusunda aile mahkemesi uzmanlarının görüşünü istiyoruz.

Elbette, sayın Öksüzoğlu'nun da ifade ettiği gibi aile mahkemesi uzmanlarının görüşleri sizi bağlayıcı değil, bizi de bağlayıcı değil!. Ama çok değerli. İstanbul'daki ASUD toplantısında akademisyenlerin düşüncelerini dinledim, Hatta uzmanlar dinlenmeden bugüne kadar nasıl oluyor da velayet düzenlemesi yapılıyormuş diye kendi kendime dehşete bile kapıldım. Çünkü bu kişiler konunun gerçekten uzmanları. Çocuk mahkemesi hakiminin itirafları vardı, diyor ki "Ben ırzına geçilmiş bir kişinin ifadesi nasıl alınır bilmiyorum, çocuğa nasıl soru sorulur bilmiyorum, utanıyorum, sıkılıyorum, cümleyi nasıl kuracağımı bilemiyorum" diyor. "Ama aile mahkemesi uzmanları, profesyoneller. Aile mahkemesi uzmanları sohbet eder gibi öyle sorular sorup, çocuktan öyle cevaplar aldı ki bundan sonra bu tür dosyalara aile mahkemesi uzmanı ile çıkıyorum" diyor. Bunlar bilim adamları yani bizim bilimden yardım almamız, elbette önemli zaten biz bugüne kadar niye bu yardımı almamışız diye konuşacağımıza ve bu uzmanları tabiri caizse, başımızın üzerinde gezdireceğimize, işte odalarını ellerinden almalardan

tutun, servislerini elinden almalardan tutun yanlış işler yapılıyor. Tabii ki, bu işler de düzelir. Ben de uzmanlara dedim ki "Siz de fazla üzülmeyin" Zamanında Yargıtay'da odası olmayan tetkik hakimleri de vardı. Beş kişi bir arada oturan tetkik hakimleri de vardı. Bu konu yargıya siyasi iktidarların genel bakışıyla ilgili bir şey, öyle değil mi? Yani aksaklıkların düzeltilmesi için yeterince para verilmiyorsa hiçbirimize verilmiyor. Bütçeden ayrılan pay % 1'lerin altına düşünce aile mahkemesi uzmanlarına biraz daha az düşüyor.

Değerli meslektaşımın verdiği 4320 sayılı Kanun ile ilgili kararı, elbette olması gereken hukuk (de lege feranda) açısından alkışlamamak mümkün değil. Ben ondan daha da ileri gideyim, ben bırakın evlilik dışı birlikteliklerde eşcinsel birlikteliklerde bile şiddetin uygulanmasına karşı çıkar, onların da korunmasını isterim, neden? Bugün için size fantezi gelebilir ama akıllarınıza, defterlerinize not düşün, "Türkiye'deki koşullar oluştuğunda koruma bağlamında hem evlilik dışı birlikteliklere hem eşcinsel birlikteliklere şiddetin uygulanmasının yasaklanacağı ve onların da koruma kapsamına alınacağı gün gibi aşikardır" da, günü gelmemiştir, saati gelmemiştir ama bu 10 yılda olur ama 15 yılda olur ama bu koruma mutlaka olur. Çünkü şiddeti savunmanın mümkünü yoktur. Aksi düşünülebilir mi? Şiddeti kim yapıyorsa nerede yapıyorsa karşı çıkmak gerekir. Şiddete uğrayanı kim koruyorsa nasıl koruyorsa ne şekilde koruyorsa korusun. Koruyana "koruma" denebilir mi? Bu engellenebilir mi? Keşke bütün birlikteliklerde bu koruma sağlansa, kime ne zararı var değerli arkadaşlarım. Var mı kimseye bir zararı? Yani fiziksel şiddete uğramış bir kadının evli olmasıyla olmaması arasında bir ayrımlama yapılabilir mi? Olması gereken hukuk açısından bana göre asla yapılamaz. Olan hukuk, mevzu hukuk izin vermiyorsa bu yanlıştan da en kısa zamanda dönülmelidir.

Anlaşmalı boşanma konusu ise başlı başına konuşulacak çekişmeli bir konudur. Anlaşmalı boşanmada bir kere davanın taraflarının adlarını koymada bile öğretinin kendi arasında oylaşması yoktur, ağız birliği, söz birliği, kavram birliği yoktur. Sıfatları konusunda ellerini masaya koyarak söyledikleri bir şey de yoktur. Ben boşanma kitabımı hazırlarken okudum bütün değerli hocalarımı, akademisyenleri. Ne demişler? İçlerinde bana en yakın gelen sayın Akıntürk'ün görüşü olmuştu, Sayın Akıntürk, "Bu tür davalarda bir nevi iki davacı, iki davalı vardır" demiştir. Nitekim biz, Sayın Akıntürk'ün bu görüşünü Daire olarak bazı kararlarımıza da aynen yansıttık, Dedik ki "Anlaşmalı boşanma davalarında iki davacı, iki davalı vardır". Ben hatta "mutlaka bir sıfat paylaşımı yapacaksanız sol tarafa yazdığınızın adına "davacı-davalı", sağ tarafa yazdığınızın adını da "davalı-davacı" deyin dedim. Bir dava dosyasında taraflar benim istediğim gibi yazmışlardı. Dilekçeyi ortak vermişler, sol taraftakine davacı-davalı, sağ taraftakine davalı-davacı demişler. Sorun olmadı.

Değerli arkadaşlarım, anlaşmalı boşanma davalarında "teknik anlamda" bir davalıdan söz edilebilir mi? Ben anlaştığım için sen boşanıyorsun, ben de sen be-

nimle anlaştığın için boşanıyorum. Bu davalarda "ikisi birden davacı" olduğu için ben süre gelen karşı oylarımda taraflardan hangisi davasından feragat ederse etsin davadan feragat mümkündür diyorum. Dairemin çoğunluğu ise davadan feragat etme hakkı sadece "davacı" sıfatını kullanana vermekte.

İlginç ne oldu? Anlaşmalı boşanma davasında eşler dava dilekçesinde tam benim istediğim gibi "davacı-davalı ve davalı-davacı" sıfatını kullandılar. Eşlerden davalı-davacı sıfatını kullanan davasından feragat etti. Bana göre "eşlerden her biri" anlaşmalı boşanma davasından feragat edebilir. Zira anlaşmalı boşanma davalarında teknik anlamda davalı olan kişi yoktur ve olamaz. Dairemin değerli çoğunluğu diğeri de feragat etmedi diye davalı-davacı sıfatını kullananın davasından feragatını kabul etmedi. Yani "birlikte feragat" edilmeliydi denildi, böylece ilk kez tarihte bir davacı davasından vazgeçememiş oldu ve "birlikte feragat" gibi usul hukukuna yeni bir kavram girdi. Usul Hukukunun değerli akademisyenlerinin "birlikte feragat" konusunu değerlendirmelerini sabırsızlıkla bekliyorum. Umarım çok beklemem!

OTURUM BAŞKANI - AV. SENAY ERTEM - Feragat yasağı var,

ÖMER UĞUR GENÇCAN - YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ ÜYESİ - Anlaşmalı boşanma isteminden feragat edemeyen davalı-davacı eş de böylece istemeyerek boşanmış oldu. Aslında bu türlü çekişmeler olabilir/doğaldır. Bilindiği üzere Dairemin konuları zaten "çekişme" üzerine kuruludur. Hiçbir Dairede hiçbir dava türünde boşanma davalarında olduğu kadar bol çekişmenin bir arada olabileceğini düşünemiyorum.

Çekişmelerimizin birini de Sayın Karakaya söylediği için açıklamak zorundayım; Davadan sonra oluşan sadakatsizlik, hükme esas alınır mı alınamaz mı? Dairemin çoğunluğu davadan sonra oluşsa bile "sadakatsizliği" hükme esas alıyor. Deniyor ki TMK m. 185. hükmüne göre eşlerin sadakat yükümlülüğü evlilik birliği sonlanana kadar devam eder. Ben durarak söylüyorum bir miktar siz de bu arada düşünün diye!. Peki, davadan sonra örneğin dövmek serbest mi? Davadan sonra sadakatsizlik dikkate alınıyor da fiziksel şiddet olursa neden dikkate alınmıyor? Hükme neden esas alınmıyor?

Davadan sonra oluşan boşanma sebeplerini (sadakatsizlik, haysiyetsiz yaşam, zina vs) dikkate almaya kalkarsak hangi boşanma davası sonlanabilir? Her aşamada sürekli delil listesi (ikinci delil listesi, üçüncü delil listesi, dördüncü delil listesi ve diğer delil listeleri) verilir durur. Hele artniyetli bir davalı boşanmak da istemiyorsa davayı sürekli uzatmak amacıyla davacının sadakatsiz davranışı olmasa bile gerçekleşti diye "sürekli delil listesi" verir durur. Bilmektedir ki şahitleri dinlenmek zorunda! Böylece boşanma davasını sürekli uzatabilirsiniz. Sadakatsizliği ispatlayamazsanız ne olur? Hiçbir şey olmaz! Sadece boşanma kararı verilmesini sürekli engelleyerek amacınıza ulaşmış olursunuz.

TMK m. 185 hükmündeki sadakat sadece cinsel sadakati mi içermektedir?

Elbette hayır! Sadece cinsel sadakate göre usul kuralı konulamaz ki! Zaten TMK m. 184 (Boşanmada yargılama usulü) ve HUMK hükümleri arasında sadakatsiz davranışa özgü böyle bir istisna da yoktur. Eğer yargılama bitene kadar olan cinsel sadakatsizliği mutlaka dikkate alırım derseniz boşanma davaları açıkladığımız üzere sonlanamaz duruma gelir. Bozmadan sonra, işten el çekildikten sonra, karar düzeltme aşamasında velhasıl her aşamada sadakatsizlik ile ilgili delil sunulabilir. Karar düzeltme aşamasında dilekçe verirsiniz: "Karardan sonra sadakatsizlik var. Şahitlerimiz aşağıdadır. Dinlensin" derseniz Dairem "Evlilik sonlanmamıştır. Sadakate aykırı davranış davadan sonra da olsa dikkate alınır. Şahitleri dinle" diye kararı bozmak zorunda kalacaktır. Bozmadan sonra bile bu konuda yeniden delil gösterebilirisiniz. Çünkü hükme esas alınmasına ruhsat verilmiştir.

Bu düşünceye katılma olanağımız elbette yoktur. Boşanma davalarında davadan sonra gerçekleşen olaylar ancak "yeni bir boşanma davasının" konusu olabilir. Boşanma sebepleri arasında farklılık yaratmazsınız. Sadakate aykırı davranışın boşanma sebepleri arasında bir üstünlüğü/farklılığı yoktur.

Bir de sayın Karakaya'nın söylediği, birlikte seçilmeyen konuta çağrılma konusu var. Konu şöyle; eğer bu konu çekişme olarak Aile Mahkemesi hakiminin önüne getirilmemişse, biz o konutun birlikte seçildiğini kabul ederiz. Aynı şekilde yol giderinin yetersiz olduğu itiraz olarak ileri sürülmemişse biz o hususu dikkate almayız. Terk sebebiyle boşanma davası açılmış ve davalının hiçbir yerde konutun birlikte seçilmediği/yol giderinin yetersiz olduğu konusunda bir itirazı, iddiası yoksa biz diyoruz ki, demek oluyor ki bunlar konutu ortak seçmiş/yol gideri yeterliymiş.

Diğer önemli bir konu ise TMK m. 181/2 uygulaması. TMK m. 181/2 hükmündeki "kusur nedir?", Yasa koyucu istediği yerlerde "ağır kusur" demesini biliyor değil mi? Bilmiyor mu? Biliyor, Örnekleyelim, TMK m. 175 hükmünde "ağır kusur" dememiş mi değerli arkadaşlarım? Demiş değil mi? Aynı yasa koyucu isteseydi TMK m. 181/2 hükmünde de ağır kusur diyemez miydi arkadaşlarım? Derdi değil mi? Dememiş!

TMK m. 181/2 hükmünde "davalının kusurunun ispatlanması halinde" diyor, yani burada kusurun oranı/şekli belirtilmemiş, Her gelen dosyada oy kullanmak zorunda kaldığım için görüşüm tabii ki belli. Daireme göre kusur ile anlaşılması gereken "boşanmaya sebebiyet verecek derecede" kusurlu olmaktır.

Eşlerin birbirine yakın seviyede geliri varsa birbirine tedbir nafakası vermek zorunda mıdır? Kural olarak değillerdir. İştirak nafakasında okul ücreti, servis ücreti, yemek ücreti diye ayrı ücretler olmaz, iştirak nafakası bunların "hepsini" içerir. İştirak nafakası verecek olan aile mahkemesi hakimi, nafakayı bu unsurları dikkate alarak takdir etmelidir.

Konuşmacıların konuşma konularına ilişkin bir kaç notum daha vardı, bu hususları daha sonra tartışma bölümünde konuşacağız nasıl olsa. Bu arada bir

araya gelmişken konuşmacılarla da aramızda birbirimize soru soralım isterseniz, Ben biraz sonra sunacağım konularda sayın Ahmet Kılıçoğlu'nun görüşlerini de öğrenmek elbette isterim;

İlk olarak anlaşmalı boşanma yapıldı, Hakim anlaşmaya aykırı şekilde karar verdi. Anlaşmalı boşanma kararının anlaşmaya aykırı verilen bölümü (velayet, nafaka, tazminat, kişisel ilişki vs) temyiz edildi. Dairemin değerli çoğunluğu sınırlıyor temyizi, diyor ki "Temyiz, maddi tazminattan" Bu sınırlama ile boşanma bölümünün kesinleştiği açıklanıyor.

Bu görüşe katılmıyorum. Anlaşmalı boşanma davalarında boşanmanın fer'i hükümlerinde oluşan sakatlık "boşanma kararının bütününü" sakatlar. Bu sebeple boşanma bölümünün kesinleştiği kabul edilemez. Anlaşmaya aykırı karar verilerek böyle anlaşmadığı halde sanki böyle "anlaşmış" gibi boşanmış duruma düşürülmüş eş demez mi: "Biz böyle anlaşmadığımız halde bizi nasıl olur da anlaşmışız gibi boşanmış kabul edersiniz. Böyle olacağını bilseydim anlaşmazdım, boşanmazdım ki!" Sonuç nedir? Ortada anlaşmaya aykırı bir boşanma kararı var ama sen buna rağmen boşanmış durumdasın! Tartışalım: Karar lehine olan davacı kişi artık boşanmış durumda olduğu için "süren davadan feragat" ederse ne olur? Anlaşmıyorum artık derse ne olur?

İkinci olarak bir başka sorunu tartışmak isterim. Anlaşmalı boşanma yapıldı. Dediler ki "Maddi, manevi tazminat haklarımızı saklı tutuyoruz". Halbuki Sayın Öksüzoğlu ne dedi? Boşanmanın bütün fer'i hükümlerinde anlaşacaksın ki, hakim anlaşmalı boşanmaya karar versin. Anlaşamadılar, hakim de buna rağmen "anlaşmalı boşanmalarına" karar vererek "maddi, manevi tazminat haklarının saklı tutulmasına" dedi. Karar bu şekilde temyiz edilmeyerek kesinleşti.

Anlaşmalı boşanma kararının kesinleşmesinden sonra maddi tazminat (TMK m. 174/1) isteniyor, manevi tazminat (TMK m. 174/2) isteniyor, ne yapacağız? "Kusurları araştıralım, tanık dinlensin" görüşü kabul edilebilir mi? Anlaşmalı boşanmanın fer'i hükümlerine ilişkin tanık dinlenir mi? Anlaşmalı boşanma davasında tarafların birlikte anlaşmış olmaları sebebiyle evlilik birliğinin temelinden sarsıldığı yolunda karine olduğu için boşanma kararı verilmektedir. Boşanmaya sebebiyet veren hadise tarafların/eşlerin iradelerinin anlaşma konusunda birleşmelerindendir yoksa dövdüğü için, sövdüğü için değildir ki! Benim düşünceme göre anlaşmalı boşanmada istenilmeyenler daha sonra istenilemez. Temyiz de etmemiş yani temyiz edip alabileceği bir haktan temyiz etmemek suretiyle vazgeçilmiş olmaktadır.

Konuşulacak konu pek çok. Sözlerimi şimdilik tamamlamak istiyorum. Hepinize saygılarımı sunuyorum. Beni sabırla dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI - AV. SENAY ERTEM - Evet, ben yanlış algılamadıysam, sizin hakkınızda Dairenin "yaramaz çocuğu" şeklinde bir izlenim var değil mi Ömer Bey?

ÖMER UĞUR GENÇCAN - YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ ÜYESİ - Şimdi değerli arkadaşlarım, ben yani kanıtım da olsun diye söylüyorum; şimdi benim 2006 baskı olan "Boşanma" kitabım bitti, şimdi bu kitabım 2008 baskı olarak çıkıyor, onun içerisinde de yaklaşık 1.000'e yakın içtihat var,

OTURUM BAŞKANI - AV. SENAY ERTEM - Muhalefet,

ÖMER UĞUR GENÇCAN - YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ ÜYESİ - 1.000'e yakın içtihadın diyelim 995 tanesi oybirliği ile alınmıştır. 5 tanesinde de farklı görüş olabilir değil mi?

OTURUM BAŞKANI - AV. SENAY ERTEM - Evet, değerli Ömer Uğur Gençcan'a çok çok teşekkür ediyoruz, çok önemli katkılar sundu, çok önemli açılımlar sağladı bize.

Şimdi biraz sabırları zorladık ama değerli Hocamıza sözü veriyorum ben, buyurun efendim,

PROF. DR. AHMET M. KILIÇOĞLU _ ANKARA ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ _ Teşekkür ediyorum değerli Başkan. Değerli konuklar, dört değerli Yargıcın Aile Hukukunun güncel sorunlarıyla ilgili düşüncelerini zevkle izledik. İçerisinde katılmadıklarımız olabilir, vakit artar ise katılmadığım konularla ilgili tartışmayı burada yapabiliriz. Konu çok geniş olduğu için ben sadece eşlerin birbirinden alacaklarıyla sınırlı bir sunum yapmak istiyorum, diğer konulara sadece belki başlıklar halinde değinebilirim.

Bir evlilik boşanma ile son bulduğunda eşlerin "beş alacak" gündeme gelebilir. Bir, "nafaka" iki, "tazminat" üç, "mülkiyet hakkı veyahut da bu mümkün değilse eşya alacağı" uygulamada eşya alacağı dediğimiz alacak, bazısında bir mülkiyet hakkına dayanan davadır, aynen iadesi mümkün değilse onun yerine alacak geçer. Dört, "katkı alacağı", beş, "katılım alacağı". Bu son sözcük tuttu bence, "edinilmiş mallara katılım alacağı" uzun bir kavram ama katılma alacağı kısaca anlamı daha iyi ifade ediyor. Bu son iki konu üzerinde ben yoğunlaşacağım, ilk üç alacak ile ilgili kısa size bilgiler arz etmek istiyorum.

Bu konuların ilk üçü bize yabancı değil, nafaka, tazminat ve de mülkiyet alacağı veyahut da eşya alacağına yabancı değiliz, 1926'dan beri uyguluyoruz. Eşlerin birbirinden alacakları konusunda bu ilk üç alacak bize yabancı olmadığı gibi değerli yargıç arkadaşlarımın anlattığı konulara da yabancı değiliz, 1926'dan beri uyguluyoruz ama değişen toplum, değişen koşullar, kadına bakış açısı, çocuğa bakış açısıyla ilgili gelişmeler bizi bu konuda yeni araştırmalara, yeni düzenlemelere sevk etmektedir. O nedenle konu her zaman canlı.

Şimdi nafaka alacağı ile ilgili ne yapılmıştır? 01 Ocak 2002'de yürürlüğe giren Medeni Yasa, nafaka alacağı ile ilgili bir değişiklik getirmemiştir. Nafaka alacakları, Sayın Öksüzoğlu'nun sıraladığı gibi mevcut idi, bir şey değişti, değişen şu; kocanın evi geçindirme yükümlülüğü artık yok. bu değişiklik karşısında nafakaya

bakış açımızı değiştirmek zorundayız, eski 152 artık yok. Ne idi bu Yasa'nın çıkış amacı? Eşitliği sağlamak. Eşitliği sağladığımız bir Aile Hukuku düzeninde evlilik, bir eşin diğerini geçindirme aracı değildir. Bu nedenle gerek tedbir nafakasına gerek yoksulluk nafakasına hüküm ederken yasa koyucunun bu temel çıkış noktasını göz önünde tutmak zorundayız. Yoksulluk nafakası, yoksulluğa düşecek olan eş için verilir ama uygulamada şuna tanık oluyoruz; her çalışmayan eşe yoksulluk nafakası, bu doğru değil, çalışabilecek eşe yoksulluk nafakası hüküm edemezsiniz, aslan gibi 30 yaşında bir bayan "ben çalışmıyorum" diyor, nafaka bağlıyorsunuz. Nafaka sadece maddi güçsüzlük içerisinde olan kişi için değil, çalışma güçsüzlüğü içerisinde olan kişi için de düşünülebilir. 65 yaşına gelmiş bir kadından çalışma bekleyemezsiniz, bu kişi yoksulluğa düşer ama 30 yaşındaki bir kişi, "ben çalışmıyorum" deyip muvazaalı yollarla çalışıp sırf öç alma amacına, sırf haksız zenginleşme amacına yönelik olarak eşinden nafaka alıyorsa bu düzenleme doğru değildir,

OTURUM BAŞKANI - AV. SENAY ERTEM - Hatta işten çıkıp,

PROF. DR. AHMET KILIÇOĞLU - O da olabilir, muvazaalı bir şekilde işten çıkıp, sigortasız veyahut da gizli bir şekilde çalışıyorsa. O halde gerek tedbir nafakasına gerek yoksulluk nafakasına hüküm edilirken halen derdest olan davada eşin çalışıp, çalışmadığı, işten çıkmış olup olmadığı önemli değil, çalışabilecek güce sahip midir, değil midir, bunu göz önünde tutmak zorundayız. Nafaka ile benim kısaca söyleyeceğim bu. Diğer konularda yoğunlaşacağım için zaman iyi kullanmak istiyorum.

Tazminata gelince, şimdi değerli arkadaşlar, 174. madde, maddi ve manevi tazminattan söz ediyor; maddi tazminat nedir? Hepimiz Hukukçuyuz herhalde, çoğunluğumuz, öyle öğrendik, öyle öğretiyoruz; bir kimsenin haksız bir eylem sonucu malvarlığında meydana gelen bir eksilme ve maddi tazminatı maneviden ayırt eden husus; kalem kalem kanıtlanabilen bir zararın karşılığı olmasıdır. Ama son zamanlardaki kararlara ve uygulamaya bakıyoruz, maddi tazminat âdeta manevi tazminat gibi taktire bağlı bir tazminat türüne dönüştü. Nedir bu taktirin ölçüsü? Yok! 2008 yılında Türk hukuku bu durumda olmamalı. Yasa, mevcut ve beklenen yararları boşanma yüzünden zarara uğrayan kişi maddi tazminat ister, nedir bu? Haklı, bazı kararlara baktığımızda haklı görüyorsunuz çünkü bu kavramlar çok müphem ama bunun objektif ölçülerini koymak zorundayız. Bir olayda bakıyorsunuz, eş için 100 maddi tazminat ötekisinde 5, hele hele büyük kentlerin dışına çıktığınızda yerel mahkemeler Elazığ'da, Sivas'ta, Şanlıurfa'da, Akçakale'de bu tazminatları hayal bile etmiyorlar, onlar da onanıyor, ee, nedir bunun ölçüsü? Objektif ölçüleri koymak zorundayız. "Nedir bunun ölçüsü", ben size birkaç ölçü söyleyeyim; maddi tazminat tayin ve taktir edilirken biz, evliliğin süresi, iki, alacaklı olan eşin zarara uğradığını iddia eden eşin evlenme ve çalışma şansı ve yeteneği, üç, alacaklıya bu zararın peşin sermaye olarak ödenmesine nedeniyle yapılacak ıskonto indirimi, bununla biter mi? Bitmez, başka ölçüler de

getirilsin. Arkasından, bu üç ölçünün arkasından geleceklere bakalım; Borçlar Kanunumuzun 42. ve 44. maddeleri aynen burada da geçerlidir. Medeni Yasamızın 6. maddesinin yapmış olduğu yollama, 174'deki maddi tazminat davalarında da aynen uygulanabilir, uygulanır, ne diyor, tazminata hüküm edilirken kusurun ağırlığı, ortak kusur varsa 44 diyor "tazminattan indirim sebebidir". Bakacaksınız, boşanmaya sebebiyet veren davalı eşin kusuru nedir, davacının da bunda ortak bir kusuru var mıdır, her evlilik, zina ile, her evlilik terk ile sonuçlanmıyor, kavga ediyorlar, birisi saçını çekiyor o da küfür ediyor kendisine. Değerli Ramazan Bey bir örnek verdi, o içtihadın belki o somut olaya uygunluğu doğrudur, saçını çekti o da gitti içeriden sürahi aldı kafasına vurdu, efendim, tahrik edilmiş de o nedenle sürahiyi vuran kişi boşanma davası açamaz, verdiğimiz örnekte doğru değil. Tazminata demek ki, hüküm ederken ilk üç objektif ölçünün arkasından bu tazminattan indirim sebebi var mıdır, yok mudur, davacının da ortak kusuru var ise ortak kusur oranında bir indirime gidilmelidir.

Bunlar bize şunu verir; 1926'dan beri biz, maddi tazminatı bu şekilde ölçüleri olmayan bir tazminat olarak uyguluyoruz ama bu ölçüleri geliştirmek zorundayız, hukuksal temellere oturtmak zorundayız. Belki ne kadar ölçü bulursanız bulun, 174. maddede öngörülen maddi zararın tazmini Borçlar Kanunu 41'deki maddi zararın tazminindeki gibi objektif ölçülere bağlayamayabilirsiniz, birebir objektif ölçülere bağlamayabilirsiniz ama hiç olmazsa denetime elverişli bazı ölçüler koymak zorundayız. Alacaklının evlenme şansı; eğer 30 yaşında genç, güzel bir bayan ise evlenme şansı yüksektir, bu taktirde 65 yaşına gelmiş çirkin bir kadının boşanma davasındaki evlenme şansının zayıflığının nedeniyle hüküm edilecek tazminat miktarı daha farklı olacaktır. Bu koşullar göz önünde tutulmak suretiyle maddi tazminatın hiç olmazsa objektif temel ölçülerin ortaya konması gerekir ama bakıyoruz, tamamen taktire bağlı. Arkadaşlar, taktire bağlı olsun, o taktirde bir istatistik tutalım, 25 yıllık bir evlilikte 100.000 YTL maddi zarara hüküm ettiniz, 25'i 100'e böldüğünüzde demek ki, bir evlilikte Türk Hukukunda boşanmada 1 yıllık maddi zararın karşılığı bellidir, o taktirde önünüze gelecek diğer olaylarda da onu uygulayın ama bir başka olayda bakıyorsunuz, 500.000 YTL'ye hüküm edilmiş, bunun ölçüsü nedir? Maddi zarar, demek ki objektif ölçülere bağlanmalı.

Manevi zarara gelince, hep öyle söyleniyor ama doğru değil, manevi zarar da arkadaşlar, keyfi olarak tayin ve taktir edilecek bir zarar değildir, onun da objektif ölçülerinin bulunması gerekir. Biraz önce anlattığım ölçüler orada da aynen geçerlidir. Evliliğin süresi, boşanmada kusur, diğer tarafın ortak kusurlu eş olup olmadığı, evlenme şansının bulunup bulunmadığı gibi hususlar göz önünde tutulmalıdır. Bunlar denetime elverişli ölçülere bağlanmalıdır ki, bu taktirde emsal olaylarda ne yapabileceğimizi bilelim.

Kısaca tazminat ile ilgili görüşüm bu, bir başka tazminatla ilgili önemli nokta; arkadaşlarımız ifade ettiler, değerli yargıç arkadaşlar, her yerde de söylüyorlar, boşanmayla birlikte açılan tazminat harca tabi değildir, niye? Nereden çıkarıyor-

sunuz arkadaşlar bunu? 500.000 YTL maddi tazminat, 500.000 YTL manevi tazminat talep edelim, ee, dilde kemik yok! Nasıl olsa vekalet ücreti de yok, harç da yok, ee, bu kadar yüklü bir tazminatta yargıç, yargılama sonucu ne çıkacağını bilemediği için tedbire hüküm ederken de talep edilen miktarla uyumlu malvarlığı üzerine tedbir koyacak. "Efendim, 1.000 YTL benim katkı alacağım vardır" harca tabi, ben boşanma davası, ister boşanmanın feri niteliğinde açılsın isterse ayrı bir dava konusu olsun ciddiyeti temin için, talepleri doğruluğu, dürüstlüğü temin için harca tabi olması gerektiği kanısındayım. Bu konuda değerli yargıçlarımın ne düşündüğünü merak ediyorum.

"Eşya alacağı"; bu tipik bir mülkiyetten doğan alacaktır. "altınlarım kendisinde kaldı, cep telefonum kendisinde kaldı, laptop aldı, diz üstüm kendisinde kaldı" dedi, "mobilyam kendisindedir, çeyizim kendisindedir", bu bir mülkiyetten doğan taleptir. Eşya Hukuku kurallarına tabidir. Normalde baktığınızda, "o halde bunun Aile Mahkemelerinde yeri nedir?" diyebilirsiniz, Aile Mahkemelerinin kuruluşuna ilişkin kanun ne diyor? Aile Hukuku kitabından doğan uyuşmazlıklara Aile Mahkemeleri bakar ama orada bir 226 var, o 226. madde gereğince eşya alacağı davalarında Aile Mahkemelerinde görülmesini aşabiliyoruz çünkü 226. madde diyor ki "her bir eş" diyor, "diğerindeki kişisel malını alır", kişisel mal, mülkiyet hakkına sahip olduğunuz mal. Bu nedenle uygulamada eşya davasının Aile Mahkemelerinde görülmesinin yasal dayanağı 226. maddedir. Orada şu sorun ile karşılaşıyoruz, bazı davalarla karşılaşıyoruz, benim bir özelliğim, sadece öğretim üyesi değil, sizin meslektaşınızım, Avukatlık yapıyorum. "efendim, eşyayı istemiyorum, yerine tazminat istiyorum", böyle bir şey yok! Eşya aynen mevcut ise eşyayı isteyeceksiniz, aynı mülkiyet hakkı, "o kendisinin olsun, parasını istiyorum" böyle bir şey yok! Aynen iadesine ki, davalı aynen mevcut ise iadeye hazır olabilir, değilse onun yerine bedelinin tazmin edilmesi alacağı talep edilebilir.

Şimdi bu ilk üç alacaktan sonra gelelim esas konumuza, değerli Yargıç arkadaşlarım o konularda durmadıkları için memnun oldum, ben o konuda biraz yoğunlaşmak istiyorum, "katkı alacağı, katılma alacağı". Şimdi bu alacakların ne olduğunu, özellikle katılma alacağının ne olduğunu bilebilmek için 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun çıkış noktasını iyi bilmek gerekir, neden yasa koyucu böyle bir sistemi, böyle bir alacak türünü geliştirmiştir onu iyi irdelememiz gerekir. Şimdi birinci ilke, "eşitlik ilkesi", 4721'de eşitlik ilkesi getirilmiştir; babanın velayeti üstüne oy yoktur, evi seçme, ortak konutu seçme hakkı yoktur, birlikte seçerler, evi geçindirme yükümlülüğü yoktur, birlikte geçindirecekler, eşitlik ilkesi. Arkasından bu Yasa'nın katılma alacağı, edinilmiş mallara katılma alacağı sistemini getirmesindeki çıkış noktası nedir? Çıkış noktası şudur arkadaşlar; her iki eş de çalışır, her iki eş de biriktirir bu nedenle bir boşanma söz konusu olduğunda her iki eş de birbirinden katılma alacağına sahip olur. Bu nedenle özellikle, kadın kuruluşlarına sesleniyorum; bizim hedefimiz, edinilmiş mallara katılma rejimini nedeniyle mümkün mertebe kadınlara katılma alacağı temin etmek olmamalı,

hedefimiz, kadınlara Türk toplumunda hak ettiği, siyasette, ekonomide, çalışma alanındaki yerini temin etmek olmalıdır. Bunu temin etmediğiniz taktirde evliliği sevimsiz hale getirirsiniz! İki, muvazaalı işlemleri çoğaltırsınız! Çoğu avukat arkadaşlarım bana geliyor, ben size itiraf edeyim, size de geliyor, evlilik çatırdayınca "Hocam, üç daire, iki yazlık, bir araba var, ne yapayım? Kardeşime kaçırayım mı?" diye soruyorlar, nedir bu? Muvazaalı, devir, muvazaalı, niçin yapıyor? "Ben çalıştım, o oturdu" diyor, halbuki o da çalışsa bu kaygı olmayacak, "yapma" diyorum, siz de "yapma" deyin, neden? 229 var, 229. madde, muvazaalı olarak devirlere rağmen devreden kişinin hatta devir alan ile birlikte katılma alacağından dolayı sorumlu olacağını öngörüyor. Bunu şunun için ifade ediyorum; 6 yıllık uygulama dönemi içerisinde bu rejim nedeniyle muvazaalı işlemler çoğaldı, evlilik çatırdayınca boşanma aşamasına geldiğinden eşler, özellikle kazanç elde etmiş olan eş, mal kaçırmaya çalışıyor. Bunu önlemek zorundayız.

Bir başkasını söylüyorum, "yapma" diyorum, "229 var, zaten işine yaramaz, senin korktuğun gibi değil, yanlış anlatılmış, yanlış biliyorsun, babandan miras kalmış, diğer eşin bunda bir hakkı yok, evlenmeden önce edindiğin mallar, bundan eşin hakkı yok, evlenmeden önceki birikimlerin evlilikten sonra tuttun, bir mal edindin, bu da kişisel mal, bunda da hakkı yok. Bu nedenle vatandaşı ürkütmemek gerekir. neyle ürkütmemek gerekir? verdiğimiz kararlarla ürkütmemek gerekir, verdiğimiz bilgiyle ürkütmemek gerekir. Ama şu anda bu 6 yıllık dönem içerisinde bir ürküntü var, özellikle değerli meslektaşlar burada, biz büyük kentteyiz, bu büyük kentte bunları biliyoruz, bu tür etkinlikler oluyor ama yerel mahkemelerde çok büyük hatalar yapılıyor, Yasa yeni, yeni olması nedeniyle vatandaş da ürküyor. Boşanma davası, kocanın tüm malvarlığına tedbir, eli ayağı soğuyor, "yahu bu nasıl sistem" diyor. Halbuki o tedbir konulan malların % 90'ı babadan kalma, rejim bu değil ki! O halde rejimi iyi tanımamız, iyi bilmemiz gerekir. Nedir rejim? Bir, önce katkı alacağını ifade edeyim size; arkadaşlar, katkı alacağının edinilmiş mallara katılma rejimiyle bir ilgisi yok, bu rejime biz yabancı değiliz, bu alacak, katkı alacağı, Medeni Yasa'dan önce de değerli 2. Hukuk Dairesinin içtihatlarıyla geliştirilmiş bir alacaktır. Bir eşin diğerinden karşılığını almaksızın yaptığı katkının karşılığı olan alacaktır. Bunu 229 yasalaştırmıştır ve 229'daki ismi "değer artış alacağıdır". Katkı alacağı o halde mal rejimi ile ilgili değil, evlilik ne zaman yapılmış olursa olsun, bu mal ne zaman edinilmiş olursa olsun, mal rejimi ne olursa olsun bir eşin diğerine karşılığını almaksızın ve karşılığından da vazgeçmeksizin yaptığı katkı. Genellikle yapılan şudur; eş çalışmıyorsa düğünde takılan ziynetler vardır, koca sıkıştığında bir borcunu ödemek için, bir mal edinmek için kadının ziynetine başvurur, kadın da verir, evlilik boşanma ile sona erdi, o onun güvencesiydi, "bu malın edinilmesinde benim katkım oldu" diyor, bunun katılma alacağı ile bir ilgisi yok, benim sizden bir alacağım gibi düşünün, bir eşin diğerinden alacağı, bunun rejimle bir alakası yok.

Şimdi bazı kavramlarla katkı alacağını karıştırıyoruz; katkı alacağıyla karz

birbirinden farklıdır, karz yani ödünç, birbirinden farklıdır. Bir eş diğerinden ödünç alacağına sahip olabilir, koca sıkışmıştır, bir borcunu ödeyecektir, bankadan havaleyi kocasının hesabına yapmıştır, bu bir karzdır ve Aile Hukuku ile ilgisi yoktur, bu genel mahkemelerde sözleşmeden doğan bir alacağın ifâsı istemine ilişkindir, Aile Mahkemesi dışında görülmesi gerekir. Yapılan incelemede bu alacağın bir karz olduğu kanısına varırsanız görevsizlik kararı verilir. İnanç sözleşmesiyle karz birbirinden farklıdır, inanç sözleşmesine çok tanık oluyoruz, nerede tanık oluyoruz? Koca sıkışıyor, kurda kuşa borçlu, yakın bir tarihte banka üstüne çullanacak, alacaklar çullanacak "aman hanım" diyor, "bunu senin üzerine geçireyim", emanetçi, devir ediyor, ne karşımıza çıkıyor? İcrâ İflas Kanunumuzun 276. maddesi, ha şimdi tehlike geçti, koca rahatladı, borçlarını ödedi, kadından emaneten verdiği malı istiyor, bu bir katkı alacağı değil, bu bir inanç sözleşmesinden doğan bir alacaktır, dosya kapsamından bunu çıkartıyorsanız görevsizlik kararı verin Aile Mahkemeleri olarak. İnanç sözleşmesi, Sözleşmeler Hukukuna tabidir, genel hükümlere tabidir, genel mahkemelerde görülür çünkü Aile Mahkemelerinin uzmanlığı ile ilgili yoktur inanç anlaşmasının.

Katkı alacağı ile eşlerin eve ve çocuklara bakım katkısını da karıştırmamak gerekiyor. Uygulamada onunla karşılaşıyoruz "efendim, saçımı süpürge ettim, çocuklara baktım", bu bir katkı alacağı değildir, Aile Hukukundan doğan bir yükümlülüktür, bunun bir karşılığı yoktur. 227. madde diyor "eğer artış alacağı" diyor, "bir eşin karşılığından vazgeçmeksizin diğer eşin mal edinmesine veya iyileştirmesine yapmış olduğu katkıdır". Siz çocuklara baktığınız da diğer eşiniz bir mal edinmiyor, o nedenle bir eşin çocuklara bakması, aileye bakması Aile Hukukundan doğan bir yükümlülüktür ve bir alacak hakkına neden olmaz, katkı alacağında bir oran ve ölçüde olamaz.

Şimdi katkı alacağının hesaplanması önemli, zor değil, bilirsek zor değil. Katkı alacağında ölçümüz şu arkadaşlar; davacı davalının hangi malı edinmesine, hangi tarihte, hangi oranda katkıda bulundu, "2000 yılında" diyor, "ziynetlerimi sattım, Eskişehir Yolunda kooperatif üyesi oldu", Eskişehir Yolundaki kooperatif dairesinin 2000 yılındaki değerini tespit ettiriyoruz, keşif ile, "100.000 YTL" diyor, ziynetler ne kadar 10.000 YTL, % 10 katkımız var, ne zaman boşanma davası açıldı, davanın açılmasıyla birlikte rejim sona erdi, 2008 yılı, 2008'de keşif yapıyoruz, bilirkişi diyoruz bir "2000 yılındaki değerini bul, ziynetlerin bunun içerisindeki oranını bul", bilirkişi diyor "100.000YTL'dir 2000 yılındaki değeri, satılan ziynetler 10.000 YTL'dir, % 10 katkısı vardır", 2008'deki değeri nedir diyoruz, "300.000 YTL", % 10'u nedir? 30.000 YTL, katkı alacağı 30.000 YTL'dir ve bunun hiçbir şekilde katılma alacağı ile bir ilgisi yoktur, isterse eşler arasındaki rejim mal ayrılığı rejimi olsun. Mal ayrılığı rejimi, evlilikten beri var, 1990'da evlenmişler, 2000'de katkıda bulunmuş, "efendim" diyor, "Yasa, 4721 sayılı Yasa 01-Ocak 2002'de girdi", ee, bizim istediğimiz alacak katılma alacağı değil ki! Katkı alacağı, eskiden de vardı şimdi de var.

Bunu bu şekilde özetledikten sonra gelelim, "katılma alacağına"; katılma alacağı, edinilmiş mallara katılma rejimindeki katılma alacağının çıkış noktası, bir eşin diğerine bir katkıda bulunması değil, tek sebep evliliktir. Eşler evli mi? Evet, evli, ne zamandan beri evli? 2003'ten beri evli, bu tarihten dava açma tarihine kadar, miladımız şu arkadaşlar; evlenme tarihi, daha doğrusu mal rejiminin edildiği tarih, genellikle bu evlenmede, evlilik tarihidir, aksine bir anlaşma yapmamışlarsa, evlilik tarihini bulduk, 2003, boşanma davasının açılma tarihi de milat, sona ermesidir, 2006'da boşanma davası açmış, isterse 2007'de villa alsın, isterse Mercedes alsın, isterse bankada büyük ihaleler sonucu çok büyük paralar edinsin, bu burada hesaba girmez! Milat, evlenme tarihi, boşanma davasının açılma tarihi. Kararın verildiği tarih değil, kararın kesinleşme tarihi değil, boşanma davası hangi tarihte açılmış, 2006'da açılmış, 3 yıllık dönem. Bu 3 yıllık dönemdeki edinimleri tespit edilir, ee, bunların tespiti kolay, mülkler kayda tabi, taşınmaz tapu kayıtları, otomobiller kayda tabi, banka kayda tabi, hisse senedi kayda tabi ve onun dışında belki taşınır, tespit yaptırmışsanız, taşınırlar gündeme gelebilir. Bunları yakaladık, 2003, bir yanlış anlama var yalnız; edinilmiş mallara katılma rejiminde katılma alacağının sebebi, bu rejim dönemi içerisinde emek karşılığı mal edinilmesidir. Eşler bu rejim dönemi içerisinde mal edinmiş olabilirler ama kaynağı neresi? O halde edinme tarihi değil, kaynak önemli. "evet, efendim" diyor, "2004'de aldık", yahu ben diyorum ben bir öğretmenim benim maaşım bu mülkü almaya, 1 yıl içerisinde "evlilik 2003, ben 2004'de aldım", doğru, bu rejim dönemi içerisinde bu malı edindim ama benim malı edinmem değil, bunun kaynağı önemli diyor. "ben bu evlilik dönemi içerisinde emek karşılığı bunu edinmedim", "babamın" diyor " Aksaray'da tarlası vardı, ben 2004'te sattım, İş Bankası'ndan gelen işte, havale, ben o havale ile aldım". Miras yoluyla intikâl eden mallar edinilmiş mallara katılma rejiminde hesaba katılmaz, bunlar kişisel mal, kişinin evlilik öncesi edindiği mallar. O halde rejimin başladığı dönem ve sona erme tarihidir. Bu tarih içerisinde emek karşılığı edinilen mallar, eğer edinilen malın kaynağı kişisel mal ise yine bu hesaba katılmayacaktır, katılma alacağında göz önünde tutulmayacaktır. Yakaladık, bulduk, 2004 yılında bu kişi, 2002'den itibaren birikimleriyle bir daire edinmiş, babadan kalan tarlayı, Aksaray'daki tarlayı satarak edinmemiş, bu rejim devam ederken evlilik dönemi içerisinde bu mal rejimi dönemi içerisinde 2 yıllık birikimleriyle daire edindi. Acaba katılma alacağı nasıl hesaplanacak? Edinme tarihindeki mal bu rejimde katılma alacağına neden oluyor. Boşanma davasının açılma tarihi belli, bu tarihler arasında edilmiş, Yasa diyor "tasfiye tarihindeki değerinin borçlar çıktıktan sonra kalan değeri üzerinden alacak hakkına neden olur". Bilirkişiyi götürüyoruz, 2006'da açılmış bir dava, bu evlilik 2002'de başlamış, 2004'de bu daireyi edinmiş, bu dairenin tasfiye tarihindeki değeri diyor, ee, tasfiye tarihindeki değeri mahkemenin kararını ne zaman vereceğini bilemiyoruz, bilirkişiye diyoruz, "bu keşif tarihindeki değerine bak", keşif tarihindeki değer, 2008'de 250.000YTL, koca oradan atlıyor, "dur" diyor", "evet, 250.000 YTL, ben 2002'den 2004'e kadar öğretmenlik maaşımı biriktirdim, bu birikimlerim

100.000 YTL, "bu daireyi ben" diyor, "150.000 YTL'ye aldım", "50.000 YTL İş Bankası'na borcum var". 300.000 YTL değer biçtiniz, 50.000 YTL kredi borcu var, 250.000 YTL, 250.000 YTL'nin yarısı davacının katılma alacağıdır.

O halde katkı alacağı ile katılma alacağı arasındaki farkları bilmek zorundayız. Katkı alacağı, bir eşin diğerine verdiği bir borç gibi düşünülebilir. Katılma alacağının sebebi ise bir eşin diğerine verdiği borç değil, katılma alacağının tek sebebi evliliktir! Evlilik nedeniyle bir eş diğerinden katılma alacağı talep edebilir. İki, katılma alacağının oranı belli, borçlar çıktıktan sonra kalan net değerin yarısı. Katkı alacağının oranı belli değil, yaptığınız katkıya bağlı, ispatınıza bağlı, ispat edebildiğiniz katkı oranınıza bağlı. Bu iki kurum arasındaki bu temel fark dışında, katkı alacağının mal rejimiyle bir ilgisi yoktur, mal ayrılığında dahi katkı alacağı gündeme gelebilir, katılma alacağının tek sebebi ise evliliktir.

Kısaca bu açıklamalardan sonra,

OTURUM BAŞKANI - AV. SENAY ERTEM - Birde kaynağı önemli diyorsunuz değil mi efendim?

PROF. DR. AHMET KILIÇOĞLU - Kaynağı! Israrla vurguluyorum arkadaşlar, önemli olan bu rejim süresi içerisinde malın edinme tarihi değil, bu malın edinilmesine kaynaklık eden finansman nereden gelmiştir. 2006 yılında, "ben 2000 yılında evlendim diyor, 2006 yılında da bu mülkü edindim, Eskişehir Mesa'da bir daire aldım" diyor, "ama dur hakim bey" diyor, "ben asgari ücretle çalışan bir EGO'daki işçiyim, bu daire 250.000 YTL, ben bu işçi şeyiyle ben bunu alabilir miyim?", yarısını verdireceksin, "ben" diyor, "Aksaray'daki babamdan kalan tarlayı sattım, mirasta bana 250.000 YTL düştü, bunu aldım", önemli olan tarih değil, bu malın edinilme kaynağı, finansmanı nereden gelmiştir. Davalı bunu ispat edecektir.

Şimdi bir, Ömer Uğur Gençcan, değerli hakim arkadaşımızın sorusu, ikincisi de bu sadakat konusunda, cinsel sadakat yükümlülüğünün yerine getirilmemesi halindeki görüşümü açıklamak istiyorum; şimdi anlaşmalı boşanma, eşlerin boşanmanın ferileri de dahil olmak üzere tüm konularda anlaşmasını gerektirir. Eğer bir eş diğeriyle anlaşırken bir madde koyup, "madde ve manevi tazminat haklarımı saklı tutuyorum" derse burada bir anlaşma yoktur. Bu taktirde saklı tutulan anlaşma protokolüne dayalı boşanma kararı doğru değil. Bu taktirde eşler anlaşmamış demektir, ben hakim olsam "yok, saklı tutma yok kardeşim, saklı tutman demek ileride ihtilaf çıkarman demektir, bu nedenle anlaşın, ya saklı tutmayı kaldırın veyahut saklı tuttuğunuz hakkı şimdiden ortaya koyun, ne ödeyeceksen onu söyleyin". O nedenle o kararın boşanma kararının, anlaşmalı boşanmaya dayalı olarak verilmesini doğru bulmuyorum, o karar 164'e aykırı bir karar diye düşünüyorum.

ÖMER UĞUR GENÇCAN - Bu haliyle kesinleşti, sonra açarsa çekişme, burada çekişme yok.

PROF. DR. AHMET KILIÇOĞLU - Şimdi saklı tuttuğu hakka dayalı olarak sonradan siz karar, ee, niye kesinleştirdiniz, nasıl kesinleştirdiniz?

ÖMER UĞUR GENÇCAN - Temyiz etmediler,

PROF. DR. AHMET KILIÇOĞLU - Ha, temyiz etmedikleri için kesinleştirdiler. Ee, şimdi ben o taktirde şunu düşünürüm; boşanma davası kesinleşti, yargılamanın iadesine başvuracaktır, iadeyi muhakeme talep edecek şartları varsa, şartları yok ise o taktirde saklı tutulan hakka dayalı olarak bu talebi de ben reddederim, "bunu o tarihte düşünseydin, karar kesinleşti" bu, onun boşanmanın feridir, boşanmanın feri olan anlaşma, boşanmanın önkoşuludur, "mahkeme, sizi boşadığımıza göre saklı tuttuğun bir hak yoktur, saklı tutulan hak geçersizdir" diye düşünürüm. Bir dakika, affedersiniz, şöyle yapalım,

ZEYNEP ÖKSÜZOĞLU - AİLE MAHKEMESİ HAKİMİ - Aynı konu ile ilgili bir ilave sorabilir miyim? Anlaşma boşanma yaptılar, malvarlıklarını paylaştılar, ikisi imzaladı, daha sonra eşlerden biri öğrendi ki, eşinin kendisinden sakladığı bir malvarlığı var, talep edebilecek mi?

PROF. DR. AHMET KILIÇOĞLU - Saklanan malvarlığı var ise sadece onunla sınırlı olarak edebilir, onunla sınırlı olarak çünkü o anda yoktu, peki, bir dakika, ben bir bitireyim.

Şimdi şu sadakatsizlik konusuna gelelim; şimdi değerli arkadaşlar, boşanma davası açıldı, bazı davalar uzun sürüyor, şimdi bu dava açıldıktan sonra, eğri oturup doğru konuşalım, hangi erkeği cinsel sadakat bakımından kadına bağlı tutabilirsiniz? Bu bir realite! Bu nedenle ha şimdi boşanma davası,

OTURUM BAŞKANI - AV. SENAY ERTEM - Evliyken bile tutamazsın!

PROF. DR. AHMET KILIÇOĞLU - Evet, ikisi içinde geçerli, hayır, ben sadece erkek için demiyorum, hayır, kadın-erkek eşitliği var. Şimdi her iki eş içinde geçerli. Benim kanaatime göre bizim miladımız, evlilikteki miladımız boşanma davasıdır, boşanma davasının açıldığı tarihten itibaren eşlerden cinsel sadakat beklemeyi, ben insan haklarına bile aykırı buluyorum! 5 yıl müddetle boşanma davası sürecek, 5 yıl müddetle bu adamdan cinsel sadakat bekleyeceksin, bu kadından, bu mümkün değil. Yani devenin başını kuma gömmesine benzer. Bu nedenle bu sosyal realiteye uygun çözüm bulalım. Çözümümüz de şu; boşanma davası açıldıktan sonra o davaya göre karar verilir, boşanma reddedilir veya kabul edilir, o reddedildiğinde öteki eş desin "bak, zina etti", bu defa ondan dolayı, ee, zina ettiği halde kabul ediyorsa bu da bizim sorunumuz değil.

KATILIMCI - Ancak dava ret olursa belki kullanılabilir yeni davada.

PROF. DR. AHMET KILIÇOĞLU - O da yeni bir dava konusu, ben de öyle düşündüm yani boşanma davasının açılmasından sonra eşlerden cinsel sadakat beklemeyi ben insan haklarına aykırı buluyorum.

Katılma rejimiyle ilgili görüşlerimi söyledim, şimdi katılma rejiminin Türk hukukunda yerleşmesi ve de uygulanabilmesi için bu rejiminin sevimsiz hale gelmemesi için tekrar, tekrar vurguluyorum, bize düşen görev ve hedef; kadınlarımızı çalışma hayatına itmektir, kadının çalışma özgürlüğünü temin etmektir. Bir politikacı çıktı, bir laf söyledi, sonra söylediğine de pişman oldu, "sevimsiz bir laftı" dedi, "askerlik yan gelme yatma yeri değildir" ama burada ben o sözü uygun buluyorum, evlilik yan gelme yatma yeri değildir! Hepinizin dikkati için teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI - AV. SENAY ERTEM - Sevgili Hocamıza değerli katkıları için tekrar teşekkür ediyoruz.

Şimdi aslında, süremizi son derece ekonomik kullandık, hatta doyamadığımız açılımlar, doyamadığımız tebliğler de oldu, şu andan itibaren eğer uygun görürlerse değerli katılımcılar ilave etmek istedikleri bir şey varsa onları alacağız, 3'er dakika ile sınırlı, ondan sonra şimdiden kağıtlara sorularınızı yazıp verebilirsiniz, sonra da soru-cevap kısmı için de toplam 15 dakikalık süremiz var.

Soru almadan önce küçük bir ara, katılımcılarımız da çok yoruldular, küçük bir ara vereceğiz, bir çay ikramımız var. İlavelerimizi alıyoruz değerli katılımcılarımızdan daha sonra küçük bir aramız ve soru-cevap bölümü.

Buyurun Hocam,

ÖMER UĞUR GENÇCAN - Değerli Hocam Kılıçoğlu ile her konuda neredeyse aynı görüşleri paylaştığım için sevinçliyim. Özellikle de Dairemizin kadının "olağan katkısının" değer artış payı alacağında esas alınamayacağı konusunda verdiği desteğe de teşekkür ederim.Değerli Hocamın örneklerinin de benim örneklerimle örtüştüğüne dikkat ettim, ben de örnekleri anlaşılsın diye eşim Ayşegül'den verirdim, o da eşinden dolayı Aksaray'dan verdi örneklerini. Şimdi kavram üzerinde anlaşırsak bu toplantıdan bir kazancımız olur; Değerli Hocam da ifade etti "katılma alacağı" adı tuttu dedi, "güzel" dedi, "kısaltıyoruz" dedi, zaten onda bir sorunumuz yok, ona "katılma alacağı davası" diyelim. Diğerinde Dairemizin kullandığı kavram adları var yani biz bunu her ilamımıza da aynen yazıyoruz, isterseniz onların da adlarını, "çocuğun adını" söyler gibi ben size söyleyeyim yani Daire olarak neyi kullandığımızı; 01-01-2002'den önce yapılan katkılar için biz "katkı payı alacağı davası" tabirini kullanıyoruz, 01-01-2002'den sonra yapılan katkılar için de "değer artış payı alacağı davası" tabirini kullanıyoruz. Değerli Hocamın, eşyalar aynen varken bedel istenemez görüşüne neden katılmıyorum? Zaten eşler birbirine hırslanmış, dava konusu eşyayı tanınmaz hale getirip teslim ediyor da onun için yani kullanılmaz hale getiriyor da onun için kabul etmiyorum. Devirler konusundaki problem ise şu; TMK m. 235/2 hükmündeki devir edildiği tarih düzenlemesi TMK m. 229 hükmünün anlamını neredeyse sıfırlıyor. Değerli Hocamın, manevi tazminat ve maddi tazminat ile ilgili verdiği ölçüleri biz zaten tetkik hakim arkadaşlarımıza soruyoruz,

Sayın Karakaya da burada, evlilik ne kadar sürmüş soruyoruz vs. Ben de tetkik hakimliğim sırasında 17 sene cevap verdim bu sorulara.

PROF. DR. AHMET KILIÇOĞLU - Ben de şaka ile yaptım,

ÖMER UĞUR GENÇCAN - Yok, tamam onu sormuyoruz. Hocam fer'i niteliğindekilerin tamamına harç "alınmasın" dedi. Eş zaten yoksul, zaten hayat zor, onu biraz daha zorlaştırmayalım. Değerli Hocam tarafından çalışabilecek kadına yoksulluk nafakası verilmemeli dendi, Bilindiği üzere kadınların gündelik yaşamda iş bulma şansları erkeğe göre çok az. Kadının çok kolay iş bulabileceğini doğrusu düşünmüyorum.Bir de değerli Hocamın çok güzel bir katkısı oldu; dedi ki "Katkı payı alacağında işte, ziynet verdiyse katkı oranı ona göre belirlenecek" Halbuki, Aile Mahkemelerinde bilirkişiler ne yapıyor? Doğrudan bir katkı oranı veriyor: % 30-35 vs. Değerli Hocamın da katkısıyla gördük ki katkı ne varsa birebir o kanıtlanarak "katkı oranı" belirlenmelidir. Cinsel sadakat konusunda değerli Hocam ile netice itibariyle aynı yere geldik; değerli Hocam, hayatın olağan akışına aykırı olduğu için hükme esas alınamayacağını söyledi. Ben de Usul Hukuku anlamında, davadan sonraki olaylar hükme esas alınamaz dedim ama salondan katılan dinleyicinin de söylediği gibi davadan sonraki olay yeni bir davanın konusu da elbette olabilir.

OTURUM BAŞKANI - AV. SENAY ERTEM - Evet. Değerli katılımcılarımıza çok teşekkür ediyoruz, katkıları gerçekten çok önemliydi, çok önemli bilgiler edindik ve bir anlamda da kendilerinin belirledikleri alanlarda, bizim için önemli, zengin bir hazırlık yaptıklarını birlikte gördük._

Arayı verelim mi, vermeyelim mi? Yani çok soru yok Ömer Bey, sorular çok az, dört soru var, isterseniz bu konularda Hocam,

KATILIMCILAR - Yazılı ve sözlü olarak da var,

OTURUM BAŞKANI - AV. SENAY ERTEM _ Evet, isterseniz sözlü alalım Hocam,

PROF. DR. AHMET KILIÇOĞLU - Sözlü olarak açıklasınlar isterseniz,

OTURUM BAŞKANI - AV. SENAY ERTEM - Sözlü olarak açıklasınlar çünkü yazılar da okunmuyor, evet. Zaten ilave katkıları alacaktık, evet, buyurun,

RAMAZAN KARAKAYA - YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ TETKİK HAKİMİ - Az önceki konuşmalara bir ekleme yapmak istiyorum, biraz da önemli olduğunu düşünüyorum; anlaşmalı boşanmalarda mal rejimiyle ilgili hükümlerin bulunması zorunlu değildir. Yani mal rejimi tasfiyesine ilişkin hükümler anlaşmalı boşanmada yer almamışsa boşanmaya hükmedilebilir, sonradan dava yolu ile istenebilir.Ancak anlaşmalı boşanmada mal rejiminin tasfiyesine yönelik "bizim birbirimizden alacağımız yoktur" şeklinde bir anlaşma varsa bu bağlayıcı nitelik kazanır, bu hususu özellikle belirtmek istedim, Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI - AV. SENAY ERTEM - Ben öncelikle burada yazılı olarak okuyabildiğim soruları yüksek sesle seslendireyim, ondan sonra katılımcılarımızdan kendileri cevap vermek istediklerini belirtsinler.

"Eş, 50.000 YTL birikimi ile 100.000 YTL 10 yıl ödemeli kredi ile 150.000 YTL bedelli konut alıyor, kredi ödemesinin devam ettiği 2. yılda evleniyor, boşanma halinde diğer eşin bu konuttaki alacağı nasıl belirlenecektir? Katılım alacağı olarak mı değerlendirilecektir?". Sanırım Hocam bu konu sizin.

"Katkı payı ve katılma payı alacağında zamanaşımı nedir? Evlilik akdi yapılırken her iki eşte de akıl hastalığı varsa bu kişilerin boşanma iradeleri kabul edilebilir mi? Bu evlilik geçerli midir?"

"Eşlerin birinin çifte vatandaşlığı var, evlilik Almanya'da, Alman makamları önünde olmuş, Türkiye'de evli görünmüyorlar, Alman evlilik cüzdanları var, Türkiye'de oturdukları ev kadının babasına ait, kadın Almanya'da boşanma davası açtı, erkek Türkiye'de oturdukları konut için "aile konutu şerhi" isteyebilir mi?"

PROF. DR. AHMET KILIÇOĞLU - Şimdi değerli konuklar, ben bu güzel ve çirkin şeyini bir şaka olarak size söyledim, ben derste bakıyorum öğrenci uyumaya başlayınca böyle "güzel, çirkin" örneği verince hareketleniyorlar, ben de sizi güldürmek istedim. Çirkinlik, güzellik çok göreceli bir kavram. Bana göre bir bayan çok güzeldir, size göre çirkindir. Bir erkek size göre güzeldir, arkadaşımız soru sormuş bunun objektif ölçüleri nedir? böyle bir ölçü yok. böyle bir karar yok, böyle bir öğreti de yok. İnsan olan her şey güzeldir. Şimdi sorulardan birisi, kadının evde çalışmasının karşılığı yoktur, iş hukuku açısından bu bir angaryadır. Evliliğe sunulan emek kadınınkiyle erkeğinki aynı değildir. Bu nedenle emeğin karşılığı olmalı mıdır diye soruyor. Şimdi arkadaşlar, evlilik kurumunu bir şirkete, evlilik kurumunu patron-işçi ilişkisine, evlilik kurumunu bir kazanç kapısına dönüştürmemek zorundasınız. Evlilikte kadın çalışıyor, e çalışır! Koca da çalışıyor. Çalışmanın karşılığı, emeğin karşılığı verilmeli. "Ben bu evliliğe şu kadar emek sarf ettim, boşanma halinde bunun karşılığı verilmeli" diye bir sistem yoktur, olamaz.

Diğer soru; eş, 50 bin YTL birikimi, 100 bin YTL de kredi almak suretiyle 150 bin YTL'lik bir konut alıyor, krediyi ödemesinin devam ettiği ikinci yılda evleniyor. Boşanma halinde diğer eşin bu konuttaki alacağı nasıl hesaplanır, alabilir mi? alamaz. Eşlerin evlilik sırasında o tarihe kadar edindiği mallardan diğer eşin hiçbir hakkı yoktur. Bunlar kişisel maldır.

KATILIMCI - Borç ödüyorlar.

PROF. DR. AHMET KILIÇOĞLU - Hayır borç ayrı, borç kendi borcu, kendi evinin borcu. Diğer eş bu borçta bir katılma alacağı talep edebilir mi? Böyle bir şey yok. (Konuşmalar) Haa beraber ödüyorsa o ayrı. Şimdi beraber ödüyorsa

sorunun yanıtını siz vereceksiniz. Bunun katılım alacağıyla bir ilgisi yok. beraber ödemişse bu bir katkı alacağıdır. Sen daire aldın, evlendiğin sırada 50 bin YTL borcun vardı, 25 bin YTL'sini her ay maaşımdan keserek ödedim. Bu katılım alacağı değil, katkı alacağıdır. Bir eşin diğerinin bir mal edinmesine katkıda bulunması, katılım alacağı değil. Katılma ve katkı alacağının sınırlarını bilelim. O nedenle bu verdiğiniz örnekler boşanma halinde bir eşin evlilik öncesi krediyle olsun, babadan kalan tarlasını satarak olsun edindiği malla boşanma halinde diğer eşin bir hakkı yoktur. Bu kendisinin kişisel malıdır. Şimdi, peki diğer arkadaşlar soruya yanıt verirken ben diğer soruları inceleyeyim.

ÖMER UĞUR GENÇCAN - Soruyu okuyorum; katılma alacağının tabi olduğu zamanaşımını, avukat Zehra Tataroğlu soruyor. TMK m 178 hükmü "Evliliğin boşanma sebebiyle sona ermesinden doğan dava hakları, boşanma hükmünün kesinleşmesinin üzerinden bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar" düzenlemesini içermektedir. Katılma alacağına tabi olduğu zamanaşımının 10 yıllık süreye tabi olduğu yönünde Dairem karar verdi. Katılma alacağı evlenmeden kaynaklanan bir alacak olduğuna göre bir yıl süreye tabi olması gerekmez miydi demiş. Ben de zaten sizin gibi düşündüm karşı oy yazdım.

TMK m. 178 hükmüne göre evliliğin boşanma sebebiyle sona ermesinden doğan dava hakları, boşanma hükmünün kesinleşmesinin üzerinden bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. O halde soruyorum: Mal rejimin tasfiyesi evliliğin boşanma sebebiyle sona ermesinden doğan bir dava hakkı mıdır? Evet. Tekrar soruyorum: Mal rejimin tasfiyesi evliliğin boşanma sebebiyle sona ermesinden doğan bir dava hakkı mıdır? Evet. Çünkü mal rejimin tasfiyesini evliliğin sona ermesinden önce isteyebilir misin? Hayır.

Düşünebiliyor musunuz? Mevcut veya beklenen menfaatleri boşanma yüzünden zedelenen eş maddî tazminatı, boşanmaya sebep olan olaylar yüzünden kişilik hakkı saldırıya uğrayan eş manevî tazminatı, boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek eş yoksulluk nafakasını "bir yıl içinde" isteyebilirken eşiniz giydiğiniz çorabının alımına yaptığı 1 TL katkıyı (TMK m. 227/DAP) 10 yıl sonra isteyebilecek. Katılma alacağınızı da 10 yıl bekleyip de isteyebiliyorsunuz. Eşiniz Demoklesin kılıcı gibi 10 yıl tepenizde duracak. Olur mu böyle şey! Olur mu böyle kanun sistematiği. TMK m. 178 gerekçesini okursanız Kanun Koyucunun boşanmış eşlerin arasındaki çekişmeleri 1 yılda sonlandırmayı açıkça deklare etmişken çorap alımına katkıyı 10 yıl sonra da sonlandırabileceğini düşünmek kanun sistematiğine uymayan bir durumdur.

KATILIMCI - Ama boşanma davası uzun sürüyor ve boşanma davasının açıldığı tarihten başlıyor. O zaman hak kaybına girmiyor mu?

ÖMER UĞUR GENÇCAN - Yok öyle değil. Bir yıllık süre tenfiz hükmünün kesinleştiği tarihten itibaren başlar.

KATILIMCI - Zamanaşımı o tarihten başlamıyor mu? Dava açıldığı tarihten,

ÖMER UĞUR GENÇCAN - Başlamamış bir hak için daha önce bitmiştir denemez.

KATILIMCI - Mal rejimi sona ermesinden itibaren değil mi?

ÖMER UĞUR GENÇCAN - Öyle de ama burada mal rejimi boşanma hükmü kesinleştiğinde dava itibariyle sonlanıyor.

Bir başka soru "Eşlerin birinin çifte vatandaşlığı var, evlilik Almanya'da, Alman makamlarında olmuş, Türkiye'de evli görünmüyorlar. Almanya'da evlilik cüzdanları var. Türkiye'de oturdukları ev kadının babasına aittir. Kadın Almanya'da boşanma davası açıyor. Erkek, Türkiye'de oturdukları konut için aile konutu şerhi verebilir mi?"

Diyor ki, Türkiye'de evli görünmüyorlar, evli görünmüyor tabirinin bir hukuksal anlamı yok. Çünkü yapıldığı yer hukukuna göre şeklen evlenmişlerse onlar, o andan itibaren Türkiye'de de evli sayılırlar. Türkiye'deki nüfus kaydına bu evliliğin bildirilmemiş olması onların evli olduğu gerçeğini ortadan kaldırmaz. Devam edeyim; Türkiye'de oturdukları ev kadının babasına aitse, kayınpederin evine aile konutu şerhi konulamaz. Başka bir anlatımla üçüncü şahsın konutuna aile konutu şerhi verilemez. Aile konutu şerhi verilmesi için konutun eşlerden birine ait olması gerekir.

Bir başka soru: "Velayet davasında annenin psikolojik sorunları olduğundan bahisle şahsi ilişki tesisine yer olmadığı yönünde bir karar verilmesi sizce ne kadar doğrudur?"

Bizce zaten doğru değildir diye cevap verdim ben.

"İnsan haklarına aykırı bir karar olduğunu düşünüyor musunuz?" Tabii ki düşünüyorum. İnsan doğurduğu çocukla görüşmeyecek mi? Bir saat görüşsün, iki saat görüşsün. Dünyanın en ahlaksız, en namussuz, en canavarı bile olsa azcık da olsa görüşsün. Biz ne yapıyoruz? Bu konuda aile mahkemesi uzmanlarından yardım istiyoruz. Bu raporları da değerlendiriyoruz.

PROF. DR. AHMET KILIÇOĞLU - Değerli arkadaşlar tartışmalar sırasında 181. maddeye değinin demiş arkadaşlar. şimdi, 181, fıkra 2 şu; boşanma davası devam derken davacı eş ölürse diyor mirasçılar davaya miras hakkı bakımından ele alınır. Bu 181/fıkra 2'ye yerel bir madde. İsviçre'den alınma değil. Şu söylendi tartışmalar sırasında; ya dedi, davacı kadın gece yarısı saçından sürüklenerek hastanelik edercesine dövülmüş, kapı dışarı atılmış. Kadın canına tak etmiş, iki çocukla birlikte babasına sığınmış, artık bu iş bitti demiş. Dava açılmış kocaya karşı boşanma davası, kadın, boşanma davası devam ederken bir hafta sonra bir tarfik kazası sonucu ölmüş. Kadın gece yarısı kapı dışarı atan, hastanelik edercesine döven koca buna rağmen bu kadına mirasçı olmuş. Bu adaletsiz bir çözüm, bu nedenle bir çözüm getirin, İsviçre'de yok. 181/fıkra 2 kondu, 181/fıkra 2'deki hüküm boşanma davası devam ederken davacı eşin ölümüyle ilgili Ramazan Bey

vurguladı, isabetle vurguladı, davanın ölümüyle ilgili değil, davadaki o verdiğimiz örnekte koca ölmüş, iyi olmuş! Hem kadını dövdü, hastanelik etsin hem de ölsün mirasçı kalsın. Öyle bir şey yok! Ölümle birlikte zaten mirasçılık gündeme gelmez, şimdi, burada sorun şu; Ramazan Bey'le onu tartışıyorduk, acaba boşanmada kusurlu olduğu tespit edilirse mirasçının, bu madde mirasçılıkla ilgili, gerekçeyi okuduğunuzda bunun yanıtı görüyoruz. Her kusur değil arkadaşlar, orada örnekler var; zina, terk, cana kast gibi bu gerekçeler okunduğunda her kusur değil. Boşanma davası açmış, davacı kadın, niçin? Kocam bizi çok ihmal ediyor, durmadan iş seyahatlerine gidiyor, çocuklara bakmıyor. Bu geçimsizlik nedeniyle açılmış bir boşanma davası ama ağır kusurlu bir davadır, miras hukukunda asıl olan nedir? Evlilik devam ettiği müddetçe mirasçılığın gündeme gelmesidir. Ama vicdanınızı rahatsız eden, bizi adaletsizliğe sevk edecek somut olaylar karşımıza çıktığında işte o zaman diyoruz davacının mirasına devam edin, bunun mirasını engelleyin. Şimdi sorulardan ikisi; edinilmiş mallara katılma rejiminde alacaklılar eşin katılma alacağını haczedebilir, alacağını ondan talep edebilir. Böyle bir şey yok arkadaşlar. Mal rejimi devam ettiği müddetçe her bir eş malları üzerinde dilediği gibi tasarruf yetkisine sahiptir ve her bir eş kendi borcundan kendi sorumludur, kendi mal varlığıyla sorumludur. Bu nedenle yasa ne diyor? Rejim devam ettiği müddetçe eşlerden her biri yasa 223, sıradan içerisinde mallarını yönetme, bunlardan yararlanma, bunlar üzerinde tasarrufta bulunma hakkına sahiptir. O halde tasfiye gündeme gelse bile alacaklının borçlu eşin nasılsa senden kocana, senden kadına bir katılma alacağı doğacaktır iddiasıyla bir haciz işlemi yapılması katılma borçlusu eşten üçüncü kişinin alacağını talep etmesi, katılma alacağı doğar, tasfiye edersiniz, tahsil eder o andan itibaren kendi alacağı üzerinden tahsil ettiği katılma alacağı üzerinden icra takibi haciz işlemlerini yapabilirsiniz. O halde sorunun yanıtı, iki sorunun yanıtı madde 223. Bu soru da onunla ilgili, mal rejimlerinin İcra İflas Hukuku ve Miras Hukuku'na etkileri neyle ölçülür, hiç bir etkisi yoktur? İcra takibinde mal rejimin herhangi bir olumlu veya olumsuz etkisi yoktur. Miras Hukukuna etkisi nedir? Bu soru belki ilginç. Eş öldüğünde, borçlu eş öldüğünde katılma alacağı borçlusu eş öldüğünde sağ kalan eş diğer mirasçılardan borçlu eşten önce katılma alacağının belirlenip, ayırt edilmesini, ödenmesini talep eder. Daha sonra da kalan net tereke üzerinden normal miras hakkı neyse onu alır. Ama bunlar şu sonucu çıkartmayın, o adam net aldı dedi, sağ kalan eş zaten ¼ miras hakkına sahip, ½ 'si de katılma alacağından doğdu, fiilen terekenin ¾ 'ünü alır. Böyle bir şey yok. Çünkü katılma alacağına tüm ölenin mal varlığı dahil değildir. Rejim devam ettiği sürece edindiği mal varlığının yarısının parası söz konusudur. Miras hakki ayni bir hak temin eder, katılma alacağı ise nakti bir hak temine eder, yani bir para alacaktır. İkisinin arasındaki farktır. Önemle vurgulamak zorundasınız. Eşlerin maaşlarının ve gelirlerinin çok farklı olması durumu dikkate alınıp alınmayacağı, alınacaksa oranları gelirine göre mi belirlenecek? Böyle bir şey yok arkadaşlar. Edinilmiş mallara katılma rejiminde eşlerin evlilik birliğine katkısı, nerede, ne zaman, hangi oranda kazandığı, buna emeği veyahut

da parasıyla bir katkıda bulunup bulunmamasının hiçbir önemi yok. Edinilmiş mallara katılma rejiminde katılma alacağının tek sebebi evliliktir. E biraz önce işte örnek verdim, isterse yan gelip yatsın. Ha yatmasın diyoruz, arkadaşlarıma onu vurguluyorum, bu rejimin selameti bakımından. Eşler çalışma hak ve hayatına eşit bir şekilde katılmalıdır. Yoksa bu rejim hakikaten sevimsiz hale gelir, bir eş çalışır diğer eş çalışan eşten sadece alacak hakkı talep eder. Bu nedenle bu rejimi kabul eden ülkelerde rejimin mantığı her iki eşin de çalışmasıdır, her iki eşin de biriktirmesi. Bu sağlanmadığı takdirde bu rejim Türk hukukunda sevimsiz hale gelir, muvazaalı işlemleri arttırır ve gelecekte bu rejimin değiştirilmesi, sızlanmalar başlar. Katkı paylarında farklı bir düzenleme yapılabilir mi? ½ veya % 10'luk evli olan emredici midir? Yasada bu bir düzenlemedir, aksine anlaşma yapabilirsiniz. Eşler, tamam bu rejim güzel ama katkı, katılma alacağı oranı artık değere katılma oranı ½ değil, ¼ olsun, sen kazanırsan ben sadece senin kazancından ¼, ben kazanırsam sen ¼, 1/5, 1/8 değişiklik yapılabilir mal rejimi sözleşmesinde.

RAMAZAN KARARKAYA - Hocam eşler şöyle bir sözleşme yapabilir mi?, kadının, kocanın edinilmiş mallarına ½, kocanın kadının edinilmiş mallarına ¼ oranında katılması şeklinde .

PROF. DR. AHMET KILIÇOĞLU - Sözleşme özgürlüğü ilkesi var. Yapabilirsiniz, hiçbir tereddüt yok. Evet efendim teşekkür ederim.

KATILIMCI - Bir soru daha vardı ama. Yine oranla ilgili olarak ikincisi,

PROF. DR. AHMET KILIÇOĞLU - Diğer eşin yakınları, babası, kardeşi, konuta… şimdi uygulamada, ülkemizde o şeylerde örneklerde karşılaşıyoruz. Kadının babası damada katkıda bulunmuş. Burada alacak üçüncü kişiye ait. Baba, kayınpeder damadı dava etmek suretiyle genel hükümlere göre, aile hukuku, aile mahkemelerinin görevinde değil, aile hukuku kurallarına göre değil genel hükümlere göre yaptığı katkı bir ödünç ise, bir kanz ise, bir inançlı işlem ise buna dayalı olarak kayınpeder damadını dava etmek suretiyle bunu talep edebilir. Ama toplana kanıtlardan kayınpederin kızının adına ve hesabına, onun temsilcisi sıfatıyla, onun için bir katkıda bulunduğu kanıtlanırsa o takdirde bu katkı alacağı baba tarafından kızının adına damada yapılmış bir katkıdır ve katkı alacağı veya katılım alacağı olarak hesap edilir. Kızının davaya dahil edilmesi değil bizzat kızın davalı veya davacı olması gerekir.

KATILIMCI - Benim sorum şuydu; kişisel ilişkiye ilişkin tip protokol hazırlanabilir mi? Daha önce sorular geldi, örneğin Paris Ticaret Odası'nın sözleşmesine ilişkin diyelim ki annede kaldı, çalışan anne ya da babada kaldı, yıllara göre, dediğim şey şu; yani hakimlerimiz çoğu zaman düzenlemek zorunda kalıyor, cumartesi kaçta gelecek, pazar kaçta gelecek yani daha geniş ihtiyaçlara göre o tip protokol hazırlanıp, fitleştirilip amaçlanıp boşanma protokollerinde de biz kişisel ilişkide 1 nolu tip protokolü kabul ediyoruz denilebilir aşamada çalışabilir, çalışma yapılabilir mi? Yani çünkü çocuğa ilişkin olan sorunlarda, şimdi bakın mesela

çalışan anne için; çocuğu çalışan bir anneye teslim ettik. Babayla da görüşecek onun için ayrı bir protokol hazırlasın. Çalışmayan anne için bir protokol hazırlasın, ayrı şehirde yaşayan

ÖMER UĞUR GENÇCAN - Bunu kim hazırlayacak? Taraflar mı?

KATILIMCI - Hayır, hayır efendim. Sizin kurucusu olduğunuz dernek,

ÖMER UĞUR GENÇCAN - Bizim içtihatlarımızda,

KATILIMCI - Hayır efendim benim dediğim o değil. Ben tip sözleşme gibi bizim dışımızda, örneğin sizin derneğiniz diyor ki, on tip protokol oluşturuldu.

ÖMER UĞUR GENÇCAN - O sizin davanızdaki kadın ya çalışıyordur ya çalışmıyordur.

KATILIMCI - Soru şu, genel ilişki ya da kişisel ilişkiyle ilgili sorunlar boşanma anında görünmüyor. Beş sene, üç sene, dokuz sene yaşadıktan sonra bazı sorunlarla karşılaşıyoruz.

ÖMER UĞUR GENÇCAN - Değiştirirsiniz, dava açarsınız.

KATILIMCI - Ama davayla değiştirirsiniz. Ama bu konuda deneyimi olan kuruluşlar, örneğin sizin kurucusu olduğunuz dernek, bu tip bir protokol hazırlasa, 10 tip örneğin, ihtiyaçlara göre. Bizde boşanma davalarında bir tip protokolü kullanmak istiyor musunuz desek,

ÖMER UĞUR GENÇCAN - Taraflar ileride çocuğun güvenliğini tehdit etmeyecek şekilde düzenlemeyi bugünden sunabilirler. Ama değişik olasılıklar söz konusu olabilir. Belki ileride olması gereken hukuk açısından siz haklı çıkabilirsiniz. Siz ne yaparsanız yapın gene dava açılabilir. İsterseniz sorular çok fazla olduğu için biraz hızlı gidelim.

Bir başka soru : "Aile konutu şerhinin kaldırılmasında mahkemeler nelerin üzerinde durmalı, nelere dikkat etmelidir?

Yeni bir aile konutu tesis edildiği konusunda dosyaya bilgi gelmelidir. Bu dava aile mahkemesinde görülmelidir. Bu dava boşanma davasının eki niteliğinde değildir. Taraf teşkili yapılmalıdır. İnceleme evrak üzerinde yapılmamalıdır. Tarafların bu konuda gösterdiği her türlü delil toplanmalıdır.

KATILIMCI - 10 gün önce bir tane dava açtım Danıştay'da. Tapu Kadastro Genel Müdürü'nün genelgesinin bir kısmının iptaliyle ilgili. Yürütmeyi durdurma da istedim, yani boşanma kararı, şehri terk için yeterli olmalıdır.

ÖMER UĞUR GENÇCAN - Sizin sorunuz evlilik birliği devam edenler için mi? Bitmiş olanlar için mi? Evlilik birliği sürüyor mu, sürmüyor mu?

KATILIMCI - Hayır, hayır. Boşanma kesinleşmiş.

ÖMER UĞUR GENÇCAN - Avukat Altan Saygun siz misiniz?

KATILIMCI - Hayır, değilim.

ÖMER UĞUR GENÇCAN - Bu soruya cevap verdim. Ben bir şey daha söyleyeyim. Evlilik birliği boşanmayla sonlandığı halde aile konutu şerhinin kaldırılması için ayrıca dava açılıyor. Taraf teşkili yapılıyor. Deliller toplanıyor, Oysa evlilik birliği zaten sonlanmış. Malik olan eş şerh var diye malını satmak için bu boşandığı eşinden izin mi isteyecektir? Bu istek ancak tespit olarak değerlendirilebilir.

KATILIMCI - Geçen toplantıda da tartışıldı bu, tapu kaldırmıyor. Mutlaka mahkemenin kararını istiyor. Yine mahkemeler veriyor.

KATILIMCI - Yani delil falan bulmakla olmuyor,

KATILIMCI - Sayın yargıcım, şahitlerimizle tapuda gelmiş, kayıt var, aile konut şerhi, tanıklarınızı bildirin, nerede varsa getirin.

ÖMER UĞUR GENÇCAN - Ben sizi anladım, siz de beni anladınız. Kadının çalışma şartı yok. Boşanma kararı o haliyle kesinleşmiş. Yoksul olduğu konusunda hükmün kesinleştiği tarih itibariyle kesin hüküm oluştu.

Bir başka soru: "Ziynet, çeyiz, katkı payı, değer artış payı ve katılma alacağı isteklerinin hangisinde boşanmanın kesinleşmesi beklenilmez?"

Bu güzel bir soru elbette. Ziynet ve çeyiz eşyaları için açılan davada eşler arasındaki geçerli mal rejiminin sonlanması gerekli değildir. Sayın Kılıçoğlu bu davaların dayanağını TMK m. 226. olarak verdi. Mallarını geri alırlar dedi. Dairem uygulamasında boşanma olmasa bile ziynet ve çeyiz eşyasının geri alınabileceğini, dolayısıyla mal rejiminin sonlamasına gerek görmüyoruz. Buna karşılık değer artış payı alacağı ve katılma alacağı için eşler arasındaki mal rejiminin sonlanması gerekir. Zaten bunun aksini kimse iddia edemez. Neden iddia edemez? Hem katılım alacağı hem de değer artış payı alacağında tasfiye anındaki değer verilir. Rejim sonlanmamışsa tasfiye anı değerinden de söz edilemez.

Bir başka soru: "Boşanma davasının ispatında şahit ifadesinin ağırlığı konusundaki görüşlerinizi paylaşır mısınız?"

Şahit ifadeleri boşanma davasının her şeyidir. Uzman görüşü de ağırlıklı olarak değerlendirilmelidir. Yargıtay Tetkik Hakimi iken Vakfıkebir'den gelen bir boşanma dosyası okumuştum. Kadın çok yaşlı idi. Yazmış dava dilekçesine; "Tüm Vakfıkebir şahittir ki, bu adam beni dövüyor" Ama gösterdiği bir şahit "Bir şey duymadık" demekle yetinmiş. Benim hiç şüphem yok ki o kadın mutlaka dövülüyordur. Ben onun ifadesindeki samimiyete inanıyorum ama dosyada kanıtlanmayan olaylar için yapacağımız bir şey doğrusu yok. Bu konuda aile mahkemesi uzmanının da yapacağı bir şey yok.

Bir başka soru: "Yoksulluk ve iştirak nafakasının sonraki yıllarda miktarın belirlenmesi mutlaka dava dilekçesinde mi talep edilmelidir? Yargılama sırasında talep edilebilir mi?"

Bu konuda bir sınırlama yoktur. Davanın devamı sırasında da istekte bulunulabilir.

KATILIMCI - Yargıtay'da ayrı görüşte mi bu konuda, anlaşmalı boşanmada,

ÖMER UĞUR GENÇCAN - Anlaşmalı boşanmada benim karşı oyum var, değerli çoğunluk sınırlama yapıyor.

KATILIMCI - Yani tazminat yönünden mi bozdular sadece?

ÖMER UĞUR GENÇCAN - Anlaşmalı boşanma kararı örneğin tazminat yönünden temyiz edildi ise "temyiz, maddi tazminattan" diye sınırlama yapılıyor. Böylece boşanma bölümü kesinleşmiş oluyor.

KATILIMCI - Ama her konuda anlaşmayınca anlaşmalı boşanma olmuyor ki!

ÖMER UĞUR GENÇCAN - Ben uygulamayı söylüyorum. Ben diyorum ki sınırlarsak diğer eş nasıl olsa boşandık diye anlaşmalı boşanma davasında hiç bir şey vermez artık diyorum.

RAMAZAN KARAKAYA - Katkı payı, katılma payı alacağında zamanaşımı süresi nedir?Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin çoğunluk görüşü:Borçlar Kanununda yer alan sözleşmeler hakkındaki zamanaşımı süresi, yani 10 yıldır.Bu süre boşanma hakkındaki hükmün kesinleşmesinden itibaren başlayacaktır.

Akıl hastalığı varsa bu kişilerin boşanma iradeleri kabul edilebilir mi, bu evlilik geçerli midir? TMK 156. maddesinde batıl bir evlilik ancak hakimin kararıyla sona erer. Dolayısıyla evlenmişlerse bu evlilik iptal edilinceye kadar geçerli bir evliliğin sonucunu doğurur. Ancak bunlar akıl hastasıysa boşanmaya yönelik fiil ehliyetleri bulunmadığından bunların boşanma iradeleri geçerli olmayacak diye düşünüyorum.

OTURUM BAŞKANI - AV. SENAY ERTEM - Vasi

RAMAZAN KARAKAYA - YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ TETKİK HAKİMİ -

Evet, yasal temsilcileri vasıtasıyla bu haklarını kullanmaları gerekir.

Diğer bir soru, "eşinin eşcinsel olduğunu, evliliğin 3. yılında öğrenen bir bayan maddi, manevi tazminat isteyebilir mi?". Şimdi maddi tazminatın tabii, bu eşcinsellikle alakası yok, evlilik sona ermişse, kusuru eşit, ağır ya da tam değilse ve de talep varsa bu konuda maddi tazminat verilir. Manevi tazminat yönünden düşünürsek, bu durum kişisel haklarına saldırı teşkil eder mi? Bence eder, verilmesi gerekir.

KATILIMCI - Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kararı var bu konu için.

RAMAZAN KARAKAYA - YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ TETKİK HAKİMİ -

Bilemiyorum,

PROF. DR. AHMET KILIÇOĞLU - Ramazan Bey, vallahi teşekkür ede-

rim bu soru için, ben böyle bir olayda ne maddi ne manevi tazminat davası verilmesinin doğru olmadığını düşünüyorum, bu bir hastalık. Bana intikâl eden bir hadisede çocuk cinsel ilişkiye girme bakımından yeteneksiz, kadın dava açtı, mahkeme tazminata hüküm etti, Yargıtay da onadı. Yani bu çocuğun bedensel yapısı bu, nerede, kusur nerede? Nedir kusuru ne? Cinsel yetersizlik! Bu kendi elinde olan bir şey değil, bu nedenle benzer bu olayda da ben, manevi tazminata hüküm edilmesini doğru bulmuyorum, hiç kusur yok çünkü,

ÖMER UĞUR GENÇCAN - Evlilik birliğinin devamı sırasında başa gelen felaketlere "semavi afet" diyoruz. Allah'tan gelen felaketler anlamında. Başınıza bir iş gelir cinsel ilişki kuramazsanız. Böyle şeyler olabilir. Ama diğeri farklı, cinsel ilişki kurma yeteneksizliğini bile bile sen elin kızıyla evlen, kızın adını dula çıkar bir güzel, ondan sonra da gel "Ben manevi tazminat vermeyeceğim" de. Olur mu hiç?

RAMAZAN KARAKAYA - YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ TETKİK HAKİMİ - Şimdi diğer bir soru, "eşini kandırarak, alkolü bırakacağına ikna ederek davadan feragat ettiren kocanın tedavi olmadığı, alkolü devam ettirdiği, bunun şiddetli geçimsizliğe yol açtığı tanıklarla kanıtlanırsa feragatin hukuki durumu ne olur?"

Şimdi burada ikili cevap vermek mümkün, feragat irade fesadına dayanıyorsa bunun iptali istenip yargılamanın iadesi yoluna gidilebilir. İkinci ihtimal, feragatten sonra alkol ve şiddetli geçimsizlik devam ettiği için yeni dava konusu olur, sorunuz sanırım cevaplandı.

Diğer bir soru da buna benzer bir soru, "boşanma davası feragat ile sonuçlandıktan sonra aradan 3 yıl geçmeden yine evlilik birliğinin temelinden sarsılmış olmasında ilk davadan başka nedenlerle boşanma davası açılabilir mi?"

Burada engel durum yok, zaten az önce de değinildi, davadan sonra olan olaylar yeni dava nedeni olur, bunun için 3 yıl beklemeye de gerek yok. Diğer dava devam ederken dahi dava açılabilir yeni olay nedeniyle. Dolayısıyla bu soruyu da bu şekilde cevaplıyorum.

Başka var mı soru?

OTURUM BAŞKANI - AV. SENAY ERTEM - Bir tane daha,

ŞERAFETTİN ŞANVER - AİLE MAHKEMESİ HAKİMİ - "Katkı payı alacağı davasından eşlerin evlenmeden önce birlikte hisseli olarak edindikleri yani Tapu'da yarı hisseli olarak malik oldukları taşınmaz konu edilebilir mi? Anlayan varsa?

OTURUM BAŞKANI - AV. SENAY ERTEM - Ben de anlayamadım,

ÖMER UĞUR GENÇCAN - Katılma alacağı davasında evlilik birliğinden önceki bütün malvarlığı değerleri ister paylı olsun, ister tam mülkiyet olsun, hepsi

kişisel maldır, hiçbir şekilde tasfiyeye girmez. Kişisel malların geliri varsa tasfiyeye girer. Aksi yönde eşinizle aranızda anlaşma yapabilirisiniz.

ŞERAFETTİN ŞANVER - AİLE MAHKEMESİ HAKİMİ - Bir soru daha var, "eşler edinilmiş mallara katılma rejimine tabi, 2006 yılında bir taşınmazı müştereken edinmişler, eşlerden biri 2007 yılında vefat etmiş, sağ kalan eş vefat eden eşin hissesini yarısını edinilmiş mallara katılma rejimi nedeniyle intikâlini isteyebilir mi?"

Bunu Ahmet Hocam biraz önce cevapladı.

"Koruma kararıyla Sosyal Hizmetlerine yerleştirilen çocuğun kendi ailesinin açacağı koruma kararının kaldırılması davasında "korunma yasası" gereği çocuk mahkemesi mi yoksa aile mahkemesinde mi açılacaktır?" demiş bir arkadaşım.

Koruma kararına kaldırılması da herhalde ben hiç rastlamadım, öyle bir dava gelmedi ama

RAMAZAN KARAKAYA - YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ TETKİK HAKİMİ -

Evet, şimdi cevap veriyorum; Çocuk Koruma Kanunuyla bu yetki Çocuk Hakimine verilmiştir. Orada şimdi şöyle bir yapılanma var; Çocuk Hakimi, Çocuk Mahkemesi, Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi, orada da görevlendirme Çocuk Hakiminin görevine giriyor yani hakim kararıyla bu koruma kararı alınır, kaldırılır. Çocuk Mahkemelerinin olmadığı yerlerde ise Aile Mahkemeleri, olmadığı taktirde görevli Asliye Hukuk Mahkemeleri, Aile Mahkemesi sıfatıyla,

KATILIMCI - Koruma kararı kaldırılarak velayet üzerinden …

RAMAZAN KARAKAYA - YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ TETKİK HAKİMİ- Hayır, velayetin iadesi zaten Medeni Kanuna tabi olacağı için o Aile Mahkemesinde uygulanacak o kısım.Sadece koruma kararı verilmesi velayeti kaldıran bir neden değildir.TMK 348 maddesi uyarınca bu konuda karar verilmiş olmalıdır.Koruma kararı alınması sebepleri ortadan kalktığı takdirde koruma kararı kaldırılacak,çocuk velisine teslim edilecektir.Velayet yönünden ise velayetin kaldırılmasına ilişkin sebepler ortadan kalktığı kanıtlanarak velayetin iadesi istenecektir.TMK 351. maddesi "velayetin kaldırılmasını gerektiren sebep ortadan kalkmışsa hakim resen ya da ana veya babanın istemi üzerine velayeti geri verir", velayetin iadesi Aile Mahkemesinin görevine giren bir konu. Diğer konuda da eğer Çocuk Mahkemesi yoksa yine Aile Mahkemesinin görevine giren bir konu.

ZEYNEP ÖKSÜZOĞLU - AİLE MAHKEMESİ HAKİMİ - "A ve B şahısları anlaşmalı

olarak boşandı, taşınmaz beyanının tescili yönünde protokol yapıldı, Mahkeme protokolü onayladı, boşanma kesinleşti. A şahsı tescile yanaşmadı, taşınmazı üçüncü kişiye devir etti, B şahsının açacağı Tapu Sicil'in düzeltilmesi davası Aile

Mahkemesine mi Asliye Hukuk Mahkemesinde mi görülecektir?"

Boşanma protokolünden kaynaklanan davalara Aile Mahkemeleri bakıyor. Biz yetkiliyiz, görevliyiz. Boşanma protokolünden kaynaklandığı için Aile Mahkemesi bakıyor.

ŞERAFETTİN ŞANVER - Ben Ömer Bey'e bir şey sorabilir miyim?

Talimatla anlaşmalı boşanma, ne düşünürsünüz?

ÖMER UĞUR GENÇCAN - Hayır. Anlaşmalı boşanmanın talimatla alınan ifadelerle gerçekleşmesi neden mümkün değildir? Anlaşmalı boşanma davalarında boşanma kararı verilebilmesi için, hâkimin "tarafları bizzat dinleyerek" iradelerinin serbestçe açıklandığına kanaat getirmesi gerekir. Yani eşleri yan yana koymak lazım. Birlikte dinlemek gerek.

ŞERAFETTİN ŞANVER - Ayrı celselerde olabiliyor, yapıyoruz,

ÖMER UĞUR GENÇCAN _ 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun metni böyle. Zaten uygulama da böyle, öğreti de böyle. Aksi bir uygulama/görüşe şu ana kadar rastlamadım. Temyiz edilmemek suretiyle kesinleşirse elbette, boşanma hukuksal sonuç doğurur ama temyiz edilirse oyalama yaparız, benim oyum bozma şeklindedir.

KATILIMCI - Tarafların anlaşmalı protokolünde, ilk duruşmada vazgeçerse taraflardan birisi.

ÖMER UĞUR GENÇCAN - TMK m. 166/1 hükmüne göre deliller toplanır. O sizin söylediğiniz. Elbette, hakim tarafından onaylanmayan her türlü belge boşanma tasarımı niteliğindedir. Tasarım ise hiçbir şey ifade etmez.

OTURUM BAŞKANI - AV. SENAY ERTEM _ Bitiriyoruz, "Sayın Hocam, dinleyici gitmek istemiyor herhalde doyamadı, ikinci turu yapalım isterseniz" dedi ama kendilerini çok yorduk, gerçekten çok da yararlandık, daha fazla istismar etmeye hiç hakkımız olmadığını düşünüyoruz. Panelimiz burada sona erdi, bu, sıcak ve yoğun, son derece birikimli ilginiz nedeniyle biz de sizlere çok teşekkür ediyoruz. İnşallah yakında başka bir konuyla gene katılımcılarımızdan talepte bulunuruz, Onlar da bizi kırmazlarsa gene beraber olmak ümidiyle oturumu kapatıyorum. Çok teşekkür ederiz.

ANKARA BAROSU
SANAT KULÜBÜ

II. EDEBİYAT AKŞAMI

ABDÜLKADİR BUDAK
EMEL GÜZ

09 MAYIS 2008
ABEM

II. EDEBİYAT AKŞAMI

ANKARA BAROSU - SANAT KULÜBÜ TEMSİLCİSİ – İzninizle, şöyle biraz eğilmek zorundayım. Değerli katılımcılar, değerli misafirler Ankara Barosu Sanat Kulübü'nün organizasyonunda İkinci Edebiyat Akşamına hoş geldiniz. Öncelikle bir teşekkürle başlamak istiyorum, gıyabında Baro Başkanımıza teşekkür ediyorum sanata verdiği destekler için. Sanat Kulübü arkadaşlarıma, işlerinin arasında, yoğunluklarının arasında organizasyonu gerçekleştirdikleri için. Ankara Barosu'nun memurlarına çok teşekkür ediyorum. Her zaman bürokrasinin olmadığı bir yer diye söz ediyorum Ankara Barosu'ndan, her zaman destekler hepimizi. Ben iki gündür hasta yatıyorum. Duruşma olsaydı gelmezdim kesin mazeret verirdim ama sanat beni ayağa kaldırdı. Her zaman beni ayağa kaldırdı sanat. Şiir, edebiyat, müzik her zaman ilgimi çekmiştir. Ve dibe vurduğum zamanların kurtarıcısı olarak bakıyorum. Sanatla anlamlandırmak yaşamı ve eyleme geçmek için bir yol bulmamda her zaman yardımcı oldu.

Bugün aramızda iki konuğumuz var, baba-kız, hoş geldiniz diyorum tekrar. Abdülkadir Budak ve Emel Güz. Abdükadir Budak bu sene Cumhuriyet Gazetesi'nin Yunus Nadi Ödülü'nü almış kendisi. Hatta Nuray bana şairlerimizin tanıtımlarını verdi, onları da ben okuyarak yapmak istiyorum dilerseniz.

Abdülkadir Budak; 23 Nisan 1952'de Sivas'ın Hafik İlçesi'nde doğdu. İlkokula Ankara'da başladı. Sincan Lisesi'ni bitirdi. 1994 yılında devlet memurluğundan emekli olarak Ankara'ya yerleşti. İlk şiiri Mayıs 1970 tarihli Defne dergisinde yayınlandı. Kayseri'de bulunduğu yıllarda şair arkadaşlarıyla birlikte Ozanca ve Hakimiyet Sanat dergilerini çıkardı. 2000 yılında 12 sayı çıkan Şiir Odası dergisinin yayın yönetmenliğini yaptı. Şiirleri ve şiir üzerine yazılarıyla Yazko Edebiyat, Yeni Biçem, Adam Sanat, Varlık, Pencere gibi dergilerde yer aldı. 35 yıldır aralıksız şiirle uğraşan Budak, Ankara'da yaşıyor. 2000 yılında Yapı Kredi Yayınları'ndan çıkarttığı Dalgın Rüzgarı adlı kitapta 1978-2006 yılları arasında yazdığı şiirlerini toplamıştır. Son olarak Mesafe adlı şiir dosyası ile 2008

yılının Yunus Nadi Şiir Ödülü'nü kazanan şairimiz 05 Mayıs Çarşamba günü bu ödülü almıştır. Ödül töreninden sonra ilk olarak bu programa katılmayı kabul ettiği için kendisine ayrıca teşekkür ediyoruz.

Emel Güz, 20 Mayıs 1974'te Kayseri'de doğdu. İlk ve orta öğrenimini Anadolu'nun çeşitli kentlerinde tamamladı. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu, avukat. Şair Abdülkadir Budak'ın kızı olan Emel Güz, yayınlanan ilk şiirinden itibaren kendi kanatlarıyla uçmak ve şiirlerinde kendi kimliğini oluşturmak adına "Güz" soyadını kullanmaktadır. İlk şiiri Papatyalar ve Küller 1997 yılında Dört Mevsim Kültür Sanat ve Edebiyat dergisinde yayımlandı. 1998 Alirıza Ertan Şiir Ödülü ile 1999 Arkadaş Zekai Özger Şiir Ödülü'nü aldı. Şiir Odası, Varlık, Edebiyat ve Eleştiri, Düşeyaza, Poetikus, Yasak Meyve, Hürriyet Gösteri, Kitaplık, Türk Dili, Kum, Kül, Uç, Ötekisiz, Üç Nokta, Sincan İstasyonu ve Katladık dergileri başta olmak üzere çeşitli dergilerde şiirleri, söyleşileri ve yazıları yayınlandı. Şiirleri Farsça ve Almancaya çevrilen şairin ilk şiir kitabı Ciddi Hayal adını taşımaktadır ve 2000 yılında Mayıs Yayınları arasından çıkmıştır.

Dilerseniz ben konuklarımızı davet etmek istiyorum başlamak üzere. Buyurun.

AV. NURAY ÖZGÜNEY - OTURUM BAŞKANI -

Gerçekleri ifade etmeyecekse
Kelimeleri boşuna sarf etme
Fakirleşirsin
Ya susar bir filozof olursun
Derdini diyemeyen
Ya da
Yârin karşısında
Gül yamacındaymış gibi
Bülbülleşirsin.

İkincisini gerçekleştirdiğimiz Edebiyat Akşamları'nda şairlerimizle ve siz sevgili konuklarımızla birlikte gül yamacındaymış gibi bülbülleşmek ve ruhunuzda hoş bir esinti yaratmak dileğiyle hepinize hoş geldiniz diyorum.

Hazır mikrofonu bulmuşken tadını çıkaranlardan olmamak için çok kısa geçişlerle ben konuklarımızdan başlamak istiyorum. Öncelikle Emel Hanım'dan başlamak istiyorum Abdülkadir Bey'in izniyle. Bunun iki nedeni var; birincisi kadın dayanışması, ikincisi meslektaş dayanışması.

EMEL GÜZ _ ŞAİR _ Öncelikle bu güzel etkinliğin gerçekleşmesinde emeği geçen herkese çok teşekkür ediyoruz. Teşekkür etmek istediğim birisi daha var, o da bir şair olarak ve bir avukat olarak bugünleri, bu güzel günleri yaşamamı sağlayan, hiçbir zaman desteğini benden esirgemeyen sevgili babam Abdülkadir Budak'a çok teşekkür etmek istiyorum huzurlarınızda. Sağ olun.

Rüzgâr Gülü

farkında değilsiniz
bu evden her gece iki yaprak düşüyor
doğaçlama geçiyor hayat gitar tellerinden
üşüyen yakasında varlığımızın
anne dantel
baba şiir
bu evde her gece
bir hayret iki tehir

ben bilmezdim o bilmezdi
sizler anlamazdınız
sesimiz ucuzdu
alnımızdan görünürdü ufku ömrün
kuşların kızıl yazgısıydı o tenha elleriniz
bağırırdık susardınız
acırdınız olmadık sirayetten
görmezdik sabahı sabırla dokuduğunuzu
ve dokunduğunuzu mahcup tüllerimize
biz bilmezdik
siz uyurdunuz

farkında değilsiniz
bu kılıfa gitar lazım
bu darlığa ağaç ve ip
kendimize benzedik ne yaşadıksa
ne çıktıysa göçebe ağızlardan
onu dilemiş sayıldık
tespihleri de alıştırdık
adımız yokluğunuz
baş ağrınız
bunca toz bunca sıkışan soluk
anneye dantelden
babaya şiirden vardık

(göçebe unutur ya kendi dilini...)

siz bizi hiç ölmemiş sayın
batar yürek bile
yağmur dinmeye görsün vakit azalmaya
ben O'nun duacısıyım
aciziyim saçlarıma bakın
son kası da yapılmıştır

sarhoş melekler çıkmıştır ruhumuzdan
anneler sandık olmuştur
babalar yaşlı birer Yusuf
çünkü bu yas bizi
görülmemiş yerimizden yakalar

o bana sesti
ben ona abla
farkında değilsiniz
dövecek gözlerinizi bu düşkün iki yaprak
çoğalıp heceleyerek buyurgan ateşini kurtuluşun
başka bahar gelmeyecek
başka bahar gelmeyecek
öyle çıplağız biraz cesaret
elleriniz ellerimizdir
payınız belleğimiz
ben ona çiçektim
o bana işaret

sizi de yatıştırırlar süslü emirleriyle hayatın
saatinize bakın
rüzgar gülü bir anahtarla
giriliyor bu odaya
yas büyüğe
ölüm küçüğe düşüyor bu evde

son damlasına dek
akacak dilimizden kan
oda bahane

OTURUM BAŞKANI - Öncelikle özür dilemek istiyorum, biraz rahatsızım sesim yetiştiremedim bu programa çok uğraştığım halde. Onun için detone olduğum zaman lütfen bağışlayın ve normal duymaya çalışın çünkü ben normal konuşamıyorum. Size sözü verirken beni en çok çarpan iki mısraınızla başlamak istiyorum.

Seni beklemek var ya iki kol, iki ayakla gidip

En az birini bırakarak dönmektir

Buyurun.

ABDÜLKADİR BUDAK - ŞAİR - Teşekkür ederim. Hepiniz hoş geldiniz.

Ben 40 yılı bulan şiir yaşamımda çeşitli heyecanlar, ürpertiler yaşadığım kadar güzel sıkıntılar da yaşadım. Sanıyorum bu akşam üç güzel sıkıntıyı bir arada yaşayacağım, bana öyle geliyor. Madde madde sıralayacak olursam her şeyden önce evde Emel olan ama burada Emel Güz olan bir şairle ilk kez birlikte olan bir

babayım ya da şairim. Bunun heyecanı bir.

İkincisi; çok şair güzel şiirler yazabilir ama şiir okumak çok başka bir şeydir, başka bir sanattır, başka bir yetenektir. Şiirleri kadar şiir okuması da çok yetkin olan bu genç insanla güzel bir sınava girecek gibi hissediyorum kendimi, kırık not alırsam bu benim eksikliğim değil Emel Güz'ün fazlalığı olacaktır.

Üçüncüsü; iki ayrı kişilik aynı evde yaşasa da baba-kız olsa da iki ayrı kişilik, iki ayrı duruş, hayata iki yarı bakış ve daha da önemlisi bunu çok iki ayrı kendine özgü bir biçimde yorumlayış mücadelesi bizim evde hep güncelliğini korur. Emel'le şiir tartışmalarımızda bir-iki defa oldu yakın komşularımız kapının zilini çalmak durumunda kaldı; "Ne o Kadir Bey evde kavga mı var?" diye. Biz Emel'le şiiri çok sert tartışırız. Bunun sebebi çok ortada, güzel şiirleri yazmak değil derdimiz sadece baba-kız olarak, kendi şiirimizi yazmaktır. Galiba bizi bu güzel tartışmalara sokan da bu. Bu akşam bunu size hissettirebilirsek ne mutlu bize.

Emel; bir evin, bir ömrün, bir ruh halinin özetini çıkarttı, iyi de çıkarttı. Ben de bulabilirsem o şiir aklımda yoktu ama şimdi Emel okuyunca aklıma geldi. Bir özeleştiri niyetine geçsin, bir gençliğin, orta yaşlılığın dökümü olsun hesabıyla Hurdacılar şiiri ile merhaba demek istiyorum size.

Hurdacılar

Ne varsa toplanmıştık
Silinmeye yazgılı
Unutmaya meyilli bellekler toplamıştık
Açık kadın omuzları dahildi buna
Aşk adını koyduğumuz kaçamaklar da
Ağır asfalt kokusu olarak duran Ağustos
Çocuk ağlayışları dahildi buna
Ne varsa toplamıştık
Çürümeye yazgılı
Küf kokan ambarlar, morg ve kadavra
Hayatımız hurda yığınlarıydı
Ne varsa toplamıştık
Kirli bir körfez, gemi leşi, yorgun kaptan ruhları
Ne varsa toplamıştık
Saçaklarda kuş yoktu
Balkonlarda kaçak deniz manzaraları
Hayatımız tam bir hurda yığını

Gözümüzün önünde kaç adamı dövdüler
Kaç boş sefertası geçti topluğumuzdan
Kayıtsız kalmayı topladık en çok
Grev çadırlarını görünce yol değişti
Patlamış davulları topladık ama
Arabanın köpekleri ezişini topladık
Koleksiyon merakımız biraz tuhaf da
Bir kadeh şarap bulsak
Günü kurtarıyorduk
Sarhoşluk
Topladığımız en doğru yanımızdı
Karşılıksız çekleri bize benziyorlardı
Dükkan kapatma topladık
Hayat iflaslarını
O kadar zavallıydık
Bunu biliyorduk da
Yaldız sürmeye kalktık bulduğumuz her cama
Aynalar edinmek için
Ama hiç bakamadık
O kadar kolay değildi yüzleşmesi
Onları da topladık
Yani dul bir kadının yastığında unuttuğu iç çekmesini
Romantik ve yalnız yanımız olmadı değil
Keman eşliğinde ağladığımız oldu
Bizden daha yoksula sadaka verdik
Eh, grev çadırlarına az daha yakın
Bir insanın yalnızlığına yakın geçmiştik
Şimdiki zamanlarda dili geçmiş ne varsa
Eh biraz daha iyiyiz, daha düzgünüz
Gemi leşlerini kaldırdık falan
Kaptan gözlerini ovuşturmuyor
Uyansın diye öptük bir denizi alnından

Gümüş semaverde demlenmiş çaylar
gibi damak lezzetiyle içiyoruz günleri
az çekmedik unutkan belleğimizden
eh, artık bazı şeyler daha umurumuzda
hayata daha tutunduk
özellikle de aşka
suyun mucizesi bu
attık kirlerimizi
gecemizde ay var artık
gündüzümüzde güneş
özlemişiz
kokladık beton delen çiçeği
şimdi daha iyiyiz
şarabımız yine var
çürüyene kadar içen olmaktan çıktık
hadi öyle diyelim kadınlar daha vefalı
hadi öyle diyelim aşkları adam gibi
hadi öyle diyelim
kimseler tükürmüyor sokaklara değil suratımıza
hadi öyle diyelim
şimdilik yırttık
yeni kumaşlar bulduk eski makasımıza
üzümden şaraba geçen bir hayat tecrübesi
altın değilse de gümüş mümkündür
hurda iyi işlenirse demişti

OTURUM BAŞKANI - Teşekkür ederim ağzınıza sağlık. Önemli olarak gördüğüm bir soruyla devam etmek istiyorum. Okuduğum kadarıyla siz de bu konuyu bayağı önemsemişsiniz. Ama soruyu Emel Güz'e sormak istiyorum.

Arkama bakmadan
babadan kızına geçmeye hazır
bu yalancı saltanattan kaçmam mı gerek
kendimi suçsuz kılmak için?

EMEL GÜZ - Bu tam da özgeçmişim okunurken ifade ettiğim şeyi daha şiirsel söyleyen bir şey. Çünkü şiir de bir bağımsızlık gerektiren bir uğraş. Zannediyorum orada daha imgesel ifade etmişim bu gerçeği.

OTURUM BAŞKANI - Peki, Avukat Emel Budak ile şair Emel Güz'ü birbirinden ne kadar ayırabiliyorsunuz, mümkün olabiliyor mu?

EMEL GÜZ - Şiir bir acı sanatı, acıyı yaşama ve bunu estetik olarak ifade etme sanatı. Avukatlık mesleği benim şiirim için son derece besleyici bir meslek. Çünkü bu meslek benim çok fazla deneyim kazanmama, insanları, çok farklı insanları bir arada tanımama sebep oluyor. Tabii bu beraberinde çok farklı yaşamları, çok farklı acılara tanıklık etmemi sağlıyor. Bu bağlamda çok fazla şiirlerime yansıtmasam bile beni kesinlikle besleyen bir meslek avukatlık.

OTURUM BAŞKANI _ Teşekkür ediyorum.

EMEL GÜZ - Ben teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI - Aklıma takılan bazı sorular var aralara girip soracağım ama

ABDÜLKADİR BUDAK – Zor olmaması ricasıyla.

OTURUM BAŞKANI _ Çalıştığınız yerden sorayım ama asıl mesele sizin şiirlerinizden mümkün olduğu kadar duyup, dinleyip sizin ağzınızdan besleyebilmek ruhlarımızı. Bunun için çok da fazla araya girmek istemiyorum. Birkaç küçük soruyla sözü size bırakacağım. Emel Hanım'a bir sorum daha olacak izninizle; "Evrim ve devrim kazası bol ülkemde akan kanı Kevser, şiiri deli raporu diye bilirim" çok çarpıcı tanımlarınız var.

EMEL GÜZ - Teşekkür ederim. Şimdi gerçektende şiir çok başka bir sanat. Şiir yazan da şiir okuyan da ülkemizde oldukça azınlıkta diye düşünüyorum. Bu gerçeğin karşısında kendimi yalnız hissetmekten ve gerçekleştirdiğim bu eylemi de bir deli raporu yazmak olarak algılamaktan başka bir çarem olmadığını düşünüyorum. Biraz karamsar belki ama gerçek bu. Şiir ve şair gerçekten son derece yalnız diye düşünüyorum. Şiirin, her yazılan şiirin bu çağda bir deli raporu olduğuna inanıyorum. Tabii bu benim karamsar bir bakış açım. Eleştirilebilir, eleştiriye açık.

OTURUM BAŞKANI - Bu zaman içinde şiir anlayışınızın değiştiğini, yeni anlayışa göre yazdığınız şiirlerin henüz kitaplaşmadığını önceki sohbetimizde paylaşmıştık. Buradaki bakış açınızda bir değişme oldu mu? Şimdi nereye doğru?

EMEL GÜZ - Şimdi ben tabii bu süreçte bu okumuş olduğunuz dizeler benim ilk kitabımda geçiyor. 2000 yılında yayınlanmış bir kitap o, tabii ben bu süreçte biraz daha büyüdüm, olgunlaştım, belki daha da sakinleştim. Biraz yumuşama oldu bu görüşümde ama çok farklı değil yine aynı şeyi söyleyebilirim bugün için.

OTURUM BAŞKANI - Teşekkür ediyorum.

EMEL GÜZ - Ben teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI - Sunuş yaparken sevgili Başkanımız Lale Hanım da belirtti Çarşamba günkü ödül töreninden sonra ilk katıldığınız görüşme, dinleti bu ve gerçekten bu benim adıma onur duyduğum bir şey. Bunu bugüne kadar karşılaştığım herkese de özel olarak söyledim. Siz bol ödüllü bir şairimizsiniz, bol da eser veren, meyvesi olan bir şairimizsiniz. Ama son söyleşinizde Cumhuriyet Gazetesi'nde çıkan; "Şairin en büyük ödülü şiirleridir" demişsiniz. Bunun üzerine biraz konuşmak ister misiniz?

ABDÜLKADİR BUDAK - O cümleye sonuna kadar katılıyorum. Başka biri söylese yine katılırdım ama insanız, yaptıklarımızın değerli insanlar tarafından değerlendirilmiş olması bizi şu yaşta bile sevinçlere boğabiliyor, çocuksu bir duruma getirebiliyor. Yunus Nadi Ödül Töreninde çok kısacık bir konuşma yaptım, kurduğum cümle şuydu; Bu ödül her zaman değerliydi, 66 yıllık geleneği olan kurumlaşmış bir ödül, her yıl çok değerliydi, iyi şairlere verildi. Ama bu yıl sanki daha değerliydi. Onun sebebi de şuydu; hepimizin bildiği gibi ülkemiz çok zor bir süreçten geçiyor, bir demokrasi sınavı veriyor, bir varoluş mücadelesi içine girmiş durumda bütün kurum ve kuruluşlarıyla dolayısıyla Cumhuriyet'in kazanımlarını sonuna kadar ve can siper hane bir biçimde savunan bir gazetenin, bir kurumun adına konulmuş olan ödülü bu yıl almak benim için sanki daha ayrıcalıklı ve anlamlı geldi. Ne mutlu ki bu güzel değerleri savunan kurumlara dolayısıyla sevinçliyim ama dediğiniz gibi şairi bir yere kadar götürecek olan da yarı yolda bırakacak olan da hiç başlamamış gibi gösterecek olan da kanatları var, yerine geçip uçuracak olan da şiiridir. Ödüller sadece bir eleştiri, bir olumlu eleştiri gibi gelir bana. Bir değerlendirme biçimidir ama şair şiiri kadardır. Eni, boyu, mesafesi her şeyi ancak ve ancak şiiri kadardır. Şiirin üstüne çok fazla şiir de söylenmez zaten, söz her zaman şiirindir. Yetki şiirdedir, şairin gücü şiirinin gücü kadardır, ben öyle diyorum.

OTURUM BAŞKANI - Teşekkür ediyorum. Bu mesafe kavramı üzerinde sadece değinmiştik önceki sohbetimizde, benim de çok çok üzerinde düşündüğüm, üzerinde yazmaya çalıştığım, içselleştirdiğim bir kavram mesafe ama sizin ödül kazanan şiirlerinizi bizim görme imkanımız olmadı, umarım bu dinletide bizi onlarla buluşturacaksınız.

ABDÜLKADİR BUDAK - Bir-iki örnek verebilirim evet.

OTURUM BAŞKANI - "Şiirle ilgili beni ağırlayan, beni konuk eden, ruhumu incelten, yürümemi güzelleştiren, gözlerimi büyüten bir yol" diye bir tanımınız daha var. Bunun üzerine açılım yapmak ister misiniz konuklarımıza?

ABDÜLKADİR BUDAK - Valla bu cümlenin üzerine ben ancak yazılırımı toplayıp yayıncıya onu da teslim ettim yeni dosyamla beraber. O şiir üstüne bugüne kadar yazdığım yazılardan oluşan bir kitap. Eğer o kitaplaşırsa, çıkarsa o kitabın adı "Ya Şiir Olmasaydı" olacak. Bunun üstüne başka bir şey söylemeye sanırım gerek yok. Ya şiir olmasaydı!

OTURUM BAŞKANI - Teşekkür ediyorum. Bir de "Şiirin azınlık sanatı olduğunu kabul edenlerdenim" diye bir cümleniz var. Salonumuzun durumuna bakınca bu düşüncenizi bir kere daha tescil etmiş bulunuyoruz ve bu vesileyle de kıymetli vaktinizi ayırdığınız için sevgili misafirlerimiz sizlere bir kere daha gerçekten teşekkür etmek istiyorum çünkü o sanatın paylaşımcısı olan azınlık grubunu oluşturuyorsunuz şu anda aramızda.

ABDÜLKADİR BUDAK - Salonun durumu şiirin durumuna o kadar benziyor ki! O kadar benziyor inanın. Aziz Nesin her üç Türk'ten beşi şairdir der ya, her üç Türk'ten beşi şairdir, millet olarak belki şiire çok yakın bir duyarlılığımız var, bir hassasiyetimiz var ama gerçek şiirle buluşma anlamında bu sayı gittikçe düşer. Sayı düştükçe, yani nicelik düştükçe nitelik artar. Cemal Süreyya işte her kitabı birkaç yılda tükenen şairlerden biriydi. Son kitabı galiba Sıcak Nal kısa zamanda tükenmiş, yedi ay kadar bir zaman, yıl dolmadan tükenmiş. Cemal Süreyya paniğe kapılmıştı iyi hatırlıyorum, "Yahu ben şiirden fire mi verdim, benim kitaplarım bu kadar hızlı satmazdı!" Şairler nitelikli şiir söz konusu olduğunda çok satmaktan bile korkan insanlardır. Şiirin doğası gereği çok hassas, çok özel insanlara, duygulara, duyarlılıklara hitap eder has şiir, gerçek şiir. Çünkü bir zaman ister, çaba ister, özel bir ayrıcalığı vardır has şiirin. Dolayısıyla sadece bizim ülkemizde değil ben birkaç ülkeye gittim, orada sorduğum zaman da bunu öğrendim. Diyelim ki bir Fransa'da ya da Almanya'da da bizden çok farklı değil. Şiir kitapları, iyi şiir kitapları her zaman az satar ama popüler kültüre, işte bizde var isimlerini söylememe gerek yok, popüler kültüre yönelik şiiri seçtiğinizde okur sayınız ve imzadaki kuyruk boyunuz bir hayli uzar. O da has şairin çok da işine gelmez açıkçası. Onun için bu azınlık gibi duran muhteşem kalabalığı sevgiyle selamlıyorum.

OTURUM BAŞKANI - Şiir niteliği itibariyle uzun uzun üzerinde konuşabileceğimiz bir konu, teorik tartışmaları da çok geniş boyutlu ama öyle zannediyorum ki sevgili misafirlerimiz bu tartışmalardan ziyade sizin güzel şiirlerinizle kulaklarının paslarını silmek isterler. Ben onun için aradan çekiliyorum ve sözü iki güzel insanımıza bırakıyorum. Lütfen bizi besleyiniz.

ABDÜLKADİR BUDAK - Emel Güz.

EMEL GÜZ -

Bahçe Kaybolunca Taciz

Sonsuzlukta dolaşmış sözcüler gibi

Yorgun ve darmadağın aldın avucuna

Anne olurum sandım karanlıkta

Sabah

Sonra babama bakmayı içime attım

Kulağımda küfür
İçimde kin
Öptüm bebeğimi
Meğer hayalmiş
İlk çağımı kaçırdım daktilo söyledi
Meğer bir zaman ben de kâğıttanmışım
Güven hayaletiyle bahçeye çık
Sevgi hayaletiyle seviş
Kadın hayaletinle bak annene
Ben çok güzelim
İnceltmeyi mi dokunmak, ağlamaktır
Başka ruhu dolaşınca parmak ucuyla
Kadınların yalnızlığı bana tanıdık
Sevmek, gördüklerine inanmamaktadır
Yoktu ıslak kılıfıyla bir adam
Şiirin sularında batan bir ömür vardı
Her gün yaşamak gövdeyi uzatmakmış
Bu yüzden terliyor bütün kâğıtlar
Camın verdiği huzurda yağmur
Aklın bittiği yerde şiir
Uykudan önce süt vardı
Artık hazırım herkese inanmaya
Teşekkür ederim.

ABDÜLKADİR BUDAK - Ses renkleri farklı olsun diye galiba bir Emel bir ben olacak, belki böyle daha da iyi üst üste okumaktansa. Şimdi sizinle bir yolculuk şiirinin, uzunca bir şiir ama iki kısa bölümünü paylaşmak istiyorum. Şiir hepimizin malumu her yerden çıkar, yeter ki geliş sebebini şiir sebebine dönüştürmeyi başaralım. Mahsun Doğan'ı aradık, gelmeye çalışacaktı ama salona bakıyorum yok, gelemedi. Mahsum olsa tanıktı, tanıklık yapacaktı. Bir yolculuk esnasında birkaç şair arkadaşla beraber işte dışarı bakıyoruz, birbirimize laf atıyoruz, şiirden, hayattan konuşuyoruz. Birden bire aklıma bir dize gelmişti, işte nereden, nasıl gelir onu da hâlâ bilemem de! "Manzarayı kaçırdım bir kadına bakarken" deyiverdim ve bunun yüksek sesle söylemiş olmalıyım, Mahsun duydu, "Ya Abdülkadir, sen şiir yazmaya başladın" falan. Yav Mahsun bir dize geldi

işte dedim, arkası gelir mi gelmez mi? Manzarayı kaçırdım bir kadına bakarken! Eve gittim şiir olur mu diye çalıştım ettim, ne altı doldu ne üstü. Onu bir köşeye attım, unuttum o dizeyi. Ama daha sonra bir yolculuk şiiri yazdığımı, uzunca üstelik 20 bölümlük bir şiir yazdığımız fark edince bu dizenin içinde geçmemekle beraber bu şiirin esin kaynağı olduğu kararına vardım. Dolayısıyla hiçbir şiirime girmeyen o tek dizeyi sevgiyle hatırlayarak bir yolculuk şiirinin girişini okumak istiyorum size;

Kadın ve Şehir
O şehre bir daha gitsen
Susuz kurbağa gidip göl olup dönsen

Açık şehir, kapalı bir kadına
Otobüsle değil coşkun ırmakla

O şehre bir daha gitsen
Mola gidip yolcu dönsen

Çekirdek gidip de elma
Kilit gidip anahtarlar

O şehre bir daha gitsen
Taş gidip sarmaşık dönsen

Paramparça bir kadın
Seni toplamaya kalksa

Yola kuyu çıksan da
Zirve dönsen buraya

Uyku gidip rüya dönsen
Hastane gidip lunapark

Karmaşık gidip de yalın
Teneke gidip de altın

Sesin bunca güzelken
Tel gidip keman dönsen

Sarmaşıktın, yola çıktın
Bir kadına sarılmaya
Ne valiz ne de yolluk
Güzel bir cümle yanında
Sözlüğünde onun adı
Kimin gücü kazımaya
Gidiyorsun zifte batmış
Bir çift kartal kanadıyla
Gidiyorsun yol bir yılan
Sokar seni korkusuyla
Göl az sonra görünecek
Birazcık sabır kurbağa
En ince harami sen ol
Suç olmaktan çıksın yağma
Ne güzeldi hayvan yanın
Işıklı bir mağarada
Dümdüz gidiyorken hayat
Aşk bir çelişkidir sorma
Zaten sorsan ne değişir
Otobüs bir homurtuyla duracak ve ineceksin
Şehrin güneşi boynuna

EMEL GÜZ -

Hangi balkon
Hangi an
Hangi irade
Rakı masasında Eloy dinleyerek
Bende birer mağaradır bütün kağıt paralar
Annem beni savunmaz babam kırdığında
Siyah mürekkebim kitaplıkta
Dantel üstünde çocukluk fotoğrafım şimdi ağlatır
Yaşadığımı sanırsın dikkatle baktığında

Kimim ben diyemem
Nesneler diyebilir
Kör aynamda dünya yok
Para saymayı beceremeyen avukat
Biraz dolma kalem
Gizlice günahkar
Ben bir zamanlama hatasıyım anneme baktığımda
Hiç hissetmedim sevdiğini genişlik içinde
Annemin boş yollarda, boşluğa bırakışı hayat
Kaygısını annemin, gülen yüzüne aldanıp
Benden yana hep bir ferahlık ve boşluk içinde
Annemle beni annesiz bıraktık
Annemdeki sır benim
Yok karşılığım Türkçe'de
Ailem yokuştur
Annem, ailem ve saçlarım ve balkon ve ansızın toprak
İçimden dur diye bağıran korkak kız çocuğu
Her yer boşluk
Kimse sevse beni
Dünya dolmuyor başkasının sesiyle
Beynimden kağıda yürüyen kin
Anne
Bana sarılsaydın kendime inanırdım
İkimize başlardım
İlk anne dediğimde

OTURUM BAŞKANI - Ve aranıza girerek küçük bir şey söylemek istiyorum. Şimdi elimdeki kitabınızı epeyce okudum, son derece çarpıcı ifadeler ve keşifler var şiirsel ifade anlamında.

Gün ışığından öldü anne
Tekrar işaretlerimi bu derli toplu olma kaygım yüzünden kaybettim
Kapıyı çek
Perdeleri kapatacağım

Bu yönsüz ayine uygun bir fon müziği bulacağım

Okudum ne kadar hasta kitap varsa

Parmaklarımı kapaklarına tutturacağım.

Saçımın dalgalarında o aziz vangelist gemisi

EMEL GÜZ - Şimdi bu da gösteriyor ki anne imgesi benim ilk kitabımdan beri kendi varlığını hissettiren bir imge. Aslında anne imgesi çok doğurgan bir imge. Ben burada anne sözcüğünün altında aslında kadın varoluşunu yazmaya çalışıyorum. Tabii bunu aslında bilinçli olarak yapmıyorum ama öyle çıkıyor şiirler. Fakat anne imgesini tersten bir bakışım var. Çünkü bizim edebiyatımızda bir takım imgeler bir takım anlamlara sahip, karşılıklara sahip. Anne imgesi de bunlardan biri ve son derece kutsal. Fakat ben birde tersten bakmak istedim, farklı şeyler söylemek istedim. Annenin de sonuçta insan olduğunu, onun da yanlışları olabileceğini ve bunları da benim yazabileceğimi düşündüm ve bu nedenle bu şiirleri yazdım. Şu anda da dosyamda yine bir anne şiiri daha mevcut.

OTURUM BAŞKANI - İyi de etmişsiniz. Ben de bir anne olarak kendime tersten baktım yani onu söylemeliyim. Bu da benim açımdan ayrı bir kazanım oldu. Teşekkür ederim, belki çocuklarım açısından daha farklı olabilir. Onu da bilemiyorum şu an için. İki şey söylemek istiyorum: Birincisi, şairlerimizin çıkardığı Sincan İstasyonu diye aylık edebiyat dergisi var, buradan göstermek istiyorum. Girişe de bol miktarda bıraktılar ve ücretsiz. İncelemek isterseniz alabilirsiniz programın sonunda. İkincisi, bugünkü programımızı iki bölüm olarak düşündük. Buradaki söyleşimiz sona erdikten sonra yukarıda roof katta bir kokteylimiz olacak ve bir aksilik çıkmazsa solo gitar canlı müzik eşliğinde siz sevgili konuklarımız şiirlerinizi bizimle paylaşabileceksiniz. Bunu duyurmak istiyorum ve sözü size vermeden önce sizin yokluğunuzda Emel Hanım'la biz görüşürken, şiir yazan ve şiir yapan şairlerden bahsetti ve sizin yapıcı bir şair olduğunuza dair bana ipucu verdi. Siz de burada az önce kullandığınız ifadeden, o bir mısralık şiirle ilgili çalışmanızdan sanat eseri inşa edercesine oturup şiiri yaptığınızı, kurguladığınızı düşündüm ben. Ne kadar doğru düşündüm? Buyurun.

ABDÜLKADİR BUDAK - Galiba Valery'nin ya da Malerna'nın bir sözü, şu anda hatırlayamıyorum beni bağışlayın ama ilk dize tanrı vergisidir, gerisi şairin işidir der. Valery'nin. Bu çok doğrudur çünkü şiir bir yapı sanatıdır, bir kurgu sanatıdır. İlk dize bir biçimde bir yerlerden gelir ama onu şiire çevirmek şairin maharetine, yeteneğine ve aşkına, aşkının yüksek derecesine bağlıdır. Ben aslında orada bir yanlış anlaşılma olmuş olabilir, ben Hilmi Yavuz gibi şiiri yapanlardan biri değilim. Yani şiirimin teknik koktuğunu çok sanmıyorum. Ben genelde şiiri yapan değil de aslında yazan hatta kendini yazdıran şiirlerden yanayım. Böyle neredeyse ışık hızıyla yazdığım çok şiirim vardır benim. Bir halk şairi gibi, halk ozanı gibi sular seller gibi yazdığım, çok az sözcüğünü değiştirdiğim ya da bölü-

münü attığım şiirlerim çok olmuştur. Ama son kertede şiirin yine de bir yapma işi, işçilik, ustalık her neyse, adını ne koyarsak koyalım onunla ilgili bir şey olduğu bir gerçek. Bir arkadaşımızın çok güzel sevdiğim bir sözü vardır, ben der, tesadüfen yan yana gelmiş kelimeler değil de bir şiirde buluşmak için bir araya gelmiş kelimeleri seviyorum ve onların yanında hissediyorum kendimi. Dolayısıyla da böyle olunca bir şeyde buluşmak için gelmiş kelimeleri fark etmek yine bizim çalışmamızla ilgili şey olsa gerektir. Yani ister yapın ister yazın ister kendini yazdırsın sonuçta ortaya eğer nitelikli bir ürün çıkmışsa bunun alt tarafı sadece arkeologları, şiir arkeologlarını ilgilendirir. Okuyucu onun sadece hazzına bakar, tadına bakar.

OTURUM BAŞKANI - Ben hemen çok küçük bir şiirinizi izninizle okumak istiyorum. Bir şiirde bir araya gelmek için niyetlenen kelimeler çok kısa ve çok güzel. Moda isimli bir şiir.

Moda

Bu yıl da giysileri yaprak ölülerinden güzün

Yani çok son derece sıradan, günlük hayatla her cümlenizin içinde kullanabileceğimiz kelimeler.

ABDÜLKADİR BUDAK - İlk kitabımdı o, ilk kitabımdan bir şiir okudunuz. 26 yaşındaydım, o çok güzel mutlu bir tesadüf. Emel de ilk kitabını 26 yaşında çıkardı. Ayarlasan olmaz. 26 yaşında çıkarttığım ilk kitabım, ……..denmesindendir o. Bu yıl da giysileri yaprak ölülerinden güzün. Valla ben kendi payıma hâlâ seviyorum onu.

OTURUM BAŞKANI - Ben de çok sevdim. İşte şiirde keşif dediğim şey bu. Gündelik, sıradan, her cümlenin içinden kullanılabilen kelimelerden çok çarpıcı bir gerçeği ortaya çıkartması, kimse düşünmemiştir herhalde.

ABDÜLKADİR BUDAK - Edip Cansever gibi ilk kitabımı toplamaya kalkmadım. Toplu şiirlerime koydum. İyi etmişim.

OTURUM BAŞKANI - Güzel etmişsiniz. Bir de kahve fincanlarıyla ilgili bir şiiriniz var, yani günlük yaşamda kullandığınız her nesne, karşılaştığınız her imge sizin için şiire dönüşebilen bir malzeme, çok zengin bir hazineye sahipsiniz bu anlamda. Bundan başka da bir şey sormayacağım. Buyurun.

ABDÜLKADİR BUDAK - Neyi okusam diyorum, Emel öyle hüzün yüklü, yoğun bir şiir okudu ki ondan sonra bu hüznü daha da katranlaştırmanın, katmerleştirmenin doğru olmayacağını düşünüyorum. Şakacı bir şiir okuyacağım size de, biraz ortamı dağıtmak, nefes payı olsun diye. Giysili Çıplak şiirini okuyacağım. İşi biraz şakaya vuralım, hayat yeterince ciddi. Değil mi, biraz gülelim. Şiirin hüzne yatkın olduğuna inananlardanım, şiirin acıdan doğduğuna ama şiir bazen böyle şakadan, laf atışlardan da doğabilir.

Giysili Çıplak

Ne giyse yakışırdı
Örneğin dağ rüzgarını
Soyunsa dalgalı mavi bir göl olurdu
Giyinse dünyanın bütün çiçeklerine
Soyunsa kadifeye
Giyinmişken gizemli
Soyunmuşken daha da
Giyinmiş olduğunda güvenli köprü
Soyunmuş olduğunda sarhoş ırmaklar
Giyindiğinde sahil
Soyunduğunda açıklar
Giyinince bir şarkının girişi
Soyunmadan hiç arkası gelir mi
Giyinince bekleyen bir istasyon
Soyununca beklenenin kendisi
Giyinince hoş bir kitap kapağı
Soyununca oku, oku içini
Giyinmişse mavi bulut
Soyunmuşsa yaz yağmuru
Ankara idi giyinince
Soyununca İstanbul'du

EMEL GÜZ -

Haber Aldım Kendimden E-posta

Unuttum kalemi, kâğıdı unuttum
Ekranı seviyorum
Zaman yanılgısını
Duygusu var
Ahh
Yalan
Yanlışı olmuyor
Elbisem soğuk, hiç yırtılmıyor

Resim yok çünkü
Fotoğraf var
Ne gülünç şairlerin eski sözcükleri kullanması bu çağda
Aşka inanmak gibi bir şey sesin peşinden koşmak
Büyüsünden yararlanmak
Artık olmayan anlamın
Çünkü şair yok artık, sözcükler var
Tutmamış bir maya gövde tenceresinde
Dünyaya getirilmiş her çocuk bir başkası
Dinliyorum herkesi
Kendime seviniyorum
Isırılan yerinden çürümüş elmadır kadınlar
Ve hâlâ şair deninde erkeklerin tarihi aklımda
Ahhh
Yalan bu ahh
Ekran aldatmacası
Taradım hayatımı
Obsesif, narsist, mazoşist parmaklarım
Gergin teli ruhumu
Kitaba ayraç oluyor
Üzülüyorum
Ahhh
Yalan
Şişşt
Bana sakın üzülme

ABDÜLKADİR BUDAK - Aramızda şair arkadaşlar da var. Ben işimi biraz kolaylaştırmak için burada Mehmet Akif Tutumlu var, Selami Karabulut var, Ulu Eray Doğdu var, başka varsa ismini, Özlem var, Özlem Sezer var. Ola ki bu arkadaşlarımın sevdiği, okumamı istediği bir şiir, bir mucize gibi

KATILIMCI - Aşk Beni Geçer

OTURUM BAŞKANI - İstek kabul edecek miyiz? Aşk Beni Geçer, Ben En Çok Annemi Sevdim, Seni Beklemek

ABDÜLKADİR BUDAK - Aslında bu tuttuğum küçük bir nabızdır. Nabzı

tutmaya da ihtiyacım vardır. Her şairin ihtiyacı vardır çünkü biz şiir yazar denize atarız, balık bilmese Halik bilir deriz. Ola ki bir Halik çıkar da o şiirin kadrini bilmiştir, kendine ait kılmıştır. Ne mutlu, bizim sevinmemiz için bir sebeptir. Hangi şiirlerinizin daha çok kullanıma, dolanıma girdiğini merak ederiz. Aşk Beni Geçer aklımdaydı, daha sonraydı, aşkla kapatacaktım ama olsun, aşkla açılış da yapılır kapanış da yapılır. Bir sakıncası yok, yeter ki hoşgörüyü bulalım.

Aşk Beni Geçer

Çünkü bacakları uzun, mesafe tanımıyor
Çünkü rüzgârın atında, büyük deneyiminde
Elbette aşk beni geçer haritayı kendi çizmiş
Dağları iyi biliyor, nehirleri de

Bir ateşin koynunda uyuyorken bile geçer
Serin su başlarında dinleniyorken bile
Ve ben onun peşinden kurşun olsam yetişemem
Okyanusa vardığında göle gelmiş olur muyum
O çınar olduğunda yaprak olur muyum ben?

Bir dille yetinirim, bütün dilleri öğrenmiş
Dumana tanım ararım, yangınlardan geçmiş o
Ben merdiven arıyorken çoktan çıkmıştır göğe
Bir kadının saçlarına takılıp kalmış iken
Ruhunu ele geçirmiş binlerce sevgilinin
Bende bir esimlik yel, onda her zaman deprem
Elbet aşk beni geçer
Tren rayların üstünden

Aşk şiiri yazdığımı sanırım, ne hafiflik
Destanı bitirmiş olur ben çıkarken ilk dizeden
Uçup gitmiştir evet dünyayı kanat eyleyip
Ben iki teleği yan yana getirmişken

Aşk beni bir daha geçer
Tren rayların üstünden

Bu şiirle ilgili küçük bir yaşanmışlık, bir anekdotum var, paylaşmak istiyorum. Bu şiiri ben 1977'de yayınlamıştım. Aradan birkaç ay gerçi İstanbul'da bir şair arkadaşla karşılaştık, Abdülkadir, dedi, herkese, her şaire şiirini sevdiğini söylemek bana çok ağır gelir, zor gelir ama dedi, sana söyleyeyim kardeşim, senin bu şiirini çok sevdim dedi. Sağ ol Ertem dedim, çok mutlu oldum, iltifat ettiniz falan, ama dedi adını tutmadım, şiirin kendisi ya adı yanlış! Niye dedim. Yav aşk kim oluyormuş sa şairi geçiyormuş dedi ya! Aşka ben nal toplatırım dedi, aşkı

süründürürüm, aşk perişan olur dedi, benimle cebelleşemez, adı yanlış kardeşim kabul etmiyorum! E o yanlış benim olsun, bazı şairler yanlışlarıyla güzeldir, olsun falan dedim ben. Ee işte ne derler tanrının parmağı yok ki gözüne soksun. Arkadaşı bir-bir buçuk yıl sonra bir daha gördüm. Yerlerde sürünüyordu ve haklıymışsın Abdülkadir demeye bile mecali yoktu.

EMEL GÜZ - Umarım bir gün ben de babam gibi böyle güzel bir aşk şiiri yazabilirim diyorum.

Geçmişteki Gelecek

Benim tek bir çözümüm var
Uzaktan seyretmek kendimi
Ağlamak, batan güneşe tren camından
Kollarımı ilk arkadaşa açtığım zaman
Sözcükleri karışmış bir şiirdi geleceğim.
Daha yavaş ıslandım yağmurda
Zaman, daha uzundu benden
Yavaş yavaş alıştım yanlışıma
Yanlışım daha yavaş kopardı benden
Akıl eklerimi, dişi etlerimi, gül etlerimi
Uykudan uyanmadan
Çocukken bacaklarıma uzayan sokaklar
Kızgındım, ilk aşkın ellerine vururken
Ağzımı ilk yalana açtığım zaman
Sözcükleri karışmış bir şiirdi geleceğim
Daha yalnız dolaştım kendimde
Büyükler, daha büyüktü benden
Yalnız, yalnız alıştım yalnızlığıma
Yalnızlığım daha yalnız büyüdü benden
Yaşlanan anneye, ayrı odaya, sigara ve alkole
Park olmadan mutluluktum
Kış geldi, şimdi camın dışı korkudur bana
Titrerdim ben eskiden
Gökyüzüne bakınca
Sırrımı ilk kendime açtığım zaman

Sözcükleri karışmış bir şiirdi geleceğim

ABDÜLKADİR BUDAK - Emel'in bu şiirini de ilk defa sizinle birlikte ben dinlemiş oluyorum. Biz birbirimize şiirlerimizi okumayız kolayca. Ola ki birbirimizin etkisinde kalırız diye. Yayınlandıktan sonra, Emel kutluyorum, gerçekten güzel bir şiirdi. Bir kazık soru alabiliriz.

OTURUM BAŞKANI - Hayır istek yapacağım. Sorular bitti, geçtiniz, geçerli puan alabildiniz. Yani bu işin esprisi tabii de istek yapmak istiyorum. Ama sizin dosyanızda hangi şiirler var, hangileri yok onu bilmiyorum. Belki tutturabilirim sizin seçtiklerinizi ama. Emel Hanım'ın Kaygı İşgal ettiği şiiri var, onu dinleyebiliriz. Sizin de eğer yoksa benim isteğim olarak Söz şiiriniz.

EMEL GÜZ - Evet gerçekten şu anda çok duygulandım çünkü tesadüfen tabii seçtiniz bu şiiri ama benim için gerçekten özel olan bir insan için yazılmıştır bu şiir.

OTURUM BAŞKANI - Pardon tesadüfen seçmedik bu şiiri. *(Anlaşılmıyor*)

EMEL GÜZ - Peki.

Kaygı Eşgali

"Bir uzun şarkı Abdullah İnal'a"

Herkes haklıydı biz bizi anlayıncaya kadar

Buraların yabancısıyım

Kırılan hayaline ikinci tekil kişi

Zindanımı hatıranla yardım

Açtım ağzımı bir deli orman boşaldı

Cüretimden utanmadım

Ölsem, ihanet oluyor

Çıldırsam kâr

Önce pencere kapanıyor gözlerim

Her yürüyüşte tartaklanıyor geçtiğim köprüler

Adım sallanıyor

Adım, bir cambaz nihayetinde

Hangi gösteriye katılsa yanılan çocuklar oluyor

Yeni toprak ürkeklerin

Şarkı söylerken düzelen dillerinde

Hiçliğe yapılan her tarife inandım

Yanlış bir anahtar sundu zaman

Hangi paspasın altına baktıysam
Sonra ünlem
Her yer derin ruhumda
Her yer merdiven
Sesim bakışınca birleşince provasız düet
Doğasına sabırlı, ikinci tekil kişi
Bekle, hatırlayacaksın
Bizi, sivri hüzünleriyle deneyen göğü
Sırtımızı başaklara uzatmıştık
Önce ilaçlar sonra öldürürdü çağ
Bekleyiş ve beklentileri denize dökerdi
Kutladıkça sevinelim diye
Vicdan işgalinden eşgalsiz çıkan kaygılarımızı
Beni, kendine bir daha tanımla
İzlerinden geçsin bütün tanıdıklar
Her chech-up'tan sonra aynı emir
Kuytumuza çalakalem şehirler kuran
Caddesi çocuk ölülerinden bir mimar
Tırnaklarımıza soytarı hüneri
Gözlerimize gerçek sıvayan
Ve bir katili anlaşılır kılmak için
Cama robot resmimizi çizdiren yaz
Anlam az
Buraların yabancısıyız
Herkes bizi tanır
Kimseyi inandıramayız
Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI - Ben teşekkür ederim kırmadığınız için. Buyurun efendim.

ABDÜLKADİR BUDAK - Ben izin verirseniz dosyadan bir şiir okumak isterim.

OTURUM BAŞKANI - İzin sizin, nasıl isterseniz.

ABDÜLKADİR BUDAK - Mesafe aldı, büyük bir ihtimalle kitaplaştırılacak dosyadan. Salondakileri tenzih ederim yalnız. Bir benzetme kabul edelim her şeyden önce.

Salon ve Sahne

Şu salonu dolduran büyük boşluğa
Sahneden bakıyorum sahte bir dolulukla
Tedbirliyim gelirken ırmağımı getirdim
Birkaç köprü getirdim dekor gereği
Derin uyuyan çocuğa gölgesi düşen
Hızarın sokulduğu bir ağaç gövdesini

Soyulmuş elma kabuğu, hiç olmazsa kokusunu
Getirmek isterdim de ipeğe sarılı bıçak
Onun kesme duygusunu getirdim
Devrilmiş kamyonun kasasından söktüğüm
"Ömür biter yol bitmez" yazısını getirdim
Herkes kendine düşen payı alsın buradan
Burası salon değil, karanlık orman

Işıkları yakın desem olmaz dekor gereği
Boşluğa dolulukla karşılık veremezsin
Çivi sökermiş ancak başka çiviyi

Bıyığımı kesmiştim uzun sözlerimi de
Az önce şu salona başkası olup girdim

Yanımda ırmak vardı, dekor gereği köprü
Hızarla dostluk kurmuş ağaç gövdesi
Yok yok uzun kalamam, sözlerim kısa
Bu kurumuş ırmağı, kendine geçen köprüyü
Size bırakıp giderim nasılsa

Bıçağı da sizlere bırakırım nasılsa
Geldiğim gibi giderim sahte bir dolulukla

Ece Ayhan'ı anmak kaçınılmaz olacak
Orta sıralardan hizayı bozan parmak
En arka sıralardan o bildik itirazlar
Orda oturmak kolay bencileyin ayakta
Yani ateşten sahnede serin su pozlarında

Sahneden salona fırlatılan bakışlar
Boşluğu dolu görür, hey sen en köşedeki
Rüzgârsan bu kapalı salonda işin nedir?
Esmesine çekidüzen vermiş rüzgârın bile
Kapıları çarpıp gitmek doğası gereğidir

Size büyük boşluk diyebilmem için benim
Dolu olmam gerekir sözgelimi kuyudan
Sahne bir baltayı andırır, iniyorum
Bura bir salon değil, bura bir orman!

OTURUM BAŞKANI - Ben müdahale etmek istemiyorum, lütfen buyurun.

EMEL GÜZ -

İki Dize Önce Ben Böyle Değildim

Duygularım kayboldu

Mekanik sesim ondan

Gıcırdayan kollarım herkesi sarar

Her şeyin ruhu vardır palavrasından

Ne çok ruhsuz şiir çıktı

Yanıldım

Bataklığımdan kendime ses

Mekanik!

Yok muydu ki bir şeyim?

Niye üzülmüyorum?

Kaybettiğim bir şey var ki zihnim sızar

Bulmuşların güveninden yaşadığım rüyaya

İlk şaşkınlık, ilk şaşkınlık, ilk şaşkınlık

Beynimde tekrar tekrar tekrar

Sözlük oldum, işte hayat budur

Anlam geçemedi pişmanlık eşiğini

Almadığım dersleri almış olanlar

Kim oturur yanımda yitirdiğim ben diye

Duyulur attığım çığlıktan ses,

Mekanik

Geceyi yıldızlardan tanıdım

Yabancı

Sokağı yağmur damlalarından

Saçlarımı kestirmek, fotoğrafları yakmak

Hayat, sözcüklerini tanıştırır

Ağlayış uzun sürer beni doğurduğunda

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI - Sanırım sizin elinizde okunmak üzere hazırlanmış şiirler var. Benim de istek yapmayı düşündüğüm şiirler var, çakışıyor olabilir mi? En çok sevilen şiirleriniz için Aşk Beni Geçer, Ben En Çok Annemi Sevdim ve Seni Beklemek demişsiniz. Üçünü ben de çok sevdim ve başka şiirlerinizi de. Daha az tanınan şiirlerinizden tanıtmak ister misiniz? Mesela az önce değindim, Söz çarpıcı bir şiir, Hesaplaşma. Bunlardan paylaşırsanız adıyla,

ABDÜLKADİR BUDAK - Sayfa numarasını da söylerseniz.

OTURUM BAŞKANI - 59

ABDÜLKADİR BUDAK - Bu kadar üstü üste şiir okumak şaire de zor gelir, dinleyenlere daha zor gelir. En tatlı en iyi yerinde kesebiliriz her an için. Bunu içtenlikle söylüyorum. Tadında, kıvamında. Söz şiirini mi okuyalım?

OTURUM BAŞKANI - Yani çok tanınmış şiirlerinizin dışındaki güzel şiirlerinizi örnek olarak verirseniz, hepsi birbirinden güzel.

ABDÜLKADİR BUDAK - İkinci kitabımda, Şimdi Yaz adını taşıyan ikinci kitabımda yer almış olan çok eski şiirlerden biri hâlâ bir okur bulmuş ne güzel!

Söz

Al benden de o kadar

Onca yıl çiğdem gibi ilkyazı tanıdım yalnız

Ne buz kesen soğuklarda çatılarda kar kürüdüm

Buğday başağı örneği ne de yandım sıcaklarda

Al benden de o kadar

Kelebek kanadı gibi incecik, yumuşacık

Yastıklara düştü başım

Hüznü bile gümüşten kâselerle sundular

Sorumsuzluk sarhoşluğu içinde bir bir geçen

Günlerin doyumsuzluğu,

Deliksizdi uykular kimler çekti bilemem

Ayaklarımın altından halıları zamanla

Yalın ayak basar oldum soğuk tabanına evin

"Çıt" sesinden anladım kırıldığını bir şeyin

Bir bacanın tütmesine katkıda bulununca

Alır oldu giderek helâl lokma boğazda

Yaprak dalda yerini

Derken kavrar oldum ben

Adına yaşamak denen bir sevdanın hünerini

OTURUM BAŞKANI - Bir şiir de sizden istek yapmak istiyorum Emel Hanım. Ondan sonra sizin ve misafirlerimizin isteğine göre devam da edebiliriz, yukarıya da geçebiliriz.

ABDÜLKADİR BUDAK - Sorular varsa, karşılıklı konuşma

OTURUM BAŞKANI - Evet, onu da yapabiliriz. Hiçlik Oyunu şiirini bizimle paylaşabilir misiniz? Sayfa 37. Ben de çok çalıştım. 15 gündür dersime çalışıyorum.

ABDÜLKADİR BUDAK - Valla notlara bakar mısınız? Üç program daha götürür bu notlar. Çok güzel.

OTURUM BAŞKANI - Bu benim ilk acemi deneyimim,

ABDÜLKADİR BUDAK - Bu acemilik hep sürsün. Ne güzel acemilik bunlar!

OTURUM BAŞKANI - Acemi bir heyecan, hem size teşekkür ediyorum beni aranıza aldığınız, izin verdiniz hem sizlere teşekkür ediyorum dinliyorsunuz sabırla. Çok teşekkür ediyorum ve çekiliyorum buyurun.

EMEL GÜZ -

Hiçlik Oyunu

Sevgilim,

Yirmili yaşlarda ölüm

Şiir gibi sonsuz bir durak

Sevgilim,

Giriş saatini kaçırdığın

Bir kentin fotoğrafı gibisin

Ruhumda çıkan tedirginliği

Aklımda taammüden huzursuzluk

Sevgilim,

Hiçliğin tizleşen günündesin

Sevgilim,
Güz çiçeksiz başlar
Avuçlarım sağır bir hekim
Hiçbir çerçinin yolu benden geçmiyor
Eskimiş sandıkları dolduruyorum
Külümle ovarak saçlarını
Görüyor musun?
Bir buluta daha giriyor kadının
Sevgilim,
Yanlış bir ninniydi benim sana söylediklerim
Çığırtkana özendim, Olimpus'un eteğine
Kabuğuma Anadolu'dan bir dantel ördüm
Ve akıl kârı yalnızlığı işaretledim
İnsan süslerinden
Bu oda,
Yokluğunda adına çarparak dağılan mavi kibrit kutusu
Sevgilim,
Silinen bir harf gibiyim
İsminden
Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI - Soru sormak isteyen konuğumuz varsa soruyu alabiliriz. Mikrofon verebilecek miyiz?

ABDÜLKADİR BUDAK - Ben orada oturanlar daha rahat sanırdım.

OTURUM BAŞKANI - Bütün soruların cevabını verdik anlaşılan. Buyurun, buyurun lütfen.

KATILIMCI - Öncelikle teşekkür ediyorum ben Baro Yönetimine böylesine dolu dolu şairlerle bizi buluşturduğu için. Ben gerçekten de etkilenerek izledim. Şu değerlendirmeyi yapmama izin verin; Sayın Abdülkadir Budak, kızınız Emel Güz sizden daha güzel şiir okuyor.

ABDÜLKADİR BUDAK - Onu ben kabul ediyorum. Şiirleri de benim yazdıklarımdan güzeldir.

KATILIMCI - O ayrı bir şey ama sizden gerçekten güzel okuyor ve etkili de bir sesi var, ses tonu var. Ben şunu sormak istiyorum, hem babaya hem kızına; benim baba ile çocuklar arasındaki yazı yönünden, şiir yönünden çok etkilendi-

ğim bir şiir var, Can Yücel'in babasına yazdığı şiir. Dizelerin büyük bir bölümü herkesin aklındadır. Sizin Emel Güz babanıza yazdığınız, özel olarak yazdığınız böyle bir şiir var mı? Sizin Abdülkadir Budak kızınıza özel olarak yazdığınız böyle bir şiir var mı? Varsa okur musunuz?

EMEL GÜZ - Evet, ben teşekkür ederim öncelikle. Tabii ki özel olarak yazdığım bir şiir var, İntihar Balkonu adını taşıyor, o da çok evet karamsar bir isim taşıyor. Yazık ki yanımda değil hatta şöyle ithaf etmişimdir o şiiri; "Yalnızlığımın saydam bakışına, babama!" diye. Şimdi benim birçok şiirimde baba imgesi ve anne imgesi zaten sıkça geçiyor. Dolayısıyla aslında yazdığım her şiir pratik hayatımın yansımaları gibi. O nedenle bütün şiirlerimi babama yazıyor olabilirim belki de. Böyle cevaplamak istiyorum sorunuzu.

ABDÜLKADİR BUDAK - Şimdi şiirin kökeni hayattır. Okuduklarımızdan da çok besleniriz elbette, okuduğumuz bir cümle, bir roman da bizi bir şiire götürebilir ama ben kalıcı, uzun süre yaşayacak olan şiirlerin hayatla çok beslendiğine inananlardanım. Dolayısıyla bizim evde de bir hayat var ve bu hayat hepimizi etkiliyor bir biçimde. İşte bütün mesele bu etkileyen hayatın şiire nasıl dökülüp dökülmediği meselesidir. Ben özel olarak kızımı yazayım demiyorum ama bir bakıyorum kızım benim şiirime girivermiş. Oğlum girivermiş, karım girivermiş. Rahmetli annem girivermiş, babam bir kitapla selamlanmış, Ahşap Anahtar baştan sona babama yazılmış bir kitaptır. Dolayısıyla şair bunun hesabını yaparak oturup şiir yazmaz. Şair, o yaşantı parçacıklarını bilinçaltından bir an gelir süzer ve şiire çevirir. Özellikle Ev Zamanı adlı kitabımda aile ortamının bir hayli yansıması söz konusudur, şiire geçmiş halidir Ev Zamanı, ailenin ve aile kurumunun, evlilik kurumunun daha diyelim. Ama ben mademki Hayatta En Çok Babamı Sevdim şiirini hatırlattınız, Can Yücel'in, onunla ilgili bir şiirim var onu paylaşmak isterim. İşte o şiir belki de başta arkadaşımızın tespitine cevap verecek bir şiir, biraz da yapılan bir şiir oldu. Ben annemi 1989 yılında yitirdiğimde Malatya'daydım, gurbetteydim ve Malatya'nın Ankara'ya bu kadar uzak olacağını asla düşünmezdim. Çünkü kaç defa gittim geldim hiç uzun gelmemişti ama annemin ölüm haberini aldığımda bu yolun sonsuz uzun olduğunu hissettim. Ve inanır mısınız babamda da öyle olmuştu, annem öldüğünde kolay beri ağlayamadım, zor ağlarım ben. Ve içimde bir yumruğu, annemi toprağa verdik ben tekrar işime döndüm ve onu bir türlü atamıyorum. Ne yapacağım, nasıl edeceğim atacağım bu acıyı derken bir gün bir şiir yazdım. İçimdeki zehri boşalttım, o şiiri yazdıran sadece annem değildi, burada anısı önünde saygıyla eğildiğim büyük usta Can Yücel'in de çok büyük payı vardır. Çünkü o, bir başyapıt koymuştur ortaya Hayatta Ben En Çok Babamı Sevdim şiiriyle. O şiir benim zaten başucu şiirlerimdendi. Annem ölünce bu büyük şiirle annemi yitirişim duygusunu karşılaştırmak istedim ve ortaya bir şiir çıktı. Her ikisine de ithaf ettim. Can Yücel'e nazire olsun diye onun kurduğu biçime kendi özümü, kendi söyleyişimi katmaya çalışarak böyle özel bir şiir oldu. Sizinle onu paylaşmak isterim.

Hayatta Ben En Çok Annemi Sevdim

Ona göre baştan beri iflâh olmaz biriydim
Babam korkuydu bana, annem yürek serinliği
En sevdiği oğluydum -bana hep öyle gelirdi-
Uzun avcı öykülerini ilk ondan dinlemiştim
Hayatta ben en çok annemi sevdim
Sözüm ona büyümüştüm, ekmek getirirdim eve
Annem öldü, düşüyorum, koptu salıncağın ipi
Anahtarsız bir kilide benzediğim doğru şimdi
Saçlarına tırmanırdım tutunup yıldızlara
Kokusu kalmıştır diye kapandım odalara
Kıyamazdı bilirdim şiirler yazan oğluna
Sevgilim terk edince benden fazla ağlardı
İstiridyeydi annem, içinden inci çıkardı
Her gün daha da büyüyor yüreğimdeki yırtık
Annemi anılarda bile bulamıyorum artık
Babamın hemen ardından gitmesi gerekmezdi
Evinin badanasını yarım bırakıp erkenden
O gün bugündür bana gülden önce gelir diken
Dedim ya anahtarını yitirmiş bir kilidim
Hayatta ben en çok annemi sevdim
Teşekkür ederim. Sağ olun.

OTURUM BAŞKANI - Başka soru sormak isteyen konuğumuz var mı acaba? Gördüğüm kadarıyla başka soru yok. Özür dilerim, özür dilerim buyurun.

ABDÜLKADİR BUDAK - Bir gün gel, bence görmen gerekir o balkonu.

ÖZLEM HANIM - Cismani olarak görürüz tabii de.

EMEL GÜZ - Bekliyoruz Özlem.

ÖZLEM HANIM - Ama balkon imgesi, ne evde kalabilirsin ne dışarıya tam gidebilirsin. O kadar ara bir şey ki. İkinizi de ayrı ayrı balkon çok var ama Emel'de daha çok var sanki. O balkonun karşılığını, balkonunuzu merak ettim. Ben gelip göreceğim ayrı ama buradaki herkesi toplayıp anlatamam diye korkuyorum. Onun için sizden dinleyeyim önce.

ABDÜLKADİR BUDAK - Biz de anlatamıyoruz da şiire başvuruyoruz.

EMEL GÜZ - Dilerseniz ben son bir metinle artık kapatmak istiyorum.

Şiirim, tıpkı ben. Ben hayata şiirle başladım. Babamın kâğıt ömrüne sözcük doğdum. Bana mutluluğu şiir öğretti, mutlu insan bir uçurtma. Ben kendime şiirle başladım, büyüyen ben değil sözcükler. Bana iyiliği şiir öğretti. İyiliğim, mutsuzluğum. Ben sevmeye şiirle başladım, sevmemek iyi şiir. Bana sakinliği şiir öğretti, sakinlik reçetesi yazarım aklıma. Ben huzursuzluğuma şiirle başladım. Zihniyle savaşan şair heyecan verir. Bana çocuk kalmayı şiir öğretti. Yaşımı gövdeme giydiremem. Ben yalanıma şiirle başladım. Yalanımdan görünen her şey gerçek. Bana kötülüğü şiir öğretti. En geçerli mazeretim yalnızlığım. Ben akıl suçu işlemeye şiirle başladım. Bildim, istedim ve yaptım. Bana sözcüklerin yaşadığını şiir öğretti. Beni okuyan duyar. Ben derdime şiirle başladım. Yazdıkça çarem delirdi. Bana aşkı şiir öğretti. Aşk, yalnızca bir sözcükmüş! Ben sormaya şiirle başladım, kimse bilmiyor. Ben, ölmeye şiirle başladım. Yazdıkça ruhum çürür.

Teşekkür ederim arkadaşlar.

ABDÜLKADİR BUDAK - Emel'e şiir neler öğretmiş? Bir aşkı öğretememiş. Bana da şiir o güne kadar yan yana gelmemiş kelimeleri bir araya getirmeyi öğretmeye çalıştı. Ne kadar öğrendim bilmiyorum ama. Hadi bir final şiiri olsun, son şiirimiz olsun. Kadın ve Nehir ile kapatalım. Kadın ve nehir kelimesi yan yana geldi.

Kadın ve Nehir

İkisi de sürükleyip götürüyor ne varsa
Kadınla nehir arasında bir fark göremiyorum
Buluşuyor bir anlam iki ayrı sözcükte
Saçları omuzundan akıyor birisinin
Ötekinin mızrağı saplanıyor denize

Biri ihanet istemez, köprü istemez öteki
Kadından ve nehirden ancak aşkla geçilir
Biri geyik barındırır sularına eğilen
Öbürü bir avcıyı koynunda geliştirir

Maraton koşusuna benziyor ikisi de
Düş çalarken suçüstü yakalanmış çocuklara
Benim kadınım bir nehrin profilden fotoğrafı
Senin nehrin benziyor ateş emziren kadına

Bir halk ezgisi sanki öfkeli ve tedirgin
Belki kalp çarpıntısı, yanardağ ve infilak
Nehir mi desem kadın mı, ikisi de olabilir
Ya iyi yüzme bilirsin ya sevmeyi adam gibi

Bir nehre ve kadına ancak böyle girilir

İkisi arasında bir fark göremiyorum
Erkeğinin yanında gözden geçirir kendini
Kadın sunar ruhunu gövde ambalajıyla
Dibindeki yosunun susuzluğunu bilir
Nehir ustadır artık köprüsüz buluşmada

Söğüt dalı olsaydım öper miydim bir nehri
Taçlandırırdı kadın aşkını hak etseydim
İlle bir fark olmalı aralarında denirse
Biri denizi çağrıştırır öbürü uçurumu
Sal olduğumu bilirdim nehre düşseydim eğer
Ötekinde bir sınav sorusu olduğumu

Nehir: Doğada bir yatak bulmamaktır kendine
Kadın: Aramak değildir yatakta kendisini
Buradaki ayrıntı elbette önemlidir
Yine de diyorum ki, öyle büyük bir fark yok
Nehir eşittir kadın, kadın eşittir nehir

OTURUM BAŞKANI - Sevgili şairlerimize katılımları için teşekkür ediyoruz. Sizlere de dinlediğiniz için teşekkür ediyorum. Sunuşumda sessiz geçişler oldu bol bol. Aslında ben Abdülkadir Bey'in atıfta bulunduğu gibi her üç kişiden beşinci kişi şairim. Yani konuşabilirim sabaha kadar, esir de alabilirim çok da hoşuma gidebilir. Ama böyle iki ustanın arasında yapılabilecek en akıllıca işin susmak olduğunu bilecek kadar da akıllıyım. Bu nedenle sunuşumda kalan eksiklikleri lütfen sizi yüreğinizden tamamlayınız ve beni hoş görünüz. Bu hoşgörüye sığınarak programı burada kapatıyorum ve hepinizi yukarıya davet ediyorum. Orada birlikte eğlenelim ve dinlenelim.

ANKARA BAROSU

DENETİMLİ SERBESTLİK SEMİNERİ

Vehbi Kadri Kamer
Denetimli Serbestlik ve Yardım
Hizmetlerinden Sorumlu Daire Başkanı

10 HAZİRAN 2008
ABEM

DENETİMLİ SERBESTLİK SEMİNERİ

VEHBİ KADRİ KAMER - Sizleri Ulu Önder Atatürk ve silah arkadaşları için bir dakikalık saygı duruşu ve ardından İstiklâl Marşı okumaya davet ediyorum.

SAYGI DURUŞU VE İSTİKLAL MARŞI

VEHBİ KADRİ KAMER – Açılış konuşmalarını yapmak üzere Baro Başkan Yardımcısı Sayın Hasan Ürel Beyefendiyi buraya davet ediyorum. Buyrun Sayın Ürel.

AV. HASAN ÜREL - ANKARA BAROSU BAŞKAN YARDIMCISI - Efendim, hoş geldiniz. Öncelikle özür diliyorum, programda bir aksaklık yaşandı, yani saat ve konuşmacılar konusunda, ama Ankara Barosu ile ortak yapılan bu panelin iletişim kopukluğunda kuşkusuz, bizim de sorumluluğumuz var, onun için özür diliyorum hepinizden.

Şimdi tabii, "Denetimli Serbestlik" konusu son derece yeni bir konu Ceza'da; biliyorsunuz, hukuk sürekli değişiyor, sürekli gelişiyor, çünkü toplum değişiyor, insanlar değişiyor, insanlar arası ilişkiler değişiyor, dolayısıyla tıpkı "Hükmün İnfâzının Ertelenmesi" gibi ki, o da çok yeni bir konu, Ceza Hukuku'nda da çok yeni bir konu, benim de daha yeni yeni öğrenmeye çalıştığım bir konu. O nedenle "Denetimli Serbestlik" kurumu da çok önemli bir kavram ve kurum, bizim açımızdan, avukatlar açısından çok da önemli. Elbette, Ankara Barosu olarak biz kendimizi geliştirmek, yeni çıkan kurumları, yeni çıkan hukuki yapıları meslektaşlarımıza tanıtmak istiyoruz. Bu Panelin amacı da esasen bu. Bizleri aydınlatmak üzere geldikleri için Adalet Bakanlığı Denetimli Serbestlik Daire Başkanı'na ve O'nun değerli Şube Müdürüne çok teşekkür ediyoruz. Bizlere yararlı olacağı inancı ile hepinize geldiğiniz için tekrar teşekkür ediyorum. Sağ olun.

VEHBİ KADRİ KAMER

CEZA ADALET VE İNFAZ SİSTEMİ İÇİNDE DENETİMLİ SERBESTLİK SİSTEMİ

Adli siyasetimizde izlenecek amaç, öncelikle halkı yormaksızın süratle, isabetle, emniyetle adaleti dağıtmaktır. İkinci olarak toplumumuzun bütün dünya ile teması normal ve zorunludur. Bunun için adalet seviyemizi bütün medeni toplumların adalet seviyesi derecesinde bulundurmak zorunluluğundayız.

Bu hususları tatmin için mevcut kanun ve usullerimizi bu görüşle iyileştirmekte, canlandırmakta ve yenilemekteyiz ve buna devam edeceğiz [1]

Mustafa Kemal ATATÜRK

I. Giriş

1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren; 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ve 20 Temmuz 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ve 5402 sayılı Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanunu ile Ülkemiz yeni infaz ve ceza adalet sistemine geçmiştir. Bu sistemin önemli bir bölümünü *"denetimli serbestlik"* oluşturmaktadır.

5275 sayılı Türk Ceza Kanunun "Ceza Kanununun Amacını" düzenleyen 1 inci maddesinde "Ceza Kanunun amacı; kişi hak ve özgürlüklerini, kamu düzen ve güvenliğini, hukuk devletini, kamu sağlığını ve çevreyi, toplumun barışını korumak, suç işlenmesini önlemek" olduğu hükme bağlanmıştır.

5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun "İnfazda Temel Amacı" düzenleyen 3 üncü maddesinde "Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazı ile ulaşılmak istenilen temel amaç, öncelikle genel ve özel önlemeyi sağlamak, bu amaçla hükümlünün yeniden suç işlemesini engelleyici etkenleri güçlendirmek, toplumu suça karşı korumak, hükümlünün; yeniden sosyalleşmesini teşvik etmek, üretken ve kanunlara, nizamlara ve toplumsal kurallara saygılı, sorumluluk taşıyan bir yaşam biçimine uyumunu kolaylaştırmak" olduğu belirtilmiştir.

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun "Amacı" düzenleyen 1 inci maddesinde "Bu Kanunun amacı, korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların korunmasına, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasına ilişkin usûl ve esasları düzenlemek" olduğu ifade edilmiştir.

Yukarıda belirtilen Kanunlardaki temel amacı gerçekleştirmede, *"denetimli serbestlik sistemi"* önemli bir yere sahiptir.

Yine Avrupa ülkelerinde ceza siyasetinin amacı olarak ciddiyet derecesi farklı-

1 Genel Kurmay Başkanlığı, Atatürkçülük, Birinci Kitap, Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1984, s.161.

lık arz eden suçlara karşılık farklı tepkilerin gösterilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. *Bir suçlu için alternatif yaptırımın aynı derecede tepkiyi ifade etmesine karşın hürriyeti bağlayıcı ceza hükmedilmesi halinde; bu cezanın son başvurulacak ciddi bir yaptırım olarak değeri azaltmış olacağı kabul edilmektedir.* (Kuşun topla-tüfekle vurulması örneği) Bu nedenle, alternatif yaptırımlar, çağdaş ceza siyasetinin gerektirdiği yaptırımlar dizisini faydalı bir biçimde tamamlamaktadır.[2]

Konuşmamda; mukayeseli hukukta denetimli serbestlik sisteminin tarihçesi, Ülkemizde kurulan denetimli serbestlik sisteminin teşkilat yapısı ve bu sistem kapsamında verilen hizmetler açıklanacaktır.

II. Mukayeseli Hukukta Denetimli Serbestlik Sisteminin Tarihçesi

Amerika Birleşik Devletleri'nde, denetimli serbestlik hakkındaki ilk yasa, 1878 yılında Massachusetts eyaletinde kabul edilmiş, 1891 yılında aynı eyaletin ceza mahkemelerinde denetimli serbestliğin daha geniş ölçüde kullanımını öngören ikinci bir yasa yürürlüğe konulmuştur. 1933 yılında; onüç eyalet dışında bütün eyaletler yetişkinlere yönelik denetimli serbestlik yasalarına ve Wyoming dışındaki bütün eyaletlerde küçüklere yönelik denetimli serbestlik yasalarına sahip hale gelmiştir.[3]

İngiltere'de Denetimli Serbestlik Sistemi Londra'lı matbaacı Frederic RAİNER'in beş şilini İngiliz Yeşilay Kuruluşuna vererek 1876'da başlamıştır. Daha bu kuruluş, İngiltere ve Wales Ulusal Denetimli Serbestlik Hizmetleri haline gelecektir. O yıl denetimli serbestlik hizmetlerinde ilk özel görevli George NELSON Southwark Sulh Mahkemesine ataması yapılmıştır. Bir yıl sonra ikinci özel görevli William BATCHELOR Bow Street ve Mansion House Sulh Mahkemelerine atanmıştır. Görevleri, başkentin kapasitesinin üzerinde bulunan ceza infaz kurumlarına bir kısım suçlardan ceza almış hükümlülerin gelmesini engellemekti.[4]

Çek denetimli serbestlik ve uzlaşma hizmetleri, resmî olarak 2001 yılında faaliyete başlamıştır. 1989 yılında Çekoslovakya Devleti döneminde ceza hukuku tamamen değişmiş ve denetimli serbestlik hizmetlerinin temeli mevzuatta yer almıştır. 1992 yılında Çek Cumhuriyeti'nin kurulmasının ardından bu yöndeki çalışmalar devam etmiş ve 1994 yılında önemli bir adım olarak Ceza Usul Kanununun cezai kovuşturma konusunda farklılıklar görülmüş ve alternatif cezalar tanımlanmıştır. Bunlar arasında; şartlı salıverilme, hükmün ertelenmesi ve kamu yararına çalışma yer almıştır. Ayrıca kişinin hâkimin karşısına çıkmadan cezai kovuşturmasının tamamlanabilmesi sağlanmıştır.

Almanya'da 1 Nisan 1953 tarihinde iki ilk gözetim memuru, Gözetim Me-

2 TÖREN, T. Mustafa, Hürriyeti Bağlayıcı Ceza Kullanımında Ekonomi ve Alternatifler, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü AR-GE Merkezi, Yer No 314, Demirbaş No 378/20, s.8.

3 ÖZBEK, Mustafa, Çağdaş Ceza Adaleti Sistemlerinde Alternatif Çözüm Arayışları ve Arabuluculuk Uygulaması, Makale, Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma, Feridun Yenisey, s.88.,

4 http:// www.probation.homeoffice.gov.uk /files/pdf/A%20 Century %20of %20 Cutting %20 Crime%20 1907%20-%202007.pdf, 31 Ağustos 2007, Saat:20:40.

murları Birliğinde ve Eyalet Gençlik Dairesinin kontrolü altında işe başlamışlardır. Sistem kısa zaman içinde kurumsallaşarak Bavyera'da 2002 yılında 21.622 kişi 270 gözetim memurundan, Almanya'nın tamamında 165.000 kişi 2.344 denetim memurundan yardım almıştır.[5]

III. Denetimli Serbestlik Konusunda Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Tavsiye Kararı

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, 22 Ocak 1965 tarihinde almış olduğu bir kararla üye memleketlerin denetimli serbestlik sistemini ceza sistemlerine almalarını veya sistemlerinde var ise, uygulama alanını genişletmelerini önermiştir. Kararın temelinde yatan ilkeler şunlardır.[6]

a.Hürriyeti bağlayıcı ceza, etkili olmadığı gibi zararlı yanları da olabilen bir cezadır. (Suçlunun toplumdan itilmesi, aile ve işyeri ile ilişkilerinin kaybı, itiyadi suçlularla birlikte ceza infaz kurumunda kalınma sonucu etkilenme ve yüksek maliyet.) Ceza infaz kurumu tretmanı konusundaki gelişmeler ise bu zararlı yanları gideremektedir.

b.Şartlı tedbirler, örneğin probation, bu sakıncaları gidermeye olanak vermektedir. Özellikle, rehberlik ve gözetimle birlikte suçlunun toplumda kalarak uygun ve bireyselleştirilmiş tretman ile suçlunun normlara uyarlığını sağlanmasında yardımcı olmaktadır. Sonuç olarak, probation ve benzeri tedbirler, hürriyeti bağlayıcı cezaya seçenek önlemler arasında önemli bir yer almaktadır.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin 19 Ekim 1992 tarihinde 482 nci toplantısında kabul edilen üye devletlere "Toplum Yaptırımları Ve Tedbirleri Hakkında Avrupa Kurulları Üzerine (92) 16 sayılı Tavsiye Kararında" toplum yaptırımlarının ve tedbirlerinin suçla mücadelenin önemli yollarını oluşturduğu, bunların hapis cezasının olumsuz etkilerini önlediği ve toplumsal tedbirlerin geniş uygulanması gerektiği belirtilmiştir.[7] Kararda geçen "toplumsal yaptırımlar ve tedbirler" ifadesi, suçluyu toplum içinde tutan ve koşulların ve/veya yükümlülüklerin yüklenmesi suretiyle özgürlüğüne ilişkin bir sınırlama içeren ve bu amaç için, kanunda gösterilen organlar tarafından infaz edilen yaptırım ve tedbirleri kapsamaktadır.[8]

IV Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezi Şube Müdürlüklerinin Çalışmaları

Denetimli serbestlik; hükümlülerin suç işlemesine neden olan davranışlarının düzeltilerek tekrar suç işlemelerinin önlenmesi, madde bağımlılarının rehabilitas-

5 SCHOCH, Heinz, Denetimli Serbestlik Yardımı ve İnsancıl Ceza Yargısı, Çeviren, BACAKSIZ, Pınar, Suç Politikası, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2006, s.375.
6 TÖREN, Yücel, Kriminoloji, "Suç ve Ceza", Adalet Teşkilatını Güçlendirme Vakfı Yayını, 1986, s.248.
7 DURSUN, Selman, ATLIHAN, Özen, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Üye Devletlere Toplum Yaptırımları Ve Tedbirleri Hakkında Avrupa Kurulları Üzerine (92) 16 sayılı Tavsiyesi, Suç Politikası, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2006, s.307.
8 a.g.e, s.320.

yonu, mağdura verilen zararın giderilmesi ve bu yolla toplumun korunmasıdır.[9]

Denetimli serbestlik hizmetlerinin bu tanımı doğrultusunda denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlükleri tarafından yürütülen çalışmalar kapsamında; infaz hizmetleri, rapor hizmetleri ve yardım hizmetleri yapılmaktadır.

A. İnfaz Hizmetleri

Denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlükleri mahkemelerce verilen; adli kontrol, seçenek yaptırımlar, tedavi ve/veya denetimli serbestlik tedbiri, hükmün açıklanmasının geri bırakılması halinde yükümlülük yüklenmesi, etkin pişmanlık halinde hükmedilen denetimli serbestlik tedbiri kararlarını infaz edeceklerdir.

1. Adli Kontrol

Denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlükleri; mahkemece tutuklama tedbiri yerine 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 109 uncu maddesi ile 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun 20 nci maddesinin birinci fıkrasının (a), (b) ile (c) bentlerinde sayılan adlî kontrol tedbirlerine karar verilmesi hâlinde, bu yükümlülüklerin infazını yerine getirmektedir.[10] Adlî kontrol yükümlülükleri; hem soruşturma hem de kovuşturma aşamasında verilebilmektedir.

Mahkemelerce; 2006 yılında 6.978 adli kontrol kararı verilmiş olup, karar sayısı 2007 yılında 13.558, 2008 yılında 17.162 ve 2009 yılının ilk üç ayında 4.250 olarak gerçekleşmiştir. Dört yıl içinde 42.239 şüpheli veya sanık hakkında tutuklama tedbiri yerine adli kontrol tedbirine karar verilmiştir.

Bu rakamlar bize kısa zaman önce ceza adalet sistemimize giren adli kontrol tedbirinin tutuklama tedbirine alternatif bir koruma tedbiri olarak mahkemelerce uygulandığını göstermektedir.

2. Kısa Süreli Hapis Cezasına Seçenek Tedbirler

Kısa süreli hapis cezasına seçenek tedbirler, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 50 nci maddesinin birinci fıkrasının (a) ilâ (f) bentlerine göre, suçlunun kişiliğine, sosyal ve ekonomik durumuna, yargılama sürecinde duyduğu pişmanlığa ve suçun işlendiği özelliklere göre mahkemece belirlenen tedbir şekilleridir.

Denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlükleri mahkemelerce, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 50 nci maddesinin birinci fıkrasının (c), (d), (e) ve (f) bentleri gereğince seçenek tedbirlere karar verilmesi halinde bu tedbiri yerine getirmektedir.

Mahkemelerce; 2006 yılında 847 seçenek tedbir kararı verilmiş olup, karar sayısı 2007 yılında 4.508, 2008 yılında 6.688 ve 2009 yılının ilk üç ayında 1.413

9 KAMER, Vehbi Kadri, 10 Nisan 2008 tarihinde Konya Üniversitesi Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesinde "Denetimli Serbestlik" konulu panelde yaptığı konuşma, yayımlanmamıştır.

10 KAMER, Vehbi Kadri, Denetimli Serbestlik Kararlarının İnfazı, Adalet Yayınevi, Ekim, 2007, s.111.

olarak gerçekleşmiştir. Dört yıl içinde 13.497 sanık hakkında hapis cezası yerine seçenek tedbirine karar verilmiştir.

Seçenek tedbirler arasında, üzerinde durulması gereken en önemli konu, kamu yararına çalıştırma tedbiridir. Bu tedbirin infazında hükümlüler, cezalarını ceza infaz kurumuna alınmadan toplum içerisinde çalışarak yerine getirmektedir. Bu kapsamda, hükümlüler parkların düzenlenmesinde, ağaç dikim ve bakım çalışmalarında, temizlik hizmetlerinde, yaşlı bakım evlerinde veya aşevlerinde çalışmaktadır. Bu tedbirin infazı ile, hükümlüdeki topluma karşı taşıdığı sorumluluk duygusu gelişmekte, aynı zamanda toplumun ihtiyaç duyduğu alanlardaki hizmetler yerine getirilmektedir.

Ülkemizde kamu yararına çalışma tedbirinin kısa zaman içinde kurumsallaştığı görülmektedir. Mahkemelerce; 2006 yılında 50 kısa süreli hapis cezasına seçenek tedbir olarak kamu yararına çalışma tedbirine karar olup, karar sayısı 2007 yılında 1.531, 2008 yılında 2.761 ve 2009 yılının ilk üç ayında 643 olarak gerçekleşmiştir. Dört yıl içinde 4.985 sanık hakkında kamuya yararlı bir işte çalışma tedbirine karar verilmiş ve sanıklar toplam 985.534 saat çalışmışlardır.

3. Tedavi ve/veya Denetimli Serbestlik Tedbiri

Ülkemizdeki uyuşturucu madde tedavi sistemine baktığımızda; uyuşturucu madde kullanımının önlenmesi, bağımlı hale gelen kişilerin tedavisi ve topluma kazandırılması, başkalarını madde kullanmaya sevk etmelerinin önlenmesi, Ülkemizdeki madde talebinin bu yolla azaltılması amacıyla, Sağlık Bakanlığınca bu alanda hizmet veren kurumların nitelik ve nicelik yönünden yeterliliğinin artırılmasının hedeflendiği görülmektedir.[11]

Tedavi ve denetimli serbestlik kararlarının infazı ile sadece madde bağımlılığının neden olduğu zararlar giderilmeyip sonuçta bunun tetiklediği suçlarda azalma olmaktadır.

Mahkemelerce; 2007 yılında 13.720 uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanan kişi hakkında tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine karar verilmiş olup, karar sayısı 2008 yılında 10.358 ve 2009 yılının ilk üç ayında 5.839 olarak gerçekleşmiştir. Dört yıl içinde 29.917 kişi hakkında tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine karar verilmiştir.

Mahkemelerce; 2007 yılında 2.228 kullanmamakla birlikte kullanmak için uyuşturucu ve uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi hakkında denetimli serbestlik tedbirine karar verilmiş olup, karar sayısı 2008 yılında 4.609 ve 2009 yılının ilk üç ayında 1.235 olarak gerçekleşmiştir. Dört yıl içinde 8.072 kişi hakkında kullanmamakla birlikte kullanmak için uyuşturucu ve uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi hakkında denetimli serbestlik tedbirine karar verilmiştir.

11 2006 Yıllık Raporu, Reitox Ulusal Temas Noktası Türkiye, Bağımlılık Yapıcı Maddeler ve Bağımlılık ile Mücadele 2006 Yılı Ulusal Raporu, Ankara, 2006, s.33.

4. Çocukların Denetim Altına Alınması

Denetimli serbestlik sisteminin kurulması ile, suça sürüklenen çocukların takip edilmesine başlanmıştır. Çocuklar ile ilgili denetimli serbestlik hizmetleri, hedef kitlemizin özelliği nedeniyle çok yönlü olarak verilmektedir. Bu kapsamda; eğitimini yarım bırakmış çocukların eğitim kurumlarına devamı sağlanmakta, gerekli hallerde aileye danışmanlık hizmeti verilmekte, özel eğitime ihtiyacı bulunan çocuklar ilgili kurumlara yönlendirilmekte, madde bağımlısı çocukların sağlık kurumları ile işbirliği içinde tedavileri sağlanmaktadır. Bütün bu hizmetler çocuk konusunda özel eğitim almış uzmanlarımız tarafından yerine getirilmektedir.

Bu kapsamda; 2006 yılında 2.310 çocuk hakkında denetim altına alma kararı verilmiş olup, karar sayısı 2007 yılında 3.156, 2008 yılında 771 ve 2009 yılının ilk üç ayında 148 olarak gerçekleşmiştir.

B. Rapor Hizmetleri

Adaletin amacı suç işleyen kişiye, en etkin cezanın verilmesi ya da en uygun tedbirin uygulanmasıdır. Bu kapsamda hakimin, başta sanığı suça iten nedenler olmak üzere sanığın ekonomik, sosyal ve psikolojik yönlerini tanıması önem arz etmektedir. Denetimli serbestlik sisteminin kurulmasıyla uzmanlar tarafından, sanığın kendisi ve sosyal çevresiyle yapılan görüşmeler, dosya ve belgeler üzerinde yapılan incelemeler sonunda, başta suça neden olan etkenler olmak üzere sanığın tüm yönlerinin değerlendirildiği sosyal araştırma raporları hazırlanıp mahkemelere gönderilmektedir.

Bu kapsamda; 2006 yılında mahkemelere 284 sosyal araştırma raporu gönderilmiş, rapor sayısı 2007 yılında 3.176, 2008 yılında 9.727 ve 2009 yılının ilk üç ayında 3.517 olarak gerçekleşmiştir. Dört yılı içinde toplam 16.704 sosyal araştırma raporu hazırlanmıştır.

Sosyal araştırma raporları dışında, denetimin hükümlüde bulunan hukuka aykırı davranışların değiştirilmesi süreci olarak tanımlarsak, bu sürecin değerlendirilmesinde 10 ayrı plan, form ve rapor düzenlenmektedir.[12] Bu raporlarla uzmanlar, hükümlüde meydana gelen davranış değişikliklerini izlemekte ve sürekli hükümlüleri değerlendirmektedir.

Bu kapsamda; 2006 yılında hazırlanan 28.010 plan, form ve rapor sayısı, 2007 yılında 69.427, 2008 yılında 123.491 ve 2009 yılının ilk üç ayında 38.332 olarak gerçekleşmiştir. Dört yılı içinde toplam 259.260 plan, form ve rapor hazırlanmıştır.

---

12 Denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüklerince, denetim süresi içinde onaltı ayrı plan ve form düzenlenmektedir. Bunlar; değerlendirme formu, madde kullanım listesi, denetim planı, denetim raporu, sosyal araştırma raporu, salıverilme öncesi düzenlenecek rapor, tanıma formu, denetleme planı, kurumlar listesi, hizmetler listesi, iş birliği protokolü, çalışma protokolü, takip çizelgesi, koruma kurulları başvuru değerlendirme formu, koruma kurulları takip formu, salıverilen hükümlülere ait durum bildirme formudur.

C. Yardım Hizmetleri

Denetimli serbestlik sistemimizin üçüncü bölümünü yardım hizmetleri oluşturmaktadır. Bu hizmetler 134 merkezde Cumhuriyet başsavcılığına bağlı olarak kurulan koruma kurulları aracılığı ile verilmektedir. Bu kapsamda;

a. Suçtan zarar gören kişilerin suç nedeniyle karşılaştıkları, sosyal, ekonomik ve psikolojik sorunların çözümünde yardım edilmektedir.

b. Ceza infaz kurumlarından salıverilen hükümlülerin;

aa. Meslek veya sanat edinmelerinde,

bb. İş bulmalarında,

cc. Sanat sahibi olanlar ile tarım işletmeciliği yapmak isteyenlere araç ve kredi sağlanmasında,

dd. İşyeri açmak isteyenlere yardım edilmesinde ve karşılaştıkları diğer güçlüklerin çözümünde,

c. Ceza infaz kurumundan salıverilen çocuk ve genç hükümlülerin, öğrenimlerine devam etmelerini sağlamaya yönelik her türlü tedbiri almak; salıverilen diğer hükümlülere de bu konuda,

yardım edilmektedir.[13]

ç. Suçtan zarar gören veya ceza infaz kurumundan salıverilen hükümlülere öğrenimlerine devam etmelerini sağlamaya yönelik denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüğü tarafından hazırlanan projeleri görüşülmekte ve karara bağlanmaktadır.

Ülkemizin, en büyük sivil toplum kuruluşlarından biri olan bu kurullarda, çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarından 1.384 ve sivil toplum kuruluşlarından 843 üye olmak üzere toplam 2.227 üye görev yapmaktadır.

Bu kurullarca, bugüne kadar 401 mağdur ile 2.506 hükümlüye yardım yapılmıştır. Ayrıca; koruma kurullarınca bugüne kadar, 25 mağdur ile 1.034 hükümlü işe yerleştirilmiştir.

V.Değerlendirme

Dünyada kabul edilen temel anlayış, suç işlendikten sonra bu suç nedeniyle yargı sürecinde ve kararın infazında gerçekleştirilen bütün çalışmalarda iki amacın hedeflenmesi gerektiğidir. Bunlar, yeniden suç işlenmesinin önlenmesi ve mağdura verilen zararın giderilmesidir.

Bu temel anlayışa paralel olarak, suç için öngörülen ceza ve tedbirler zaman içinde değişmiş, aynı zamanda infaz sisteminde yeni kurumlar oluşturulmuştur.

Yine yapılan çalışmalar sonunda, rehabilitasyon programları ile desteklenmeyen hiçbir çalışmanın; başarılı olamayacağı, suç işleyen kişinin ceza adalet sistemi

13 KAMER Vehbi Kadri, Denetimli Serbestlik Kararlarının İnfazı, Ekim 2007, Adalet Yayınevi, s.651.

içinden çıkamayacağı, kişinin ceza infaz kurumundan salıverildikten sonra tekrar başka suç veya suçlar nedeniyle ceza infaz kurumuna gireceği belirlenmiştir.

Sonuçta; daha fazla eğitim, daha fazla müdahale programı ve daha fazla tedavi anlayışı suç işlendikten sonra yapılan çalışmalarda öncelikli hedef olarak benimsenmiştir.

Dört yıldır uygulanan denetimli serbestlik uygulamalarının sonuçlarına baktığımızda;

a. Tutuklama tedbiri yerine verilen adli kontrol tedbirlerinden 11.617'si,

b. Hapis veya para cezası yerine verilen seçenek tedbirlerden 6.496'sı

c. Hapis cezasının evde infazına karar verilenlerden 398'inin

infazı başarı ile tamamlanmıştır. Bu kişiler; ceza infaz kurumuna alınmadan, denetim altında mahkemece verilen tedbir kararı yerine getirilmiş, ayrıca denetim süreci içinde bu kişiler tekrar suç işlememişlerdir.

Bunun dışında, yeniden suç işleme riski yüksek;

a. Hapis cezası ertelenen 1.347 hükümlünün,

b. Çocuk Koruma Kanununun 36 ncı maddesi gereğince 401 çocuğun,

c. Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilen 2.626 sanığın

denetim süreci başarılı bir şekilde tamamlanmış, bu kişiler yeniden suç işlememiş, uzmanlar tarafından yürütülen çok yönlü çalışmalarla suçun; kendilerine, çevrelerine ve topluma verdiği zarar konusunda bu hükümlülerde farkındalılık oluşturulmuş ayrıca sorumluluk bilincine sahip bir birey olarak toplum içinde yer almaları sağlanmıştır.

Ayrıca, uyuşturucu madde kullanan 6.535, uyuşturucu madde bulunduran 1.713, kişinin tedavi ve denetimli serbestlik süreci başarılı bir şekilde tamamlanmıştır.

Bu sayısal verilerden sonra denetimli serbestlik hizmetlerinin sonuçları dört açıdan değerlendirilebilir.Öncelikle uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan veya bulunduranların rehabilitasyonu açısından denetimli serbestlik hizmetlerini değerlendirdiğimizde; sağlık kurumları ile iş birliği içinde bu kişilerin madde bağımlılığından kurtulmaları sağlanmakta ve sonuçta sadece madde bağımlılığının neden olduğu zararlar giderilmeyip, bunun tetiklediği suçlarda da azalmalar görülmektedir. Aynı zamanda denetimli serbestlik hizmetleri, madde kullanımıyla mücadelede, kurumlar arası işbirliğinde ilk akla gelen kurumlardan birisi olmuştur.

İkinci olarak toplumun korunması ve suçla mücadele açısından denetimli serbestlik hizmetlerini değerlendirdiğimizde; ceza infaz kurumundan salıverilen ve hapis cezası ertelenen hükümlülerden kendilerine rehber görevlendirilen ve/veya yükümlülük yüklenenler ile hüküm açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilen ve yükümlülük yüklenen sanıklara mahkemece belirtilen süre içinde denetimli serbestlik görevlisi görevlendirilmektedir. Şüpheli, sanık veya hükümlüler,

denetimli serbestlik görevlisinin gözetiminde denetleme veya denetim planı ile takip edilmektedirler.

Üçüncü olarak suç işleyen kişinin topluma kazandırılması ve yeniden suç işlemesinin önlenmesi açısından denetimli serbestlik hizmetlerini değerlendirdiğimizde; denetim altında bulunan kişinin öncelikle suç işleme sebebi ve bu kişiyi suça yönelten etkenler uzman personel tarafından tespit edilmekte ve bu etkenlerin ortadan kaldırılması için yapılacak çalışmalar bir plan kapsamında belirlenmektedir. Denetimli serbestlik hizmetlerinde sadece mahkemece verilen tedbirin infazının yerine getirilmesine önem verilmemekte, aynı zamanda hükümlülerin suç işlemelerine neden olan koşulların ortadan kaldırılmasına çalışılarak; kendilerine ve topluma yararlı bir birey olmaları yönünde çalışmalar yürütülmektedir.

Son olarak suçtan zarar görenlerin uğradıkları zararın giderilmesi açısından başta psiko sosyal olmak üzere destek sağlanmıştır. Denetimli serbestlik hizmetleri ile Ülkemizde bir ilk gerçekleştirilerek yalnızca suç işleyene değil, suçtan zarar görene de odaklanılmaktadır. Bu konunun oldukça önemli olduğu bilinciyle, 2009 yılında bu konudaki çalışmaların arttırılması planlanmaktadır.

Yurt dışında uzun yıllardır uygulanan ve Ülkemizde de kurularak ceza adalet ve infaz sisteminde önemli bir eksikliğin giderildiği denetimli serbestlik hizmetleri incelendiğinde, bu sistemin Ülkemizdeki ceza adalet ve infaz sistemi içinde önemli bir yere sahip olduğu, kısa zaman içinde kurumsallaşmasını tamamladığı ve önümüzdeki yıllarda denetimli serbestlik sisteminin alt alanlarında uzmanlaşmanın artmasıyla daha güçlü olarak hizmet verileceği değerlendirilmektedir.

KATILIMCI - Bu kurumun kendisini kanıtlaması için başlangıcı böyle başlıyor, bu şeyli içecekler, bunlar da bir kendisini kanıtlamak için bunlar da başlıyor öyle afyon, esrar şu, bu gibi. Bunlar daha başlama eğilimi göstermeden veya böyle bir kuşku duyulduğu zaman öyle bir kişiyi eğitmek, korumak veyahut daha ceza vermeden bunu korumak için bir koruma evlerinin kurulması gerekmez mi? Veyahut var mı böyle bir şey? Teşekkür ederim.

VEHBİ KADRİ KAMER - Efendim, sorunuz için teşekkür ediyorum. yeni Türk Ceza Kanun'umuzda, konuşmamda da ifade ettiğim gibi bu konuda özel bir hüküm var; eğer soruşturma başlamadan önce yetkili mercilere vurulması halinde kişiye ceza verilmiyor ve tedavisine başlıyor. Bunun tanıtımının iyi yapılması lazım, bunun duyurulmasının özel önemi bulunmaktadır. Bu nedenle madde kullanan, madde bulunduran kişiler hakkında soruşturma başlamadan resmi mercilere başvurulması halinde bunun tedavileri başlıyor ve kendileri hakkında ceza verilmiyor.

Efendim, ben teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

ANKARA BAROSU

AVUKATLIKTA ARABULUCULUK

ABEM
12 HAZİRAN 2008

AVUKATLIKTA ARABULUCULUK

AV. HASAN ÜREL - ANKARA BAROSU BAŞKAN YARDIMCI - Avukatlık, hukuk daha doğrusu bir öğrenme süreci, sürekli değişiklikleri takip etmek gerekiyor, az buz bir iş değil, sürekli değişen bir mevzuatla, sürekli değişen kurallarla avukatlar karşı karşıya. Tabii, ben ilk bu "uzlaştırma meselesini" duyduğumda bunun ne olduğunu merak ettim yani çok da eski değil, çok yeni duydum, Mustafa Özbek arkadaşımız, şimdi size O da konuşması olan arkadaşımız, Panelistlerden birisi, O'ndan duydum aslında yani, nedir uzlaşma meselesi diye. Böylece yani daha doğrusu yenilen bir şey hukuk, değişen bir şey. Başka bir tarafı daha var; öğrenmezseniz eğer mesleği tabii, sizin mesleğinizde ya da mesleğinizin ilgi sahasında gözü olanlar, mesleğinizin çalışma alanında gözü olan diğer meslekler baskın çıkıyor. Biz göreve başladığımızda Baro'da hemen Güneş Bey de hatırlayacaktır, Noterler Birliği ve noterlerin oluşturduğu meslek örgütü Meclis'e bir yasa tasarısı değişikliği sundular ve birçok avukatlığın faaliyet alanını ilgilendiren, faaliyet alanının içinde bulunan bir çok görevin kendileri tarafından yerine getirilmesinin uygun olacağını, işte yargıdaki iş yükünün yoğun olduğunu, yargının çok uzun sürelerde sonuç aldığını, bu bakımdan bu görevlerin Noterliklerce daha kolay, daha hızlı, daha isabetli olacağı gerekçesinde yatarak böyle bir yasa tasarsı değişliğiyle geldiler. Mesela, "tespit yapmak" yani avukatların yapabildiği bugün için, yargının daha doğrusu yaptığı dava öncesi tespit işlemleri ve bir çok iş, terekenin taksimi veya işte onun gibi şimdi burada sayamayacağım çok sayıda mesleğimizin alanına giren faaliyet alanlarını kendilerinin yapabileceği gibi.

Şimdi bu "arabuluculuk" meselesi de böyle yani bu arabuluculuk işi de tehlikeli aslında. Tabii, arkadaşlarımız şimdi bize aydınlatacaklar; orada da yine avukatlığın alanına giren bazı işlerin, girmesi gereken bazı işlerin Avukatlık Kanun'unun 35. maddesinde esasen görevimiz olan, yetkimiz olan ve bizim inisiyatifimizde olması gereken bir konunun diğer meslekler tarafından yerine getirilmesi gibi. Aslında yargıyı da, adaleti de olumsuz etkileyen bir olayla karşı karşıyayız ama

tabii, bunu bilmemiz gerekir ki, hangi tehlike ile karşı karşıyayız veya hangi olanlar avukatlığın bu alandaki iştigal alanını daraltırsa bizim aleyhimize olur, bunu bilmemiz gerekiyor. Kuşkusuz, başta da söylediğim gibi avukatlık, bir meslek, bir öğrenme süreci, bu süreci birlikte yaşayacağız, bitmiyor, işin sonuna kadar devam ediyor ne yazık ki, genç arkadaşlarımızın gözünü korkutmayayım ama öğrenme, avukatlık mesleği boyunca hatta hayat boyunca devam ediyor. Belki de iyi bir şey, insana dinamizm kazandırır.

Evet, ben çok uzun konuşmayacağım; Güneş Bey, bu kürsülerin aşina olduğu açış konuşmalarını yapmayacağım yani o bakımdan davet ediyorum arkadaşlarımızı; Sayın Güneş Gürseler, Sayın Mustafa Özbek ve Sayın meslektaşımız Ender Dedeağaç, buyurun. Teşekkür ediyorum hepinize geldiğiniz için, sağ olun.

AV. GÜNEŞ GÜRSELER - TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ GENEL SEKRETERİ _ Değerli meslektaşlarım, hepinizi saygıyla selamlıyorum. Aramızda Cumhuriyet Halk Partisi Mersin Milletvekili, eski Mersin Barosu Başkanı Sayın İsa Gök var, Adalet Komisyonu Üyesi, Ankara Baromuzun Değerli Başkan Yardımcısı açılışı yaptı, Ankara Barosu'nun Avukat Hakları Merkezi, Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Merkezi yöneticileri var, onları da saygıyla selamlıyorum, hoş geldiniz.

Arabuluculuk ile ilgili gelişmeleri hep biliyorsunuz, en son güncel gelişme, bize sunulan ve üzerinde tartıştığımız taslağın, bu eleştirilerin bir bölümü de dikkat alınarak değiştirilip Başbakanlığa sunulmasından sonra ortaya çıkan metin, güncel tartışma konusu. Bugün büyük ölçüde o taslak üzerinden görüşeceğiz. Henüz metin, Başbakanlıkta biliniyor.

Bu toplantıda sizlere değerli bilgilerini aktaracak olan konuşmacıları çok yakından tanıyorsunuz; Avukat Ender Dedeağaç, Ankara Baro'sunun düşünen, yazan, anlatan üyelerinden biri, benim de dostum, insanlar eşleriyle de anılır, İstanbul 24. Noteri, benimde sınıf arkadaşım Nesrin Dedeağaç'ın eşidir Ender Dedeağaç. Evet, hep bayanları söylemeyecekler, falanın eşi diye, sevgili Ender'i de, Nesrin Dedeağaç'ın eşi diye tanıtmamız gerekir. Ayrıca diğer Konuşmacımız, Sayın Yardımcı Doçent Doktor Mustafa Özbek, şu anda Başkent Üniversitesi'nde, O da yıllardır bu alternatif uyuşmazlık çözüm yollarında önemli deneyimleri olan, önemli birikimleri olan bir dostumuz, arkadaşımız, meslektaşımız. Saat 17:00'de salonu boşlatmamız gerektiği söylendi, o nedenle hızlıca giriş yapalım.

Ben çok kısa iki hususu dile getirmek istiyorum; bir tanesi, iki taslak arasındaki değişiklik biliyorsunuz, önde gelen eleştiri, hangi tür uyuşmazlıkların kapsamda olacağının belirsizliği idi. Şimdi yeni taslakta bu eksiklik bir ölçüde gideriliyor, diyor ki; "yabancılık unsuru taşıyanlarda dahil olmak üzere ancak tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri iş veya işlemlerden doğan özel hukuk uyuşmazlıklarına uygulanır" şeklinde bir düzenleme var, bunun ne kadar yeterli olup olmadığını arkadaşlarımız tartışacak. Ayrıca avukatlarla bu işin sınır-

lanmasını, arabuluculuğun sadece avukatlarla sınırlanmasını istemiştik, o konuda bir gelişme yok, uzlaşma sonunda düzenlenen belgenin ilam niteliğinde olması söz konusuydu, bunu eleştiriyorduk, hiçbir denetimden geçmeden bunun olması yanlıştır diyorduk; şimdi taslağın 18. maddesiyle icrâ mahkemesinden geçerek ilam niteliğini alması gibi bir durum var. Ayrıca bu ilam niteliğindeki belgenin icrâ yetkisinin de arabulucuda olmasını düzenleyen bir hüküm vardı eski taslakta, şimdi bu yok, bunlar benim görebildiğim, altını hemen çizmek gerekebilir diye düşündüğüm noktalar, onları size sunuyorum. Barolar Birliği olarak, ilk taslak hakkında da, ikinci taslak hakkında da uzmanlardan, Barolarımızdan görüşler istedik; bir öğretim üyemizin verdiği yanıt elimde; bu yanıt hem arabuluculuğun sadece avukatlarla sınırlanıp sınırlanmaması tartışmasına hem de avukatlığın gelişimine ilişkin bazı görüşler içeriyor, hepsini size okumayacağım ama bir tartışma ve ufuk açma açısından ilginç, fazla uzun değil, bir buçuk sayfa, dikkatinize sunmak istiyorum;

"Şunu da belirtmek isterim ki, arabuluculuk konusundan hem genel kamuoyunda hem de hukuk kamuoyunda önemli bir bilgisizlik ya da yanlış bilgi yahut bilgi kirliliği mevcuttur. Bazı konular ise kasıtlı olarak çarptırılmaktadır. Örneğin, arabuluculuk âdeta yeni bir yargılama yöntemi diye sunulmaktadır. Oysa arabuluculuk bir yargılama değildir, arabuluculukta yargılama yapılmaz ve karar da verilmez. Tahkim, devlet yargısının dışında ikinci bir yargılama türüyken ve tahkimde yargısal bir karar verilmekteyken hakemlerin de hukukçu olması şart değilken, arabuluculukta karar verilmemesine, yargılama yapılmamasına sadece o taraflar isterse bu uzlaşma metni hazırlanmasına rağmen tahkime yönetilmeyen eleştiriler arabuluculuğa yönetilmektedir. Bunun anlaşılabilir tarafı yoktur. Hukukçu olmayan bir kimsenin de yer alabildiği tahkimde, tahkim şartı varsa bu yola gitmek zorunluyken, mahkeme gibi hüküm verip bu hükmünde icra edilmesine rağmen bu eleştiri getirilmezken yargılama yapmayan, karar vermeyen sadece tarafların uzlaşmasına katkı sağlayan, istemezlerse zorlanamayan arabuluculuğun eleştirilmesini anlamak zordur. Katıldığımız bir çok toplantıda eleştiri yapanların konuyla ilgili hiçbir bilgi edinmeden hatta tasarıyı dahi okumadan kulaktan dolma tevatür bilgilerle eleştiri yaptıklarına şahit olmuş ve buna üzülmüş bulunmaktayız. Hatta yapılan eleştiriler arasında "taraflar uzlaşmaya teşvik edilmemeli" diyen avukat meslektaşlara da şahit olunmuştur ki, bunun Avukatlık Kanunu, avukatı tanımlayan ilk hükümlerine tamamen aykırı olduğu açıktır. Kanaatimce Baroların ve Türkiye Barolar Birliği'nin bu müesseseyi desteklemesi, avukatları bu konuda bilgi edinmeye ve uzlaşmayla çözüm üretmeye teşvik etmesi hatta bunu iş alanını daraltan değil, belki yargıya intikâl eden konuları kendi inisiyatifleriyle çözmeleri sebebiyle daha ucuz ve kolay ulaşabilecekleri bir sonuç ve iş alanını olarak algılamalarını sağlaması yararlı olacaktır. Türkiye Barolar Birliği bu konuda bazısına benim de katıldığım yararlı ve kapsamlı toplantılar yapmıştır, bunun devamını diliyoruz. Aksi taktirde bu gelişmenin de gerisinde kaldığımız-

da bugün tahkimde ve avukatlık şirketlerinde geri kalmışlığımızın sonuçlarına benzer bir sonuç ile karşı karşıya kalmamız kaçınılmazdır. Ülkemizde yıllarca tahkime de karşı çıkan bir duruş sergilendi, bunun sonucu olarak da ilk başlarda Türkiye'de bu konuda uzman avukat veya hakem bulamayan Türk veya yabancı işletmeler yurtdışında bu uzmanları aramaya ve yurtdışı tahkim merkezlerine başvurmaya başladı. Şu anda Türkiye'de eskiye göre daha iyi olmasına rağmen yine de yurtdışı tahkim merkezlerine milyonlarca dolar para ödenmekte, Türkiye bir tahkim merkezi haline getirilememekte, buna karşın yabancı hakemler ve avukatlık şirketleri Türkiye'de uyuşmazlık çözmektedirler. Ülkemizde avukatlık şirketlerinin kolay ve rahat teşkilatlanmasının sağlanamaması sebebiyle de avukatlık mesleği dünya ile yarışabilir olmaktan çıkmıştır. Türk avukatlar, yüzlerce kişinin çalıştığı yabancı avukatlık büroları ile hem ülke içerisinde hem de ülke dışında mücadele etmek zorunda kalmaktadır. Sosyolojinin basit bir kuralı vardır; organize olmuş topluluklar organize olmamış toplulukları yönetir, daha iyi organize olan her alanda birden fazla avukat çalıştıran yabancı bürolar, daha kabiliyetli hukukçuları olmasa da daha fazla iş yapabilmektedir. Bunların önüne geçmenin yolu yasaklar koymak, rekabetten kaçmak değil, dünyadakiler kadar iyi, donanımlı, rekabete açık olmak ve kendine güvenmektir. Keza, avukatlık sınavından geri adım atılması da bir başka başarısız olduğumuz alandır" diye bitiyor. Bunu tamamen bir tartışma zemini oluştursun diye okudum.

Değerli dostum, değerli arkadaşım Ender Dedeağaç ile tartışmamıza başlıyoruz.

AV. ENDER DEDEAĞAÇ - O öğretim üyesinin kim olduğunu bilmiyorum, ama aşağı yukarı aynı kanıları paylaştığımızı söylemekte bir sakınca da görmüyorum.

Yeryüzünde iki tane insan olduğu günden bugüne bir uyuşmazlık olmuş ve bu uyuşmazlıkta belirli şekilde çözümlenmiştir. Örneğin, ilk hakim olarak şeytan, hüküm kurmuştur ya da yakın çevremizde gördüğümüz gibi kahvedeki Ahmet amcam, köşe başındaki evde Ayşe teyzem insanın arasındaki uyuşmazlıkları giderir hale gelmiştir. Hasan Başkanım da söylediği gibi bu konuda detaylı ve güzel yazılmış bir Türkçe kitaba ihtiyacınız varsa o da Mustafa Özbek Hoca'mın kitabıdır, bunun reklamı yok, söylemekte de bir sakınca görmüyorum. Ancak o eserde ve diğer eserlerde benim katılmadığım iki tane temel öğe vardır; bunlardan biri, pek çok makalede ve söz konusu kitapta da uzlaşmanın Mısır'dan, Babil'den, Asur'dan geldiği, milattan önce 3.000, 5.000 yıllarına kadar yansıtılabileceği, örneklerinin varolduğu söylenmiş olmasına rağmen ne hikmetse, getirilir, getirilir, Amerika ile başlangıç yapılır. Sanki uzlaşma hiç yokmuş da, Amerika gelmiş uzlaşmayı doğurmuş. Amerika'yı bir daha keşfetmiş oluyoruz böylece! Bu bence büyük bir sakınca, neden sakınca? Çünkü tarihsel gelişimini doğru olarak nitelendirebilirsek ve bu tarihsel gelişimin içinde ülkemdeki uygulamaları görebilirsek biz, uyuşmazlıkların çözümünde çok daha sağlıklı bir yöntem izleme şansına kavuşabiliriz. Neticede; uyuşmazlık nasıl bir sosyal vâka ise uzlaşma da bir başka

sosyal vâkadır, aynı sosyal tarih içeriğinde doğru temellerin tespit edilmesi, doğru çözümlerin yerine konması gerekir.

Bu, Amerika'dan başlatılan uyuşmazlık gene bir Amerikan deyimi olarak "ADR" olarak anılmakta. Ben ezberlemek zahmetine katlanmıyorum, AUÇY'yi tercih ederim eğer kısalacaksa, Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları. Böylece bunu topluma mâl etmek şansına sahip oluruz, toplumun daha yaygın, anlayabileceği, bilebileceği bir kavramla karşılarına çıkarsak kabullerini sağlayabiliriz. Çünkü her uzlaşmada aslında birden fazla insan öğesi var, bunlardan iki tanesi uyuşmazlığı yaratan kişi ya da kişiler, diğeri var ise bunları temsil eden avukat ya da başka meslek mensupları. Birde uzlaşma toplantılarını götüren "uzlaştırıcı kişi". Bu iç insan öğesini nitelendirirken, oluştururken bu ülkedeki uyuşmazlıkların ve uzlaşmanın nasıl geliştiğini bilmekte de büyük yarar var. Bizim yasalarımıza baktığımızda değişik yasalarımızda uzlaşmaya ilişkin pek çok hükmün varolduğunu görüyoruz. İş Mahkemeleri Kanununda var, Aile Mahkemesinde var, Tüketici de var, Toplu İş Görüşmelerinde var, en önemlisi Hukuk Usulü Muhakemesi Kanununda var hatta Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununda öyle var ki, insan hayretler içerisinde kalıyor, nasıl hayretler içinde kalıyor? hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 494 ve 499. maddeleri arasında suhulet ve sulhe ilişkin hükümler vardı ve kaldırıldı, kaldırma gerekçesi son derece açık; uygulanmadığı için yük olduğundan kaldırılsın dendi. İyi, bu kalktı ama temel hükümlerimiz arasında "hakim gerek görür ise taraflara uzlaşma önerebilir" hükmünü sulh* teklif edebilir hükmünü hâlâ bıraktık. Bizim varolan yasalarımızdaki uzlaşma, özellikle uygulanmayan uzlaşma. İş Mahkemelerinde bugün duruşmaya giren arkadaşlarımın hangisi ilk celsede hakimin kalkıp da taraflara sulh olmayı önerdiğini ya da usulen de olsa Aile Mahkemelerinin yaptığı gibi "taraflara sulh teklif edildi, kabul etmediler" cümlesini zabtına geçtiğini görmüştür? Varolduğunu kimse hatırlamıyor bile, kenara itilmiş ve kalmıştır. Peki, bu gelişmelerden sadece hakimler mi sorumludur? Hayır, kanımca bizler de sorumluyuz. Çünkü benim usul kanunuma göre dava boyunca aktif kişilik zaman zaman avukata zaman zaman da hakime düşer. Örneğin, davanın açılışı aşamasında aktiflik bendedir, eğer önüne açılmış bir dava sunmaz isen hakimin hiçbir ihtilafı çözmeye hakkı yoktur, elbette resen bakması gerektiği davalar hariç. Ben, bu aktiviteyi hiçbir şekilde salonda kullanmıyorum ve yasaya aykırı bir şekilde basitliği seçip hakime kendi aktivitemi sundum, yıllardır bu böyle devam ediyor. En azından bırakın sulhu ve uzlaşmayı genel anlamıyla aktiviteyi teslim etmenin cezasını bizler çekiyoruz ve çekeceğiz de. Nedir cezası? Kısaca değinmekte yarar var; eğer bizler o aktiviteyi kendi üstümüzde tutmuş olsaydık inanın, toplum üzerindeki saygınlığımız, toplum üzerindeki beğenimiz ve ekonomik itibarımız çok daha değişik olurdu. Buraya kadar söylediklerimizi özetlersek; biz yargı mensuplar hep birlikte mevcut kanunlarımızda varolan ve uzlaşmanın temelini teşkil eden, özünü teşkil eden sulh yöntemlerini kullanmaz bir yargı mensubuyuz!

Sulh olmamayı bir prensip haline getirmişiz, bunda avukat olarak bizim ne yararımız var? Ben düşündüm ve bulamadım, nasıl bunu bir özellik haline getirmişiz? Son derece basit; Ankara'da, memur kenti olması nedeniyle kiralar çok yüksek değildir ve sayın milletvekilleri oy kullanıp da kira bedeli artırımını zamanında yasalara yansıtmadığı için kira çözmek yargıya aittir ve bol miktarda kira davası vardır, son derece küçük kira farkları için davalar oluşmuştu, sonuçta geldi, bu kira davalarının çözümü matematiksel halde karar kılındı, Yargıtay da bunu benimsedi; enflasyon 3 yıl için kira parası enflasyon oranı ile çarpılır ve dava bitirilir. Biz, hiçbir müvekkilimize veya çok azına sulh yoluyla olayını çözmeyi önerdik, hep dosyaları elimize alıp mahkeme koridorlarına gittik. Buna ne vatandaşımız yatkındı ne de biz yatkındık, hakim de bu işe yatkın değildi çünkü bizi sulhe yönlendirmedi hem de Sulh Mahkemesi ismini taşıyan bir mahkemede hakimlik yapan kişi bizi sulhe yönlendirmedi, uyuşmazlığı dava yoluyla çözmeye kalktı, üstelik de dava ekonomisine katiyen riayet etmedi, iki rakamın birbiriyle çarpılması gereken kararında birde bilirkişi tuttu, hem zaman hem de paranın israfına yol açtı. Eğer bizim uzlaşma kültürümüz olsaydı, gerek vatandaş olarak gerek avukat olarak böylesi bir yargı yükünü doğurmaz ve toplumda bir huzursuzluğa neden olmazdık.

Görüldüğü gibi burada uzlaşma kültürü yalnız avukatta ve hakimde değil, yargı mensubunda değil aynı zamanda vatandaşta da yok! Bu bir problemdir, bu problemin belirli şekilde çözülmesi lazımdır. Ben "bir başka ülkede seni mahkemeye veririm, sürüm sürüm sürünürsün" diye yaygın bir deyimin olduğunu zannetmiyorum ama bende bu deyim var ve vatandaşım zevkle kullanıyor, "avukat tuttum" diyor. Ne ise bu "tutmanın" karşılığı, hiç hoşlanmadığım bir kelime ama "avukat tuttum, seni mahkemeye vereceğim, sürüm sürüm sürünürsün", bu bir mantıktır, bu mantığında belirli şekilde çözülmesi lazım. O çözülebilirse biz ancak uzlaşmaya taraftar insanlarla bir araya gelebiliriz ve uzlaşmayı çözmüş olabiliriz.

Genel kanunlarımızdaki sulhe ilişkin hükümleri kullanmaz iken Avukatlık Kanunu'nda bir değişiklik yaptık; hepimizin bildiği ya da bilmesi gerektiği, 35/a maddesini getirdik, Avukatlık Kanunu'na içine koyduk. Sanki varolan kanunlardaki sulhe ilişkin hükümleri uygularken birtakım problemlerimiz vardı, çözemedik de yeni bir maddeye ihtiyacımız varmışçasına bunu oluşturduk. 35/a neyi getirdi yeni olarak? İsterseniz ana başlıklarına bir bakalım; diyor ki "tarafların kendi iradeleriyle istem sonucu elde edebilecekleri konulara inhisar etmek kaydıyla Kanunun bu maddesinin uygulanacağı hüküm altına alınmıştır." Yani genel anlamıyla sulhun çerçevesi içindeki problemlerin çözümünde bu madde uygulanacaktır diyor, kabul. Genel anlamda sulhun, özellikle Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun sulhe ilişkin hükümlerin uygulamalarını sınırlayan, zaman açısından sınırlayan bir hükmü de bünyesinde içeriyor; diyor ki "bu Yasa ancak dava açılıncaya kadar ya da ilk duruşmaya kadar çözülür", duruşma geçerse ne

olacak? Kimin ne zararı var? Duruşma geçerse elbisemi değiştireceğim, 35/a denen elbiseyi giymeyeceğim, genel anlamda sulh dediğim elbiseyi giyeceğim. Böyle bir şansım varken, bu oynaklık bana yasalar tarafından tanınmışken neden kendi Yasamda beni sınırladılar, onu da anlamış değilim!

Burada, çok güzel bir hüküm de Yasaya kondu, o da "uzlaşma tutanağının icrâ kabiliyetinin olmasına ilişkin hükümdü". Üstelik bu hükme göre söz konusu belge harçtan da muaftı. Dikkatinizi çekmek isterim; harçtan muaf olan bu belge damga vergisinden muaf olmayacaktır, bir rakam içerdiği taktirde! Ancak bir başka sakıncayı da gündeme getirdi; sanki "asıllar" birbirlerine aşıkmışlar, birbirlerini görmeyi çok özlüyorlarmış gibi bu toplantılarda ve tutanakta "vekiller ile asılları" bir arada istedi Kanun. Halbuki genel anlamda sulhe ilişkin belgede, vekaletnamende açık hüküm varsa ve kendimi garantiye almak için aldığım özel talimatta bunu yazılı olarak elinden almışsam ben sulhumu müvekkilim olmadan, vekil eden olmadan imzalayabiliyorum. Bir sınırlama getirdi, vekile edeni getir. Vekil edenim yurtdışı bir firma ise ne yapacağım? Adam niye bana ücret ödesin ve bir imza atmak için yanıma gelsin? Neresi ekonomik bunun? Ve neresi uygulanır? Bu bilgiyi birde kalkıp taslak ile değerlendirdiğimizde ben son taslağa ulaşamadım, o bende yok, eğer yanlışım varsa ne olur, devam etmeden hemen düzelt; halbuki taslakta dediler ki, "bu da bir ilam niteliğindedir". Şimdi orayı Güneş düzeltti; farkındayım işaretinin, harç ve damgadan da muaftır, ben damga ödeyeceğim Avukatlık Yasasında, öbür yasada damga ödemeyeceğim, parasal açıdan ben geri kalmışım. Artı, ben Avukatlık Yasasında asılımı yanımda getireceğim, orada asıl yanında gelmeyecek. Eğer asılı yanımda getiremeyeceksem niye 35/a'ya sığınacağım? Bu sefer gideceğim, genel hükümlerdeki sulhe sığınacağım.

Kısacası, bizi 35/a ile hukuk alanında yazılı kural olarak bir yardımda bulundukları söylediler ama gerçek anlamda bir yardımda bulunulduğunu ben zannetmiyorum. Üstelik, bu konuya ilişkin olarak çıkartılan yönetmelikte de hareketlerimizi sınırlayacak hükümlerde yer almaktadır, onları değiştirmek her zaman için mümkün ama bir tanesini söylemekte yarar var; bu, tutulan tutanaklar iki tane orijinal, diğerleri bizim imzamızla verilecek yani ben müvekkilime, kendi imzamla onayladığım uzlaşma tutanağını vereceğim. Benim "aslı gibidir" demek yetkim Avukatlık Kanunu'ndan geliyor ve hangi mercilerde ve hangi şartlarda vereceğim belli, söz konusu 35/a'nın yasa maddesinde böyle bir düzenleme de yok, yönetmelikle böyle bir düzenleme getirilip Yasa'nın hükümlerinin dışına çıkılması ise herhalde pek doğru bir davranış olmasa gerekir.

35/a henüz yerleşmeden ya da yerleşmesi için meslek kuruluşlarımın herhangi bir çabası olmadan biz bu kez, "Ceza'daki uzlaşmayla" karşı karşıya kaldık; Ceza Kanunu'nda ve Ceza Usul'de yapılan değişikliklerle bir "uzlaşma kurumu" gündeme getirildi, gerçek anlamda bir kurumdu ve bu kurum gündeme getirilirken yasa koyucu benim mesleğime bir onur bahşetti, "bu işi ancak sen yaparsın" dedi, bu bir ekonomik çıkardı, bu aynı zamanda bir meslek onuruydu. Ancak biz bu

meslek onurunu yaşatmasını da bilemedik! Çünkü uzlaşmaya ilişkin değişiklik yani ceza kanunlarına yani Türk Ceza Kanununa ve Ceza Muhakemeleri Kanununda yapıldığı aşamada elimizde uzlaştırıcı avukat, yasanın deyimiyle "uzlaştırıcı avukat" yoktu. Olması içinde öyle çok büyük bir gayrete de girmedik. Uzlaştırıcı avukat, avukatlık bilgisinin yanı sıra uzlaştırmanın en önemli hükümlerinden olan "müzakere tekniklerini" bilmek zorundadır. Bu, benim mesleğimin meslek bilgisi değildir, bu apayrı bir bilgidir. Hatta bu konu o kadar detaylanmıştı ki, uzlaşma odasının büyüklüğü, kullanılacak masanın şekli, yer, müzik yapılacaksa yayınlanacak müziğin türü, ikram edilecek içkinin niteliği bile, kullanılacak boyanın, sıvanın şekli bile oturulmuş, yazılmış, çizilmiş haldedir. Bütün bunlardan vazgeçtim; müzakere tekniklerinin temek ilkeleri olan ve tüm Avrupa'da 20-40 saat içinde anlatılan ana, bazı bilgileri bile biz vermedik ve bir uzlaştırıcı avukat tipi yaratmadık. Bu arada sayın Yargıtay böylesi bir değişikliğin çıkacağının farkında olduğu için elinde uzlaştırma konusunda gelecek olan tüm davaları tuttu, Kanun çıkar çıkmazda yerel mahkemeleri uzlaşma dosyalarıyla başını haşır neşir etti, boğdu. Yerel mahkeme, elindeki kararı vermek zorunda, Baro kendisine yardım edemiyor, uzlaştırmacı avukatı yok, yetiştiremiyor, yerel mahkemenin işine de gelmiyor. Bu sefer yerel mahkeme, kendisine has bir yol çizdi; taraflara uzlaşma isteyip, istemediğini sordu, istemediyse zaten eski hükmü verdi ve bitirdi, eğer istemiş ise uzlaşmanın prosedürüne uymak yerine tarafları "şikayetten vazgeçme" yoluna iteledi. Taraf avukatı olarak itiraz ettiğimizde bile kaile almadı, amacı, dosyasını bitirebilmekti. Onun için tarafların uzlaşmasının üstünde ister uzlaşma zaptı yazsın, istersen şikayetten vazgeçme yazsın sonuç olarak yerel mahkeme amacını ulaşmıştı. Böylesi bir yoğunlukta uzlaşma bizim mahkemelerimizde tutmadı.

Bu yasanın bence en önemli yeri avukat ağırlıklı bir yasaydı, "Uzlaştırmacı" mutlaka avukat olacaktı. Nedendir bilinmez, buna karşı konuldu hatta öyle karşı konuldu ki, şu salonda yapılan ve bir savcı kardeşimizle, bir hakim kardeşimizin katıldığı bir toplantıda onlar bu maddenin kalkmasını istediklerini beyan ettiler, şu salonda beyan ettiler! Benim konuğum olarak da beyan ettiler ve bunun gerekçesini de evelemeden gevelemeden söylediler, "bu zabıtları yani uzlaşma zabıtlarını biz görmek ve kontrol etmek istiyoruz" dediler, niye? Efendim, sanığın haklarını koruyacaklarmış; bu özünde benim mesleğime yapılan bir hakaretti! Böylesi bir oluşum genişledi ve genişledi, Ceza Kanunu'nda yapılan değişiklikte bu kez, avukata verilen bu onur, bu imtiyaz ortadan kaldırıldı, ne oldu? Savcı ağırlıklı, savcı odak noktalı bir "ceza uzlaşma" gündeme getirildi. Sayın savcım bundan böyle uzlaşmayı kendi yapacak! Düşünebiliyor musunuz tek savcılı bir yerleşim yerindesiniz, savcı bey sabahleyin uzlaştırmacı olarak masaya oturacak ve öğleden sonra ise eğer uzlaşma sağlanamazsa öğleden sonra ise savcı olarak oturacaktır? Sav süren, iddia eden kişi olacak. Hani uzlaşmanın gizliliği? Hani uzlaştırıcının tarafsızlığı? Hani uzlaştırmadaki konuların bir başka yerde delil olmayacağı özelliği? Nerede kaldı? Sabahki konuşmaları bu kişinin beyninden sil-

meye herhangi bir şansınız var mı? Olmadığına göre bunu gündeme taşıyacaktır ve yapacağı yargılamada bunu kullanacaktır. Zaten açıkça da söylüyorlar; eğer diyorlar Ceza'daki eski düzenlemede varolan, "suçu kabul ediyor musun?" cümlesi ki, yeni düzenlemede kaldırıldı, devam etseydi biz bunun psikolojik baskısı altında kalırdık diyorlar.

Özde söylediğim gibi Ceza'da yapılan bu değişikliklerle savcı ağırlı bir uygulama gündeme gelmiştir ve savcı ağırlıklı bu uygulama ile birlikte avukat yerine "hukukçu" kavramı gelmiştir. Ben bu hukukçu kavramını önce hukuk fakültesi mezunu olarak değerlendirdim, ta ki, elime Yönetmelik geçinceye kadar, aa, birde baktım ki, neredeyse inşaat fakültesinde okurken bir saat iş hukuku alan kişiyi de neredeyse hukukçu sayacaklar. Ve bu kişilere bunu verdiler. Üstelik bunların tayini savcı tarafından yapılacak, bunlara ödenecek parayı savcı tayin edecek, bunlarla bütün uzlaşma boyunca savcı görüşme hakkına sahip olacak ve bütün bu görüşmeler aşamasında savcı talimat verme hakkına sahip olacak. Hangi uzlaşma kriterinde var bunlar? Buna uzlaşma demek mümkün mü? Bence hayır! Tabii, bütün bu şeyi yaşarken birde baktık ki, "hukuk uyuşmazlıklarından arabuluculuk kanun tasarısı" diye bir tasarısı ile karşılaştık.

AV. GÜNEŞ GÜRSELER - TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ - Sevgili Ender, istersen oraya bir Hocam girsin, ikinci turda devam edelim çünkü bir 25 dakika oldu,

AV. ENDER DEDEAĞAÇ _ Peki, son bir paragraf söyleyeyim, orayı atlıyorum, onu Mustafa Hoca'ya bıraktık; peki, nedir problem? Bence problem, bizim problemimiz, bize uzlaşmacı diye takdim edilen kişilerin ya da meslek gruplarının önüne geçebilmek yani onlarla rekabet edebilmek. Yasal şanslarımızı kaybettik! O halde mücadele şansımızı kullanmak zorundayız. Bu durumda iki tane insanı eğitmek ihtiyacım var; bunlardan biri, tarafın avukatı olarak arabulucu toplantılarına katılacak olan kişi ne olacaktır, iki, toplantıyı yönetecek kişinin eğitimi ne olacaktır. Eğer bu konuşmayı ben 10 güne evvel yapmış olsaydım, bu başka mesleklerden gelen kişilerin uzlaşmada ağırlık kazanmasını bir rekabet unsuru olarak görebilirdim ve hatta kendi Meslek Odamın başarısızlığı olarak nitelendirebilirdim. Ancak son günlerdeki gelişmelerden ötürü ben biraz endişe duyuyorum. Yargıyı sevmiyorlar kardeşlerim! Ve bizi çok horluyorlar. Bir şekilde kendi onurumuzu korumak zorundayız ve bu değişiklik, bu başkalarının da uzlaşmaya dahil olmasını istemek bir rekabetin ötesinde alternatif uyuşmazlık çözüm yolları yerine, "alternatif yargı yolları" mı aranıyor sorusunu benim beynime getiriyor! Günahı bana ait, ben bu sorunun acısıyla, endişesiyle 1 hafta, 10 gündür kıvranıyorum, biraz da siz kıvranın! Teşekkür ederim.

AV. GÜNEŞ GÜRSELER - TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ - Sevgili Ender Dedeağaç'a teşekkür ediyoruz. O'nun konuşmasıyla Türkiye'deki uzlaşma, arabuluculuk ya da uyuşmazlıklara alternatif çözüm yollarının gelişimini, Avu-

katlık Yasası'ndaki 35/a ile kazanılan ve genel olarak işlemeyen düzenlemeyi, daha sonra Ceza yargılamasında getirilen düzenlemeleri gördük. Tam hukuk uyuşmazlıklarındaki bölüme gelmişti, Hocamızla devam edelim, sonra hem ikinci turda hem sorulara yanıtlarda kendisinden bu konudaki görüşlerini de alacağız. Başkent Üniversitesi Öğretim Üyesi Yardımcı Doçent Doktor Mustafa Özbek, buyurun Hocam,

YRD. DOÇ. DR. MUSTAFA ÖZBEK - Teşekkür ederim Başkanım. Sayın Başkanım, değerli meslektaşlarım, saygıdeğer konuklar, hepinizi saygılarımla selamlıyorum.

Sayın Dedeağaç, her zamanki gibi çok çarpıcı ve güzel bir konuşma yaptı. Bu Panelden önce biz, Avukat Hakları Merkezindeki arkadaşlarımızla, Arabuluculuk Kanunu Tasarısına girmeden önce, çok kısaca arabuluculuğa da değinelim demiştik. O sebeple kısaca, sizi sıkmadan, arabuluculuğa da biraz değinmek istiyorum. Öncelikle değerli meslektaşlarım, "mücadeleci uyuşmazlık çözümü" dediğimiz "kazan-kaybet" anlayışına dayalı uyuşmazlık çözüm modeli olan "dava yolu", bizim bildiğimiz geleneksel çözüm yolu olarak kaynaklarda, literatürde anılmaktadır. Ancak zaman geçtikçe bu kazan-kaybet anlayışına dayalı modelin tarafların beklentilerini karşılamadığı ortaya çıkmıştır ve gerek uygulamacılar gerek doktrin tarafından, "kazan-kazan" anlayışına dayalı yeni bir uyuşmazlık çözüm modelinin geliştirilmesi düşünülmüştür.

Bu noktada, alternatif uyuşmazlık çözümünün temelinde birçok doktrinel akım yatar. Bunlardan en önemlisi de "adalete erişim akımıdır". Tek bir cümleyle bu akım şunu amaçlar: "Kişilerin, adalete erişimlerinin önündeki hukukî, usûlî ve ekonomik engellerin ortadan kaldırılması ve adalete daha kolay erişiminin sağlanması". Bu bağlamda adalete erişim, sadece yargıya erişim değildir. Bilgiye erişim, adalete erişimdir. Basit, çabuk, ekonomik ve ucuz yargılama usullerine erişim, adalete erişimdir. Mahkeme dışındaki alternatif uyuşmazlık çözüm yollarına erişim, adalete erişimdir. İşte bu teorik yapı içinde alternatif uyuşmazlık çözüm yolları gelişmeye başlamıştır. Hiç kuşkusuz, alternatif uyuşmazlık çözümünün gelişimi Amerika'ya endeksli değildir. Bu konuda kesinlikle Sayın Dedeağaç'a katılıyorum. Her hukuk sistemine baktığımızda, Roma Hukukuna, işte kendisinin de örnek verdiği diğer hukuk sistemlerine baktığımızda, aslında ADR modellerini görmekteyiz. Hatta tahkimde Roma hukukundan esinlenen Kanonik hukukta "a*rbitrar*" dedikleri hakem, ilk ortaya çıktığında aslında hüküm veren bir hakem değildir. Prof.Dr. Yavuz Alangoya'nın 1973 yılında yayımlanan, "Tahkimin Niteliği ve Denetlenmesi" adlı kitabında bunun tarihçesi çok güzel özetlenmiştir. Kanonik hukukta *arbitrar*, ilk önce arabuluculukla gelişmeye başlamıştır. Taraflar arasında uyuşmazlığı uzlaşmayla çözen, bizim "*conciliator*" veya "*mediator*" dediğimiz "uzlaştırıcı" veya "arabulucu"dur. Daha sonra bu "*arbiter"e* hakem yetkisi verilmiştir. Yani yargılama yapıp hüküm verme yetkisi tanınmıştır. Ondan sonra da giderek yargı yetkisiyle donatılmıştır. Bunun gibi orta çağda İsviçre ve

Almanya'da da hakemin asıl işlevi, mahkemeler gibi uyuşmazlık hakkında yargılama yaparak tarafları bağlayıcı bir hüküm vermek değil, uzlaştırmak olmuştur.

Türk hukukuna baktığımızda, gene değerli meslektaşım özetledi, benim de her zaman savunduğum gibi, şüphesiz bizim de geçmişimizde çok köklü bir uzlaşma kültürü vardır. İşte, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun yürürlükten kaldırılan "sulh teşebbüsü" buna örnekti. Aslında oradaki düzenleme, aile işlerinde, boşanma davalarında aile arabuluculuğudur. Fevkalâde isabetli bir düzenlemeydi. 1963 yılının Meclis tutanaklarını okudum. Faydasız bulunduğu için kaldırılan bu düzenlemenin önemsiz görülmesi, 1942 yılında yayımlanan bir makalede eleştirilmiştir. Âkil Önder adlı rahmetli bir hâkimin Adalet Dergisi'nde yayımlanan makalesinde, bu kurumun ne kadar başarılı ile uygulandığının açık delillerini bulmak mümkündür.

Peki, benim doktora tezimde Amerika'ya dayandırdığım nedir? Alternatif Uyuşmazlık Çözümünün doğuşu mu? Değil! Benim orada dayandırdığım; alternatif uyuşmazlık çözümünün 21. yüzyıl yargı örgütüne entegre olma şeklidir. Ünlü bir yazar makalesinin başlığında şöyle diyor: "*An ancient model for a new inspiration*"; "yeni bir ilham için eski bir model". Veciz bir tanımlama! O halde alternatif uyuşmazlık çözümü elbette ki, salt Amerika'da doğmuş ve gelişmiş değil; ama bugün Anglo-Amerikan Hukuku, Kıta Avrupası Hukukuna, hatta oradan gene Kıta Avrupa Hukuku ailesine dahil Japonya'ya kadar, Batı'dan başlarsak Kuzey Amerika, Avrupa, İran, İsrail, Çin, Hindistan, Kore ve Japonya'ya kadar gittiğimizde, ADR'nin yargı örgütüne bir medenî usûl hukuku kurumu olarak girmesi Amerika'dan kaynaklanmıştır.

1970 yılında Amerika Barolar Birliğinin öncülüğünde, "kamusal adalet sisteminin tatminsizliklerinin sebepleri" adlı ulusal bir sempozyum yapılmıştır. Bu sempozyumda, Harvard Üniversitesi'nin eski dekan yardımcısı Frank Sander bir tebliği sunmuştur. O tebliğde Sunder'in ortaya attığı görüş, 21. yüzyıl yargı örgütüne âdeta yeniden şekil vermiştir. Sander, çok kısaca şunu özetlemektedir: Mahkemeye giren bir kişi, uyuşmazlığın tarafıdır ve bu kişiye, uyuşmazlığın çözüm yolu olarak sadece dava yolu sunulmamalıdır. Bu kişinin uyuşmazlığı, mahkemedeki uzman personel tarafından önce bir tahlil edilmelidir. Bu uyuşmazlığa en uygun uyuşmazlık çözüm yolunun ne olduğu belirlenmeli, ondan sonra bu kişi o yola kanalize edilmelidir. Böylece bugün artık Amerika ve Avrupa'da, klasik anlamda mahkeme anlayışı terk edilmiştir. Bugün Amerika ve Avrupa'da dar anlamda mahkemeler değil, "uyuşmazlık çözüm merkezleri" vardır. Buna Anglo-Amerikan hukuk doktrininde "*multi-door courthouses*" diyorlar; yani "çok seçenekli adliye" demektir bu. O halde adliyeye giren bir kişi, halen bizde olduğu gibi tek bir seçenekle karşılaşmamalıdır. Uyuşmazlık mutlaka Sulh Hukuk, Asliye Hukuk veya görev ayırımına göre diğer bir mahkemeye yönlendirilmemelidir. Ne yapılmalıdır? Bu konuda eğitimli bir arabulucu avukata yönlendirilmeli, arabulucu avukat, o kişinin uyuşmazlığını tahlil etmeli ve hangi uyuşmazlık çözüm

yoluna uygunsa, öncelikle alternatif çözüm yolları esas olmak üzere, o kişiyi bu yollara kanalize etmelidir.

Alternatif uyuşmazlık çözümü dediğimizde, son yıllara kadar sadece hukukumuzda anlaşılan "tahkim" idi; ancak bugün memnuniyet verici bir gelişme olarak, artık ADR'nin tahkimden ibaret olmadığı, bunun "müzakere, arabuluculuk, ön tarafsız değerlendirme, kısa yargılama, uzlaşma haftası" gibi, çok çeşitli yöntemleri içinde barındırdığı bilinmektedir. Bu yöntemler içinde en çok uygulanılanı, müzakere ve arabuluculuktur.

Müzakere, tarafların yüz yüze görüşmesidir. Bu görüşmede taraflar doğrudan görüşebileceği gibi, avukatlarıyla birlikte de görüşebilirler; ama burada, tarafsız bir üçüncü kişiyi kolaylaştırıcı olarak yer almaz. İşte, Avukatlık Kanunu'nun 35/A maddesindeki alternatif uyuşmazlık çözüm yolu müzakeredir; yani bizim "sulh" diye bildiğimiz yoldur. Buna karşılık arabuluculuk farklıdır. Arabuluculukta taraflar arasındaki müzakereleri yönetmek, müzakereleri kolaylaştırmak, tarafların kendi çözümlerini bulmalarına yardımcı olmak maksadıyla, sistematik müzakere tekniklerini ve metotlarını uygulayan, eğitimli, bağımsız, tarafsız bir üçüncü kişi vardır. Taraflar bu üçüncü kişinin huzurunda uyuşmazlıklarını müzakere ederek, kendileri çözmeye çalışırlar.

En çok uygulanan ADR yolu diyebileceğimiz arabuluculuğun temel faydaları nelerdir? Bir defa arabuluculuk, ekonomiktir değerli meslektaşlarım. Hem dava hem tahkim yoluyla mukayese ettiğimizde, arabuluculuk masrafsız ve ucuzdur. Çok daha kısa sürede bitirilir. Bugün Amerika'da veya Avrupa'da, saatlerle ifade edilen arabuluculuk oturumları yapılmaktadır. Arabuluculuk tercihen 1 günde, olmadığı taktirde 2-3 günde bitirilebilmektedir.

Arabuluculuğun sunduğu diğer bir avantaj, "gizliliktir". Yargılama alenidir. Bu bir güvencedir aslında. Keyfiliğe kaşı taraflara tanınmış, adil yargılanma hakkının bir unsurudur; ama alenilik, bazen doğasında bir takım dezavantajlar taşır. Örneğin aile uyuşmazlıklarında taraflar, aile sırlarının ifşâ edilmesini istemeyebilir Ticarî uyuşmazlıklarda, marka-patent uyuşmazlıklarında, bazı ceza davalarında taraflar, uyuşmazlık konusunun üçüncü kişilerce öğrenilmesini istemeyebilir. İşte o noktada alternatif uyuşmazlık çözümü önemli bir avantaj sunar. Çünkü alternatif uyuşmazlık çözümünde kural, gizliliktir.

"Alternatif uyuşmazlık çözümünde tarafların mutlaka yapıcı bir düşünce tarzına sahip olması gerekir" şeklindeki görüş bir yanılgıdır değerli konuklar. Burada doğru olan; arabulucunun tarafları uzlaşmaya dayalı çözümün avantajları, faydaları, üstünlükleri konusunda ikna etmesidir. Tecrübeli ve eğitimli arabulucular, tarafların uzlaşma önündeki inadının, aslında onların uzlaşma konusunda olgunlaştığının bir göstergesi olduğunu belirtmektedirler. Dolayısıyla birçok uyuşmazlıkta taraflar, her ne kadar inatçılık yapsalar da, önlerine dava yoluna nazaran daha iyi bir seçenek koyulduğunda, eninde sonunda ısrarcı olmaz ve dava yoluna

gitmektense o uzlaşma seçeneğini tercih ederler.

Alternatif uyuşmazlık çözümünün diğer bir faydası, "taraflar arasındaki ilişkilerin korunmasıdır" . Dava yoluna gidildiği zaman tarafların arasındaki ilişkiler iyice yıpranır, zarar görür. Muhakemenin kelime anlamı konusunda, Nurullah Kunter'in Ceza Muhakemesi Hukuku kitabının girişinde çok güzel bir tanımı vardır. Muhakeme, "yarmak" demektir. Biz dava açtığımızda muhakemeye tâbiiyiz. Bu hukuk veya ceza muhakemesi olabilir. Mahkeme, uyuşmazlığı kesip atar, adeta kılıçla yarar. Mahkemenin tarafları uzlaştırmak gibi asli bir amacı yoktur. Dolayısıyla taraflar arasındaki ilişkiler devamlılık arz eden ilişkilerse, bu ilişkiyi kesip attığınızda, ortadan bıçakla kestiğinizde, artık bir daha taraflar birbirlerinin yüzüne bakamazlar. İşte, ADR'de bunun aksini görmekteyiz. Taraflar arasında aile ilişkisi olabilir, ticari ilişkiler olabilir veya benzeri ilişkiler olabilir. Bu gibi süreklilik arz eden ilişkiler varsa, müzakereye dayalı uyuşmazlık çözüm yolu o uyuşmalığı kesip atmaz. Onun yerine bu ilişkileri onararak çözmeye gayret eder.

Son olarak değinebileceğimiz diğer bir fayda, arabuluculuk ve diğer ADR yöntemlerinin esnek olmasıdır. Muhakeme, usul kurallarıyla şekillenmiştir. Yargılamaya egemen olan katı usul kuralları vardır. Hâkim de avukat da bu kurallarla bağlıdır. Oysa arabuluculuk ve diğer çözüm yollarında taraflar, usul kurallarını kendileri ihdas edebilirler.

Alternatif uyuşmazlık çözümüne ilişkin gelişmelere baktığımızda, aslında Avukatlık Kanunu'nun 35/A maddesinden daha önce avukatlık mesleğine alternatif uyuşmazlık çözümünü kazandıran, Avukatlık Kanunu'nun 1 ve 2. maddelerinde belirtilen "avukatlığın amacıdır". Avukatlık Kanunu'nun 1. maddesine göre avukatlık bir kamu hizmeti olup, 2. maddesine göre avukatlığın amacı, "hukuki münasabetlerin düzenlenmesini, her türlü hukuki mesele ve anlaşmazlıkların adalet ve hakkaniyete uygun olarak çözümlenmesini ve hukuk kurallarının tam olarak uygulanmasını her derecede yargı organları, hakemler, resmi ve özel kişi, kurul ve kurumlar nezdinde sağlamaktır". O halde avukatlık demek, sadece müvekkilin haklarını yargı organları önünde savunan ve koruyan kişi demek değildir. Avukat aynı zamanda, kendisine "her türlü hukuki uyuşmazlığı adalet ve hakkaniyete uygun olarak çözme görevi verilmiş kişidir". O halde arabuluculuk ve diğer alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri avukatlık mesleğinin özünde vardır. Avukatlık Kanunu'nun 35/A maddesi ile avukatlığa verilen sadece sulh, müzakere, uzlaşma; yani az önce söylediğim *negotiation* dediğimiz yöntemdir. Halbuki tahkim, arabuluculuk, ön tarafsız değerlendirme, kısa yargılama gibi diğer alternatif uyuşmazlık çözüm yolları da, Avukatlık Kanunu'nun 1. maddesine baktığımızda, avukatların doğal görevlerinden biridir.

Değerli meslektaşlarım; bu çok genel açıklamalar çerçevesinde Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Tasarısına baktığımızda, Tasarının genel gerekçesinde, az önce anlattığım, dünyada egemen olan teorik düşüncelerin

hâkim olduğunu görüyoruz. Genel gerekçede açıkça, bu Tasarının, kişilerin adalete erişiminin kolaylaştırılması sebebiyle hazırlandığı, alternatif uyuşmazlık çözümünün yargıya bir alternatif olmadığı, onun *surrogatı* olmadığı, onunla rekabet içinde olmadığı; yani "*ikame bir yargı*" teşkil etmediği vurgulanmıştır. O halde nedir alternatif uyuşmazlık çözümü? Mahkemelerde görülen dava yoluna ilave bir uyuşmazlık çözümüdür, bir seçenektir; ama asla bir "ikame yargı" değildir.

Arabuluculuk Kanunu Tasarısına baktığımızda, arabulucu ve arabuluculuk kavramlarının tanımlandığını görmekteyiz. Tasarının 1. maddesinde, bu Kanunun hangi uyuşmazlıklarda uygulanacağı tanımlanmıştır. Az önce değerli meslektaşımız da, Sayın Başkanım da bunu okudu. Burada "yabancılık unsuru taşıyan" kriteri, daha önceki tasarı metninde yoktu. Bu yönde ileri sürülen görüşler kabul edilerek, yabancılık unsuru taşıyan uyuşmazlıklar da isabetli bir şekilde Tasarıya dahil edildi. Şimdi aynen o cümleyi okumak istiyorum: "Bu kanun, yabancılık unsuru taşıyanlar da dahil olmak üzere ancak tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri iş veya işlemlerden doğan özel hukuk uyuşmazlıklarında uygulanır."

O halde hangi uyuşmazlıklarda arabuluculuğa gideceğiz? Bu kriteri aslında biz biliyoruz değerli meslektaşlarım. Nereden biliyoruz? İşte, Avukatlık Kanunu'nun 35/A maddesinde bunun benzeri var. Hukuku Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun tahkime ilişkin 518. maddesinde, gene Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısının 412. maddesinde bu kriter var. Ne demektir bu kriter? Tarafların üzerinde sulh, kabul, feragat olabileceği uyuşmazlıklar, serbest tasarruf edilen uyuşmazlıklardır. O halde bunlarda arabuluculuğa gidilebilir; ama bunu tahkim ile aynı şekilde yorumlamamak gerekir. Çünkü, tahkime ilişkin Yargıtay'ın içtihatlarını biliyorsunuz. Yargıtay bu konuda daraltıcı bir yorum yapmakta ve çeşitli kararlarında değişmekle beraber, zaman zaman bu kararlar, tahkimi belli uyuşmazlıklarla sınırlamakta. Ama arabuluculuk bağlayıcı bir yöntem olmadığı için, arabulucu bağlayıcı bir karar vermediği için, örneğin Kat Mülkiyetinden doğan uyuşmazlıklarda, kiracı-kiralayan arasındaki uyuşmazlıklarda, iş-işveren arasındaki uyuşmazlıklarda, aile uyuşmazlıklarında, taşınmazlar üzerindeki ayni haklara ilişkin uyuşmazlıklarda, kanımca arabuluculuğa başvurulması mümkün olmalıdır. Dolayısıyla bu madde, tahkime elverişlilik kıstasından geniş yorumlanmalıdır.

Değerli meslektaşlarım Arabuluculuk Kanunu Tasarısında, "iş veya işlemlerden doğan özel hukuk uyuşmazlıkları" deniyor. Ben bu ibarenin çok isabetli olmadığı kanısındayım. Bunun sebebi de şu: 5235 sayılı Mahkemeler Teşkilatı Kanunumuz var biliyorsunuz. Bu Kanunun 6. maddesinde "Hukuk Mahkemelerinin Görevi" düzenleniyor. Orada "iş", "dava" ve "işler" kelimeleri var. "Dava" ile kastedilen, çekişmeli yargıya ilişkin işlerdir. "İşler" ile kastedilen, nizasız kaza dediğimiz çekişmesiz yargı işleridir. Oysa çekişmesiz yargı işlerinde arabuluculuk uygulanmaz; çünkü bu işler kamu düzenine yöneliktir. Tarafların üzerinde serbest tasarruf etmesi mümkün değildir. Peki, burada benim önerim ne? Hemen

onu da arz edeyim. Zira alternatifi olmayan bir eleştiri getirmek doğru değildir. Benim önerim; yeni MÖHUK'ta bu konuda gayet güzel bir cümle kullanılmış. Burada "tarafların üzerinde serbest tasarruf edebilecekleri işlem ve ilişkilerden doğan hukuk uyuşmazlıkları" demek kanımca herhangi bir kavram karmaşasına meydan vermeyecek bir düzenleme olur.

Buna ilaveten, bu madde gene şu bakımdan çok önemlidir: "Aile arabuluculuğu". Aile arabuluculuğu fevkalâde önemli bir arabuluculuk dalıdır. Hukukumuzda fazla uygulanmamaktadır. Zira henüz gelişmemiştir ne yazık ki. Halbuki aile uyuşmazlıkları, arabuluculuğa en müsait uyuşmazlıklardır, üstelik yasal dayanağı da vardır. Pozitif hukukumuzda aile arabuluculuğunun çok sağlam ve açık yasal dayanağı vardır. Örneğin Aile Mahkemeleri Kanunu'nun 6 ve 7. maddelerine göre aile mahkemesi, görev alanına giren konularda, evlilik birliğinden doğan yükümlülükleri konusunda eşleri uyararak, gerektiğinde uzlaştırmaya ve bu konuda, 5. maddeye göre atanan uzmanların görevlendirilmesine karar verebilir. Aynı şekilde Medeni Kanunu'nun 195. maddesine göre hâkim, eşleri yükümlülükleri konusunda uyarır; onları uzlaştırmaya çalışır ve eşlerin ortak rızası ile uzman kişilerin, yani arabulucuların yardımını isteyebilir.

Tüm bu maddelere dayanarak, kanımca niteliğine aykırı düşmedikçe Arabuluculuk Kanunu Tasarısının hükümleri, aile arabuluculuğuna da uygulanmalıdır; ama "niteliğine aykırı düşmedikçe" cümlesinin altını çiziyorum. Örneğin, uzlaşma belgesinin ilâm hükmünde olması, işin niteliğine aykırı düşeceği için, aile arabuluculuğunda uygulanmayacaktır; ama Arabuluculuk Kanunu Tasarısı bu anlamda daha özel olduğu için, arabuluculuğun usul ve esasları mutlaka uygulanmalıdır.

Arabuluculuk Kanunu Tasarısı yasalaştığı zaman arabuluculuğa nasıl başvurulacak? Çok seri biçimde ona da değinmek istiyorum değerli meslektaşlarım. Arabuluculuğa başvuru usulünü düzenlerken, sadece Arabuluculuk Kanunu Tasarısına bakmak yeterli değildir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısının ilgili hükümlerine de bakmamız gerekir. İkisini bir bütün olarak değerlendirmemiz gerekir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısında yeni bir aşama geliyor. Fevkalâde önem verdiğim, çok yararlı olacağına inandığım bir aşama bu. Dünyadaki birçok modern hukuk sisteminde bu var; "ön inceleme aşaması". Ön inceleme aşaması, Tasarının 142. maddesinde düzenleniyor. Nedir ön inceleme aşaması? Mahkeme ne yapar bu ön inceleme aşamasında? Mahkeme ön incelemede öncelikle dava şartlarını ve ilk itirazları inceler ve bunu dosya üzerinden yapabilir. Bunun ardından isterse tarafları dinleyebilir ve uyuşmazlık konularını tam olarak belirler. Hazırlık işlemleriyle tarafların delillerini sunmaları için gereken işlemleri yapar. Tarafların üzerinde serbest tasarruf edebileceği davalarda onları sulhe ve arabuluculuğa teşvik eder ve bu hususları duruşma tutanağına, ön inceleme duruşma tutanağına geçirir. O halde bu aşamanın büyük önemi var. Bugün sıkıntı duyduğumuz çok önemli bir sorunu aşacağız. Artık taraflar ve hâkim ilk

duruşmaya hazırlıklı çıkacaklar. Dolayısıyla ön inceleme aşaması fevkalâde yararlı olacaktır. Bu sayede uyuşmazlık konuları ayıklanacaktır. Artık tahkikat, sadece ihtilaflı konular üzerinde yürüyecek, lüzumsuz konularda delil toplanmayacak ve en önemlisi, bu yeni yargılama kesitinin en önemli işlevi de hâkim tarafları sulhe ve arabuluculuğa teşvik edebilecektir.

Burada, hem arabuluculuğun hem yargılamanın daha sonra hızlı ve sağlıklı işlemesi ve tarafların sadece ihtilaflı konulara eğilmesi bakımından, tarafların anlaştıkları veya anlaşamadıkları hususların tespiti büyük önem taşıyacaktır. İşte bu noktada hâkime çok önemli bir işlev verilmiştir değerli meslektaşlarım: Tasarıya göre hâkimin tarafları uzlaşma veya arabuluculuğa teşviki artık zorunludur. Tasarı bu haliyle yasalaşırsa, hâkim mutlaka tarafları uzlaşmaya teşvik etmek zorunda; ama taraflar, arabuluculuk davetine, teklifine red cevabı verirse, o takdirde arabuluculuğa başvurmak zorunlu değildir. Demek ki zorunlu olan sadece teşviktir.

Peki bu teşvik ne demektir? Bugünkü gibi tarafların şeklen teşviki midir? İşte aile mahkemelerindeki uygulamayı değerli meslektaşımız da, Sayın Dedeağaç da çok haklı olarak vurguladı. Duruşma tutanağına şeklen; "taraflara uzlaşmak isteyip istemedikleri soruldu, istemedikleri açıklandı, duruşmaya devam edildi" yazılması teşvik midir? Hayır, bu teşvik değildir! Bu yasak savmaktır. Teşvik ne demektir? Teşvik, "tarafların aydınlatılması" demektir. biz buna Medenî Hukukta "aydınlatılmış irade" diyoruz. Taraflar arabuluculuğun ne olduğu, hukuki etkileri, sonuçları, faydaları gibi konularda tam olarak aydınlatılmalıdır.

Bu bilgilendirmeyi hâkim nasıl yapacaktır? İşte bu noktada, kanunda yazmamakla beraber benim yorum yoluyla getirdiğim bir usul kesitinin daha devreye girmesi gerekir kanımca. Hâkim bu konuda eğitimli bir arabulucu avukatın huzurunda, tarafların aydınlatılması için bir toplantı yapılmasına, bir bilgilendirme toplantısı yapılmasına karar verebilmelidir. Dayanağımız nedir? Dayanağımız, Avrupa Birliği Arabuluculuk Yönergesinin 5. maddesidir. Bu maddede açıkça, üye ülkelerin mahkemelerine bu yetki verilmiştir ve kanımca hâkimin "aydınlatma ödevi" de, tarafları bir arabulucu avukatın huzurunda toplanmaya yönlendirme yetkisini vermektedir. Hâkim tarafları arabuluculuğa yönlendirir ve taraflar da bunu kabul ederse veya hâkimin teşvikine gerek kalmadan taraflardan biri bunu teklif ederse ya da her iki taraf arabuluculuğa başvurmayı birlikte teklif ederse, bu taktirde hâkim bir ara kararı verecektir. Bakın daha ilk duruşmaya başlamadık. Daha duruşmaya girmedik, tahkikata başlamadık. Henüz ön inceleme aşamasındayız. Hâkim, "davanın arabuluculuğa gönderilmesi" şeklinde bir ara kararı verecek ve yargılamayı erteleyecektir. O halde, Frank Sunder'in görüşü olan mahkeme kökenli "*court-based ADR*" dediğimiz anlayış Tasarıya girmiş durumdadır. Tarafların arabuluculuğa gönderilmesi durumunda, bunun davaya olan ilk etkisi, "yargılamanın erteleyici" etkisidir. Mahkemenin verebileceği "dava dosyasının arabuluculuğa gönderilmesi" kararıyla, yargılama ertelenmiş olacaktır. Dava ne kadar süreyle ertelenmiş olacaktır? İşte bu noktada Arabuluculuk Kanunu Ta-

sarısına bakıyoruz hemen; "3 ay". Bu sürenin sonradan uzatılması mümkündür; ama 3 ay süre ile yargılanma ertelenmiş olacaktır. O halde mahkeme, ön inceleme duruşmasında, ikinci duruşma tarihini en az 3 ay sonraya verecektir. Bu aslında ilk duruşmadır, davanın ilk duruşması olacaktır.

Değerli meslektaşlarım; arabuluculuk sonunda mahkemenin vereceği karar, HMK Tasarısının 145. maddesinde düzenlenmiştir. Burada uyuşmazlık çözülürse, bunun tutanağa geçirileceği ve bir sulh belgesi elde edileceği yazılmıştır. Uyuşmazlık çözülemezse arabuluculuğa devam edilecektir. Peki bu arada bir zaman kaybı olacak mıdır? Hayır, bu bir zaman kaybı olmayacaktır; çünkü zaten şu anda tensip zaptının düzenlenmesiyle ilk duruşma arasında en az 1-2 aylık süre geçmektedir. Arabuluculuk için de en fazla 3 aylık bir sürenin Kanunda öngörüldüğü ve arabuluculuğun, normalde günlerle ifade edilen sürelerde çözüldüğünü dikkate alırsak, bu bir gecikmeye meydan vermeyeceği gibi, tam tersine yargılamayı çabuklaştıracaktır. Çünkü arabuluculuk sonunda tarafların uyuşmazlığı daha da olgunlaşmış olacaktır. Artık hâkimin önüne ham bir uyuşmazlık gelmeyecektir. Belki kısmi uzlaşmalar sağlanacaktır. Belki Amerika'da, Avrupa'daki uygulamada görüldüğü gibi taraflar önceden uzlaşamayacak; ama daha sonra, belki yargılama sırasında arabuluculuğun kazandırdığı semereyle uzlaşabileceklerdir.

Bu noktada çözülmesi gereken bir sorun daha vardır. Tasarıda, arabuluculuk sonundaki arabuluculuk tutanağına "anlaşma belgesi" deniyor; buna "uzlaşma tutanağı" diyebiliriz; Tasarı uzlaşma tutanağının düzenleneceği ve bunun ilâmlı icrâya dayanak belge olacağını söylüyor; ama Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısında buna değinilmemiş. Burada sulh belgesinden, mahkeme için sulhten söz ediliyor. Her iki maddenin bence tekrar değerlendirilmesi ve uyumlu hale getirilmesi gerekir.

Değerli meslektaşlarım, tabii tasarı çok uzun. Ben daha yarısına bile gelemedim; ama ne yazık ki süremiz çok kısıtlı. Son olarak, arabulucunun seçilmesi ve nitelikleriyle yükümlülüklerine satırbaşlarıyla değineyim. Sizin sorularınızla bunu daha da aydınlatırız. Arabulucu, Tasarıya göre taraflarca seçilecektir. Arabulucunun, arabulucunun unvanını kullanabilmesi için, mutlaka arabulucular siciline kayıtlı olması gerekir. Bu noktada değerli meslektaşlarım, yeni bir meslek doğuyor! Bunu görmezden gelemeyiz ve bu meslek, benim kanaatimce ülkemiz için, memleketimiz için çok hayırlı olacak bir meslektir. Bu mesleğe blok karşı çıkmak, mesleğin önünde durmak yanlıştır. Doğru olan nedir? Avukatlık Kanunun 1. maddesinin, avukatlara, bize verdiği yetkiyi kullanarak bu mesleği sahiplenmektir. Aksi taktirde başkaları sahiplenir. Dolayısıyla arabuluculuk bir unvandır, kart bastırabilecektir, serbest meslek makbuzu kesebilecektir, büro açabilecektir ve Kanunun saydığı hakları sadece bu unvana sahip kişi kullanabilecektir. Bu kişi tasarıya göre, hukukçu ise 150 saat, hukukçu değilse 250 saatlik bir eğitim almak ve akabinde yazılı bir sınava girmek zorundadır. Yazılı sınavın ardından, sınavını geçerse "arabuluculuk belgesi" alacaktır. Adalet Bakanlığı bünyesinde, Hukuk

İşleri Genel Müdürlüğünde tutulan "arabulucular siciline" kaydolacaktır ve mesleğini icra edecektir.

Arabulucunun hak ve yükümlülükleri nelerdir?

Bir: Ücret ve masraf isteme hakkı vardır.

İki: Görevini özenle, tarafsız ve bağımsız bir şekilde yerine getirme yükümlüğü vardır.

Üç: Reklam yasağına uyma yükümlülüğü vardır.

Dört: Tarafları aydınlatma yükümlülüğü vardır.

Beş: Açıklama yapmama ve tanıklıktan çekilme hakkı vardır.

Altı: Dosya saklama, sır saklama yükümlülüğü vardır.

Yedi: Aidat ödeme yükümlülüğü vardır.

Dikkat ettiyseniz, bu saydıklarım aslında kimin yükümlülükleri? Zaten Avukatlık Kanununda bize yüklenen yükümlülüklerdir bunlar. Dolayısıyla müesseseye nereden bakarsanız bakın, şablonu koyun, avukatlığa birebir oturmaktadır.

Son olarak tek bir cümle ile bağlayayım, aslında daha tabii, tasarıda değinilecek çok hüküm var. Değerli meslektaşlarım, tasarıya göre arabuluculuk başladığı zaman, zamanaşımı ve hak düşürücü süreler durmaktadır. Yalnız burada şöyle bir ayırım yapmak lazım; dava açılmadan önce arabuluculuğa başvurulduğu zaman zamanaşımı ve hak düşürücü sürenin durması çok doğru, çok isabetli. Ama tasarıya göre dava açıldıktan sonra da bunun durması düzenlenmiş. Bu gereksiz; çünkü Borçlar Kanunu'nun 133. maddesine göre zaten dava açıldığı zaman maddî hukuk sonucu olarak zamanaşımı kesiliyor. O halde bunu bizim nasıl anlamamız lazım? Bunu bizim, zamanaşımı ve hak düşürücü sürenin kesilmesi değil, 3 aylık arabuluculuk süresinin başlama tarihi olarak anlamamız lazım. Bu şekilde bir yoruma ihtiyaç gösteren bir husus var.

Tasarıda arabuluculuğun gizliliği düzenlenmiştir. Arabuluculuk süreci gizlidir. Bu hem tarafları, hem arabulucuyu hem de müzakerelere katılan üçüncü kişileri kapsar. Dolayısıyla kural olarak müzakerelere katılan herkes sır saklama hükmü altındadır. Buna uymazlarsa ne olur? Tasarıda yaptırım olarak hapis cezası, hürriyeti bağlayıcı ceza öngörülmüştür. Gizliliğin bir uzantısı da, "delil ve tanıklık yasağı"dır. Bunlar çok isabetli hükümlerdir. Mukayeseli hukukta da mevcuttur. Arabulucu tanıklık yapmak zorunda bırakılamaz, uzlaşma müzakeresi sırasında tutulan tutanaklar, yapılan beyanlar, ikrarlar, daha sonraki bir dava veya tahkim süresinde delil olarak ileri sürülemez. Aslında bu da yeni değildir. Sayın Dedeağaç'ın değindiği gibi şu anda Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununda bunların benzer hükümleri var. Örneğin hemen söyleyeyim; hatırlayacaksınız: HUMK'un 236. maddesine göre "sulh müzakeresi esnasında sebkeden eden ikrar muteber değildir".

Değerli meslektaşlarım, bu konu çok uzun elbette; ama ben süreme zaten tecavüz ettim. Daha fazlada sabrınızı zorlamak istemiyorum; ama sorularla da bunu hep beraber daha sonra detaylandırabiliriz. Beni sabırla dinlediğiniz için teşekkür eder, saygılarımı arz ederim.

HUKUK UYUŞMAZLIKLARINDA ARABULUCULUK KANUNU TASARISI HAKKINDA ÖNERİLER

ÖNERİ 1

1. SEÇENEK

Kapsam

MADDE 1- (1) Bu Kanun, yabancı unsurlu uyuşmazlıklar da dahil olmak üzere, dava açılmasından önce taraflarca veya davanın görülmesi sırasında mahkemece ya da bir Kanun hükmüyle arabuluculuğa başvurulmasına karar verilen, hukuk mahkemelerinin görevine giren malvarlığı haklarıyla ilgili taleplerden kaynaklanan hukuk uyuşmazlıklarında ve aile arabuluculuğunda uygulanır.

(2) Malvarlığı haklarıyla ilgili taleplerden kaynaklananlar dışında kalan uyuşmazlıklarda, tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri konularda arabuluculuğa başvurulabilir.

(3) Diğer Kanun hükümlerindeki emredici düzenlemeler saklıdır.

2. SEÇENEK

Kapsam

MADDE 1- (1) Bu Kanun, yabancılık unsuru taşıyanlar da dahil olmak üzere, ancak tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri işlem ve ilişkilerden doğan özel hukuk uyuşmazlıklarında uygulanır.

3. SEÇENEK

Kapsam

MADDE 1- (1) Bu Kanun, yabancılık unsuru taşıyanlar da dahil olmak üzere, ancak tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri işlem ve ilişkilerle ilgili taleplerden doğan özel hukuk uyuşmazlıklarında uygulanır.

AÇIKLAMA: Kapsamı (uygulama alanını) düzenleyen bu madde, arabuluculuğun doğru anlaşılması ve gelişmesi için çok önemlidir. Bu kıstas, HUMK m. 518'de ve HMK Tasarısında, tahkim için öngörülen bir kıstastır. Bu kıstas benimsenirse, arabuluculuğun tahkimle benzer muamele görme ve karıştırılma olasılığı yüksektir. Böyle bir yorum arabuluculuğun kapsamını çok daraltır ve

bu yeni uyuşmazlık çözüm yoluna zarar verir. Yargıtayın bu kıstasa ilişkin daraltıcı yorumu ve doktrinde getirilen eleştiriler nazara alındığında, bu endişelerin gerçekleşme olasılığı yüksektir. Arabuluculuk tahkimden çok farklı bir alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olduğundan, arabuluculuğun kapsamı tahkimle aynı kıstasa bağlanmamalıdır.

Bundan da önemlisi, bu kıstas, aile arabuluculuğunun (veya boşanma arabuluculuğunun) önünü kapatmakta ve bu Kanun kapsamına sokmamaktadır. Oysa dünyada büyük bir uygulamaya sahip olan ve ülkemizde de büyük bir ihtiyaç bulunan aile arabuluculuğu mutlaka geliştirilmelidir. Avrupa Konseyi Arabuluculuk Yönergesi Önerisi, yapılan son değişiklik sonucunda, aile uyuşmazlıkları ile tüketici uyuşmazlıklarını da kapsamına almıştır. Üye ve aday devletlerin iç hukuk düzenlemelerinde bu hususlara riayet etmeleri gerekir. Ayrıca bu Kanun, aile arabuluculuğunun geliştirilmesi için büyük bir fırsattır ve "kapsam" maddesiyle, daha en başta bu sağlanmalıdır. Madde bu haliyle aile arabuluculuğunu kapsam dışı bırakmaktadır; zira aile uyuşmazlıkları, "tarafların üzerinde serbest tasarruf edebilecekleri işlerden" değildir.

Dava açılmadan önce, taraflar arasında yapılan sözleşmeyle veya sözlü olarak arabuluculuğa başvurulması kararlaştırılırsa bu Kanun uygulanır.

Dava sırasında, Tasarının 12. maddesine göre, gene tarafların iradesi alınmakla birlikte, arabuluculuğa başvurulması için mahkemenin bu konuda bir "ara kararı" vermesi gerekir. Zira artık dava süreci başlamıştır. Bu sebeple madde önerisinde "mahkemece karar verilemesi" denilerek her iki durum birbirinden tefrik edilmiştir.

Bunun gibi, bir Kanun hükmüyle arabuluculuğa başvurulması öngörülebilir (Örneğin, Aile Mahkemeleri Kanunu m. 6 ve MK m. 195/2).

"Malvarlığı haklarıyla ilgili taleplerden kaynaklanan hukuk uyuşmazlıkları" kıstası, yukarda açıklanan gerekçelerle, maksada ve bağlayıcı bir karar verilmeyen arabuluculuğun yapısına daha uygundur ve arabuluculuğun kapsamını daraltma tehlikesini taşımaz.

Hukukumuzda, Aile Mahkemeleri Kanunu'nun 6 ve 7, Medeni Kanun'un 195. maddesiyle aile arabuluculuğuna başvurulması mümkündür. Bu bağlamda, boşanmanın fer'i sonuçlarına ilişkin hususlarda (örneğin eşlerin ortak mallarının paylaşımı ve mal rejiminin tasfiyesi, maddi ve manevi tazminat miktarı, nafaka miktarı, velayetin kimde kalacağı, velayetin bırakılmadığı eşin çocukla kişisel ilişki kurması, kadının kocasının soyadını taşımasına izin verilmesi gibi pek çok konu üzerinde) taraflar serbestçe tasarruf edebilir. MK m. 184/5'e göre hâkimin de onayı alınmalıdır. Bu konulardaki uyuşmazlıklarda aile arabuluculuğuna başvurulması Kanunen mümkündür. Ancak, aile arabuluculuğunda hangi usul hükümleri uygulanacaktır? İşte bu nokta belirsizdir. Bu Tasarı, söz konusu boşluğu doldurmaktadır. Bu Kanun kuşkusuz, sadece özel hukuk uyuşmazlıklarını de-

ğil, aile uyuşmazlıklarını da kapsamalıdır. Bu husus öneminden dolayı Kanunda açıkça belirtilmelidir.

Malvarlığı haklarıyla ilgili taleplerden kaynaklananlar dışında kalan (yani şahıs varlığı haklarıyla ilgili taleplerden kaynaklanan) uyuşmazlıklarda, sadece tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri konularda arabuluculuğa başvurulabilir. Örneğin, nesebin düzeltilmesi davası, tanıma veya babalık davasında arabuluculuğuna başvurulamaz; zira tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri bir konu yoktur.

Madde önerisinde özellikle "talep" ibaresi kullanılmıştır. Zira mukayeseli hukukta kabul edildiği üzere, "uyuşmazlığın" altında "reddedilen talepler" yatar. "İşler" kelimesi, 5235 sayılı Kanunun 6. maddesinde "çekişmesiz yargı işlerini" kast etmektedir. Bu yüzden, burada kullanılmaması daha doğru olur. Madde önerisi hazırlanırken, 5235 sayılı Kanun'un hukuk mahkemelerinin görevini belirleyen 6. maddesi dikkate alınmıştır.

Varsa, özel Kanunlarda arabuluculuğa başvurmayı yasaklayan hükümler saklı tutulmuştur.

ÖNERİ 2

Gizlilik

MADDE 4- (1) Taraflarca aksi kararlaştırılmamışsa arabulucu ve arabuluculuğa katılan üçüncü kişiler, arabuluculuk faaliyeti çerçevesinde kendisine sunulan veya diğer bir şekilde elde ettiği bilgi ve belgelerle tuttuğu kayıtları gizli tutmakla yükümlüdür.

(2) Aksi kararlaştırılmamışsa taraflar da bu konudaki gizliliğe uymak zorundadırlar.

AÇIKLAMA: Tasarının 5'inci maddesinde üçüncü kişiler yönünden delil ve tanıklık yasağı öngörülmüşken, 4'üncü maddesinde gizlilik yükümlülüğünün üçüncü kişiler bakımından öngörülmemesi bir eksiklik olmuştur. Arabuluculuk kurumunun güvenirliliğinin sağlanması açısından, üçüncü kişilerin de gizlilik yükümlülüğüne tabi olması önem arz etmektedir. Böylece 33'üncü maddedeki ceza yaptırımı üçüncü kişilere de uygulanır olacaktır.

ÖNERİ 3

Ücret ve masrafların istenmesi

MADDE 7- (1) Arabulucu yapmış olduğu faaliyet karşılığı ücret ve masrafları isteme hakkına sahiptir. Arabulucu, ücret ve masraflar için avans da talep edebilir.

(2) Aksi kararlaştırılmadığı sürece arabulucunun ücreti, faaliyetin sona erdiği tarihte yürürlükte bulunan Arabulucu Asgarî Ücret Tarifesine göre belirlenir; aksi kararlaştırılmadıkça ücret ve masraf taraflarca eşit olarak karşılanır.

(3) Dava sırasında arabuluculuğa başvurulması halinde, Hukuk Usulü Mu-

hakemeleri Kanununa göre koşulları taşıyan taraf adlî yardımdan yararlanabilir.

(4) Arabuluculuk siciline kayıtlı arabulucuların, mahkeme kararıyla arabuluculuğa gönderilen davalarda, yılda en az 10 saat veya iki davada ücretsiz arabuluculuk yapması zorunludur.

(5) Arabulucu, arabuluculuk sürecine ilişkin olarak belirli kişiler için aracılık yapma veya belirli kişileri tavsiye etmenin karşılığı olarak ücret alamaz. Bu yasağa aykırı işlemler batıldır.

AÇIKLAMA: Önerilen ilave, Amerika Birleşik Devletleri'nde çeşitli eyaletlerde uygulanmaktadır. Arabuluculuğun gelişmesi ve beklenen işlevini yerine getirebilmesi için adli yardım olanağının tanınması çok önemlidir. Nitekim CMK m. 253'e göre, ceza arabuluculuğu tamamen ücretsizdir. Adli yardımın yükünü azaltmak 4. fıkra Kanunda yer almalıdır. Adli yardımdan yaralanma olanağı Komisyonca uygun görülmezse, 4. fıkra daha da önem kazanır. ABD'de hemen her eyalette bu kural vardır.

Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Hakkındaki Rec(2002)10 Sayılı Tavsiye Kararının üçüncü ilkesinin dokuzuncu maddesinde Üye Devletlere, tamamen veya kısmen ücretsiz arabuluculuk hizmet sunmaları veya arabuluculuk için adlî yardım olanağı sağlamaları önerilmiştir. Örneğin Belçika'da arabuluculukta adlî yardımdan yararlanılabilmektedir. Benzer şekilde CMK m. 253'e göre, ceza arabuluculuğu tamamen ücretsizdir.

ÖNERİ 4

Taraflarla görüşme ve iletişim kurulması

MADDE 8- (1) Arabuluculuk müzakereleri taraflarla birlikte veya ayrı ayrı gerçekleştirilecek toplantı veya iletişimle yürütülür. Taraflar, arabuluculuk müzakerelerine bizzat veya avukatları aracılığıyla katılabilirler.

(2) Arabuluculuk müzakereleri, görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle de yapılabilir.

AÇIKLAMA: Avrupa Birliğinde uygulanan online uyuşmazlık çözümü zamanla hukukumuzda da gelişecektir. Bu sebeple, Kanuna eklenecek 2. fıkrayla ODR'nin önü açılmalıdır. Müzakereler, sadece bir araya gerek değil, online ortamda da yapılabilir. Avrupa Birliğinde, yabancı unsurlu uyuşmazlıklarda ve tüketici uyuşmazlıklarında bu yöntem uygulanmaktadır. Benzer bir hüküm, CMK Uzlaştırma Yönetmeliğinde de mevcuttur (m.18,4).

ÖNERİ 5

Arabulucuya başvuru

MADDE 13- (1) Taraflar dava açılmadan önce veya davanın görülmesi sırasında arabulucuya başvurma konusunda anlaşabilirler. Mahkeme de tarafları arabulucuya başvurmak konusunda aydınlatıp, teşvik edebilir.

(2) Aksi kararlaştırılmadıkça taraflardan birinin arabulucuya başvuru teklifine otuz gün içinde olumlu cevap verilmez ise bu teklif reddedilmiş sayılır.

(3) Mahkeme, kanunen aksi öngörülmedikçe, taraflar arasındaki uyuşmazlığın özelliklerini de dikkate alarak, kendiliğinden veya taraflardan birinin talebiyle, hüküm verilinceye kadar tarafları arabuluculuğa başvurmaya davet edebilir. Mahkeme, tarafları arabuluculuğa davet etmeden önce, tarafların, arabuluculuk usûlüne ilişkin bir bilgilendirme toplantısına katılmasına karar verebilir.

(4) Tarafların, bilgilendirme toplantısı sonunda arabuluculuğa başvurmayı kabul etmesi hâlinde mahkeme, uyuşmazlığın arabuluculuğa gönderilmesi kararını taraflara bildirir.

(5) Mahkeme, arabuluculuk müzakerelerinin başlamasından sonra, haklı bir sebep olmadan müzakerelere katılmayan veya arabuluculuk sürecini davayı uzatmak maksadıyla kullanan tarafın, o zamana kadar yapılmış yargılama giderlerini ve karşı tarafın avukatlık ücretini ödemesine karar verebilir.

AÇIKLAMA: Hâkimin tahkikata başlamadan önce tarafları sulhe (uzlaşmaya) veya arabuluculuğa teşvik etmesi, tarafları arabuluculuğun amaçları, faydaları, sunduğu güvenceler ve sonuçları konusunda bilgilendirmesini gerektirir. Arabuluculuğun başarısında, tarafların tam ve doğru bilgilendirilmesi (aydınlatılmış irade) büyük rol oynar. Bu bilgilendirme, sadece tarafların arabuluculuğa başvurma imkânının bulunduğunun hatırlatılması şeklinde değil, konuyu gerçekten anlayacak şekilde aydınlatılmaları ve arabuluculuğa teşvik edilmeleri suretiyle yapılmalıdır. Hâkim, tarafları sulhe veya arabuluculuğa teşvik etme yetkisi kapsamda, tarafların, eğitimli bir arabulucu huzurunda, arabuluculuğun usûl ve esaslarına ilişkin bir bilgilendirme toplantısına katılmasına da karar verebilmelidir. Nitekim Avrupa Komisyonu Arabuluculuk Yönergesinin arabuluculuğa başvurulmasını düzenleyen 5. maddesine göre, davayı görmekte olan mahkeme, uygun olduğunda ve davanın bütün koşullarını dikkate alarak tarafları, uyuşmazlığı çözmek için arabuluculuğa başvurmaya davet edebilir. Mahkeme, tarafları, gerek görmesi ve kolaylıkla yapılabilecek olması halinde, arabuluculuğa başvurulmasına ilişkin bir bilgilendirme toplantısına katılmaya da davet edebilir.

ÖNERİ 6

Arabulucunun seçilmesi

MADDE 14- (1) Başkaca bir usul kararlaştırılmamışsa**,** arabulucu veya arabulucular taraflarca seçilir.

(2) Arabuluculuğa başvurulmasına mahkeme karar verirse, arabuluculuk müzakerelerini yönetmek üzere bir veya daha fazla arabulucu atar.

(3) Mahkeme, taraflarca kararlaştırılan bir kişiyi de arabulucu olarak atayabilir.

(4) Aksi kararlaştırılmadıkça arabulucu bir kişi olarak seçilir.

ÖNERİ 7

Tarafların anlaşması

MADDE 18- (1) Arabuluculuk faaliyeti sonucunda varılan anlaşmanın kapsamı taraflarca belirlenir; anlaşma belgesi düzenlenmesi hâlinde bu belge taraflar ve arabulucu tarafından imzalanır.

(2) Taraflar arabuluculuk sürecinin sonunda bir anlaşmaya varırlarsa bu anlaşmayı, asıl uyuşmazlık hakkındaki yetki kurallarına göre yetkisi belirlenecek olan oturdukları yer icra mahkemesine ibraz edip, icra edilebilirliğine ilişkin bir şerh verilmesini talep edebilirler. Bu şerhi içeren anlaşma, ilâm niteliğinde belge sayılır.

(3) İcra edilebilirlik şerhinin verilmesi, niteliği itibariyle bir çekişmesiz yargı işidir. Buna ilişkin inceleme acele işlerden sayılır ve dosya üzerinden yapılır. Bu incelemenin kapsamı anlaşmanın içeriğinin tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebileceği işler arasında yer alıp almadığı ve cebri icraya elverişli olup olmadığı hususlarıyla sınırlıdır. Anlaşma belgesine icra edilebilirlik şerhi verilmesi için mahkemeye yapılacak olan başvuru ile bu başvurunun reddi üzerine ilgili tarafından istinaf yoluna gidilmesi hâlinde, maktu harç alınır. Taraflar anlaşma belgesini icra edilebilirlik şerhi verdirmeden bir başka resmî işlemde kullanmak isterlerse, damga vergisi de maktu olarak alınır.

AÇIKLAMA: İcra edilebilirlik şerhinin verilmesi, niteliği itibariyle bir çekişmesiz yargı işidir ve buna ilişkin inceleme dosya üzerinden yapılır. Arabuluculuk süreci sonunda yapılan anlaşmaya icra edilebilirlik şerhinin verilmesinin Kanunda acele işlerden sayılması ve çekişmesiz yargı işi olması gözetilerek Türkiye'nin her yerindeki icra mahkemesinin bu iş için yetkili olması uygun olur. Nitekim, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısının, "Çekişmesiz yargı işlerinde yetki" başlıklı 388. maddesine göre, "Kanunda aksine hüküm bulunmadıkça, çekişmesiz yargı işleri için talepte bulunan kişinin veya ilgililerden birinin oturduğu yer mahkemesi yetkilidir". Tasarıda çekişmesiz yargı işlerine ilişkin talepler için, talepte bulunan veya ilgililerin yerleşme niyeti olmaksızın oturduğu yer mahkemesi yetkili kılınmıştır. Arabuluculuk süreci sonunda düzenlenen anlaşma belgesine icra edilebilirlik şerhinin verilmesi de bu kapsamda düşünülebilir.

ÖNERİ 8: YENİ FIKRA

Davanın arabuluculuğa gönderilmesi kararında tarafların rızası, seçilen arabulucu, arabulucunun ücreti, görevin başlangıç tarihi ve duruşmalı işlerde ilk duruşma tarihi belirtilir.

AV. GÜNEŞ GÜRSELER _ TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ _ Sayın Özbek'e teşekkür ediyoruz her zamanki gibi konuyu hem derin hem hızlı hem de özlü anlattı.

Sorularla başlayalım. Önce Ender Bey'e yönelteceğiniz soruları alalım, O yanıtlasın, buyurun. Bildiri olmasın yalnız.

ORHAN AKATAY _ Benimki biraz uzunca bir soru olacak. Tabii. Baromuz, Parlamento ve Yasa İzleme Kurulu Başkanıyım. Geçen yıl bu tasarının önceki metni elimize geçtiği zaman biz bunu değerlendirdik. Bunun üzerine bir alternatif tasarı hazırladık, şimdi yeni tasarıdan gördüğüm kadarıyla pek çok fikrimizi uyulmuş, bu bizi memnun etti. Aslında bu arabuluculuk müessesesi son derece gerekli ve yararlı ama Ender Bey'in kaygılarına katılmamak elde değil. Araştırmalarımız sonucunda şunu görüyoruz; evet, Batı ülkelerinde bu kurum çok işler ama Malezya'da bu kurumu şeriat mahkemelerinin kurulmasına öncülük eder bir nitelikte buluyoruz. Yine benzer başka ülkelerde de, ayrıca suç örgütlerinin kendi içlerinde biliyorsunuz, racon tabir ederiz, kendi içlerindeki çözümlemelerde yine bu arabuluculara giderek "sen ihtilaflarını bu kişi tarafından çözümleyeceksin" biçiminde yine hukuk dışına kaçan noktalara getirebilir. Ve bunların uygulamasını, işin en kötü tarafı, bu cemaat mahkemelerinin uygulamasını da kendi icralarımıza bırakıyoruz, bu tür kaygılarımız var. Bunların yasada giderilmesi gerektiğini düşünüyoruz.

AV. GÜNEŞ GÜRSELER - TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ - Teşekkür ederiz.

AV. ENDER DEDEAĞAÇ - Orhan kardeşim, Toplantının başından beri her ikimizin hatta üçümüzün birlikte olduğu mutabık kaldığımız bir konu var, o da; eğer bu arabuluculuk yasası çıkmasaydı ya da Ceza Kanunundaki değişiklikler yapılmasa idi dahi, şikayetten vazgeçme yöntemlerine Ceza'daki sulh yöntemleriyle de özel hukuk alanındaki barışçıl çözümleri biz her zaman için sağlayabiliyorduk*. Evet, demin aynı endişeyi taşıdığımı söyledim, ancak bu endişenin ortadan kalkabilmesi için söz konusu yasaları rafa kaldırmak bir çözüm değil çünkü benim temel yasalarımda zaten var. Olması gerekir mi? Gerekir. Ben asırlardan beridir barışçı çözümlerle bu ülkede uyuşmazlıkları çözmüş bir milletim. Bu durumda yapılması gerekli şey bence; uygulamanın doğru yapılabilmesidir. Uygulamanın doğru yapılabilmesi ise benim mesleğime düşen bir yükümlülüktür. Örneğin, biraz evvel Sayın Mustafa Hocamın söylediği bir şeyi ben katılmıyorum ve buraya da yansıyor; Hocam dedi ki "Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanun tasarısında yeni bir şey getirildi, ne getirildi, ön inceleme getirildi! Yok muydu? Vardı. Ne diyordu benim hâlâ yürürlükte olan Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunum, "dört adet dilekçe verildikten sonra eyy hakim, tarafların uzlaştığı ve uzlaşmadığı noktaları bul". Tarafların ön uzlaştığı noktaları çıkart, uzlaşmadığı noktalarda ispat yükünün ve delil sürme yükümün kime ait olduğunu ortaya koy, bunları topla, celseyi ondan sonra aç diyordu. Sulh öner, sulh öner bir şey değişmiyor. Peki, nedir bunun asıl esprisi? Bunun asıl esprisi, biz usul kanunlarına hatta biz genel anlamıyla kanunlarımıza sadık bir millet değiliz ve çok garip, sadık bir avukat topluluğu da değiliz. Örneğin, bilirkişiye ilişkin Hukuk Usulü Muhakemelerindeki hüküm değişti! Neyi değişti? Hakim kendi bilgisiyle çözebileceği işlerde başkasına danışmazdı, ilave ettiler, "hakim, hukuki konularda

da bilirkişiye gidemez" dediler, zaten hakimin mesleği hukuktur, niye altına yazdılar? Yasama organı orada dedi ki "eyy yargıçlar, eyy avukatlar siz bugüne kadar hatalar yaptınız, ben sizi affettim, toplum huzurunda sizi aklıyorum, size yeni bir çarşaf veriyorum, onu kullanın, devam edin" biz onu da beceremedik. O halde biz kendi yasalarımıza sadık kalmak zorundayız.

Bu, içtenlikle duyduğunuz ve benim de duyduğum endişeyi mevcut yasalarımızda da duyabilirdik. O halde biz, meslek grubu olarak arabuluculuğa, sulhe sahip çıkmak zorundayız ve benim kanım, yasalarla falan değişecek bir kavram falan değil, banim kanıma göre biz, arabulucuyu, üçüncü kişiyi yetiştirmek zorundayız, artı, arabulucunun huzuruna çıkacak taraf avukatını yetiştirmek zorundayız.

Ben inanıyorum ki, dava avukatı olmaktansa arabuluculuktaki taraf avukatı olmak çok daha zor bir görev, çok büyük bir öz güvene ihtiyaç duyan bir görev. Çünkü karşınıza gelecek olan kişiye bir yerde hükmü kesiyorsunuz, eğer yargıya gitseydik şu, şu koşullarla çıkardık diyorsunuz. Pazarlık masasına bu sınırlar içinde oturuyorsunuz. Bugün en yapıyoruz? "Ben davayı açarım, açtım, kaybettim, hakim anlamadı, Yargıtay düşünemedi". Kıvıracağım, otuz tane lafım var ama o gün kıvıracak hiçbir lafım yok, kendim savunacağım, kendim duyacağım ve kendim de bunu söyleyeceğim. Bence birinci yetiştirmek zorunda olduğumuz şey bu arabulucu mu diyeceksiniz, avukat mı diyeceksiniz, uzlaştırıcı mı, ne derseniz deyin, bu insan yapısını, öğesini değiştirmek zorundayız.

Avukatlık Kanunun 1. maddesi değişmeli, katılıyorum; bu şans bize de tanınmalı. Çok garip bir şey var, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun değişikliğine ilişkin tasarının gerekçesine baktığınızda çok ağır bir cümle var; biz diyorlar "yeni yasa ile eski yasa arasında bir fark görmüyoruz" hazırlayanlar. Eski yasa avukatların özensiz davranışları yüzünden uygulanmaz haldeydi, biz özensiz davranmışız, o yüzden bu ülkenin usul yasalarını uygulamamışız, o yüzden değiştirmişler, hiç olmazsa bir daha böyle bir ithama maruz kalmamak için sadık olmamız lazım, eğitimi üstlenmemiz lazım. Yoksa biz eğitilmedikten sonra yasa ne olursa olsun, ne kadar yasaklayıcı olursa olsun, bir yerlerden birileri bir şeyler bulur çözer, hiç merak etmeyin.

AV. GÜNEŞ GÜRSELER - TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ - Teşekkürler. Ben soruyu Ender'in de izniyle Hocama yönlendireceğim şöyle; şeriatı ve herkesin kendi hukukunu uygulaması endişesi var genelde bu iş tartışıldığında herkes kendi hukukunu uygulamak isteyebilir ve en kestirme örneği de bence Aile Hukukudur. Bu kapsamda bir aile hukuku sorunu geldiğinde, bu endişeyi haklı kılacak bir sonuç alınabilir mi? Onu da çok kısa değerlendir misiniz?

YRD. DOÇ. DR. MUSTAFA ÖZBEK - Arz edeyim efendim, teşekkür ederim.

Ben bu endişeyi taşımıyorum değerli meslektaşlarım. Bu bütün dünyada olan bir olgu. Dediğim gibi elinizi koyun haritanın batısına, bir de doğusuna koyun.

Amerika ile Japonya arasında gidin gelin. Bütün ülkelerde var. Afrika ülkelerini ben araştırmadım; çünkü kütüphanemde onunla ilgili kitabım yok. Ama Kuzey Afrika ülkelerinde de uygulanıyormuş. Adalet Bakanlığındaki çalışmalarım sırasında öğrendim. Şimdi Malezya, İslâmi esaslara göre yönetilen bir ülke ve şer-i rejim hâkim. Biz laik bir ülkeyiz. Bundan geri dönüş olmadığı da çok açık ve ortada. Ayrıca Sayın Başkanımın söylediği hususta da benim bir endişem yok. Şöyle ki; arabuluculuğun kanunla, belirli kurallar ve denetim çerçevesinde düzenlenmesi bizim lehimizedir. Çünkü işte bu sakıncaları, denetimle engelleriz. Aksi taktirde denetimsiz bırakırsak daha tehlikeli olur. Tasarıda çok sıkı denetim var. Tasarıya baktığınızda göreceksiniz, meselâ, denetim görevlileri var. Daire Başkanlığında denetim görevlileri bulunacak. Hukuk İşleri Genel Müdürlüğünde, arabuluculuk hizmetleri, arabuluculuk eğitim kuruluşları ve arabulucuların denetimiyle görevli denetim görevlisi istihdam edilecek. Bunlar hukuk veya programlarında hukuk bilgisine yer veren diğer yüksek öğretim kurumlarından mezun olan kişiler olacak. Böylece bu kurum başı boş, keyfi olmayacak. Arabulucular belirli kurallar altında çalışacaklar. Avukatlık gibi çok ağır sorumlulukları olacak. En ufak bir ihmallerinde savunması istenecek, savunmasına rağmen o ihlâli gidermediği taktirde sicilden silinebilecek ve bir daha da arabuluculuk yapamayacak.

Ayrıca anlaşma belgesinin ilâmlı icraya dayanak belge olması da, Tasarının yeni halinde daha da olumlu düzenlendi. Eski düzenleme daha sorunluydu. Tasarının şimdiki haline göre anlaşma belgesi taraflar ve arabulucu tarafından imzalanır. Tarafların, varsa avukatlarının da imzası zorunlu değildir. Burada Avukatlık Kanunu'nun 35/A maddesinden farklı bir düzenleme görüyoruz. Anlaşma belgesi, asıl uyuşmazlık hakkındaki yetki kurallarına göre yetkisi belirlenecek olan icra mahkemesine ibraz edilecek ve mahkemenin icra edilebilirlik şerhi vermesinden sonra bu anlaşma belgesi, ilâm niteliğinde belge sayılacaktır. İcra edilebilirlik şerhinin verilmesi, niteliği itibariyle bir çekişmesiz yargı işi olup, buna ilişkin inceleme dosya üzerinden yapılacaktır. Kanımca icra edilebilirlik şerhinin verilmesi talebi bir çekişmesiz yargı işi olduğu ve bu aşamada doğabilecek yetki sorunlarının önlenmesi için, tıpkı miraslık belgesi taleplerinde olduğu gibi, her yerdeki icra mahkemesini bu konuda yetkili saymak isabetli olacaktır.

İcra mahkemesi, anlaşma belgesinin içeriğini iki açıdan inceleyecektir. Birincisi, anlaşmanın içeriği tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebileceği işler arasında mı? İkincisi, yapılan anlaşma cebri icraya elverişli mi? Sayın Gülsever'in sorduğu soruya gelirsek; meselâ bir aile uyuşmazlığı mevcut olabilir. İşte anlaşmazlık pozitif hukuk kurallarımıza göre değil, gayri meşru birtakım kurallara göre çözüldü diyelim. İcrâ hâkimi böyle bir durumda, "anlaşma belgesi kamu düzenine aykırıdır" diyecek ve buna onay şerhi vermeyecek. Artık bu anlaşma belgesi geçersizdir.

AV. GÜNEŞ GÜRSELER - TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ - Pardon, zaten orada sizi boşuyorum falan diyemeyecek, o tarafların serbestçe tasarruf edebi-

lecekleri bir husus değil, peki, aile hukuku anlamında arabulucu ile hangi sorun çözülebilir?

YRD. DOÇ. DR. MUSTAFA ÖZBEK - Onu da hemen arz edeyim. Aslında tebliğimde vardı; fakat zaman olmadığı için onu da sunamadım. Değerli meslektaşlarım; boşanmanın fer'i sonuçları dediğimiz hususlar, aile arabuluculuğu ile çözülebilir. Örneğin, boşanmanın fer'i sonuçlarından olan maddi-manevi tazminat miktarı, nafaka miktarı, aile konutunun belirlenmesi, çocuğun velayetinin kime verileceği, velayet kendisine bırakılmayan kişinin çocukla görüşmesinin hangi günler, hangi saatler arasında olacağı gibi hususlar.

AV. GÜNEŞ GÜRSELER - TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ - Yalnız şöyle, onun için müdahale ettim yani boşanmadan sonraki aşama gibi söylediniz,

YRD. DOÇ. DR. MUSTAFA ÖZBEK - Hayır. Boşanma davası devam ediyor. Benim söylediğim dava sırasında. Şimdi boşanma davası açıldı, hâkim baktı, uygun gördü ve tarafları arabuluculuğa yönlendirdi. Daha sonra taraflar arabulucunun huzurunda toplandı. Taraflar, hâkime, anlaşmalı boşanmada olduğu gibi bir uzlaşma tutanağı ibraz ederler. Burada neyi kararlaştırabilirler? Medenî Kanun'un kendilerine, üzerinde tasarruf yetkisi verdiği boşanmanın feri sonuçlarını. Meselâ, anne ile baba anlaştılar ve anne dedi ki "velayet babada kalsın". Eşler bunları tutanağa yazacaklar ve hâkime ibraz edecekler. Hâkim de bunları Medenî Kanuna göre, gene kamu düzenine uygunluk açısından inceleyecektir. Kamu düzenine aykırılık görmediği taktirde tutanağı onaylayacaktır. Tabii, burada bir boşanma kararı verilmeyecektir. Burada iki aşamalı bir arabuluculuk vardır: Birincisi, mümkünse eşlerin boşanmaktan vazgeçirilmesi; ikincisi, bu mümkün değilse, davanın nizalı boşanma değil, anlaşma boşanmaya çevrilerek sürdürülmesidir. Benim mütevazı tecrübemden gördüğüm, hiçbir zaman bir karı-koca mahkemede kendiliklerinden uzlaşmazlar. Zaten uzlaşabilecek durumda olsalardı, hâkimin karşısına çıkmazlardı; çünkü mahkemeye gelene kadar eşleri uzlaştırmak isteyen insanlar çok oluyor. Dolayısıyla burada profesyonel, eğitim almış, yalnız hukuk eğitimi değil psikoloji eğitimi de almış deneyimli bir arabulucu, tekrar ediyorum, "boşanmanın fer'i sonuçlarına ilişkin hususlarda" aile arabuluculuğu yapabilir. Dolayısıyla burada aile hâkiminin, tarafların ve çocukların menfaatlerini korumak amacıyla bir denetimi olacaktır.

Diğer arabuluculuklarda, mesela ceza arabuluculuğunda Cumhuriyet savcısının denetimi var. Hukuk arabuluculuğunda da icrâ hâkimin denetimi var. İcrâ hâkimi, hem anlaşmazlık konusunun tarafların üzerinde serbest tasarruf edebileceği bir husus olup olmadığına hem de icrâ edilebilir bir tutanak olup olmadığına bakacaktır.

İcrâ edilebilir tutanak ne demektir? Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 388. maddesinin ifadesiyle, istek sonuçlarından her biri hakkında verilen kararla, taraflara tanınan hakların ve yüklenen borçların, mümkünse sıra numarası altın-

da birer birer, açık, şüphe ve tereddüt uyandırmayacak şekilde gösterilmesidir. Anlaşma belgesi bir "eda emri" içermeli ki, daha sonra rızayla yerine getirilmezse, ilâmlı icraya koyulup borçluya icra emri gönderilebilsin. Aksi takdirde icra müdürü de bu talebi reddeder; çünkü burada kabili icra bir eda emri yoktur. Dolayısıyla ben, Arabuluculuk Kanunu Tasarısının getirdiği bu sıkı ve çok aşamalı denetimin, Bakanlık denetiminin, müfettiş denetiminin, icrâ hâkiminin denetiminin bu sakıncaları gidereceği kanaatindeyim. Bir de şunu eklemek lâzım, burada şöyle bir sorun var; eğer taraflar ve avukatları anlaşma belgesini imzalamışsa, bu belge Avukatlık Kanunu'nun 35/A maddesine göre zaten ilâmlı icrâya dayanak belge olacaktır. Benim şahsi kanaatim, aslında bura halde anlaşma belgesini icra hâkimine sunmaya gerek olmaması gerekir; çünkü arabulucunun imzası, fazladan bir imzadır. Ama Tasarıda bilemiyorum, bu düşünüldü mü? Dolayısıyla burada böyle bir de tenakuz var. 35/A maddesiyle bunu nasıl bağdaştıracağız, bu da tartışılması gereken bir diğer nokta.

AV. GÜNEŞ GÜRSELER - TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ - Onu da Sayın Milletvekilimiz yasama aşamasında değerlendirecektir. Buyurun.

AV. ENDER DEDEAĞAÇ - Pardon, bir saniyenizi rica edebilir miyim? Temelde Mustafa Hocam ile hemfikiriz yalnız bir yerde ayrılığımız var, o da Aile Hukukuna ilişkin bu uzlaşmada nafakayı dahil edemezsiniz, çocuğa ilişkin velayeti dahil edemezsiniz, çocukla şahsi teması dahil edemezsiniz çünkü bunların her biri benim kamu düzenime ilişkin onaylardır. Boşanma Hukukunda olsa olsa detayları düşünmedim ama evlilik birliği içerisinde edinilmiş malların paylaşılması belki anlaşmaya girer, onun ötesindeki konularda anlaşmaya girecek pek bir şey olduğunu zannetmiyorum.

AV. GÜNEŞ GÜRSELER - TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ - Peki. Buyurun Üstadım,

AV. IŞIN TURŞUCU - Benim burada konuşmaların sonunda edindiğim bir fikir var; Sayın Hocam olsun Ender Bey olsun sürekli arabulucu avukat, arabulucu hukukçu, hukuk eğitimi, psikoloji eğitimi almış arabulucudan bahsediyoruz ancak tasarıda hukuk eğitimi ve diğer fakültelerin mezunlarının da yani bu arabuluculuk eğitimine tabi olabileceği, bu sınava dahil olabileceği geçiyor. Hukuk nosyonu edinmiş bir kişinin arabuluculuk masasında etkin olabileceği kanaatindeyim, en azından hukukçu eğer kendisini vekil ile temsil etmeyen kişilerin arabuluculuk masasında oturduğunu düşünecek olursa kişilerin hak ve özgürlüklerini bilmediklerinden ve kendilerini ehil bir şekilde temsil edemediklerinden dolayı, belki de adalet hem hukuk anlayışını zedeleyecek derecede kararlar verebileceklerini düşünüyorum. Eğer üçüncü kişi de arabulucu olmayacaksa ki, arabulucunun çok kesin bir şekilde yönlendirme yasağı var, onun da farkındayım. Ben bu yasa tasarısından hukukçuluk vasfının öne çıkmadığını düşünüyorum. Bu konudaki yurtdışındaki örneklerini de daha önceki konuşmalarınızda Sayın Hocam, belirt-

mişti, bu tasarının bir eksiği midir? Sorum bu şekilde, teşekkür ederim.

AV. GÜNEŞ GÜRSELER - TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ - 20. maddeyi tasarıdan okuyayım, ondan sonra Ender Bey'e söz vereyim. Diyor ki arabuluculuk siciline kaydedilebilmek için yani kimler arabulucu olabilir? Türk vatandaşı olmak, 4 yıllık lisans eğitimi almış olmak, tam ehliyetli olmak, taksirli suçlar dışında herhangi bir sabıkası bulunmamak, arabuluculuk eğitimini tamamlamak ve Bakanlıkça yapılan yazılı ve uygulamalı sınavda başarılı olmak. Burada hukukçulukla ilgili bir koşul yok, 4 yıllık lisans eğitimini almış olmak yeterli, hukukçulukla ilgili fark, eğitimde var, hukuk lisans diplomasına sahip olmayan kimselerin eğitim süresi daha fazla. Buyurun,

AV. ENDER DEDEAĞAÇ - Arabulucu avukat lafını çok kullanıyorum, kullanıyorum ben bu mesleğin şovenistiyim, bunu bin defa açıkça söylerim. Doğru, arabulucuda karar verme özelliği yok, arabulucu sadece toplantının gidişini sağlayacak kişidir. O yüzden müzakere tekniklerini bilmiş olması, karar verme özelliğini bilmiş olmasından çok daha önemlidir. Peki, bu şey için yasa tasarısı değişebilir mi? Zannetmiyorum, bu, bu haliyle geçecek çünkü bu ülkede iş bekleyen o kadar çok insan var ki ve iktidar kim olursa olsun bu insanlar ekmek bulmak zorunda ve bu da bir konudur. Biz ne yapabiliriz? Biz, kendi aramızda bunun mesleki çözümünü ürütmek zorundayız. Bana göre mesleki çözüm iki türlü üretilebilir yahut iki noktayla üretilebilir. Bunlardan bir tanesi; Avukatlık Kanunu'nun 1. maddesinde arabuluculuk hizmetlerinin arabuluculuk lisansın bizim kendi lisansımızla birlikte kullanılmasının bir sakıncasının olmadığı gündeme getirilebilir, hüküm altına alınabilir. Eğer biz bunu yapmazsak belki bugün olduğu gibi marka-patent vekillerin emrinde çalışan avukatlar olduğu gibi arabulucuların emrinde çalışan avukatlarla da karşılaşabiliriz, bu da çok çirkin bir manzara olur. O yüzden benim yasamın 1. maddesiyle oynamak zorundayız. İkincisi ise; bu bir rekabettir, ben bu rekabette üstün duruma geçmek zorundayım, bu üstün durumu ise bir eğitim ile sağlamalıyım yani pazara iyi malı sunmalıyım, ikincisi, ben bunu topluma tanıtmalıyım ve kendime mâl ederek tanıtmalıyım, "bu işi avukat yapar" demeliyim. Reklam ayrı şeydir, tanıtma ayrı şeydir. Reklam yasağına "evet", aslında ben reklam yasağına da karşı değilim, haksız reklama ben karşıyım, o bir düşünce, burada da tanıtımı da kullanıp kendimi, mesleğimi doğru şekilde tanıtabilmeliyim, doğru şekilde müşteri bulabilmeliyim. Benim düşüncem o.

AV. GÜNEŞ GÜRSELER - TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ - Teşekkür ederiz. Sayın Milletvekilimiz ayrılıyor galiba, tabii, tabii,

MİLLETVEKİLİ - Ben bir şey söyleyebilir miyim? Bir moral bozukluğu var gibi geliyor da arkadaşlarda mesela Ticaret Kanunu da önümüze geldiğinde Ticaret Kanunu tamamıyla TÜRMOB kaynaklı, işte, Ender Bey biliyor, avukatların hiçbir dahlinin söz konusu olmadığı bir kanundu ama 3 aylık kavganın sonucunda geçen hafta son belge elime geldi, imzaları açtık işte onların, üç denetçiden iki

tanesinin yani işlem denetçisi ve özel denetçinin birden fazla olması durumunda Baroya bağlı avukat olma zorunluluğunu Gruplardan geçirdik, elimde o. Bir tek genel denetçide kavgamız sürüyor, Yok estağfurullah, Milletvekili olmuş diye Baroyu bırakmış değilim, ben meslektaşım, onun mücadelesini verdim, Mustafa Bey'in beyanlarını biliyorum ama onun mücadelesini vereceğiz, bu kanunun da mücadelesini vereceğiz. Şimdi eğer mesela genel denetçilikte de o şirkete, denetim şirketine avukat üye, avukat hissedar olma veya avukat şerhi koyma imkanını sağlayabildiğimiz taktirde ciddi olarak meslek bir kazanım sağlayacak. Arabuluculuk da öyle, bence moral bozmaya gerek yok, gündemimize almadık ama bu gelecek, geldiğinde kavgamızı yine vereceğiz ve bu tasarıda da çok şeyin değişeceğini peşinen söylüyorum size değişecek. Ben izninizi istemek zorundayım. Genel Kurul'a gitmek zorundayım. İyi günler arkadaşlar.

OTURUM BAŞKANI - Teşekkür ediyorum. Katıldığınız için teşekkürler, tekrar saygılar. Şamil bey galiba söz istiyor.

ŞAMİL BEY - Şimdi Ender bey 1. maddeden bahsediyor, tabii bu amacı düzenleyen madde, avukatlık mesleğinin. Burada en önemli değişmesi gereken yer,

ENDER DEDEAĞAÇ - Pardon, bir şeyi düzelteyim,

ŞAMİL BEY - Eleştirmek için söylemiyorum zaten,

ENDER DEDEAĞAÇ - Söylemek istediğim madde şey değil, amaç değil, yasak işler kapsamından çıkartılması bana mümkün hale gelmedi, başka bir şey değil.

ŞAMİL BEY - Şimdi 11. ve 12. maddeler biliyorsunuz, bizim mesleğimizle birleşen ve birleşmeyen işler düzenliyor. Şimdi Avukatlık Kanunu ile birleşmeyen işler yazılı olarak sayılmanın dışında şöyle de özetlenmiş; herhangi bir şekilde iş, ücret ve yevmiye ile yapılan işler ki, arabuluculuk işi bir ücret veya saat karşılığı ücretle yapılacak bir iş dolayısıyla baştan biz, arabuluculuğu yapamayacağız gibi görünüyor. Halbuki, mesleğimizle bağdaşan işler arasında arabuluculuk kanun tasarısı yasalaştıktan sonra Avukatlık Kanununda gidilecek bir değişiklikle arabuluculuk mesleğinin de avukatlıkla bağdaşacağı ve bu iki sıfatın yan yana kullanılabileceği düzenlenirse arabuluculuk konusundan bizim hiç korkmamıza lüzum yok, ayrıca bu işi en iyi yapabilecek arabulucu avukat olabilecek kişiler de bizleriz. Ama bu yasak, birleşmeme yasağı diğer meslek grupları tarafından katı şekilde kullanılıp bizim bu işe dahil olmamız da sağlanabilir. Yani bir paket olarak Avukatlık Kanunun da değişmesi gerekiyor ama burada aşmamız gereken diğer engelde şu; yine reklam yasağı düzenleniyor arabuluculuk kanun tasarısında, burada deniyor ki, "arabulucu sıfatından başka sıfat ve akademik sıfattan başka sıfat kullanılamayacak" diyor. Yani siz avukatsanız avukat sıfatınızı arabuluculuğun yanına koyamayacaksınız veya avukatsanız arabuluculuk yapmak istiyorsanız o işi bırakıp arabuluculuk yapmak mı söz konusu olacak, bu soru benim kafamı kurcalayıp duruyor. Yani reklam yasağı açısından yapılacak düzenlemenin tek taraflı olması

yetmiyor yani Avukatlık Kanununda birleşen işler arasına arabuluculuğu eklemek yetmiyor, ayrıca bu arabuluculuk kanununda da avukatların da ayrıca bir düzenlemeye gerek olmaksızın, iki sıfatın yan yana kullanılabileceği düzenlenmelidir. Bu iki değişiklik yapılıp, aynı pakette veya ayrı ayrı paketlerde Meclis'imizden geçtiği zaman açıkçası hiç korkulacak bir durum söz konusu değil. Biz, yeni iş alanı elde edeceğiz, verilecek eğitimlerde arabuluculuk konusunda verilecek eğitimlerde avukatların ek bir kazanımı olacak diye düşünüyorum. Teşekkür ederim

AV. GÜNEŞ GÜRSELER - TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ - Teşekkürler. Başka sorusu olan? Buyurun,

AV. CEMAL YILDIZ - Burada denetim unsuru ön planda galiba, benim sorum Mustafa Bey'e, denetleyenlerin güvencesi ne? Yasada düzenlenen kadarıyla güvenceler sizce yeterli mi?

YRD. DOÇ. DR. MUSTAFA ÖZBEK - Teşekkür ederim. Soruya gelmeden önce, maddeler halinde çok kısa arz etmek istediğim birkaç husus var.

Aile arabuluculuğunun saydığım hususlarda olabileceği konusundaki görüşümde çok ısrarlıyım. Zaten anlaşmalı boşanma olarak bunu yapabiliyoruz. Medeni Kanuna göre bu yapılabiliyor. Anlaşmalı boşanmada tarafların avukatları, az önce saydığım hususlarda, örneğin müşterek çocuğun veya çocukların velayetinin kime bırakılacağı, ortak malların paylaşımı, nafaka ya da maddî-manevî tazminat miktarı gibi hususlarda zaten anlaşabiliyorlar. Anlaşmalı boşanmada hâkim, ilk duruşmada anlaşma koşullarını inceliyor. Medenî Kanun'un 184. maddesine göre, boşanma veya ayrılığın fer'î sonuçlarına ilişkin anlaşmalar, hâkim tarafından onaylanmadıkça geçerli olmaz. Hâkim bu konudaki anlaşmaları, "kamu düzenine uygunluk" kriteri açısından inceler. Medenî Kanun'un 166. maddesine göre hâkim, bu anlaşmada, tarafların ve çocukların menfaatlerini göz önünde tutarak gerekli gördüğü değişiklikleri yapabilir. Anlaşmayı kamu düzenine uygun görürse, boşanma ilamına, hükmüne bunu geçirir ve boşanma sağlanabilir. Aile Mahkemeleri Kanunu'nun 6. ve 7. maddeleri de gayet açık. Benim şahsi kanaatim, taraflar bunu yaptığına göre, bu hususlarda aile arabuluculuğuna gidilmesine de hiçbir hukukî engel yoktur. Dediğim gibi, aile arabuluculuğunda boşanma kararı verilmez; sadece fer'i sonuçlara ilişkin taraflar ikna edilerek uzlaştırılır ve hâkim, anlaşmayı, tarafların ve çocukların menfaatleri ekseninde, kamu düzenine uygunluk bakımından inceleyerek nihai kararı verir.

İkincisi, Sayın Şamil Bey'in söylediği hususlara katılıyorum. Avukatlık Kanununda uyum amacıyla bazı maddeler değiştirilmeli; ama arabuluculuğun avukatlıkla bağdaşmadığına ilişkin görüşüne çok katılmıyorum. Tam tersine, Avukatlık Kanunu'nun 12. maddesine göre hakemlik, avukatlıkla birleşebilen işlerdendir. Tahkim avukatlıkla bağdaşıyorsa, arabuluculuk "*evleviyetle*", "*haydi haydi*", "*argumentum a fortiori*" avukatlıkla bağdaşır. Zaten Avukatlık Kanunu'nun 2. maddesi de bunu desteklemektedir.

Bir diğer soru, "sadece avukatlar mı arabulucu olmalı?" şeklindeydi. Şimdi öncelikle kendi şahsi fikrimi söylemeden şunu söyleyeyim; bu Kanun koyucunun bir tercihidir. Kanun Tasarısında sadece avukatların değil, herkesin arabuluculuk yapabilmesinin öngörülmesi, bir eksiklikten ziyade bir toleranstır. Örneğin mukayeseli hukuka baktığınızda, Amerika'da eyaletten eyalete değişen uygulamalar vardır. Bazı eyaletlerde sadece hukukçular, bazı eyaletlerinde herkes yapabilmektedir; ama ortak koşul eğitimdir. Örneğin, Minnesota Eyaleti gibi bazı eyaletlerde emekli hâkimler de arabuluculuk yapabilmektedir; ama gerekli eğitimi almadıysa kesinlikle arabuluculuk yapamamaktadır. Emekli bir hâkim bile olsa arabulucu adayı, mutlaka Baronun verdiği eğitime katılmaktadır. Bizim ülkemizde eksiklik şu oldu; üzülerek söylüyorum, dünyada bu konuyu geliştiren ve sahiplenen Barolardır. Amerika'da 1970 yılında, Amerika Barolar Birliğinin etkisiyle bu konu gelişmiştir. Bu konuda halen Amerika Barolar Birliği egemendir. Esasında dünya genelinde de bu böyledir; ama bizde ne yazık ki Barolar, alternatif uyuşmazlık çözümünü gerektiği ölçüde sahiplenemedi, bu konuda söz ve fikir sahibi olamadı. Bizim sorunumuz belki bir ölçüde buradan kaynaklanıyor.

Şahsi görüşümü de şöyle arz edeyim; bence bir geçiş dönemi olmalıydı. Şu anda ülkemizde bırakın hukukçu olmayanı, avukatlar bile arabuluculuk yapmaya tamamen yetkin değil. Benim şahsi görüşüm değerli meslektaşlarım, hasbelkader içinde de bulunuyoruz bu işin, arabuluculuk, aile arabuluculuğu, ceza arabuluculuğu, hukuk arabuluculuğu veya idari arabuluculuk, kuvvetli hukuk bilgisi de gerektiriyor. Bunlar böyle basit faaliyetler değil. Zaten sayın Dedeağaç da, bu işin ne kadar önemli ve zor olduğunu ifade etti. Dolayısıyla bence bir geçiş döneminde, örneğin 5 ilâ 10 yıllık bir geçiş döneminde, bir ayırım yapılmalıydı. Ceza ve Hukuk arabuluculuğunu sadece hukuk fakültesi mezunları yapabilmeliydi. Örneğin avukatlar, emekli hâkimler veya noterler gibi. Diğer meslek mensuplarından, ihtiyaç olduğunda uzmanlıklarına göre, "*co-mediation*" dediğimiz "ortak arabuluculuk" yöntemiyle yararlanmak her zaman mümkündür; ama aile arabuluculuğunda bir istisna tanınabilirdi. Aile arabuluculuğu da herkese açık olmamalı; hukukçular yanında ilgili meslek gruplarıyla sınırlandırılmalıydı. Örneğin aile terapistleri, psikologlar, pedagoglar olabilirdi; ama ceza ve hukuk arabuluculuğunda bence sadece avukatların bunu yapması, en azından bir geçiş döneminde fazla sorun yaşanmaması, arabulucuların yerleşmesi, ülkede bu müessesenin doğru anlaşılması ve doğru uygulanması bakımında gerekirdi. Ceza arabuluculuğu konusunda, Adalet Bakanlığında çeşitli komisyonlarda görev aldım. Orada da bunu dile getirdim. Keza bir yıldan fazla çalıştığım, İdari Usul Kanunu Taslağı komisyonunda aynı görüşü ifade ettim; ama dediğim gibi, münferit görüşler çok fazla itibar görmez, kurumsal bir görüş gerekir, kurumsal destek gerekir. Bu da Barolar ve Barolar Birliği ile olur. Ama tabii, bu benim şahsi fikrimdi, netice itibariyle Adalet Komisyonunda, Sayın Milletvekilimizin de dediği gibi belki değişiklik de olabilir.

Tasarıya göre denetim görevlileri, Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürlüğünde istihdam edilecektir; yani denetim görevlileri, Adalet Bakanlığına bağlı kadrolu memurdurlar. Denetim yeterli mi? Tasarının öngördüğü denetim yeterlidir; ama benim gönlümden geçen, bu müessesenin aslında Türkiye Barolar Birliğinin söz sahibi olarak yönetilmesiydi. İnşallah Adalet Komisyonu'nda bu yönde bir değişiklik olabilir diye düşünüyorum. Teşekkür ederim.

ŞAMİL DEMİR BEY - Şimdi pardon ben ona eklemek isterim, baronun alternatif tasarısında zaten bu yaklaşım vardı. Yani Barolar Birliği'nin nezdinde tutulacak sicildeki en önemli noktası idari vesayet altında kalmaması için kurumun, çok önemli diye düşünüyorum.

AV. GÜNEŞ GÜRSELER - TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ - Doğru, hem Ankara Barosu'nun hem de Barolar Birliği'nin yaptığı çalışmada bu var. Tabii, Hocamızın gördüğü eksiklik yerinde, Türkiye çapında Barolar tarafından sahiplenilmesi gerekiyor, yalnız henüz netleşmeyen bir yaklaşım var; biz son taslağı da Barolara gönderip görüş istedik, karşı görüş ağır basıyor, öyle olunca, sahiplenip yönlendirme de kolay olmuyor. Buyurun,

KATILIMCI - FİKRİ BALCI - Affedersiniz. Ben bir hukukçu değilim, avukat da değilim, yalnız 1960'da geldim, halktan biri olarak söylüyorum, adım Fikri Balcı, bir gecekondu yaptım, gecekonduda çok kavgalar oluyordu, gürültüler oluyordur, "vay sen benim arsama geçtin, vay ben senin arsana geçtim", bu karakola gidiyor, karakoldan da yargıya gidiyor, daha bu gidiş aşamasında çözümleniyordu taraflar uyuşuyorlardı ve çözümleniyordu bu. Bana kalırsa bu yasa, çok geç kalmış bir yasa olmasına karşılık gene de iyi bir yasa. Burada bir şunu vurgulayacağım; bu hukukçularımız gerek barolar olsun gerek yargıç-savcı ikilisinden bu halkın görüşlerinin, halkın bilginin ön safha çıkmasını sağlayacak bir kurumların oluşturulması gerekmez mi? Ender Hocama soruyorum. Teşekkür ederim.

AV. GÜNEŞ GÜRSELER - TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ - Peki. Ender Bey cevap versin, sizden de son soruyu alıp kapatacağız efendim, sağ olun.

AV. ENDER DEDEAĞAÇ - Dediğiniz doğru. Normal olarak bir yasanın hazırlanmasında sosyal bilimler araştırma yöntemlerinin uygulanmış olması gerekir. O da temelde saha araştırmasının yapılmasını şart koşar, saha araştırmasının temeli de vatandaş olarak sizlere dayanır. Ama ne hikmetse bizde, yasalar bir komisyon tarafından oturulur, yazılır ve bu da çoğunlukla akademisyenlerden oluşur, bakanlık personelinden oluşur, zaman zaman da Barolar, daha doğrusu Barolar Birliğinden bir adette temsilce usulen alırlar, eğer yasa başka yerleri ilgilendiriyorsa bir, iki temsilci de oradan gelir, böyle çıkar. Siz, burada yerden göğe kadar haklısınız, diyecek bir lafımda yok!

AV. GÜNEŞ GÜRSELER - TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ - Teşekkür ederim. Buyurun.

MEHMET ALİ NOGAY - KATILIMCI - Ben de meraklı bir dinleyicinizim, imkan oldukça yararlanmak isterim. Bu güzel konuyu gündeme getirmekle bir hizmet kurduğunuza inanıyorum ve be kadar şekil ve şartlarıyla bir problem olan meseleyi yasama kurullarının da sizlerle işbirliği yapma ihtiyacının doğduğunu, doğacağına inanarak, inşallah dikkate alırlar diye düşünüyorum.

Ben bir küçük değişiklik arz edeceğim zati hallerine; Medeni Kanunumuzun 83. maddesinde bir dernek üyesinin ihracı ile ilgili bir hüküm vardır. Burada iki, üç şart var, birbirlerine bazen ters düşen bazen izaha ihtiyacı olan bazen de eksikliği görünen nokta var bir maddenin içinde. Katılan adam muttali oluyor karara, 1 ay içinde mesul, zamanaşımından. Katılamayan için 3 aylık zaman tanımış ama birde muttali olma demiş. Malumlarıdır, benim anladığıma göre bir dava şartı, evvela muttali olmaya, bilgi ve belgelere dayanması şart olduğunu inanıyorum. Böyle olunca geçerli karar kişiye tebliği edilmediyse zamanaşımının başlamaması gerektiğine dair muhterem hocaların fikirlerini de öğrenmiş oluyorum. Böyle olunca, bir ikinci şartı var, yani muttali olma tarihinde esas almıyor, karar tarihi esası alıyor, orada zamanda bir farklılık doğuyor, bunların izahının gerektiğine inanıyorum. Sonunda da "yok veya butlan" sayılan durumlar saklıdır derken yokluk, mutlak oluş hali midir yoksa bir mahkeme kararına bağlı hüküm neticesi midir? Buna dair izahat yok. Benimde bu konuları anlamakta, anlaşmakta arabulucuya ihtiyacım var, onun için sizlere getirdim, özür dilerim, teşekkür ederim.

AV. GÜNEŞ GÜRSELER - TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ - Sağ olun, yok siz konuyu gayet iyi biliyorsunuz, maddesini de söyleyerek hiç arabulucuya falanda ihtiyacınız yok. Ama inşallah yasal düzenleme istediğimiz gibi olduğunda arabuluculuk noktasında size de çözüm sağlar.

Şimdi hanımefendi, ben son soru demiştim ama saat 17:00'de burayı teslim etme durumundayız, hanımefendi'den son soruyu alalım,

AV. ZÜBEYDE KAMALAK - Teşekkür ederim. Sayın Özbek Hocam'a ben deminki söyledikleriyle bağlantılı olarak bir şey sormak istiyorum; anlaşmalı boşanmadaki gibi boşanmanın ferileri ancak dediniz uyuşmaya, anlaştırılabilir, arabulucu çözebilir dediniz. Ancak anlaşmalı boşanmada bunları bittikten sonraki 1 yıl içerisinde tekrar gündeme getiremiyoruz, bu hak bitmiş oluyor. Acaba arabuluculuk durumunda da bunu tekrar getirebiliyor muyuz yoksa bağlayıcılığı nedir? Yani sonraki, boşanmaya karar verildikten sonraki bir yılda arabulucu böyle karar vermişti, bu iş bitmiştir mi diyoruz yoksa bunu tekrar gündeme getirip yeniden o ferileri isteyebiliyor muyuz? Bağlayıcılığı konusunda?

YRD. DOÇ. DR. MUSTAFA ÖZBEK - Efendim, o noktada genel Medeni Yargılama Hukuku kurallarından bir fark yok. Bakın dikkat edin şu şekilde oluyor; aynı şu anki gibi hâkim gene bir karar verecek. Değişiklik yok. Zaten arabulucu bir karar vermeyecek. Tek fark şu; şu anda anlaşmalı boşanmada taraflar, Medenî Kanuna göre kendileri uzlaşıyorlar. Burada Aile Mahkemeleri

Kanunu'nun 6. ve 7. maddesinde bizim işletemediğimiz çok önemli, çok açık hükümler var. Orada diyor ki, "hâkim, önüne gelen dava ve işlerin özelliklerine göre, esasa girmeden önce, aile içindeki karşılıklı sevgi ve saygının korunması bakımından eşleri kendisi uzlaştırabileceği gibi, bu konuda gerektiğinde 5. maddede sayılan uzmanlardan da yardım alabilir". 5. maddeye bakıyorsunuz, orada uzlaştırıcıdan bahsediyor. O uzlaştırıcı sadece "arabulucu avukat" değil; psikolog, pedagog veya sosyal çalışmacı. Dolayısıyla bu kişiler anlaşmalı boşanmayı sağlayacaklar. Aile arabulucusu, boşanma sürecinin eşe ve çocuklara verdiği zararları, bunun psikolojik zararlarını, bu ilişkinin devamlılık arz ettiğini, yargılamalı, çelişmeli bir boşanmanın eşler üzerinde yıllarca tamir edilemeyecek zararlara yol açabileceğini eşlere anlatacak ve tarafları anlaşmalı boşanmaya teşvik ederek uzlaştıracaktır. Ama hâkim, kamu düzenine uygunluk denetlenmesini gene yapacaktır. Boşanma kararını verecek, o kararda, tarafların ve çocukların menfaatlerini göz önünde tutarak uzlaşma koşullarında uygun gördüğü değişiklikleri yapabilecektir. Daha sonra değişiklik yapılması gerekiyorsa gene yapılabilir. Mesela, nafaka miktarı çok yüksek veya düşük kaldı. O zaman öbür eş başvurup, mahkemeden nafaka miktarının arttırılmasını veya azaltılmasını isteyebilecektir. Medenî Kanunu'nun 176. maddesine göre hâkim, tarafların malî durumlarının değişmesi veya hakkaniyetin gerektirdiği hâllerde, İrat biçiminde ödenmesine karar verilen maddî tazminat veya nafakanın artırılması veya azaltılmasına karar verebilir. Yani bu konuda, Medenî Hukuk ve Medenî Yargılama Hukukunun genel kurallarından bir sapma yoktur. rica ederim.

AV. GÜNEŞ GÜRSELER - TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ - Teşekkür ederiz. İlave edecek bir şey var mı?

Değerli katılımcılarımız, değerli dinleyicilerimiz hepinize çok teşekkür ediyoruz Ankara Barosu'na ve Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Merkezi'ne, Avukat Hakları Merkezi'ne, böyle bir birliktelikte bizleri bir araya getirdiği için teşekkür ediyoruz. Bundan öncede aynı konuda toplantılar, bizlerin katıldığı, başka arkadaşların katıldığı toplantılar yapılmıştı ve görülüyor ki, tasarının ilk şeklinden daha olumlu bir noktaya gelindi. Şimdi Sayın Milletvekilimizin de biraz önce verdiği moralden de yol çıkarak bu tasarıda da özellikle, hukukçuların dışında çok geniş kesimlere arabulucu olma imkanını yaratan, meslektaşlarımızın eleştirilerine neden olan maddelerin ve diğer hususların toparlanabileceğini düşünüyoruz. Barolar ve Barolar Birliği olarak ve tüm avukatlar olarak görevimiz, yasalaşma süreci içerisinde üzerimize düşeni yapmak olacaktır. Bizler, Barolar Birliği ve barolar adına, arkadaşlarımız uzmanlıkları adına ve sizler de mesleğimiz adına gayret içinde olacağız. Tekrar teşekkür ediyorum, iyi akşamlar diliyorum, sağ olun.

ANKARA BAROSU
YARGIÇLAR VE SAVCILAR BİRLİĞİ
TÜM YARGI MENSUPLARI DERNEĞİ

YASAMA, YÜRÜTME, YARGI İLİŞKİLERİ VE YARGI BAĞIMSIZLIĞI

OTURUM BAŞKANI
SALİM ÇORUK
Tüm Yargı Mensupları Derneği Genel Başkanı

PANELİSTLER
ÖMER FARUK EMİNAĞAOĞLU
Yarsav Genel Başkanı

MAHİR ERSİN GERMEÇ
Yargıtay 18. Hukuk Dairesi Başkanı

HAKKI SUHA OKAY
CHP Grup Başkanvekili

FARUK BAL
MHP Başkan Yardımcısı

TAYFUN İÇLİ
Eskişehir Milletvekili

ABEM
13 HAZİRAN 2008

YASAMA, YÜRÜTME, YARGI İLİŞKİLERİ VE YARGI BAĞIMSIZLIĞI

HASAN ÜREL - ANKARA BAROSU BAŞKAN YARDIMCISI -Geldiğiniz ve katıldığınız için hepinize çok teşekkür ediyorum. Öncelikle sayın parlamenterlerimize çok teşekkür ediyorum, yoğun geçen Parlamento çalışmalarından zaman ayırıp, böyle önemli bir konuyu bizimle tartışmak için geldikleri için, katıldıkları için öncelikle ve özellikle kendilerine çok teşekkür ediyorum.

Tabii bu akşam birlikte yaptığımız bu etkinlikte yasama, yürütme, yargı ilişkileri ve özellikle de yargı bağımsızlığı tartışma konusu. Geçekten çok önemli günlerden geçiyoruz hatta şöyle söylenebilir; zor zamanlardan geçiyoruz. Dolayısıyla bu önemli, ülkemiz için son derece yaşamsal tartışmanın taraflarından ve özellikle parlamentoda grupları bulunan partilerin katılımıyla böyle bir toplantının son derece yararlı olacağına inanıyoruz hepimiz için. Ve aslında tabii düzenleyiciler arasında varız, esasen asıl düzenleyici YARSAV ve Adliye Çalışanları Yargı Mensupları Derneği'dir. Kuşkusuz iktidar partisinden de bir katılımcının bulunması son derece yararlı olurdu diye düşünüyoruz. Tabii yargı son derece önemli, yargıda hepimizi doğrudan ilgilendiren, tüm Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını ilgilendiren bir kurum yargı. Etkin olması isteniyor, tarafsız, bağımsız olması isteniyor ve tabii ek olarak denetlenebilir olması isteniyor. Yasama, tabii sıkıntılar olan bir yer yasamada, yasamada ülkede krize neden oluyor. Yürütme, çok daha önemli çünkü yürütmede; yürütmenin belli kurallar içinde götürülmemesi halinde yürütmede liyakat değil sadakat esas olunca kuşkusuz kamuoyunda, kamu vicdanında derin yaralar açan sorunlar ortaya çıkıyor. Bütün bunları hepimiz, hep birlikte yaşıyoruz. Kuşkusuz birbirimizi anlamaya ihtiyacımız var, bütün tarafların birbirini anlamaya ihtiyacı var. Gerçi biraz sıradan bir söz ama başka Türkiye yok! Dolayısıyla hepimiz yasama, yargı, yürütme ve onu yürüten insanlar ve halkımız ve meslek örgütleri, tüm taraflar gerçekten soğukkanlı, sağduyulu bir olgunluk içinde bu krizden çıkmalıdır diye düşünüyoruz. Onun için de bu toplantıyı son derece anlamlı buluyoruz.

Evet, bu kürsünün aşina olduğu bir açış konuşması yapmak istemem. Onun için de şimdi saygıdeğer katılımcıları davet etmek istiyorum. Gene özellikle kendilerine çok teşekkür ediyorum, katıldığınız için sizlere çok teşekkür ediyorum. Sayın Ömer Faruk Eminağaoğlu, YARSAV Genel Başkanı. Sayın Mahir Ersin Germeç, Yargıtay 18. Hukuk Dairesi Başkanı buyurun efendim. Sayın Hakkı Suha Okay, CHP Grup Başkan Vekili. Sayın Faruk Bal, MHP Başkan Yardımcısı ve Sayın Tayfun İçli arkadaşımız, meslektaşımız Eskişehir milletvekili. Evet, sizleri onlarla baş başa bırakıyorum, tekrar teşekkür ediyorum herkese.

SALİM ÇORUK - OTURUM BAŞKANI - TÜM YARGI MENSUPLARI DERNEĞİ GENEL BAŞKANI - Sayın konuklar, değerli katılımcılar hepinizi saygıyla selamlıyorum. Ankara Barosu, Yargıçlar ve Savcılar Birliği ve Tüm Yargı Mensupları Derneği'nin ortak olarak düzenlemiş olduğu bu panele katılmanızdan dolayı hepinize teşekkür ediyorum. Açılış konuşmamızı yapan Baro Başkan Yardımcımız Sayın Hasan Bey'den önce de zaten bu anlamda çok büyük sorular geldi daha panel başlamadan. Niçin böyle bir panelde iktidardan katılım olmadı diye sorular geldi. Ona açıklık getirmek istiyorum. Başta Sayın Profesör Doktor Burhan Kuzu, Türkiye Büyük Millet Meclisi Anayasa Komisyonu Başkanı, akabinde Sayın Ahmet İyimaya, Türkiye Büyük Millet Meclisi Adalet Komisyonu Başkanı ve AKP Türkiye Büyük Millet Meclisi Grup Başkan Vekili Sayın Bekir Bozdağ'a teklif götürdük; her biri de aynı mazereti söyledi. Yoğun programlarından dolayı böyle bir etkinliğe katılamayacaklarını hatta kendilerine gruptan başka bir hukukçu da katılabilir dedik. Şimdiye kadar dönen olmadı. Onun akabinde sayın başta Adalet Bakanımız Mehmet Ali Şahin'e tensip buyurdukları takdirde panelimizin açılış konuşmasını yapabilirler dedik. Kendisi de aynı mazeretle, yoğun işinden dolayı katılamayacağını söylediler. Ona açıklık getirmenin yerinde olduğunu söylüyorum. Yine aynı şekilde Sayın DTP Grup Başkanı Selahattin Demirtaş da yoğun bir program olduğunu, ülke dışında olduğunu söyledi. Bu anlamda buna açıklık getirmenin tekrar yerinde olduğunu söyledim. O anlamda da şu anda telgraflarımız var, onu görevli bir arkadaşımız panel başlamadan önce hemen kısa olarak okursa.

SUNUCU -

"Tüm Yargı Mensupları Derneği Genel Başkanı Sayın Salim Çoruk,

Düzenlemiş olduğunuz panele programımın yoğunluğu nedeniyle katılamayacağım için üzgünüm. Nazik davetiniz için teşekkür eder, size ve katılan tüm konuklara saygılar sunarım.

Mehmet Ali Şahin,

Adalet Bakanı"

"Sayın Salim Çoruk,

Tüm Yargı Mensupları Genel Başkanı

Ankara Barosu Başkanı Sayın Vedat Ahsen Coşar,

YARSAV Genel Başkanı Sayın Ömer Faruk Eminağaoğlu,

Düzenlediğiniz, "Yasama, Yürütme, Yargı İlişkileri ve Yargı Bağımsızlığı" konulu panele davetiniz için teşekkür ederim. Etkinliğinizin başarılı geçmesini diler, size ve konuşmacılara, tüm mensuplara ve konuklara en içten duygularımla selamlar, sevgi ve saygılarımı sunarım.

Zeki Sezer

DSP Genel Başkanı"

"Tüm Yargı Mensupları Derneği Genel Başkanı Sayın Salim Çoruk,

"Yasama, Yürütme, Yargı İlişkileri ve Yargı Bağımsızlığı" konulu panelinize nazik davetiniz için teşekkür ederim. Ankara dışında bulunmam nedeniyle toplantınıza katılamıyorum. Şahsınızda tüm değerli panelistlere ve dinleyicilere saygılarımı ve sevgilerimi sunarım.

CHP Parti Meclisi Üyesi

Avukat Levent Gök"

OTURUM BAŞKANI - Teşekkürler. Sayın konuklar, değerli katılımcılar hepinizi saygıyla selamlıyorum. "Yasama, Yürütme, Yargı İlişkileri ve Yargı Bağımsızlığı" konulu panelimize hoş geldiniz.

Değerli katılımcılar, ilk kez 1961 Anayasası'nda "kuvvetler ayrılığı" ilkesi benimsenip, anayasa yargısı öngörülmüş ve Anayasa Mahkemesi Anayasa'daki yerini almıştır. Böylece yasaların anayasaya aykırı olamayacağı yolundaki hüküm işlerlik kazanmıştır. Yasama, yürütme ve yargının ayrı ellerde toplanmasının demokrasileri diktatörlük yaratılması tehlikesinden koruyacağı muhakkaktır. Pek tabii üç kuvvetin birbirinden ayrı olması yetmez. Her birinin de ayrıca sınırlanması gerekmektedir. Bu çerçevede yasamanın da sınırlanması gerektiği açıktır. Yasamanın sınırlanmasının başarılmasının en iyi yolu; hukukun bir yasama organının mahsulü olmadığının peşinen kabul edilmesidir. Yasama olsa da olmasa da kanunlar olacaktır. Çünkü toplumlar kuralsız yaşayamaz. Bir başka deyişle hukuk, kanunların yazılı hale getirilmesinden ve devlet desteğiyle uygulanmasından önce vardır. Parlamentoların kanun yapma faaliyetinin meşrutiyeti ondan önce var olan hukuka saygı gösterilmesine bağlıdır. Anayasa'ya göre yargı, Türk ulusu adına egemenlik hakkını kullanmaktadır ve bağımsızdır. Yargıç bağımsızlığı, yargıcın görevini yaparken hiçbir baskı ve etki altında bulunmaması, herhangi bir kişi ya da kurumdan emir almaması, her türlü endişeden uzak ve özgür olmasıdır. Bu ilke önemi nedeniyle Anayasa'da yer almaktadır. Öte yandan erkler ayrılığı ilkesi bakımından yargının bağımsızlığı ve de erklerin birbirine eşitliği sağlanmalıdır. Yargı, yasama ve yürütme organı karşısında bağımsızdır. Anayasamıza göre 11 üyeden oluşan Anayasa Mahkemesi'nin tamamını, 7 üyeden oluşan

Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun 5'ini cumhurbaşkanı atar. Bununla birlikte Kurul'un kalan iki üyesini de Adalet Bakanı ve Adalet Bakanı Müsteşarı'nın da oluştuğunu belirtmek gerek. Yargıtay ve Danıştay üyelerinin tamamını Hâkim ve Savcılar Yüksek Kurulu atadığına göre Sayın Cumhurbaşkanı yargı sistemimizi tek başına belirleme yetkisine sahiptir. Yargı organlarına yapılan seçimlerin kurallarının değişmesi gerektiği her zaman, herkes tarafından kabul görmektedir. İktidarın yargı organlarına yapılacak seçimlerde Parlamentoya ağırlık verecek bir sistemi planladığı anlaşılmakla birlikte bunun var olan soruna çözüm bulmaktan uzak, gerilimi tırmandıracak ve de kutuplaşmaya yol açacak bir uygulamaya yol açacağı ayrı bir gerçekliktir.

Bütün bunlarla birlikte Yargıtay'ın Başkanlar Kurulu Bildirgesi'nde; yürütmenin yargı üzerinde hâkimiyet kurmaya çalıştığı endişesi bahsedilmiş ve bu durum beraberinde yargının bağımsızlığı konusunu kamuoyunun gündemine tekrardan getirmiştir. Yargının bağımsız ve güvencesiz olması durumunda hukukun üstünlüğü sağlanamaz. Hak ve özgürlükler tehlikeye düşer. Bu nedenle temennimiz haklı olan eleştirilerin bir an önce dikkate alınması, yargıyı bağımsız, güvenceli ve yansız kılacak düzenlemelerin bir an önce gerçekleşmesidir. Bu vesileyle saygılarımı sunuyorum.

Şimdi, bu anlamda çok değerli konuklarımız var. Bunları yakinen de tanıyorsunuz, başta Sayın Ömer Faruk Eminağaoğlu, Yargıtay Cumhuriyet Savcısı, YARSAV Genel Başkanı. Sayın Mahir Ersin Germeç, Yargıtay 18. Hukuk Dairesi Başkanı, Sayın Avukat Hakkı Suha Okay, eski Ankara Baro Başkanımız ve şu anda Ankara milletvekili, Cumhuriyet Halk Partisi Grup Başkan Vekili. Sayın Bal da aslında konuyla da ilgili tam bağdaşıyor, şöyle ki, her üç erkte de görev yapmış bir kişi. Emekli bir yargıç, Personel Genel Müdürlüğü, Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü, Devlet Bakanlığı bu anlamda da konuyla da ilişkili. Yine aynı şekilde Sayın Avukat Tayfun İçli, eski Devlet Bakanı ve şu anda Eskişehir milletvekili. Bu anlamda süremizin de kısıtlı olduğunu görüyorum, süreyi yerinde kullanmak adına hemen sözü fazla uzatmadan konuşmasını yapmak üzere Sayın Yargıtay 18. Hukuk Daire Başkanımız Mahir Ersin Germeç'e veriyorum sözü, buyurun Sayın Germeç.

MAHİR ERSİN GERMEÇ -YARGITAY 18. HUKUK DAİRE BAŞKANI-

YARGI BAĞIMSIZLIĞI VE YÜRÜTMENİN YARGI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Başkan, saygıdeğer katılımcılar, değerli konuklar; sözlerime başlarken hepinize en içten saygılarımı sunuyorum. Öncelikle *"Yasama, Yürütme, Yargı İlişkileri ve Yargı Bağımsızlığı"* konulu etkinliği ortaklaşa düzenleyen Tüm Yargı Mensupları Derneği, YARSAV ve Ankara Barosu Sayın Başkanlarına huzurlarınızda teşekkür ediyorum. Konuşmamda, 1982 Anayasa'sı kuralları çerçevesinde

yargı bağımsızlığı ve yargıçlık güvencesi ile yürütmenin yargı üzerindeki etkisini anlatmaya çalışacağım.

1982 Anayasası'na göre: Türkiye Cumhuriyeti, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olup, egemenlik bağsız ve koşulsuz Ulusundur. Türk Ulusu, egemenliğini Anayasanın koyduğu esaslara göre yetkili organları eliyle kullanır. Cumhuriyetin temel organları, "*yasama", "yürütme"* ve "*yargı"*dır. Bu üç erkin birbirinden ayrı (bağımsız), ancak temeldeki birliği bozmayacak bir uyum içinde çalışmaları öngörülmüştür. *"Güçler ayrılığı"* ilkesi olarak tanımlanan bu düzenekte erkler arasında astlık ya da üstünlük de söz konusu değildir. Nitekim Anayasanın *'Başlangıç'* kısmında "*erkler ayrımının, Devlet organları arasında üstünlük anlamına gelmeyip, belli Devlet yetki ve görevlerinin kullanılmasından ibaret ve bununla sınırlı medeni bir işbölümü ve işbirliği olduğu, üstünlüğün ancak Anayasa ve yasalarda bulunduğu"* açıkça belirtilmiştir.

Anayasanın 7, 8 ve 9.maddelerinde Devletin temel yapısını oluşturan *Yasama, Yürütme* ve *Yargı* organlarının yetki ve görev alanları genel çerçevesi ile belirtilmiş, *7. maddede Türk Ulusu adına* Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne tanınan yasama yetkisinin devredilemeyeceği, *9.maddede* de yine *Türk Ulusu adına* yargı yetkisini kullanan mahkemelerin "*bağımsızlığı"* özellikle vurgulanmıştır. Buna göre, *"milli irade"*yi yalnızca yasama organının temsil ettiği, ulus adına egemenliğin yalnızca *Türkiye Büyük Millet Meclisi'*nde olduğunu söylenemez. Anayasa kuralı gereği ayrım yapılmaksızın Yargı da yasama ve yürütme organları gibi ulusal istencin (milli iradenin) egemenliğe dönüşmesiyle oluşan bir güçtür. Yargının yetkisi de kuşkusuz egemenlik içindedir.

Yargı Bağımsızlığı ve Yargıçlık/Savcılık Güvencesi

Değerli konuklar, 1982 Anayasasının 138. maddesinde mahkemelerin bağımsızlığı, 139. maddesinde yargıçların ve savcıların güvenceleri düzenlenmiş; 159. maddesi ile de mahkemelerin bağımsızlığını ve yargıçlarla savcıların güvencelerini sağlamak için *"Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu"* oluşturulması öngörülmüştür. Sözü edilen Anayasa kuralları gereği Türk Ulusu adına yargı yetkisini kullanan mahkemeler bağımsız (m.9, 138), yargıçlar ve savcılar güvencelidirler (m.139). Yargı bağımsızlığı ve yargıçlık güvencesi Anayasamızda açık bir biçimde yer almasına karşın, *gerçekte Ülkemizde yargı bağımsız mı, yargıçlar ve savcılar gerçekten güvenceli mi?*

Bu soru günümüzde soru olmaktan çıkmış soruna dönüşmüş; yargı bağımsızlığı ve yargıçlık güvencesi gerek öğretide gerekse uygulamada sürekli tartışılan bir konu durumuna gelmiştir. Özellikle yargı bağımsızlığı sorunu, Ülkemizin gündeminden hiç eksik olmayan bir olgudur.

Demek ki yargıçların görevlerinde bağımsız olduklarının salt Anayasada ve yasalarda yer alması yeterli değildir. Bu temel ilkeyi uygulamada güçlendirecek ve gerçekleştirecek güvencelerin de bulunması gerekir. Çünkü *güvenceli yargıç,*

yargı bağımsızlığının; bağımsız yargı da ulusun güvencesidir. Yargı bağımsızlığı, dolayısıyla adil ve güvenli yargılama ancak bağımsız ve güvenceli yargıçlarla sağlanır. Bunun için de yargıçlar, siyasal gücü elinde bulunduran yasama ve özellikle yürütme karşısında tam bağımsız ve gerçekten güvenceli olmalıdır.

Yürütmenin Yargı Üzerindeki Etkisi

"Yargı" bağımsız *"erk",* yargıçlar da tam güvenceli olmadıkça, "hukuk devleti" ilkesi, uygulamada gerçekleştirilemez. 1961 Anayasası yargıyı bu nitelikte benimseyip düzenlemişken, 1982 Anayasası sözcüklerine ve görünüşüne karşın, bu yetkiyi yürütmenin bir tür görevine ve uzantısına dönüştüren kurallar içermektedir. Şöyle ki:

Bir yönüyle yürütme erkinin başı olan (m.8) Cumhurbaşkanı;

-Danıştay ve Anayasa Mahkemesinin bir bölüm üyelerini doğrudan doğruya, Anayasa Mahkemenin öteki üyelerini ise ilgili mercilerin gösterdiği adaylar arasından seçip atamaktadır (m.104/c),

-Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun (Adalet Bakanı ve müsteşarı dışındaki) asıl ve yedek üyelerini Yargıtay ve Danıştay Genel kurulu'nca gösterilen adaylar arasından Cumhurbaşkanı seçmektedir (m.159/2).

Yürütmenin (Bakanlar Kurulu'nun) bir üyesi olan Adalet Bakanı;

-Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun Başkanıdır; Adalet Bakanlığı Müsteşarı Kurulun doğal üyesidir (m.159/2).

-Yargıç ve savcıları denetleme; haklarında araştırma, inceleme ve soruşturma Adalet Bakanının izni ile Adalet müfettişlerince yapılır (m.144).

-Adalet Müfettişlerinden oluşan Teftiş Kurulu doğrudan Adalet Bakanı'na bağlıdır ve Onun buyruğu altında çalışır (m.144).

-Yargıçlar ve savcılar idari görevleri yönünden Adalet Bakanlığına bağlıdırlar (m. 140/6).

-Adalet Bakanlığı'nın merkez kuruluşunda geçici ya da sürekli olarak çalıştırılacak yargıç ve savcıların (muvafakatlarını alarak) atama yetkisi Adalet Bakanı'nındır (m. 159/6).

-Yargıç ve savcı adaylarının belirlenmesinde sözlü sınav ve değerlendirme Adalet Bakanlığınca yapılmaktadır.

Saygı değer konuklar, saydığımız bu durumları -*uygulama penceresinden bakarak*- izninizle biraz daha açmak istiyorum:

1- Yargıçlık mesleğine alınacakların belirlenmesi

Ülkemizde yargıçlık mesleğine alınacak olanların, Adalet Bakanlığı'nca belirlenerek staja başlatılmaları ve daha sonra Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun atamayı yapması yöntemi uygulanmaktadır.

ÖSYM tarafından gerçekleştirilen yazılı sınavı kazanan yargıç aday adaylarının sözlü sınavını salt Adalet Bakanlığı üst bürokratlarından oluşan bir kurul yapmakta; bu (sözlü) sınav sonucu Bakanlık bürokratlarınca belirlenen yargıç adaylarının meslek öncesi eğitimleri (staj evresi) tamamlandıktan sonra, Yüksek Kurul'ca yargıç ya da savcı olarak atamaları yapılmaktadır.

Yargıçlık mesleğine alınacakların Adalet Bakanlığı'nca belirlemesi yönteminin, uygulamada tercihlerin siyasi ağırlıklı olmasına olanak sağladığı ve daha başlangıçta *yargının siyasallaşmasına* zemin hazırladığı kuşkusunu uyandırmaktadır. Bu nedenle, mesleğe alma, Yüksek Kurul'ca gerçekleştirilmeli; bu tümceden olarak yargıç ve savcı adaylığı sözlü sınavı -Bakanlık üst bürokratlarınca değil- Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nca yapılmalı, staja kabul de Yüksek Kurul'ca yerine getirilmelidir.

2- Yargıçların Bakanlıkta görevlendirilmesi

Anayasanın 159. maddesinin beşinci fıkrasında, Adalet Bakanlığı'nın merkez kuruluşunda geçici ya da sürekli olarak çalıştırılacak yargıç ve savcıları -muvafakatlarını alarak- atama yetkisi, doğrudan Adalet Bakanı'na tanınmıştır. Bu yetki kuralına göre Adalet Bakanı, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun hiçbir katkısı ve katılımı olmadan (Yüksek Kurul'un görüşü ya da onayı alınmadan) istediği yargıcı ya da savcıyı merkeze alabilmekte, yönetsel görevlerde dilediği gibi çalıştırabilmektedir.

Geçmişte ve günümüzde hemen her Adalet Bakanı'nın, Bakanlığın merkez kuruluşunda görevlendirilecek yargıç ve savcıları belirlerken, bağlı bulunduğu siyasi partinin görüşlerine yatkın olduğuna inandığı kişileri seçtiği; görevlendirmede çalışacakları birim için gerekli birikim ve bilgiyle donanımlı, yeterli ve yetenekli olup olmadıkları üzerinde yeterince durulmadığı kanısı yaygındır.

Siyasi iktidar değişikliğinde de yeni Adalet Bakanı, bir önceki Bakanın merkez kuruluşunda görevlendirdiği yargıçların yerine, çoğu kez kendi siyasal görüşlerine yakın ve yatkın olanları almakta; yönetsel görevden uzaklaştırılanlar ise, Bakan'ın önerisi üzerine Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nca -genelde arzu ve istemlerine de bakılmaksızın- kürsüye (asıl görevleri olan mahkeme yargıçlığına ya da savcılığa) atanmaktadır. Bu yolla çoğu kez hak ettikleri görevler yerine, kazanımlarının altında bir göreve atanan Bakanlık üst bürokratları, Anayasanın "*Kurul kararlarına karşı yargı mercilerine başvurulamaz"* kuralına takılmaktadır (m.159/4).

Değerli konuklar, yargıya başvurma hakkı bulunmayan bu durumdaki bir yargıcın siyasal güce karşı güvenceli olduğundan söz edilebilir mi? Anayasanın yukarıda değinilen 159. maddesine dayanılarak gerçekleştirilen böyle bir uygulamanın, yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesi ilkesine uygun düşmediği apaçık ortadadır.

3- Yüksek Kurul kararlarına karşı yargı yoluna başvurulamaması

Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, adli ve idari yargı yargıç ve savcılarını atamak, görevlerini ve görev yerlerini belirlemek, meslekte ilerleme, birinci sınıfa ayırma, kadro dağıtma, disiplin ve diğer özlük işleriyle ilgili kararları almak; Yargıtay, Danıştay ve Uyuşmazlık mahkemesi üyelerini seçmek; ayrıca Anayasa ve yasalarla kendisine verilen görevleri yerine getirmekle yetkili ve görevlidir (m.159).

Yargıç ve savcılar üzerinde bu denli yetkili bulunan Yüksek Kurul'un, sözü edilen konularda almış olduğu kararlara karşı yargı mercilerine başvurma yolu kapalıdır (m.159/4). Ancak, ilgili yargıç ya da savcının istemi üzerine, Kurul kendi kararını yeniden incelemekte, ilgilisi bundan olumlu sonuç alamamış ise ve isterse itiraz hakkını kullanabilmekte; Yüksek Kurul, itirazı, yedek üyeleriyle birlikte incelemektedir ve sonuçta verilen karar kesin olmaktadır. *Yeniden inceleme* sırasında ve itiraz üzerine yapılan incelemede Kurul'un başkanı olarak Adalet Bakanı ve doğal üyesi bulunan Bakanlık Müsteşarı da toplantılara katılmakta ve oy kullanmaktadır.

Bir yönetsel karar olan kurul kararına karşı yargı yoluna başvurulamamaktadır. Böylece en küçük memura açık olan yargı denetimi yolu, yargıç ve savcılara kapatılmış bulunmaktadır. Bunun da doyurucu bir gerekçesi ve haklı bir yanı yoktur. İşte, yargıçlık güvencesini zedeleyen etkenlerden biri de Kurul kararlarına karşı yargı yolunun kapatılmış olmasıdır.

4- Yüksek Kurulun oluşumu

Anayasanın 159.maddesi hükmüne göre, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu yedi asıl ve beş yedek üyeden oluşmaktadır. Kurulun başkanı Adalet Bakanıdır. Adalet Bakanlığı müsteşarı da kurulun doğal üyesidir. Kurul'un oluşumunda yer alan Bakan ve müsteşar, temelde yürütmenin içindedir. Diğer beş asıl ve beş yedek üye ise Yargıtay ve Danıştay Genel kurulu'nca gösterilen adaylar arasından (yürütmenin başı olan) Cumhurbaşkanı tarafından seçilmektedir.

Yargının bağımsız olmadığından yakınanların özellikle üzerinde durduğu bu yapılanma biçimidir. Gerçekten de Kurul'da Adalet Bakanının başkan, müsteşarın doğal üye olması, Kurul'u yürütmenin etkisi ve baskısı altına soktuğu izlenimini uyandırmaktadır. Yargıçların ve savcıların özlük işlerini yürüten Yüksek Kurul'un bu yapısı güçler ayrılığı ilkesine uygun düşmemektedir. Anayasanın 9, 138 ve 139. maddelerinde açıkça vurgulanan yargı bağımsızlığı ve yargıçlık güvencesi ilkeleriyle bağdaşmamaktadır (m.159/1).

Yargıç ve savcıların atama ve yetki kararname taslakları *(doğrudan Kurul'a bağlı bir birim bulunmadığından)* Adalet Bakanlığı Personel Genel Müdürlüğü'nce hazırlanmakta; Yüksek Kurul, bu taslaklar üzerinde inceleme yaparak, yargıç ve savcıların görev yerlerini ve yetkilerini belirleyen kararnameleri karara bağlamak-

tadır. Böyle bir düzenek, yargı erkini ulus adına kullanan yargıçlar üzerinde yürütmenin etkinliğini ve ağırlığını açıkça hissettirmektedir.

Bu nedenle, Anayasada yapılacak değişiklikle Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, doğrudan Yargıtay ve Danıştay Genel Kurullarının kendi üyeleri arasından seçecekleri belli ve yeterli sayıdaki yüksek yargıçlardan oluşmalı; Adalet Bakanının (ve müsteşarının) özellikle yargıçların atama, yükselme, denetim-soruşturma ve yüksek mahkemelere üye seçimi konularındaki yetki ve etkinliklerine bir an önce son verilmelidir. Bu tümceden olarak;

-Mahkemelerin denetimi ile yargıçlar hakkında sicil (hal kağıdı) düzenleme, inceleme ve soruşturma yapmakla görevli müfettişler doğrudan Yüksek Kurul'a bağlanmalı,

-Kararnamelerin hazırlanması ve benzeri işlemlerin yürütülmesi için Yüksek Kurul'a bağlı alt birimler kurulmalıdır.

5-Yargıçların denetimi

Anayasanın 144.maddesine göre, yargıç ve savcıların görevlerini; yasa, tüzük, yönetmelik ve genelgelere (yargıçlar için yönetsel nitelikteki genelgelere) uygun olarak yapıp yapmadıklarını denetleme; eylem ve işlemlerinin görevleri gereklerine uyup uymadığını araştırma ve gerektiğinde haklarında inceleme ve soruşturma, *Adalet Bakanlığı'nın izni* ile adalet müfettişleri tarafından yapılmaktadır.

Adalet Bakanı'nın buyruğunda çalışan ve onun izni ile denetleme, inceleme ve soruşturma yapan adalet müfettişlerince hazırlanmış bulunan raporlar, siciller (hal kağıtları) önüne geldiğinde ancak Kurul bunlar üzerinde inceleme yapmakta ve kararını vermektedir. Bundan da açıkça anlaşılacağı gibi, temelinde yürütme erkinin (hükümetin) üyesi olan *Adalet Bakanı,* yargıçlar üzerinde denetim ve gözetim hakkına sahip bulunmaktadır.

Yargıçlar hakkında inceleme ve soruşturma Adalet Bakanlığı'nın iznine bağlıdır ve soruşturma, Bakanın belirleyip yürütme erkinin atadığı adalet müfettişlerince yapılmaktadır. Adli ve İdari yargı mahkemelerini denetlemek, yargıçlar ve savcılar hakkında araştırma, inceleme ve soruşturma yapmak, rapor ve sicil (hal kağıdı) düzenlemekle görevlendirilen Adalet müfettişlerin gerek seçimi ve atanması gerekse görevlendirme izin ve yetkisinin Yüksek Kurul yerine, Adalet Bakanlığına (ya da Bakan'a) verilmiş olması, yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesi açısından son derece sakıncalı kurallardır. Anayasal düzenleme böyle olduğu sürece; *"yargıçlar görevlerinde bağımsızdır, onlara hiçbir organ, makam, merci ve kişi buyruk veremez, genelge gönderemez, öneri ve etkilemede bulunamaz"* kuralı sözde kalır, yargının bağımsızlığı tartışmasının asla sonu gelmez.

Sonuç:

Değerli konuklar, değindiğimiz yargıda yaşanan tüm bu sorunların, 1982 Anayasası'nın yargının örgütlenmesi ve işleyişi konularında yürütmeye *(Cumhur-*

başkanına ve özellikle Adalet Bakanına) önemli yetkiler tanıyan ve bu yolla yargı bağımsızlığını ve yargıçlık güvencesini zedeleyen kurallarından kaynaklandığı sonucuna varılmaktadır. Bu konuda gereken anayasal ve yasal düzenlemeleri yapacak olan kuşkusuz Türk Ulusu adına yasama yetkisini elinde bulunduran *Türkiye Büyük Millet Meclisi'*dir.

Beni dinlediğiniz için teşekkür ediyor, saygılar sunuyorum.

OTURUM BAŞKANI - Yargıtay 18. Hukuk Dairesi Başkanı Sayın Mahir Ersin Germeç'e bu katkılarından dolayı teşekkür ediyoruz. Değerli katılımcılar sorularımız olursa ki olacak sanırım, bunları sözlü değil de daha sonra yazılı olarak alacağım ve ilgili konuşmacılarıma sunacağım. Yazılı olarak sorularınızı iletebilirsiniz. Ön tarafta boş yerler var, arkadaşlar ayakta kalanlar görüyorum orada, buyurun böyle ön taraflar, sağ taraflar boş. Lütfen, ayakta kalan arkadaşlar.

Efendim şimdi konuşmasını yapmak üzere Yargıçlar ve Savcılar Birliği Genel Başkanı ve Yargıtay Cumhuriyet Savcısı Sayın Ömer Faruk Eminoğlu'na veriyorum sözü. Buyurun Sayın Başkanım.

ÖMER FARUK EMİNAĞAOĞLU - YARSAV BAŞKANI

Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Söze ben devam edince yasama, yürütme, yargı ilişkilerini irdelerken, yargı boyutuyla başlayınca yargı en öne geçmiş oluyor ama bu paneldeki konuşma sırası bağlamında. Bu durum belki de konunun belli ölçüde gereği aynı zamanda. Sayın Başkana, sayın katılımcılara ve sizlere teşekkür ederek saygılarımı ileterek konuşmama başlıyorum.

"Yasama, yürütme, yargı ilişkileri bağlamında belki konuyu üç başlık altında irdelemek en doğrusu olacak. Yasama ve yürütme ilişkileri, yasama ve yargı ilişkileri, yürütme ve yargı ilişkileri. Zaten bunları ortaya koyduğumuz zaman yargı bağımsızlığının fotoğrafını da kendiliğinden çıkartmış, çekmiş oluyoruz.

Erkler ayrılığı sistemine gerçek anlamda geçtiğimiz 1961 yılından itibaren yargı bağımsızlığının ve yargı bağımsızlığının gerektirdiği kurumların anayasal güvenceye kavuştuğunu biliyoruz. Çünkü 1961 yılından önce yaşanan süreçte yasama organının yargısal bir denetimi, bunu sağlayacak bir Anayasa Mahkemesi söz konusu değildi. Yürütme organının etkin bir yargısal denetimi söz konusu değildi. Bunlardan hareketle yargı bağımsızlığını gerçek anlamda sağlayacak kurallar ve uygulaması söz konusu değildi ve süreç bu nedenle karşımıza 1961 Anayasası'nı çıkarttı.

1961 Anayasası'nda özellikle önceki dönemdeki uygulamalara tepki olarak yargı bağımsızlığını ve yargıç güvencesini düzenleyen kurallara rastlıyoruz. Ancak yine süreçte 12 Mart döneminde yargı yönünden bir basamak aşağıya inildiğini, 12 Eylül döneminde yine bir basamak daha aşağıya inildiğini, yine bir 12 Eylül günü ama 2007'de kamuoyuna sunulan Özbudun Anayasa taslağında ise bütü-

nüyle dibe vurduğunu net olarak görebiliyoruz.

1982 Anayasası'na baktığımızda, yargı bağımsızlığının Anayasa'da düzenlendiğini, ancak çekinceleriyle beraber düzenlendiğini görüyoruz.

Anayasanın başlangıç bölümünde, erkler ayrılığı sisteminin yasama, yürütme ve yargı erkleri arasında bir üstünlük anlamına gelmediği, medeni bir işbölümü olduğu, üstünlüğün sadece anayasada olduğu vurgulanıyor. Peki, bu vurgulama yeterli mi? Bu vurgulamada en çok eleştiriler şurada çıkıyor: Seçilmişler ve atanmışlar ayırımı yaratılarak, seçilmişlerin üstünlüğü gibi bir çarpıtmanın genel kabul görmesi için, seçilmişlerin mutlak/sınırsız güç kullanabilirliği gibi kamuoyuna yoğun bir bilgi aktarımı ve bu şekilde de oluşturulan düşünce ve görüşleri görüyoruz. Bu noktada da yargı geri plana itiliyor.

Neden yargı geri plana itiliyor? Efendim, yargı organlarında görev alanlar, seçilmişler değil, yani halk tarafından, ulus tarafından seçilmiş insanlar değil, e o zaman? O zaman halkın seçtiği kişiler yargıyla ilgili sanki her şeyi yapabilirlermiş gibi ve yargı âdete seçilmişlerin tahakkümündeymiş gibi bir anlayış oluşturuluyor. Bu neden hatalı? Bu şu nedenle hatalı; egemenlik elbette koşulsuz ulusa ait, peki ulus bu egemenliğini sadece seçilmişler eliyle mi kullanıyor? Ulus bu egemenliğini, toplumsal bir sözleşme olarak ortaya çıkan anayasada nasıl kullanacağını ortaya koymuş durumda. Belli konularda yasama görevini yasama eliyle, yasama erkiyle aynı şekilde yürütme ve yargı erkleri yoluyla bu egemenliğini üç erk eliyle kullanacağını, daha da doğrusu yetkili organlar eliyle kullanacağını anayasada söylemiş. O halde seçilmişler ve atanmışlar gibi bir ayırım yapılması erkler ayrılığı değil de daha çok erkler birliği sistemine uygun ve günümüz çağdaş demokrasi ve hukuk anlayışını yansıtmayan bir düşünce. Bu nedenle yasama, yürütme, yargı ilişkilerinde seçilmişler ve atanmışlar gibi bir ayrımdan hareketle sonuca varmak çok da sağlıklı bir durum yaratmıyor.

Yasama ve yürütme ilişkilerine baktığımız zaman;

Erkler ayrılığında olması gereken nedir? Erkler ayrılığında yürütme yasamanın denetimindedir. Ve bunu sağlayacak anayasada kurallar da vardır: Soru, gensoru, meclis araştırması, meclis soruşturması gibi yöntemlerle yasama organının yürütmeyi nasıl denetleyeceği ortaya konulmuştur. Ancak sistemde özellikle Siyasi Partiler Yasası'ndan, parti içi demokrasi kurallarının gerçek anlamda oturtulamamasından dolayı bu konuların tam da istediğimiz gibi olmadığını, savunulduğu gibi olmadığını güçlü yürütme anlayışını öne çıkartan 1982 Anayasası'nın yasamanın, yürütmeyi denetlemesi değil de, yürütmenin yasamayı çalıştırır bir hale geldiğini ve böyle bir uygulamanın devam ettiğini hepimiz görüyoruz. Son bir örnek olarak Anayasa Mahkemesi'nde devam eden bir dava kast edilerek hükümetin, siyasi iradenin başındaki kişinin; 2008 yılı yaz dönemini kast ederek "Meclis'i çalıştırırız yaz tatilinde!" gibi bir söylemi ortaya çıktı. Buna karar verecek olan yürütme midir, yasama mıdır? Veya bu konuda söz yasamanın başındaki kişinin midir?

Veya bu Anayasa Mahkemesi'ne, mahkemede devam eden kapatma davası düşünüldüğünde, bir baskılama mıdır? Yasama, yürütme ve yargı ilişkilerinde devam eden dava yönünden bu davanın bir şekilde bir sürece sokulması, hızlandırılması gibi bir baskılama mıdır? Ben bunu iki boyutu ile sakıncalı buluyorum. Yürütmenin yasamaya yönelik yaklaşımı ve yasamayı çalıştırır halde bir sonuç yaratması, ikincisi de; devam eden dava süreci nedeniyle mahkemeye bir şekilde hızlandırma gibi sonuç bir telkin, tavsiye boyutu taşıdığı için.

Yasama ve yargı ilişkilerine baktığımız zaman;

Burada da iki ana konu karşımıza çıkıyor. Yasama ve yargı ilişkilerinde yargı organı, bu bağlamda Anayasa Mahkemesi ne yapamayacak? Anayasa Mahkemesi yasa koyucu yerine geçerek bir kural koyma tarzında iptal kararı veremeyecek yasama, yargı ilişkilerinde. Peki, yasama organı ne yapamayacak? Yasama organı da yargı kararlarını değiştiremeyecek, geciktiremeyecek ve yargı kararlarının bağlayıcılığından Anayasa 138 ve 153. maddede özellikle düzenlendiği üzere yargı kararlarının bağlayıcılığına uygun hareket etmek zorunda. Yine Anayasa'da bunu sağlayan kuralları görüyoruz.

Yasama, yargı ilişkilerinin en çarpıcı boyutu sanırım Türkiye'de yargı reformu söylemi olsa gerek. Çünkü 1982 Anayasası'na baktığımız zaman yargı yönünden her türlü olumsuz koşulları içeren 1982 Anayasası'nda değişmeyen bölüm, DGM konusundaki zorunlu bir değişiklik dışında yargı bölümüdür. Bütün siyasi partilerin programlarında yargı bağımsızlığının sağlanması yer almaktadır. Bu parti programlarında, yargı bağımsızlığının etkin bir biçimde sağlanması ve bu konuda etkin adımlar atılması konusuna yer verilmiştir. Ancak bu parti mensuplarından oluşan yasama organı, her türlü eleştirilerin yöneltildiği Anayasanın yargı bölümünde nedense bir değişikliğe gitmemiştir. Anayasanın yargı bölümleri kurucu iradelerin 1961'de, yine 1972 de ve her türlü olumsuzluklarıyla 1982'de ortaya çıkarttığı anlayışa uygun bir şekilde yürürlükte kalmaya devam etmiştir.

Bu noktada neden reform önemlidir dedim çünkü sürekli yargıda reformdan söz edilir, her sayın bakan görevden ayrılırken yargıda reform yaptığını belirtir, her başlayan sayın bakan da yargıda reformla başladığını belirtir ama bu reform bir türlü gerçekleşmez. İşte 6 yılda TCY'nın 301. maddesi reform adına beş kez değiştirilir ama bunun adı yine reform olur. Belki altıncı değişiklik bir süre sonra yine yoldadır. Yargı reformunun ne olduğu konusunda ve yine bu konuda yasama organının etkin bir çalışması ortaya çıkmamıştır. Belki sorumluluk yürütmeden de kaynaklanabilir diye düşünülebilir, ancak yürütmenin bu konuda öne çıkması doğru değildir. Çünkü Anayasa'nın ve yasaların yargıya ilişkin hükümlerini, yürütmenin hazırlaması demek, yürütmenin bakışına göre yargının biçimlendirilmesi demektir. Bu bir siyasi bakışa göre yargının biçimlendirilmesi demektir. O nedenle burada asıl sözün yasama organında olması gerekir. Bu konuda Ruanda örneği ilginç bir örnektir. Ruanda'da bir biçimde BM ve ABD yar-

dımıyla yapılan yargı reformunda, önce yargı reformu yasasının çıkartılması düşüncesi benimsenmiştir. Bu yasada, değiştirilecek, çıkartılacak yasaların listesi ile yargı reformu komisyonunun kurulmasına yer verilmiş, söz konusu komisyonun oluşunda yasama ve yürütme erklerinin etkisinin olmaması, bu komisyonun yargı mensuplarından ve hukuk çevrelerinden oluşturularak, bu komisyonca hazırlanan metinlerin, yasama organına sunulması düşüncesi benimsenmiştir. Böylece yasama organının, kendisine sunulan metinleri onaylaması, kabul etmesi ile yargı alanında düzenlemeler yapılacak, sonuçta yasama ve yürütmenin bakış açısına göre biçimlenmeyen bir yargı ortaya çıkacaktır. Şimdi bu tabloyu irdeleyerek, ülkemizdeki durumu göz önüne getirelim. Ülkemizde yargı alanında sürekli reform söylemlerinin gündemde olması, sanırım her siyasi iradenin kendi bakış açısına göre bir yargı düşünmesi ve yargı alanındaki sorunlara hukuksal boyuttan bakmamaları nedeniyle olmaktadır. Erkler ayrılığına uygun düzenlemeler yapılacaksa, kuşkusuz Türkiye bir Ruanda'dan daha fazla deneyime sahip olması karşısında, reform sürecinde yargıdan çıkacak sese kulak vermek durumundadır.

Yine yasama, yargı ilişkilerine baktığımız zaman yasama-yargı ilişkilerinde, örneğin yargı kararlarını yasama organı değiştiremez, geciktiremez diye açık bir anayasal hüküm vardır. Ancak bu hüküm nedense pek uygulama şansı bulamaz. Sayın Başkanın da ifade ettiği gibi en son 01 Aralık'ta çıkan yargıç adaylığıyla ilişkin bir yasada, Danıştay kararının uygulama alanı ortadan kaldırılmıştır. Oysa yasama organı yargı kararlarını değiştiremez ve geciktiremez, ama ülkemizde bu gibi yasalarla da karşılaşabilmekteyiz. Aynı şekilde devam eden davalarla ilgili olarak yasama organında herhangi bir görüşme yapılamaz, soru sorulamaz, tavsiye ve telkinde bulunulamaz. Bu noktada Özbudun taslağına baktığımız zaman bu kuralı esneten, "yargıyı etkileme amacı taşımaksızın soru sorulması" yolunu açıyor ki, bu da bir önemli adım olarak karşımıza getiriliyor ki, her soruyu soran sayın milletvekili yargıyı etkileme kastım olmaksızın aşağıdaki soruları soruyorum diyebilecektir. Bu da bir şekilde bu kuralın uygulama alanını ortadan kaldıracaktır. Bu kuralın dolanılmasını engelleyecek bir düzenleme düşünülmemiştir.

Yürütme, yargı ilişkilerine bakarsak;

Asıl sorun yürütme, yargı ilişkilerinde karşımıza çıkıyor. Yürütme, yargı ilişkilerinde maalesef ülkemizde Adalet Bakanlığı'nın uhdesinde tutmuş olduğu görevler erkler ayrılığı değil de erkler birliği sistemine uygun bir şekilde yürümektedir. Burada yargıç ve savcılar hakkındaki hatta avukatlar hakkındaki soruşturmalardan tutunuz da, atama kararname taslaklarına, hatta eğitim planlarına, meslek içi eğitimlerine, denetlenmelerine kadar birçok nokta erkler ayrılığı sistemine uygun değildir. Bu noktalarda yasama, yürütme, yargı ilişkilerinde belki geri plana atılan yargının yasama ve yürütme için bir fren mekanizması olduğu görmezden gelinerek yapılan düzenlemeler söz konusudur.

Yargıç ve savcıların, Adalet Bakanlığına idari bağlılığı, bu ilişkinin en çok sor-

gulanan tarafıdır. Böyle bir bağlılık içinde yargı bağımsızlığından söz etmek bir çelişkidir. Yine yargıçlık sınavlarının, yani adayların yürütme organınca belirlenmesi de terk edilmesi gereken bir uygulamadır.

Yargı organları elbette temel hak ve özgürlüklerin güvencesidir, elbette hukukun üstünlüğü için çalışacaktır ancak yargı organları aynı zamanda yasama organın işlemleri yönünden bir fren mekanizmasıdır. Keza yürütme organlarının işlemleri yönünden de bir fren mekanizmasıdır. Ama siz yargının yasama ve yürütmeyi denetlememesini veya denetlendiğinde ise nasıl denetler ya da yargıyı kim denetleyecek diye tepkileri ortaya koyarsanız, sanki yargıyı, sistemde sadece gerçek kişiler arasındaki uyuşmazlıklara bakan, bunlar arasındaki hukukun üstünlüğü sorunlarını gideren bir organ şeklinde algılarsınız. Bu zaten erkler ayrılığına, zaten yargı bağımsızlığına aykırı. Bu noktada Anayasa Mahkemesi'nin vermiş olduğu bir karar nedeniyle, siyasi irade, peki Anayasa Mahkemesi'ni kim denetleyecek gibi bir soruyu sorabiliyor. Elbette Anayasa Mahkemesi'ni kimse denetlemeyecek, yani yasama ve yürütme organını Anayasa Mahkemesi'ni denetlediğini söyleyebilmeniz, böyle bir şeyin gerekliliğini söylemeniz yargı bağımsızlığında, erkler ayrılığında söz konusu olabilir mi? Bu noktada yargı organları yetkilerini kullandığı zaman, altını çiziyorum görevlerini değil yetkilerini kullandığı zaman, çok büyük hücumlara uğramaktadır. Yasama, yürütme, yargı ilişkilerinde biraz da yürütmenin medya olanaklarını fazlasıyla kullanmasından hareketle.

Anayasa'da çok somut ve güncel bir olay olarak Anayasa'da teklif yasaklarını öngördüğünüz sürece, bu teklif yasaklarını mutlaka ve mutlaka bir organ denetleyecektir. Çünkü yasama organı her konuda yetkili, her konuda mutlak bir güç kullanan organ değildir. Kurucu irade yasama, yürütme, yargı ilişkilerinde de yasama organına sadece ilk üç maddenin dışındaki konularda her türlü ama hukukun üstünlüğüne, kurallarına uygun değişiklikleri yapabilirsin, teklifleri verebilirsin diye yetki vermiş ve yetkiyi sınırsız vermemiş, sınırlandırmış. Bir yasak alan var ilk üç maddede. Bu maddeler kapsamındaki konularda, tali kurucu organın/yasama organının yetkisi dahi yok. Yasama organının yetkisi dahi olmadığı bu alanda, yasama organınca yapılan bir işlem Anayasa Mahkemesi'nce denetlendiğinde (Anayasa2nın 10 ve 42 nci maddeleriyle ilgili) bu somut son olay için söylemiyorum, 1961'den beri tartışılan bir konudur bu, böyle bir durum ortaya çıktığında yetkisini aşan, teklif edilemeyecek bir alanda işlem yapan yasama organı mıdır yoksa bunu denetleyen yargı organı mıdır?

Elbette anayasada teklif yasakları oldukça söylediğim gibi tekliflerin bu kapsamda olup olmadığı denetlenecektir. Burada tartışılacak alan teklif yasaklarının genişliği ve darlığı olabilir. Çünkü Anayasa Mahkemesi'nin görevleri belirtilirken teklif ve oylama çoğunluğuna deniyor. Buradaki "ve" virgül anlamında, teklifte zaten aranan çoğunluk değil, teklifte aranan sadece yeter sayı, 1/3. 1/3 yasama organı için çoğunluk bir sayı değil. Dolayısıyla teklif anayasada yeter sayı boyutuyla ve teklif yasakları boyutuyla düzenlenmiş bir konu. 1982 Anayasası öncesinde

Anayasa Mahkemesi'nin şekil denetiminden bahsederken bu şeklin ne anlama geldiği belirtilmemişti. 1982 Anayasası yine yasama, yürütme, yargı ilişkilerinde örneğin Anayasa Mahkemesi'nin bu alandaki, şekil alanındaki yetkisini tanımlama gereği duymuş ama şekil denetimi altında yapılan teklifin ne anlama geldiği yine anayasada yine bu alanda yargı organı yetkisini kullandığı zaman adeta yargısız infazlara, bu kelimeyi özellikle kullanayım, yargısız infazlara uğramaktadır. Burada sistemde yasama, yürütme ve yargı ilişkilerinin durumunu göstermektedir.

Günümüzde yürütme ve yargı ilişkilerinde bir başka mayınlı tarla genelgeler alanıdır. 2006 yılında Adalet Bakanlığı 100'ün üzerinde genelge çıkartmıştır. Yargıç ve savcıların hangi alanda ne yapacakları, mezar açmaktan otopsinin nasıl yapılacağından, hangi soruşturmanın nasıl yapılacağına, nasıl yürütüleceğine dair. Şimdi Bakanlığın Teşkilat Yasası'nın 30. maddesine bakarsınız orada derki, Adalet Bakanlığı kendi hizmetleri ile ilgili olmak üzere genelge çıkarabilir. Anayasa uyarınca bir kere yargıçlar için idari dışında hiçbir genelge çıkartılamaz. Savcılar için de idari genelgeler çıkartılabilir ancak savcılara yönelik sadece kendi hizmetleriyle ilgili genelge çıkarabilir. Bakınız en son 301. maddeye ilişkin YARSAV bu hafta içerisinde Danıştay'da bir dava açtı. Çünkü 301. maddedeki soruşturmaların nasıl yapılacağı, nasıl yürütüleceği Bakanlığa evrak gelirken hangi içerikte geleceği ortaya konuluyor bu genelgede ve deniyor ki; savcı 301'e ilişkin soruşturma dosyasını gönderirken görüşünü de yazarak gönderilsin. Şimdi hatırlarsanız bu izin yetkisi tanınma nedeni siyasal yönden bu yargılamaların yapılması ülke yönünden bir olumsuzluk yaratacaksa bu siyasal değerlendirmeyi Bakanın yapması idi gerekçe. Ve bu izin kullanma, kullanmama bir yargı denetimine tabi değil. Şimdi siyasal boyutuyla olayı değerlendirmek için bunu bakana veriyorsunuz ama savcı bakana dosyayı gönderirken siyasal alanda nasıl bir değerlendirme yapacağı konusunda görüşünü yazacak. Şimdi bu iznin getirilmesine aykırı ya da savcıları siyasal bir mecraya doğru kanalize eden bir düzenleme içeriyor. Bu iznin getirilmesi maddi unsur ki, Yargıtay buna maddi unsur diyor, maddi unsur olarak getirdiğiniz zaman bir siyasal boyut dışında düşünürseniz savcı bu görüşü yazabilir ama o zaman da bakanın devam eden bir soruşturmaya veya kovuşturma içinde ayrıca var, o zaman da bu bir yargılamaya müdahale niteliğindedir. İki boyutu itibariyle ya bu izin tanınmamalıydı, tanınıyorsa da bu bir siyasal değerlendirme ise savcıdan siyasal bir değerlendirme için görüş isteyemezsiniz. Şimdi benzer konularda örneğin Alman Yargıçlar Birliği'nin tüzüğünde bir hüküm vardır. Alman Yargıçlar Birliği'nde savcılar özellikle başsavcılar, bakanın siyasi temsilcisi değildirler, bu görünümde hareket etmemelidirler derler. Bu bir hassasiyetin ifadesidir.

Türkiye'de belki en çok tartışılacak konulardan birisi uygulama itibariyle mevzuattan kaynaklanan bakanlık ve başsavcılık illerdeki ilişkileridir. Aynı sorunları ülkemizde de yürütme ve yargı ilişkileri içerisinde görüyoruz ve bu noktada söyleyeceğim bir başka husus, sözlerimi bitiriyorum.

Yine yürütme, yargı ilişkilerinde bir mayın tarlası da UYAP olmuştur. UYAP'la yani Ulusal Yargı Ağı Projesiyle ülkemizdeki tüm soruşturmalar, tüm kovuşturmalar merkezi bir projeye bağlanmıştır, bu proje içerisinde yürütülmektedir. Bu projenin veri bankası Adalet Bakanlığı'nın elindedir. Adalet Bakanlığı isterse; hangi soruşturma nerede, hangi savcıda, kapsamında kimler var, ne, nasıl, nerede yürütülüyor? Kim, nerede, nasıl dinlenecek? Bu sisteme erişme olanağına sahiptir. Böyle bir şey yargı bağımsızlığı yönünden söz konusu olamaz. Teknoloji elbette yargıda olmalı, teknolojik olanaklardan elbette yargı faydalanmalı ama teknoloji yoluyla yargı kuşatılmamalı. Bu konuda da YARSAV bir dava açmıştır. Tam davamız devam ederken bu konuda da Adalet Bakanlığı bir yasa tasarısı çalışması başlatmıştır. Şu anda Yargıtay yerel idari ve adli mahkemeler bu sistemdeyken bizim davamızdan sonra Yargıtay, Danıştay, Anayasa Mahkemesi dâhil olmak üzere tüm yüksek mahkemeleri, tüm yargı organlarını bu sisteme sokacak bir yasa tasarısı çalışmaları devam etmektedir. Şimdi bu noktada yargı organları bir gözlem altında diyebilirim.

Yine YARSAV'ın geçen hafta yaptığı bir başvuru vardır, kamuoyunda izleme kararları olarak bilinen kararlar. Malumunuz kamuoyunda Telekomünikasyon Kurumunun açıklamasından da bizim öğrenerek üzerine gittiğimiz bir nokta, zaten baktığınızda peki UYAP için bu tepkiye gerek yok diyebilirsiniz çünkü bu kararlarla ve uygulamaya infaz kabiliyeti olmadan sokulan bu kararlarla yetmiş milyonun yetmiş milyonu izlenme durumuna sokulmuş durumda. Kimin kimi izleyeceği tamamen uygulama makamlarının inisiyatifine terk edilmiş durumda. Kapsam dışında bırakılan hiç kimse yok! Sadece kamudaki amir sınıfında olanların resmi ve şahsi telefonları deniyor. Fakat ben fakülteyi 20 yıl önce bitirdim, kamudaki amir sınıfı veya amir katalogu gibi herhangi bir resmi makamın elinde böyle bir katalogun bulunduğunu bilmiyorum ve meslek hayatımda da görmedim. Görmediğim gibi bu amir katalogunda kimin, hangi bürokratik sistem içerisinde de kimin kime karşı amir olduğu veya amirliğin hangi dereceden başlatılacağı veya bunların resmi veya şahsi telefonlarının böyle bir katalog da söz konusu değil. O nedenle gerek biz bu kararların ortadan kaldırılması gerekse uygulama kabiliyeti olmayan bu kararlar nedeniyle 70 milyon üzerinde yaratılan bu gölgenin sorumluları hakkında işlem yapılması için başvuruda bulunduk ve bu noktada da soruşturma devam etmektedir.

Söylenecek şeyler çok ama süre tamamen bana ait değil, o nedenle işte Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun yapısı bu alanda yine sorunlu. Bir sekretarya itibariyle, bina ve bütçesi itibariyle, seçimleri itibariyle ki ben sayın başkana bir ilave daha yapayım; Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu bünyesinde sadece yüksek yargıçlar değil o kurula tabi olan diğer yargıçlardan da demokratik çerçevede temsilci olmalı ve kararları elbette yargı yoluna açık olmalı.

Yine vurguladığım üzere özellikle yargıç ve savcıların kesinlikle ve kesinlikle Adalet Bakanlığı'na idari olarak bağlı olmamaları gerekiyor.

Tüm bunlar Avrupa Birliği istişari ziyaret raporlarında söyleniyor. Bütün yüksek mahkeme başkanlarının konuşmalarında söyleniyor. YARSAV'ın veya diğer yargı organlarının, kurumlarının açıklamalarında söyleniyor. Ancak yargı strateji reform taslağı olarak sunulan metne baktığımız zaman yargı reformu olarak önümüzdeki beş yılı biçimlendirecek olan metinde şu anda eleştiri konusu edilen hiçbir konudan tek bir satır göremiyorsunuz. Bu metin kamuoyunda belki farklı tartışıldı. Bunun hazırlanma amacı Avrupa Birliği'ne verilmekti çünkü kapatılan 23. faslın açılması için bu metin hazırlanmıştı ama veriliş zamanlaması itibariyle elbette bir tartışma yarattı. Çünkü bir reform yapılacaksa bu sadece yürütme içerisindeki Adalet Bakanlığı'nın hazırladığı bir görüş ise o zaman yargıyı bir biçimlendirme taslağı niteliğinde algılanmaması mümkün değil çünkü içerisinde yargı bağımsızlığına yönelik hiçbir şey göremiyorsunuz.

Ben sözlerime burada nokta koyayım, sorular olursa diğer konuları sorular içerisinde yanıtlarım. Hepinize çok teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

OTURUM BAŞKANI - Sayın YARSAV Genel Başkanı Ömer Faruk Eminağaoğlu'na bu yararlı ve güzel konuşmalarından dolayı gerçekten yürekten teşekkür ediyoruz. Bu anlamda zaten sorularımız da olacak, ayrıca sorularımıza da cevap verecek sayın konuşmacılarımız. Sürenin de iyi değerlendirilmesi anlamında hemen ben sözü Cumhuriyet Halk Partisi'nin Grup Başkan Vekili ve Ankara milletvekili Sayın Hakkı Suha Bey'e veriyorum. Buyurun Sayın Başkan.

HAKKI SUHA OKAY

ANKARA MİLLETVEKİLİ

CHP GRUP BAŞKANVEKİLİ

Teşekkür ediyorum Sayın Başkan. Değerli panelistleri, çok değerli dinleyenleri ve bizi bugün özenle izleyen basın mensuplarını saygıyla selamlıyorum. Bu tür panellere basın mensupları bu kadar özel ilgi göstermez ama Türkiye'nin gündeminin yoğunluğu muhtemelen basının da ilgisini buraya çekti.

Öncelikle Tüm Yargı-Sen'e, Yargı Mensupları Derneği'ne, Yargıçlar ve Savcılar Birliği'ne ve Ankara Barosu Başkanlığı'na böyle bir paneli düzenledikleri için çok teşekkür ediyorum.

Geçmişte bu tür panellere bir avukat olarak, bir hukukçu olarak, Ankara Barosu'nda muhtelif görevler üstlenmiş, başkanlığını yapmış bir kişi olarak katılırdım. İdeal bir kuvvetler ayrılığı ilkesinin nasıl olması lazım, yargının bağımsızlığı, yargıç teminatının nasıl sağlanması lazım, bunları konuşurduk. O zaman tabii yürütme, yasama, yargı, bu üçlü arasındaki ilişkilerin nasıl olduğunu değerlendirirdik, yargı bağımsızlığını anlatırdık ve böylesine konu başlıklarını da gerçekten güzel bir konu başlığı diye değerlendirirdik. Ancak bugün Türkiye'nin gündeminde bu konu başlığı kalmadı. Böyle bir şey yok! Türkiye'nin gündeminde şu var; başbakanla yargı ilişkileri, yargı başbakana nasıl bağımlı hale getirilir? Yani öyle yürütme,

yasama, tek kişilik bir yönetim, bir imparatorluk zihniyeti ve hükmedici bir anlayış var. Tabii bunları siyasi kimliğimle ifade etmiyorum, hukukçu kimliğimle de ifade ediyorum. Türkiye'de yaşanan bir gerçek, Türkiye'yi her tarafıyla kuşatmak isteyen, her şeyiyle teslim almak isteyen ve sendikalarıyla, meslek odalarıyla, sivil toplum örgütleriyle, medyasıyla, sermayesiyle tamamen AKP'lileştirilmek istenen bir Türkiye gerçeği ve bunun tepe noktasında bir başbakan!

Değerli arkadaşlarım, yasama görevi ifa ediyoruz, sayın bakanlarla birlikte aynı çatı altında parlamenterlik görevi yapıyoruz. Zannediyor musunuz ki yürütmeden böyle yasa teklifleri geliyor, bunlar parlamentoda tartışılıyor, farklılıklarda yanlışlıklar düzeltiliyor? Yargıya ilişkin yasa teklifleri doğrudan bir AKP'li milletvekili tarafından Parlamentoya geliyor. Niçin AKP'li milletvekili tarafından geliyor? Çünkü eğer hükümetten gelirse bunun adı tasarı oluyor ama o zaman ilgili kurumlardan görüş alınması lazım. İlgili kurumlar hangileri? Yüksek yargı, barolar, üniversiteler… E onlardan yargıya ilişkin herhangi bir düzenlemede görüş alınmasın, o zaman bir milletvekili arkadaşımızın kanun teklifi olarak gelsin, Meclis Anayasa veya Adalet Komisyonu'nda görüşülür, geçer gider… Böylece bir yasama faaliyeti içerisinde teknik birimlerin by-pass edildiği bir tabloyu orada yaşıyorsunuz. Ama tüm bunların ötesinde kim bunları öneriyor? Hükümet mi? Hayır, Başbakan! Başbakan istiyor. Ve istiyor ki, hemen komisyondan geçsin, hemen Meclis'ten geçsin. Sadece burada kalmıyor. Yasama Meclisi'ni de, Yasama Meclisi çalışmalarını da, Yasama Meclisinin Başkanını da Başbakan yönetiyor. En çarpıcı örneğini daha iki üç gün önce gördük. Sayın Meclis Başkanı'na, Anayasa Mahkemesi kararına tepki için bir açıklama yapın, dedi. Bir araya geldiler ve Sayın Meclis Başkanı, "Yargı yetkisini aşmıştır!" ve hani bir dalgalanma da yaratayım diye; "ya Türkiye'de de senato tartışılsın" dedi. Oysa Sayın Meclis Başkanı tarafsız olması gereken kişidir. Sayın Meclis Başkanı AKP'nin kapatma davasıyla ilgili olarak; "Herkese oh dedirtecek bir karar çıksın!" diyor… Dosya yargıda, Anayasa yargısında! Ama Meclis Başkanı AKP'li kimliğini bir türlü terk edemiyor. Şimdi böylesine bir Yasama Meclisi, Başbakan'ın buyrukları doğrultusunda AKP çoğunluğuyla çıkan bir yasama düzeni… Şimdi bir tek burada olmuyor, bir başka şey daha görüyoruz. Yani hani bütün Türkiye'yi, her tarafı teslim alıyor ya, yargıyı teslim alması lazım. Yani yargı boş bırakılmasın, tek fren mekanizması olan o... Oysa yargı frenini de kaldırırsak, Türkiye'de böylesine bir kızak sistemi olacak, yürütme istediği yolu kolay alacak ve her tarafı tamamen teslim alacağız diye bakıyorlar.

Bu Parlamento, yani 23. Dönem Parlamentosu'nda, hemen, daha parlamento açılır açılmaz Sayın Eminağaoğlu, "Özbudun Anayasa Taslağı" dedi, bir sipariş anayasa taslağı Türkiye'nin gündemine getirildi. Aslında ne vardı o sipariş anayasa taslağının içerisinde? Aslında bir tek hedef vardı, Yargı! Anayasayı, Hâkimler, Savcılar Yüksek Kurulu'nu, Danıştay'ı, Yargıtay'ı nasıl biçimleriz? Bu arada yanında da türban düzenlemesi olur. Bütün sorun parlamento çoğunluğunda. Çoğulcu bir anlayışla yargının nasıl şekilleneceğine dair bir anayasa çalışmasıydı.

Temel hak ve hürriyetlerin genişletilmesi değildi. Yani temel hak ve hürriyetlerin genişletilmesi ise temel hak ve hürriyetler sadece türban da değil. Ve Türkiye bir süre bu gündemle çalkalandı, yani yargının nasıl şekilleneceği, tepede nasıl şekilleneceği, yargının da nasıl teslim alınacağı! Ancak o arada hani; "Velev ki siyasi simge olsun!" lafı sonrasındaki türban atağı bir anda Anayasaya değişikliğini gündem dışına çıkarttı. Ama ondan önce bir başka şey daha vardı, Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nda yapılmak istenen değişiklik. Şimdi, tepede Anayasa değişikliği ile biçimleyeceksin ama aşağıda yeni hâkim alırken şekillendireceksin. Benim meşrebimden, benim mezhebimden, benim cemaatimden, benim tarikatımdan, benim anlayışımdan nasıl hâkim ve savcı yetiştiririm? Onun için mülakat yapacağız, bunun etkisi % 30 olacak, ama mülakat jürisinin beş kişisi Adalet Bakanlığı'nın memurlarından olacak, şeklinde bir yasa teklifi getirdiler! Tabii bu memurlar çok değerli yüksek yargıçlar ama bakanın yargıçları, bakanın atadığı yargıç memurlar! Yedi kişilik bir kurul, beşi Adalet Bakanlığı personeli... Böylece hâkim adaylarının belirlenmesi idari yargıda, adli yargıda Adalet Bakanlığı'ndan geçecek. Sayın Başkanım söyledi, Hâkimler Savcılar Yüksek Kurulu değil, objektif kriterlere göre de değil... Benim personelimin belirlediği isimler olacak, diyorlar. Şimdi bir taraftan Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nda yapılan o değişiklikle ki, biz hemen akabinde yine Anayasa Mahkemesi'ne gittik. Zaten çıkan yasaların büyük bir bölümü için Anayasa Mahkemesi'ne gidiyoruz, ancak hiçbir sonuç alamadık, hâlâ bekliyoruz. Ama yakında sınav var, galiba Eminağaoğlu söyledi, yine dava açtılar. Şimdi böyle bir şeyler yaşanıyor Türkiye'de!

Sonra bir başka yasa geldi. O neydi? Yargıtay Kanunu… Şimdi Yargıtay'ın üye sayısını 250'den 150'ye indiriyorlar, Yargıtay Başkanı'nın haberi yok! Yargıtay Daire Başkanlarının haberi yok! Bir anda Adalet Komisyonu'nda bir Yargıtay Kanunu karşımıza getirildi? Zaten yargının mevcut kadrosu elindeki iş yükünü kaldıramıyor. Ara mahkeme dediniz, istinaf mahkemeleri başlamadı çalışmaya, açamadınız onları, binalarını tutamadınız, yargıçlarınız yok. Zaten Türkiye'de hâkim ve savcı açığı var. Hayır, Yargıtay'ı böylece biçimleriz, yaş haddinden, istifadan, emeklilikten şu veya bu nedenle Yargıtay'ı küçültelim ve yeni oluşumu biz biçimlendirelim. Neyse o yasa geri çekildi, ondan sonra hatırlarsanız, Yargı Reformu Strateji Taslağı, ortaya çıktı. Türkiye Cumhuriyeti'nin Adalet Bakanı Türkiye'de hiç kimseyle görüşmedi, Yargıtay, Danıştay, Anayasa Mahkemesi, Hâkimler Savcılar Yüksek Kurulu, hiç kimseyle görüşmedi. Böyle bir yasa taslağını en azından Parlamentoda grubu bulunan siyasi partiler, akademisyenler, barolarla da paylaşmadı!. Doğrudan Olli Rehn'e götürdü, Yargı Reformu Strateji Taslağı'nı! Ve AB'nin komiserinden nasıl izin verirseniz, bizim böyle bir Yargı Reformu Strateji Taslağımız var dedi. Türkiye'de kıyamet koptu. Kıyamet koptu! Ama pek etkilenmediler. Çünkü biraz evvel söylediğim tablo artık Türkiye'nin artık kanıksadığı bir tablo... Çünkü bu ülkenin Başbakanı eğer Danıştay üyelerine "Efendiler!" diyorsa, bu ülkenin Başbakanı eğer Avrupa İnsan Hakları Mah-

kemesi kararlarından sonra, "Ulemaya sordunuz mu?" diyorsa, eğer bu ülkenin Başbakanı Anayasa Mahkemesi'nin kararından sonra, 367'yi kast ediyorum, "Bu demokrasiye sıkılmış bir kurşundur!" diyorsa ve bu Olli Rehn'e sunulan ve gelişen süreç içerisinde Türkiye'nin bugün işte tartışmalarını yaşadığı türban ve AKP kapatılma davası sürecinde çok yoğun bir şekilde yargı mensuplarına bir saldırı oluyorsa, sindirme oluyorsa, bu tablo artık kanıksanmıştır. Ve bugün nihayetinde Anayasa Mahkemesi bir açıklama yaptı. Bu artık insani ve ahlaki değerleri aştı, savcıları göreve çağırıyoruz, dedi. Ve Türkiye'de ne hazin bir tablo ki sürmekte olan davalarla ilgili siyasal iktidarın yandaşı medya ağırlıklı olmak üzere Türkiye'de herkes hukuk adına ahkâm kesiyor. Birileri yargı mensuplarını hedef gösteriyor, doğrudan doğruya hedef gösteriyor. Birileri çıkıyor, bir televizyonda duymuşlar, "Türkiye'de yok mu bir sulh ceza hâkimi, şu hâkimleri tutuklasın, bir adamınız yok mu" diyor! Böylesine yargı üzerinde pervasız bir anlayışla Türkiye'de yargı teslim alınmak isteniyor. Şimdi yargı mensuplarının resimleri gazetelerde boy boy! İlişkileri boy boy! Ve yargı mensuplarını bugün Anayasa Mahkemesi Başkan Vekili'nin bir tarihte Genelkurmay'a, işte Kara Kuvvetleri Komutanı'na gittiğini gazete veriyor. Başkan Vekili; "İşte izlendiğim ispatı bu!" diyor, "işte izleniyorum" diyor. Şimdi Türkiye'de yargı mensupları izleniyor, yargı mensupları dinleniyor ve yargı mensupları o youtube denilen ortamda seslerinden veriliyor ve kimi yargı mensupları da, işte Şemdinli Savcısı gibi birileri de, siyasal iktidarın talimatında bir yargılama süreci götürmek istiyor. Türkiye'de çok önemli bir alan, teslim alınamayacak ama teslim alınması için büyük çaba gösterilen bir alan şu an için yargı. Bunun için bu yargıya hep beraber sahip çıkmamız lazım, hep beraber sahip çıkmamız lazım. Yoksa burada, efendim yargı bağımsızlığı için işte Hâkimler Savcılar Yüksek Kurulu'ndan Adalet Bakanı çıkartılsın, eh Adalet Bakanının müsteşarı da çıkartılsın, Teftiş Kurulu da bakanlıktan alınsın Kurul'a verilsin... Bunlar artık Türkiye'de fantezi şeyler! Türkiye'de çok ciddi anlamda yargıda siyasallaşma, yargıyı kuşatma var. Ve kuşatmak için kararlı bir mücadele var. Her alanda, hem yapısal alanda baskı oluşturarak, hem medya baskısı oluşturarak siyasal iktidar kendisinin bir siyasi rakibi gibi yargı üzerinde polemik yapıyor. Ve yargı kararları en acımasız şekilde tartışılıyor.

Şimdi bir başka şey daha var, tamam bu yargı kararları tartışılacak çok doğal. Ama yargı kararları uygulanmıyor. Nasıl uygulanmıyor? Yürütmenin talimatıyla yasamadan çıkarılan, yani parlamentodan çıkarılan yasalarla uygulanmıyor. Yani, biz, bu 23. Dönem'de çıkartılan, işte 84 yasa imiş baktım, 12'si için Anayasa Mahkemesi'ne müracaat etmişiz. Aşağı yukarı 10 tanesi Anayasa Mahkemesi'nden bir vesileyle iptal edilen veya daha önceki cumhurbaşkanımız tarafından bir daha görüşülmek üzere iade edilen yasaların yeniden çıkarılmasına yönelik. Yani Cargill Yasası'ndan, Sağlık Bakanlığı'nda şef ve şef muavini atanmasına kadar veya sosyal güvenlikle ilgili yasaya kadar, birçok yasa bu nitelikte. Şimdi yargı karar veriyor ama yargının kararını tanımayan, dinlemeyen, bir daha

çıkartacağım o kararı diyen bir anlayış! Ve bu anlayışla Türkiye'ye hükmetmek isteyen bir siyasal iktidar!

Evet, tabii biraz evvel Sayın Eminağaoğlu da söyledi, gerçekten seçilmişler, atanmışların yetkilerini içine sindiremiyor, Fransız idare hukukçusu Duvarger de bunu söylüyor. Ama onun bu söyleminin çok daha katısını Başbakan, söylüyor… Başbakan diyor ki, eğer diyor, siyasetçiler bir yanlış yaparsa diyor, bunun bedelini seçimde öderiz! Peki, yargı yanlış yaparsa onun bedelini nasıl ödeyeceğiz? Ha o zaman şöyle yapacağız diyorlar; o zaman yargının üzerine yasamayı getirelim. Yargı kararları uygulanmaz diyelim. Eğer kısa vadede yargıyı biçimleyemiyorsak, böylece yasamada yargı kararlarının uygulanmazlığını kanun maddesi, anayasa düzenlemesi haline getirelim. Maalesef bu komediyi, burada çok hukukçu arkadaşım var, Türkiye'de hep beraber yaşadık. Ama bir başka şey var, endişem de o. Aslında bu yargıyı biçimlemek, tek başına hükmetmenin ötesinde, Sayın Başbakan'ın kendi geleceğinin endişesinden de kaynaklanıyor. Bu benim söylemim değil, kendi söylemi. Nitekim bu Salı günü grup toplantısında, bu yargı olduğu sürece dokunulmazlıkları nasıl kaldıralım, dedi! Yani eyvah, yani benim bir sürü dosyam var arkamda, Parlamentoda, bu dokunulmazlıklar kalkarsa hakkımda sürmekte olan davalardan dolayı mahkûm olabilirim... O davalar ne? Resmi evrakta sahtekârlık! Kamu taşıma biletlerinde kalpazanlık! Cürüm teşekkülü için suça örgüt oluşturmak!

Yani şimdi Türkiye'de böyle bir tablo! Bu tablonun içerisinde değerli başkanım, her iki başkan da çok güzel şeyler söylediler. Bunlar hakikaten çok önemli şeyler. Ama Türkiye'nin bu fotoğrafında artık bunların konuşulma zamanı değil. Yargının kendi mekanizmasını sağlaması lazım. Aman ne anayasal, ne yasal düzenlemeler yapalım, hele bu Parlamentoda! Aman dokunmayalım, en iyi şey bu! Hele bu parlamentoda en ufak bir yasa değişikliğinde, en ufak bir göz kırpmamıza bilesiniz ki derhal o hoşgörünüz en azami boyutta suiistimal edecektir.

Değerli arkadaşlarım gerçekten Türkiye'de bugün güvenilmesi gereken ve ellenmemesi gereken, dokunulmaması gereken tek kurum kaldı neredeyse; o da yargı. O da yargı! Onun için hep birlikte yargıya sahip çıkmamız lazım. Çünkü siyasal iktidarın hedefi yargıdır ve eğer yargıya bizler sahip çıkarsak, vatandaş sahip çıkarsa, yargı mensupları yargıya sahip çıkarsa yargı bağımsızlığı korunabilir. Yargının bağımsızlığı şu aşamada sadece kendi bünyesi içerisinde yargı mensuplarının sahiplenmesiyle sağlanabiliyor, diyorum. Ve bu fırsatı verdiği için sayın başkana teşekkür ediyorum, hepinize saygılar sunuyorum.

OTURUM BAŞKANI - Cumhuriyet Halk Partisi Grup Başkan Vekili ve Ankara Milletvekili Sayın Hakkı Suha Okay'a bu güzel konuşmalardan dolayı teşekkür ediyorum. Ben sözü devlet eski bakanlarından ve Konya Milletvekili, Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkan Yardımcısı Sayın Faruk Bal'a veriyorum. Buyurun Sayın Bal.

FARUK BAL
MHP GENEL BAŞKAN YARDIMCISI
KONYA MİLLETVEKİLİ

Çok teşekkür ederim Sayın Başkan.

Çok kıymetli meslektaşlarım, değerli panelistler sesimden de anlaşılacağı üzere bir kısılma var.

Değerli arkadaşlarım, yargılarken yargılanan bir mesleğin mensubu olarak bugün sizlerle buluşmaktan; yargının, yürütmenin ve yasamanın sorunlarını birlikte görüşmekten ve bundan doğan çatlakların tartışılmasından büyük bir memnuniyet duyduğumu ifade etmek istiyorum.

Çok kıymetli meslektaşlarım, özellikle Mahir Bey adalet teşkilatı içerisindeki yargının durumunu çok teknik ve çok bürokratik bir gözlemci olarak nefis bir şekilde izah etti.

Hakkı Süha Bey siyasi yönden bir perspektif çizdi.

Yargıçlar ve Savcılar Birliği Başkanı çok güzel bir eleştirel bakış açısı getirdi.

Ben de, sizlere, aslında, bunların özetinin özetiyle birlikte ve farklı bir bakış açısıyla yargının sorununa ve yasama ve yürütme ile karşı karşıya kaldığı durumda Yargıya iki sağlam bacağı nasıl verebiliriz sorusunun cevabını anlatmayı düşünüyordum. İnşallah zaman yeter.

Değerli arkadaşlarım, yasama, yürütme ve yargı güçleri arasındaki ilişkileri demokrasinin ve buna paralel olarak kuvvetler ayrılığı ilkesinin gelişim süreci ile birlikte değerlendirmemiz gerekmektedir.

Türkiye demokrasisini Fransa örneğini takip ederek geliştirmeye çalışmış ve Kuvvetler ayrılığı prensibi de Fransa kaynaklı olarak hukukumuza girmiştir.

Tek kişinin mutlak hâkimiyetinden çoğunluk esasına geçiş dönemi çoğunluğun yanılmayacağı ve çoğunluk ile elde edilen kararların mutlak doğruyu temsil ettiği düşüncesinden kaynaklanmaktadır. O dönemde çok kaba bir ölçü vardı, sanki pancar kantarı gibiydi, o kantara göre yasama meclisinde çoğunluk ne derse doğrudur, haklıdır ve çoğunluğun kararı da mutlaka doğrudur, haklıdır. Bu 17. ve 18. yüzyıllarda demokrasinin kuralıydı.

Doğal olarak çoğunluk esasına dayalı yasama ve yürütme kuvveti karşısında yargı güçsüzdü. **Yasama ve yürütme gücü arasında da bir denge yoktu ve yasama denetimsiz idi.**

Daha sonra bu kuraldan vazgeçildi.

Çünkü çoğunluğun kararı her zaman haklı ve doğru değildi. Mesela; çoğunluk güneş batıdan doğar diye karar alsa da güneş doğudan değil de batıdan doğuyordu. Ya da erkeği kadın, kadını erkek yapacak bir kanunu çoğunluk mutlak

hâkimiyeti ve denetimsiz gücü ile çıkarabilirdi. Ancak, bu hayatın tabi akışına ve tabiatın kurallarına uygun değildi.

Dolayısıyla bu kaba örneklerle ifade ettiğim çerçeve içerisinde yasamanın mutlak üstünlüğüne dayalı ve çoğunluk görüşünün mutlak doğru olduğuna dair düşünce giderek zayıfladı, bunun yerine yasama kuvvetinde çoğulculuk **düşüncesi, kuvvetlerin birbirinden ayrılması fikri gelişti.**

Son yüzyılda, özellikle 1950 yılından sonra ve hatta Varşova Paktı'nın yıkılmasından sonra demokratik evrensel değerler gelişti. Artık kuvvetlerin de tamamen bağımsız, yani yasamanın yürütmenin ve yargının bağımsız, yürütmenin tamamen bağımsız, istediğini asan istediğini kesen bir iradenin sahibi olamayacağı, **yasama, yürütme ve yargı güçleri arasında bir denge ve denetim sisteminin kurulması zarureti ortaya çıktı.**

Yasama ve yürütme gücünün yapabileceği hataları ortadan kaldırmak üzere denge ve denetim mekanizmaları geliştirildi.

Bu düşüncenin mevhumu muhalifinden hareket edilir ise şu sonuca varılabilir. Eğer yasama meclisinin ve yürütme organının yapabileceği yanlışlıkları düzeltecek bir yargı organı olmaz ise o yasama meclisinin yapacağı yanlış hem devletin temel yapısını, hem milletin geleceğini hem de bireyin temel hak ve hürriyetlerini tamir edilemez bir şekilde zarara uğratabilir.

Yani demokratik yol ve yöntemlerden yararlanarak iktidar olan bir parti yasama ve yürütme gücünü kullanarak, devlet yapısını, devletin dayandığı demokratik rejimi, milletin birliğini, bütünlüğünü ve bireyin temel hak ve hürriyetlerini ortadan kaldırabilir.

Bu hem demokrasi, hem demokratik devlet yapısı, hem o devleti kuran millet ve hem de o devletin vatandaşları açısından bir tehdittir.

Bu tehdidin ortadan kaldırılması için yasama meclisinin ve yasama meclisine dayalı olarak kurulan yürütmenin yargı denetimine ihtiyacı vardır.

Bu ihtiyacın karşılandığı, yani yasama ve yürütme kuvvetlerinin yargı denetimine tabi tutulduğu demokrasilerin bir sıfatı daha vardır: **hukuk devleti.**

İşte **demokratik toplumun gerekleri** ifadesi ile tarif edilen **modern demokrasi budur.**

Modern demokrasilerde yasama organını Anayasa Mahkemesi denetler.

Anayasa Mahkemesi yasama meclisinin denetimini belirli şekil ve kurallara göre yapar, yetkisinin kaynağını Anayasa'dan alır, yetkisinin sınırlarını da Anayasa çizer.

Yasama meclisi böyle bir denge ve denetime tabi tutulduktan sonra, yürütme organı da her yaptığı mutlak doğru olan yasama organının çoğunluğuna dayandığı için ekseriyetin yanılmayacağı düşüncesinden vazgeçilmiş ve bunun yerine her

eylem ve işlemi yargı denetimine tabi tutulmuştur.

Modern demokrasilerde yürütme organının denetimini Danıştay, idare mahkemeleri ve gerektiğinde Anayasa Mahkemesi denetler.

Danıştay ve idare mahkemeleri de yürütmenin denetimini belirli şekil ve kurallara göre yapar, denetim yetkisinin kaynağını Anayasa ve kanunlardan alır, sınırlarını Anayasa ve kanunlar çizer.

Böylece, parlamenter demokrasilerde yasama, yürütme ve yargı kuvvetleri arasında hukuk devleti ilkesi çatısı altında kaynağını Anayasadan alan bir denge ve denetim mekanizması kurulmuştur.

Değerli arkadaşlarım, tarihi gelişimini anlattığım yasama ve yürütme gücünün yargı tarafından denetlendiği hukuk devleti anlayışını benimsemiş modern demokrasilerde durum böyle olmasına rağmen, bu anlayışı benimseyememiş birileri yargının denetimsiz kaldığını kast ederek diyor ki, "Ya tuz kokarsa!" diyor. Yani "bizi herkes denetliyor biz kimi denetleyeceğiz?" demek istiyor.

Güzel kardeşim, sözlerimin başında ifade ettim, **yargı yargılarken yargılanan bir güçtür.** Yargı kim tarafından yargılanır? Adına hüküm verdiği Türk milleti tarafından, onun vicdanı tarafından yargılanır. Yargı için en büyük denetleme mekanizmalarından birisi budur.

Bunun yanı sıra elbette yargının kendi kendini denetleme mekanizması vardır.

İddia, savunma ve karar üçleminde, yargılama açık ve şeffaf bir şekilde bağımsız ve tarafsız olarak yürütülür.

İddia ve savunma her yargı kademesinde biri diğerinin ne dediğini bilir ve karşı fikrini söyler, bağımsız ve tarafsız karar makamı hukuka ve vicdanına göre karar verir.

Açık ve şeffaf olarak işleyen bu süreçte verilen karar bir üst yargı merciinin denetimine tabidir.

Yargının işleyişindeki denetimi basit bir suçu örnek vererek anlatmak istiyorum.

İki kişi kavga etti, karakola gitti.

Karakolun başında yargı adına savcı vardır, hem mağdurun ve hem sanığın lehinde ve aleyhindeki delilleri toplar, toplatır.

Sanığın savunması için gerektiğinde ücreti devlet tarafından ödenen avukatı vardır. Tahkikat tamamlanıp dava açılması icap ediyor ise savcı iddianameyi tanzim eder, mahkemeye tevdii eder.

Mahkeme yargı bağımsızlığı güvencesindedir. Mahkeme hâkimi tarafsızdır ve hâkimlik teminatı altındadır.

İddia makamında C. Savcısı bulunmakta, suç işlenmesi sebebiyle bozulan kamu düzeni ile ilgili ve aynı zamanda hem mağdurun ve hem sanığın leyh ve aleyhindeki deliller ve işleyen süreç hakkındaki görüşlerini açıklar.

Sanığın en kutsal insan hakkı olan savunmasını güçlü bir şekilde yapabilmesi için gerektiğinde devletin temin ettiği avukat vardır.

Her iki tarafın konuşması serbesttir, her iki tarafa da aynı günde, aynı saatte herkese açık bir mekânda yargılama yapılmaktadır.

İşte, yargılarken yargılanan hâkim de elinde terazi ile iki tarafın iddia ve savunmalarını dinler, delilleri vicdanına göre tartar, hukuka göre karar verir.

Böyle açık ve şeffaf işleyen bir süreçte mahkeme kararını verir. Beğenmeyen, itiraz eder, temyiz eder.

Karar temyiz edildiğinde; iddia, savunma ve karar mekanizması çalışır. Aleyhine temyiz talebinde bulunulan taraf buna karşı görüşlerini bildirir, Yargıtay Başsavcılığı ve Yargıtay'ın ilgili dairesindeki tetkik hâkimi görüşünü açıklar ve Yargıtay'ın değerli üyeleri karar verir.

Bitiyor mu? Hayır. Bitmiyor.

Yargıtay'ın vereceği kararına karşı Yargıtay Başsavcılığı itiraz edebilir. Ya da kararı bozulan mahkeme eski kararında ısrar edebilir. Dava bu hallerde Yargıtay Genel Kurulunda görüşülür. Bu aşamada da iddia, savunma ve karar şeklinde özetlenebilen yargının iç denetim süreci işler.

Demek ki nihai bir hükme varana kadar yargının iç denetiminde pek çok elek pek çok süzgeç bulunmaktadır.

Bu şekilde işleyen yargı sürecinde tuz kokar mı?

Demek ki burada tuz kokmaz.

O zaman güveneceğimiz daldan mı vazgeçeceğiz? Güveneceğimiz dal herkesin zan ve itham altında kaldığında sığınabileceği güvenli bir liman olan yargıdır.

Güveneceğimiz dal biraz önce anlatmaya çalıştığım çoğunluğun dediği haklıdır mantığına geri dönüp, demokratik gelişim tarihinin yapraklarını geri çevirip çoğulculuktan mı vazgeçeceğiz? Tabii ki çoğulculuktan kastım düşünce bakımından çoğulculuk yoksa etnisite, din, dil açısından çoğulculuğu kast etmiyorum.

Yasama ve yürütme gücünün denge ve yargı denetimi mekanizmadan mı vazgeçeceğiz?

Eğer "tuz kokarsa ne yapacağız" korkusuyla yargı bağımsızlığını, hukukun üstünlüğünü kuvvetler ayrılığı ve kuvvetlerin denge ve denetim mekanizmasını sulandırıp, bunları kendi tabiatları ile bağdaşmayacak bir yere şekle büründürmeye, yargı kararlarını incelettirmeye teşebbüs ederseniz o takdirde sizin demokrasiyle demokratik değerlerle bir ölçülebilecek tarafınız yok demektir.

Şunu anlatmak istiyorum ki, Türkiye şimdi bu değerleri tartışır hale gelmiştir.

Şimdi daha özel konulara gitmeden önce birkaç tarihi olaydan bahsederek içinde yaşadığımız günleri değerlendirmenize yardımcı olmaya çalışacağım.

Değerli arkadaşlarım, bu tartışma bugüne münhasır değildir.

Bu tartışma 1950'lerde de oldu. 1950'lerde de DP tek başına iktidara geldi; iyi hizmet etti, kötü hizmet etti tartışmıyoruz. İkinci döneminden itibaren toplumda bir tepki oluşmaya başladı. O zaman da bir yargı sorunu çıktı, o zaman da yargıyla uğraşıldı, cebelleşildi. Yasama gücü yargının üzerine çıkarılmaya çalışıldı. Tahkikat komisyonları kuruldu. Hâkim bağımsızlığı ve hâkim teminatı ihlal edildi. Türkiye'nin demokratik yollarla iktidar değişimine bir çare bulamadı ve Türkiye bir ihtilâl ile karşı karşıya kaldı.

Burada ifade etmek istediğim 1960 ihtilalinin haklılığı veya haklılığı değildir. İfade etmek istediğim sadece o dönemdeki yasama ve yargı oranları arasındaki ilişkidir. Bu ilişki demokrasi açısından olumsuz bir sonuç doğurmuştur.

Ne dersek diyelim, ister lehinde olun ister aleyhinde olun bunları tartışmıyorum, Ama Türkiye bu ihtilalle çok şeyini kaybetti.

Arkasından Adalet Partisi de 1965 yılında yapılan seçim ile çoğunluğu elde etti. AP de yargıyla kavga etmeye başladı. Sayın Süleyman Demirel millete; "Siz bana iktidarı verdiniz, sağ olun ama Anayasa Mahkemesi'yle, Danıştay'ın önüne geçemiyorum, verin yetkiyi onları değiştireyim!" dedi. 1969'da ikinci defa çoğunluğu elde etti. Hâlbuki bu yetki milletin verebileceği bir yetki değildi. Bu yetki alındıktan sonra gösterilecek **siyasi feraset** idi. Siyasi feraset ise ortak aklı yaratabilme bilgi ve becerisi ile kuvvetler ayrılığı ilkesine, kuvvetler arasında denge ve denetim mekanizmasına inanç ile ortaya konulabilirdi.

Siyasi feraset insanları doğru anlayabilme, doğru algılayabilme ve sonra ülke çıkarına uygun bir noktada buluşabilme yeteneğiydi.

Siyasi feraset ortaya çıkmadı. Sonuç 12 Mart Muhtırası! Gelişen süreçte anarşi ortamı ve 12 Eylül.

12 Eylül ihtilali de yargıyla uğraştı. Bağımsız Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nu halletti. Efendim, yargının üstüne bürokrasiden kurulu bir şemsiye geçirdi ve Türkiye o dönemde de çok ciddi sıkıntılar yaşadı. O zaman tabii üniformalı olmak bir ayrıcalıktı, bugün de başka ayrıcalıklar görüyoruz. Onların da üniforması başka, onu da hep beraber görüyoruz, başka zamanlarda da kimlerin ayrıcalıklı olduğunu da gördük.

1983 yılında iktidara gelen Anavatan Partisi, Demokrat Parti gibi, Adalet Partisi gibi tek başına yasama çoğunluğuna dayalı iktidar şansını elde etti; 1987 seçimlerinde ikinci dönemde de tek başına iktidar oldu. Beğenelim, beğenmeyelim Turgut Özal biraz siyasi feraseti özümseyebilmiş bir kişiydi. Türkiye sadece

o dönemde başka sıkıntılar yaşamasına rağmen demokratik yoldan iktidar değişimini sağlayabildi. Ancak o dönemde de yargı ile uğraşıldı, dönemde de papatya hâkimlerden bahsedildi, o dönemde de yargının bağımsızlığı konusunda çok eleştiriler oldu vesaire. Ama ANAP demokratik yoldan iktidar değişimini başarabildi.

Şimdi tartıştığımız konu en ciddisidir, en vahimidir ve en geçeğidir.

Tarihten hiç ders alınmamıştır ve o derecede bir aymazlıkla, cesaretle, cüretkârlıkla, cesaret pozitif manada değil, cahil cesaretiyle ülkenin ve demokrasinin genleriyle oynanmaktadır ki gideceğimiz yerin neresi olduğundan ben kuşku duymaktayım.

Değerli arkadaşlarım, bundan sonraki değerlendirmelerimi de dikkatinize sunmadan önce iktidar partisinin örneklerini vereceğim olaylarla birlikte bazen milleti hatırlayarak meşruiyetinin kaynağının % 47 olduğunu Meclis'te gür sesle ifade etmesine rağmen herkes bilmekte ve herkes görmektedir ki meşruiyetinin kaynağını dışarıda aramaktadır. İktidar partisi Türkiye'de muktedir bir iktidar olabilmek için Avrupa'dan destek almaktadır, destek almak için ger türlü dayatmaya boyun eğmektedir, bunun adı teslimiyetçiliktir. İktidar partisi meşruiyetini tartıştırmamak, Türkiye'de muktedir bir iktidar olabilmek için Amerika Birleşik Devletleri'nden ve orada ki mukimlerden yardım almakta, destek almakta ve bu yardımın ve desteğin devamı için BOP Eş Başkanlığına bile razı olmaktadır.

BOP projesi nedir? BOP projesi, Amerika'nın dünyada daralan enerji kaynaklarının yarattığı sorun nedeniyle 21. yüzyılda Ortadoğu ve etrafındaki enerji kaynaklarına ve enerji nakil güzergâhında bulunan ülkelerin haritalarının değiştirileceği, ülkelerin yönetimlerinin değiştirileceği bir projenin adıdır, bu ülkeleri haritaya yerleştirin 18. yüzyılın Osmanlı haritası çıkar karşınıza. bu projede yer alan ülkelerin çoğu Osmanlı'nın eski topraklarıdır. BOP'a tabi ülkeleri Amerika belirlemiştir, Değerli arkadaşlarım İşte bu projenin eş başkanı da Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Başbakanıdır. Hangi sıfatla ve Türkiye'nin hangi çıkarı için bunu üstlendiğini de bugüne kadar ben duymadım, bundan sonra duyan, bilen varsa lütfen birisi anlatırsa sevinirim.

Değerli arkadaşlarım, Demokrat Parti'yi, Adalet Partisi'ni ve Anavatan Partisi'nin anlattım. Bu partilerin toplumsal muhalefeti demokratik bir yönetim ile iktidar değişikliğine dönüştüremediğini, yasama gücünün ve meclis çoğunluğuna dayalı yürütme gücünün yargı denetimine tabi olması ve kuvvetler arasında denge ilkelerinin hayata geçiremediğini ve bunlar ile birleşen diğer sebepler ile birlikte ihtilallerin doğduğunu, anlatmaya çalıştım. Bundan da ülkenin zarar gördüğünü ifade ettim.

Şimdi Adalet ve Kalkınma Partisi'nin durumuna bakalım.

Sözlerimin başında anlatmaya çalıştığım kuvvetler ayrılığı ilkesindeki denge ve denetim mekanizmasını yani yargının Anayasa Mahkemesi marifetiyle yasa-

mayı Danıştay ve idare mahkemeleri marifetiyle yürütmeyi denetlemesi noktasında tansiyon çok yüksek. Ateş 40'ı geçmiş, havale geliyor. Temenni ederiz ki bu havalenin sonucu bir menenjit hastalığına yakalanmayalım.

Şimdi, ateşi yükselten, tansiyonu yükselten hadiseleri birer cümleyle sizlerle paylaşmak istiyorum. Değerli arkadaşlarım, yürütme biliyorsunuz kabineden oluşuyor, Yolsuzluk iddiası ile bürokratının hakkında işlem yapılmak üzere bakanlıktan izin talep edildiğinde pek çok idari yargı makamında bulunan meslektaşımızın şikâyeti şu, bakanlık öyle bir yazı gönderiyor ki, bu yazıyı başından oku izin verdim diye anlayamıyorsunuz. İzin vermedim diye de anlayamıyorsunuz. Tersine okuyun, yine izin verdi mi vermedi mi anlayamıyorsunuz. İngilizceye çevirin, Arapçaya çevirin, Farsçaya çevirin anlaşılmıyor. Sebep; o yazı aleyhine Danıştay'a idare mahkemesine dava açılmasını engellemek. Bakanlar yapıyor bu işi. Bu yargıya güvensizliktir, bu yargıya saygısızlıktır.

En basiti, en gözle görüleni ise yargı kararlarının gereğinin yerine getirilmemesidir. Değerli arkadaşlarım, yargı karar veriyor, yürütmeyi durduruyor, iktidar "durdursun" diyor "bu bir kâğıttan ibaret, ben hükümetim, % 47'im var, istediğimi yaparım." diyor.

Ve yapıyor arkadaş!

Bu konuda müsteşarları yargılanıyor, mahkûm oluyor, hapis cezası alanları Meclis'e milletvekili olarak taşıyor.

Bunların dokunulmazlığının kaldırılması talep edildiğinde; "Dokunulmazlığı kaldır demek, ne demek" diyor, "ben bu yargıya güvenmiyorum, %47 oyum var" diyor ve kaldırmıyor. Yargının önünü kapatıyor.

Değerli arkadaşlarım, şu demokratik toplum gereği diye tanımladığımız modern bir hukuk düzeninde sarf edebilecek bir laf mıdır? Yani bir Başbakan düşünün, Sayın Okay'ın ifade ettiği gibi, mahkemenin karar verebilmesi için ulemadan icazet almasını, ulemadan fetva almasını kamuoyuyla paylaşabiliyor. Başbakan kim yürütme gücü, % 47'ye dayanarak halkın temsilcisi olduğunu söyleyen kişi! Böyle bir mantıkla bu ülke yönetilebilir mi, böyle bir anlayışla bu ülke yönetilebilir mi? Böyle bir hukuk düzeni olabilir mi?

Benim çok yadırgadığım başka bir husus, Sayın Başbakan'ın tabii yargı kararlarına "çirkin", tırnak içerisinde ifade ediyorum, yargıçların faaliyetlerine "çirkin" sıfatıyla pek çok ifadeleri olmuştur, bunlar demokrasiye, insan haklarına, özgürlüklere, yargı bağımsızlığına yakışmayan bizatihi kendileri çirkin olan laflardır.

Ama benim anlayamadığım ve tabii burada aynı neslin insanı olduğumuz için pek çok arkadaşımızın da anlayamadığı eskiden Adalet Bakanları yurt içi ziyaretlere gelirlerdi, giderlerdi. Adalet Bakanının bir vilayete geldiğini, biz ilçede görürdük, duyardık. Yanlarında tuzluk gibi hâkimler, savcılar olmazdı. Şimdi bırakın bir vilayetteki bir temel atma törenine başsavcıyı, komisyon başkanını ve

diğer yargı mensuplarını orada hazır bulundurmak için bir gayreti, çevre illerdeki hakim ve savcıları da topluyorlar. Böyle bir anlayış olabilir mi arkadaşlar? Yani nerelere geldiğimizi hiç fark edemiyoruz, bu aynen kurbağanın ısıtılması hikâyesi gibidir.

O hikâyeyi bilenler vardır, ben isterseniz bir daha tekrarlayayım. Kurbağayı sıcak suya atın arkadaşlar, kurbağa zıplar çıkar asla ölmez çünkü çok güçlü bacakları vardır, refleksi güçlüdür. Şu şartları on yıl geriye doğru götürelim ve on yıl öncenin yargı mensupları bugün yaşadıklarımızı yaşasın; inanın tepki yargı gösterirlerdi, kurbağa gibi kaynar sudan zıplar çıkarlardı. Ama son beş yılda yaşadığımız hadiseleri dikkate alırsak soğuk suda hafif hafif ısıtılan kurbağanın uyuşmasına ve giderek haşlanmasına benziyor. Kurbağa haşlanıyor farkında değil, uyumaya çalışıyor. Bizim uyumamamız lazım arkadaşlar. Yargı gücünün maruz kaldığı bu riskler karşısında yargının sesini yükseltmesi gerekmektedir.

Değerli arkadaşlarım, işin bir başka vahim boyutu, % 47 çoğunluğum var, halk beni istiyor, ben her şeyi yaparım diyen AKP'nin bu % 47 çoğunluğu hormonlu bir çoğunluktur. Ona bir cümle ile değindikten sonra bu hormonlu çoğunluğun yetmediğini anlıyor ki başka yerlerden güç alıyor, onu anlatmaya çalışacağım.

2007 yılının Mart ayında Adalet ve Kalkınma Partisi'nin oyu seçime gidildiği için, anketler yayınlanıyor. AKP'in oy oranı tahmin ediliyor. O dönemdeki internet yayınlarını, gazete yayınlarını inceleyin; % 22 diyen var, % 24 diyen var, % 26 diyen var, %27 diyen var ama bir diyen daha var; o da Sayın Erdoğan. Ne diyor, oyumuz % 30 diyor. Bu Başbakanın ifadesi, Mart 2007'deki ifadesi; AKP'nin oyu % 30! Dört ay sonra seçime gidiliyor, dört ay sonra AKP % 47'ye çıkıyor. % 17'lik bir oy sıçrayışı var burada. Değerli arkadaşlarım, bir iktidar partisinin parlamenter demokratik düzende dört ayda oyunu % 17 arttırabilmesi olağan bir durum değil. Olağan bir durum olabilmesi için bu ülkedeki bir milyon açlık sınırının altındaki insanların açlık sınırının üstüne çıkması lazım.

Böyle bir durum vaki mi? Değil! 18 milyon yoksulluk sınırının altında insan var, bunların yoksulluk sınırının üstüne çıkması lazım böyle bir durum vaki mi? Değil! Türkiye'de % 11 TÜİK'in rakamlarına göre işsiz var, bunun düşmesi lazım. Böyle bir durum vaki mi? Değil! Aksine iş aramaktan ümidini kesmiş olan bir % 12 daha var, onlarla beraber % 23 işsiz var Türkiye'de, bunların derdine derman olunmuş mu? Olunmamış! Kayıt dışı ekonomi % 50'yi aşmış, buna bir çare getirilebilmiş mi? Hayır! Dolaylı vergiler dar gelirlilerin üstünde bir zebellah gibi çöreklenmiş, fakiri fukarayı daha fazla fakirleştiriyor ama çok yüksek vergi gruplarına vergi indirimleri sağlamış bu hükümet. Bunu halk görmüyor mu? Görüyor! E niye götürüp tekrar AKP'ye kendisine bu zulmü yapan adamlara bu oyu veriyor?

Avrupa Birliği'ne mi girdik? Hayır, engel üzerine engel çıktı. Kerkük sorununu mu hallettik? Irak meselesini mi hallettik? İran'ı mı hallettik? Şimdi Akdeniz'de

petrol ile ilgili ciddi bir savaş var, Türkiye'de bunu bilen yok, duyan yok, konuşan yok. Bunu mu halletti hükümet? Yok! Karadeniz'de petrol savaşı var, onu mu halletti? Yok! Hiçbirisi yok! Peki, ne oldu kardeşim de AKP'nin oyu dört ay içerisinde % 17.1 arttı?

Bu inanç hortumculuğuyla artmıştır değerli arkadaşlarım. Ben Konya'da çok sıkı yaşadım, seçim bölgemdir benim. Her sene çeltiğin Honam kasabasından başlarız seçim faaliyetimize Polatlı'nın dibidir. Üç dört günde Mersin'in dibinde Halkapınar ilçemiz vardır orada bitiririz, 580 kilometre.

OTURUM BAŞKANI - Sayın Başkanım konuyla ilgili bir de toparlama yaparsanız.

FARUK BAL - Hayır, konuyla çok ilgili olduğu için arz edecektim, zamanımı fazla mı kullandım?

OTURUM BAŞKANI - Yok, yok. Hayır, konuyla ilgili toparlarsak,

FARUK BAL - Çok alakalı oraya geleceğim. Gittiğimiz her yerde vatandaş feryat ediyor. Çiftçinin durumu ne? Berbat!

Hayvancılık? Berbat!

Hepimiz öldük, yandık, bittik, diyor fakat AKP'ne % 47 oy veriyor. Niçin? Vatandaş cevabında şifreyi veriyor: Bir Müslüman adamı Cumhurbaşkanı seçtireceklerdi seçtirmediler.

Bu kanaat, iki üç ay içerisinde oluştu. Toplumun her alanına nasıl yayıldı değerli meslektaşlarım ben buna akıl sır erdiremedim. Her alana nasıl yayıldı?

Şimdi, tabii Türkiye basın yayın ile de kuşatılmıştır. AKP, hak etmediği hormonlu oyunu inanç hortumculuğu ile buradan almıştır.

Halk, seçmen AKP'ye oy verdiğini göğsünü kabartarak ilan etmesi gerekirken sorduğunuzda insanlar, ben vermedim ki, kim verdi bilmiyorum şeklinde sanki bir suçmuş gibi başkasının üzerine atarak cevaplandırmaya çalıştı.

İşte AKP de bunu bildiği için ya da antrenörleri bunu bildiği için kendilerine dışarıdan meşruiyet kaynağı arayışlarını sürdürdüler ve bunun neticesinde teslimiyetçi bir politikanın tam uygulayıcısı oldular.

Bu teslimiyetçilik nereye vardı?

Değerli arkadaşlarım çok nazik bir biçimde Sayın YARSAV Başkanı anayasa değişikliği taslağını bir Özbudun taslağı olarak açıkladı. Bu bence bir Özbudun taslağı değildir. Çünkü Sn. Özbudun'un fikirleri kendi kitaplarındadır ve mevcut taslak ile çelişen görüşleri vardır. Bu taslak sipariş üzerine Sayın Özbudun'un AKP için hazırladığı bir taslaktır dersek daha makul olur.

O taslak ile bakın AKP ne yapmak istiyor? Bu hormonlu oyla gelen AKP ne yapmak istiyor?

Bir; Anayasa Mahkemesi'nin üyelerini yasama organı seçsin. Sayıyı 18'e çıkaralım 7 tanesini veya 8 tanesini veya 9 tanesini şu anda hatırlamıyorum Meclis seçsin.

Bunun anlamı ne? Sözlerimin başında ifade ettim ki; yasama organının kararı Anayasa Mahkemesi'nde yargılanacaktır. Yani yasama organı kendi yaptığı işi yargılayacak makama hâkim tayin edecektir. Daha açık bir ifade ile davalı olan bir kişi, kendi davasına bakacak mahkemeye hâkim tayin edecektir. Böyle demokrasi olur mu kardeşim? Böyle bir hukuk anlayışı olur mu? Olmaz.

Yetiyor mu? Yetmiyor. Bu hormonlu çoğunluğun elde etmiş olduğu güç, Özbudun'a verdiği sipariş anayasa taslağında -mutlaka onlardan öyle talep etmiştir ki; onlar da öyle yazmıştır- idarenin yaptığı tüm eylem ve işlemleri denetleyecek Danıştay'a da Bakanlar Kurulu üye seçsin. Yani Bakanlar Kurulu eylem yapacak, işlem yapacak hükümet adına,

OTURUM BAŞKANI - Toparlarsak hemen Başkan,

FARUK BAL - Olur, olur toparlayayım. Kendi yaptığı iş ve eylemlerin yargılanacağı Danıştay'a hâkim tayin edecek. Yani davalı, kendi davasına bakacak mahkemeye hâkim tayin edecek.

Yetmiyor, bütün Türkiye'deki hâkim ve savcıların özlük haklarını düzenleyen Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'na da Meclis ve Bakanlar Kurulu atama yapacaktır.

Peki, böylelikle ne oluyor? Yargı bağımsızlığı külliyen, keenlemyekûn addediliyor.

OTURUM BAŞKANI - Sayın Bal yeteri kadar çok da sorular geldi, şimdi bu sorulara da cevap vereceğiz.

FARUK BAL - O zaman son üç cümle söyleyeyim.

Birinci cümle; AKP meşruiyeti % 47'lik seçmen çoğunluğundan almadığı içindir ki muktedir iktidar olabilmek için kendisine destek veren bu anayasa taslağını önce Venedik Komisyonu'na götürmüştür, oradan icazet almıştır, almaya çalışmıştır.

Arkasından da ikinci icazet makamı olan Amerika Birleşik Devletleri'ne götürmüştür. Dolayısıyla Türkiye'nin nasıl bir kuşatma içerisinde olduğunu, yargının nasıl bir kuşatma içerisinde olduğunu ben sizlerle paylaşmaya çalıştım.

Tabii konuşmaya böyle başlayınca zaman yetmedi.

Ama asıl anlatacağım konu kaldı, Yargıda teknolojik reform, ***veri madenciliği*** dediğimiz ***data mining*** yöntemiyle ve ***yapay zeka*** dediğimiz ***artificial inteligence*** yöntemiyle hakimi, savcıyı, avukatları nasıl bilgi ve teknolojiyle buluşturabiliriz? Adaleti bilgiyi ve teknolojiyi kullanabilir hale getirebiliriz? Onu da bir başka zaman anlatırız inşallah.

Teşekkür ederim Sayın Başkan, sağ olun.

OTURUM BAŞKANI - Sayın Bal gönül ister ki gerçekten beklemediğimiz kadar sorular geliyor. Bir de bu sorulara cevap vereceğiz. Onun dışında da bitiminde de zaten bir kokteylimiz olacak, sayın katılımcılar. Yani bu kokteylde de sorularınızı orada bir sohbet anında da söyleyebiliriz. Ciddin de beklemediğimiz kadar sorular geldi. Sayın Bal'a da bu güzel katkılarından dolayı teşekkür ediyorum. Ben sözü devlet eski bakanlarından Demokratik Sol Parti Eskişehir milletvekili Sayın Tayfun İçli'ye veriyorum. Buyurun Sayın İçli.

TAYFUN İÇLİ - DSP ESKİŞEHİR MİLLETVEKİLİ - Teşekkür ederim Sayın Başkanım. Tabii panelimiz saat 15.00'de başladı, saat 17.00. Aralıksız iki saattir konuklarımız bizi dinlemeye çalışıyor. Bu iki saatlik sürede dikkatlerin dağılması çok doğal, son konuşmacı olmanın çok büyük dezavantajları var. Söyleyecekleriniz önceki konuşmacılar tarafından dillendirilmiş olabilir ama bir avantajı da var; belki de size derleme, toparlama olanağı veriyor. Ben de tekrardan kaçınarak görüşlerimi sunacağım.

Değerli Başkanım tekrar teşekkür ediyorum.

Şimdi, neden panelin konusu yasama, yürütme, yargı ilişkileri ve yargı bağımsızlığı? Çünkü artık tehdit, tehlike, yakın tehlike olmaktan çıkmış, açıkça yargıya fütursuzca bir saldırı var. Eleştiri sınırlarını aşan, hakarete varan, sözlü saldırılar yapılıyor. Bu saldırıları aynı zamanda yasama faaliyetleri içinde de açık görüyoruz. Değerli konuşmacılardan Sayın Okay ifade etti, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ile ilgili yasada yapılan değişikliğin meclisten çıktığını, başka yasa teklif ve tasarılarının Türkiye Büyük Millet Meclisi gündeminde olduğunu biraz evvel ifade etti. O nedenle bu panelin konusu çok güncel ve çok dikkat çekici. Şimdi bunu ifade ettikten sonra şunu söylemek isterim; ben de hem yasamada, hem yürütmede, hem yargıda görev yapmış bir arkadaşınızım. Yargının tabii ki savunma ayağında, iddia makamında veya karar makamında değil. Yargının savunma ayağında görev yaptım. Yürütmede görev yaptım, bakanlık yaptım biraz evvel sizin ifade ettiğiniz gibi. Ve yasama organında 21. Dönem'de görev yaptığım gibi bu dönemde de görev yapıyorum. Onun için benim gözlemlerim ve izlenimlerim değerli dinleyenlere belki farklı bir bakış açısı verecek.

Şimdi, Anayasa'nın 2. maddesi diyor ki; *"Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, Lâik ve sosyal bir hukuk devletidir."*

Anayasamızın 2. maddesi cumhuriyetin niteliklerini belirlerken "başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan' ifadesini özellikle vurgulamış ve bu temel ilkelerin cumhuriyetin nitelikleri arasında olduğunu özellikle belirtmiştir. Bu vurgunun yasama, yürütme ve yargı arasındaki ilişkiyi tanımlaması açısından önemi büyüktür.

Anayasa'nın 4. maddesine göre değişmez, değiştirilmesi teklif edilemez olan 2. maddesini Anayasa'nın başlangıç hükümleri ile birlikte değerlendirmek zorunludur.

Anayasa'nın başlangıç hükmünün 3. fıkrası "*Millet iradesinin mutlak üstünlüğü, egemenliğin kayıtsız şartsız Türk Milletine ait olduğu ve bunu millet adına kullanmaya yetkili kılınan hiçbir kişi ve kuruluşun, bu Anayasa'da gösterilen hürriyetçi demokrasi ve bunun icaplarıyla belirlenmiş hukuk düzeni dışına çıkamayacağı"* şeklindedir. Sayın Başbakan, birçok AKP'li siyasetçiler, Anayasa'nın başlangıç bölümünün 3. fıkrasının ilk ifadelerinden yola çıkarak, milli iradeden, millet iradesinden söz ederek, yasama organının üstün olduğu vurgusu, düşüncesi ile yargı organı üzerinde bir takım operasyonlar yapmak istiyorlar. Ama bu arkadaşlar bu fıkra hükmünü yanlış algılıyorlar. Anayasa'nın 6. maddesinin ilk iki fıkrasında belirtildiği gibi; *" Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir. Türk milleti, egemenliğini, Anayasanın koyduğu esaslara göre, yetkili organları eliyle kullanır."* Görüldüğü gibi millet iradesi, egemenlik hakkı sadece tek bir organa, yasama organına bırakılmamıştır. Kaldı ki bu organlar millet iradesini, egemenlik hakkını kullanırken Anayasa'nın başlangıç bölümünün 3.fıkrasında belirtildiği gibi, Anayasa'da gösterilen, altını çiziyorum, hürriyetçi demokrasi ve bunun icaplarıyla belirlenmiş hukuk düzeni dışına çıkamayacaktır. Bu da yeterli değildir. Anayasa'nın başlangıç bölümünün 4.fıkrası; *"Kuvvetler ayrımının, devlet organları arasında üstünlük sıralaması anlamına gelmeyip, belli devlet yetki ve görevlerinin kullanılmasından ibaret ve bununla sınırlı medeni bir iş bölümü ve iş birliği olduğu ve üstünlüğün ancak Anayasa ve kanunlarda bulunduğu"* şeklindedir.

Değerli arkadaşlarım, hukukçu olan sizlere yasama, yürütme ve yargı organlarının hangi sınırlar içerisinde hareket edebileceğini çok açık ifade eden Anayasa'nın başlangıç bölümünü aktardım.

Şimdi, son dönemlerde Türkiye'de şu tartışılıyor; yasama organı her şeye muktedir mi? Yani parlamento her istediğini yapabilir mi? Ben bu Anayasa değişikliğinde, Anayasa'nın 10. ve 42. madde değişikliklerinde AKP grubuna şöyle seslenmiştim; siz her şeyi yapmaya muktedir değilsiniz, siz o güce sahip değilsiniz demiştim. Biraz evvel Sayın Bal 1960 İhtilalinden önce, siz erkeği kadın yapabilirsiniz, kadını erkek yapabilirsiniz deyip, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerine sulh ceza mahkemesi yargıcının yetkilerini veren düzenlemelerden sonra, 1960 İhtilalinin geldiğini örtülü olarak ifade etmişti. Şimdi Sayın Başbakan da, sayın AKP'li milletvekilleri de bu Meclis'in, 23. Dönem Meclis'in her şeyi yapmaya muktedir olduğuna inanıyorlar. Ve o nedenle kişiye özel Anayasa değişiklikleri yaptılar. Hatırlarsanız muhtar dahi olamayacak, muhtarları küçümsemek için söylemiyorum, muhtarlar da seçilerek gelir biliyorsunuz halk tarafından, milli irade tarafından ama muhtar dahi seçilemeyecek olan Sayın Recep Tayyip Erdoğan Anayasa değişikliğiyle, kişiye özgü bir değişiklikle o dönem parlamentoyla, her şeyin muktedir olduğunu sanan parlamento tara-

fından yasaklar kaldırılmak suretiyle Başbakan seçilmişti biliyorsunuz. Yine bu dönem Meclis, 23. Dönem Meclis Sayın Cumhurbaşkanı Gül hakkında seçim başladıktan sonra yine kişiye özel bir takım düzenlemelerle Anayasa değişikliği yapmak suretiyle her şeye muktedir olduğuna inandı. Ve Anayasa Mahkemesi'ne giden bu Anayasa değişikliği ki, daha yürürlüğe girmemiş olan bu Anayasa değişikliği Anayasa yargımız tarafından -Cumhuriyet Halk Partisi ve biz ortak imza ile götürmüştük- Anayasa'ya aykırı bulunmamıştı. Tabii bunu da hemen parantez açıyorum, bu karara karşı AKP'liler o zaman Anayasa Mahkemesi'ne, Yüksek Mahkeme'ye karşı teşekkürlerini ifade etmişlerdi, Yüksek Mahkemenin ne kadar isabetli karar verdiğini ifade etmişlerdi. Geliyorum olaya, parantezi kapattım.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, tali kurucu iktidar diye tanımladığımız Türkiye Büyük Millet Meclisi, her şeyi yapmaya muktedir değildir. Asli kurucu iktidar diye tanımlanan meclisler bir Kurtuluş Savaşı'ndan, bir devrimden ya da bir ihtilalden sonra oluşan meclislerdir. Asli kurucu iktidarlar rejimin ne şekilde olacaklarını tayin ederler. Ama bizler gibi, bu dönem Meclis gibi asli kurucu iktidar olmayan meclisler, asli kurucu iktidarların rejimle ilgili koydukları değiştirilemez şeklindeki hükümlere dokunamaz. Özetle Anayasamızın 4. maddesinde belirtilen değişmez, değiştirilemez, değiştirilmesi teklif edilemez hükümlerini tali meclisler, kurucu olmayan meclisler hiçbir şekilde değiştiremez. Bu sadece bize de has değildir, demokrasi ile yönetilen bütün ülkelerde tali iktidarların, tali kurucu iktidarların el atamayacakları konular vardır. Bizim Anayasamız neyin değişmez, neyin değiştirilemez olduğunu açıkça ifade etmiştir. Şimdi bakıyoruz, Anayasamızın 4. maddesi Anayasa'nın 1., 2. ve 3. maddelerinin değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez olduğu şeklinde emredici ve bağlayıcı bir düzenleme getirmiştir. Hepinizin bildiği gibi Anayasa'nın 1. maddesi devletin şeklini tanımlamıştır. 1. maddeye göre Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir. Anayasamızın 2. maddesi ise cumhuriyetin nitelikleri ile ilgilidir. Anayasamızın 3. maddesinde ise devletin bütünlüğü, resmi dili, bayrağı, milli marşı ve başkenti belirtilmektedir. İşte Anayasa'nın değiştirilemez, değiştirilmesi teklif edilemez şeklindeki düzenlemeleri ile ilgili tali kurucu iktidarların Anayasa'daki bu düzenlemelerle ilgili değişiklik yapması mümkün değildir.

Peki, bu kavga neden çıkmıştır? Sayın Başbakan'ı bu derece öfkelendiren nedir? 'Yasama faaliyetleri, yürütmenin faaliyetleri yargı tarafından denetleniyor. Peki, yargı kimin tarafından denetlenecektir.' şeklindeki hukuk mantığı ile bağdaşmayacak, devlet adamlığı anlayışıyla bağdaşmayacak bu anlayış nereden çıkmıştır ve bu talihsiz açıklama neden yapılmıştır? Bunun arkasında Sayın Başbakan'ın, AKP' lilerin demokrasinden nasiplerini alamamış olmaları yatmaktadır. Bu konu ile bağlantılı olduğu için şimdi sayın İyimaya'nın, Türkiye Büyük Millet Meclisi Adalet Komisyonu Başkanı'nın iki üç gün önce haberlerde, gazetelerde yer alan, yazılan o ilginç yasa teklifine, Anayasa değişiklik teklifine değinmek istiyorum. Hepiniz biliyorsunuz. Anlaşılan o ki, Sayın İyimaya'nın Anayasa

değişiklik teklifinin müellifi Sayın Başbakanmış! 'Peki yargıyı kim denetleyecek' şeklindeki o açıklamalardan bunu görüyoruz. Neden görüyoruz? Çünkü Sayın İyimaya Anayasa Mahkemesi kararlarının Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından denetlenmesi, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Anayasa Mahkemesi kararlarına veto yetkisini kullanması ve bu kararı askıya alması gibi önerilerde bulunuyor. Yasama organını bir nevi yargı organı yerine de sokan, yargı organının kararlarını denetleyen bir noktaya getiriyor. Sayın Başbakan'ın açıklamalarıyla, Sayın İyimaya'nın yasa teklifine baktığınız zaman birbiriyle uyumlu olduğunu çok net görüyorsunuz. Peki, sadece burada mı görüyorsunuz? Hayır, burada görmüyorsunuz. Sipariş üzerine hazırlanan Anayasa taslağında da bu uyumu görmek mümkün. Anayasa taslağının sahibi belli değil, babası belli değil. Yani gayrisahih nesepli, babası, anası belli olmayan bir Anayasa taslağı bir yıldır ülkede tartışılıyor. Diyorsunuz ki, bunun sahibi kim? Hükümet sahip çıkmıyor, AKP sahip çıkmıyor, sahibi hâlâ ortalıklarda değil, ama Amerika Birleşik Devletleri'ne gidiliyor, AKP'nin Genel Başkan Yardımcısı, Sayın Özbudun tarafından anlatılıyor. Bu anası, babası belli olmayan Anayasa taslağına baktığınız zaman, AKP'nin kafasının arkasında başta Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu olmak üzere Anayasa Mahkemesi, Danıştay ve Yargıtay'la ilgili esaslı surette değişiklikler içeren, yargıyı by-pass eden, 1960 öncesinde olduğu gibi kadını erkek, erkeği kadın yapmaya teşebbüs eden yaklaşımları görüyorsunuz. Şimdi buna baktığınız zaman bütün kuvvetlerin, Anayasamızda biraz evvel başlangıçta ifade edilen bütün kuvvetlerin tek bir elde toplanması niyetini görüyorsunuz. Montesque demiş ki, işte bu kuvvetler ayrımının ilk tartışıldığı dönemlerde, eğer kuvvetler yürütmede toplanırsa buna diktatörlük denir demiş.

Değerli arkadaşlarım, şimdi Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne bakıyoruz. Parlamenter rejimler, aslında bir anlamda yasamanın üzerinde yürütmenin güçlü bir şekilde etkin olduğu rejimlerdir. Parlamenter rejimlerde yürütme organı parlamentoda çoğunluğu oluşturan parti ya da partilerce oluşturulur. Bu partiler seçmene seçim öncesinde taahhütlerde bulunmuştur; ey vatandaş ben bunu yapacağım, bunu gerçekleştireceğim diye. Bu nedenle yürütme organını oluşturan siyasi partiler seçim bildirgesinde taahhüt ettiği konularda yasa tasarılarını hazırlar ve yasama organına gönderir. Ve meclisin gündemini yürütme organı belirler. Yani bir anlamda yasamanın üzerinde yürütmenin etkisi yadsınamaz. Ama şu son iki parlamento döneminde, yani 22. ve 23. dönem parlamentoda, değerli arkadaşlar hükümet tasarıları kamuoyunda tartışılmadan süratle meclise getiriliyor, süratle bir gecede Genel Kurul'a iniyor, kimse incelemeden kabul edenler, etmeyenler şeklinde çıkıyor. Yasama organının bir özgürlüğü yok. Komisyon başkanları Sayın Başbakan'ın ağzından çıkan veyahut da Sayın Başbakan'ın görevlendirdiği yardımcıların talimatlarıyla komisyon ve Türkiye Büyük Millet Meclisi' nin gündemini belirliyorlar. Çok süratle geçtiği için Türkiye Büyük Millet Meclisi' nde yasa tasarıları ve teklifleri tartışılmıyor, ilgili kurumların görüşleri alınmıyor,

hatta ve hatta ilgili kurumların görüş ve eleştirilerinden kaçınabilmek için bir oldu bitti anlayışında komisyona geldiği gibi Genel Kurul'a getiriliyor. Ama daha vahimi nedir biliyor musunuz arkadaşlar? Gece yarısı önergeleriyle üç maddelik gelen kanun teklif ve tasarıları, otuz madde olarak çıkıp, oylamayla geçiyor ve daha acısı Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde milletvekillerinin saygınlığı yok, kendilerini ifade etme özgürlüğü yok.

Şimdi tanık olmuşunuzdur, siz beni tanırsınız meslektaş olarak. Ben öyle çok bağıran çağıran bir insan değilim, olabildiğince de sakin bir insanım. Ama haksızlığa uğrarsam tabii ki bağırırım. Çünkü haksızlığa çıldırıyorsunuz! Yasa teklif ve tasarıları hakkında söz alabilmek için çok engelleri aşmanız gerekiyor. Ne yapıyorlar biliyor musunuz? 60 tane, 70 tane önergeyi memurla göndermek suretiyle bizlerin konuşmasını engellemeye çalışıyorlar. Doğal olarak genel kurulda çok kişi talepte bulununca kuraya başvuruluyor, netice olarak kura şansınız yetmişte bire düştüğü için konuşamıyorsunuz. Geçen gün Danışma Kurulu önerisi getirdiler. Danışma Kurulu da şudur; Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin o hafta çalışmanın usullerini belirler. Hangi kanunlar görüşülecek, neler yapılacak? Şimdi her Salı günü getiriyorlar. Bende bu fırsattan yararlanarak her Salı günü söz alıp görüşlerimi anlatma fırsatı buluyorum. Her hafta söz almamdan ve iktidarı eleştirmemden rahatsız olmuşlar ki, bu hafta benim sözümü kesebilmek için bir sürü önerge verdiler, tabi ki kurada çıkmadım. Çünkü ben bir kişiyim adamlar 340 kişi! Sizi adil diye torbalı hali eşit kuraya tabi tutmaya kalkıyorlar. Böyle bir adalet olur mu? Hâlbuki iç tüzükte başka başka hükümler var. Bu meseleleri anlatmak istiyordum kendilerine. Türkiye'nin gündemi bu olması, yargının bağımsız olması gibi! Kura engeli ile karşılaşınca Milliyetçi Hareket Partisi Grubuna gittim, rica ettim, eksik olmasınlar söz haklarını bana verdiler, daha çıktığım andan itibaren AKP'nin saldırı timleri, laf atma timleri harekete geçti, siz televizyondan bunları görmüyor, duymuyorsunuz. Çok değerli insanlar var içlerinde şüphesiz, onlar müstehzi, arkadaşlarının hareketlerine geriden bakıyorlar. Şimdi bunun neresinde demokrasi? Bakın yargıyı by-pass etmenin ötesinde, yasamayı by-pass etmeye çalışıyorlar. Yasamada egemenlik kurmaya, yasamada diktatörlük kurmaya çalışıyorlar. Böyle bir demokrasi olabilir mi, böyle bir demokrasi anlayışı olabilir mi? Ama bunlar ne şekilde anlatılabilir? Bunlar ancak çok değerli basın mensupları tarafından Türk halkına anlatılabilir. İnanın sizlerin bunlardan haberi yok. Kişiye özel, Ceza Yasası'na bakıyorsunuz, kişiye özel örtülü aflar gelmiş. Yasalar geliyor, bütün yasalar arasında özel aflar geliyor. Vergi kaçırmayla ilgili, başka şeyle ilgili, aklınız hayaliniz durur. Onu anlayıncaya kadar bazı çerçeve kanunlar getiriyorlar, çerçeve kanunlarla bakıyorsunuz alakası yok, bir sürü kanunu değiştiriyorlar, özel af ve kendi çıkarlarıyla ilgili, iddiaların birçoğu öyledir, düzenlemeler getiriyorlar. Burada konumuz yasama, yürütme, yargı ilişkileri. Bakın ben bir milletvekiliyim, yasama organının mensubuyum. İnanın bu gelişmelerden büyük ciddi sıkıntı duyuyorum, benim duyduğum gibi AKP'li milletvekillerinin de birçoğu sıkın-

tı duyuyor. İşte Cumhuriyet Halk Partili milletvekili arkadaşım, işte Milliyetçi Hareket Partili arkadaşım. Yalan söylüyorsam, yalan söylüyor desin. Hayır, yani ciddi olarak biz böyle orada tatsızlıklarla uğraşıyoruz değerli arkadaşlarım.

Çok konu var, ben de fazla zaman almayayım. Çünkü 2 saat, 2,5 saate yaklaşıyor. Ben Anayasa Mahkemesi ile ilgili bir şeyi söylemek istiyorum; değerli arkadaşlarım işte her şey denetlenmeli, özellikle yasama denetlenmeli. Neden denetlenmeli konusuna girmek istiyorum. Değerli arkadaşlarım, Anayasa Mahkemeleri dünyada II. Dünya Savaşı'ndan sonra ihdas edilmiş. Sebebi Mussolini ve Hitler'dir. İkisi de seçimle gelmiştir, Sayın Başbakan söylüyor ya millet iradesi, millet iradesi. Hem Mussolini hem Hitler geldikten sonra Anayasal hükümleri ve kanunları değiştirmek suretiyle diktatörlüğe doğru gitmişlerdir ve yasama organını da by-pass etmişlerdir. Yasama üzerinde de diktatörlük kurmuşlardır. Ve önce kendi ülkelerini, sonra dünyayı kan ve gözyaşına boğmuşlardır. Dünya demokrasilerinde demokrasinin daha iyi olması için mutlaka yasama organının da - yürütme tabii denetleniyor- yasama organının da denetlenmesi için bağımsız bir yargı sisteminin mutlaka olması gerektiğine inanmışlar. Ve İtalya'da, birçok Avrupa ülkesinde bu gün yerleştiği gibi Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği dağıldıktan sonra oluşan cumhuriyetlerde de Anayasa yargısı oluşturulmuş. Bugün bütün demokratik ülkelerde Anayasa yargısı vardır. Ve tali kurucu iktidarın, yani bizlerin hangi kurallara tabi olması gerektiğini çok açık olarak orada da Anayasalarında belirtirler. Çok daha ilerisi, bizde Anayasa'ya aykırılık için belirli sayıda milletvekilinin gitmesi lazım iken, demokrasisi yerleşik ülkelerde bu dahi aranmaz. Ana muhalefet partisi Cumhuriyet Halk Partisi yasalarla ilgili olarak Anayasa'ya aykırılık iddiasıyla Anayasa Mahkemesi'ne gidebildiği halde, Anayasa değişikliğine ilişkin yasaya karşı Anayasa Mahkemesi'ne gidemez. Mutlaka 110 milletvekilinin imzası ile gidilmesi lazım. 13 DSP milletvekili olarak CHP'li milletvekilleri ile birlikte iki konuda Anayasa'ya aykırılık iddiasında bulunduk ve Anayasa Mahkemesi'ne başvurduk. Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararı verebilmesi için 3/5 çoğunluğu gerekir. O da 7 saygıdeğer üye demektir. Yani o kadar kolay değildir. Bakın Almanya'da öyle değil. Almanya'da normal vatandaş da gider. Alman Anayasası'nın 20. Maddesinde, Alman Anayasal rejimini korumanın ve kollamanın görev olduğunu, Anayasa Mahkemesi'nin olduğu ve Anayasal rejimi değiştirmek durumuyla karşı karşıya kalan Alman vatandaşlarının açık olarak direnmek hakkının olduğunu, Alman Anayasası emreder. Ve birçok Anayasada o vardır. Birçok Avrupa Anayasasında, federal cumhuriyetlerde hiçbir şekilde o ülkenin federal yapısının değiştirilemeyeceği, değiştirilemez olacağı açıkça emredilir. Bunlar sadece bize has değildir. Yani Sayın Başbakan Anayasa'nın bazı yerlerini okumak suretiyle hem kendi mensuplarını hem Türk halkını aldatmaya çalışıyor. Orada yetkiler açık belirtilmiş. Bizim yetkimiz açıkça belli, evet biz her şeyi yapabiliriz. Neyi yapamayız? 4. maddede değişmez, değiştirilmesi teklif edilemez olanları. Onun dışında Anayasa'yı sayıyı bulduğumuz zaman değiştirebiliriz.

Yargı neyi yapamaz? Yargı da Anayasa'ya bağlı, Anayasa'nın başlangıç hükümleriyle bağlı, zaten yargının bunu yapamayacağı, hukuk kurallarına bağlı olacağı demokrasi gereğidir. Aslında yargı da denetlenmektedir. Ben Sayın Faruk Bal'ın görüşlerinin dışında başka şeyler de söylüyorum. Bir değişim de söz konusudur. Bakın ben de bakanlık yaptım, ben hani şimdi laf olsun diye Allah'tan korkarım kelimeleri kullanmıyorum. Tabii ki herkes Allah'tan korkar, ama ben yasadan da korkarım. Yarın bir gün Türk halkına vicdanen hesap vermek durumunda olduğum gibi, Anayasa ve yasalara karşı da hesap vermekten korkarım. Korku ve sevgi başkadır. Bugün yargıçların da hukuka olan saygıları vardır, sevgileri vardır ama onları da bağlayan Anayasal metinlerdir, onlar da korkmalıdır. Eğer bir hakim, herhangi bir işten dolayı usulsüzlük yaptı ise, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu devreye girer. Hakimlerin, savcıların, yargılanma usulleri, soruşturma usulleri neye, nelere tabi olduğu bellidir. Bir de hukuk devletinde toplumsal baskı vardır, kurumsal baskı vardır. O üyeler üzerinde başka baskılar vardır, yani her isteyen her şeyi yapamaz. Kaldı ki, yargı organlarının kararları itiraza, temyize tabidir. Olağan ve olağanüstü itiraz yolları ile yargının işlemleri zaten denetlenmektedir. Onun için demokratik ülkelerde bu yargının bağımsız olması asıl olmuştur. Kaldı ki, çok değerli başkanım biraz evvel ifade etti, tam bağımsız yargı olması için bizim hukukçularımızın yıllardır söylediği olaylar olduğu gibi Birleşmiş Milletlerin ve Avrupa Birliği'nin birçok kriterleri vardır. Bu kriterler o Sayın Başbakan'ın korkusunu bertaraf etmek için, sadece bizde olmamış bu tartışmalar, Avrupa'da da olmuş bu tartışmalar, belirli kriterler getirmişler. Teftiş kurullarının Adalet Bakanı'na bağlı olmaması gibi, teftiş kurullarının Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu' na bağlı olması gibi, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun mali bağımsızlığının bütçesinin olması gibi, onların kendi aralarındaki denetlemelerinin soruşturmalarının ne şekilde yapılması gerektiği gibi.

Bir şey daha ifade edeceğim, Sayın Başbakan'ın şundan haberi yok; o Kızılay'da havai fişekleri atmışlardı ya, müzakere çerçeve belgesinde, o müzakere çerçeve belgesini imzaladığında Avrupa Birliği müktesebatının Türkiye Cumhuriyeti için çok bağlayıcı olduğunun farkında değil, anlatmamışlar. Orada Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi' nin kararları var. Avrupa Birliği'nde Hakim ve savcılar ile ilgili böyle bir birlik var, denetleniyor, yargının nasıl bağımsız olması gerektiği konusunda, ilke kararları var. Avrupa Birliği'nin ilke kararları var, Sayın Başbakan'ın söylediğinin yüzde bin beş yüz tersi olan ilke kararları var. Ama Sayın Başbakan'a ya Adalet Bakanımız ya Avrupa Birliği Genel Sekreterliğimiz bunların tercümesini yapıp, önüne koymamış. Bir de Sayın Başbakan camdan okuyor ya, sizler onu bilir misiniz bilmez misiniz? Sayın Başbakan'ın hitabet gücüne güveniyorsunuz ama Sayın Başbakan'ın hitabet gücü değil o, danışmanları yazıyor, bir camdan cama yansıtılıyor, sizler görmüyorsunuz baktığınız zaman, Sayın Başbakan oradan okuyor. O metni yazanlar Sayın Başbakan'a doğruyu yazmıyorlar. Sayın Başbakan'ın şunu bilmesi lazım; Avrupa Birliği bu müzakere-

lerde, fasıllarda uyması gereken kurallar Avrupa Birliği Müktesebatıdır, Avrupa Birliği müktesebatında da yargının tam bağımsız olması gerekir ve hiçbir başbakan da yargıya dil uzatamaz orada. Hiç dil uzatamaz, dili çıktığı zaman Avrupa yargısı; "Heyy!" der, "Sayın başbakan sen ne yapıyorsun? O dilini içeri sok derler. Çok teşekkür ederim sabrınız için.

OTURUM BAŞKANI - Bu değerli konuşmasından ötürü Sayın Tayfun İçli'ye teşekkür ediyoruz. Şimdi değerli katılımcılarımıza, konuşmacılarımıza katılımcılardan bayağı bir soru geldi. Eğer bu soruları seri olarak cevaplandırırsak, süreyi de göz önüne alarak, zaten yukarıda da bir sıcak bir ortam olacak, bir kokteylimiz olacak. Orada da daha rahat sorularımızı yöneltebilirsiniz. Sonra net cevap vereceğiniz sorular burada, seri olarak geçerseniz süreyi de göz önüne alarak, teşekkür ederim. Ben, başkanım size var mıydı soru? Buyurun Başkanım.

HAKKI SUHA OKAY - Evet, değerli dinleyenler hemen sorulara geçeceğim... Bir soru var ki; AKP Genel Başkan Yardımcısı Dengir Mir Mehmet Fırat, çok değerli siyaset adamı, televizyonu açtığınızda aman televizyonu kapatın, çocuklar duymasın, diyoruz. Çünkü nerede, hangi hakareti yapacak, nasıl gerecek? Ya korku filmine çeviriyor ya çok anlamda birilerini böyle irite edecek bir üslupta konuşuyor. Yine bir keramet buyurdular; "Milli iradeye ram olacaksınız!" diye. Bu kerameti kendinden menkul bir beyandır. Arkadaşımız hukuk fakültesi mezunu olduğu ifade ediliyor ama galiba dış ticaretle uğraşıyor. Hukuk fakültesinden mezun olmuş ama hukuk fakültesinden her mezun olan hukukçu olmuyor, bazıları hukuklu oluyor. Bu da hukuklulardandır. Onun için bu soruya cevap vermeye gerek duymuyorum.

Keza yine bir başka soru var burada. Deniliyor ki, yüksek yargı mensuplarını hedef gösteren kimi gazetelerin yazarları, çizerlerin dokunulmazlığı var, diyor. Hayır, dokunulmazlığı yok ama bunlar hakkında işlem yapacak savcılara ihtiyacı var Türkiye'nin.

Bir başka soru da, peki diyor, ben de soruyorum şimdi diyor. Acaba CHP, AKP'den önce Meclis'te değil miydi, diyor. Çok güzel uzman sorusu, genç bir arkadaşım, stajyer avukatmış. Tabii bu tür şeylere alışkınım, ilk defa CHP'yle ilgili az soru geldi. Evet, CHP Cumhuriyeti kuran parti, Cumhuriyetin kuruluşuyla beraber var ama AKP'de son yılların türedi partisi. İşte birkaç kez kapatılan, irticanın odağı olan, kimi siyasal yapılaşmaların devamı olan bir parti ve şunu söylüyor arkadaşım; bu yasa teklifi adı altında yapılan reform değişikliklerini CHP yapamaz mıydı? Cumhuriyet Halk Partisi, AKP'nin şu yaptıklarının hiçbirini yapmazdı. Tek partili devirde de yapmadı, Cumhuriyet Halk Partisi demokrasiyi getiren parti, benim söylemek istediğim AKP, yargıyı siyasallaştırmak, yargıyı kuşatmak, yargıyı teslim almak istiyor. Demokrasiyi getiren bir partinin yargıyı teslim almak gibi bir iddiası olamaz.

Bir başka husus da, Anayasa Mahkemesi Sayın Başkan Vekili Osman Paksüt'ün

Kara Kuvvetleri Komutanı'yla gizli görüşme yaptığı iddiası yer alıyor. Bunu hukukçular ve siyasetçiler olarak nasıl değerlendiriyorsunuz, diyor. Bu görüşmeyi Sayın Paksüt bugün değerlendirdi. Büyükelçiyken Sayın Bağbuğ da üst düzey bir komutanken birlikte çalışmışlar, çok da doğaldır, görüşmüşlerdir. Aslında bu görüşmeyi basına kim servis ettiği, Türkiye'de 70 milyonun nasıl izlendiği çok daha önemli. Ama enteresandır hep bu tür gazeteler, hep bu tür gazeteler... Taraf, Mesaj, yok işte Yeni Şafak, Zaman filan, yani F Tipi gazeteler birlikte bu tür servisi alıyorlar. Şimdi hem bu servisi alıyorlar hem de inanılmaz dedikoducular! Yani hem bir taraftan din adına gazete çıkarıyorlar ama İslamiyet'i kullanırken bu kadar yalan söyleme bari! Yani Allah'tan korkar insan! Allah'tan korkar! Ve bu kadar ağzı bozuk bir gazete ki! Bunlar maalesef İsmet İnönü'ye geçen gün "millet düşmanı" diyen yazarları içinde barındıran gazete... Dün Sayın Genel Başkanımızla beraber Danıştay Başkanı'nı ziyarete gittik, kutlamak için. Bu gazetelerde haber çıktı. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısıyla Cumhuriyet Halk Partisi'nin Genel Başkanı Danıştay Başkanı'nın odasında buluştu! Yani bu kadar pervasız, bu kadar yalancı ama üslubuyla, yazımıyla gerçekten utanacak derecede insanları rahatsız eden bir gazete ve Türkiye'de çok önemli gazete olarak bu siyasal iktidarın yanında yer alan gazeteler, militan gazeteler. Maalesef Türkiye bunlarla uğraşmak durumunda kalıyor. Ve Türkiye'nin siyasetini ve yargısını yönetmek isteyen gazeteler de bunlar oluyor. Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

OTURUM BAŞKANI - Sayın Hakkı Suha'ya teşekkür ediyorum. Efendim bana da iki soru gelmiş. Bunlardan biri; bu panelde idari yargı Danıştay'dan neden bir panelist bulunmamakta demiş. Biz yargıyı zaten bir bütün olarak görüyoruz. Onun için katılımcıların da çoğunluğunu gördüğünüz için yani bunu bir şey olarak görmedim. Çünkü yargı bir bütündür, Yargıtay'la, hakimlerimizle, savcılarımızla, avukatlarımızla, yargı çalışanlarımızla bir bütün olduğu için ayrıca böyle bir Danıştay'dan neden bir panelist bulunmamaktadır onu bu şekilde ifade ediyorum. Yargı bir bütündür. Diğer anlamda da bu hepinize iletmem üzere sayın konuşmacılarımıza diyor k; özelikle yargıda örgütlü olan, Birleşik Kamu-İş'in bünyesinde örgütlü olan Birleşik Büro-İş Sendikasının MYK üyeleri aramızda, sayın panelistlere diyor lütfen söyleyin, gittikleri yerlerde yargı çalışanlarının ekonomik koşullarının iyileşmesi anlamında her ortamda bizlere yardımcı olsunlar, dile getirsinler diyor. Yargı çalışanları ciddi anlamda,

HAKKI SUHA OKAY - ….isterseniz bir kanun teklifi verelim hepsi 4/C olsunlar.

OTURUM BAŞKANI - Birleşik Büro-İş Sendikası'nın MYK üyelerinin böyle bir önerileri vardı. herhalde sayın vekillerim yargıyı çalışanlarında sadece bir hakim, savcılardan ibaret olmadığını, bu yargının böyle isimsiz kahramanları, katiplerinden yazı işleri müdürlerinden tut, aramızda ceza müdürleri, cezaevlerini de sayarsan yargının bir kolu olarak görüyoruz. Çünkü yargının bir de infaz süreci var. Orada görev yapan burada değerli infaz koruma memuru arkadaşları

gördüm, cezaevleri müdürlerini görüyorum. Bu anlamda da sizlerden büyük destek bekliyorlar efendim. Saygılar sunuyorum. Ben Sayın Bal'a veriyorum sözü. Buyurun Sayın Bal.

FARUK BAL - Teşekkür ederim Sayın Başkan. Bana gelen sorular iki cins. Birincisi hukuki, ikinci siyasi.

Hukuki nitelikte soru soran meslektaşlarımız şu şekilde ifade ediyor; Sayın İlknur Torunoğlu, tuz kokmuştur diyor, onlarca örnek mevcuttur, yargı kendini nasıl yargılıyor? Türk milletinin vicdanı demeniz çok flu, böyle bir şey yok!

Var. Yargı kendisini nasıl yargılıyor? Şöyle yargılıyor; davayı cumhuriyet savcısı açıyor, onun iddianamesi yargılanıyor. Her iddianameyle açılan dava mahkûmiyetle sonuçlanıyor mu? Yok, yaklaşık yarısı beraat ediyor. Demek ki yargılanıyor. Mahkeme karar veriyor, verilen kararın hepsi doğru mu? Elbette yanlışları vardır. Nitekim yaklaşık rakamlara şimdi telaffuz etmek zihnimizi bulandırabilir, yarısı bozuluyor. Yargıtay'ın ilgi dairesinin verdiği her karar doğru mu? Değil. Mahkemelerde direnme kararı oluyor veya savcılıklar itiraz ediyorlar, genel kurula gidiyor. Direnen hâkim var mı? Valla ben direnirdim, direnmiştim de. Hâkim arkadaşlarımızın çoğu da direnmiştir yani direnmeze Hukuk Genel Kurulu, Ceza Genel Kurulu niçin olsun?

Mahkûm olan hâkim, savcı var mı?

Var. Bugün sanıyorum 4. Ceza Dairesi yargılıyor değil mi? Ben o kadarını bilemiyorum. Var, ben biliyorum. Hatta hak etmediği halde üç yılın üzerinde ceza alan benim de tanıdığım arkadaşlarım da var.

Evet, temyiz sınırı altındaki Sayın İlknur Torunoğlu tekrar sormuş, temyiz sınırı altındaki haksız ilamlara ne diyorsunuz? Temyiz sınırı altındaki haksız ilamlarda hak yolunu bulabilmek için bir başka yol var, o da Adalet Bakanlığı'nın yazılı emir yoluyla başvurması. O yönüyle yargı denetimine tabidir ama eğer Sayın Başkan izin verirse birkaç cümleyle anlatacağım.

MHP olarak ne yapıyorsunuz? Milliyetçi Hareket Partisi'nin bu çerçeve içersinde adına reform demiyoruz, çünkü biraz önce sayın konuşmacılardan bir tanesi de dedi, reform, reform, reform dedi ya da bakanlar reform yapacağım diye başlar, reform yaptık diye bitirtirler ama hiç bir şey düzelmiyor. Biz onun için reform demiyoruz ama M***illi Yargı*** adını koyduğumuz, tamamen bilim ve teknoloji destekli, adalet ile bilimi ve teknolojiyi buluşturan bir sistem geliştirdik. Bu sistem çerçevesi içerisinde biz, Türk yargısının elde etmiş olduğu adli, ekonomik, sosyolojik veriler milyonlarla ölçülebilen çok ve yoğun veriyi ülkenin her sorununa deva olabilecek, çare üretebileceğimiz idari, siyasi, yasal ve adli kararlar alınmasında değerlendireceğiz. Şu anda yargı mercilerinde bulunan bu verilerin hepsi ölüdür. Hiçbirisi bu amaçla kullanılamaz. Nerede kalır? O davayla ilgili mahkeme dosyasında kalır ve arşive kaldırılır ve orada ölür.

Şimdi ***data mining*** dediğimiz bir teknolojik harika vardır. Bu son on yılda gelişmiş bir sistemdir, ağırlıklı olarak tıpta hastalıkların teşhisi ve ilaç kullanımı ile ilgili olarak geliştirilmiştir. Adli verilerin veri madenciliği denilen ***data mining*** yöntemiyle değerlendirilmesi esasına dayanır. Onu da izin verirseniz bir örnekle anlatmaya çalışayım. Bir kum madenin düşünün, katrilyonlarca kum var, değişik boyutlarda, değişik niteliklerde, değişik evsafta. Siz bilgisayara bana şu çaptaki kumları getir dediğiniz zaman bilgisayar o nitelikteki verileri getiriyor. Şu çaptaki kumlar ile onun komşusu olan şu çaptakileri de getir dediğiniz zaman o da geliyor. İşte bu o adli verilerin yargının sorunlarının çözümünde kullanılması için ***data mining*** yöntemi. Diğer taraftan da savcıların açtığı davaların yarısı beraat kararı ile sonuçlanıyor, hâkimlerin verdiği kararın yarısı bozuluyor. Yargıtay'ın kararlarında önemli bir kısmını Ceza Genel Kurulu bozuyor. O zaman adli hata, insani hata ve maddi hata yargıda önemli bir sorundur. Bunların ortadan kaldırılabilmesi için de yapay zekâ modellemesi ***(artificial inteligence)*** dediğimiz hâkimin takdir hakkına ilişmeyen ama hâkime maddi hata yaptırmayan bir teknolojik sistem. Onu da münasip biz zamanda inşallah paylaşırız.

En ağırı, uzun olacak ama yine ben olabildiğince kısa keseceğim. İki konu siyasi nitelikteki sorulardadır.

İki konu üzerinde arkadaşlarımız yoğunlaşmış.

Birincisi Cumhurbaşkanı seçimi, ikincisi türban için MHP ne yaptı?

MHP'nin temel sorunu, MHP'yi kendi dilinden, kendi sesinden duyamayan arkadaşlarımız MHP hakkında olumlu bir yargıya varmakta zorlanmalarıdır.

Değerli arkadaşlarım Milliyetçi Hareket Partisi Meclis'e girseydi nasıl davranacağını 2006 yılında Kasım ayında ilan etmiş bir partidir.

Hangi konuda? Cumhurbaşkanlığı seçiminde. O tarihte denilmiştir ki, burada bulunan değerli arkadaşlarımız da hatırlayacaklardır, Cumhurbaşkanlığı seçimi için cumhurbaşkanının eşinin başındaki örtüyü kıstas koymayın.

Birincisi bu, çünkü Anayasa cumhurbaşkanı için kıstası başka yerde arıyor.

İkincisi; Cumhurbaşkanı seçimi uzlaşma yöntemiyle seçilmelidir. Uzlaşma için yapılabilecek her çareye başvurun çünkü Türkiye'de her cumhurbaşkanlığı seçimi bir ara rejim özentisi yaratmıştır, AKP ve CHP'yi kast ederek siz bu Meclis yapısı içerisinde şimdiye kadar ki söylemlerinizle siyasi ömrünü bitirmiş bu Meclis'te Cumhurbaşkanlığı seçimini tamamlayamayacaksınız bu sebeple erken seçime gidin. Millet nasıl bir cumhurbaşkanı seçecek ise; Cumhurbaşkanı yeni Meclis seçsin. O tarihlerde, Suha Bey alınmasın tabii, bir tarafta CHP eğer benim ölçülerime uygun bir Cumhurbaşkanı seçilmez ise; ben sine-i millete dönerim diyor, diğer tarafta AKP başörtülü de olsa seçtireceğim, velev ki demiyordu ama ona benzer sert laflar söylüyordu.

Bu iki parti zıtlaştı, inatlaştı, MHP olarak biz erken seçime gidin demiştik,

gidilmedi. Ama Parlamento hemen seçim kararı almak zorunda kaldı. Dolayısıyla Parlamentodan çıkan bu karar ile 2006 yılının Kasım ayında MHP'nin dediği sonuca gelindi. MHP'nin söylemine göre yeni Meclis teşekkül ettikten sonra Cumhurbaşkanı seçilmiştir. Bu seçimde MHP milletin vekil olarak kendisini gönderdiği yerde yani Mecliste olmuştur. Kendi adayını göstermiştir. MHP milletvekilleri kendi adayımıza oy vermiştir.

İkinci olarak; MHP Ocak 2007 tarihinde mademki erken seçim şansı kalmadı, o halde Meclis'te bulunan partilere; uzlaşın kardeşim, bakın ülke ciddi bir sıkıntıya gidiyor, bu ülkede askeri bir ara rejim gölgesi yaşatmayın demiştir.

E-muhtıra ile Türkiye bir ara rejim gölgesi yaşamıştır. "Müslüman bir Cumhurbaşkanı seçecektik, seçtirmediler" şeklindeki AKP'nin gözyaşı siyaseti ve mağduriyet oyununu oynaması % 17 lik oy artışına sebep olmuştur.

Milliyetçi Hareket Partisi dolayısıyla Cumhurbaşkanlığı seçiminde geçmişte yapılan bir hatayı tekrar ederek Türkiye'nin önündeki günleri bir kaosa sürüklememek adına gerekli uyarıları yapmıştır. **MHP'nin erken seçim ve uzlaşma talepleri** o tarihte mecliste bulunan partiler tarafından dikkate alınmamıştır. Seçim sonunda ise MHP önceki söylemine uygun olarak; madem Meclis böyle teşekkül etmiştir, o halde, sorumluluğun tamamı AKP'dedir. AKP sorumluluğunun gereğini yerine getirmemiştir, bencil davranmıştır.

Dolayısıyla burada Milliyetçi Hareket Partisi'ne demokrasi açısından addedilebilecek bir kusur yoktur, ülke çıkarı açısında atfedilecek bir kusur da yoktur. Eğer Cumhurbaşkanı seçilmemiş olsaydı 23 Temmuz'dan itibaren neler gelişebileceğini sizler düşünün. Neler olurdu bu ülkede? Ne kadar zaman kaybederdik? Bir de bunu değerlendiriniz.

OTURUM BAŞKANI - Tamam mı Sayın Bal, toparladınız mı efendim?

FARUK BAL - Türbanla ilgili birkaç cümle söyleyeceğim. Türban da aynı şekildedir değerli arkadaşlarım, Anayasa Mahkemesi'nin kararını soruyor arkadaşlarımız. Evet, Anayasa Mahkemesi'nin verdiği her karar doğru değildir. Bu kararı da yanlış bir karardır.

Sebep; Anayasa'nın 10. maddesine yapılan ek sadece kanun önündeki eşitliği vurguda güçlendiren bir ilavedir.

Bu evrensel hukuk değerlerine uygun, ayrımcılığın önüne geçilmesini sağlayan bir vurgudan ibarettir. Evet, başörtülü kızlarımıza karşı Devletin kamu hizmeti verdiği dört alanın üçünde ayrımcılık yapılmazken sadece birinde yapılmaktadır.

Yani kamu hizmetinden yararlanan insanlara Devlet adalet hizmetini sunarken din, dil, ırk, soy, sop ayrımı yapmadığı gibi başörtülü baş açık ayrımı da yapmıyor.

Sağlık hizmeti sunulurken, sağlık hizmeti sunan doktorlar, hemşireler bu hizmetlerden yararlananlara dil, din, ırk, soy, sop ayrımı yapmadığı gibi başörtülü, başı açık ayrımı da yapmıyor.

Devlet güvenlik hizmeti sunulur iken vatandaşlarına başörtülü, başı açık ayrımı yapmadan eşit bir şekilde davranıyor.

Ama bir tek alanda, yüksek öğrenim alanında sorun var.

O zaman bu sorunu çözmek lazım.

İşte burada eşitliğe davet, eşitliğe vurgu ayrımcılığın önlenmesi açısından kamu hizmetinden yararlananlar arasında ayrımcılık yapılamaz şeklinde eşitlik kavramına bir vurgu getirilmiştir.

Diğer taraftan Anayasa'nın 13. maddesi açıktır ve nettir. Burada diyor ki, temel hak ve hürriyetler ancak kanunla sınırlanabilir. Yüksek öğrenim hakkı da temel hak ve hürriyettir.

Ancak, başörtüsünü yasaklayan bir kanun bulunmamasına rağmen yüksek öğrenim hakkından başörtülü kızlar yararlanamıyor.

Yapılan iş Anayasa'nın 42. maddesine bir fıkra ekleyerek yüksek öğrenimde yapılacak olan sınırlamaları kanun ile belirlemekten ibarettir.

Niçin? Çünkü Anayasa'nın 13. maddesine göre başörtüsünü yasaklayan bir kanun yok.

Şimdi değerli arkadaşlarım, bunu iki cümlede toparlayacağım izin verirseniz.

Bu yapılan düzenleme bir; Anayasa'nın 14. maddesine tabidir. Yani Anayasa'nın 14. maddesine göre başörtülü kişi temel hak olarak kendisine tevdi edilen yüksek öğrenimden yararlanma hakkını ancak Anayasa'nın 14. maddesine uygun şartlarda kullanabilir.

Yani cumhuriyetin temel niteliklerine, laikliğe, üniter yapıya, milli birliğe aykırı bir şekilde kullanırsa bu haktan yararlanamaz.

İkinci olarak Anayasa'nın 42. maddesindeki ikinci sınırlamaya tabidir. Orada da diyor ki, yüksek öğretim Atatürk ilke ve inkılâplarına, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre devletin denetimi ve gözetimi altında yapılır. İşte başörtülü kızlarımız bu kurallar çerçevesi içerisinde yüksek öğrenim hak ve hürriyetini kullanacaktır.

Üçüncü olarak YÖK Kanunu'nun 17. maddesinin 1. fıkrasındaki kurala tabi olacaktır, oradaki kural da şudur; yürürlükteki kanuna aykırı olmamak kaydıyla yüksek öğrenim hakkı kullanılacaktır.

Yürürlükteki kanunlar nelerdir? İnkılâp Kanunlarıdır, yürürlükteki kanun nedir, ceza kanunları ve ceza hükmü taşıyan tüm kanunlardır.

AKP hile yaptığı, sözünün arkasında durmadığı, ahde vefa etmediği MHP ile imzaladığı mutabakat belgesinde dördüncü bir sınırlama vardı. O sınırlama da

başörtüsünün nasıl takılacağı, peçeyi, burkayı, çarşafı yasaklayan bir sınırlamaydı. Bu sınırlamayı kanun haline getirmediği için şüpheler doğdu ve Anayasa Mahkemesi de böyle bir karar verdi. Şimdi ben soruyorum, başörtü,

OTURUM BAŞKANI - Sayın Bal toparlarsak,

FARUK BAL - Son cümle. Bu düzenleme laiklik ilkesine aykırıdır deniliyor, 148. maddeyi biliyorsunuz, Anayasa değişikliğini Anayasa Mahkemesi şekil bakımından inceleyebilir. Başörtüsü kullanan kişi devletin dört temel hizmetinden yararlanarak adalet hizmetini alırken laiklik ilkesinin örselendiğini söyleyebilir miyiz?

Başörtüsü kullanan kişi devletin sağlık hizmetini alırken laiklik ilkesinin örselendiğini söyleyebilir miyiz?

Başörtülü kişi güvenlik hizmetini alırken devletin laiklik ilkesinin örselendiğini söyleyebilir miyiz?

Söyleyemeyiz.

Dolayısıyla Anayasa Mahkemesi bu kararında Anayasa ile kendisine verilen yetkinin sınırını aşarak bir karar vermiştir. Siyasi bir tartışma alanı yaratmıştır, bu bakımdan da siyasi olarak değerlendirilmektedir.

OTURUM BAŞKANI - Sayın Bal teşekkür ediyorum. Şimdi,

HAKKI SUHA OKAY - Sayın Başkan Sayın Bal dedi ki, Hakkı Suha Bey alınmasın dedi ama alındım! Ben uzatmayacağım, hiç uzatmayacağım.

Bir, biraz evvel Sayın Bal dedi ki, % 30'dan %47'ye çıktılar, orada o %17'lik artış Müslüman bir cumhurbaşkanında ikna olmuştu, dedi. Yani vatandaş bir Müslüman cumhurbaşkanı tercihinde bulunmak durumunda kaldı, diyor. Evet, şimdi ne oldu sonra? 22 Temmuz'dan sonra Milliyetçi Hareket Partisi de vatandaş gibi düşündü ve Sayın Abdullah Gül'ü Cumhurbaşkanı olarak mı seçtirdi?

İkincisi; çok uzatmayacağım, biraz evvel söylendi, o türban, günlerce Türkiye'de tartışıldı, Anayasa 10, 42, 14, 138, 148, 153, 174 bunların hepsi tartışıldı. Anayasa'nın 2. maddesi orada; biz dedik ki, yüreğiniz yetiyorsa Anayasa 'den laikliği çıkarın, dedik. Hepsi oydu ve Anayasa Mahkemesi de böyle karar verdi. Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI - Sayın Hakkı Suha Okay'a teşekkür ediyoruz. Efendim, ben de size söz vereceğim. Çok kısa şöyle ki Sayın Ömer Faruk Eminağaoğlu'na ciddi anlamda, soruların çoğuna kendisine yönelikti. Bilemiyorum nasıl çıkacak işin içinden.

ÖMER FARUK EMİNAĞAOĞLU - Yazılı cevap vereceğim.

OTURUM BAŞKANI - Yazılı, kısa olarak burada toparlarsanız siz de lütfen Sayın İçli durumu görüyorsunuz. Zaten yukarıda sıcak bir havayla,

TAYFUN İÇLİ - O uyarıyı bana yapacağınıza Sayın Faruk Bal'a yapsaydınız iyi olurdu. Çünkü ben konuşmamda yarım saati doldurmadım, dinleyenlerin sabrını zorlamamak için. En son konuşmacı olarak da sözü bana verdiniz. Bir topluluğun üç saatten sonra konuşmacıyı dinleyebilmesi, algılayabilmesi,

OTURUM BAŞKANI - Yani birileri sonuncu olacak.

TAYFUN İÇLİ - Tartışmayalım. Şunu söylüyorum; Anayasa Mahkemesi kararını vermiştir. Burada biz söyleyeceklerimizi söyledik, ayrı bir panelin konusudur bu. Anayasa Mahkemesi kararını vermiştir, bugün de Resmi Gazete'de yürütmeyi durdurma gerekçesi yayınlanmıştır. Böyle diyorum, kapatıyorum. Eleştirileri bilimsel anlamda gerekçesi yazılsın, Sayın Faruk Bal'a neden hatalı olduklarını o zaman da yanıtlarız. Genel Kurulda yanıldıklarını söylemiştik çünkü, hatalısınız demiştik. İkinci konuya geliyorum benim sorumla ilgili, yine uzatmıyorum. Neden yargı? Bakın mesele felsefe ve sosyoloji, yönetenle, yönetilenlerin meselesi. Yasama organı yokmuş krallar varmış. A demişler ki, olmaz! Yönetenle yönetilenler bir de meclis olsun demişler. Büyük önder Mustafa Kemal Atatürk dahi Kurtuluş Savaşı'na başlarken Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni kurmuş, milli irade demiş. Ama biraz evvel ifade ettiğim gibi II. Dünya Savaşı'nda o millet iradesi dedikleri irade, o milleti öylesine ütüyor, öylesine kandırıyor ki; o yasamanın da yasa koyucunun da tabi olduğu kurallar ve denetleyici bir sistem düşünülmüş. Onun için yargıyı koymuşlar. İşte yasama organı yasayı çıkartıyor ama yasayı kim uygulayacak? Kim yorumlayacak? Ve insanlığı, özgürlükleri kim koruyacak? Çünkü yürütme ve yasama iktidarı elinde tuttuğu zaman ben her şeye muktedirim diyor. Yok, birileri diyecek ki, "Yok kardeşim! Ben elimdeki kurallara göre senin öyle ifrata kaçtığında dur diyebileceğim" diyecek ve işte dünya şimdi şunu tartışıyor; Avrupa Birliği yargının da keyfi olmaması için, yargının siyasallaşmaması için de mutlaka ve mutlaka yeni kurallar getirilmesi gerektiğini tartışmış ve bu konuda ilkeler koymuştur. Sayın Yarsav başkanın istediği, yargıçlarımızın, savcılarımızın, avukatlarımızın, savunma makamını temsil eden barolarımızın istediği Deli Dumrul gibi keyfilik değildir. Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI - Sayın Tayfun İçli'ye teşekkür ediyorum. Sayın Başkanım buyurun. Sayın Başkan yok dedi herhalde bilmiyorum, yok diyorsunuz. Sayın Eminağaoğlu buyurunuz efendim.

ÖMER FARUK EMİNAĞAOĞLU - Teşekkür ederim. Metinleri okumaktansa sorunu ortaya koyayım isterseniz; Sayın Emine Ülker Tarhan, Yargıç, "yargı kararlarına uyulmaması, örtülü af yasalarının yapılması yargıya yönelik saldırılar yönünden de âdeta bir cesaret ortamı ve saldırıların ivme kazanmasına katkı sağlamakta mıdır?". Yanıtı zaten sorunun içerisinde. Bu, az önce Sayın Barın da ifade ettiği konuyla şöyle bağlantılı olarak görüyorum; 1984 yılında kılıkkıyafet konusunda YÖK Başkanının genelgesi iptal ediliyor idari yargı tarafından, genelge iptal edilince olay bir üst basamağa, yönetmeliğe konuluyor, bu sefer idari yargı yönetmeliği iptal ediyor, ee, yönetmelik iptal edilince bu sefer yasa

çıkarılıyor, bunu 1988'de Cumhurbaşkanı veto ediyor, 1989'da tekrar aynı yasa çıkarılıyor, bunu Anayasa Mahkemesi iptal ediyor, ee, tekrar bir çözüm aranıyor; tekrar bir yasa çıkarılıyor, buna Anayasa Mahkemesi "yorumlu ret kararı" veriyor. Genelgeden yönetmeliğe, yönetmelikten yasaya geçtik, artık ne kaldı? Anayasa. O zaman Anayasa'ya konulması için bu ortaya çıkıyor. Yani bu yargı kararlarıyla bir yarış haline gelmiştir, ben olaya ayrıca bu boyutuyla da bakıyorum. Bir tarafta yasa organı veya yürütme, yargı kararlarıyla bağlıysa her aşamada bir yargı kararı nasıl by-pass edilirin bir yarışı haline gelmiştir ki, süreçte İnsan Hakları Mahkemesi kararları da vardır yani Anayasa ile birtakım değişiklikler yapsanız herhalde İnsan Hakları Sözleşmesini değiştirebilecek değilsiniz! O nedenle zaten olayın bu boyutuyla hukuk devleti ve yasama, yürütme, yargı ilişkileri yönünden yürütme işlemleriyle başlayıp yargı kararlarına uymamanın bir yasama işlemi boyutunu kazanmıştır. Gerekçelerdeki ayrıntıyı Anayasa Mahkemesi kararlarında göreceğiz.

Sayın Göksel Demirtaş, "Anayasa Mahkemesi'nin denetlenmesi söz konusu edilmektedir, pek, cumhurbaşkanının tek başına yaptığı işlemler denetim içerisinde mi?" deniyor. Elbette, Anayasa Mahkemesi'nin denetlenmesi diye Anayasa Mahkemesi zaten Anayasa'nın üstünlüğü, hukukun üstünlüğü için görev yapan bir mahkeme. Anayasa Mahkemesinin denetlenmesi düşüncesini ortaya atmanız kendi içerisinde iki dereceli çalışma gibi yöntemler baz ülkelerde var ama Anayasa Mahkemesini getirip de bir yasama, yürütme gibi bir denetim altına sokmanız zaten bu Mahkemenin kuruluş esprisine aykırı, böyle bir şey söz konusu olmaz. Hatta ve hatta İnsan Hakları Sözleşmesi 7 nolu Protokol'de en yüksek mahkemelerin vereceği ilk derece türü yargılamalarda iki derece öngörülmemesinin Sözleşmeye aykırı olmayacağı konusunda hüküm de var yani siz en yüksek mahkemede, en uzman mahkemede tek dereceli bir işlem yapıyorsanız, buna ikinci bir dereceyi de öngörmeyebilirsiniz diyor, bu ceza yargılaması konusu ama kıyasen söylüyorum.

Bir başka arkadaşımız, "beş, altı kez yargıçlık konusunda sınava girdiğini ancak bu konularda yargısal denetimden sonuç alınamazsa İnsan Hakları Mahkemesine gidilebilir mi, Sözleşmeye aykırılık yönünden?". Şimdi beş, altı kez sonuç alamamışsa bu sonuç alıp almaması konusu bir yargısal boyutta hakkını araması gerekiyor. Elbette, o süreçte bir adil yargılanma hakkı veya mesleki yaşamda belli noktada ama daha meslek başlamış değil, 8. madde çerçevesinde değerlendiriyor ama her seferinde bu sistemdeki aykırılıklara göre bir hukuk mücadelesi başlatıp burada bunu elde edemezse 6. madde yönünden olabilir.

"Anayasa Mahkemesine yönelik eleştiriler her geçen gün artarken Anayasa'da Anayasa Mahkemesi'nin düzenlendiği hükümler değiştirilebilir mi?" Şimdi Anayasa'da Anayasa Mahkemesine yönelik hükümleri değiştirebilirsiniz ama nasıl değiştirebilirsiniz? Şimdi bir tarafta 2. maddedeki "hukuk devleti ilkeleri" burada durduğu sürece Anayasa Mahkemesi'nin denetim alanını daraltacak bir şeye gidemezsiniz, kişisel düşüncesini taşıyorum. Giderseniz, bu da 2. maddedeki "hukuk devleti ilkesine aykırılık" boyutuyla 4. madde yönünden bir engel oluşturur düşüncesindeyim.

Bir başka arkadaşımız, "avukatların yargıçlık sınavlarına girmesi konusunda yaptığımız açıklamayı avukatlık mesleğini yıpratıcı olduğunu ve bu konuda ne düşündüğümüzü" söylüyor. Söz konusu sınava 641 avukat, 5 yıllık en az avukat girmiş ve yazılı sınavdaki başarı sayısı 25! Şimdi biz burada şunun sorgulanmasını istedik; elbette, ÖSYM'nin sınav sistemi sorgulanmalıdır, bu öngörülen avukatlar için ayrıca öngörülen bu sistem de sorgulanmalıdır. Ancak giderek artan hukuk fakülteleri nedeniyle bu olaydan hareketle yazılı sınav, geçen sene avukatlık, staj sonundaki yazılı sınav kaldırıldı, bunların hiç sorgulanmadan kaldırılmasını biz tekrar gündeme taşımak istedik. Çünkü artan sayısı oldukça, artan hukuk fakültelerinde hukuk eğitiminin artık sorgulanması gerekiyor, bu gibi konuları gündeme getirmek. Ancak yargıçlık mesleğine özellikle, Avrupa'da ve diğer ülkelere bakarsanız biz de yargıç adaylığı sınavına girebilmek için, 30 yaşında altında olma koşulunuz vardır çünkü yargıç ve savcılar memurlarla bir memur gibidir, "memurlaştırılmış yargıç-savcı istemek anlamında 30 yaşına kadar "tamam", 30 yaşından sonra "almıyoruz". Oysa dünyadaki yeni anayasacılık hareketlerine bakarsanız 30 yaşının altında "almıyorum, üzerinde alırım" diyor. Türkiye'de tam tersine bir sistem. Tabii, bunlar şu anın konusunun, süreç içerisinde değişecek konular ancak avukatlık mesleğinden yargıçlığa, savcılığa alınmasının yararlı olduğu düşüncesini taşıyorum, bu sistemin sorgulanarak değiştirilmesi gerektiği düşüncesini de ayrıca taşıyorum. Ülkemizde tersine bir sistemin yaşandığı ortada. Bu konuda onu da vurgulamak gerek. Yargıçlığın kaynağı avukatlık olması gerekirken, uygulamada avukatlığın kaynağının yargıçlık olduğunu görüyoruz. Bu değişmeli. Yargıçlığın kaynağı avukatlık olmalı ve yargıçlık bir erk kullanımı anlamında görülerek, yargıç olabilmek için azami yaş sınırı terk edilerek, asgari yaş uygulamasına geçilmeli.

Teşekkür ediyorum. Ve şu son cümlemle ben sözlerime nokta koyayım; hep "yargı reformu, yargı reformu", Türkiye bu konuda belki dünyada en farklı deniyor, şu nedenle; bütün siyasi iktidarlar yargı reformunu söylüyor ancak onların söylediği bütün uluslararası raporlara geçen o yargı reformların gerekleri için YARSAV yirmi bir tane dava açmış durumda. Teftiş Kurulu'nun Bakanlığa bağlı olmasının iptalinden tutun da Adalet Akademisi'nin özerkliğine, yayınlanan genelgelere, UYAP'ın Bakanlıkça işletilmesine, her alanda sistemin belkemiğini oluşturan yirmi tane konuda dava açılmış. Şimdi siyasi irade bu konularda reform vaadini ortaya koyuyor, açtığımız davaların reddini istiyor. "Biz de bunlar düzletilsin" diyoruz, Türkiye'de yargı reformunu dava yolu ile, "artık iş başa düştü" diyoruz ve dava yoluyla yargıda reform için mücadele veriyoruz ama "reform" diyenler de bu davaların reddini istiyor, bunu da taktirlerinize sunuyorum.

OTURUM BAŞKANI - Sayın katılımcılar Ankara Barosu'nun, Tüm Yargı Mensupları Derneği ve Yargıçlar, Savcılar Birliği'nin müşterek olarak ortak düzenlediği bu etkinliğe katılımınızdan dolayı başta siz konuşmacılara ve katılımcılara teşekkür ediyorum. Yukarıda bir kokteylimiz olacak ki, yukarıya davetlimizsiniz, buyurun. Teşekkür ediyorum.

ANKARA BAROSU
MÜLTECİ VE GÖÇMEN HAKLARI KOMİSYONU

MÜLTECİ HAKLARI SEMPOZYUMU

14 HAZİRAN 2008
ABEM

MÜLTECİ HAKLARI SEMPOZYUMU

OTURUM BAŞKANI – Hoş geldiniz. Programımızda bir takım değişiklikler oldu. Emniyetle ilgili bir takım sıkıntılar, yani bu proje olduğu için Baromuz dışında yapılan diğer etkinlikleri izin alınması hususunda bir takım sorunlar yaşandığı için. bizim ilanımız da biraz gecikmeli olarak, çalışmamız biraz gecikmeli olarak ilan edildi. O yüzden katılımcı sayısı biraz az, umduğumuzdan daha az ama biz, yine de belirlemiş olduğumuz programa devam etme yönünde karar aldık.

Tabii, 2000 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda 20 Haziran'ın "Dünya Mülteciler Günü" olarak kabul edilmesinden sonra gerek yerel gerekse ülkesel anlamda bugüne özgü birtakım etkinler yapılmaktadır. Biz de Ankara Barosu, Uluslararası Af Örgütü, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği olarak daha önceden birtakım etkinlikler yapmıştık, ortaklaşa. Tabii, Ankara Barosu'nda Mülteci Ve Göçmen Hakları Komisyonu başlığı altında bir Komisyonumuz var, sınırlı sayıda üye var ama elimizden geldiği ölçüde yabancı, sığınmacı, göçmen mültecilere hukuksal anlamda yardım etmeye çalışıyoruz. Bu anlamda bize en fazla desteği Uluslararası Af Örgütü sunuyor.

Konuşmacılarımızdan Doçent Doktor Mehmet Okyavuz ODTÜ'de kendisi öğretim görevlisi. Tarihsel ve teorik olarak göç, iltica konusunu anlatacak. Hocam, buyurun,

DOÇ. DR. MEHMET OKYAYUZ (ODTÜ Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü)

Teşekkür ederim. Önce şunu belirtmek isterim; hukukçu olmadığım için benden herhangi bir hukuki-teknik terim kullanmamı beklemeyin. Ben göç olgusunu daha çok tarihsel-toplumsal bağlamda ele almaya çalışacağım; bunu yaparken de göçün son yirmi yılda kazandığı "küresel" boyutuna dikkat çekmek istiyorum.

Günümüz göç hareketlerinin niceliksel boyutuna baktığımızda, 175.000.000'a

yakın kişinin sürekli olarak bir ülkeden bir başka ülkeye, bir ülkenin bir bölgesinden başka bir bölgesine göç ettiğini, yada doğduğu ülkenin dışında yaşadığını görebilmekteyiz. Bu büyük bir rakam, fakat göçü "küresel" kılan, sadece bu büyük sayıda göç etmek zorunda olan insan değil, yani göçün salt niceliksel boyutu değil. Göçmenlerin büyük bir kısmı, daha "iyi bir yaşam" için bir çok tehlikeyi göze alarak ulaşmak istedikleri "zengin ülkelere" hiç bir zaman ulaşamamaktadırlar bile. Günümüz nüfus hareketleri, "fakir" bir ülkeden "biraz daha az fakir" bir ülke yönünde gelişmektedir genelde. Bu hareketlerin siyasi ve sosyo-ekonomik nedensellikleri de iç içe girmiş bulunmaktadır. Küreselleşme sürecinde oluşan eşitsizliklerin çok boyutluluğunu ayrıştırmak gitgide zorlaşmaktadır. Küreselleşme süreci sonucunda farklı toplumsal formasyonlar arasındakı gelişmişlik uçurumu belki de insanlık tarihinde görülmemiş sayıdakı insanı birçok nedenden dolayı göçe zorlamaktadır.

Yukarıda değinilen karmaşık küreselleşme süreci bağlamında UNHCR'ın "mülteci kimdir" sorusuna tatmin edici, yani her bir mültecinin/sığınmacının konumuna "adil" bir yanıt bulabilmesi oldukça zor görünmektedir.

Özetle, günümüzde göç etmenin siyasi ve ekonomik nedenlerinin iç içe olmalarıyla birlikte, bu nedenler genelde zorunlu nedenlerdir. (Bilimsel) literatürde "gönüllü göç" ve "zorunlu göç" diye ikiye ayrılmış bir tanımlama – kanımca – geçerliliğini büyük ölçüde yitirmiştir. "Gönüllü göç"ün arka planında genelde "daha iyi bir hayat" kurma vizyonu vardır. "Daha iyi hayat" kurma istemi ise somut hayatların "kötü" olmasından yada – en azından – "kötü" diye algılanmasından kaynaklanmaktadır. Küreselleşme süreci ise "kötü hayatlar" yaşamak zorunda olan insan sayısını hızla artırmıştır. UNHCR, yukarıda değinilen tanımlama zorunluluklarından dolayı, bu insanların ancak çok küçük bir kısmıyla "ilgilenebilmektedir". Oysa ki, ezici çoğunluğu "mülteci" statüsünde ol(a)mayan/alın(a)mayan bu insanların her zamankinden daha fazla hukuki güvenceye gereksinimleri vardır.

Küresel göç olgusunun bir başka boyutu ise, coğrafidir. Göçmenlerin çoğu dünyanın güney bölgelerinden (Batı Avrupa, ABD ve Kanada gibi) kuzey bölgelerine göç etmektedirler. Ayrıca, "Kuzey" kavramı ile belli bir sosyo-ekonomik gelişmişlik kastediliyorsa eğer, Avustralya'yı da bu göç alan ülkelerin arasına almak mümkündür.

Günümüzde göç edenlerin %50'si – dar anlamda ve yukarıda değinilen içiçelikleri göz ardı ettiğimizde - "emek göçmeni" olarak tanımlanmaktadır. Ancak, bir de o denli sefalet içinde yaşayan insanlar var ki, parasızlıktan ve enerjisizlikten göç bile edemiyorlar artık. Onlar artık tamamıyla istenmeyen, "verimsiz" bir insan kitlesi olarak hiçbir şekilde dikkat çekmiyorlar. Bu da küresel göçün başka bir boyutu.

1980'lerden sonra dünyada bir sürü değişiklikler oldu; sosyalist sistemle yö-

netilen Doğu Avrupa ülkelerin çoğu piyasa ekonomisine geçtiler. Dolayısıyla Güney'den Kuzey'e ilaveten Doğu'dan Batı'ya göç hareketleri gözlemleyebilmekteyiz. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra (altmışlı yılların sonundan itibaren Yugoslava'dan ağırlıklı olarak Federal Almanya'ya gelen emek göçmenleri bir kenara bıraktığımızda) bu kitlesel düzeyde hiç görülmemiş bu yeni dalga göç hareketi, küresel göçe hem niceliksel açıdan hem de niteliksel açıdan yeni bir boyut kazandırmıştır.

Göç; yapısal olarak bireysel ve toplumsal eşitsizliğin "ürünü" olsa da, öte yandan münferit göçmen için "yaşamın iyileşmesi" anlamını taşıyabilmektedir. Çözümü zorlaştıran da bu olsa gerek.

Bu genel çerçeveyi çizdikten sonra Türkiye konusuna değinmek istiyorum. Bilindiği üzere, Türkiye artık hem göç alan hem göç veren hem de transit ülkesi konumundadır. Türkiye, bu bağlamda, uluslararası ya da ikili anlaşmalar bağlamında hareket etmek durumunda kalan bir aktör haline gelmiştir. Zira göç, artık salt ulusal bir mesele olmaktan çıkıp Avrupa düzeyinde ya da küresel düzeydeki politikalar bağlamında ele alınması gereken bir meseledir, bu şekilde de algılanmaktadır. Türkiye'nin içinde bulunduğu somut durum, geo-stratejik konumu açısından olsun, hem göç alan/göç veren hem de transit ülkesi olma konumundan kaynaklansın, bir takım özelliklere sahiptir. İran, Irak, Afganistan, Pakistan, Hindistan, Sudan, Somali'den gelip Türkiye'yi transit ülkesi olarak kullanmak isteyen ya da kullanmaya çalışan insanlar var. Bu insanların çoğu, Türkiye üzerinden Avrupa Birliği ülkelerine ya da Amerika'ya gitmeye çalışmaktadırlar. Türkiye, aynı zamanda, Balkan ülkelerinden ve eski sosyalist ülkelerden gelen insanlar için hedef ülkesi konumuna gelmiştir. Türkiye, 1990'larda imzaladığı ve 2005'lere gelindiğinde belli bir noktaya ulaştırdığı "Ulusal Eylem Planı" bağlamında göçün küresel boyutunu başka ülkelerle birlikte koordine etmeyi ve göç politikalarını daha sistematik bir şekilde oluşturmayı ve geliştirmeyi hedeflemiştir.

Yakın tarihe baktığımızda, II. Dünya Savaşı sonucunda meydana gelen kitlesel insan hareketlerinin koordinasyonu sorununun meydana geldiğini görmekteyiz. Birleşmiş Milletler, yerlerinden edinmiş insanları eski yada yeni vatanlarına yerleştirmeye çalışmaktaydı. Bu dönemde, göçün uluslararası ilişkilerin vazgeçilmez, adeta kategorik bir parçası olduğuna ilişkin algının yaygınlaşmaya başladığını görmekteyiz. Oysa ki kitlesel göç, en geç 17./18. yüzyıldan beri yer almaktadır. Ancak II. Dünya Savaşı sonunda yeni olan, göçün bir yandan hukuki, teknik bir sorunsal olarak değerlendirilmeye başlanması, öte yandan ise insan hakları boyutuyla birlikte ele alınmasıdır. Türkiye, 1951 yılının Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ile Avrupa ülkelerinden gelen insanları mülteci olarak kabul edip diğer insanları bunu dışında bırakmıştır. Türkiye, Coğrafi Kısıtlama diye adlandırılan bu meselenin çözümünü bir şekilde ajandasına almıştır.

Bir başka sorun ise, ulusal yetkilerin uluslararası kurumlarla ve sivil toplum

kuruluşlarla paylaşma yada bu yetkileri (kısmen de olsa) devretme meselesidir. Bu konuda son zamanlarda gayet umut verici adımlar atılmıştır; ancak "özgürlük/hak" ve "güvenlik" arasındaki gerilim zaman zaman (ve sadece Türkiye'de değil) ikilemler yaratabilmektedir. Her şeye rağmen göçün; biraz daha insani-toplumsal boyutuyla ele alınması yararlıdır diye düşünmekteyim. Bu bağlamda, Türkiye'nin resmi otoriteler ile uluslararası kuruluşlarla ve NGO'lar arasında yeni bir iş bölümüne gereksimim var. Son zamanlarda farklı alanlarda faaliyet gösteren aktörlerin birbirlerine ihtiyacı olduğunun büyük ölçüde anlaşılması umut vericidir bu bağlamda.

Göç, son kertede salt bürokratik prosedürler ile "hal edilmesi" mümkün olmayan toplumsal dinamiklere sahip olan kitlesel bir süreçtir. İşin içinde insani boyut, sosyal dinamik boyutu, göçmen çocuklarının eğitim boyutu vs. var. Bu boyutların toplamı, ulus devleti çerçevesinde "işleyen" hukuki-teknik bir meselenin ötesinde bir bakış gerekli kılmaktadır.

Göç olgusuna ilişkin toplumsal algı toplumda yaşayan her bir bireyin çok daha fazla hassasiyete sahip olma yönünde değişmelidir. Herkes bir göçmen olabilir bu dünyada. Ve göç politikaları bağlamında yabancılar üzerinde uygulananlar genelde insana bakış konusunda ipuçları vermektedir. Örneğin, Almanya'nın göç politikalarına baktığımız zaman, bu politikaların devletin yerel halka ne yapabileceğine ilişkin potansiyelini de görebilmekteyiz. O yüzden göçmenlere bakış kendi yaşadığımız ortama bakış anlamına da gelmektedir aynı zamanda.

OTURUM BAŞKANI - Evet, bizde Hocamıza teşekkür ediyoruz verdiği bilgiler için. Şimdi Cenevre Sözleşmesine Türkiye'nin coğrafi çekince koyduğundan bahsetti, bunun içinde Türkiye'de varlığını sürdüren ve mülteciler alanında büyük öneme sahip Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği diye bir kurum var, bu Kurumun temsilcisi Metin Çorabatur, Türkiye'deki sığınma sorunları ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin bu sistemdeki rolü hakkında bilgi verecek. Buyurun Metin Bey,

METİN ÇORABATUR - Çok teşekkür ederim. Sözlerime birkaç teşekkür cümlesiyle başlayacağım, önce bütün salondaki herkese teşekkür ediyorum, Mehmet Hocanın söylediği gibi ciddi bir konu, dünya gündeminin en üst sıralarını işgal eden bir konu fakat Türkiye'de ciddiyetinin çok fazla anlaşılmadığı, medyanın buna yaklaşımı, politikacıların buna yaklaşımı, akademik hayatın buna yaklaşımı, her kesimin buna gösterdiği ilgisizlik gösteriyor. Sizlerin böyle bir yaz, Cumartesi günü buraya gelmeniz ve bizi dinlemeniz, ilgi göstermeniz çok taktire şayan, teşekkür ederim. Ayrıca Ankara Barosu bize her zaman destek veriyor yani bize derken "mültecileri" kastediyorum her şeyden önce, böyle bir organizasyon için bize yine kapılarını açmasına ayrıca teşekkür ediyorum. Uluslararası Af Örgütü, güzel bir proje başlattı, başta bütün Af Örgütü Türkiye elemanlarına ama özellikle Ela, Volkan, Gökçe, Tamer büyük çaba gösterdiler bu "Tır" ve projenin

yürümesi için. Orada rol alan, bunun hayata geçirilmesinde EMR Halkla İlişkiler Şirketi büyük destek verdi, onlar kanalıyla Borsan Global Lojistik Şirketi tır temin etti. Sahibi Kemal Varlın Bey'e, sanırım şoförümüz Sezgin Bey, taa, Van'dan İzmir'e kadar götürüyor aracı, ona da herhalde bir teşekkür borçluyuz. Bunlar sırf, sade bir teşekkür ifadesi değil aynı zamanda Türkiye'de bu konuda bütün genel ilgisizliğe rağmen bir ilginin de ortaya çıktığını, Türk kamuoyunun bu soruna belli kesimlerinin az da olsa sahip çıktığına, "bu bizim sorunumuzdur" dediğinin de göstergesi.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği açısından olaya bakarsak; şimdi olayın çok boyutu var, Türkiye'deki sığınma sistemi Hocamız genel çerçeve içinde kısaca oturttu. Çoğunuz sanırım biliyorsunuz Türkiye'deki genel sistemin işleyişini ama çok kısaca özetlemeye çalışayım; çağdaş, bugün geçerli olan uluslararası mülteci hukukunun en temel belgesi 1951 tarihli Cenevre Mültecilerin Statüsüyle ilgili Sözleşmesi. Bundan sonra bir değişikliğe uğruyor, yeni bir protokolle mülteci tanımı genişletiliyor, 1967 Protokolü ve onun dışında bazı bölgesel anlaşmalar var. Executive Committee dediğimiz yürütme kurulunun bu Sözleşmenin uygulanmasını güncele taşıyan kararları var, bunlar bir bütün olarak bugünkü çağdaş mülteci hukukunu oluşturuyor. İlk orijinal şekliyle 1951 Sözleşmesinde yapılan Cenevre mülteci tanımı şöyle, mealen söylüyorum; kimdir mülteci sorusuna verilen Sözleşmedeki yanıt; mülteci, ırkı, milliyeti, dini inancı, siyasi görüşü veya ait olduğu sosyal grup gibi beş tane sebepten, en az biri yüzünden kendi ülkesinde veya yaşadığı ülkede zulme uğrayacağına dair ciddi bir, haklı bir korku taşıyacak ve bu korku yüzünden ülkesini terk edecek yani kendi ülkenizde mülteci olamıyorsunuz, o durumda olanlara yer değiştirmek zorunda kalanlara başka kavramlarla kavramlaştırılıyor. Ama mülteci olabilmek için uluslararası bir sınır geçmeniz lazım.

Şimdi "zulüm" kavramı üzerinde durursak bugünkü anlayışla, temel insan haklarının, bireyin temel insan haklarının ciddi bir şekilde tehdidi olarak tanımlanabiliyor bu. Dolayısıyla bugünkü çağdaş, uluslararası sistemde herkes, hepimizin bir ülkeyle bir vatandaşlık ilişkisi var, bu hukuki bir ilişki ama bizim kimliğimizin bu dünyada yaşamak için önemli bir parçası. Ben bir yarın yurtdışına çıkmak istediğim zaman işte, ne yapıyorum, pasaportumla gidiyorum, bu pasaportu vatandaşı olduğum devlet bana bir kimlik olarak veriyor, kimliğinin bir parçası, yurtdışına ve yurtdışında devletimin beni koruması lazım, temel haklarımı koruması lazım. Mültecilik konumunda bu bağ kopuyor. Bazı ülkelerde işte, baskıcı rejimler kişilerin inançları, dini inançları, siyasi görüşleri, faaliyetleri yüzünden ona karşı zulme varan baskılar yapıyor ve artık o kişi, şansı varsa, imkanı varsa, tahammülünün sınırlarının ucuna geldiği zaman sınır geçiyor ve başka bir ülkeye giriyor ama normal, benim turist olarak gitmemden farklı bir geçiş bu. Elinde pasaportta olsa artık "o ülkenin koruması içinde değilim, kaçmışım", o ülkeden kaçmışım. Ona uluslararası toplumun sahip çıkması lazım, yoksa "hiçim"

yani maalesef, bugünkü uluslararası toplumda kişiliğimizin, kimliğimizin önemli bir unsuru vatandaşlık bağı, o zaman felsefesinde işte, uluslararası toplumun bu konumdaki insanlarına sahip çıkması gerekir deniyor ve mültecilik statüsü temelde bu. Bu kavramın temelinde de "uluslararası koruma" kavramı dediğimiz bir kavram var, o da ne demek? Bu saydığım sebeplerle kişi, bir komşu ülkeye kaçtı, "ben sığınıyorum çünkü kendi ülkemde zülüm göreceğim" diyor, o ülkenin onu her şeyden önce sığındığı ülkenin o kişiyi geri göndermemesi lazım. Bunu dediği anda "iltica ediyorum, sığınıyorum" dediği anda geri göndermemesi lazım. Çünkü bir risk var; eğer geri gönderirse tekrar ihtimal olarak geri gönderdiği ülke, kişinin kaçtığı ülke diğer değişle o insana yeniden zülüm yapacak. Dolayısıyla geri gönderen ülke de o zulme, o insanlık dışı, insan hakları ihlâline ortak olmuş olacak. Buna "geri göndermeme ilkesi" deniyor. Biz bugünkü mülteciler hukukunda temel kavramlarından birisi de bu yani koruma, onun bir alt prensibi olarak geri göndermeme ilkesi. Tabii, şeye geldikten sonra, sığınacağı ülkeye gelip de koruma talep ettikten sonra bir süreç başlıyor. Şunu bilemiyoruz o anda, kişi ülkeye geldiği anda; hakikaten bu kişi dediği koşullardan mı geldi yoksa ekonomik sebeple veya başka bir sebeple mi geldi? Çünkü Hocamızın da söylediği gibi göçün çok fazla sebepleri var, ekonomik sebepleri var, daha iyi bir hayat kurma isteği ile gelen insanlar var, onlara karşı başka mekanizmalar var yani bu göçü düzenleyen ve bu ekonomik sebeple ben geliyorsam, tanımlarda Hocamızın başta söylediği gibi zorluklar var yani hakikaten tam gönüllü bir göç var mı yok mu ama ekonomik sebeple gelen bir insana karşı bir koruma mekanizması henüz uluslararası hukukta fazla yok ama mülteci hukuku özel bir kategoride olan insanlara karşı bir koruma getiriyor. Dolayısıyla birçok ekonomik sebeple hareket insanda sistemi isteyerek veya istemeyerek istismar etmeye çalışıyor, kendisini mülteci olarak göstermeye çalışarak geldiği bu ülkede kalmanın yollarını arıyor. Sistem, ister hükümet yetkileri tarafından yapısın, ister uluslararası kuruluşlar tarafından yapılsın sığınma talep eden kişinin bu talebinin haklılığını ortaya koyabilmeye yönelik bir sistem, teknik bir sistemi var. Neticede, kişinin iddiasını "evet, haklısın, sen mültecisin veya yok sen kişiyi mülteci yapan koşullardan gelmedin" gibi bir kanaate varılıyor. O kanaat sonunda eğer mülteci olduğunu kanaat getirilirse de o kişiye artık yeni bir hayata başlaması için yardımlar yapılması lazım, kalıcı çözümler bulunması lazım. Bu genel mülteci hukukunu böyle çok kaba bir şekilde özetleyebilirim.

Türkiye, uluslararası bütün devletlerin uyması gereken yükümlülüklerine uyuyor yani "uluslararası koruma ilkesine" ilke olarak benimsiyor. Kendisine gelen, iltica eden veya başka bir deyişle sığınan kişilere kapısını açıyor ve sığınma sistemini çalıştırıyor. Bu sistemi en son 1994 tarihli bir Yönetmelikle tanımladı, daha sonra bazı revizyonlar yapıldı ama halen yürürlükte olan sistemi bu, 1994 Yönetmeliği tanımlıyor. Buna göre Türkiye diyor ki "önce şeye bakacağım" diyor "coğrafi çekinceyi sürdürdüğüm için kim gelirse gelsin, benim toprağımda

iltica ediyorum derse benim korumam altındadır ama ikinci sorum bu kişiye "nereden geldin" diye bakacağım, Avrupa'dan mı geldi, Avrupa dışından mı geldi". Eğer Avrupa'dan geldiyse buradaki Avrupa tanımı da Avrupa Konseyine üye olan bir ülkenin toprağında vatandaşı olarak mı geldiği yoksa onun dışındaki bir ülkeden mi geldi. Avrupa'dan geldiyse diyor 1951 Cenevre Sözleşmesi'nin tarafı olarak sorumluluklarımı bu kişiye karşı yerine getireceğim ama Avrupa dışından bir ülkeden geldiyse, ona koruma sağlayacağım, onu geri yollamayacağım kendi topraklarına fakat bu koruma geçici olacak. Eğer mülteci olduğuna karar verirsek bu kişiye, bu kişiye benim topraklarımda ilelebet kalamayacak, yeni bir hayata Türkiye toprakları içinde devam edemeyecek, yeni bir hayata başlayamayacak. Ne olacak peki bu insan? Geri gidemiyor ülkesine, Türkiye'de uzun süre kalamıyor? İşte Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, bu kişiye bir üçüncü ülke bulsun, orada yeni bir hayata başlasın. Dolayısıyla bizim buradaki rolümüz böyle kritik bir hal alıyor.

Bizde üçüncü ülkeye yerleştirmeye hak kazanıp kazanmadığını görmek için "statü belirleme" işlemini yapıyoruz, ihtisas örgütü olarak. Dolayısıyla sistem içinde ta, 1960'lardan bu yana önemli bir ağırlığımız var. Kişilerin, sığınmacıların mülteci olup olmadığına bakıyoruz, mülteci olduğuna kanaat getirdiklerimizi bir üçüncü ülke buluyoruz. Bu süre şu gün itibariyle 3-4 yılı buluyor belki, o arada da bu insanlar yine 1994 Yönetmeliğinin belirlediği koşullara göre Büyükşehirlerde yaşayamıyorlar, çalışma hakları yok, bir çok temel sosyal hizmete ulaşımları yok. Dolayısıyla bu insanlar 3-4 sene ne yapacaklar? Onun da sorunu, işte uluslararası toplum yani onun da sözcüsü olarak Birleşmiş Milletler yardım etsin deniyor. Biz, bu sayılar 3.000-4.000 iken yılda ortalama bizim kayıtlarımızda ismi yazan kişi sayısı yardımlar yapıyorduk ama Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin global düzeyde kaynakları da azalıyor, büyük Darfur'da, işte Somali'de dünyanın değişik yerlerinde büyük göç hareketleri var, bizim kaynaklarımız azaldıkça bunlara yaptığımız yardımlarda azalıyor. Şu anda çok böyle zor koşullarda yaşıyor birçok insan. Mesela, Çankırı'ya tayin ediliyor, sığınma başvurusuna yeni girdi, geri gönderilmiyor, kayda alınıyor, bize de geliyor kayıt ediliyor. Bugün siz kayıt olursanız, ben sığınmacıyım diye Birleşmiş Milletler Ofisine gelirseniz, bugün işte Haziran'ın ikinci yarısı biz, o kişiye diyoruz ki, "hoş geldin, kaydettik, git, Emniyete de kaydını yaptır ve 2009 yılının Mayıs veya Haziran ayında gel, sana ilk mülakatı yapacağız, mülteci olup olmadığının ilk adımını, bunu anlama sürecinin ilk adımını gelecek yıl yapacağız". O adamın gitip örneğin, Çankırı'ya, Yozgat'a, Kayseri'ye oradaki Polise kayıt olması lazım ve orada sınırlı haklarla ve seyahat özgürlükleri sınırlı, sosyal hizmetlere erişememe durumunda yaşacak. Üstelik bir de "ikamet parası" parası isteniyor bu kişilerden, her yabancıdan istenmesi gereken işte, yasalara göre 6 aylık süreler için 370 YTL şu anda yaklaşık olarak, adam başına bu insan Türkiye topraklarında kaldığı için bu parayı bir vergi, bir çeşit vergi, bu insanlardan alacağız. 5 kişilik bir

aile düşünün, hareket edemiyor, çalışamıyor, burada 3-4 sene sığınma sürecinin sonucunu bekliyor ve küçük bir ilde ve her nefes aldığı günden dolayı belli bir miktar devlete borçlanıyor. Eğer bu kişi sağlam bir iddiası varsa mülteci olmaya dair mülteci olarak kabul edilirse işte, tekrar yerleştirme, bir üçüncü ülke bulma süreci başlıyor. Onun sonucunda da bir ülke bulunca mesela, Kanada vize verdi gidecek kişi, "pardon" diyoruz, "senin işte, 5 kişilik aile, 370 YTL'den her 6 ayda bir 15.000YTL Maliye'ye borcun var", çıkamıyor! Yani çıkacak, vizesi gelmiş, zaten Türkiye sisteminin amacı bu insanları tutmak değil fakat devlete olan borcu yüzünden çıkamıyor. Çok büyük sorunlar yaşıyoruz.

Bu, üzücü bir olay yaşandı yakın zamanlarda işte, bu hafta bu Kırklareli Kampında bir olay oldu, o da bugün yaşadığımız bizim Mülteciler Yüksek Komiserliği olarak sorunlardan birisi; kuruluş tüzüğümüz ve uluslararası anlaşmalar gereği bizim bütün ülkelerde gözaltında olan, tutuklu olan kişiler arasında sığınma talep etmek isteyenlere erişimimiz gerekiyor veyahut da o kişilerin Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'ne erişmesi gerekiyor, özellikle son zamanlarda bu erişim hakkımız, hak olarak söylüyorum, erişim hakkımız tamamen kısıtlandı. Bu da bir sorun, mesela Kırklareli'ndeki bu üzücü olaydan sonra ne olduğunu bilemiyoruz, herhangi bir kişi ile konuşamıyoruz.

Bunlar bizim hem sistemde bütün bu anlattıklarımı özetlemek gerekirse; önemli bir ağırlığımız var, Hocamızın çok güzel ortaya koyduğu gibi bu olayın niteliği göç ve sığınma uluslararası bir olay ve hiçbir ülke tek başına bu olaya çözüm bulamıyor. Ancak uluslararası işbirliği ile çözüm yolları araştırılabiliyor. Arzu ediyoruz ki, bu çözüm yolları Türkiye'de de daha iyi bir diyalog ile araştırılmaya devam etsin. Ben burada keseyim, bilmiyorum genel bir şey çizebildim mi? Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI - Evet, Metin Bey'e verdiği bilgiler için çok teşekkür ediyoruz. Hakikaten, hem mültecinin tanımından ve Türkiye'deki mevzuattan herkesin anlayabileceği bir dil ile çok güzel bir şekilliyle özetledi. Emniyet ile yaşanılan sorunlarda yani biz de bu tarz sorunlarla karşılaştık. Şimdi ben de Salih arkadaşımın ilgilendiği bir dosya vardı; statü verilmiş ancak yurtdışına çıkış izni alamıyordu. Tabii, çok enteresan bir durum, bizim fiilen gözaltı dediğimiz bir durum, Ankara Emniyet Müdürlüğü Yabancılar Şubesi'nin altında, fiilen gözaltı ama yasal olarak Emniyet'in misafir etme dediği bir olay. Şimdi biz kendisi ile görüşmeye gittiğimizde vekalet istiyorlar yani bu bir hukuki tasarruftur, idari bir tasarruftur, vekaletname olayı. Tabii, haliyle vatandaş daha doğrusu sığınmacı, daha önceden irtibatımız olmadığı için vekalet olmuyor genelde yani orada Salih ile beraberce yürüttüğümüz bir dosyaydı. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine bir müracaatta bulunduk ve çok enteresan bir şey; biz, sabah müracaatı faks yolu yaptık, öğleden sonra bizi aradılar ama Türkiye'de böyle bir durumda ben daha önce Ankara 9. İdare'de böyle bir dava açtım yani İdare'nin işte, birinci savunması alındıktan sonra bu İdare'nin birinci savunmasının süresi 30 gündür yani

yürütmeyi durdurma istemimiz dilekçede 15 günde tebligat, 45 gündür, bu tarz durumlarda genelde o uluslararası hukukun korunmasından yararlanmak daha sıhhatli yani biz vekalet olayını öyle aşmıştık, bu hukuki, idari bir durumdur, "bir avukatın yapabileceği bir şey yoktur" engeli ile karşılaşmıştık, daha sonra o dosyanın çözümünde de çıkış izni aldı.

Buyurun,

DOÇ. DR. MEHMET OKYAVUZ - ODTÜ _ Ben sadece iki cümle eklemek istiyorum; tabii, iyi ki ben söylememişim Metin Bey bütün o mevzuatları girdi fakat hem bir soru olarak sonrası için ben bir şey söylemek istiyorum çünkü hukuk genelde insanları tanımlıyor, statülerini tanımlıyor ve o tanımların içine girdiğiniz zaman ya korunuyorsunuz ya geri gönderiliyorsunuz yani siz bir şekilde belirleniyorsunuz bu tanımlar tarafından fakat birde şöyle bir durum söz konusu yani mültecilik hakkı, sığınma talebi reddediliyor fakat buna rağmen işte, gönderileceği ülkede şiddetin devam ettiği, baskının devam ettiği kanaati olabiliyor, bu insanlar nasıl söyleyelim; herhangi bir hukuki hakları olmamalarına rağmen o ülkede bulunabiliyorlar. Bulunabiliyorlar ama bir tarafta da hiçbir şekilde bir kimlik de verilmiyor bu insanlara. Örneğin, Almanya'da şu an 150.000 kişi bu konumda yani hukuki, dediğim gibi talepleri reddedilmiş ama geri de gönderilemiyorlar çünkü hayati bir tehlike oluşturuyor. Bu insanların durumları mesela, onun için demin ben dedim hani bu göç toplumsal bir mesele, sadece hukuki bir mesele değil ve hukuki meselenin dışına çıktığı an tanımlayamıyorsunuz, o insanlar bir yerde kalıyor, öyle bir "artık" olarak kalıyor bu küresel dünyanın. Bence sorulardan bir tanesi bu, belki bu insanlarla ilgili bir şeyler söyleyebilir misiniz, biraz Türkiye bu insanları ne yapıyor? Geri mi gönderiyor, tutuyor mu, tolere mi ediliyor? Onu benim özellikle dikkate çekmek istediğim bir olaydı.

OTURUM BAŞKANI - O zaman konuşmalar tamamlandıktan sonra Metin Bey, Hocamızın sorusunu da cevaplar.

Tabii, göç ve iltica konusunda Türkiye'de sınırlı sayıda da sivil toplum kuruluşları çalışma yapıyor, onların da benim de üyesi olduğum yani gerçekten de ciddi çalışmaları olan Uluslararası Af Örgütü. Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi'nden Gökçen Saraydın arkadaşımız, sivil toplum çalışmaları hakkında bilgi aktaracak. Gökçen Hanım, buyurun,

GÖKÇEN SARAYDIN - ULUSLARARASI AF ÖRGÜTÜ TÜRKİYE ŞUBESİ -

Çok teşekkür ederim. Şimdi öncelikle Metin Bey birazcık bahsetti, bizim bu kampanyamız "Tır Projemiz" hakkında biraz bilgi vereyim, ardından Türkiye'deki sivil toplumun mülteci alanında çalışmaları ve gene mültecilerin genel sorunlarına birazcık değineceğim.

"60 Yıl Mülteci Tırı Projesine" aslında biz, İnsan Hakları Evrensel Beyanna-

mesinin 60. yıldönümü dolayısıyla yaptık ve bu Projeyi de gene Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, Başbakanlık İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı ve diğer birtakım sponsorlar ve insan hakları kurullarıyla ortak gerçekleştiriyoruz. Tırımız aslında, Tırımızın ismi "Mucize Hayatlar", bu neden mucize hayatlar? Aslında mültecilerin sınırları aşarken yolculuk ettikleri işte, tır konteynırları ya da yani ufak botlar, onların aslında hayatta kalmalarının bile mucize olduklarını anlatmak için böyle bir isim koyduk. Ve mucize hayatlar tırı Van'dan başladı ki, Van birçok mültecinin Türkiye'ye giriş noktasıdır. Ardından Kayseri, Nevşehir, Konya, şu anda Ankara'da Abdi İpekçi Parkı'nda, 3 gün boyunca orada kalacak, bugün 2. günü, Ankara'dan sonra Eskişehir ve İzmir'de sonlanacak. Neden bu şehirleri seçtik? Van giriş şehri olduğu için az öncede söylediğim gibi, Ankara dışındaki şehirlerin de mültecilerin İçişleri Bakanlığı tarafından geçici olarak ikamet ettirildikleri uydu şehirler oldukları için ve birçok mülteciyi barındırdıkları için geçici zamanlı da olsa. Projede aslında amaçladığımız şey yerel halka, sivil toplum kuruluşlarına gene yönetimlere şehirlerinde mültecilerin yaşadıklarını anlatmak ve bir şekilde onların sosyo-ekonomik, kültürel yaşamlarını kolaylaştırmak ve iyileştirmeyi amaçlıyoruz. Tepkiler şu ana kadar çok da güzel oldu her ilde, gene hem sivil toplumdan hem de valiliklerden çok güzel tepkiler aldık ve destek aldık bu anlamda. Dolayısıyla umarım Projenin diğer ayakları da aynı şekilde başarılı geçer.

Şimdi Türkiye'deki sivil toplum çalışmalarına geçmeden önce birazcık Türkiye'deki mültecilerin profilini çizmek istiyorum aslında size; şimdi Türkiye'de İçişleri Bakanlığı'nın verdiği istatistiklere göre yaklaşık 13.000 sığınma başvurusu var 2007 rakamlarıyla bunlar. gene Metin Bey'in bahsettiği gibi Türkiye'ye mülteciler geldiklerinde bir paralel prosedüre dahil oluyorlar, bu prosedürün bir ayağı Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, diğer bir ayağı da İçişleri Bakanlığı. Ve iltica başvuruları yapıldıktan sonra Orta Anadolu'da uydu şehirlere yerleştiriliyorlar ve burada iltica süreçleri devam ettiği sürede geçici olarak ikamet ediyorlar. Yani her ilde çok değişik rakamlar mevcut, geçtiğimiz illerde işte, Yabancılar Şube ile vesaire ile görüşmeler yaptık ve bizim gözlemlediğimiz şu an en fazla mülteci Van'da ve Kayseri'de, ardından Konya'da da gene oldukça fazla mülteci var. Tabii, bunlar sadece rakamlarda resmi ikamet edenler, onun dışında herhangi bir hukuki statüleri olmayan ya da hani belki mülteci hukukunun korumasına girebilecek ancak böyle bir hakları olduğunda dahi haberleri olmayan birçok da insan Türkiye'de yaşayan. İşte, yani İstanbul'da bilmiyorum hani kaçakların rakamını biliyor muyuz, orada illegal olarak yaşanların. Gene işte, birtakım gözetim merkezlerinde tutulan, misafirhanelerde tutulan bir çok mülteci, sığınmacı var, onların da durumları hakkında çok bilgimiz yok, erişimimiz yok.

Bu anlamda sivil toplum kuruluşları aslında, mülteci çalışmaları, mültecilere henüz yeni yeni alıştılar yani yeni bir konu onlar için ve Türkiye'de bu konuda işte, 200'li yıllardan beri çok ciddi çalışmalar yapılmaya başladı sivil toplum alanında. Ancak yine de bu alanda çalışan sivil toplum kuruluşları yani bir elin

parmaklarını geçmeyecek kadar, belki daha az yani. Dolayısıyla biracık da mültecilerin temek ihtiyaçlarından başlayıp hani bu ihtiyaçlar ne şekilde, hangi sivil toplum kuruluşları tarafından nasıl çalışılıyorsa değinmek istiyorum; özellikle bu Avrupa Birliği uyum sürecinden sonra sığınmacıların durumları geçmişe oranla daha düzeldi ama şu an mevcut bir sürü hukuki ve sosyal problem var Türkiye'de. İşte, bunlar neler? Sağlık, eğitim, çalışma, işte bahsedildiği gibi mültecilerin, sığınmacıların çalışma izinleri yok, prosedürel olarak kağıtta çalışma izinleri olduğuna değiniliyor ama pratikte işlemeyen bir durum bu. Aynı şekilde barınma, Türkiye'ye girdiklerinde uydu şehirlere gönderildiklerinde birçok mülteciye yani yaşayacakları yerler sağlanmıyor, ne devlet tarafından ne de sivil toplum tarafından. Bu anlamda işte, geçtiğimiz illerden Konya birazcık daha gelişkindi. Entegrasyon ciddi bir sorun, neden sorun? İşte, mülteciler, bir çoğu dillerini, kültürlerini bilmedikleri bir ülkeye geliyor ve bu ülkede ne kadar yaşayacaklarını bilmiyorlar, belli bir süre sonra iltica başvuruları kabul olursa tekrar yeni bir ülkeye gidecekler ve orada yeniden bir kültür şokuna maruz kalacaklar. Birleşmiş Milletler prosedürlerine hem İçişleri Bakanlığı'nın, özellikle Birleşmiş Milletler prosedürlerinin çok uzun olması da bu entegrasyon sorununun daha da büyümesine neden oluyor. Geçici olarak Türkiye'de tutuldukları için, bulundukları için bu anlamda ciddi bir çalışma yapılmıyor, ne yetkiler bazında ne de sivil toplum alanında. Gene dil, iletişim çok büyük bir problem. Tabii ki, geçici olarak buradalar ancak günlük hayatlarını sürdürebilecek kadar bir yerel dilden de bilmek zorundalar ve bu da çok büyük bir problem. Hukuki destek, Türkiye'de ne haklarını biliyorlar ne bu iltica prosedürüne girdiklerinde bu prosedürün nasıl devam edeceğini, nasıl sonlanacağını, kabul olursa ne olacağını, ret olursa ne olacağını ne olacağını, bunların hiçbirisini bilmiyorlar. Ve bunu artık sınırlı sayıda İçişleri Bakanlığı olsun, Birleşmiş Milletler olsun bir hukuki danışmanlık veriliyor ancak bunu gene profesyonel anlamda yapan kişi sayısı çok az.

Şimdi bu sorunları ben, biz daha çok mülteciler alanında çalışan sivil topluma böldüğümüzde psiko-sosyal destek, sosyo-ekonomik destek ve hukuki destek diye üçe ayırdık. Hukuki destek hem hukuki yardım hem hukuki danışmanlık olarak ikiye ayrılabilir aslında. Hukuki yardım, birebir mültecilere yani avukatı gibi destek sağlamak, bu işte, Türkiye'de Helsinki Yurttaşlar Derneği'nin yaptığı bir çalışma. Hukuki danışmanlık ise sadece hukuki prosedürlerinde müdahil olmadan danışmanlık sağlamak. Psiko-sosyal destek, psikolojik anlamda işte birçok mülteci Türkiye'ye geldiklerinde ya da ülkelerini terk ettiklerinde travma sorunu ile karşı karşıya kalıyorlar. Ayrıca sosyo-ekonomik destek sağlayan sivil toplum kuruluşları da var.

Bu sivil toplum kuruluşlarından birazcık bahsedersek; işte, Sığınmacılarla Göçmenler Dayanışma Derneği, Mehmet Hocamın da Yönetim Kurulunda bulunduğu mültecilere daha çok psiko-sosyal destek sağlayan, merkezi Ankara'da, Kayseri'de, Nevşehir'de ofisleri var, daha önce Aksaray ve Niğde'de de vardı ancak

sanırım artık onlar maddi problemlerden ötürü kapanmak zorunda kaldı. Onlar gene psikolog ve bir sosyal çalışmacı ile birlikte mültecilere psiko-sosyal destek, ayrıca ekonomik destek de sağlıyorlar. Bunun dışında İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı; İstanbul'da merkezi, gene Eskişehir'de ve Ankara'da ofisler var, gene bunlar da psiko-sosyal destek sağlayan kuruluşlardan. Helsinki Yurttaşlar Derneği, İstanbul'da bir hukuki yardım ofisleri var, bunlar birebir Birleşmiş Milletler dosyalarında mültecilere danışmanlık, hukuki destek sağlıyorlar yani avukatlığını yapıyorlar aslında dosyaların. Gene İzmir'de yeni açılan sivil toplum kuruluşlarından Mültecilerle Dayanışma Derneği var, onlar da daha çok psiko-sosyal artı hukuki destek sağlıyorlar. İnsan Hakları Derneği, İHD, MAZLUM-DER, bunlar daha çok Ankara merkezli ve mültecileri çalışmalarını da Ankara yürütüyorlar. Gene yereldeki birtakım kuruluşlara baktığımızda işte Konya'da barınma sorunuyla ilgili çalışan birçok STK var. Bu sivil toplum kuruluşları hem sosyal, ekonomik hem de barınma problemine değiniyorlar. Gene yani belli gruplar bazında çalışan sivil toplum kuruluşları var, bunun içinde birtakım kadın STK'ları, kadın mültecilerle çalışıyorlar. Bunlar işte, yerelde Van'da Van Kadın Derneğini, Nevşehir'de Kapadokya Kadın Derneğini örnek verebiliriz.

Bize gelince; Uluslararası Af Örgütü merkezi Londra'da olan insan hakları alanında çalışan sivil toplum kuruluşu. Bir Türkiye'deki çalışmalarımızı 1996'dan bu yana yapıyoruz ve çalışma alanlarımızdan bir tanesi de mülteciler. Mülteci çalışmalarında aslında, üç alana yaydık; bireysel vâka çalışmaları yapıyoruz yani birebir hukuki danışmanlık yapıyoruz mültecilere, ayrıca eğitim çalışmaları ve lobi çalışmalarında bulunuyoruz. Bizim ulusal merkezimiz İstanbul'da, bunun dışında Ankara'da bir insan hakları eğitimi veren bir proje ofisimiz var ve Van'da 1.5 senedir çalışan mültecilere ücretsiz hukuki destek sağladığımız bir saha ofisimiz var. Bu Uluslararası Af Örgütü'nün dünyadaki ilk ve tek saha ofisi, dolayısıyla bizim için de ilginç bir deneme. İki tane profesyonelimiz var, burada mültecilere hem Birleşmiş Milletlerdeki prosedürleri ile ilgili hem de İçişleri Bakanlığı'ndaki prosedürleriyle ilgili danışmanlık hizmeti veriyoruz. Daha çok aslında İçişleri Bakanlığı prosedürleri ile ilgili çalışıyoruz, hem prosedüre erişim, geri gönderilmeme yani "non-document private" üzerinden çalışıyoruz. Eğitim çalışmalarına gelince eğitim çalışmalarını özellikle avukatlarla yani Barolarla gerçekleştiriyoruz. Çünkü bu ücretsiz hukuki destek nosyonunun aslında Barolar bazında kurumsallaşmasına çalışıyoruz. Bu anlamda Edirne'de, Mersin'de, İzmir'de, Van'da birçok eğitim düzenledik Barolarla, avukatlarla "mülteci hukuki eğitimi" düzenledik. Ardında tabii, birde lobi çalışmaları yapıyoruz; bu da sistem bazında birtakım sorunlara işaret edip bu sorunların çözülmesi yönünde yetkililerle birebir görüşmeler ve lobi çalışması yapıyoruz. Hem Meclis düzeyinde hem de bürokratik boyutta yapıyoruz bunu. Örnek vermek gerekirse; gene geçen sene bu yeni, bu sene içerisinde yeni Anayasa taslağına iltica hakkının girmesi için bir çalışmada bulunduk, ardından sosyal güvenlik yasa tasarısının mültecilerle ilgili olan mad-

desinde bir değişiklik yapılması için lobi çalışmalarında bulunduk.

Aslında benim temel olarak bahsetmek istediklerim bunlar, daha fazla belki hani tartışmada sorularınızı cevaplayabilirim, daha ayrıntıya girebiliriz. Teşekkürler.

OTURUM BAŞKANI - Evet, Gökçen arkadaşımıza teşekkür ediyoruz. Aslında bizimde Ankara Barosu'nda yapmayı düşündüğümüz ve istediğimiz yani avukatlara yönelik bir eğitim çalışması çünkü avukatlar bu anlamda doğrudan destek sunabilme hak ve yetkisine sahiptir yani bir Emniyet veya diğer adli makamlarla. Zaten Türkiye'de Avukatlık Yasasından kaynaklı yani doğrudan hukuksal yardımı avukatlar yapabiliyor yalnızca ama bu nedenle avukatlara yönelik böyle bir eğitim çalışması Ankara'da da düşünülürse biz Ankara Barosu olarak seve seve katılırız.

Evet, şimdi yabancı bir konuşmacımız Gabriel Delgranda Fortress Europe web sistemi hakkında bilgi verecek. Gabriel,

GABRIEL DELGRANDE -

(*ARDIL ÇEVİRİ GÖKÇEN SARAYDIN TARAFINDAN YAPILMAKTADIR*)

Türkçe konuşamıyor, İtalyanca konuşuyor, dolayısıyla ben tercüme yapmaya çalışacağım.

Bir gazeteci olarak çalışıyorum ve 2005 yılından bu yana göçmen ve mültecilerin Avrupa sınırlarındaki durumuyla ilgili çalışıyorum.

2005'te Fortrees Europe, biz "Avrupa Kalesi" olarak çevirdik ama bir web sitesi kurdu. Bu web sitesinde de daha çok göçmen ve mültecilerin durumlarıyla ilgili bir gözlem yapıyor, gözlemlerine yer veriyor.

Bir hikaye ile başlayacak. 2 hafta önce Samos Adasındaymış Yunanistan'da.

Orada Cezayir'den bir kişi ile tanışmış, buradaki gözetim merkezinden yeni serbest bırakılan ve bir mektup göstermiş ona.

Bu mektup Arapça yazılmış, Arapça'dan Türkçe'ye çevirerek okumuş ve bu mektupta bir deniz kazasından tek kurtulan birisine ait.

Mektupta botun Yunan Sahil Güvenliği tarafından delindiği için battığından bahsediliyormuş.

Gene mektupta tek kurtulan olduğunu belirtmiş çünkü aralarında yüzebilen tek oymuş ve kıyıya kadar bir tek o yüzebilmiş, diğerleri de ölmüş.

İlk bakışta benim için imkansız gibi gözüküyordu çünkü Yunan yetkililerinin 20 kişinin denizde boğulmasına izin verebileceğini düşünmedim.

Gene Yunanistan Sahil Güvenliğinin web sitesinde gene bir haberden bahsetmiş, 20 Mayıs'ta bir cesedin bulunduğundan bahsetmiş ama okuduğu mektup

alsında 16 Mayıs'ta yazılmış. Dolayısıyla İstanbul'a geldiğinde görüşmeler yaptığında gene aynı hikayeden arkadaşlarını kaybeden, aynı nedenlerle arkadaşlarını kaybeden insanlarla tanışmış, görüşmüş.

Ve şimdi size soruyorum; bugün, 2008'de bu nasıl mümkün? Bu nasıl mümkün ki, Yunan güvenlik güçleri bu kadar insanın ölmesine neden olabiliyor ve bunun kim ödeyecek sonuç itibariyle.

Mitilini'de gene bir ay önce oradaymış, bir gözaltı merkezini, şu an kapanmış gözaltı merkezi, bir mülteci oraya şunu yazmış; "gerçek belki acıdır ama söylenmelidir".

Gerçek şu ki, bugün Akdeniz toplu bir mezar haline gelmiştir.

Benim yazdığım web sitesindeki toplanan haberlere göre ki, 1988'den bu yana bu haberler toplanıyormuş, Akdeniz'de yaklaşık 12.200 kişi boğularak ölmüş.

Yani bu sadece bir yaklaşık değer, bunlar gazetelerden toplanan haberler aslında ama bu gerçek rakamları kimse söyleyemez, kimse gerçek istatistikler hakkında bilgi veremez, bilemez.

İtalya'da 2001'de, 1996'da 300 kişinin hayatını kaybettiği bir deniz kazasının farkına varmışlar. Sanırım kıyıya da 100 mil uzaklıkta.

Avrupa'ya ulaşmanın değişik yolları var, işte Fas'tan İspanya'ya, Libya ve Tunus'tan İtalya'ya ve gene Türkiye üzerinden Yunanistan'a.

Bu size 12.000 kişinin rakamlarından bahsettiğimde aslında hikayenin bir yanı denizde seyahat etmenin çok zor ve riskli olması ama diğer tarafı da baskı politikalarının sonucu.

Peki hani Fas sınırındaki iki İspanyol şehrinde, burada iki kişi Fas sınır kuvvetleri tarafından vuruldu.

Gene İsrail ile Mısır sınırında bu senenin ilk 3 ayında altı kişi öldürülmüş.

Şu andaki dinamik ise Avrupa Birliği, kendisine komşu ülkelerde işte, Kuzey Afrika, Türkiye gibi karşı göçe karşı mücadele etmelerini istiyor yani insanların Avrupa'ya gelişini, oradan engellemelerini istiyor.

Geçen bir yaz bir mülteci ile İtalya'da görüşme yaparken, mülakat yaparken ki, bu mülteci deniz yoluyla Libya'dan İtalya'ya geçmiş, tabii, bu yolculuk sırasında Sahra Çölü'nden geçmek zorundalar ve kendi gözleriyle ölen 30 kişinin cesedini gördüğünü belirtmiş.

Bu insanlar Akdeniz'e gelmeye çalışırken ölmediler, bu insanlar sınırdan geri gönderilirken öldüler. Dolayısıyla bu geri gönderilmenin, deport işlemini de zaten Avrupa Birliği ödedi.

Bunlar aslında resmi belgelerde bulunan şeyler, örneğin, İtalya geçen sene Libya'da üç tane gözaltı merkezinin kurulması için para sağlamış, gene Libya'dan

55'in üzerinde uçuşla insanların geri gönderilmesi için para sağlamış ki, bunların arasında, geri gönderilenler arasında Elitre ve Sudan'dan gelenler de var ki, bunlar ülkelerine geri döndüklerinde ciddi ihlâllerle karşılaşabilirler, işte işkence, ölüm gibi.

Avrupa'nın durumu Türkiye'den birazcık daha farklı, Avrupa denizden bir işgalle karşı karşıya değil aslında. Geçen sene 20.000 kişi İtalya'ya deniz yolu ile giriş yapmış, aynı şekilde gene 20.000 kişi ekonomik göçmen Avrupa'ya, İtalya'ya alınmış.

İtalya sınırında neler olduğuna baktığımızda gün geçtikçe artan uluslararası hukuk ile ulusal hukukun çatışmasını görüyoruz.

Bir örnek vermek gerekirse; geçen yaz 5 balıkçı 44 tane göçmeni denizden kurtarmış ve bunların arasında 2 kadın ve 1 çocuk da var, sonra Lampesuda Adasındaki limana getirildiklerinde bunlar yakalanmış, tutuklanmış ve tekrar iade edilmiş, geri gönderilmiş.

Bu örnekte de gördüğümüz gibi uluslararası hukuk aslında hani bu balıkçıları ya da denizdeki her kimse hayatı riskte olan insanları kurtarmaya karşı mecbur tutuyor ama ulusal hukukuna ya da İtalya Hukukuna baktığımız zaman bu insanlar denizdeki insanlar sadece sıradan insanlar değil ama bunlar Avrupa dışından gelen insanlar, Avrupa vatandaşı olmayan insanlar. Dolayısıyla her kim olursa ki, bunları Avrupa'ya getirirse aslında onları kurtaran değil de daha çok kaçakçı statüsüne konuluyor ki, bu son yıllarda da bu konuda cezaların artması yolunda çok değişiklikler olmuş. Mesela, 15 yıl hapis cezası ile karşı karşıya kalıyorlar dolayısıyla bir Avrupa vatandaşını kurtarırsanız belki İtalyan devlet başkanı size bir madalya verir diyor ama eğer göçmenlerin hayatını kurtarırsanız "kaçakçı" oluyorsunuz.

Bu web sitesinden sonra ki, şu an altı dile tercüme edilmiş, günde de 15.000 kişi ziyaret ediyormuş bu web sitesini. Bir kitap yazmış kendisi, bu kitapta burada, burada kişilerle yaptığı mülakatlar yer alıyor ve Türkiye'den Senegal'e kadar bu yollarla Avrupa'ya geçmeye çalışan insanların hikayelerinin yer aldığı. Bu kitapta sadece figürlerden bahsetmiyor, rakamlardan bahsetmiyor ama önemli olan aslında hikayeleri diyor, hikayelerden bahsediyor, rakamlar bir şekilde unutulur ama hikayeler okunduktan sonra bu tamamen farklıdır. 12.000 kişinin öldü demek ile 5 yaşındaki bir çocuğun babasını ararken ağlamasının hikayesi çok daha farklıdır ama kimsenin bu çocuğa "baban, İtalya'ya geçerken öldü" deme cesareti de yoktur.

Konuşmamı yavaş yavaş bitireceğim. Bazen İtalya'da bu kitabı sunarken, anlatırken insanlara hep şunu söylüyorum, bu kitapta çok, çok "büyük bir hata" var aslında, hata da şudur ki, ben şimdi zamanla yazıyorum.

Çünkü bizde genellikle bu tür trajediler hakkında yazılırken hep geçmiş za-

manla yazarsanız, hep şu soruyu sorarsınız "nasıl böyle bir trajedi meydana geldi, bu trajedi meydana gelirken insanlar neredeydi, neden bir şey yapmadılar?".

Ve belki de benim çocuklarımın çocukları bana soracaklar, bize soracaklar işte, bu kitapla ilgili bunu yazarken "Avrupa sınırlarında 12.000 kişi öldü, neden oldu ve neden kimse bir şey yapmadı" diye.

İki tane opsiyon var aslında ya bu sorulara iyi bir cevap bulmaya çalışacağız ya da sorulara iyi bir çözüm bulmaya çalışacağız. Bu aslında, gittikçe gelişen bir şey, Avrupa'da sanırım gazeteciler derneği, STK'lar çalışmaya başlamışlar, çözüm üretmeye çalışıyorlar.

Şu an bitiriyorum, eğer daha fazla bilgi istiyorsanız web sitesini gezebilirsiniz. Web sitesinin bir Türkçe bölümü de var, burada hem haberler, hikayeler var, raporlar var ve video bölümü de var ve ayrıca bize haberler göndermek istiyorsanız da bize gönderebilirsiniz. Teşekkür ediyor.

Tercümede sürçülisan ettiysem af ola!

OTURUM BAŞKANI - Evet, Gabriel Del Grande'ye ve Gökçen'e teşekkür ediyoruz.

Gabriel'in açıklamış olduğu bilgiler hakikaten, ürkütücüydü, trajedi denebilecek olaylardı. Ben de bildiğim bir olayı anlatayım; şimdi Türkiye göçmen kaçakçılığı yönünden transit bir ülke fakat işte, Edirne Sınır Kapısında yakalanan kaçaklar, daha doğrusu Yunanistan tarafında yakalanan, bir ara böyle bir sorun oldu, şimdi gece olunca Yunan görevlileri Türkiye sınırına doğru serbest bırakıyordu, bu sefer Türk güvenlik görevlileri tarafından yakalanıyordu, bir ertesi gün, bir ertesi gecede Türkiye'den Yunanistan tarafına yani bu arada böyle sürekli gidip gelmeler oluyordu. Bu tarz olaylar göçmenlerin işte, mültecilerin yaşadığı trajedik olaylardır. Ayrıca bu göçmen kaçakçılığı konusunda da Türk Ceza Kanununa da bir hüküm kondu; esasında eğer bir daha böyle bir şey olursa ona ilişkin de bir konuşmacı şey yapabiliriz yani Türk Ceza Kanununda da göçmen kaçakçılığı adı altında bir suç düzenlendi, Yeni Kanunda 5237 sayılı Yasada var.

Şimdi konuşmacılardan sonra soru soracak birileri varsa, evet, oradan başlayalım o zaman, Onur ile başlayalım;

KATILIMCI - ONUR BEY - Gabriel'in dediği konuya bir ekleme yapmak istiyorum, kısa bir ekleme, sınır dışı edilmelerle ilgili; Türkiye'de de sınır dışı edilmeler çok sık rastladığımız bir durum bizim zaten, özellikle, özellikle demeyeyim de sığınmacılar ve mültecilik statüsü almış mültecilerin bile sınır dışı edildiğini yakın tarihlerde bile çok sık gözledik. Mesela, yakın bir olay; 1.5 ay önce Irak sınırına, sınır dışı edilen bir grup mülteci vardı ve bunlar Dicle Nehrinden yüzerek karşıya geçmek zorunda bırakıldılar güvenlik güçleri tarafından ve sanırım 4 kişi hayatını kaybetti ve bunlardan üçü mültecilik statüsü almıştı, buna rağmen sınır dışı edildiler diye yakın zamandan bir örnek verelim.

OTURUM BAŞKANI - Evet, Onur'a teşekkür ederiz. Hüseyin Bey, buyurun,

KATILIMCI - HÜSEYİN BEY - Ben öncelikle "hoş geldiniz" diyorum Gabriel'e. İki tane sorum olacak, bir tanesi; şimdi İtalyan Başbakanının bir konuda ödüllendirdiğini, o mültecileri kurtaran kayıkçıyı ödüllendirdiğini fakat eğer o kayıkçı İtalyan veya Avrupalı birini kurtarırsa ödüllendirdiğini, başkalarını kurtardığı zamanda cezalandırıldığını söyledi. Dolayısıyla da bir ayırımcılık söz konusu. Bu ayırımcılık İtalya'da gerek sivil toplum örgütleri nezlinde gerekse halk nezdinde nasıl bir yankı uyandırıyor. Bu ayırımcılığa karşı nasıl bir önlem söz konusu, sorum bu.

OTURUM BAŞKANI - Evet, Hüseyin'e teşekkür ediyoruz. Gökçe de Hüseyin'in sorusunu tercüme ediyor.

GABRIEL DEL GRANDE - Türkçe ardıl çevirisi

(*ARDIL ÇEVİRİ GÖKÇEN SARAYDIN TARAFINDAN YAPILMAKTADIR*)

Kısa cevap vermeye çalışacağım mümkün olduğunca; bu, balıkçı hikayesi aslında İtalya'da gazetelerde çok yer alan bir şey değil, daha çok Fransa'da, İngiltere'de, işte diğer ülkelerde daha çok yer buluyor.

Bu konuyla ilgili çok fazla bir reaksiyon yoktu, Parlamentodaki bir soruşturma dışında ve sokakta bir gösteri dışında bunu protesto eden. Ama genel olarak herkes balıkçıyı savundu ve gene Sisil'de bir sivil toplum kuruluşu bunun savunmasıyla ilgili birtakım adımlar attı.

Şimdi bu balıkçı teknesi hikayesinden sonra Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği 20 Haziran Dünya Mülteciler Gününde bunlara sembolik bir ödül vermiş bu yaptıklarından dolayı ama şöyle de bir çelişkiye değiniyor, bu bahsedilen hikayedeki balıkçılar aslında Tunus asıllıymış yani İtalyan değillermiş, aslında Tunus asıllı olmaları da belki bu kadar ciddi bir ceza almalarına ya da ceza ile suçlanmalarına neden olmuş olabilir diyor ama sonuç itibariyle Birleşmiş Milletlerin yaptığı, bu çok güzel bir girişimdi. Ama şu andaki duruma baktığımızda birçok insan yani bundan korkuyor, özellikle balıkçılar, işte bu cezanın arttırılması ve hikayedeki meslektaşlarına belki, başlarına gelen şeyden dolayı artık bundan korkuyorlar. Yani mesela, bu hikayeden 5 ay sonra gene aynı benzer bir olay meydana gelmiş, gene balıkçılar bir grup göçmenle denizde karşı karşıya gelmişler, bu göçmenlerden bir tanesi o bulundukları bottan atlayıp balıkçıların botuna gelmeye çalışmışlar, bir tanesi çıkmış bota ve tam tersine bu sefer balıkçı şiddet kullanarak bu kişiyi bottan atmış. Yani bu hikayeye baktığınızda, bunun neden olduğunu düşündüğünüzde belki nedenini de bundan önce işte iki balıkçının başına gelendi. Ve yani herkes de kahraman değil elbette, herkesin ailesi var ve böyle bir cezadan çok da korkuyor olabilirler diyor. Ve bunun aslında bir

nedeni de bu konu hakkında kamuoyunda tartışma olmamasıymış İtalya'da.

Bu ayırımcılık konusunda çok fazla konuşamayacağım, çok uzun ve geniş bir konu. Bir önceki hükümette ayırımcılık konusunda birtakım gelişmeler olmuştu, örneğin gözaltı merkezleri Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'ne ve sivil toplum kuruluşlarına açılmıştı. Önceleri ne Birleşmiş Milletler ne sivil toplum kuruluşları ne de gazeteciler giremiyordu bu kamplara. Ancak yeni hükümetle büyük ihtimalle durum çok daha kötü olacak çünkü hükümet, seçimleri tamamen yabancı düşmanlığı propagandasıyla, *kısanafobyayla* ile kazandı, dolayısıyla işte göçmenleri suçlu ve kötü insanlar olarak tanıtarak ve bunun bir göstergesi de aslında Meclis'te ilk sundukları kanun tasarısının illegal oturumun bir suç haline getirilmesi tasarısıymış. Dolayısıyla eğer elinizde dokümanlarınız yoksa 18 ay hapis cezasıyla karşı karşıya gelebiliyorsunuz ve aslında bu dokümanları, kağıtlarınızı kaybetmeniz çok kolay çünkü bu tamamen sahip olduğunuz işle ilintili bir şey dolayısıyla işten dışarı çıkarılırsanız otomatik olarak oturma izninizde düşmüş oluyor. E buda suç durumuna geliyor.

OTURUM BAŞKANI - Günal Hocam seninde bir sorun vardı?

GÜNAL KURŞUN - Teşekkür ederim. Ben Günal Kurşun, ben kısa bir süre öncesine kadar Avrupa Komisyonu Türkiye delegasyonunda çalışıyordum, dolayısıyla Avrupa Birliği'nin bu konudaki düşüncelerini biraz bildiğimi söyleyebilirim. Ancak Avrupa Birliği'nin mülteci ve göç politikasıyla UNHCR Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinin politikalarının ne ölçüde uyumlu olduğunu merak ediyorum. Sorum Sayın Çorabatur'a, ikinci kısa bir sorum daha var. Türkiye'nin 2005 eylem planı şu anda ne aşamada UNHCR bunu nasıl değerlendiriyor? Teşekkür ederim.

KATILIMCI - Aslında çok kısa benimki. Şimdi kendileri dediler ki mültecilik için ilk başvuru bize yapıldığında 2009'da geldi diyoruz. Yani bunun nedeni ne? Yani 1 yıla aşkın süre, hangi prosedür var bunu için yani engel olan? İkincisi de; bu Kırklareli'nde geçen hafta meydana gelen olayla ilgili bir iletişim sıkıntıları olduğunu, bilgi alamadıklarını söylediler. Aslında acaba uluslararası ilişkilerle bunun çözülmesi mümkün mü veya mümkün olduğunu düşünüyorum. Ayrıca bizim hukukumuzda şimdi biliyorsunuz 2 yıl önce yürürlüğe giren bilgi edinme kanunu var. Esasen yani tabi araştırmadım ama biz yani sıradan Türk vatandaşları bile başvurarak oradan bu konunun ayrıntıları ile ilgili bilgi alabiliriz, biz alabildiğimize göre sizin yani Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliğinin haydi haydi alması gerekir bu konudaki düşünceniz nedir? Teşekkür ederim.

METİN ÇORABATIR - Teşekkür ederim. Şimdi Avrupa Birliği ile Birleşmiş Milletlerin sığınma politikaları yaklaşımları konusundaki uyum hakkındaki soru, tabii Avrupa Birliği, Avrupa mevcut uluslararası hukukun gelişmesinde önemli rol oynayan ülkeler. Fakat arkadaşımızın da bahsettiği gibi Avrupa'da da çok değişik eğilimler var. Özellikle ekonomik nedenli göçün büyük baskısı,

sığınmanın, sığınma hakkının giderek daraltılması yönünde eğilimlere yol açıyor. Biliyorsunuz bu Amsterdam Antlaşması'ndan sonra Avrupa Birliği kendi içinde sığınma politikalarını uyumlaştırma çabasına girdi, birçok direktif yayınlandı hala da üzerinde çalışılıyor. Bizi bunların bazıları tatmin ediyor ama genellikle bunlar bir minimum standart belirleme şeklinde gerçekleşiyor, oda üzüyor. Avrupa gibi zengin bir kıtanın bu minimum standartlar koymaya çalışması, buna karşılık çok daha fazla mülteciyi barındıran çok fakir ülkelere bunun kötü bir örnek olacağını da düşünüyoruz. Birçok her bir Avrupa Birliği'nin direktifi veyahut da yeni attığı adımlarda duruma göre tek tek tatmin edici uluslararası standartlar yakalayan adımlar oluyor, genelde de biraz daha kısıtlayıcı adımlar oluyor. Onu da protestolarımızda, diplomatik kanallara konuşarak düzeltmeye çalışıyoruz ama Avrupa'da çok büyük bir göçün, ekonomik sebepli göçün baskısı altında bu jenefobik eğilimler yaratıyor, siyasi istismar ve tüketim konusu oluyor. Bizim Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinin standardı uluslararası standartlar. Bunun düzeltilmesi bazen Türkiye'deki tartışmalarda da Avrupa standartlarının savunucusu gibi görüne durumuna düşüyoruz. Aslında bizim hedefimiz, bütün ülkelerin, uluslararası standartları en iyi bir şekilde arttırmaları. 2005 Ulusal Eylem Planı, şimdi 2005 Ulasal Eylem Planı biraz Avrupa Birliği olayının, tam üyelik olayının ivme kazanmasıyla 2001, 2002'de hızlandı, 2003'lerde bir doruk noktasına ulaştı Türkiye'de. Türkiye işte müzakereci ülke statüsünü kazandı. Buna paralel olarak sığınma konusuna da başlangıç noktasını hedef alırsak önemli adımlar atıldı. Bunlardan birisi bir Twining projesi sonucunda onun ürünü olarak ortaya çıkan bu Sayın Başbakan'ın imzasıyla yayınlanan 2005 tarihli Ulusal Eylem Planıydı. Neler öngörülüyordu burada? Bir kere Türkiye bir yasa çıkartacak, demin de bahsettiğim gibi ilk bölümde Türkiye'nin yasası yok sığınmayla ilgili, bir yönetmelikle yönetiliyor. İkincisi, bu işlerle uğraşacak bir ulusal kurumun oluşması lazım. Birçok Avrupa ülkesinde, her Avrupa ülkesinde hemen hemen bir göç veya sığınmayla ilgili ayrı ayrı veyahut da tek bir çatı altında bir sivil devlet kurumu bu işleri yapıyor. Türkiye'de o kurum yok, İçişleri Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü Yabancılar Şubesinin iyi niyetli, işte bir şeyler yapmaya çalışan 5–10 polisiyle bu politika oluşuyor. Ulusal Eylem Planında böyle bir kurumunun oluşması öngörülüyor yasa çıkmasının yanı sıra. Kapasite oluşturulması öngörülüyor çünkü bunlar ihtisas konuları. Onun dışında kabul merkezleri kurulması öngörülüyordu, yedi adet Türkiye'de mülteci kabul merkezi kurulacak dendi. Bunun için de daha sonraki gelişmeler açısından bu sene başında Avrupa Birliği ile bir kaynak temini konusunda anlaşmaya varıldı fakat kabul merkezlerinin yerinin belirlenmesi, bürokratik işlemler konusunda epey bir sorun var. Fakat toplam olarak Ulusal Eylem Planı önemli bir gelişmeydi kendisi. Bunu birkaç uygulamada düzeltme yapıcı kararlar alındı. Mesela bu çalışma izinleri, şimdi çalışabilirler dendi fakat pratikte işlemeyen bir izin bu. Neden işlemediğini arzu ederseniz daha sonra açıklayayım. 2005'teki bu adım ve onun uygulama talimatı gibi düzenlemelerle adımlar atıldı, teşvik edici adım-

lardı bunlar. Fakat daha sonra Avrupa perspektifi Türkiye'de genelde toplumda bir şekilde kayboldu, siyasi iradenin bu konudaki istekliği, dikkati belki başka yerlere dağıldı. Onun, bürokrasinin bu işi yürütmedeki yansımaları oldu. Bugün itibariyle şunu söyleyebilirim belki söylemem gerekir ama yine söyleyeceğim. Diyalogumuz teknik düzeyde, istenilen düzeyde değil ve bazı şeyler bu 2005'lere kadarki hızını sanırım kaybetti. Onun yarattığı sıkıntıları işte Sığınmacı Göçmenlerle Dayanışma Derneği de yaşıyor, Uluslararası Af Örgütü hem bu konuda çalışan sivil toplum kuruluşları da yaşıyor. Buna karşılık da problemler giderek büyüyor, yani 2005'teki bize kayıtlı toplam kişi 4.000-5.000'e yakındı bugün 14.000! Ve görünmüyor, bu problemler bir şekilde halının altına itiliyor ama büyüyor, işte Kırklareli'nde patlıyor, şurada burada patlıyor. Bu diyalogun daha gelişmesi gerekiyor. Yani 2005'ten bu yana Ulusal Eylem Planının hayata geçirilişi konusunda bazı küçük adımlar atıldı ama adım atma hızı azaldı en azından bunu söyleyebiliriz. Eğer Avrupa Birliği perspektifi veya bir başka ivme itiş gücü sağlarsa işler ümit ederiz daha hızlanacak. Kırklareli konusunda evet, bu demin söylediğim, deminki soruya cevap verirken söylediğim bir diyaloglardaki eksilme buna da yansıyor. Her şeyden önce arkadaşımız da söyledi, İtalya'dan kötü bir örnek verdi. Burada da söz konusu, ben de belirtmeye çalıştım. Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliğinin hakkı bu. Yani gözetim altındaki, gözaltındaki tutuklu olup da sığınma talep edebilmek isteyen insanların bize erişimi bir haktır, aynı zamanda bizim o konumdaki tutuklu kişilere erişimimiz söz konusudur. Biz bunu tabii diplomatik yollarla çözüyoruz, herhangi bir ülkede sadece Türkiye'de değil, uluslararası standartlara aykırı bir politik bir gelişme olduğu zaman veya istenmeyen veyahut da bilgi alışverişinde bir eksiklik olduğu zaman hem ulusal mekanizmaları bu bilgi edindirme yasasını, onu kullanmıyoruz pek, o daha çok Türk vatandaşlarına yönelik ama belki kullanılabilinir ama bizim Dışişleri Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı'nda da muhataplarımız var. İşte resmi yazışmalarla uluslar arası diplomatik teamüllere uygun şeylerle bilgi istiyoruz. Yalnız şöyle bir şey var, mesela bazen bu konuda hassas milletvekilleri çıkıyor İçişleri Bakanına Meclis'te soru soruyor, basın soru soruyor, sivil toplum kuruluşları istenmeyen acı bir olay olduğu zaman bilgi istiyorlar. Bilgi çok formel bir bilgi geliyor. Yani geçenlerde sayın İçişleri Bakanına bir milletvekili, Van milletvekilinin sorduğu bir soruya bir cevap verildi. Çok farklı bir, işte pembe bir tablo çizildi. Yani bilgi kaynağı tek. Geçenlerde sayın İnsan Hakları Kurulu Başkanını ziyaret ettik, bir nezaket ziyaretinde bulunduk. Onlar çok iyi niyetli bir kurum olarak işte insan hakları uygulamalarını izliyorlar, onlar da bu bir buçuk ay önce demin bahsedilen arkadaşımızın, Onur'un bahsettiği Irak sınırından sınır dışı edilme olayıyla ilgili kendileri inisiyatif alıp bilgi istiyorlar, yani devletin bir makamı direk başbakana bağlı, insan haklarını izleyen kurulun başkanı bilgi istiyor. Verilen yazı olayın bir versiyonunu anlatıyor, belki doğru o versiyon, ben versiyon doğru değil demiyorum ama tek kanaldan geliyor o bilgi. Yani bu kanallar görgü tanıklarının bilgilerini filan birleştirerek gerçeği daha iyi yeniden oluşturma mekanizması şey

değil. Siz bugün Kırklareli için bir dilekçe yazarsanız eminim işte yasal süre içinde bir cevap alacaksınız. Ama tek kanaldan, tek versiyon. Nitekim bu olayda valilik, İçişleri Bakanlığı bir açıklama yaptı ama onun tamamen tek gerçek o muydu, neydi, belki yüzde yüz doğru, belki onlar da kendi perspektiflerinden koydular. Burada bir kopukluk var.

KATILIMCI - (*Mikrofonsuz*)

METİN ÇORABATuR _ Evet geldi, bizde de var. Ama tabii görgü tanıklarıyla konuşmak, sığınmacılarla konuşmak, oradaki koşulları görebilmek önemli. Yani tek bir olayda belki ne oldu? İşte bir adli vaka oldu, bilemiyoruz ama onu belki hiç kimse bilemeyecek ama genelde şu var, bu gözetim altındaki o misafirhane denen yerlerde fiziksel zorluklarla da yaşam koşulları çok kötü. Yani Kırklareli onun için yeniden aktive edildi. Eskiden bir mülteci kampı olarak kullanılmıştı geçmiş göçlerde. İstanbul'da Kumkapı oluşturuldu. Hep koşullar iyileşsin diye oluştu ama giderek sayılar artıyor. Her gün gazetelerde okuyoruz hele yaz ayları geldiği zaman 200 kişi bir tırın şeyinde yakalanıyor, doğuda, batıda, orta Anadolu'da o kaçak göçmen kavramı altında basının lanse ettiği kişiler hemen oraya konuyor. Zaten oradan belki Mehmet Hocam'ın daha önceki yönelttiği soruya da şey yapayım. Çok sayıda insan var, kapasite az. Bunlar tutuluyorlar. Ama bu insanların hepsinin hakkındaki yasal süreç belli bir zaman alıyor. Yasal süreçten sonra bir kısmının hangi ülkeden olduğunun geldiğini bilemiyorsunuz. Hiç kimliği yok, Afrika'nın bir ülkesinden bir insan dili bilmiyor, tercümanı yok, vatandaşı olduğunu iddia ettiği ülkenin temsilciliği yok, o ülke almıyor. Bu sefer büyük bir yığılma oluyor. Bu sefer uluslararası yani insan hakları standartlarını zorlayacak şekilde bir kişi bir sene orada, 30 kişilik bir misafirhanede belki 200 kişi kalıyor. Yani yere uzanacak mekan yok. Yeterli hava yok, gıda yok. Türkiye'nin bütçesinden bu tür konuya ayrılan bir bütçe kalemi yok. Bunların şey yapılması lazım. Yani bakıldığında evet, oradaki emniyet yetkilileri olayı kendi gördükleri şekilde, muhtemelen de doğru, hiçbir şekilde ben onları şu anda sorgulayacak şeyde değilim. İşte bir maçtan sonra televizyondaki maçı izlemesinden sonra gürültü olmuş, girmişler, polislerin tabancası alınmış, ateş açılmış, bir isyan olmuş ama o isyanın nedeni ne? Daha önce Edirne'de öyle bir şey oldu, yatakları falan yaktılar. Bizim içeri girmemiz istenmedi. Biz sadece izin isteyip de izlemek filan için istemiyoruz yani sorun var, sorun İtalya'da da var, Avrupa'da var her yerde var. Bu global bir kriz yaşıyoruz. Günümüzün en ciddi krizlerinden birisini yaşıyoruz. Yüz binlerce insan hareket ediyor. Buna çözümleri birlikte aramamız lazım. Biz o daha önceki Edirne'deki olayda gözaltı yerindeki isyandan sonra dedik, yatak verebiliriz, onların koşullarını biraz düzeltecek, bir nefes aldıracak, yöneticilerin işini kolaylaştıracak yardımlar önerdik. Pek herhangi bir olumlu şey almadık. Bilgi edindirme dedik, bıraktığım bir soru var mı? Başvuru, ha niye, bu da aynı. Yani nasıl Türk devleti tutukladığı misafirlerine diyeyim yani üç dört misli kadar insanı bir yerde tutuyorsa biz de aynı kapasite sorunuyla

karşı karşıyayız. Dediğim gibi iki yıl önce bize kayıtlı insan sayısı 4.000 kişiydi, bugün 15.000 kişi. Irak krizi bu sayıyı arttırdı. Çok sayıda insan geliyor. İşimizi hızlandıramıyoruz. Yani bunun aslında Türk devleti tarafından yapılması lazım. 2005 yılındaki o eylem planında hani ulusal kurum kurulması, şeyi unuttum, en sonra da nihai olarak coğrafi çekincenin kaldırılması öngörülüyor. O zaman Türk makamı bu işleri yapacak. Yani Türk devlet memuru bu konuda ihtisaslaşmış bu sığınma taleplerini yapacak. Bizim sayımızı arttıramıyoruz. Şu anda Türkiye'deki BM Ofisi yönetsel ofiste çalışan sayısı itibariyle dünyanın en kalabalık ofisiyiz. Çünkü devletin boş bıraktığı bir alanı biz doldurmaya çalışıyoruz. Ama sayılar artınca bu da kolay bir iş değil, yani bana gelip de birisi; Metin sen günde iki kişiyle mülakat yapıyorsun, beş kişiyle mülakat yap diyemiyor. Çünkü neticede bir insanın hayatıyla ilgili yani süreyi kısaltamıyorsunuz. Öyle şişirerek şey yaptığınız zaman bir insan, dil problemleri var, tercüman problemleri var ve her bir dosyayı çok iyi incelemeniz ve insanın yol açacağı bir hatadan kaçmak için işte emniyet süboplarınızın falan olması lazım. Onun için bu süreler maalesef uzuyor. Uzadıkça problemler artıyor. Onun için oturup şu ikamet parasını kaldıralım diyoruz. Ona dokunmayalım deniyor. İşte çalışma müsaadelerini kolaylaştıralım deniyor. Çalışma müsaadesi verildi 2006'da uygulama talimatıyla fakat yabancıların çalışma müsaadesini düzenleyen yasaya tabi. Yani büyük holdingler bile İtalya'dan getirdikleri uzman için onu alamazken Kırklareli'ndeki veya Kırıkkale'deki bir mülteci nasıl alsın? Pratikte işlemeyen bir, otomatik işleyen bir izin değil o.

KATILIMCI - (*Mikrofonsuz)* büyük bir işgücü var değil mi?

METİN ÇORABATUR - İş, yani işsizlik bir sorun,

KATILIMCI - (*Mikrofonsuz)* mülteciler nedense çalışamıyorlar.

METİN ÇORABATUR - Yani şu var, mesela bazı illerde, bu ekonomik olarak gelişen illerimiz var Konya gibi, Kayseri gibi oralarda hiç olmazsa günlük, kaçak, biraz da istismar edilseler de yani bir Türk vatandaşı 50 lira günlük yevmiye alıyorsa 10 liraya çalışmaya razı. Bir de becerisi varsa çalışabiliyor ama mesela Çankırı gibi bir ilde kendisi göç veriyor, hiçbir sanayi için bir yaprak kımıldamıyor, orada zaten kaçak da olsa iş yok. Ama hani otomatik bir çalışma şeyi olsa işveren de bazen çekiniyor. Ben bir yabancıyı alırsam yarın polis gelip, niye bu insanı çalıştırıyorsun, bu İranlıya filan gibi bir şeyle karşılaşmak istemediği için onlar da çekingen davranıyorlar. Yani bütün bunların oturulup, aslında çözümsüz şeyler değil. Genel sorunun çözümü yok ama bu insanların Türkiye'de kaldığı sürece hayat koşullarını biraz daha güzelleştirebiliriz. Başka soru?

KATILIMCI _ Sayın Başkan teşekkür ediyorum. Ben Metin Bey'e müsaade ederse önce, sonra Gabriel Bey'e bir iki soru yöneltmek istiyorum. Evvela Metin bey bahsettiğiniz olaylar arasında hepsi böyle isyanvari olaylar mı? Kırıkkale, Kırklareli falan ateş açma ve bunun akabinde ölüm durumları var mı? Başka bildiğiniz böyle vahim olaylar, ciddiyetli olaylar var mı onu merak ediyorum. Bu

370 dediğiniz ikamet parası senelik mi aylık mı onu da merak ediyorum. Ondan sonra bir de bu toplum, bu sorunların çözülebilmesi için topluma mal edilmesi gerekli olduğunu takdir ederseniz Mehmet Hocam da bu alanda çalışıyordur ancak toplumla irtibatın geliştirilmesi, yani sivil toplum kuruluşlarının haftada bir hiç olmazsa merkezi bir mekânda böyle Kızılay vesaire benzeri yerlerde birçok kentlerde bu konuya açık insanlarla bir araya gelip bu gerçekleri, olayları paylaşması imkanımız var mı? Bunlardan nasıl haberdar olabiliriz? Nerelerde görüşebiliriz? Gerçekleri paylaşabiliriz? Çünkü toplumun duyarsızlığı bir yerde bilgisizliğinden de kaynaklanıyor. Yani haberi yok birçok kişinin. İşte çeşitli şekillerde iletişim veya ulaşım sorunları falan yaşanıyor. Bu konulara da elimizden geldiği kadar destek vermeye çalışırız, tabii bilahare toplantıdan sonra da inşallah bu konuları paylaşacağız. Müsaade ederse Başkanım bir de ben Gabriel Bey'e birkaç soru yöneltmek istiyorum. İstersen önce tercüme yap yoksa ben doğrudan anlatayım Gökçe Hanım.

(ARDIL ÇEVİRİ GÖKÇE SARAYDIN TARAFINDAN YAPILMAKTADIR)

Ben bir soruyu tercüme edeyim o zaman. İlk başta Gabriel'e genç yaşında bu çalışmalarından dolayı tebrik etti, teşekkür etti. Ve Yunanistan'daki bu zalimane durum üzerine bir soru sordu. Tabii Afrika'da biz Afrika ülkelerini zalimane davranışları işte kendi insanlarına zulüm yapmalarıyla biliyoruz ama biz bunu işte başka bir ülkede aynı şekilde Yunanistan'da gördüğünden bahsetmiş. Yunanlılar, Ortodoks Hıristiyanlar dolayısıyla insanları sevdiklerini, barışı sevdiklerinden bahsediyorlar. Bu ancak aynı zamanda böyle bir zalimane tutumda bulunuyorlar. Dolayısıyla bunun hakkında Gabriel'e böyle bir şey yazdığı için teşekkür ediyor, tebrik ediyor onu ve sorularından bir tanesi bu durumu başka bir Avrupa ülkesinde gördün mü ve yine kitabı hakkında bir soru sordu. Bu kitabın başka dillere tercümesi var mı? Eğer tercüme gerekiyorsa kendisine destek olabileceklerini belirtti. Başka bir şey kaçırdım mı sorulardan?

GABRIEL DELGRANDE -

(ARDIL ÇEVİRİ GÖKÇE SARAYDIN TARAFINDAN YAPILMAKTADIR)

İkinci sorudan başlıyor, kitap şu ana kadar İspanyolca'ya ve Almanca'ya tercümesi yapılmış. Eğer Türkçe'ye çevirebilirsek ve basabilirsek neden olmasın? İtalya'da geçen hafta ikinci basımı yayınlanmış kitabın. Şu ana kadar üç bin kitap basılmış ama şu ana kadar Fransızca ve İngilizce versiyonunu basmak için doğru kontakları bulamadım diyor. Ancak web sitesindeki bütün bilgiler 16 dile çevrilmiş. Bu 16 dilde Akdeniz konteksinde konuşulan diller, dolayısıyla İspanyolca'dan Portekizce'ye, Türkçe'ye her dilde var.

Şimdi Yunanistan boyutuna geldiğinizde aslında problem Yunanistan'la ya da Yunan kültürüyle ilgili değil. Yunanistan'a gittiğinizde bu konuyla ilgili çalışan birçok sivil toplum kuruluşu, bu konuda çaba sarf eden sivil toplum kuruluşu ve dernekler vesaire var. Aslında problem gözetim merkezlerinde ne olduğuyla ilgili.

Daha çok yani polisin yaptıklarının kimsenin kontrol edememesi problem. Aynı şey Türkiye'de de meydana geliyor. Gene İstanbul'da altı ay boyunca Hatay'daki gözetim merkezinde kalan bir göçmenle görüşmüş. Bu altı ay boyunca başına neler geldiğini anlatmış, polis tarafından dövülmüş sürekli ve gene tecavüz edilen bir kadından bahsetmiş polis tarafından. Gene aynı Hatay'da uzun süre kalan başka bir arkadaşıyla tanıştırmış ve 32 yaşlarında birisi bu. Ve akli dengesini kaybetmiş artık bu Hatay'da yaşadıkları yüzünden ve sürekli polis tarafından öldürüleceksin diye tehdit edildiği için son üç aydır hiç dışarı çıkamıyormuş çünkü bundan dolayı bir travma geçiyormuş büyük ihtimal. Dolayısıyla aynı şey burada da oluyor başka devletlerde de meydana geliyor diyor. Yani bu Hatay'la ilgili kendisine söylenen bu ve yani işte polisin tehdit ettiğinden bahsediyor. İşte benimle gelmezsen seni sınır dışı ederim. Yani böylelikle sürekli tehdit ederek. Yani şöyle diyor; bu kendisine anlatılan şekilde evet, yani polisin kadınları tehdit ettiğini ve kadınların işte polisle yukarı çıktığını ya birkaç saat sonra ya da ertesi sabah geri geldiklerini belirtiyor. Yani orada bulunmadığı için tabii ki herhangi bir şey kesin söyleyemem ama kendisini anlattığı bu.

OTURUM BAŞKANI - Zaten herhalde burada polisin tavrını anlatmaya çalışıyor. Yani tasaddi mi, artık tecavüz düzeyine vardı değil polisin tavrını kendisine anlatıldığı kadarıyla Gabriel anlatmaya çalışıyor. Metin bey.

DOÇ. DR. MEHMET OKYAYUZ - Kısa bir şey konuşacağım, zaten hep kısa konuştum. Bir şey söylemek istiyorum, şimdi Gabriel'in anlattıkları örnekler her yerde gerçekten geçerli. Ben başka bir şey söylemiştim ve göç olgusu eşitsizlik üzerine kurulu. Yani II. Dünya Savaşı'ndan sonra çok kısa bir müddet için insan hakları bağlamında konuşuldu çünkü faşizmin sonucunda 50 milyon insan öldü II. Dünya Savaşı'nda çok kısa bir müddet insan haklarından bahsedildi. Fakat insan haklarının kendisi siyasi ve ideolojik bir meseledir. Ve insan hakları tartışmalarını zaten ağırlıklı olarak Avrupa yapıyor. Onun için bu eşitsizlik üzerine kurulmuş bir süreçtir ve 1950'li yıllardan sonra ekonomik göç de buna eklenince iltica meselesi, göç meselesi hep Avrupa Birliği'nin çıkarları bağlamında tartışmaya devam edildi. Yani bu eşitsizliğin getirdiği olaylar. Ve bu olaylar Almanya'da da oluyor ama örneklerle çalıştığımız zaman örneğin Almanya'da 1980'de ya da 1990'da mülteci kamplarına saldırıldı. Bu tür örnekler var. Ama dediğim gibi birileri belirliyor, birileri konuşuyor, birileri tanımlıyor, birileri sadece tepki veriyor. Ve bu tanımlamaları yapanlar güçlü ülkeler. Yani bu olay çok ortada olan bir şey, bunu sadece söylememiz, yapısal olgu. Bunun gerçekten yapısal bir şey olduğunu ve güçlülerin elinde olduğunu, bir şey daha söyleyeceğim kısaca özür dilerim, çünkü Gabriel bir şey söyledi ben ona tam katılmıyorum uluslararası hukukla ulusal hukukun çatıştığını söyledi. Bu belki bir müddet böyle olabilir ama zaten artık uluslararası hukuku da Avrupa Birliği belirliyor. Örneğin Almanya'da, şu an Avrupa'da koordineli ve koordineli göç politikaları tartışılıyor ve bunun motoru Almanya. Ve burada artık göç meselesi de ekonomik çıkarları bağlamında

tartışılıyor ve bunun kurbanları da mülteciler oluyor. Böyle bir dünyada yaşıyoruz. Yani sefillerin bir yerde yer bulamadığı bir dünyada yaşıyoruz ve Gabriel'in dediği olaylar sadece buzdağının tepesi, gördüğümüz nokta. Demin bir şey söyledi, göç meselesi göç etmeyenleri de kapsıyor. İnsanların, sefil insanların % 90'ı göç bile edemiyorlar, yerlerinde ölüyorlar. Bu meseleyi gözden kaçırmamız lazım. Bence bu çok önemli bir noktadır, o yüzden ulusal hukukla uluslararası hukuk artık gittikçe paralel gidiyor. Dediğim gibi Almanya bunun motoru ve Avrupa göç yasalarına Almanya bağlamında koordine etmeye çalışıyor. Ve bunların hepsi çıkarlar bağlamında düzenlenmiş olan motiflerdir. Bunu sadece eklemek istedim, burada sözümü bitiriyorum.

OTURUM BAŞKANI - Metin Bey,

METİN ÇORABATIR - Teşekkür ederim. Sorulardan başlayayım, çok teşekkür ediyorum sorularınıza. Şimdi her şeyden önce yanlış algılamadıysam bu verdiğimiz Kırklareli filan gibi örneklerin böyle münferit vakalar mı yoksa yaygın bir şey mi olduğunu, öyle anladım. Şimdi şöyle söyleyeyim, bazı münferit örnekler de verebilirim ama bu hafızama dayalı olacak. Tarih, yer tam hatırlamayabilirim ama ben cevabımı ondan çok şunun üzerinde kurmak istiyorum; Türkiye bağlamında yani uluslararası hukuk, ulusal hukuk felsefi tartışmasına fazla girmeden, Türkiye'de bir coğrafi çekinceden bahsettik. Bunun yarattığı bazı sıkıntılar var, yani bütün ülkelerde bu sorunlar yaşanıyor, büyük bir global sorunla karşı karşıyayız ama Türkiye üzerine geldiğimiz zaman bu coğrafi çekince şu anda Türkiye'nin dışında dünyada bir Vatikan var, bir de Madagaskar var coğrafi çekinceyi uygulayan. Yani Türkiye öte yandan büyük çaba sarf ediyor, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi geçici üyeliğini almak için. Hiçbir mevcut üyeler içinde, Güvenlik Konseyi üyeleri içinde coğrafi çekince uygulayan ülke yok. Türkiye bir yandan Avrupa Birliği'ne tam üyelik müzakerelerine yavaşlasa da, inişli çıkışlı olsa da şu anda resmen sürdüren ülke statüsünde. Hiçbir Avrupa Birliği üyesi ülkede böyle bir şey yok. Bunun yarattığı bazı sorunlar var ki bunu zaten ulusal eylem planı varlığı ile bunların sorun olduğunu kabul etmiş. Bu nelere yol açıyor? Çeşitli problemler karşılaşmamızı sağlıyor. Bu problemlerin bir kısmını bilemiyoruz. Mesela sığınma olayına baktığımız zaman bir kişi zulümden kaçıyor olacak veya savaştan kaçıyor olacak sizin toprağınıza gelecek. Girişine imkan veriliyor mu, verilmiyor mu? Yani koruma hakkı dediğimiz zaman her şeyden önce zulümden kaçana kapınızın açık tutulması gerekiyor. Buraları biz kontrol edemiyoruz. Bizim kapasitemiz, yetkimiz yok. Sınırlarda, Türkiye'ye zulümden kaçarak sığınmak isteyen iltica etmek isteyen insanların neler olduğunu bilemiyoruz. Sınır bölgeleri doğal olarak kapalı güvenlik sebebiyle yerler. Kaç kişi sınıra, yani Van'dan dağdan girdiği anda yakalanıp herhangi bir iltica sistemine erişemeden geri yollanıyor o konuda soru işaretimiz var. Onun için tek tek bazı örnekler vermek bütün manzarayı çizmekte yetersiz kalıyor. Belki herkes alınıyor belki alınmıyor bilmediğimiz için bir şey söyleyemiyoruz. İkincisi, sınıra girdiniz,

bir şekilde Türk toprağına, Türkiye Cumhuriyeti'nin topraklarına girdiniz adil bir, sığınma talep etmek isteyen herkesin adil bir sığınma sürecine erişimi söz konusu mu değil mi? Şimdi burada daha bilgimiz var, her şeyden önce ortak, paralel yürütülen bir sığınma sistemi var. Giderek sivil toplum örgütleri de bu konuda bir rol alıyorlar Gözde'nin anlattığı gibi ama her zaman bu da çalışmıyor. Bunu biliyoruz. Özellikle işte medyada okuyoruz, Edirne'den kaçarken 50 kaçak yakalandı, klasik bu medyanın klişeleşmiş şeyleri, bu tür haberleri verirken kullandığı dil, 50 kaçak yakalandı Bangladeşli, şuralı, buralı. Bu kişiler hakkında hukuki işlemler yapılıp, sınır dışı edilecek. Bu klişeleşmiş, hep duyduğumuz şeyler. Peki bu kişiler içinde sığınma talebi olan, sınır dışı edilirse başına bir şey gelecek insanlar var mı yok mu? Bu sorgulanmıyor. Avrupa Birliği filan da bütün ilerleme raporlarında Türkiye'ye bu konuda yönelttiği eleştirilerden birisi bu gruplar içinde daha geniş bir göçmen grubu içinde illegal durumdayken yakalanan sığınma talebi olanları ayırt edecek ve onu Türkiye'deki işleyen sığınma sürecine alacak bir mekanizmanın olmaması sistemin zayıf noktalarından birisi olarak bizim de Avrupa Birliği'nin de eleştirdiği konular. Dolayısıyla şunu söyleyebilirim, Türkiye genel olarak hani bu isyanları falan ayrı bir kategoride şey yaparsak, bu alanın en büyük sorumluluğu olan sığınan insan koruma mekanizmasına o ülkeye uyan bir ülke. Ama bilemediğimiz alanlarda, sınıra girişler, yakalananlarla ilgili ne kadar uygulamada uyuluyor o konuda fazla bir şeyimiz yok. Bazı sınır dışı olaylarından sınır dışı edilmemesi gerekenlerin sınır dışı edilmesi olaylarını biliyoruz. İşte bu Irak'a geri gönderilirken ölenler var, o olay ölümle sonuçlanmasaydı belki bilinmeyecekti. Kısacası manzarayı çok iyi bilmiyoruz. İlke olarak Türkiye uluslararası sorumluluklarını geri göndermeme prensibi çerçevesinde yerine getiriyor ama pratikte ne kadar işliyor o konuda bazı örnekler soru işaretlerimizi arttırıyor. Sorunuza ancak bu kadar cevap verebileceğim.

Onun dışında 370 YTL ikamet parasını sordunuz, bu altı ay için herhangi bir yabancı için turistik gelenlerin dışında altı aydan fazla oturanlar için her bir altı ay süreye kişi başına ödemesi gereken para. İşte beş kişilik bir aileyse üç sene sığınma prosedüründe kalıyorsa hesap edersek bayağı yüklü paralar çıkıyor. Bu bir vergi gibi, yani toplumun en fakirinden, en desteksiz grubundan alınan veya kendilerine de gelir sağlama imkanı tanımıyorsunuz bir yanda ama karşılığında bu parayı alıyorsunuz. Orada bir sorun var, sistemin geliştirilmesi gereken zayıf noktalarından birisi diye görüyoruz.

KATILIMCI - (*Mikrofonsuz)*

METİN ÇORABATUR - Olabilir. Şöyle bir şey var; ödeyemediği sürece bir de şeyi üstüne biniyor galiba, bir cezai şey geliyor galiba, onu bilemiyorum. Ama yani bu genelde böyle bir para toplandığı zaman İçişleri Bakanlığı için de sorun yaratılıyor. Yani coğrafi sınırlamanın bir amacı bu Avrupa dışından gelen insanların Türkiye'de fazla kalmaması. Ama vizesi gelip de bunu ödeyemediği için çıkamıyorsa bu sefer o amaca da hizmet etmeyen bir uygulama gibi düşünü-

yoruz biz. Onun dışında çok hassas bir konuya değindiniz üçüncü sorunuz olarak, bilgilendirme, bilgi eksikliği. Yüzde yüz katılıyorum ben şahsen. Türkiye'de işte 15.000 kayıtlı kişiden bahsediyoruz. Yasa dışı göçmenleri bir araya, bir yana koyarsak sığınma talebinde bulunan, İçişleri Bakanlığınca rakamlar da o paralel süreçte aynı aşağı yukarı. 70 milyon ülkede bu hemen hemen önemli bir sayı değil, sıfır. Şimdi böyle olunca bu insanların bir de coğrafi çekince yüzünden geliyorlar, uzun veya kısa kalıp yerleştiriliyorlar. Ret edilenler sınır dışı ediliyorlar. Neticede Türkiye'de kalıcı değiller. Dolayısıyla hele yakın zamana kadar bizim imkanlarımız daha fazlaydı, biraz daha iyi yardımlar yapıyorduk tanınan mültecilere, mülteci statüsü alanlara. Türk toplumu ile onların da fazla bir iç içe gelmesi, entegrasyona zorlayacak bir durum yok, ben nasıl olsa Amerika'ya yollanacağım diyor. Dolayısıyla toplumla ilişkileri de az. Az olunca sorunlar olmuyor. Sosyal bir problem görülmüyordu. Sosyal olmayınca siyasi veya medyatik bir yönü olmuyor. Kendi köşemizde biz içlerindeki arkadaşlar, birkaç NGO, uluslararası bir toplumun temsilcileri ve mülteciler kendi aramızda bir şey yapıyoruz bir köşede. Fazla ilgi bugüne kadar bulamadı bu iş fakat aslında çok ciddi bir olay, boyutları, hele göçle birlikte alındığında çok büyük uluslararası şey, işte Yunanistan ile Türkiye arasında karşılıklı suçlamalara yol açıyor, Türkiye'nin zaman zaman eleştirilmesine yol açıyor. Çok yoğun bir şekilde bu konuda kamuoyunun daha bilinçli hale gelmesi, bilginin arttırılması gerekiyor. Medya haberlerine baktığımızda çok yanlış kavramlarla bu konu ele alınıyor. Bunların düzeltilmesi gerekiyor. Çok büyük bir çaba gerekiyor. İlk ben BM'de çalışmaya başladığımda bir bu konuda akademik düzeyde çalışan bir profesörümüz vardı, doçentti o zaman Kemal Hoca, Kemal Kirişçi. Bugün birçok üniversitede, değişik fakültelerde, hukukta oldun, uluslararası, siyasette mastır, doktora çalışanların sayısı arttı ama hep mukayese yerine göre değişiyor bu. başlangıç noktasıyla bugün gelinen nokta bilinçle açısından baktığınızda çok ileri ama 70 milyon böyle kocaman, Avrupa Birliği'yle hemen hemen iç içe yaşayan bir ülkede bütün bunlar çok yetersiz. Yani bir gazeteci arkadaşımızın İtalya'da yaptığı örnekte olduğu gibi kendisini bu işe verip, web sitesini kurup, kitaplarını yazması daha arzu edilebilir bir şey olmalı. Türkiye'de de bu örnekleri göreceğiz. Bu hak konusu olan bir alanda toplumun daha geniş bir ilgisi lazım. Ne yapılabilir? İşte elimizden geleni yapıyoruz, bu toplantı bunun bir parçası. Gökçe STK'lardan bahsederken yeni yeni ilişki kurduğumuz ve ama biz bu ilişkiden önce de mültecilere yardım eden İnsani Yardım Vakfı, işte Deniz Feneri filan gibi daha güçlü NGO'lar da bu işe daha iyi giriyorlar. Onlarla bu bilgi alışverişine şey yapıyoruz. Mesela şu sıralar İstanbul'da İHH'nın büyük bir konferansı var, bizim de temsilcimiz gitti. Medyaya haberler şey yapıyoruz, bu arada biraz propaganda yapayım, işte Dünya Mülteciler Günü için ayın 19'unda Dikmen Vadisi Parkına hepinizi bekliyoruz, orada bir takım etkinlikler yapacağız. Sinan Çetin bize bir video spot hazırlıyor, 21 Haziran'dan itibaren ulusal televizyonlarda 10-15 gün mültecilerle ilgili bir spotlar yapacağız. İşte bir şeyler değişiyor ama daha iyi anlaşılması, daha iyi sakin ve duygusallıktan

uzak ortak çözümler aramamız için çok daha fazla bu konunun bilinmesi lazım. Hukukçu arkadaşların, baroların hukuki açıdan bu konuya daha yoğun eğilmeleri, herkesin bir şey yapması lazım. Konunun bilirlilik düzeyi genele baktığınızda çok düşük tabii. O konuda cevabım bu. şöyle bir şey yapıyoruz, ilkini yaptık. 53 sivil toplum kuruluşu katıldı Ankara'da 5 Mayıs'ta bir toplantı yaptık, bunu her ay yapacağız. İkincisini Orta Doğu Teknik üniversitesi bize kapılarını açtı, orada 7 Temmuz'da aynı grup sivil toplum kuruluşları, tabii bu sayı sınırlanmış bir sayı değil inşallah daha da artar. Bu STK'larla, danışma mekanizmasıyla bu insanların hayatını Türkiye'deyken daha iyi nasıl yükseltebiliriz onun çalışması içindeyiz. İnşallah daha çok ilgi, daha güçlü kuruluşlar, daha fazla el uzatırlar bize.

KATILIMCI - SENAY ATAMAN - Herkese merhaba. Öncelikle bir şeyi hatırlatmak istiyorum; aslında Türkiye'de de mültecilerle ilgili bir web sitesi var ve bu web sitesi tamamıyla gönüllü bir çalışma ile oluşturuldu. Aynı şekilde olabildiğince geniş bir içeriğe de sahip ve bu aynı zamanda buradaki herkesi de katkısına, desteğine açık bir web sayfası. Dolayısıyla bunu hatırlatmak gerekiyor. Adresi de mülteci.net. onun dışında ben Metin Bey'e bir soru sormak istiyorum. Özellikle son iki ay içerisinde falan bir sıkıntı yaşandı ve İnsan Kaynağını geliştirme Vakfının ve Sığınmacı Göçmenler Dayanışma Derneği'nin toplam altı ilde yürüttükleri projeler bitirildi. Bu tamamıyla işte ekonomik sıkıntılardan, bütçenin sıkıntıya uğramasından kaynaklı oldu. Aynı zamanda az önce belirttiniz işte, mülteci sayısı 2-3 yıl önce 4.000 iken şu an 14.000 civarında yani dolayısıyla üretilmesi gereken, sunulması gereken hizmet daha fazla olması gerekirken aslında bu biraz daha geriye gidiyor ve sığınmacılar, mülteciler biraz daha hizmete ulaşmakta, sıkıntılarını çözmeye yardımcı olmakta biraz daha zorla karşılaşacaklar gibi geliyor. Yani siz bu açıdan şu an geleceğe doğru, mültecilerin biraz daha sıkıntı yaşayacağını, hizmetlere erişimde daha fazla sıkıntı yaşayacağını düşünüyor musunuz?

OTURUM BAŞKANI - Metin Bey, saat 17:00'de salonu boşaltmamız gerekiyor, biraz daha kısa tutarsanız sevinirim.

METİN ÇORABATUR - Tamam. Eğer bazı faktörler değişmezse tabii, sıkıntılar daha da büyüyecek. Bu sayı artar mı artmaz mı bilmiyorum veya artma eğilimi sürerse kaynaklarda sınırlı olursa o insanların yaşam koşulları daha da zorlaşacak Türkiye'deki. Hangi şartlar değişebilir? Bir yandan sivil toplum kuruluşlarının, yerel belediyelerin, hükümet kurumlarının işte, sosyal dayanışma vakıfları var, onlar yardım ediyor, illerdeki Polis arkadaşlar cebinden kişilerin ekmek parasını bazen alıyorlar, bunlar biraz daha o yardım şeyleri artarsa ve de sığınma sistemindeki yasal düzenlemeler değiştirilir, bunlar bir sadece bir bağış şeklinde, yardım şeklinde değil de bu ülkede yaşayan yabancı uyruklu insanlarında minimum hayat ve hak konularındaki erişimi arttırılırsa farklı bir yöne de gidebiliriz. Neden kaynaklar kesiliyor? Çünkü bizim bütçemizin şöyle bir şeyi var; biz 1950 yılında geçici olarak kurulmuş bir örgütüz, bütçemiz de geçici, bizim bütçemizin % 99'u bağışlardan oluşuyor, her yıl dünyanın nere-

sinde mülteci sorunu varsa bizim Ofisimiz tahmini bütçeler hazırlıyor, diyoruz ki, "2009 için Türkiye projesine şu kadar Milyon Dolar para lazım", bütün ülkelerdeki Ofislerimiz bunu yapıyorlar ve bir global appear dediğimiz bir para istiyoruz bütün dünyadan, ülkeler en büyük donarlarımız, bağışçılarımız, "şu kadar, şu kadar vereceğiz "diyorlar. Sonra yılın ortasında bazı ülkeler, ne bileyim, dünyanın başka yerlerinde beklenmedik mesela, Çin'de bir deprem oluyor, Myanmar'da bir kasırga oluyor, bu ayırdıkları paraları oraya veriyorlar ve Birleşmiş Milletlere vaat edilen paraların mesela, yarısı geliyor, bu sene öyle bir şey ile karşılaştık. "Irak Özel Bütçesi" diye bir bütçe vardı, geçen sene daha rahattı hatta birkaç filmin bu, farkındalık yaratmak için finansmanına katkıda bulunduk o bütçeden, gazetecileri Suriye'ye filan davet ettik ama bu sene, senenin ortasında alacağımız, "gereken paranın yarısı ile geçinin" dediler. Merkezimiz diyor ki "Somali'de, Sudan'da insanlar açlıktan ölüyor, mülteci nüfusları, onlara bir dilim işte, hamur parçasını bulmakta zorluk çekiyoruz, Türkiye, Avrupa Birliği ile müzakere eden işte, ulusal geliri 7.000 Dolara ulaşmış, ihracatı artan, zengince bir ülke, o sorumluluğu artık Türk Devleti almalı, bizim şeyimiz bu kadar" diyor. Ve dolayısıyla bizde İbrahim Bey'lerin, Mehmet Hocaların güzel projelerine verebileceğimiz desteklerden kesmek zorunda kalıyoruz. Eskiden çok daha iyi, kişi başına yardımlar yapabiliyorduk, o yardımlar kesilmeye başladı, belki hiç yapamayabileceğiz önümüzdeki zamanda eğer bu trend sürerse. Onun için yani Türk Toplumunun, Devleti ile yerel hükümetleriyle, sivil toplumuyla bu konuya sahip çıkması lazım. Çıkmadığı taktirde sadece o insanların koşulları daha kötü olmakla kalmıyor çünkü onlar bizimle birlikte yaşıyorlar, toplumun en alt düzeyinde yasa dışılığa itilmiş olarak yaşarlarsa o, bu durumun yaratacağı sorunlar bize, vatandaşlar olarak dönecek yani hastalık, sağlıksızlık, o insanların kötü niyetli insanlar tarafında istismarı işte, uyuşturuculukta kullanılmaları, hepsi bunlar potansiyel tehlike. Onun için bu bizim, başka toplumlarda da olduğu gibi bizim ülkemizdeki yabancılarda bizim de sorunumuzdur. Daha geniş çerçevelerden bakıp hep birlikte çözüm aramalıyız.

Aştım galiba, sizi beklettim. Teşekkürler.

OTURUM BAŞKANI - Başkaca soru yok galiba. Buyurun,

KATILIMCI - CENGİZ ÇİMEN - Gabriel bey'e sorum var. Konuşmasının başında biraz önce şey söyledi, İtalya'nın Libya'da üç tane geri gönderme ile ilgili kamp yaptığını, buna maddi yardım, destekte bulunduğunu Sudan ve Eriteli kaçak yollardan İtalya'ya giren şahısları da buraya gönderdiğini söyledi. Sudan'a ya da Eriteli göndermeme sebeplerini de işte kendi menşei ülkelerine gönderildiklerinde çok daha kötü muameleye kalacaklarını söyledi. Bu İtalya'nın üstlenmiş olduğu yapması gereken şeyi Libya'ya havale etmesi değil mi? Yani kendi menşei olmayan bir ülkeye göndermek insan haklarına ne kadar paralel? Teşekkür ediyorum.

GABRIEL DELGRANDE -

(ARDIL ÇEVİRİ GÖKÇE SARAYDIN TARAFINDAN YAPILMAKTADIR)

Belki anlaşılmamıştır bir daha açıklayacağım. Bu bahsettiğimiz insanlar Libya'da Libya yetkilileri tarafından yakalanmışlar. Libya, İtalya için yani Türkiye'de Yunanistan için neyse Libya, İtalya için öyle. Yani İtalya'ya gelmek için önemli bir yol. Dolayısıyla İtalya Libya'ya para ödüyor bu Libya'da yakalanan insanların sınır dışı edilmesi için. Yani bu insanlar daha İtalya'ya gelemeden Libya'da yakalanıyorlar, eğer o sırada bütçesi varsa, parası varsa uçakla gönderiliyorlar yoksa kamyonlara yüklenip gönderiliyorlar. Yani tabii ki bu insan hakları ihlali ama bundan kimse söz etmiyor. Bizim devlet yetkililerimiz bundan çok da gurur duyuyorlar. Ve şey diyorlar, 6.000 kaçak göçmeni bu sene geri gönderdik diye bahsediyorlar. Ama tabii bunları göçmen olarak bahsediyorlar mülteci değil. Ayrıca Libya'daki UNHCR'nın durumu da çok da iyi değil, çok zayıf bir pozisyonları var, çok da küçük bir ofisleri var. Öncelikle Libya 1951 Cenevre Sözleşmesini imzalamamış. Hem kapasitelerinin az olması hem de sürekli olarak işte Libya tarafından ofislerinin kapatılması ile karşı karşıya kalmaları tehdidi de başka bir boyutu. Libya ile Türkiye'yi karşılaştırmayız. İkisi farklı örnekler. Örneğin Libya'nın 6 milyon vatandaşı var yaşayan 2 milyon da göçmen var. Bu 2 milyon kişi tabii Libya'dan ayrılmak için orada değiller. 1990'larda Kaddafi'nin politikaları sonucunda Kaddafi bütün Afrika'daki göçmenlere Libya'ya gelin dedi. O sıralar öyle bir ihtiyaç vardı çünkü Libya diğer Afrika ülkelerine göre daha zengin. Ama şimdi Libya'nın böyle bir güce ihtiyacı yok, daha fazla göçmene ihtiyacı yok dolayısıyla bu insanların geri gönderilmesi Avrupa ülkelerinin de aslında bir nebze kârı. Şimdi problemin bir boyutu Avrupa'ya olan ekonomik göçmenlerin baskısı, yani birçok ekonomik göçmenin baskısı. Ama diğer bir yüzü de aslında problemin özellikle son beş yılda resmi verilere göre Avrupa'ya yapılan iltica başvurusu % 50 düşmüş. Almanya'ya baktığımızda yani boş misafirhaneler görüyorsunuz çünkü artık mülteci yok. Ama bunun ötesinde baskının daha çok sınırdaki ülkelerde işte Libya, Türkiye gibi ülkelerde arttığını görüyorsunuz. Çünkü Avrupa sınırlarını kapatıyor artık. Örneğin İtalya'ya botla, yani gemiyle geçenlerin sayısı azaldı gittikçe ve bunların aslında yarısı da sığınmacılar. Dolayısıyla bu sınırları geçmek isteyenlerin çoğu sığınmacılar çünkü başka çareleri yok. Menşei ülkelere baktığınızda bu insanların geldiği işte bu ülkelerde insanlar arasındaki gelir düzeyinin çok çok değiştiğini, işte ülkenin kuzeyinde demokrasi varken güneyinde diktatörlük olduğunu vesaire görüyorsunuz. Dolayısıyla bu menşei ülkelerdeki problemin, durumun düzelmesi üzerine çalışmak yerine Avrupa sınırlarını kapatıyor.

OTURUM BAŞKANI - Evet bize ayrılan süre doldu. Biraz da aştık. Soru da yok galiba. Evet, az katılımlı bir toplantı oldu ama daha geniş katılımlı bir toplantıda görüşmek dileğiyle katılımcı ve konuşmacılara teşekkür ediyoruz.

ANKARA BAROSU
SANAT KULÜBÜ

III. EDEBİYAT AKŞAMLARI

HİLMİ YAVUZ

ABEM
17 HAZİRAN 2008

III. EDEBİYAT AKŞAMLARI

AV. İLKNUR TEMEL – Lale Hanım bugün bana bir telefon açtı ve "İlknurcuğum akşama açılış konuşmasını sen yapar mısın?" dedi. Doğaçlama, kısacık. Bu kısacık kelimesine ben takıldım. Lafı fazla uzatma, kısa kes manasında mı? Eminim değildi. Yoksa beni sakinleştirmek için miydi? Fakat ben böyle bir atmosferde zaten o kadar heyecanlı, o kadar eli ayağı birbirine dolanan ve avuçları terleyen durumdayım ki şu anda zaten uzatmama imkân dahi yok. Bu yüzden kendi sözcüklerimi azaltıp şairin sözcüklerini çoğaltarak başlamak istiyorum.

SİZE BAKMANIN TARİHİ

size bakmanın tarihi! siz
bir gonca kadar kendiliğinden
yazılmış olmalısınız
derin, korkunç ve ergen
kalbim, sevdalara sığmayan kalbim
bir dağı içeriyor geçerken
siz o dağa sanki kış
ve sanki bıldır yağan karsınız
umarsız sözcüklere bulanmış
size bakmanın tarihi! siz
bir keteni köpürten yaz
ve inanılmaz
yalnızlıklarsınız; sadece
sizin olan o vahim, o beyaz

ve kuytu gurbet sesleriyle
işlenmiş yazdıklarınız
ve yanık, kavrulmuş dizelersiniz
kim bilir hangi sevdalara dolanmış
size bakmanın tarihi! bir
kalbime güvensem sizi hep
okurdum ben...ama nedense
hep aynı hüzün ve
hep aynı tutkuyla
bakmayı bilmediğimden, ne yapsam
bir ilenç, bir kargış
gibi ardım sıra geliyor şairliğim
o solgun yolculuğa adanmış

Bu akşam Edebiyat Akşamlarının üçüncüsünde çok değerli ve aynı zamanda çok değerli ödüllere de sahip olan bir şairimizle birlikte olacağız. Bizim mezun olduğumuz hukuk fakültelerinden birinde adaletin dengesiz kokusunu ciğerlerine çekmiş ama sonra yolu şiirsel başka kokulara, felsefi başka kıtalara köşe yazılarıyla başka mecralara uzanmış bir şairimiz. Sayın Hilmi Yavuz hoş geldiniz. Buyurun efendim.

HİLMİ YAVUZ - ŞAİR - Çok teşekkür ederim, sağ olun.

AV. İLKNUR TEMEL - Ve bu akşam kuş kanatlarına tutunup uçuşlarımızda bize rehberlik edecek değerli meslektaşımız Sayın Seçkin Arıkan hoş geldiniz, buyurun efendim. Şimdi de Sayın Baro Başkanımızı konuşmasını yapmak üzere kürsüye davet ediyor ve bizi bu güzel havaların mahvetmediği bu güzel akşamda, sanırım havalar sadece bizi mahvetmedi dışarıdakiler mahvolmuş durumda ki buraya gelemediler, yalnız bırakmayan tüm edebiyat dostlarına hoş geldiniz diyorum.

AV. VEDAT AHSEN COŞAR - ANKARA BAROSU BAŞKANI -

Değerli Meslektaşlarım,

Sayın Konuklar,

Sizleri ve lütfedip bugün bizimle oldukları için Sayın Hilmi Yavuz'u, Ankara Barosu adına, Yönetim Kurulu Üyesi arkadaşlarım adına, kendi adıma sevgi ve saygı ile selamlıyorum.

Hangi türü olursa olsun sanat, ifade etmek arzusunun vücut bulmasıdır. İfade etmek arzusu yetenekle birleştiği zaman sanat ve sanatçı zuhur eder. İfade etmek

arzusunun en lirik türü olan şiir, Meksikalı şair ve düşün adamı Octavia Paz'a göre "öteki sestir." Ama "ne tarihin, ne de anti-tarihin sesidir; tarihte hep başka şeyler söyleyen sestir, başlangıçtan bu yana hep aynı sestir. Bu ses aynı zamanda hem yabancılığın, hem de tanışlığın kişileşmesidir. Onu tanımak için ona kulak vermek gerekir."

"Şiir öteki ses, şair öteki adam" olduğu için, kendi sesiyle meşgul olanlar şiirle ilgilenmezler, şaire de mesafeli dururlar. Oysaki Novalis'in ifadesiyle "Şiir, insanın doğal dinidir."

Yaşamınızdaki en önemli karşılaşma veya yaşamınızdaki en önemli karşılaşma neydi? Aşk mı? Eğer öyleyse, şiire de yabancı değilsiniz demektir. Zira aşk gibi şiir de bir eylemdir, hatta her ikisi de benzer eylemlerdir. Bakın bunu Breton bir şiirinde nasıl ifade ediyor:

Şiir de aşk gibi yatakta yapılır.

Buruşuk çarşafları, her şeyin sabah ufkudur.

Şiir ormanlarda yazılır.

Şiirin sarılışı da bedenlerin sarılışı gibidir.

İkisi de sürdükçe,

Korurlar dünyanın uçurumuna düşmekten.

Şiir ve aşk: İkisi de sürdükçe, korurlar mı dünyanın uçurumuna düşmekten. Bunun yanıtını Sayın Hilmi Yavuz mutlaka verecektir. Şiir üzerine daha fazla söz söylemek benim haddim değil. Şair olmadığım için, şiir eleştirmeni olmadığım için haddim değil. Günümüz Türk şiirinin önde gelen isimlerinden olan Sayın Hilmi Yavuz'un bulunduğu yerde hele hiç haddim değil Bunun bilincindeyim. Haddimi aşmamak için şiir üzerine daha fazla konuşmayacağım.

Sevgili Meslektaşlarım,

Sayın Hilmi Yavuz, 1950 yılında ve çok erken sayılabilecek bir yaşta emekli olan kaymakam Yahya Hikmet Bey'in oğlu. Yahya Hikmet Bey'in görev yaptığı yıllar Cumhuriyet'in ilk yılları. Sayın Hilmi Yavuz gibi kaymakam çocuğu olan rahmetli Attila İlhan'ın ifadesiyle o yıllar, Cumhuriyet'in memurlarının "feda-yı nefsle" kendilerini işlerine adadığı, ama kendilerini "devlet", devleti de halkın üzerinde "hakim-i mutlak" olarak gördüğü yıllar.

Sayın Hilmi Yavuz, Türk edebiyatının ve siyasetinin tanınmış yüzlerini, bizim tanımadığımız yönleriyle anlattığı "Yüzler ve İzler" isimli kitabında, Attila İlhan'ın az yukarıda yer verdiğim tespitine gönderme yaparak babası Yahya Hikmet Bey'i, Cumhuriyet'in kendilerini "devlet", devleti de halkın üzerinde "hakim-i mutlak" gören o dönem memurlarından ayırıyor ve mütedeyyin bir insan olan babasının aynı zamanda "Cumhuriyet'in yüksek idealle-

ri" için fedayı nefs ederek çalışan bir kişi olduğuna vurgu yaparak şunları yazıyor: "Yahya Hikmet Bey'in akşamları eve yorgun: ama halka ve Cumhuriyet'e hizmet etmiş olmanın gönül itminanı ile dönüşlerini hiç unutmayacağım. Uzun uzun akmış da denize ulaşıp da sükun bulmuş ırmaklar gibi eve döndüğünde, gözleri pırıl pırıl olurdu babamın…" Ülkemize hizmet etmiş, Cumhuriyetimize emek vermiş sade kahramanlardan olan rahmetli Yahya Hikmet Bey'i de bu vesileyle anmış olduk. Ruhu şad olsun. Sözlerime Sayın Hilmi Yavuz'un benim çok sevdiğim bir şiiriyle son verirken hepinize sevgi ve saygılarımı sunar, akşamın bu güzel saatini bizlerle paylaştığı için Sayın Hilmi Yavuz'a bir kez daha teşekkür ederim.

Ben hep yollar düşledim,
Derin yollarda yürürken.
Yollar gül sesleridir,
Beni ta içine çağıran.
Senin gittiğin yollar,
Bana dolanan yollardır.
Soluduğum bir büyük ormandır,
Acılarım, geçmişten ve gürgen
Ve derin bulut sözleri olarak
Yazlar kalbime girerken.
Ah bellek! Acı bellek!
Hem arısın sen,
Hem kim bilir hangi gülden kalma diken
Ve ne uzun bir büyüsün yaz,
Gurbetler senin ülken,
Yalnızlar senin ülken.
Ben hep bu yolları düşledim,
Derin yollarda yürürken.
Saygılarımla…

AV. SEÇKİN ARIKAN - Sayın Başkanım, değerli meslektaşlarım; benim durumum herkesten daha zor. Bana burada bir tür moderatörlük yapmam söylendiği zaman hocama söyledim, hocam da; "Yapabilecek misin, çalışabilecek misin?" dedi. Ben de "elimden geleni yaparım" dedim ama bu arada seyahatler girdi araya, yoğun bir tempo içindeydim. Şimdi hocam bu sözünü unutmuştur

diye düşünürken, arabama biner binmez buraya gelirken dedi ki, "Hazırlandın mı? Nasıl, hazır mısın?" dedi. Bilmiyorum tabii hocama hazır olmak veya hocam buradayken herhangi bir konuda ahkâm kesmek çok doğru değil ama ben en azından burada düzeni sağlamaya çalışayım hocam.

Hocamın özgeçmişi ile ilgili İlknur Hanım da, Başkanım da kısaca bilgi verdiler. Zaten sanıyorum hepiniz en azından yeteri kadar tanıyorsunuz hocamı, yeterinden de fazla olduğunu düşünüyorum. Kısaca bir tür kronolojik sıra izleyerek, hocamın Kabataş'ta okumasından başlayarak o yıllardaki işte edebiyat hocasıyla ve onun katkılarıyla gelişiminin nasıl başladığını, şiirle tanışmasının nasıl olduğunu, ilk şiir kitabı Bakış Kuşu'nu imzalayıp da edebiyat hocasına verdiği zaman nasıl bir tepki gördüğünü hatırlayarak başlayabilir miyiz hocam?

HİLMİ YAVUZ - Tabii, nasıl istersen.

AV. SEÇKİN ARIKAN - Estağfurullah, buyurun.

HİLMİ YAVUZ - Şimdi önce tabii Ankara Barosu'nun değerli mensuplarını başta Sayın Başkan olmak üzere sevgiyle selamlıyorum. Aslında ben bir anlamda sizin yarı meslektaşınız sayılırım. Çünkü İstanbul Hukuk Fakültesi'nde iki yıl okudum. Bu iki yıl boyunca da çok iyi bir öğrenci oldum ayrıca. Rahmetli Profesör Hüseyin Nail Kubalı, bizim dönemimizde adı Esas Teşkilat Hukuku olan Anayasa Hukukunu kuran bölümüne gelirdi. Bir gün sınıfta biz, arkada rahmetli Erdal Öz ile amiral battı oynarken Kubalı'nın bir sorusu ile kendimize geldik, öyle söyleyeyim. Kubalı şöyle bir soru soruyordu; "Ben hatırlayamadım, 'Memnun bir domuz olmaktansa gayri memnun bir insan olmayı tercih ederim' diye bir söz okumuştum bir yerde, bu kime ait?" diye sordu. Ben de amiral battıyı bırakmış, Kubalı'yı dinlemeye başlamıştım, elimi kaldırdım, dedim ki John Stuart Mill'in On Liberty adlı kitabındandır bu dedim. Bunun üzerine Kubalı bana dedi ki, üniversiteyi bitirdikten sonra seni asistan alacağım dedi. Tanıklarım var yani, o yıllarda bunu şey gibi söylemiyorum hani bir yazar, değerli bir yazar arkadaşımız Yahya Kemal öldükten sonra Yahya Kemal'le ilgili anılarını yazdı. Orada diyor ki, bir gün Yahya Kemal ile beraberdik, elini omzuma koydu ve "Cahit, sen çok büyük şair olacaksın' dedi, diyor. Tabii bu Yahya Kemal'in ölümünden sonra yayınlandığı için bunun herhangi bir biçimde doğrulanmasına ve tahkikine imkân yok. Benimki öyle değil ama. Gerçi ben 73 yaşındayım, benim arkadaşlarımın çoğu, hukuk fakültesindeki arkadaşlarımın çoğu rahmeti rahmana kavuştular ama gene de bu olayı ve benim verdiğim bu cevaba karşılık rahmetli Kubalı'nın o tok sesiyle, üniversiteyi bitir, seni asistan alacağım dediğine tanıklar bulunabilir.

Ben aslında hukuk fakültesini sevmedim diyemem ama babamın zoruyla girdiğimi de itiraf etmeliyim. Çünkü benim gözüm zaten felsefe okumaktı, benim kafamda zaten felsefe okumak gibi bir mesele vardı ama babam benim felsefeci olarak bir işe yaramayacağımı, hukukçu olarak bir işe yarayacağımı düşünmüş ol-

malı ki, kendisi Mülkiyeliydi, hukuk fakültesine girmemde ısrar etti. Dolayısıyla biraz da, biraz değil, babamın doğrusu zorlamasıyla hukuk fakültesine girdim ama dediğim gibi hukuku sevdim ben. Biraz bundan söz etmek istiyorum, aslında hukuk fakültesi, İstanbul Hukuk Fakültesi'nden söz ediyorum. O yıllardaki hocalarımızın hepsini saygıyla anmak istiyorum, gerçi bu bir edebiyat toplantısı ama gene de değerli hocalar, değerli hukukçularda okuduğumu ve onlardan birçok şey öğrendiğimi de belirtmek istiyorum. Mesela Anayasa Hukuk'una Ordinaryüs Profesör Ali Fuat Başgil Hoca gelirdi, Doçenti Selçuk Özçelik'ti, asistanı da Alp Kuran'dı. Kürsünün öteki bölümünü, yani kuramsal bölümünü ise Kubalı ve Tarık Zafer Tunaya Hoca, onlar götürüyorlardı. Medeni Hukuka Ebul'ula Mardin'in damadı olan Ordinaryüs Profesör Kemalettin Birsen geliyordu. Fevzi Fevzioğlu, ki bir uçak kazasında 1983'te öldü, Medeni Hukuk doçenti idi benim öğrenci olduğum yıllarda. O da, O ve Bülent Köprülü doçentiydiler, asistanları vardı vesaire vesaire. Öteki hocalarımın hepsini çok iyi hatırlıyorum, adlarını burada saymak istemem. Ama tabii üzerimde en çok etki bırakan hocalarımız Kubalı, Ali Fuat Hoca ve Tarık Zafer Tunaya Hoca olmuştur. Neyse bunu uzatmayayım, iki yıllık bir hukuk fakültesi macerasından sonra, o arada ben bir gazetede de muhabir olarak çalışıyordum. Önce musahhih olarak, yani düzeltmen olarak sonra muhabir olarak çalışmaya başladım. Ve hukuk fakültesiyle gönül bağım devam etmiş olmakla birlikte resmi ilişkimi kesmek durumunda kaldım. Ondan sonra da İngiltere'ye gittim, babamın ölümünden sonra İngiltere'ye gittim ve İngiltere'de çok istediğim felsefe öğrenimini görmek üzere. Uzun yıllar İngiltere'de yaşadım, döndükten sonra da, yani üniversiteyi bitirip yurda döndükten sonra da çok değişik işler yaptım. Ansiklopedicilik yaptım, bir gazetede köşe yazarlığı yaptım, kitap kritikleri yazdım ama daha çok hocalık beni ilgilendiriyordu. Önce Boğaziçi Üniversitesi'nde Felsefe Dersleri verdim sonra Mimar Sinan Üniversitesi'nde Uygarlık Tarihi dersleri verdim. O arada İstanbul'daki başka üniversitelerde de bir takım dersler verdim. Sonra 2001 yılında emekli oldum, emekli olduğum yıl da beni Bilkent'ten istediler, Bilkent Türk Edebiyatı Bölümünden istediler. Şimdi de Bilkent Üniversitesi'nde 7–8 yıldır Modern Türk Şiiri dersi veriyorum. Başka dersler de veriyorum ama ağırlıklı olarak Modern Türk Şiiri dersi veriyorum.

Şiirle olan ilişkimin biraz önce Sayın Başkan'ın rahmetle andığı sevgili babamın etkisiyle başladığını söylemeliyim. Babam hem Arapça'yı hem Farsça'yı çok iyi bilen ve Osmanlı dönemi eğitiminden geçmiş bir kimlikti ve hem Cumhuriyet'in hem de Osmanlı'nın erdemlerini birlikte temellük etmiş olan, edinmiş olan bir aydındı gerçekten. Bana şunu söylemiştir ilkokula başladığım yıllarda, babam Orhangazi'de kaymakamdı. Bir gün bana bir akşam dedi ki, "Evlat otur, sana mektepte öğretilmeyeni öğreteceğim" dedi. Osmanlıca derslerine ve din derslerine ben orada başladım. Babam, bir kez daha altını çizerek belirteyim Cumhuriyet ideallerine ve ilkelerine sonuna kadar bağlı bir insandı, ama aynı za-

manda demin Sayın Başkan'ın belirttiği gibi son derece mütedeyyin bir insandı, dindar bir insandı. Ve bu çok önemli bir şeydir aslında. Türkiye'de ancak Osmanlı döneminden bugüne intikal etmiş insanlarda görülen müstesna bir sentez idi. Yani demin de söylediğim gibi hem Osmanlı'nın hem de Cumhuriyet'in erdemlerini birlikte edinmiş olmak gibi bir ayrıcalığı olan insandı ve bu insanların sayısı artık Türkiye'de giderek maalesef azalmış bulunuyor. Dolayısıyla ben hem aile içi eğitimin yararlarından, hem de Cumhuriyet okullarının getirdiği eğitimin yararlarından yola çıkarak bir kimlik edinmişimdir ve bunun da çok büyük yararını görmüşümdür, çünkü özellikle Osmanlı diliyle ve Osmanlı şiiriyle daha çok küçük yaşta karşılaşmış olmanın getirdiği bir ayrıcalıktır bu. Osmanlı düşüncesinin, Osmanlı dünyasının musikisiyle, şiiriyle her şeyiyle bütün kültürüyle ve medeniyetiyle edinme konusunda babamın çok büyük hizmeti olmuştur. Dolayısıyla şiirle ilk ilişkim böyle başladı. Şiir yazmanın çok önemli bir statüsü olduğunu babamın ona değer verişinden yola çıkarak kavradım. Babam değer veriyorsa, Yahya Kemal Bey'den söz ediyor, Ahmet Haşim Bey'den söz ediyor, yani ilkokulun ikinci ya da üçüncü sınıfında okuyan bir öğrenci için, bir çocuk için ne anlama gelebilir bunlar? Ama babam anlatıyordu bunları ve saygıyla! Babama benim saygım var, benim babama olan saygım gibi babamın da birilerine saygı duyuyor olması o insanları benim gözümde tabii çok statüsü yüksek bir yerlerde konumlandırıyordu. O yüzden şiirin ve şairin benim hayatımda daha başlangıçtan itibaren çok ayrıcalıklı ve çok özel bir yeri olmuştur, statüsü vardı şairin benim gözümde. Şair çok önemli bir adamdı. Bu böyledir aslında, biraz şeye bağlıdır, her tarihsel dönemin statüsü olan meslekler vardır. Mesela bir dönemde, Cumhuriyet'in ilk yıllarında diyelim sivil ve asker bürokrat olmanın çok büyük bir statüsü vardı. Çocuklar o zaman ya vali olacak ya paşa olacak diye büyütülürlerdi öyle söyleyeyim. Bir dönem sonra bu işte mühendislere, doktorlara vesaireye dönüştü. Demek ki toplumdaki dönüşmeler, dönüşümler statüsü olan mesleklerin de dönüşümüne neden oluyor. Ama şairlik hiçbir zaman statüsü olan bir meslek olmamıştır. Çünkü meslek değildir, çünkü para kandırmaz şairlik. O yüzden toplumda statüsü olmayan ama benim gözümde çok yüksek statüsü olan bir mesleğe, öyle söyleyeyim tırnak içinde, gönül vermişliğimin tarihliği taa ilkokul yıllarıma çıkar. Biraz da ukala bir çocuk olduğum için ortaokulda ve lisede Türkçe öğretmenlerime hava da basmışımdır. Hoca bir şiiri diyelim yanlış okuduğunda ya da yanlış telaffuz ettiğinde ön sıradan parmağımı kaldırıp, hocam, yanlış okudunuz. Orası öyle değil böyle olacak da demişimdir. Ama bunun dışında benim için hâlâ şairlik statüsü çok yüksek olan bir iştir ve çok önem veriyorum. Birçok iş yapıyorum ben, işte hocalık yapıyorum, bir gazetede biliyorsunuz ya da bilmiyorsunuz köşe yazarlığı yapıyorum, buna benzer televizyonda program yapıyorum falan. Ama hani bir sürü şapkam var denir ama asıl önemli şapkam benim için o ilkokul yıllarımdan babamın rahle-i tedrisinden geçtiğim yıllardan kalma yüksek statüsü olan şairliktir.

Dolayısıyla okula geldiğimde, işte Kabataş Lisesi'ne geldim. Kabataş Lisesi'nde, ben çok talihli bir adamım çünkü gerçekten babası itibariyle, aile itibariyle çok talihli olmanın yanı sıra Cumhuriyet okullarında karşılaştığım hocaların da nitelikleri bakımından çok talihli bir insan oldum. Çünkü 1950 yılında Kabataş Lisesi'ne geldiğimde Kabataş Lisesi'nde edebiyat öğretmenimiz Behçet Necatigil idi. Behçet Necatigil'in kim olduğunu anlatmama gerek yok hepiniz çok iyi biliyorsunuz. Ama sadece Behçet Necatigil değil, iki önemli felsefe hocamız vardı, bunların ikisi de doktoralıydı. Bunlardan bir tanesi Doktor Ziya Somar'dı diğeri ise Doktor Faik Dranas'dı. Felsefe öğretmeni ama bunların ikisinin de doktorası, Phd'si vardı. Matematik hocalarımız, fizik hocalarımız; fizik ve matematik kitabı yazmış olan hocalardı. Bunun ötesinde bu insanların tıpkı babamda gördüğüm gibi o hem Cumhuriyet'in hem de Osmanlı'nın erdemlerini birlikte edinmiş kimlikler olması bakımından bana hiçte yabancı gelmemiş olan insanlardı. Necatigil'e ilk şiirimi götürüp, ondan korka çekine; "Hocam, şuna bir bakar mısınız? Acaba olmuş mu? Ne diyorsunuz?" diye götürüşüm öğretmenler odasının kapısında hocayı yakalayıp, eline tutuşturmak. Çünkü bir de karşı çok fazla konuşmak da istemiyorum, tam içeriye girerken veririm ki benimle konuşmasın, içeriye girsin. Ama bir yandan da ne düşündüğünü de merak ediyorum açık söylemek gerekirse. Neyse sonunda hocadan olumlu bir yanıt aldığım için bu işi yapabileceğim, şairlik dediğim o statüsü yüksek işin üstesinden gelebileceğim gibi bir ruh doygunluyla bu işe girdim açık söyleyeyim, şairlik işine. Yaptığım işi çok seviyorum ve iyi yaptığımı düşünüyorum açık söylemek gerekirse. Şairler eğer gerçekten iyi yapıyorlarsa bunu da söylemek durumundadırlar. Bizim Divan Edebiyatımızın gazellerinin bildiğiniz gibi fahriye bölümleri vardır. Fahriye, iftihar kökünden gelir. Şairler kendilerini överler, makta beyitlerinde ya da fahriye beyitlerinde kendilerini överler şairler. Mesela Fuzili şiirinde; "Sultan-ı suhan menem diger nist" der. Yani "sözün sultanı benim, başkası yok" der. Ya da Baki Efendi bir şiirinde; "Bakıya tarzı şiir böyle gerek, hem zarifane hem levandane" der. Yani "hem belagatli bir düşünce şiiri olsun, hem de lirik şiiri olsun"u kast eder Baki Efendi. Hele Nef'i'de kendini övmenin sınırı yoktur. Dolayısıyla eğer işi yapıyorsa, bizim geleneğimiz böyledir, eğer işini iyi yapıyorsa şair bunu söylemelidir diye düşünüyorum. Ben de Behçet Necatigil'e ilk şiirimi verip, onun fikrini aldığım 1952 yılından bu yana 56 yıldır şiir yazıyorum ve bu işi iyi yaptığımı düşünüyorum.

AV. SEÇKİN ARIKAN - Peki ilk kitabınızla gittiğinizde nasıl karşıladı hocam?

HİLMİ YAVUZ - İlk kitabımı verdim, tabii fikrini söyleme konusunda hocanın her zaman bazı çekinceleri olmuştur. O aldı kitabı; "konuşuruz sonra" dedi. Tabii öyle olması da çok doğal zaten başka türlü de olamazdı. Daha sonra bir görüşmemizde, nasıl buldunuz hocam kitabını dedim. İyi şeyler söylemiştir, ben bu işi iyi yaptığımı söylüyorum zaten. Onun için hocanın söylediklerinin ayrıca

burada nakletmeme gerek yok, o da benim bu işi iyi yaptığım konusundaki kanımı doğrular, teyit eder bazı şeyler söyledi diyerek bu soruyu böylece yanıtlamış olayın.

AV. SEÇKİN ARIKAN - Peki Hocam, pek yanıtlamadınız ama... Peki, Londra'da felsefe eğitimi, felsefenin idealiniz olduğunu, böyle bir istek olduğunu söylediniz. Londra'daki felsefe eğitimi size ne kattı, şiirinize, şairliğinize ne kattı?

HİLMİ YAVUZ - Doğru, önce şunu belirtmek istiyorum; aslında İngiliz düşüncesi, İngiliz felsefe düşüncesi çok analitik bir düşüncedir. Yani her şeyin açık ve saçık bir biçimde kavranmasını, her şeyin açık ve seçik bir biçimde tanımının yapılmasını öngörür. Akıl yürütmeyi referans olarak alır, çok önemli, zaten bütün filozofluk, bütün felsefe sistemleri akıl yürütme üzerine inşa edilmiştir, ama İngiliz analitik düşüncesinde açık ve seçiklik aslında, bir şeyin açık ve seçik bir biçimde dile getirilmesi, anlatılması çok önemli. Mesela Alman felsefecilerini okuduğunuz zaman, örneğin Hegel'i okuduğunuz zaman, Kant'ı ayrı tutuyorum, Hegel'i ya da Heidegger'i okuduğunuz zaman oldukça bocalarsınız çünkü çok özel bir felsefi söylemle yazılmışlardır ve ilk okunuşta çok açık ve seçik değildir Alman felsefecilerinin metinleri. Oysa mesela David Hume ya da John Lock'u ya da Barkley'i yahut örneğin daha yakın tarihlere gelelim mesela Bertrant Russell'ı okuduğunuz zaman bir felsefe metni nasıl bu kadar kolay anlaşılabilir diye şaşırırsınız gerçekten. Çünkü felsefenin anlaşılabilir bir şey olduğunu, en azından ve ilk okunuşta anlaşılabilir bir şey olduğunu ben doğrusu İngiliz düşünürlerini, İngiliz filozoflarını okuduğumda öğrendim. Okuyunuz gerçekten Lock'u, Hume'u, Russell'ı, Barkley'i her şey o kadar açık ve seçik bir biçimde anlatılmıştır ki, felsefe bu kadar basit mi diye de sorabilirsiniz. Ben hep şunu söylerim felsefe öğrenmek isteyen ve felsefe konusunda, yav ben bu anlatılanları pek anlamıyorum, kolay değil felsefe okumak, felsefe metinlerini anlamak diyenlere ben, önce İngiliz düşünürlerini okuyarak işe başlamalarını tavsiye ederim, öneririm. Ve de çok da işe yarıyor çünkü gerçekten demin de söylediğim gibi gelirler mesela, hocam ne kadar haklısınız anlıyoruz bu metinleri diye. Felsefeye eğer içinizde, yakınları felsefeye ilgi duyan, felsefeyle ilişki kurmak isteyen gençler varsa İngiliz düşünürleriyle işe başlamalarını önermenizi öneririm. Gerçekten çok anlaşılabilir. Benim için çok önemli bir şeydir. Yazdığım her metnin anlaşılabilir olmasına, şiir hariç, şiir için ayrıca konuşacağız. Şiirin anlaşılabilir olması birincil bir mesele değildir. Şiirin birincil meselesi anlaşılmak değildir, anlam değildir şiirin bana göre elbette birinci meselesi. Ama yazdığınız bir düşünce yazısının; bu bir felsefe metni olabilir, bir köşe yazısı olabilir ya da başka herhangi bir şey olabilir, fikir yazısı yani, onun kaçınılmaz olarak açık ve seçik olması gerekir, anlaşılması gerekir. Orada anlam iletimi dediğimiz şey öne çıkmalıdır. İngiliz düşüncesi, İngiltere'de yaptığım felsefe öğreniminin bana kazandırdığı en önemli şey budur. İkincisi sorgulamaktır, tabii felsefe eğitimin getirdiği bir şey. Mesela ne kazandırdığı konusunda bir somut örnek vereyim, sizi de ilgilendiren bir şey bu. Mesela kamusal

alan diye bir kavramdan söz ediliyor, işte türban bağlamında kamusal alan meselesi gündeme gelmiştir. Oysa kamusal alanın açık ve seçik biçimde bir tanımını eskiler, "efradını camia ağyarını mani" derlerdi yani içine alması gereken ne varsa tümünü içine alan efradını cami, ağyarını mani yani dışta bırakılması gereken ne varsa dışta bırakan tanım, tanımın tanımı budur efradını cami ağyarını mani olması. Böyle bir tanımı yok kamusal alanın örneğin. Ya da başka şeyler, hukuk eğitiminin felsefe eğitimiyle birleşerek hukuk fakültesi birinci sınıflarında Hukuk Başlangıcı dersi okutulurdu bilmiyorum hala okutuluyor mu? Bizim hocamız rahmetli Ordinaryüs Profesör Abdülhak Kemal Yörük'tü, bir de doçenti vardı Rahmi Çobanoğlu. İkisi de son derece iyi hukuk başlangıcı öğreten hocalardı. Mesela bize şunu öğretmişlerdir; kanunun lafzıyla ruhu arasında birebir ilişki olmak gerekir. Yani kanunun sözüyle, lafzıyla onun içerdiği anlam arasında, öyle değil mi? Eğer böyle bir şey varsa o zaman mesela Anayasa'nın 2. maddesinde demokrasinin niçin laiklikten önce konulduğunun da sorgulanması gerekir diye düşünüyorum. Yani kanun koyucu acaba bir torbanın içine demokrasi, laiklik, sosyal hukuk devleti gibi üzerinde yazılı üç kâğıt parçasını bir torbaya koymuş, tombala torbasına ve sekretere: "Çek kızım!" diye söyleyip, sekreter acaba ilk çıkan demokrasi diye demokrasi mi yazmış? Kanunlar böyle mi tedvin edilirler ya da taknin edilirler? Böyle mi kodifiye edilirler? Edilmezler! Demek ki kanun koyucu demokrasiyi laiklikten önceye koymuş olmakla kanun koyucunun belli bir amacının olması gerekir. Niye o zaman demokrasiyi laiklikten önceye koyuyor? Kimse bunu sorgulamadı mesela. Değerli hukukçular, sözüm meclisten dışarı, değerli hukukçular da dâhil olmak üzere! Acaba gerçekten bir torbaya konulup, çekildi mi? Sekretere mi çektirdi kanun koyucu? Ve ilk çıkan demokrasi, hadi demokrasi yazalım, ikinci laiklik çıktı laiklik yazalım! O zaman kanunun lafzıyla ruhu arasında hukuk başlangıcı derslerinde anlatılanların anlamı nedir? Böyle şeyleri sorgulamak öğretildi bana. Felsefe eğitiminin bana sağladığı şey, yarım yamalak hukuk eğitimiyle felsefe eğitiminin bana sağladığı şeylerden biri budur. Niye demokrasi laiklikten önce konulmuş acaba gibi. Veya kamusal alanın tanımı nedir gibi. Veya soruluyor, genellikle felsefe eğitiminin getirdiği somut yararlardan söz ediyorum size. Türban, siyasal simgedir. Simge nedir? Herhangi bir şeyin siyasal simge olabilmesi için önce simgenin ne olduğunun saptanması gerekir. Simgenin tanımı yapılmış mı? Simge dil bilimsel bir kavram. Yapılmış mı? Yapılmamış. Dolayısıyla mesela çok önemli başka bir şey bizim zihin yapımızla ilgili bazı şeyleri tespit etme imkânım oldu. Bizim zihniyet yapımızla, hadi daha da ileriye giderek söyleyeyim, entelektüel zihin yapımızla ilgili bazı meselelerin, bazı sorunların olduğunu görme fırsatını verdi bana. Hem hukuk eğitimi hem felsefe eğitimi, e çünkü biz kavramlarla düşünmüyoruz. Kavram kargaşasından söz edildiğini duyuyoruz, kavram kargaşası diye bir şey yok! İmge kargaşası var. Hangi anlamda imge kargaşası? Şöyle; ben size şöyle bir şey söylesem; gözünüzü kapatın ve bir ağaç hayal edin desem, kiminizin gözünün önüne bir çınar ağacı gelecektir, kiminizin bir akasya gelecektir, kiminizin kavak gelecektir, kiminizin

salkım söğüt gelecektir vesaire vesaire. İmgeler düzeyinde anlaşmanın mümkün olmadığını söylüyor bize dilbilimciler. Ama biz imgeler düzleminde anlaşıyoruz. Nasıl anlaşmaya çalışıyoruz? Ben diyorum ki ağacın gövdesi kalındır, neden? Çünkü çınarı düşündüğüm için. Oysa salkım söğüdü gözünün önüne getirenler, ne münasebet diyor. Oysa kavramlar tanımlanmalı, açık ve seçik bir biçimde tanımlanmalı ve kavramlar üzerinden bir iletişime gidilmelidir. Ancak kavramlar düzeyinde anlaşabiliriz, imgeler düzeyinde anlaşmamız mümkün değil. Benim gözümün önüne getirdiğim kalın çınar ağacı gövdesiyle ince akasya ya da salkım söğüt gövdesi arasında fark olduğu için anlaşamayız imgeler düzeyinde. Ama kamusal alan deyince kiminin gözünün ününe somut bir mekân geliyor, üniversite. Kiminin gözünün önüne işte Çankaya geliyor, kiminin gözünün önüne başka bir yer geliyor, somut mekânlar geliyor. Somut mekânlardan yola çıkarak anlaşmamız hiçbir zaman mümkün değil. Felsefe eğitimi bana bunları gösterdi. Ve bunu ben büyük ölçüde, bunu söylemek zorundayım İngiliz'lere borçluyum. Böylesine bir analitik düşünme eğitiminden geçmiş olmanın bana sağladığı çok büyük bir ayrıcalıktır bu. Ve bu ayrıcalıktan da elbette yararlanıyorum yazılarımda da, konuşmalarım da. Yararlanmaya da devam edeceğim.

AV. SEÇKİN ARIKAN - Felsefe eğitimini İngiltere'de almanın getirdiği şeylerden bahsediyorsunuz, size kattığı artılardan. Diğer taraftan Doğu düşüncesiyle de babanızın o size verdiği evdeki özel eğitimden başlayarak tanıştınız, Doğu düşüncesiyle ilgili de bilgi sahibisiniz. Onun da sizde birçok izi, etkisi var. Bu ikisini bağdaştırmak nasıl bir şey Hocam?

HİLMİ YAVUZ - Şimdi, aslında çok önemli bir mesele bu. Bakınız, bizim entelektüel tarihimize bakalım, bizim zihniyet tarihimize bakalım. Hep biz biliyoruz Tazminat'tan sonra bir modernleşme süreci içine girmiştir Osmanlı Türk toplumu. Bu bilinen şeyleri söylüyor, hepinizin malumu ilam kabilinden bazı şeyleri söylüyorlar. Ama çıkaracağım sonuçlar bu malumu ilam kabilinden söyleyeceğim, söylemekte olduğum şeylerden daha önemli olacaktır diye düşünüyorum.

Bir modernleşme sürecine girildi ama bu modernleşme sürecinin yanı sıra Osmanlı Türk toplumu geleneksel yapılarını belli ölçülerde korumaya devam etti. Dolayısıyla bizim entelektüel tarihimiz bize diyor ki, sizin kültürünüz hem moderni hem de geleneksel olanı ya da başka bir biçimde söylemek gerekirse hem Doğu'yu hem Batı'yı birlikte edinmek, temellük etmek gibi bir dayatmayla geliyor medeniyet tarihiniz, entelektüel tarihiniz budur. Ama bugün ne modern olanın ne de geleneksel olanın bizim entelijensiyamız tarafından tam anlamıyla edinildiğinden emin değilim. Dolayısıyla bu manada Türkiye'de sahih entelektüel sayısı hemen hemen yok gibidir! Hangi manada sahih entelektüel sayısı? Yani hem Doğu'yu hem Batı'yı edinmiş olan, hem Avrupa müktesebatını, Avrupa Birliği'nin kullandığı anlamda Avrupa müktesebatı değil, Avrupa hukuki müktesebatı değil, entelektüel müktesebatından söz ediyorum. Hem Avrupa'nın entelektüel müktesebatını hem de bizim ait olduğumuz medeniyetin, yani o ge-

leneksel Doğu medeniyetinin diyelim müktesebatını edinmiş olmak. Böyle bir imkândan Türk entelijensiyası mahrumdur. Bakın başka bir şey söyleyeceğim; geçenlerde bir yazımda dile getirdim. Sabancı Holding'in açtığı bir yarışma oldu. Osmanlı mirasının Cumhuriyet'teki etkileri üzerine, beş yarışmacı kazandı. Birinci, bir İsrailli bilim kadını Amy Singer diye, ikinci adını hatırlayamadığım Amerikalı bir araştırmacı, üçüncü bir Fransız araştırmacı, iki de mansiyon var. Bu iki mansiyondan biri Amerikalı, diğeri Kanadalı tarafından kazanıldı. Cumhuriyet üzerine Osmanlı mirası konusunda yapılan bir yarışmada, öyle söyleyeyim, yarışmayı kazanan birinci, ikinci, üçüncü ve iki mansiyon kazanan adaylar arasında hiçbir Türk bilim adamı yok! Demek ki Osmanlı mirasının Cumhuriyet üzerindeki etkileri konusunda biz entelektüel öncülüğü Amerikalılara, İsraillilere, Kanadalılara kaptırmışız, Fransızlara kaptırmışız. Bu somut olarak bizim geleneksel müktesebatımızı edinemediğimizin açık kanıtıdır, açık ve somut kanıtıdır. Bakın, bu tespitler önemlidir, bunlar üzerinde lütfedip düşünürseniz beni çok bahtiyar edersiniz. Bakınız, uluslararası alanda öne çıkmış ve referans olmuş, sosyal bilimler alanında, tarih ve edebiyat alanında sadece ondan söz ediyorum, referans olmuş insanlara bakınız. Kimdir bunlar? Fuat Köprülü. Kimdir bunlar? Ömer Lütfü Barkan. Kimdir bunlar? Halil İnancık. Uluslararası alanda site edilen adamlardır bunlar. Avrupa'da herhangi bir edebiyat tarihi Fuat Köprülü'ye atıfta bulunmadan yazılamıyor. Avrupa'da herhangi bir Osmanlı iktisat tarihçisi Ömer Lütfü Barkan'a atıfta bulunmadan o kitabı yazamıyor. Avrupa'da herhangi bir tarihçi, 16. ve 17. yüzyıl klasik dönem tarihçisi diyelim, Halil İnalcık Hoca'ya atıfta bulunmadan yazamıyor tarihini! Köprülü de, Ömer Lütfü Barkan da, Halil Hoca da ilköğretimlerini, Halil Hoca ilköğretimini 1915 doğumludur, eski harflerle yapmıştır. 1928'dir Harf Devrimi, Harf Devrimi olduğunda Halil Hoca 13 yaşındadır, yani ortaokul öğrencisidir. Ömer Lütfü Barkan 1907 doğumludur, rahmetli oldu. İlk, orta ve lise eğitimini Osmanlı döneminde yapmıştır. Köprülü bütün eğitim yaşamını Osmanlı döneminde geçirmiştir. Niye bu adamlar site ediliyorlar? Niye bu adamlar olmadan, Köprülü olmadan, Barkan olmadan, Halil İnalcık olmadan Avrupa'da, Amerika'da, Japonya'da bir Osmanlı iktisat tarihi, bir Osmanlı edebiyat tarihi, bir 16. yüzyıl tarihi yazılamıyor? Bu müktesebatı sürdürememekle malulüz. Dolayısıyla Köprülü'lerin, Barkan'ların, İnalcık'ların kuşağından sonra gelenler maalesef bu alanlardaki entelektüel öncülüğü Amy Singer'a veya İsrailli, Amerikalı, Kanadalı başka yazarlara bırakmışlardır, başka bilim adamlarına bırakmışlardır. Doğu'yu bilmiyoruz, Batı'yı doğru dürüst bildiğimiz söylenemez. Neyiz biz? Kendi kendimize doğru dürüst teşhis koyabilme imkânına sahip olamadığımızı görüyorum. Eğer hem Doğu'nun hem Batı'nın müktesebatını temellük etmediysek, edinmediysek biz kimiz? Bu ciddi bir kimlik meselesidir ayrıca.

Şiire gelelim, ben aynı şeyi şiir için de düşünüyorum. Şiirde hem modern olanı bileceksiniz hem de geleneksel olanı bileceksiniz. Şiir yazmak zor zanaattır.

Öyle al eline kalemi yaz başına geleni ile şair olunmuyor. Yok böyle bir şey! Ama ne oluyor? Bakınız benim de katıldığım, davet edilmiştim bir 5N1K Programında Cüneyt Özdemir, benimle birlikte Posta Gazetesi'nin genel yayın müdürünü de davet etmişti, Rıfat Ababay'ı. Ne münasebetle davet etmişti diyeceksiniz. Şiir konuşuluyor, Posta Gazetesi bir köşe açmış okurlarına, şiirlerinizi gönderin yayınlayalım diye. Rıfat Ababay ne dedi biliyor musunuz? Bir ayda 70 çuval şiir geldi dedi. 70 çuval! Çuvalla ölçülüyor. O şiirlerin zaten başka türlü ölçülmesine de imkân yoktur, elbette çuvalla ölçülecekler. Aziz Nesin'in güzel bir sözü vardır, hep söylerim; "Türkiye'de her üç kişiden dördü şairdir!" diyor. Doğrudur da yani, onu gösteriyor. Şimdi zordur, neden? Çünkü evvela şiir tarihini bileceksiniz ve kendi entelektüel tarihinizle, deminden beri anlatmaya çalıştığım entelektüel tarihinizle mutabık olacaksınız. Yani şair hem Eliot'u bilecek hem *Rinkey*'i bilecek hem Mallarme'yi bilecek, Baudelaire'i bilecek, Shakespaere'i bilecek, Homeros'u bilecek! Ama Karacaoğlan'ı da bilecek, Yunus'u da bilecek, Nedim'i de bilecek, Şeyh Galip'i de bilecek, Yahya kemal'i de bilecek, Ahmet Haşim', de bilecek. Bağdatlı Ruhi'nin; "Ne alıp, ne satarsız?" diye bir şeyi var, kim ne almış, ne satmış? Bunu bilmek zorundasınız. Öyle paldır küldür şiir alanına girmek diye bir şey yok! Bir kere şiirin tarihini bileceksiniz. Şiirin tarihinin sizin entelektüel tarihinizle mutabık olup olmadığına bakacaksınız. Bugün bir Türk şairi kalkıp şöyle bir şey diyemez, dememeli; "Biz modern olduk, bizim gelenekle, geçmişle ne ilişkimiz var monşer! Ben Batılı şairleri okurum, Shakespaere okurum, Malarme okurum, Rilke okurum. Bana ne efendim Nedim'den! Zaten okuduğumu anlamıyorum. Yahya Kemal zaten Kurtuluş Savaşı'na da katılmamış!" falan. Böyle dediği zaman gayri sahih bir konumda olur. Yani kendi entelektüel tarihi ile ters düşmüş olur. Aynı şey öbür taraf için de geçerlidir. Yani biz, "Elhamdülillah Müslüman'ız, Doğuluyuz, Şarklıyız, gelenekseliz. Bize ne elin gâvurundan! Rilke'den, Malerme'den, Shakeskpaere'den her neyse! Ben Yunus'u okurum, Şeyh Galip'i okurum, Yahya Kemal'i okurum" derse aynı ölçüde gayri sahih bir konuma düşmüş olur. Dolayısıyla bir kere evvela kendi entelektüel tarihini bileceksin bir, entelektüel tarihinin sana dayattığının gereğini yerine getireceksin iki. Yani hem Doğulu olacaksın, hem Batılı olacaksın, hem geleneksel olacaksın hem modern olacaksın. Kendi şiirini bunun, bu iki büyük mecranın bir bileşimi olarak, bir sentezi olarak kurmaya, inşa etmeye çalışacaksın. Bunu Yahya Kemal yapmıştır, bunu Ahmet Haşim yapmıştır, bunu Behçet Necatigil yapmıştır, bunu necip Fazıl yapmıştır, bunu Nazım Hikmet yapmıştır, bunu Asaf Halet Çelebi yapmıştır. Böyle bir soyağacı var, böyle bir aile ağacı var. Yani benim kavramsallaştırmamla sahih şairlerden oluşan bir jenealoji var, bir soyağacı var. Yapmış Yahya Kemal! Yahya Kemal'in şiirine bakıyorsunuz onda hem sembolistler vardır, Fransız sembolistleri vardır hem Nedim vardır. Haşim'e bakıyorsunuz, Haşim'de hem post sembolist şairler vardır, Rennie'ler vesaireler, Albert Samell'ler Hem Şeyh Galip vardır hem Cenap vardır. Nazım için de aynı şey söz konusudur. Onda hem fütüristler vardır, Rus fütüristleri diyelim, yani Mayakovski, Hlebni-

kov gibi hem de bizim geleneksel, düz yazı ve şiir geleneğimiz vardır. Bedrettin Destanı'nın giriş bölümüne bakınız. "Sedirde dal, dal al yeşil Bursa ipeklisi…" diye başlayan o muhteşem girişe bakınız Nazım'ın şiirinde. Necip Fazıl için de öyledir. Behcet Necatigil için de öyledir, Asaf Halet Çelebi için de öyledir. Dolayısıyla şairin konumunun kendi entelektüel tarihiyle mutabık olması gerekir diye düşünüyorum. Hem Doğulu olacaksınız hem Batılı olacaksınız başka yolu yok bunun. Ama bir şey söylememe müsaade edin; şiirde Yahya Kemal'den Behcet Necatigil'e ve Asaf Halet Çelebi'ye kadar gerçekleştirilen bu hem Doğulu hem Batılı olmayı, hem modern olmayı hem de geleneksel olmayı biz gündelik hayatımızda, gündelik politik hayatımızda maalesef hayata geçiremedik. Şairlerin yaptığını yapamıyoruz, yapamadık.

AV. SEÇKİN ARIKAN - Birazcık konuyu değiştireyim mi izninizle? Sizin bu Nobel Ödülü ile ilgili görüşleriniz vardı Hocam. Yazdınız da galiba,

HİLMİ YAVUZ - Çok yazdım.

AV. SEÇKİN ARIKAN - Birkaç başka ortamda da dinleme fırsatım oldu. Dediniz ki, Türkiye'den birisi Nobel alacaksa Fazıl Hüsnü Dağlarca almalıydı dediniz. Bu konuda biraz konuşabilir miyiz?

HİLMİ YAVUZ - Tabii konuşabiliriz. Şundan ötürü; bir kere eğer ödüllendirilecekse Türk şiiri ödüllendirilmelidir. Nedir romanın tarihi? O lise kitaplarında hepiniz okudunuz biliyorsunuz, 1850'lerde başlar Türk romanı. Taaşşuk u Talat ve Fitnat'la Şemsettin Sami'nin romanıyla. 1850'ler! 1850'den önce Türk romanı diye bir şey yok, roman diye bir şey yok bizim geleneğimizde. Ama şiir var! Dolayısıyla eğer Türk edebiyatı ödüllendirilecekse bunun öncelikle şiir bağlamında ödüllendirilmesi gerekir, şiire ödül verilmesi gerekir. Romanın tarihi şunun şurasında 150 yıldır. Haa Orhan Pamuk'a verilmiş, verilir, yani Batılı benim gibi düşünmek zorunda değil, ama ortada bir takım problemler var. Hiçbir sosyal olay ki Orhan Pamuk'un Nobel Ödülü alması için. Bu bir sosyal, bir toplumsal olaydır, bir tek nedene indirgenemez. Eğer böyle düşünürseniz bunun adı pozitivizmdir. Tıpkı doğa bilimlerinde olduğu gibi eğer bu düşüyorsa bunun bir tek nedeni vardır, genel yerçekimi yasasıdır. Başka bir nedeni yok. Ama bir sosyal olay olarak Orhan Pamuk Nobel Ödülü'nü alıyorsa bunun bir tek nedeni yoktur, bir tek nedene indirgenemez. Yani bu ödül Orhan Pamuk'a siyasal nedenlerle verildi. Yanlış! Bu ödül Orhan Pamuk'a edebi değeri dolayısıyla verildi. Yanlış! Bu ödül Orhan Pamuk'a Orhan Pamuk'un Amerika'daki promosyonunu üstlenen Andrue While'nin çabaları dolayısıyla verildi. Literary Agent dolayısıyla verildi. Yanlış! Orhan Pamuk'un İngilizce çevirilerinin Türkçe metinden çok daha başarılı olması dolayısıyla verildi. Yanlış! Bunların hepsinin rolü var. Bir tek neden değil! Bir tür sürdeterminasyon diyebileceğimiz, over the determination diyebileceğimiz birden çok nedenin hepsi, bunların bir araya gelmesiyle Nobel Ödülü verilmiştir. Ama tabii ideolojik tercihlerimize göre konuşuyoruz biz. İdeolojik

tercihler daima bir nedene indirgemeyi yeğler. Orhan Pamuk'u siyasal kimliğiyle eleştirenler Orhan Pamuk'a bu ödülün siyasi gerekçelerle verildiğini söylemişlerdir ve noktayı koymuşlardır. Orhan Pamuk'u edebiyat açısından çok yüceltenler ve sevenler; "Ne münasebet Orhan Pamuk edebi değeriyle bu ödülü almıştır" demişlerdir. Bunlar tamamen ideolojik yaklaşımlardır. Bilimsel olan bunların tümünün karşılıklı birbirlerini etkileyerek ortaya Orhan Pamuk'un Nobel Edebiyat Ödülü alması gibi bir sonucu çıkarmış olmasıdır. Bir tek nedene indirgenemez. Şu var; kim almalıydı? Tabii Nobel jürisi bana sormuyor bunu ama sormadan ben fikrimi söyledim. Demin de söylediğim gibi bir ödül verilecekse bu Türk şiirine verilmelidir ve Türk şiirinin bugün yaşayan en yaşlı ve büyük şairi Fazıl Hüsnü Dağlarca'dır, Fazıl Hüsnü Dağlarca'ya verilmelidir. Şiir ödüllendirilmelidir, bana verilsin demiyorum tabii ama verilirse verilmesin demiyorum elbette hayır demeyecektim şüphesiz yani. Ama bu konuda her zamanki bencilliğimi bir yana bırakıp hadi Fazıl Hüsnü olsun demişimdir. Şaka bir yana ama yani ben hep onu düşünüyorum, bizim asıl damarımız şiirdir. Bakın Türkiye'de artık şiir okunmuyor, roman okunuyor. Bu bizim kendi kültürümüze de büyük ölçüde yabancılaştığımızın bir başka göstergesidir bana sorarsanız. Biz her şeyimizi şiirle anlatmışız. Bizde düz yazı geleneği çok yenidir. Yani …tezkerelerini ve seyahatnameleri bir tarafa bırakırsak Evliya Çelebi gibi ya da tarihçileri, Naima Hanım vesairenin tarihleri gibi vesaire. Onlar bir yana bırakılırsa biz her şeyi şiirle anlatmışız, başka söylem yok çünkü. Felsefeyi de şiirle yapmışız. Onun için şiirin ben bizim edebiyatımızın ana mecrası olduğunu düşünüyorum. Buna rağmen eğer bugün Türkiye'de şiir roman kadar, öykü kadar itibar görmüyorsa bunun nedenleri üzerinde de düşünmek gerekir. Bunun bizim kendi entelektüel tarihimize bu manada yabancılaşmış olup olmadığımızla da ilişkili olup olmadığını sorgulanması gerekir diyorum.

AV. SEÇKİN ARIKAN - Peki ufukta sizin kendi değerlendirmeniz başka Nobel görüyor musunuz Hocam hazırlanan gene?

HİLMİ YAVUZ - Hayır. Şu var, şimdi Nobel bir kere büyük bir örgütlenmedir, büyük bir mekanizma işi. Orhan Pamuk uzun yıllar çok yakınımda olmuş bir genç arkadaşımızdır. Bu işi 1986 yılından beri iş edindi. Ben Nobel alacağım dedi, kafasına koydu bu çocuk. Tuttuğunu koparan bir arkadaşımızdır, bir genç arkadaşımızdır. Bunu yaptı. Ama bunun, oyunun kuralları var bu oyunun kurallarını biliyor çocuk. Bu kurallar içinde demin saydığım beş neden varsa bu beş nedenin ayırtında Orhan Pamuk, hepsini biliyor. Bana söylediği şudur; "Ben sadece Türk okuruyla yetinmek durumunda değilim" dedi 1985'te. Ben Türk okuruyla yetinmeyeceğim dedi. "İstiyorum ki benim yazdıklarımı dünya okusun." E tabii dünya okusun kendine göre kuralları var. Yani niye başkaları bunu iş edinmiyor? Bunu iş edinmenin de bir bedeli var, o bedeli ödedi Orhan Pamuk açık söylemek gerekirse. Gelecekte ödül, benim görüşüm şudur; bir yirmi yıl daha Türk edebiyatına ödül verilmeyecektir. Bu yirmi yılın sonunda ödüle

en yakın aday bana sorarsanız Elif Şafak'tır. Yirmi yıl sonra, Elif 1971 doğumludur, şu anda 37 yaşında. Yirmi yıl sonra inşallah 57 yaşında olacaktır, 57 yaşı da Nobel almak için uygun bir yaştır. Orhan gerçi oldukça erken bir yaşta aldı, Orhan 1952 doğumludur, 2006'da mı aldı? 54 yaşında aldı yani. Bu da erken bir yaştır. En erken Nobel Ödülü'nü alan yazar *Markiz* olmuştur, o da 50 yaşındaydı. 50 yaşından önce kimseye vermiyorlar zaten bu ödülü. 50 yaşını bir hayli aşmış olanlara da vermiyorlar. Tabii önemli bir şey Nobel! Bakın ben size bir şey söyleyeyim, Nobel Ödülü çok önemli bir ödüldür. Orhan Pamuk'u onaylayalım onaylamayalım, Orhan Pamuk'un değeri vardır ya da yoktur meselesini bir yana bırakalım bu ödülü aldı mı bu arkadaş? Aldı. Bu ödül çok büyük ve önemli bir ödül müdür? Öyledir. Çünkü Nobel Ödülü'nü alan kişi ertesi gün dünya çapında tanınmış demektir. Okunur ya da okunmaz o başka bir şey ama tanınmış demektir. Bu kolay bir iş değil gerçekten. Orhan, bu alanda büyük başarı sağlamıştır ama bunu iş edinmesinin, bunu mesele edinmesini ve kafasını sadece bu meseleye takmış olmasının bunda büyük payı olduğunu da ben şahsen biliyorum. O yüzden Elif de Orhan Pamuk'u bir tür model olarak almış gibi görünüyor. Bu saydığım beş nedenin farkındadır, o doğrultuda ilerliyor. Eğer bu durumda herhangi bir değişiklik olmazsa, Latincesiyle "keteris paribus" o zaman bundan yirmi yıl sonra Elif'in bu ödülü alması olasılığı yüksektir.

AV. SEÇKİN ARIKAN - Teşekkürler Hocam. Bir de Hocam İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin Kültür İşleri Daire Başkanlığı maceranız var Nurettin Sözen zamanı sanıyorum.

HİLMİ YAVUZ - Var, doğru.

AV. SEÇKİN ARIKAN - Neler yaşadınız? Nasıl yürüyor kültür işleri?

HİLMİ YAVUZ - Şimdi şöyle, aslında Nurettin Sözen benim eski bir arkadaşımdır. Ben Vatan Gazetesi'nde çalıştığım yıllarda o Cumhuriyet Halk Partisi Gençlik Kollarında yönetim kurulu üyesiydi, il yönetim kurulu üyesiydi. Ben de Vatan Gazetesi'nin siyasi işlerden sorunlu muhabiriydim. Daha çok Vatan Gazetesi de muhalif bir gazete olduğu için, DP'ye muhalif bir gazete olduğu için daha çok Halk Partisi haberlerine öncelik veriyordu. Dolayısıyla ben de Cumhuriyet Halk Partisi'yle daha yakın ilişkiler içindeydim. O vesileyle Nurettin Sözen ile tanışıyoruz. Birlikte hapse de girdik onunla. Bir olayı takip ederken, "Rıhtım Olayları" diye bilinen olaylardır ayrıntısına girmeyeyim. 1959 yılında ben 23 yaşındaydım, Nurettin de tıp fakültesinde öğrenciydi ilimiz birlikte tutuklandık ve aynı davadan; toplantı ve gösteri yürüyüşleri kanununu ihlal ve polis dövmekten yargılandık. Ve 27 Mayıs'la beraat ettik öyle söyleyeyim, 27 Mayıs'ın ertesi günü bizi beraat ettirdiler alelacele! Türkiye'de yargı enteresan bir şekilde işliyor. Seçim kampanyası sırasında benden yardım istedi Nurettin Sözen. Büyük bir memnuniyetle tabii dedim. Kampanya sırasında yardım ettik, işte metinleri yazdık, "Yalana, Dalana, Talana Son!" gibi böyle bir takım sloganlar bularak. Ve

kimse tabii Nurettin Sözen'in kazanacağını aklının ucundan bile geçirmiyordu. Bülent Tanla'nın yaptığı anketler, Dalan destekli anketlerdi bunlar, Dalan'ı % 82 gösteriyordu. Kimsenin aklının ucundan bile geçmiyordu Nurettin Sözen'in Dalan'a karşı İstanbul'da 1989 yılında yapılan seçimde belediye başkanlığını kazanacağını. Kazandı sonunda Nurettin. Kazandıktan sonra başkanlık koltuğuna oturdu, ertesi günü ben tebrike gittim kendisini. Tebrik ettim, kahve içtik, çok teşekkür ederim dedim ben, hadi bundan sonra hayırlı olsun dedim. Nereye gidiyorsun dedi bana, e seni seçtirdik kardeşim, gidiyorum yani benim bundan sonra işim ne? Yok, dedi, biz bir ekibiz dedi. Eee? Sen benim daire başkanım olacaksın dedi. Ne daire başkanlığı? Kültür İşleri Daire Başkanı olacaksın! Aman Nurettin, ben üniversitede hocalık yapıyorum, ben bu işlerden anlamam, bürokrasiyi hiç tanımam, bilmem falan. Hayır, yok dedi, mümkün değil böyle bir şey! E peki, hiç değilse deneyeyim dedim bir süre yani. Beceriyor muyum becermiyor muyum yani bunu görelim! Böyle başladı ve kendisinden tam yetki istedim yalnız. Bazı işlerin yürütülebilmesi için şirket kurmak gerekiyordu çünkü doğrudan doğruya bürokrasiyle, encümen kararlarıyla vesaire ile hiçbir iş yapılamaz. Türkiye'de bürokrasi hepinizin çok iyi bildiği gibi çok hantal işleyen bir mekanizmadır. Özellikle belediye bürokrasisi, aman Allah'ım! Encümenden geçecek, yok bilmem ne. Nabi Efendi'nin söylediği gibi; "Devlet aheste gerektir cari" diyor, öyle kolay olmaz o işler yani durun bakalım! Encümene gidecek, oradan bilmem meclise gidecek, oradan bilmem nereye gidecek. Beş kuruşluk bir mubayaada bulunmak için falan. Şirket kurduk biz, BİT deniyor onlara, Belediye İktisadi Teşekkülleri. Ben devlet memuru olduğum için, üniversite hocası olduğum için mevzuat gereği genel müdür olamıyorum. Bazı arkadaşlar, Nurettin Sözen'e yakın arkadaşlar oraya genel müdür atamaya kalktılar, ben istifa ederim dedim eğer böyle bir şey olursa. E ne yapacağız, sen genel müdür olamıyorsun? Nihayet bir hile-i şerriye bulduk. Ben şirketin murahhas azası oldum, murahhas aza olmakta bir sakınca yok. Genel müdür olamıyorsunuz ama murahhasa aza oluyorsunuz. Aslında aynı yetkilere sahip, yani murahhas aza olarak executive bir konumu var o kişinin. Şirket kurduk ve şirket aracılığıyla çok önemli şeyler yaptık. Yani İstanbul Büyükşehir Belediyesi 1989–1994 yılları arasında eğer anılacaksa, eğer iyi anılacaksa çünkü kötü anılması için çok neden var ama iyi anılacaksa bunda şu anda karşınızda olan naçizane, naçiz şahsımın çok büyük emeği vardır. Yayına başladık, kültür merkezleri yaptık, galeriler açtık vesaire vesaire. Yani İstanbul'daki kültür etkinliklerinin büyük bir bölümü, bizden sonra Refah Belediyesi işte Tayip Bey'in belediyesi iş başına geldiğinde tabii ben hemen istifa ettim, bütünüyle daha sonra TRT Genel Müdürü olan Şenol Demiröz beni istihlaf etmiştir. Yani benden sonra Kültür İşleri Daire Başkanı o oldu on yıl boyunca. Tayip Bey'in ondan sonra Ali Müfit Gürtuna'nın belediye başkanlığı döneminde o oldu ve tamamen bizim inşa ettiğimiz düzen doğrultusunda işleri götürmüştür ve tabii kendisine şükran borçluyum çünkü her defasında, Hilmi Bey'in kurduğu sistemi yürütmekten ve onu genişletmekten öte bir şey yapmadık da demiştir, gazetelerde de çıktı bu.

Yani şey gibi değil; Cahit sen büyük şairsin gibi bir örnek değil.

AV. SEÇKİN ARIKAN - Hocam yavaş yavaş sonuna doğru geliyorum, isterseniz,

HİLMİ YAVUZ - Nasıl isterseniz!

AV. SEÇKİN ARIKAN - Estağfurullah, sizin zamanınızla ilgili bir endişemiz yoksa biraz daha devam edebiliriz mutlaka.

HİLMİ YAVUZ - Nasıl isterseniz, benim zamanla ilgili bir sorunum yok. Ama arkadaşlarınız bilmiyorum sıkıldılar galiba.

AV. SEÇKİN ARIKAN - Sayın meslektaşlarımdan soru da alabiliriz eğer katılmak, katkıda bulunmak istiyorlarsa. Onu da söyleyeyim, çok fazla zamanı da esnetmemek kaydıyla. Bir de isterseniz benim sizden dinlemekten çok zevk aldığım İsmet Paşa anılarınız var, biraz değinebilirsek. Bu gazetecilik, edebiyat, yazarlık başlangıcı diyeyim veya şairlik bir yandan devam ederken, Vatan Gazetesi yılları, onlardan biraz bahsedebilir miyiz?

HİLMİ YAVUZ - Tabii. Şimdi İsmet Paşa'yı çok yakından tanımak bahtiyarlığına eriştim diyebilirim, çok bahtiyarlık diyorum çünkü yani Mustafa Kemal'den sonra bu Cumhuriyeti kuran, inşa eden ikinci adamdır Şevket Süreyya'nın deyimiyle. Onun için İsmet Paşa'yı tanımak ve O'nun bir anlamda yakınında olmak beni fevkalade ilgilendirmiştir. Merak ettiğim bir sürü şeyi İsmet Paşa'ya sormak imkânım da olmuştur, genç ve ukala bir gazeteci olarak. Tabii çok hatıralarımız var. Bunlardan biri İsmet Paşa'nın başına Uşak'ta Demokrat Partililer tarafından taş atılması olayıdır 1959 yılının Mayıs ayında. Bu olaydan sonra bir grup gazeteci, bu olayı ben takip ediyordum yani Vatan Gazetesi adına İsmet Paşa'nın Uşak, Manisa, İzmir gezisini Vatan Gazetesi adına siyasi muhabir olarak ben takip ediyordum. Tabii o yıllarda komünikasyon imkânları son derece sınırlı. PTT'ye gidiyorsunuz, arayacağınız telefon numarasını veriyorsunuz, onlar arıyorlar, şehirlerarası bağlıyorlar, "alo, çık aradan, sen İzmir çık, Ankara sen de girme!" falan gibi. Yani yarım saat, bir saat, iki saat bekleniyordu. Ve tabii kalabalık bir gazeteci grubuyla gidiliyor, kim önce giderse o postaneye o yazdırıyor falan. Manisa'ya gelindi Manisa'da bir takım olaylar oldu, İzmir'e gelindi İzmir'de bir takım olaylar oldu. Demokrat İzmir Gazetesi vardı Adnan Düvenci'nin çıkarttığı ve çok şiddetle muhalefet yapıyordu Demokrat Parti'ye ve Menderes'e karşı. O gazete demokratlar tarafından yakıldı, onlar takip etmek, haberleri vermek falan yani tam anlamıyla o üç ya da dört gün boyunca canımız çıkmıştı. Tabii tıraş olmaya da vaktimiz yok. İstanbul'a dönülecek, İzmir'de Çiğli Havaalanı'nda bekliyoruz İsmet Paşa da oturmuş. Ama o arada da İstanbul'dan haberler geliyordu Topkapı Olayları diye daha sonra Yassıada Mahkemelerinde görülecek olan duruşmanın arkasındaki olaylar. İsmet Paşa'ya suikast falan yapılacak diye, onların telaşı içindeyiz. Ben de İsmet Paşa'nın önünden geçerken bana eliyle, "Gel" yaptı. Biliyorsunuz en güvenilir duygu dokunma duygusudur,

göz aldatır insanı. Çubuğu suya koyarsınız, fizikte vardır kırık görünür, aslında dokunduğunuz zaman onun kırık olmadığını, düz olduğunu görürsünüz. Askerlikten kalma bir alışkanlık olma İsmet Paşa'da hiç şüphesiz öyle, elini şöyle yüzüme şey yaptı; "Sen tıraş olmamışsın" dedi bana. Ben de genç ve ukala bir gazeteci olarak dedim ki; "İnsaf Paşa Hazretleri, günlerdir iflahımız kesiliyor burada. İşte başınıza taş atıldı, Manisa'da olaylar oldu, İzmir'de bir sürü olay yaşadık, Demokrat İzmir Gazetesi yakıldı. Bütün bunları haber vermek, uyku durak yok bize! Ne münasebet, nasıl tıraş olayım?" gibi ben. Gayet sakin bir şekilde bana ne dedi biliyor musunuz? "Ben 30 Ağustos 1922 sabahı, Büyük Taarruz sabahı tıraş olmuştum!" dedi. Hayatımda bu kadar aşağılandığımı bir daha hissetmedim. Yer yarılsa da içine girsem diye. Adam diyor ki, sen ne diyorsun ya? Sen ne diyorsun? Büyük Taarruz sabahı ben Garp Cephesi Komutanı olarak tıraş olmuşum, sen burada oturmuş iki tane… Nasıl utandım, yani dediğim gibi yer yarılsa da içine girsem diye düşünmüşümdür. Bu yani İsmet Paşa'nın, nasıl söyleyeyim, lafı esirgememe konusundaki tavrıdır. Birkaç defa Meclis'te O'nu dinlemek imkânını da buldum. Bir kere bu insanların aldıkları bir terbiye var çok önemli bir şey bu. İsmet Paşa, bakınız hiçbir demecini irticalen yapmamıştır. Asla! İrticalen yok, yani mikrofonu eline alıp, ey ahali diye konuştuğuna tanık olmadım. Elindeki kâğıda yazmıştır ve eski harfleri kullanmamıştır. Yeni harflerle, böyle biraz da astigmat olduğu için satırlar böyle aşağıya doğru gider. Müthiş bir terbiyedir bu, müthiş bir terbiyedir! Hiçbir zaman kamuoyu önüne dediğim gibi irticalen konuşarak çıkmamıştır, bütün metinlerini kendi yazmıştır, başka hiç kimseye, yani bir metin yazarı olarak başvurmadan kendi yazmıştır ve üslubu bir edebiyatçı üslubudur. Alın nutuklarına bakın, İsmet Paşa'nın Söylev ve Demeçleri diye Gazi'ninkiler gibi çıktı onlar da yani bakınız. Akıl almaz bir üslup inceliği vardır. Bir Meclis'te bir şeyini izledimdi, bir vesileyle Ankara'ya geldiğimde arada Parlamentoya da geliyorum İstanbul'dan. Adnan Bey, Allah rahmet eylesin, çok şiddetli tartışmalar oluyor, Bakanlar Kurulu şeyinden laf attı eski Meclis'te. "Paşam, Paşam diktatördünüz diktatör!" dedi. İsmet Paşa'nın cumhurbaşkanlığı dönemini kast ediyor. Paşa da kürsüde, döndü dedi ki; "Evet, ben bir diktatördüm. Ama sen –parmağıyla Menderes'i gösteriyor- o diktatöre arzu ubudiyet telgrafları çeken en iyi şakşakçısıydın Bay Adnan Menderes!" dedi. Neden? Çünkü 1930'lu yıllarda Serbest Fırka kapatıldıktan sonra Adnan Bey Aydın Cumhuriyet Halk Fırkası Vilayet İdare Heyeti Reisi olmuştur. Yani bugünkü deyişle söylemek gerekirse il başkanıdır, Cumhuriyet Halk Fırkası'nın, o zaman CHP değil, CHF, Cumhuriyet Halk Fırkası İl Başkanı. Ve İsmet Paşa'ya 1930'lu yıllarda başbakan olduğu yıllarda İsmet Paşa'nın arz-ı ubudiyet telgrafları çekmiştir. Yani kulluk telgrafları, abd, abid, ubudiyet! Biz onu şimdi hafifleterek bağlılık telgrafları diyoruz. Aslında onlar kulluk telgraflarıdır. Motamot çevirirsek, arz-ı ubudiyet telgrafları. Kulluk telgrafı çekmiş en iyi şakşakçılarından biriydin diyor. Evet, doğru çünkü büyük Milli Şefimiz Cumhuriyetimizin işte 7. sene-i devriyesinde ellerinizden öper, size uzun ve sağlıklı, sıhhatli seneler temenni eder, ellerinizden

öperim! Telgraflar çekmiş. Var bu telgraflar çünkü. Yani İsmet Paşa ile çok fazla şey yapılmazdı, yani öyle kolay kolay baş edilmezdi. Hayatımda bu kadar akıllı bir adama az rastladım doğrusunu söylemek gerekirse. Gençlik yıllarımdan beri düşüncelerini onaylasam da onaylamasam da ki çoğunu onaylamıyorum, hayranlık duyduğum insanlardan biridir. Düşünceleri ayrı ama kişiliğiyle, yaklaşımıyla, üslubuyla bir edebiyatçı olarak baktığım zaman müstesna bir insandı gerçekten, düşüncelerine büyük ölçüde katılmamakla birlikte.

AV. SEÇKİN ARIKAN - En azından ağzından çıkanı kulağı duyuyordu

HİLMİ YAVUZ - Kesinlikle öyle, kulağının duyduğu şüpheli!

AV. SEÇKİN ARIKAN - Şimdiki politikacılarımız pek öyle değil.

HİLMİ YAVUZ - Bir de fıkra vardı, çok hoş bir fıkra, oda İsmet Paşa ile ilgili, kulağıyla ilgili daha doğrusu. Şimdi İzmir'de bir büyük miting yapılıyor seçim öncesinde, işte Konak Meydan'ında, diyelim 200.000 kişi ya da 300.000 kişi toplanmış, İsmet Paşa'yı dinleyecek, o sırada İzmir Belediye Başkanı Demokrat Partili; Asfalt Osman. Genellikle Cumhuriyet Halk Partisi mitinglerinde Demokrat belediye başkanları mikrofondan ses duyulmasın diye CHP büyükleri konuştukları zaman elektriklerin kesilmesini emrederlerdi, onlarda şalteri indiriyorlardı, dolayısıyla kürsüye çıkıldığı zaman mikrofonun çalışıp çalışmadığı kontrol edilir ve çıkan işte, "Sevgili İzmirliler, sesimi duyuyor musunuz?" falan. Rivayet edilir ki, ben tabii buna tanık olmadım, İsmet Paşa çıkmış, heyecan son haddinde işte ben diyeyim 200.000 kişi, siz deyin 300.000 kişi Konak Meydanı'nda toplanmış. İsmet Paşa mikrofonu eline alıyor, işte, "Sevgili İzmirliler, sesimi duyuyor musunuz?" diyor, 300.000 kişi bir ağızdan "Duyuyoruz Paşam, duyuyoruz" diye bağırıyorlar, Paşa hışımla yanında İzmir İl Başkanı Lebit Yurtoğlu var, "bak gördün mü duymuyorlarmış!" Şimdi böyle bir hikâye var. Birde benim Şinası Nahit Berker'den duyduğum ki, Mevhibe Hanımefendi uzak akrabasıydı, bir gün Pembe Köşk'te yemek yeniyor, bütün aile bir arada, Şinasi Nahit de Mevhibe Hanım'ın davetlisi olarak orada fakat masanın öbür ucu da çok uzak, İsmet Paşa da tabii masanın başında oturuyor yanında da Hanımefendi var. Mevhibe Hanımefendi, işte Özden Hanım, Metin Bey, rahmetli Ömer, Ömer Bey'in eşi Engin Hanım, Erdal Bey, rahmetli Sevinç Hanım falan böyle bir aile yemeği, Şinasi Nahit de masanın öbür ucunda oturuyor. Garson levrek servisi yapmış, Şinası Nahit de içkici, yanında da Erdal Bey var, Erdal Bey'in kulağına eğilmiş demiş ki, gayet hafif bir ses ile ama "Ya, bunun yanında bir duble rakı olsa ne kadar güzel olurdu", İsmet Paşa oradan laf "Şinasi'ye bir duble rakı verin!" dediği rivayet edilir. Şimdi bu iki hikayeden hangisine inanmak gerekir bilmiyorum ama birde şöyle bir şey vardır İsmet Paşa işine geleni duymuş, işine gelmeyeni duymamıştır diye! Benim hafızamda biraz öyledir İsmet Paşa'dan dolayı, işime geleni hatırlarım, işime gelmeyeni hatırlamam. Evet,

OTURUM BAŞKANI - AV. SEÇKİN ARIKAN - Bu arada katkıda bulun-

mak isteyen var mı salondan? Buyurun, mikrofon gelsin, sanıyorum kayıt için de gerekiyor.

ŞAİR HİLMİ YAVUZ - Ben sizin için sıkıcı olmaktan çıkarıp eğlenceli hale getirmeye de çalışıyorum. Buyurunuz,

KATILIMCI - AYSUN TAŞBAŞI - Ben şey söylemek istiyorum. Bu akşam için çok teşekkür ediyorum, çok güzel bir söyleşi oldu.

HİLMİ YAVUZ - Sağ olun.

KATILIMCI - AYSUN TAŞBAŞI - Kendime göre ufak bir şey anlatmak istiyorum, ismin Aysun Taşbaşı,

HİLMİ YAVUZ - Buyurun Aysun Hanım,

KATILIMCI - AYSUN TAŞBAŞI - "İnce lütuftan" bahsettiniz, o dönemin insanlarının çok kibar ve ince oluşlarından, Rahmetli Sabiha Gökçen, Atatürk'ün manevi kızı, Gülhane'de komutanlar katında yatıyor, ölmeden bir gece önce, en son ziyaretçisi benim. Yatağında yatıyor, konuşacak durumda bile değil. Göz ifadesi dediğim, göz anlaşmasıyla bir hoş geldin yaptı bize, yanındaki hanıma çok ince bir fısıltıyla kendisine bakan hanıma şunu söylemiş "Kendilerinden çok özür diliyorum, dağınık bir saç ile ayakta onları karşılayamadığım için çok özür diliyorum" İnanın oradan ağlayarak çıktım ben. Böyle güzel bir insan, böyle iyi bir insan yani çok büyük bir insan ancak bunu düşünebilir, hasta yatağında, ölüm döşeğinde karşısındaki insanı ayakta karşılayamadığı için özür diliyor. Teşekkür ederim.

HİLMİ YAVUZ - Estağfurullah. Doğrudur, bu tür incelikleri ben norm iken yaşadım, şimdi anormal oldu bunlar yani norm değil artık böyle şeyler, ben norm, sizden bir hayli yaşlıyım, onun için ben bu tür inceliklerin insanların hayatında norm olarak, kural olarak yaşandığı dönemden geliyorum, o yüzden hiç şaşırmadım buna.

AV. SEÇKİN ARIKAN - Bu sesler için de özür diliyorum, ben tedbirsizlik ettim, normalde saat takmıyorum ama saat de almadım, akıl edemedim onun için telefonumu açık tutuyorum sırf saati kontrol amacıyla. Benden kaynaklanıyor sanıyorum, çok özür diliyorum.

Lale Hanım siz söz istiyordunuz galiba, buyurun lütfen,

AV. LALE HANIM - SANAT KULÜBÜ BAŞKANI - Çok teşekkür ederim ben Sanat Kulübü adına Himi Bey'e ve Sayın meslektaşıma.

Şiir hiç okumadık bugün, sanki eksik kaldı, okursanız çok sevinirim kendi seçtiğiniz bir şiiri. Teşekkürler.

HİLMİ YAVUZ - Elbette, estağfurullah, lütuf edip dinlerseniz niye okumayayım. Alayım kitabı, aslında belki de şiirle tamamlamak çok daha isabetli olurdu diye düşünüyorum, öyle yapacağım. Şimdi bu "Kayboluş Şiirleri" benim son şiir

kitabım, 2007 yılında yayınlandı, Yapı Kredi'de. Bu kitaptan bazı şiirleri okuyayım size.

KAYBOLUŞ ESKİ SÖZLER ve YIKIM

bir insana bırakılmış olan keder
bir insana bırakılmış olan keder
ve kelimelerin kalbi ...
yazmak, kelimelerin
kalbine girmektir;
şiirse, bir insana
bırakılmış olan keder ...
-boşuna!
toplasam bir gülü ne eder?
o hiçbir şey olmayan nedir?
bir defterin büyüttüğü yazların
içinden, içinden, içinden
akan sözler mi durdu?
--durdu!
sen ki akşamın nasılsa kendi başına
var ettiği bir mazinin
içinden, içinden, içinden
dağıttın onu ...
ve heder
ettiğin sözlerine bakıp bir ömrün:
ah, dedin, nesi kaldı, talan edilmedik
yıkıma uğrayan tahayyülün?

KAYBOLUŞ VE ÖZLEM

bir insana bırakılmış olan keder
ve kelimelerin kalbi...

insan, kendini özler mi?

özler.bizler ilinekleriyiz,

bizler,
yol sefilleriyiz...
uzakta,kendimin hayali,
bölük pörçük ve paramparça;
bir daha görse miydim?
kendine akıyor denizler...

insan kendini özler mi?

özler! nerdesin ben?
bulsam da mühür gibi
hayatımın eski defterinin
soluk,lekeli,özürlü,
çizgili ve saman kağıdına geçirsem

benim sanki ben şimdi ne değilsem!

Son bir şiir okuyayım,"Kayboluş ve İntihar", bu şiirin bir epigrafı var başında Ahmet Haşim'den bir epigraf, şöyle;

O eski hücreye benzer ki ömrümün kederi,

Çekilmiş ufki teselliye karşı perdeleri

Ahmet Haşim

Şiirin adı,

KAYBOLUŞ VE İNTİHAR

Bir insana bırakılmış olan keder ve kelimelerin kalbi...

kimleri sordumdu, ordalar mıydı?

varlar!

yok'lar nerede?

ben ki senden özge âşinâlar aradım,

her yani sırlar ve kederlerle kaplı bir oda gibi ve orda

aynalara bata bata yaşadım

ve hiç âşinâ olmadım hayata...

dahası sanki ben âdeta yırtık bir yalnızlık gibi dolaştım,

kimlerdim de onlara nasıl yağmıştım,

kıştım, alışır mıydım?

Elbette alıştım, yoluma birikti karlar,

ahh, nerede şimdi o eski

intihar süsü verilmiş intiharlar

Çok teşekkür ederim, sağ olun.

OTURUM BAŞKANI - AV. SEÇKİN ARIKAN - Buyurun,

AV. İLKNUR TEMEL - Şiirin asli amacı anlaşılmak değildir demiştiniz sözünüze başlarken, nedir?

ŞAİR HİLMİ YAVUZ - Öyle dedim, evet. Şimdi şöyle söyleyeyim; aslında ben biraz bu konuda Ahmet Haşim gibi düşünüyorum, Ahmet Haşim'in ünlü şiir hakkında bazı mülahazalar diye bir metni vardır, "Piyale Önsözü" diye geçer, orada diyor ki, "şiirde mâna aramak o güzel sesli kuşu yani bülbülü eti için kesmeye benzer" diyor. Ben birazda öyle düşünüyorum doğrusunu söylemek gerekirse çünkü anlamın öne çıkması demek şiirin gündelik konuşma diliyle yazılmış olması demektir. Şiirin günlük konuşma diliyle yazılmış olması demek şu demektir: Gündelik konuşma dilinde diyelim, bu bir "bardak" sözcüğü bunu gösteriyorsa eğer ve bunun "b-a-r-d-a-k"'den oluşan, o beş fonemden oluşan kelime bunu gösteriyorsa eğer gündelik konuşma dilinde, şiirde "bardak" kelimesi bunu göstermeyebilir, bir başka deyişle şiir dilinde bir kelimenin, bir sözcüğün gündelik konuşma dilinde gösterdiği, zorunlu olarak gösterdiği şey ile şiir dili örtüşmeyebilir. Yani şair diyelim, "bardak" diyorsa bu, zorunlu olarak "bardak" anlamına gelmeyebilir. Dolayısıyla şiir dili ile gündelik konuşma dili arasında böylesine bir fark olduğunu düşünüyorum.

Soruyu şöyle sormak gerekir; "Anlaşılmak için yazıyorsan niye düz yazı yazmıyorsun?" Anlaşılmak için anlamayı ya da anlamı öne çıkarmak istiyorsan niçin düz yazı yazmıyorsun? O yüzden şiir dili ile gündelik konuşma dili arasındaki fark düz yazı ile şiir arasındaki farka tekabül eder, o farkı karşılar. Ben şiir dilinin gündelik konuşma dilinden bu anlamda farklı olduğunu, şiirdeki sözcüklerin gündelik konuşma dilinde gösterdiklerinden daha farklı şeyleri gösterebileceğini düşünüyorum. Yani şiir dili biraz da Kastamonu Belediye Başkanı mantığıyla çalışır; hani o hikâyeyi bilirsiniz, biliyorsunuz değil mi? Yani parkın kapısına "Dikkat! Ayı çıkabilür" diye yazmış, yazdırmış, ertesi gün Meclis'te muhalifler eleştirmişler, demişler ki "Başkan, bunu yazdın ama oraya kimse gitmez artık, "dikkat, ayı çıkabilir", onu hallederiz demiş, ertesi günde bir bakmışlar ki levha şöyle değişmiş "Dikkat! Ayı çıkabülür de, çıkmayabülür de!" Şimdi şiirdeki bir kelime diyelim, bardak kelimesi, gündelik hayattaki bardağı gösterebülür de göstermeyebülür de! O yüzden anlam geriye itilmiştir, o yüzden siz şiiri okurken belli bir müphemiyet, bir embigüviti ile her neyse ile karşı karşıya kalırsınız. Dolayısıyla kurallarını bilmediğiniz bir oyunu izliyormuş gibi olursunuz. Öbürü bildiğimiz şeydir. Şimdi mesela, böyle bakıldığında, mesela Orhan Veli şiirine baktığımızda Orhan Veli şiiri, gündelik konuşma diliyle yazılmış olan bir şiirdir, herkes anlıyor Orhan Veli'nin şiirini ama Orhan Veli'nin şiiri böyle bakıldığı za-

man doğrusunu söylemek gerekirse, tek anlamlı bir şiirdir. Orhan Veli'nin Garip döneminde yazdığı şiirlerden "acaba ne demek istemiş?" gibi bir düşünceyle o şiiri okumanız söz konusu değildir. Yani şimdi,

Neler yapmadık bu vatan için,

kimimiz öldük,

kimimiz nutuk söyledik

Şiirini dinlediğiniz zaman acaba Orhan Veli hem çok derin bir şeyler söylüyor, ne demek istemiş acaba?" demezsiniz. Ama;

ağır ağır çıkacaksın bu merdivenlerden

eteklerinde güneş rengi bir yığın yaprak

ve bir zaman bakacaksın semaya ağlayarak

Dediği zaman oradaki merdivenin gündelik konuşma dilinde neyi imliyorsa, neyi işaret ediyorsa onu imlemediğini, işaret etmediğini, merdivenin, bizim bildiğimiz ve gündelik konuşma dilinin karşıladığından daha farklı bir şeye tekabül ettiğini ama o şeyin ne olduğunun kolay kolay anlaşılamayacağını düşünürsünüz. Şiir böyle bir şey, o yüzden anlamın birinci derecede önemli olmadığını düşünüyorum. Apaçık bir biçimde anlam ancak düze yazıya mahsustur. Bakın ben, demin İngiliz üniversitelerinin felsefe eğitiminin bana sağladığı analitik düşünceden söz ederken düz yazılarının açık ve seçik olmasına önem verdiğimi söylemiştim, ben düz yazılarımı öyle yazarım. Benim düz yazılarımda insanların anlamadıkları şey hemen hemen yok gibidir, çok ağır birtakım meselelerden söz ediyor olmama rağmen. Ama şiir için öyle değil, eğer öyle yazacaksam, demin de söylediğim gibi; niye ben düz yazı yazmayayım ki? Eğer meramım bir şeyi iletmekse onu iletişim dili ile yazarım, sembolik dil ile niye yazayım ki. Haşim de böyle düşünüyordu ve bana sorarsanız, Haşim bu konuda modern Türk edebiyatının bu anlamda öncüsüdür, bu da çok önemli bir şeydir Haşim'in yaptığı, gerçekten.

AV. SEÇKİN ARIKAN - Çok teşekkürler Hocam. Saat oldukça geç oldu,

HİLMİ YAVUZ - Benim açımdan bir sorun yok eğer arkadaşlarımızın hâlâ zihinlerinde bazı sorular var idiyse onları yanıtlamak isterim,

AV. SEÇKİN ARIKAN - Başka soru görmedim, o yüzden, var mı başka soru sormak isteyen? Tabii, buyurun,

KATILIMCI - Merhabalar. Ben bu anlam ve biçim sorununa dair bir şey sormak istiyorum; anlamın şiirde geri planda olduğunu söylediniz ama sanki bana da, bu tabii, benim kişisel fikrim, o da sizin kişisel fikriniz sanıyorum,

HİLMİ YAVUZ - Tabii, tabii, öyle dedim, doğru,

KATILIMCI - Burada yani karşılıklı herhangi bir tartışma halimiz yok, tercih meselesi sonuçta. Yalnız benim gördüğüm yani bunun da belli bir dengede

tutturulması gerektiği yani evet, düz yazı vardır o, insanlara bir şey anlatmak için işlevseldir, iletişim dilidir, orada da daha açık, düz, herkesin olabildiğince geniş bir kesimin anlayacağı bir dil tutturmak gerekiyor. Şiirde ise evet, onun müzik yanı, sembol yanı daha fazla, ilk başladığı dönemden beri böyleydi. Ama bana birazda şöyleymiş gibi geliyor yani belli bir dönemden sonra sadece biçime dönüşen şiirler de yazılmış yani biçim için şiir yani bir şekilde,

HİLMİ YAVUZ - Biçime dönmüş derken neyi kastediyorsunuz?

KATILIMCI - Yani aklıma sadece şimdi şair Ece Ayhan'ın adı geldi yani çok güzel şiirleri vardır, çok severim ama yani hakikatken anlaması zordur bazen, her okuyan her an,

HİLMİ YAVUZ - Anladım. Güzel diyorsunuz ya, mesele budur ama yani,

KATILIMCI - Benimde işte, bana ideal olan şuymuş gibi geliyor; tabii, hiçbir şeyin böyle bir ideal formu belki çizilemeyen, hele şiirin hiç çizilemez. Bunun belli bir dengede tutturulması gerekiyormuş gibi geliyor yani anladıklarını hem birileri anlasın ama evet, onlar, o cümleler aynı zamanda estetik olsun, aynı zamanda biraz da şifreli olsun, uğraştırsın okuyanı, uğraştırmadan da, evet, o da kolaycı bir yöntem oluyor ama belli bir denge bence daha mantıklı gibi geliyor.

AV. SEÇKİN ARIKAN - Zaten sizde anlam birincil değildir,

HİLMİ YAVUZ - Birincil değil yani kesinlikle anlamsız olması konusunda herhangi bir şey zaten hiçbir şey anlamsız olmaz yani siz bana en anlamsız gibi görünen bir, bir şey verin ben ondan size bir anlam üretirim. Anlamın sıfır derecesi diye bir şey yoktur yani bu kesin bir şeydir. Yani her zaman bir anlam addetmemiz mümkün, dolayısıyla Seçkin'in de belirttiği gibi ben anlamın geriye itilmesinden söz ediyorum yani birinci derecede önemli olan anlam değildir diyorum, anlamsız olsun demiyorum. Denge meselesine gelince, valla denge nasıl tutturulur onu bilemem. Ama ben ilke olarak, yani prensip olarak şiirin kendine özgü bir söylemi olduğunu, şiirin sadece söylemden söz edilebileceğini ve bu şiirsel söylemin gündelik konuşma diliyle aynı sözcükleri kullanıyor olmakla birlikte farklı bir söylem, farklı bir dil oluşturduğunu söylemekle yetiniyorum, o kadar. Yani denge nasıl olur, böyle bir şey mümkün müdür? O konuda herhangi bir şey söyleyemem doğrusu, nasıl olur bu denge, bilemiyorum.

AV. SEÇKİN ARIKAN - Teşekkürler Hocam.

MEHMET ZEKİ BOZAY - Bir şiirle katkıda bulunmak mümkün mü?

HİLMİ YAVUZ - Estağfurullah, tabii, buyurun,

MEHMET ZEKİ BOZAY -

TÜKENİŞ

Kaç kez içtim elinden o zehri kaç kez,

Nedense öldürmüyor, süründürüyor,

Bir heyecan, bir heyecan
bilinmeyen girdaplarda
bitmez, tükenmez koşuşmalar,
Dünyayı yaratan oluyorsun çoğu kez,
ekinler boy atıyor,
güneş asık suratlı bulutlardan sıyırık,
Bıktığında atıyorsun yükseklerden yere
bir topaç yapıyor, döndürüyorsun,
maviler yok oluyor önce,
Kör ediyor başıboş çakan şimşekler gözleri,
asaları kırıyorsun,
bitkiler yeşermez,
çiçekler açamazlar artık biliyorsun,
Ne kaldı geride sanal olmayan,
Sevgi mi?
O da likit bir çerçevede tutuklu,
fanteziden öteye geçemez beklentiler,
Göz yaşsız yaşanmaz biliyoruz, öyle de,
neden hep gözyaşında oluyor boğulmalar?
Yaşamak için değil miydi varlığımız?
Acılar niye hep galip sevinçlere?
Kulaklar duymak için değil miydi?
İniltiler var şimdi yanaklarda ekşimiş,
Ne olur, rüya olsun bunlar rüya,
Korkuluklar canlanmış yırtık pırtık,
canlılar şimdi korkulukların yerinde cansız,
Böyle değildi insanın toprağı, tuğlası, kerpici,
değildi toprağı bu kadar kaypak,
değildi çatısı böyle eğri büğrü,
Bir iskelet değildi sadece,
değildi canlıyken ölü,
yaratılışı bunun için değildi,

Bu değildi amaçlar, idealler, düşünceler,
gerçeği yansıtamıyor bükeyler,
Topraklar niye böyle delik deşik?
Hangi böcekler kemirmişler yeşilliği,
hiç mi koklamadınız menekşenin kokusunu?
O kadar mı duyarsız duyargalar?
Köksüz büyüyen bir ağaç gördünüz mü?
Yılan bile dokunmaz su içene,
tok kaplanın öldürmek değil içgüdüsü,
Kıyamet denen sonun başlangıcı mı?
Yeniden bir başlangıç diye mi bu çöküntüler?
Ölecek bir dünyanın son nefesi sanki bu görüntüler,
yeniden dirilmek için milyarlarca yıl sonra.

AV. SEÇKİN ARIKAN - Çok teşekkürler.

HİLMİ YAVUZ - Çok teşekkürler.

AV. SEÇKİN ARIKAN - Bir söz isteyen daha vardı? Buyurun,

KATILIMCI - Hocam bu akşam için teşekkür ederim ilk başta. Ben şeyi soracağım, özellikle diğer okuyuculara da aynı geliyor mu bilmiyorum ama ben sizin şiirlerinizi okurken böyle biraz daha keder, üzüntü, biraz daha böyle elemini hissediyorum, özellikle şiirde de bir söz geçti, "neden acılar hep galip sevinçlere diye". Ben biraz da böyle bir,

HİLMİ YAVUZ - Bende mi geçti böyle bir şey?

KATILIMCI - Yok, sizde değil, az önceki şiirde geçti. Yani bununla bağlantılı olsun diye söyledim. Yani biraz daha onu seziyorum, ilhamınızı acaba buradan mı alıyorsunuz, ilham kaynağınızı biraz daha bunlar mı? Onu merak ediyorum. Teşekkür ederim.

HİLMİ YAVUZ - Estağfurullah. Şimdi tabii yani aslında bizim kültürümüz çok ağırlıklı olarak hüzün kültürüdür bana sorarsanız. Mesela Etem Ruhi Üngör'ün Türk Musikisi Antolojisi'nin arkasında bir indeks vardır, o indekste bizim klasik müzik şarkılarımızın güftelerinin ilk dizelerine göre bir indeks yapılmıştır. "ahh" ile başlayan acaba kaç şarkı var diye baktım, valla 300'de falan bıraktım! Dolayısıyla yani biz daha çok hüznü seviyoruz galiba çünkü bir şiirimde de ben Nazım Hikmet için bir şiirde de şöyle demiştim "Hüzün ki, en çok yakışandır bize, belki de en çok anladığımız". Ama bu tabii, bizim ayrıca mizahtan, ironiden, gülen düşünceden nasipsiz olduğumuz anlamına da gelmez ama nedense, şiiri biz hüzne, fıkrayı da daha çok ironiye tahsis etmişiz gibi geliyor bana yani

Baki Efendi de bizdendir, Nasrettin Hoca da bizdendir. O yüzden şiirin daha çok sizin deyişinizle hüzne ve eleme daha yatkın olduğunu düşünüyorum, şarkılarımız da öyledir, türkülerimiz de öyledir ama tabii, dediğim gibi bir mizah yanımız da var. Şiirle mizah yapanlar da var. Demin Orhan Veli'nin bir şiirini okudum;

Neler yapmadık bu vatan için,

Kimimiz öldük,

Kimimiz nutuk söyledik.

Gibi ya da işte,

Ne atom bombası

Ne Londra Konferansı,

Bir elinde cımbız

Bir elinde ayna

Umurunda mı dünya!

Gibi şiirler ya da Can Yücel'in yahut Metin Eroğlu'nun bazı şiirleri, Ümit Yaşar Oğuzcan'ın bazı şiirleri de mizahı şiire taşımak gibi bir meseleyi öne çıkarıyorlar ama benim meşrebim daha çok bizim şarkılarımızın meşrebindedir. Buyurun,

KATILIMCI - Saygıdeğer Hocam, şairlik bir mevhibe midir? Allah vergisi midir? Yoksa bu uğurda bir ceht ve gayretle öğrenilebilir mi? Muhterem babanızın rahle-i tedrisinden geçtiğinizi söylediniz, insanlar bu uğurda alışarak, çabalayarak istidatlarını keşfedebilirler mi?

HİLMİ YAVUZ - Evet, teşekkür ederim. Şimdi ben genelde şiirin yapılan bir şey olduğunu söylemişimdir, neden yapılan bir şey? Bir kere mesela, İngilizce'de ya da Fransız'da şiir ya da şair karşılığı olan kelimelere bakalım; poem, poetry, poet gibi. Bunların kökenine bakıldığında bu Grekçe'den "Poesis"ten" geliyor, Poesis'te Grekçe'de imâl etmek anlamına gelir. "Şiir yapılan bir şeydir" diye Edip Cansel'in "Kaybola" diye bir şiiri vardır, orada böyle bir dize geçer, gerçekten doğrudur, yapılan bir şeydir. Çünkü hangi sözcükleri yan yana getirdiğinizde ne türlü bir ahengi, bir ritmi sağlayacağınız, hangi sözcüklerle nasıl bir duyguyu ya da heyecanı dile getireceğiniz gibi birtakım sorunlar vardır ki, bu sorunların belli bir donanımla, belli bir bilgi donanımıyla ya da "know-how" ile söyleyeyim, gerçekleşmesi gerekir. Şiirin de bir know-how'ı var yani teknik bilgisi vardır, buna zanaatkârlık da denebilir, bu olmadan olmaz ama dediğiniz gibi şiir bir mevlibedir aslında, doğrudur. Tanrı vergisidir hiç şüphesiz şairlik ama sadece Allah'ın verdiği ile o yetenek ile şiir yazılmıyor. Yazıldığı zamanda pek bir mâna ifade etmiyor. Yetenek, elbette çok önemlidir ama o yetenek mutlaka teknik bilgiyle ve şiirin tarihi ile ve içinde bulunduğunuz toplumun entelektüel tarihi ile deminden beri anlatmaya çalıştığım gibi irtibatlı olmalıdır, böyle bir bağlantı içinde olmalıdır aksi halde olmaz. Yahya Kemal mesela bir örnek veri-

yor, tipik bir şeydir bu mesela, Nedim'in o ünlü şarkısını düşününüz, "Ayağın sakınarak aman basma sultanım, dökülen mey, kırılan şişe irindan olsun" diyor. Şimdi dökülen mey, kırılan şişe irindan olsun dizesinin, Nedim'in bu dizesinin diyor Yahya Kemal, öyle bir istifi var ki yani bu kelimeler öylesine bir biçimde yan yana, alı tane kelime var, "dökülen mey, kırılan şişe irindan olsunda" bunlar, öylesine bir araya getirilmişlerdir ki, bu bir araya getirişin, buna istif diyor, biz buna isterseniz "sentaks" diyebiliriz ya da söz dizimi diyebiliriz. Bu söz diziminin bizde yarattığı, bizde ürettiği daha doğrusu bir duygu var, bu nedir? Yahya Kemal diyor ki, bu diyor, "şedit bir şevk anındır" diyor yani çok şiddetli, çok sınırsız bir bahtiyarlık durumunu dile getirir diyor. Öyle değil midir gerçekten hepimizin hayatında böyle çok büyük ve sınırsız bahtiyarlıklar yaşadığımız anlar olmuştur, yıldızımızın parladığı anlar. O gibi durumlarda hiçbir şey bizim umurumuzda değildir, dünya umurumuzda değildir. Hani yaparız ya böyle "adam sende, ne olacaksa olsun!". Diyor ki Yahya Kemal, işte döküne mey, kırılan şişeyi irindan olsun", böylesine böyle bir şerit şevk anını ya da sınırsız bir bahtiyarlık anını dile getiren bir dizedir diyor ama bunu yapabilmenin, bunu gerçekleştirebilmenin en azından o sözlerin, o kelimelerin nasıl bir araya getirileceğini bilmek ile o istifin nasıl gerçekleştirileceğini bilmekle ilgisi vardır diyor. Dolayısıyla mesela, bakıyoruz; diyor ki, Sabahattin Eyüpğolu'nun bir yazısından bir şey vereyim, diyor ki, Haşim'in demin okuduğum "ağır ağır çıkacaksın bu merdivenlerden" şimdi anlam meselesine bakalım; bu merdivenlerden ağır ağır çıkacaksın biçiminde söylesek de anlam değişmiyor yahut başka türlü söylemekte mümkün, "çıkacaksın bu merdivenlerden ağır ağır" ya da "bu merdivenlerden ağır ağır çıkacaksın" gibi çeşitli söyleyiş biçimleriyle biz, bu Haşim'in bu söylediğini dile getirebiliriz ama bunların hiç biri "ağır ağır çıkacaksın bu merdivenlerdeki kadar belli bir, nasıl söyleyeyim dökülen mey, kırılan şişe irindan olsundakine benzer bir duyguyu ya da bir heyecanı üretmiyor, neden? O söz dizimi önemli, "ağır ağırı" başa getirirseniz başka, sona getirirsiniz, tipik örneklerinden birini söyleyeyim; iki farklı şey söylüyorum, çok önemli bir şeydir bu mesela "yok" sözünü cümlenin başında kullanmakla sonunda kullanmak arasında çok önemli fark var. Bizim gündelik konuşma dilimizin içine gömülü hazineler var! Bunlardan bir budur mesela, biz farkında değilizdir ama öyle kullanırız. Bir başkaldırıdır "yoku" başa getirmek, "yok böyle şey!" deriz, "yok böyle şey", bu bir başkaldırıdır, bir isyandır, bir reddiyedir ama "yoku" sonuna getirirsek çok daha farklı bir ruh durumunu dile getirmiş oluruz. Mesela Fuzuli'nin bir dizesini Tanpınar zikrediyor bu bağlamda; "esiri gurbetiz biz, senden özge aşinamız yok", oradaki "yok'un" yumuşak söylenmesi gerekir, "esiri gurbetiz biz, senden özge aşinamız yok", biz gurbette tutsağız, bir tek sen varsın bana aşina olan, senden başka aşinam yok diye bir hüznü, bir tek kişiye gurbette bir tek kişiye tutunmuşluğun getirdiği o yalnızlık duygusunu, o çaresizlik duygusunu dile getiriyor "yokun" sonda olması, onu esiri gurbetiz biz, senden özge aşinamız yok!" diye okuyamazsınız! Okuyamazsınız, eğer öyle okursanız kötü aktör olursunuz, kötü oyuncular böyle okur o şiiri. Orada çünkü

ister istemez, "esiri gurbetiz biz, senden özge aşinamız yok" dizesinde, o "yokun" çok yumuşak, hafif, böyle bir iç ezikliğini dile getirecek bir tonla okunması gerekir. Dolayısıyla şairin işi bütün bunların ayırdında olmaktır, gündelik konuşma dilinin bize sağladığı o istifin, bir kelime nereye getirse, ne türlü bir duygu üretir bunu sağlıyor. Şair bunların ayırdında olmak zorundadır yoksa "al eline kalemi yaz başına geleni" ile olmuyor bu iş. Yoksa pekâlâ, "dökülen mey, kırılan şişe irindan olsundaki" o şey pek başka türlü de söyleyebiliriz, gündelik konuşma diliyle de söyleyebiliriz; "çok mutluyum, öyle mutluyum ki, zevkten dört köşeyim" diye yazdığınız zaman bu şiir oluyor zannediliyor. İşte, "ben bahtiyarlığımı yazıyorum, sınırsız mutluluğumu yazıyorum, ne güzel, çok mutluyum, o kadar bahtiyarım ki, keyfime diyecek yok" mu acaba şiir? Yoksa "dökülen mey, kırılan şişe irindan mı olsun mu şiir? Şiir, böyle bir şey! Onun için sadece onun anlam düzeyinde gerçekleştiğini, anlamın öne çıktığı bir yazınsal tür olarak gerçekleştiğini düşünmek şiirin bütün bu sözünü ettiğim olanaklarını bütünüyle göz ardı etmek demektir. Yani çeşitli biçimlerde söyleyebilirsiniz duygularınızı, düşüncelerinizi ama şiir olarak söylemek çok daha farklıdır, bu önemli bir nokta benim için ve ben tabii, biraz önce arkadaşın sorduğu soruya da dolayısıyla cevap vermiş oluyorum. Şiir dili, şiirsel söylem aslında böyle bir şeydir. Sadece istif değil yani kelimelerin yan yana getirilişi değil, kelimelerin seçilişi de önemlidir. Şiir daha çok yan anlamlarla, sözcüklerin yan anlamlarıyla yani konutasyonlarıyla yazılır. Mesela gündelik konuşma dilinde "deniz ile deryayı" biz gündelik konuşma dilinde birbirinin yerine ikame edebiliriz. Saadet ile mutluluğu birbirinin yerine ikame edebiliriz, bu konuda ayrıca başka düşüncelerim de var, onu da söylerim de, gündelik konuşma dilinde pekâlâ, mutluluğu saadetin yerine koyarız ama şiirde saadetin yerine mutluluğu koyamazsınız ya da derya sözcüğünün yerine denizi koyamazsınız, neden? Çünkü şiir, ayrıca o kelimelerin sadece anlamlarını değil, Fransızca'sıyla söyleyeyim "evekasyonlarını", çağrışımlarını da birlikte getirmelidir. Derya sözünün çağrışımı deniz sözcüğünün çağrışımından çok daha fazladır, saadet sözünün çağrışımı, çağrışım alanını kuşattığı alanını, evekasyon alanı çok daha geniştir. Derya deyince benim aklıma 300 tane dize geliyor mesela, o çağrımı yapıyor ama deniz deyince değil! Mutluluk sözünün şiirsel hiçbir çağrışımı yok çünkü geçmişi yok o sözcüğün, o sözcüğün geçmişi yok, geçmişi olmayan sözcüklerle şiir yazılmaz. Yazarsınız, hiçbir çağrışımı olmaz, sadece anlam düzeyinde dile getirilmiş olur, söylemek istediğiniz o kadar.

Mehmet Kaplan bir örnek veriyor, onu da söyleyeyim, mesela "Mahir" diye bir Divan şairi var. O Divan şairinin beyiti vardı, zaten başka bir şeyi bilinmiyor, sadece o beyiti biliniyor adamın o kadar ama o beyit ile kalmıştır adam hani, "eğer maksut eserse mısra berceste kâfidir" der eski şairler yani eğer adam olana iki dize bile çoktur! Yani eğer şiirse söylediği. Beyit şöyle; " kan-ı ol gül", kan-ı hani anlamında, "kan-ı ol gül, gülerek geldiğin demler şimdi, ağlarım hatıra geldikçe gülüştüklerimiz". Ağlarım hatıra geldikçe gülüştüklerimiz, işte ora-

da "hatıra" sözünü çıkarın diyor Mehmet Kaplan, yerine "aklıma" sözcüğünü koyun, şiir kayboluyor! Kayboluyor çünkü "hatıra" sözcüğünün şiirsel çağrışım alanıyla "akıl" sözcüğünün şiirsel, eğer varsa çağrışım alanı birbirinden çok farklı. Hatıra başka bir şey, "akıl" başka bir şey. Akıl deyince aklımıza matematik geliyor, akıl yürütme geliyor, felsefe geliyor ama "hatıra " deyince çok daha şiirsel olan şeyler, bizi çok daha duygusal olarak kavrayan birtakım şeyler çağrıştırıyor hatıra sözcüğü. Dolayısıyla hani "ha, ben bunu aldım, bunun yerine koydum" olmuyor, işte. Bazı şairlerimiz bunu yaptılar biliyor musunuz? Eski şiirlerinde kullandıkları Osmanlıca sözcükleri devrimci oldukları için, öz Türkçeci oldukları için düzeltmeye kalktılar. İsim vereyim, bir tanesi Oktay Rıfat'tır, bir tanesi Fazıl Hüsnü Dağlarca'dır. Yani şimdi "taa, ezelden beri mest olmuş herkes" diye bir dize yazmış Fazıl Hüsnü, o "taa, ezelden beri mest olmuş herkes" dizesindeki "taa, ezelden beri" yerine "taa öncelerden beri mest olmuş herkes" diye, ee, olmuyor ki! Ya da Oktay Rıfat, demin verdiğim örnek "saadet, bir çimendir bastığın yerde biter, yalnızlık gittiğin yoldan gelir" diyor bir şiirinde; saadet bir çimendir bastığın yerde biter yalnızlık gittiğin yoldan gelir". Şimdi oradaki "saadeti" çıkarmış oldu Oktay Rıfat, yerine "mutluluk" yazmış. "mutluluk bir çimendir, bastığın yerde biter, yalnızlık gittiğin yoldan gelir". Şiir bitiyor mu? Çünkü anlamsal yani semantik düzlemde anlamsal, birebir karşılıklılık şiirsel anlamda birebir karşılıklılık olmuyor! Anlamda birebir karşılıyor olabilir, saadet eşittir mutluluk, eşitlik demeyelim de, birebir karşılıklılık diyelim, orada oluyor ama şiirde olmuyor. Çünkü birinin çağrışım alanı çok başka öbürünün çağrışım alanı, çok geniş, öbürününki çok dar, birini onun yerine ikame edemezsiniz şiirde. Bütün bunları bilmek lazım, bütün bunlar şiirin bilgisidir. Sadece şiirin "know-how", teknik bilgisini değil ama aynı zamanda şiirin tarihini de bilmek zorundasınız. Ne alır ne satarsınız, kim ne almış ne satmış geçmişte? Ben "bana ne kim ne yazdıysa yazdı, ben alırım elime kalemi, şiiri yazarım" olur mu böyle şey yahu? Birisi çıkar der ki, senin yazdığının yüz kat daha iyisini bin yazmış kardeşim! Sen farklı bir şeyi nasıl söyleyeceksin, eğer farklı bir şey söylemek durumundaysa o zaman…

ANKARA BAROSU
STAJ KURULU

İCRA HUKUKU

AV. TALİH UYAR SUNUMU

ABEM
19 Haziran 2008

İCRA HUKUKU

Av. TALİH UYAR :

Bugün icra hukukuyla ilgili güncel sorunlara temas edeceğim. Bu konudaki sorunları, günümüzün icra hukuku meselelerini beraber tartışacağız.

Hatırlayacaksınız; son günlerin en önemli konusu MBB ile ilgili Anayasa Mahkemesi'nin vermiş olduğu iptal kararıdır. Bu kararın gerekçesi de yayınlandı. Bilindiği gibi, mal beyanında bulunmama suçu uygulamada icra hukuku avukatları için adeta ''can simidi'' niteliğindedir. Borçlunun mal beyanında bulunmaması halinde, neredeyse tüm icra takiplerinden sonra açılır durumda bulunan ve çok tercih edilen bu yol, maalesef geçtiğimiz günlerde "Anayasa'ya aykırı olduğu" iddiasıyla Anayasa Mahkemesi'nin önüne götürüldü. Mal beyanında bulunmama suçunu düzenleyen İİK.'nun 337. maddesinin 1. fıkrası, Anayasa Mahkemesi'nce iptal edildi. Uzun bir aradan sonra da iptal gerekçeleri Resmi Gazetede (16 Nisan 2008'de) yayımlandı…

Mal beyanında bulunmama suçları, acaba toptan mı ortadan kaldırılacak, yoksa tekrar yeniden uygulanabilirliği sağlanabilecek mi ve bu suçlardan dolayı açılan ceza davaları tekrar yürürlük kazanabilecek mi? Anayasa Mahkemesi'ne başvuran dört mahkeme, gerekçelerinde çeşitli nedenlere dayanmışlardır. Bunların bir kısmında 'Türk Ceza Kanunu'nda daha ağır suçları ihtiva eden, daha ağır cezayı gerektiren suçların cezaları tecil edilebilir, paraya çevrilebilirken, İİK.'da öngörülen MBB ile ilgili verilen mahkûmiyet kararlarının "tecil edilememesi"nin, "paraya çevrilememesi"nin "eşitlik" ilkesine aykırı olduğu' iddia edilmiştir. Ayrıca 'alacaklının borçlu ile ilişkide bulunurken onun mali durumunu bilmesi gerektiği, basiretli bir tacir gibi hareket ederse bilebilecek durumda olduğu, bu nedenle, eğer bu gayreti göstermemişse bundan kendisinin kusurlu ve sorumlu olduğu, bu nedenle ayrıca borçlunun mal beyanında bulunmamasının cezai müeyyidesi olmaması gerektiği' iddia edilmiştir. Bunun dışında, 'Avrupa Birliği'ne girmek

üzere olmamız ve buna benzer suçların Avrupa hukukunda öngörülmemesi sebebiyle, bize özgün bir suç olan MBB uygulamasının uyum problemi çıkarabileceğinden, bunların gündemden tamamen çıkarılması gerektiği' belirtilmiştir…

Bunlara ilaveten, ayrıca belirtelim ki; mal beyanında bulunmamayla ilgili İİK.'muzun 76. maddesinde de bir düzenleme vardır. Yani 'borçlunun mal beyanında bulununcaya kadar hapis ile tazyikini istemek mümkün iken, ayrıca 337. madde uyarınca onun cezalandırılmasını istemenin, aynı fiile iki suç ve iki ceza öngörülmesi anlamına geldiği, bunun da Anayasa'ya aykırı olduğu' iddia edilmişti.

Anayasa Mahkemesi, belirttiğimiz bu gerekçelerden sadece son gerekçeye itibar etti. Anayasa Mahkemesi "76. madde bu konuda yürürlükte iken, yani aynı eylemi 76. madde suç haline getirmişken, 337. maddenin iptal edilmesi gerektiğine" karar verdi. Yani; Anayasa Mahkemesi 76. maddenin varlığı nedeniyle, 337. maddeyi iptal etti. Bunu şu şekilde değerlendirebiliriz: Eğer 76. madde yürürlükten kaldırılırsa, 337. maddenin Anayasa'ya aykırı bir durumu kalmayacaktır. Nitekim Türkiye Bankalar Birliği, Adalet Bakanlığı ile temas halinde ve 76. maddenin kaldırılıp, tekrar 337. maddenin düzenlenmesi için çalışmalar devam etmektedir. Bildiğiniz gibi, şu anda açılan davalar bekletiliyor, Temmuz ayına, Ağustos ayına, Eylül ayına kadar erteleniyor. Daha önce açılan davalar da bu şekilde ertelenmişti. Zaten Anayasa Mahkemesi, bu kararın yürürlüğe girmesi bakımından Meclisimize bir yıllık süre de tanımıştı. Eğer bakanlık da bunu uygun görürse, tekrar MBB suçları canlanacaktır. İşte bu bir yıl içerisinde böyle bir düzenleme yapılırsa, korkulduğu gibi olmayacak, yani, tekrar 337. madde yürürlüğe girecektir. Bakalım ne olacak? Zaman gösterecek…

Şu anda gündemimizi meşgul eden ikinci konu "harç" konusudur. Bildiğiniz gibi, Adalet Bakanlığı müfettişlerinin de etkisiyle, son zamanlarda, icra dairelerinde "her türlü haczin kaldırılması taleplerinden harç alındığı" görülmektedir. Aslında, yakın zamana kadar böyle bir uygulama yoktu. Uygulamanın nedeni olarak, "haczin kaldırılmasını isteyen alacaklının ya da vekilinin, parasını tahsil etmiş olmasına rağmen, devletten bu tahsilâtı gizlemiş olması" gösterildi. Neticede, "her türlü haczin kaldırılması taleplerinden harç alınması gerektiği" görüşü gündeme geldi. Türkiye'de çeşitli icra mahkemeleri bu konudaki şikâyetleri farklı şekilde sonuçlandırdı. Bu şikâyetlerin bir kısmı icra mahkemelerince kabul edildi. Yani, alacaklı vekilinin "harç alınmaması konusu"ndaki talebi olumlu karşılandı, bazı icra mahkemeleri ise bu şikâyetleri reddetti, yani, "harç alınması" gerektiği şeklinde karar verdi. Sonunda, Yargıtay geçtiğimiz yıl verdiği çok güzel bir kararıyla bu konuda son noktayı koydu diyebiliriz. 16 Mayıs 2007'de verilen bu kararda, isabetli olarak "Haczin kaldırılması talebi paranın haricen alındığına karine teşkil eder, bu nedenle haczin kaldırılması taleplerinde harç alınmalıdır…" Bu kararda "karine" dendiğine göre, bu karinenin aksini alacaklı ispat ederse, harç alınmaması gerekecek. Nitekim Avukatlar Günü'nde 5 Nisan'da, 12.Hukuk

Dairesinin üyelerinden birisiyle (Sayın Hüveyda Karakış ile) Adana'da konferanstayken, bir meslektaşımız bu konuyu konferansta gündeme getirdi. Alacaklı vekili "…… parsel sayılı taşınmaz üzerindeki haczin kaldırılmasını talep ediyoruz ancak …….. parsel sayılı taşınmazın haczini istiyoruz" derse, yani mevcut haczi kaldırıp, başka bir haciz konulması talebinde bulunursa ya da haczi kaldırıp "borçlunun evine, iş yerine hacze gidelim" derse bu gibi taleplerden harç alınmaması lazım… Haczin kaldırılması taleplerinde, uygulamada pek çok olayda paranın haricen tahsil edildiği bir vakadır. Ancak bazen, paranın gerçekten tahsil edilmediği durumlarda da, haczin kaldırılması istenmektedir. Örneğin; haciz koydurmuş olduğumuz bir taşınmazın kesinleşen kıymetinin yüksek olduğu ve "bu bedelle söz konusu taşınmazın satılmasının mümkün olmadığına" dair müvekkilimiz bizi uyarması durumunda, boşuna satış masrafı yapmamak için, ilk haczi kaldırıp onun yerine başka bir taşınmaza haciz konmasını talep edebiliriz. Ya da ilk haczi kaldırıp, borçlunun evine, işyerine hacze gitmek için talepte bulunabiliriz. Ya da haciz konulmuş olan taşınmazın satılması zaman alacağı için, kaldırılmasını talep etmek durumunda olabiliriz. Veya mevcut hacizli taşınmazı satışa çıkarırız, fakat müşterisi çıkmayabilir. Birinci ve ikinci satış taleplerimizden sonuç alınamamış olabilir ve artık tekrar ihaleye çıkarmanın da bir anlamı kalmamış olabilir. Zaten haciz tarihinden itibaren iki yıl içinde satışın gerçekleşmemesi halinde, haciz talebinde bulunup da satış yapılmazsa haciz düşecektir. O nedenle satılmayacağı muhakkak olan taşınmaz (taşınır) üzerindeki haczi kaldırıp, borçlunun başka bir malının haczini istediğimiz zaman, harç alınmaması lazımdır. Ama maalesef uygulamada bu yaklaşım çerçevesinde hareket edilmediğini, icra memurlarının, -müfettişlerden aldıkları talimat doğrultusunda- her türlü haczin kaldırılması taleplerinden harç istediklerini biliyoruz. Maalesef Adalet Bakanlığı geçtiğimiz günlerde bir yasa taslağı hazırladı. "Her türlü haczin kaldırılması taleplerinden belli bir oranda harç alınacağı" taslak olarak Komisyon'da kabul edildi. Önümüzdeki sezon, yani yaz tatilinden sonra başlayacak, Ekim, Kasım ayındaki dönemde, söz konusu tasarının Meclise sevk edileceği bildirildi. İnşallah Meclisteki görüşmeler sırasında bu hükme bir takım engeller getirilir, bir takım istisnalar getirilir... Yoksa çok büyük haksızlık olabilir. Bahsettiğimiz sakıncaları daha başka örneklerle çoğaltmak mümkün. Mesela borçlunun adına kayıtlı malların haczi için tapuya yazdığımız yazıya cevaben, borçlunun dört, beş tane taşınmazına haciz konulduğunu öğrendik. Bunlardan iki tanesinin alacağımızı karşıladığını tespit edip diğerleri üzerindeki haczin kaldırılmasını istediğimiz zaman da mı, bizden harç alınacak? İki tanesi alacağı karşılıyor, "üçünün üzerindeki haczi kaldıralım" diyoruz. Bu olasılıkta, "neden haczi kaldırtıyorsun, borçludan haricen alacağı tahsil ettin, bunu gizliyorsun" şeklinde yaklaşırlarsa, bunun olumsuz sonuçları olacaktır. Bu nedenle, hatırınızda olsun, ileride mesleğe başladığınızda, bu durum karşınıza çok çıkacaktır. O tasarı inşallah kanunlaşmaz. Kanunlaşırsa da herhalde uygulamada ona bir çözüm bulunacaktır. Her türlü haczin kaldırılması taleplerinden harç almak, hiç de adil bir çözüm şekli değil. Bu durum, pek

çok alacaklı vekilini ileride sıkıntıya sokabilecektir…

Bu vesileyle bir de uygulamadaki şu güncel konulara satır başlarıyla temas etmek istiyorum:

Barolar Birliği'nin dün başlayan, bugün devam eden ve ayrıca yarın da devam edecek olan "Yargı Reformu" isimli bir sempozyumu şu anda Ankara Dedeman Otel'de yapılmakta... Ben, o sempozyumda "icra yargılaması" bakımından dikkat edilmesi gereken, değiştirilmesi gereken hususlara değindim. Sempozyuma gelmediğinizi tahmin ederek, sizleri o sempozyumda değindiğimiz birkaç konu hakkında bilgilendirmek istiyorum.

Dün o sempozyumda tartışılan konulardan birincisi, "icra mahkemelerinde, özellikle temyiz safhasıyla ilgili olarak neler değişebilir" konusu oldu.

Bu konuda ilk olarak yapılması gereken radikal değişiklik şudur:

Biliyorsunuz icra hukukunda, icra mahkemelerinin tüm kararları değil ancak 363. maddede sayılan kararları temyiz edilebilir. İşte bu durum, uygulamada çok ciddi sıkıntı yaratmaktadır. İcra mahkemeleri, genelde, her davanın sonunda "temyizi kabil olmak üzere karar verildi" şeklinde karar veriyorlar. Hâlbuki kararın temyizi kabil olmak üzere verilmesi, eğer 363'te "bu kararın temyizi edilebileceği" öngörülmemişse, hiç anlamı olmayan bir davranıştır. Çünkü bu kararın yine de temyizi mümkün değildir. Temyiz etseniz bile, Yargıtay, "363'te öngörülmediği için" kararın kesin olduğunu belirtir. İşte bu sıkıntıyı biz, İcra İflas Kanunu'nda değişiklik yapılırken, 2003 yılında gündeme getirmiştik… Komisyonda, ben de Barolar Birliği'ni temsilen bulunmuştum. 2003 yılındaki değişiklikte, bir uygulayıcı olarak bu konuyu ben komisyonda yer alan arkadaşlarımın dikkatini çekerek gündeme getirmiştim. Vardığımız sonuç şu oldu: "İİK.'nun 363. maddesini yeni baştan düzenleyelim ve tüm kararların temyiz edilebilmesi ilkesini kabul edelim, temyiz edilemeyecek olan, çok çok basit olan kararları belirtelim" dedik. Yani şu andaki sistemi tamamen tersine çevirdik. İcra mahkemesinin belirli kararları dışındaki tüm kararlarını temyiz edilebilir hale getirdik. 363'üncü maddenin 12 bendini tamamen ortadan kaldırdık, şu andaki sistemin tersini düzenledik. Mesela; "kıymet takdirini itiraz", "iflas idare memurlarının ücretleri ve masraf pusulaları", "satışın durdurulması" gibi konularda verilen, uygulamada uyuşmazlık yaratmayacak nitelikteki kararlar dışındaki icra mahkemelerinin tüm kararlarının -parasal sınırı aşmak kaydıyla- temyiz edilebilmesi sağlandı. O komisyonun kabul ettiği tüm değişiklik önerileri, nemalandırmaya ilişkin olan 9. madde hariç, Adalet Bakanlığınca benimsendi ve Meclise sunuldu. Her nasılsa bize tekrar dönülmeden, sorulmadan, Adalet Bakanlığı, muhtemelen Yargıtay'ın iş yükünü azaltmak amacıyla, 363. maddeye ilişkin bu radikal değişikliği kabul etmedi, uygun bulmadı… "Bu maddenin istinaf mahkemelerinin yürürlüğe girmesi halinde, istinaf mahkemelerinin Türkiye'nin her tarafında kurulup faaliyete geçmesi halinde, yürürlüğe girmesini" uygun buldu. Elinizdeki kanunlara bakınız… 363.

maddenin altında şöyle bir not yer alıyor: Dikkat, istinaf mahkemeleri yürürlüğe girdiği zaman bu madde şu şekli alacaktır …… Adalet Bakanlığı bizim komisyonda "bugün yürürlüğe girsin" diye kabul ettiğimiz sistemi, oraya monte etti. Dedi ki, istinaf mahkemeleri faaliyete geçtikten sonra icra mahkemesinin vereceği (az önce söylediğimiz belirli istisnalar -kıymet takdirine itiraz, satışın durdurulması vs. vs. 8-10 karar- dışında) tüm kararlar hakkında istinafa gidebilir, yani; "istinaf mahkemesine, icra mahkemesinin tüm kararından dolayı gidilebilir" denildi. Ancak, "istinaf mahkemesince verilecek kararın kural olarak kesin olacağı" belirtildi. Keşke, istinaf mahkemelerine top atılmayıp, şimdiden o madde yürürlüğe girseydi. İstinaf mahkemeleri kuruluncaya kadar bu sıkıntıyı yaşayacağız. Bu nedenle, inşallah istinaf mahkemeleri arzu edilen, planlanan zamanda yürürlüğe girer ve biz de rahatlarız. Çünkü uygulamada kararların pek çoğunun 363'de yer almaması nedeniyle temyiz edilememesi ciddi sıkıntı yaratıyor. Aslında bu, hâkim açısından da sıkıntı oluyor. Hâkim arkadaşlarımızın çoğu, "kararda son sözü söyleyenin kendisi olması" durumunda kalmak istemiyor. "Biz böyle karar verdik, temyiz edin" diyor. Ama çok defa onun bu şekildeki yaklaşımı, kararın temyizinin mümkün olmadığı durumlarda, karar kanuna uygun olmadığı takdirde, maalesef verdiği kararla, o konudaki uyuşmazlıkta son noktayı kendisi koymuş oluyor. Umarız ileride istinaf mahkemeleri çabuk yürürlüğe girer. Eğer gecikirse, o zaman bu maddenin mutlaka bugün için de uygulanabilir, yani temyiz için de uygulanabilir hale getirilmesi gerekir. Yoksa "Yargıtay'ın iş yükünü azaltma" endişesi daha sakıncalı sonuçlar yaratır. Çünkü şu anda 12. Hukuk Dairesi, icra mahkemesinin temyiz edilen kararlarını iki ay gibi bir sürede inceliyor, yani bozuyor ya da onayıp gönderiyor. Belirttiğimiz madde, komisyonda düzenlenen şekilde yürürlüğe girseydi, daha fazla zamanda -iki ay yerine üç ayda, dört aydakararlar Yargıtay'dan gelecekti… Zaten diğer Daireler'den temyizden dönme süresi, bir yıl civarındadır. Çoğu (işi yoğun dairelerde) bir, bir buçuk yılda dönüyor. Bu bakımdan, yani; iki ay yerine dört ay olur, ama hiç olmazsa kararların çoğu incelenmiş, Yargıtay'ın denetiminden geçmiş olur.

Demek ki yargılama safhasında sıkıntı yaratan birinci durum, 363'ün şu andaki yürürlükteki olan şeklidir.

İkinci konu; parasal sınır konusu… Bu kararların temyiz edilebilmesindeki parasal sınır bugün çok yüksektir. Eskiden sınır 500,000 liraydı. Hatırlıyorum yıllarca 500,000 lira uygulandı. Sonra parasal sınır az denildi, 500,000,000' a çıktı. Sonra da yeniden değerlendirme oranında arttırılmaya başlandı. Şimdi yanılmıyorsam 3,600. Hâlbuki ilk derece mahkemelerinin temyizinde sınır 1,250. Bizim icra kararları ise, onun bir katından fazla. İcra mahkemesi teknik bir mahkemedir. İcra ve İflas Kanunu, çok teknik bir kanundur. Bu kanunda hata yapma ihtimali çok daha fazladır. O bakımdan, bu kararları -daha deneyimli durumdaki- Yargıtay'a, -ileride- istinaf mahkemesine gönderirken, bu sınırın olabildiğince alçak tutulması, düşük tutulması gerekir. Yoksa özellikle Ankara, İstanbul, İzmir,

Adana, Bursa vb. dışındaki yörelerde kabul edilen parasal sınır hakkında çok sıkıntı yaşanmaktadır. Çünkü çevreye göre, parasal sınır çok yüksek kalmaktadır ve pek çok karar bu nedenle Yargıtay'a gidememektedir, ileride de istinafa gidemeyecektir. O bakımdan, yarın meslek hayatınızda, bu parasal sınır konusunun size de rahatsızlık vereceğini göreceksiniz.

Sıkıntı yaratan diğer bir husus; icra mahkemelerine tayinle gelen hâkim arkadaşlarımızın, meslek içi eğitime tâbi tutulmamış olmaları ile ilgili. Şimdi; dün de belirttik, emin olun yaklaşık 10 yıl, 20 yıl ticaret mahkemesi başkanlığı yapan, hukuk hâkimliği yapan arkadaşlarımızın icra mahkemesine tayin edildikleri zaman -ki çok defa büyük şehre gelmek için tayin istiyorlar, icra mahkemesine hâkim olarak atanıyorlar- ciddi sıkıntı çekiyorlar, ciddi problemlerle karşılaşıyorlar. Aynı şekilde, icra hâkimliğine yeni başlayan ama ceza kökenli arkadaşlarımızın da sıkıntı çektiklerini görüyoruz. Çünkü satışın yapılmasına beş dakika kala "satışı durdur" diye başvuruyoruz. Satışı durdursa bir türlü, durdurmasa bir türlü... O koca dosyayı ne zaman okuyacak? İcra hâkimi, seri karar vermeyi gerektiren bir konumdadır. Diğer mahkemelerden de farklı olarak "ben bir karar verdim, Yargıtay'a gitsin" de diyemiyor. Çünkü verdiği kararların çoğu, az önce söylediğimiz gibi, temyizi kabil değil. O bakımdan büyük stres altında. Ama konuya hâkim olan arkadaşlarımız kendilerini rahat hissederler. Bu bakımdan, hem icra mahkemesine yeni atanan hâkim arkadaşlarımızın, hem de tüm icra hâkimlerinin hiç olmazsa üç senede bir meslek içi eğitme tabi tutulmasında büyük yarar vardır. Ankara'da, İstanbul'da toplanılır, yer de müsait, Adalet Akademisi var, Hâkim evi var. Orada Yargıtay üyesi arkadaşlardan, fakültedeki arkadaşlardan, karşılıklı fikir alışverişinde bulunulmasında ne sakınca var? Bu suretle, kararların daha düzgün, daha isabetli bir şekilde ortaya çıkmasına hizmet etmiş olunur…

Nihayet, bir başka konuyu daha burada gündeme getirmemiz yerinde olacaktır: İcra ceza mahkemeleri yönünden son yapılan değişiklikle, yani 2003 yılındaki 4949 sayılı Kanunla yapılan değişiklikten sonra, 2005 yılında yapılan değişiklikle, icra suçlarından "disiplin hapsi" ve "hapsen tazyik" kararları konusunda icra ceza mahkemelerinin vermiş oldukları kararlara karşı temyiz yolu kaldırıldı. Bu kararlara karşı "bulundukları yer ağır ceza mahkemesine itiraz edilebileceği" öngörüldü. Yani "hapsen tazyik", "disiplin hapsi" konusunda verilen kararlara karşı ancak ağır ceza mahkemesinde itiraz edilebilecek. Bu da, maalesef uygulamada olumlu sonuç vermedi. Ağır ceza mahkemeleri zaten çok yoğun biçimde daha başka suçlarla ilgileniyor. Bizim icra iflas suçlarının teknik yapısına zaman ayırıp, onları öğrenip, "bu konuda icra mahkemelerinin verdiği kararlar doğru mu, değil mi, itiraz yerinde mi, değil mi" diye incelemeye fırsat bulamadıklarından, uygulanan bu usulden ağır ceza mahkemesi reisleri de şikâyetçi. Hakikaten, icra suçlarını değerlendirmek onlar için de zor bir konudur. Bu yüzden verilen icra mahkemesi kararını çok defa aynen tasdik edip, itirazları reddetme yolunu seçmek zorunda kalıyorlar. Tabii ki, bu durum da uygulamada sıkıntı yaratıyor. Böylece, konu

Yargıtay'a gitmediği için, içtihat tıkanıklığı oluyor, içtihat oluşması da önlenmiş oluyor. Şimdi icra suçları konusunda içtihat da oluşmamakta… Yıllarca, 17. Hukuk Dairesi bu suçlara bakarken, artık icra suçları hakkında verilen kararlar temyize gitmediği için onun yükü hafiflemiş ve biraz sonra değineceğiz "tasarrufun iptal davaları"na ilişkin kararları inceleme görevi 15. Hukuk Dairesi'nde iken, 17. Hukuk Dairesi'ne alınmıştır. 2007 /Şubat'tan beri, 17. Hukuk Dairesi "tasarrufun iptali davaları" konusunda verilen kararlar temyizen incelemektedir. Çünkü inceleyeceği dosya kalmamıştır. Hâlbuki az önce değindiğimiz icra suçları konusunda konuya hâkim olan bu Daireden, mükemmel kararlar çıkıyordu. Şimdi Yargıtay'a gitmediği için, ağır ceza mahkemesine kaldı bu iş. Ama memnuniyet verici olan şu ki, istinaf mahkemeleri yürürlüğe girdiği zaman, icra mahkemesinin vermiş olduğu disiplin hapsi, hapsen tazyik konusundaki kararlara karşı, savcı, şikâyetçi, alacaklı ya da borçlu istinaf mahkemesine başvurabilecektir. Evet, oranın kararı kesin olacaktır ama hiç olmazsa bir hâkimin kararı, bu işte görevli (ve deneyimli) bir başka mahkeme tarafından düzgün bir şekilde incelenecektir. Ama o zamana kadar bu sıkıntı inşallah fazla sürmez, istinaf mahkemeleri planlanan tarihte yürürlüğe girer...

İcra yargılamasıyla ilgili bir başka konu da "tebligat" konusuydu. Adliyelere has bir tebligat teşkilatı kurulmadıkça, tebligat işlerindeki aksaklıklar devam edecek gibi gözükmektedir. Bu sıkıntılar sebebiyle, icra dairelerindeki satışların aksadığı görülmektedir. Örneğin; satış günü gidiyorsunuz, satış ilanına ilişkin tebligat parçası dönmemiş dosyaya, hadi bakalım satış düşürülüyor, yapılan masraf boşa gidiyor, yeniden satış ilanı hazırlamak gerekiyor. Ya da diğer mahkemelerde olduğu gibi, icra mahkemelerinde de duruşmalar tebligat yapılamadığı için erteleniyor… Biz, dünkü Ankara'daki sempozyumda, "özel kargo şirketlerinden faydalanılmasını veyahut da adliyeye özgü PTT teşkilatı kurulmasını" önerdik. Duyduğumuz kadarıyla Tebligat Kanunu'nda değişiklik yapılmak üzere, orada kargo şirketlerinin görevlendirilmesi konusu da tartışılmış. Fakat "kargo şirketlerinin hepsinin Türkiye'nin tamamına yaygın bir teşkilatı bulunmadığı" gerekçesiyle, "kargo şirketlerinin teşkilatının eksik olduğu" sonucuna varılarak, bu konu üzerinde fazla durulmamış. Ancak, kargo şirketlerine, bu işin özel kargo şirketleri ile yapılacağı ve bu teşkilat eksikliğinin tüm Türkiye'de yaygın olacak şekilde giderilmesi gerektiği anlatılmadan, bu projeden vazgeçilmiş olması bizce yanlış olmuştur. Şimdi başlatılan yeni uygulamaya göre; Nüfus İdaresindeki kayıtlara itibar edeceğiz. Yani ilgilinin bilinen en son adresine tebliğ edilecek evrakı göndereceğiz, bila tebliğ gelirse, Nüfustaki belirtilmiş olan, nüfus idaresindeki adresine tebligat yapacağız. Tebligat bu şekilde gerçekleşmiş olacak.

Bu kısa girişten sonra bugün sizlerle paylaşmak istediğim, ele almak istediğim diğer bir konu "tasarrufun iptali" davaları. Uygulamada bu davalar; yakın zamana kadar çok az bilinen, çok az açılan bir dava türü idi. Borçlunun alacaklısına olan borcunu ödememek için malvarlığını eksiltici tasarruflarda bulunması, mallarını

eşine, çocuklarına, akrabasına, tanıdıklarına, iş arkadaşlarına satması, muvazaalı şekilde elden çıkarması ya da bu malları üzerine alacaklıları tarafından haciz konulmadan önce, ipotek kurarak, onların haciz koydurup bunları satmalarını engellemesi şeklindeki işlemlere karşı, alacaklıların başvuru yolları nelerdir, bu durumda ne yapılabilir? İşte bu durumda alacaklıların yapacağı şey, "tasarrufun iptali davası" dediğimiz, Kanunumuzun 277 ila 284. maddelerinde düzenlenen davayı açmaktır. Bu maddelerden 277. maddede "davayı kim açabilir, davacı sıfatı kime aittir, hangi koşullarda bu dava açılabilir" konusu düzenlenmiş. 278, 279, 280'de ise "iptale tabi tasarruflar nelerdir, hangi tasarruflar hakkında iptal davası açılabilir" konusu düzenlenmiştir. 281'de "davalı" sıfatı, 282'de "yargılama usulü" düzenlenmiş. 283'te de "iptal davasının sonuçları" yer almaktadır. Nihayet 284'te de "davanın açılabileceği hak düşürücü süre" düzenlenmiştir.

Şimdi evvela şunu belirtelim ki; aslında yakın zamana kadar "iptal davası" az bilinen, az cesaret edilen bir dava türü idi. Alacaklılar, "ben borçlunun muvazaalı olarak mallarını başkasına kaçırdığını nereden bileceğim, nasıl ispat edeceğim" diye, endişe içerisinde kalıp, bu davayı açmamayı tercih ediyorlardı. Hâlbuki biraz sonra daha ayrıntılı anlattığımızda göreceğiniz gibi,bu davalar kadar başka hiçbir davada,belirli koşullara riayet edildiği takdirde, davanın kazanılma şansı %99 gibi yüksek değildir. Davacı yeter ki bu birkaç koşula riayet etsin. Çünkü bu dava teknik bir yapıya sahip, mahkemenin boşanma davalarında olduğu gibi "geçimsizlik var mı yok mu" gibi takdir hakkının fazla olduğu bir dava türü değil. Bu davalarda da muvazaa konusunda mahkemenin takdir hakkı var, ama kanun öyle kıstaslar öngörmüş ki, ister istemez mahkeme, burada bu koşulların varlığı halinde muvazaanın varlığını, mal kaçırma kastının varlığını kabul etmek zorunda. Kabul etmezse zaten Yargıtay bozup gönderiyor, "bak, şu var, şunu da incele" diye adeta hâkimi tasarrufu iptal etmeye zorlayıcı nitelikte bozma kararları veriyor…

Şimdi birinci mesele; tasarrufun iptali davasında ilk sorulacak olan soru, davacı-alacaklının alacağının (ya da takip konusu alacağın) doğum tarihi ile borçlunun yapmış olduğu bu mal kaçırma tasarrufunun yapılış tarihi hangi tarihlerdir ve mal kaçırma tasarrufu, borcun doğumundan önce mi sonra mı yapılmıştır? Yargıtay'ımıza göre ve doktrin'de hâkim olan görüşe göre; "borçlu eğer borçlandıktan sonra bu tasarruflarda bulunmuşsa, yani mal kaçırma tasarrufu, borçlunun borçlanmasından sonra, borçlu sıfatını kazanmasından sonra olmuşsa, bu tasarrufun iptali mümkündür." Birinci ön koşul bu. Demek ki; tasarruf, borcun doğumundan sonra yapılmış olmalıdır. Bu ön şart, birinci ön şart... Borçlu birisine borçlanmış, o borcunu ödememek için mal varlığını azaltıcı nitelikte işlemlerde bulunuyor. Sahip olduğu yazlığı, dairesini, arsasını, otomobilini, evindeki eşyaları başkasına satıyor. Ya da bunlar üzerinde ipotek (rehin) kuruyor veya birine senet veriyor onlar üzerine haciz koyduruyor. Birinci şart, borçlandıktan sonra borçlunun bu işlemlerde bulunmuş olması şartı. Yargıtay'ımızın bugün de devam

eden görüşü ve doktrinde egemen olan görüş bu. Fakat acaba bu kural doğru mu, bunun üzerinde biraz duralım. Bu görüşün kaynağını kanunumuzun hazırlık çalışmaları teşkil ediyor. Meclisteki hazırlık çalışmaları sırasında, milletvekilleri bu konuyu tartışmışlar, demişler ki "borçlu bir kere borçlansın ki, ondan sonra bir takım tasarruflardan bulunmuşsa, alacaklı bunların iptalini istesin. Henüz borçlu, borçlu sıfatını taşımıyorken, borçlanmamışken, bir takım işlemlerde bulunup mallarını kaçırmışsa, daha sonra birisine borçlandığı zaman, alacaklı bu borçlunun, borçlanmadan önceki tasarrufları için iptal davası açamasın". Bu gerekçeler, Meclis komisyonlarında, hazırlık çalışmalarına, zabıtlara girmiş, bu gerekçelerle bu madde kabul edildiği için Yargıtay'ımız kararlarında diyor ki "kanunun hazırlık çalışmaları bunu gösteriyor, bu nedenle, bir kimse borçlandıktan sonra bir takım mal kaçırıcı tasarruflarda bulunursa, bunlar için iptal davası açılsın". Bu görüş doktrinde de bugün egemen görüş konumunda. Acaba bu görüş doğru mu? Edindiğimiz tecrübelere göre biz "bu görüşün çok tutarlı olmadığını" doktrinde bir iki arkadaşımızla beraber savunuyoruz. Gerçekten uygulamada kötü niyetli borçlular, bir kişiyi ya da çok defa bir kredi kurumunu, bankayı dolandırmak için, önce malvarlığını boşaltmakta, elindeki bütün malları çıkartmakta, arabasını, dairesini satmakta. Ondan sonra gidip bir bankadan kredi istemekte ya da birisinden bir araba almakta, bir ev almakta, ona borçlanmakta, sonra günü geldiği zaman, borcunu ödememekte. Alacaklı takip yapıp borçlusunun borcunu ödemeyeceğini saptadıktan sonra "bunun nesi vardı, nesi yoktu" diye bakıp, borçlanma tarihinden önce, yazlığını sattığını, arabasını sattığını, dairesini, arsasını elden çıkardığını tespit etse dahi, " iptal davası"nı bugün için açması mümkün değildir. İsviçre'de de "borç ne zaman doğmuş olursa olsun borçlunun kötü niyetle malvarlığını elden çıkardığı sabit olursa, alacaklının iptal davasının dinlenmesi gerektiği" görüşü savunulmaktadır. Burada denilebiliyor ki, özellikle bankalar bakımından, "banka kredi açarken gözünü açsın, basiretli bir tacir gibi davransın, kredi açtığı kişinin mal varlığı var mı yok mu araştırsın, yeterli araştırma yapmazsa bunun sonucuna katlansın, iptal davası açamasın". Fakat dediğimiz gibi bu dava sadece bankalar için söz konusu değildir, sıradan vatandaşlar da birisine arabasını satabilir, evini satabilir, ileride günü geldiği zaman alacağı ödenmezse, bu kişiler de iptal davası açamayacaklardır. Nitekim 17. Hukuk Dairesi yavaş yavaş "15. Hukuk Dairesi'nden farklı olarak", bu durumdan rahatsızlık duymaya başladı. Yani belki bu Daire, bu içtihattan dönebilecektir. Bizce de umarız ki döner.

Şimdi "borcun doğum tarihi" ne demek oluyor, bu konu üzerinde duralım. Takip dayanağı bir bono, çek olabilir, bu takdirde kural olarak borcun doğum tarihi bunların tanzim tarihidir, vadesi değildir. Tabii çekte bir tane tarih var, malum bu "keşide tarihi"dir. İleri tarihli bir çek de düzenleniyor, biliyorsunuz. Bu bakımdan kural olarak "senedin tanzim tarihi borcun doğum tarihidir" ancak, alacaklı senedin tanzim tarihinden önce alacağının doğduğunu iddia ve ispat

ederse, o zaman senedin tarihi değil gerçek alışveriş tarihine, gerçek ilişkiye bakacağız. Mesela ben arabamı size bugün satmış olabilirim. Arabayı aldınız, bana senet verecektiniz, "bir daha gelişte veririz" dediniz. Haziran ayının ortasında arabamı aldığınız halde, bedelini ödemediniz. Eylül ayında "tamam" dediniz, "senden kurtuluş yok, al sana senet" ve 10 Eylül'e tanzim tarihini attınız, 10 Ekim'de ödemek üzere de vade tarihini. Şimdi burada "borcun doğum tarihi" şeklen 10 Eylül, ama bunun arkasında perdeyi kaldırdığınız zaman, alışveriş ne zaman olmuş? Haziranın 19'unda olmuş. Şu halde borcun doğum tarihi senedin tanzim tarihi değildir, gerçek temel ilişki ne zaman olmuşsa, borcun doğum tarihi de o tarihtir. Kredi sözleşmelerinde kredi sözleşmesinin yapıldığı tarihtir, borcun doğum tarihi. Yoksa paranın fiilen bankadan çekildiği, kredinin çekildiği tarih değildir... Bugün bankaya gidiyor müvekkiliniz, A bankası ile kredi sözleşmesi imzalıyor, "ihtiyacı olan 150 milyar liralık kredi açılacağına dair sözleşme yapıyor. Ama müvekkilinizin krediye ihtiyacı yok şu anda. 1 Ekim'de gidiyor, "hadi bakalım bana 150 milyar verecektiniz, verin" diyor ve 50 milyarını alıyor. Bu şekilde 50 milyar kredi kullandı. Müvekkiliniz, mallarını bir şekilde elden çıkardı, borcunu ödeyemedi, banka "iptal davası" açacak. Borcun doğum tarihi, paranın çekildiği 1 Ekim değil, sözleşmenin yapıldığı tarihtir. Hatta bir iki kararda; "sözleşme yapılmadan önce bankanın yetkili kurullarınca kredi açma, kredi kullandırma kararının verildiği tarihe kadar" Yargıtay borcun doğum tarihini götürmektedir. Borcun doğum tarihiyle ilgili, ana hatlarıyla ilgili olarak bunlar söylenebilir…

Evet, birinci ön şart "borcun doğum tarihi, yapılan işlemin yapıldığı tarihten önce olacak" ki iptal davası açılsın. Bu şartlar altında, borçlunun yaptığı her tasarrufun iptalini isteyebilir miyiz? İkinci ön şart o l a r a k burada karşımıza "süre şartı" çıkıyor. Kanunda "borçlu aşağıdaki tasarrufları 'haciz'den, 'aciz'den veya 'iflasın açılması tarihi'nden itibaren geriye doğru; 278'de iki yıl, 279'da bir yıl içerisinde yapmışsa, bu tasarruflar iptal edilebilir" diyor. 280'de biraz daha farklı bir durum var, ona değineceğiz. 278 ve 279'da demek ki "borçlunun yapmış olduğu tasarrufların iptal edilebilmesi için belirli bir zaman dilimi içerisinde yapılmış olması" lazım. Evvela, birinci koşul olarak, "borç önce doğacak, tasarruf sonra yapılacak". İkinci koşul "hacizden, acizden, iflastan geriye doğru 278'de iki yıl ya da 279'da bir yıl içinde bu mal kaçırma işlemi yapılmışsa iptale tabidir". Burada kanunumuzda üç kavram var; "haciz", "aciz", "iflas". Hâlbuki İsviçre'de "hacizden veya iflasın açılmasından önceki şu tarihler" diyor. Yani orada "aciz" tabiri yok. Bizdeki "aciz" tabiri İsviçre'ye uymuyor. Öyle tercüme edilmiş ve bu durum uygulamada ciddi sıkıntı yaratıyor. Evvela kolay olanı ele alalım: "Haciz tarihinden geriye doğru iki yıl ya da bir yıl içinde" tasarruf yapılmış olacak. Alacaklı borçlusu hakkında "ihtiyati haciz kararı" aldı, ya da ihtiyati haciz kararı almadan takip yaptı takip kesinleşti. Bu arada takibe itiraz edildi, itirazın geçici kaldırılması, ya da kesin kaldırılması ya da itirazın iptali davaları açıldı. Sonunda

itiraz ortadan kaldırıldı, takip kesinleşti, hacze gittik. İşte, icra memurunun alacaklı, vekili ile birlikte veya yalnız borçlunun ev adresinde, iş yeri adresinde hacze gidip düzenlediği "tutanak tarihi", buradaki haciz tarihine başlangıç oluyor. Veya bankalara yazdık, tapulara yazdık, buralardan gelen cevap tarihinden itibaren geriye doğru iki yıllık, bir yıllık süre içinde borçlu biraz sonra belirteceğimiz tasarrufları yapmışsa, iptale tabi. Birinci tarih; "haciz tarihi"… İhtiyati haciz olmuşsa, yine ihtiyati haczin uygulandığı tarih, ama onun için kesinleşmeyi arayacağız. Kesinleştiği takdirde, ihtiyati haczin ilk uygulandığı tarihten geriye doğru gideceğiz. İkinci tarih, "iflasın açılma tarihi", o da kolay. Borçlu hakkında iflas yoluyla takip yapıldı, ya da doğrudan doğruya iflas hallerinde borç ödenmedi. Ticaret mahkemesi "gereği düşünüldü, 18 Haziran 2008 saat 12'de iflasın açılmasına karar verildi" dedi. İşte bu tarih, "iflasın açılma tarihi"dir. Bu tarihten geriye doğru iki yıllık, bir yıllık süre söz konusu olacak. Yalnız burada bir parantez açalım, kanun "haciz" ile "iflası" eş değerde kabul ederek, geriye doğru işleyecek sürelerin başlaması bakımından kabul etmiştir. Bu hatalı olmuştur. Çünkü borçlu iflasın açılmasını uzatabilir. Yani yaptığı bir takım iptale tabi tasarrufları iptal edilmekten kurtarmak için, aleyhine iflas davası açılınca, o davayı, dava sırasında birkaç vekil değiştirerek, onlar da "davayı yeni aldım" vs. falan diyerek, çeşitli bahanelerle (borca itiraz ederek, bilirkişi incelemesine itiraz ederek) iflas kararı verilmesini uzatabilir, geciktirebilir. Bu taktirde, iflas kararı verilmesi geciktirilince, "geriye doğru iki yıllık, bir yıllık süre" içinde yapılan tasarrufların iptali mümkün olmayacaktır. Bu nedenle, biz son kitabımızda da bu konuya temas ederek, dedik ki "iflas halinde, buradaki iptal edilebilirlik süresi üç yıla ya da beş yıla çıkarılsın ki, kötü niyetli müflislerin yapmış olduğu tasarrufların iptali mümkün hale gelsin".

Üçüncü durum; İsviçre'de olmayan, bizde olan, "acizden itibaren geriye doğru iki yıllık, bir yıllık süre". Şimdi, bu "aciz hali"nden ne anlaşılması gerektiğine değinelim. Eski kitaplarda "aciz vesikasının verilme tarihi" 'aciz hali' olarak algılanmakta idi. Yargıtay da, bir iki kararında bu şekilde konuyu algılamıştı. Hatta İzmir'de geçenlerde bir ticaret mahkemesi kararında "aciz vesikasının verildiği tarih itibariyle geriye doğru iki yıllık, bir yıllık süre çoktan dolmuştur" denilerek dava reddedilmiştir. Yargıtay bu kararı önce tasdik etmiştir, tashihi karar aşamasında Yargıtay adeta uyanmış, demiştir ki "burada aciz halinden maksat, aciz vesikasının düzenlenme tarihi değil yine borçlunun evine, işyerine hacze gidildiği tarih"tir. Çünkü haciz tutanağının düzenlenmesiyle, "aciz" durumu ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle buradaki "aciz" tabiri lütfen sizi "aciz vesikasının düzenlenme tarihi" gibi bir kabule yöneltmesin. Nitekim Yargıtay tashihi karar talebi üzerine "aciz tarihinden maksat eşittir yine haciz tarihi" demiştir. Buna lütfen dikkat edin. Yoksa yanlış anlamalara sebebiyet verebilir. Çünkü aciz vesikasının düzenlendiği tarihi dikkate alırsak, pek çok tasarruf, iptal edilebilir olmaktan çıkar. Aciz vesikası ne zaman düzenlenecek? Hacze gittik, birtakım mallar bulduk, o mallara kıymet taktir edeceğiz, kıymet taktirine itirazlar zaman alacak, sonun-

da kıymet takdiri kesinleşecek, hacizli malları satışa çıkaracağız, mallar satılacak, ihale kesinleşecek, alacaklı alacağının bir kısmını alacak, alamadığı kısmı için icra memurundan "bana aciz vesikası ver" diyecek. Aciz vesikasının düzenlendiği tarih, çok sonraki bir tarih olacak ve o zaman da geriye doğru iptale tabi hiçbir tasarruf zaten kalmayacak. Bu nedenle, aciz vesikasının düzenlendiği tarihi esas alırsak, iptal edilebilir tasarruf âdeta buharlaşmış olacaktır… O bakımdan, lütfen kanunumuzda yer alan üç kavramı İsviçre'de olduğu gibi, iki şekilde algılayacaksınız: "haciz" tarihi, "iflas" tarihi. Bu tarihlerden hangisi olaya uygunsa, ona göre, hangisi gerçekleşmişse, geriye doğru süreleri, ona göre belirleyeceksiniz.

280. madde biraz daha farklı kıstasları öngörüyor. Burada "işlemin yapıldığı tarihten itibaren beş yıl"lık süre öngörülmüş. İşlemin gerçekleştiği tarihten itibaren beş yıl içinde borçlu aleyhinde haciz ya da iflas yoluyla takip yapılmışsa, iptal davası açılabilecek. Oradaki kıstas biraz daha farklıdır. "Geriye doğru" değil, kanun koyucu ileriye doğru bir süre düzenlemiş. Ne zaman borçlu tasarrufta bulundu ise, burada bu tarihten itibaren beş yıl içerisinde "haciz" ya da "iflas" yoluyla takip yapmış olacak ki, alacaklı iptal davası açabilsin!..

Tasarrufun iptali davalarında, bu iki özellik yani "borcun doğum tarihi", "tasarrufun iki yıllık, beş yıllık, bir yıllık süreler içerisinde yapılmış olması" yanında son şart "iptal davasının en geç tasarrufun yapıldığı tarihten itibaren beş yıl içinde açılabilmesi"dir. Bu süre de hak düşürücü süredir. İşte bu sürelere riayet ettiğiniz zaman, 278, 279, 280'e göre, tasarrufların pek çoğunun bu şekilde iptal edilebilir durumda olduğunu göreceksiniz. Şimdi bir de, burada şu önemli; dava açarken avukat olarak biz "278'e göre iptal istiyoruz", ya da "279'a göre, 280'e göre iptal istiyoruz" diye kendimizi bağlayıcı nitelikte beyanda bulunmamalıyız. Çünkü Yargıtay'ımız, haklı olarak, "tasarrufun iptali davalarında iptale tabi tasarrufları hâkim takdir eder, HUMK 76 uyarınca" diyor. "Davacının dava dilekçesindeki nitelendirmesiyle hâkim bağlı değildir, o, 278'e göre iptal istese bile, pekâlâ, 280'e göre iptal kararı verebilir" diyor. Zaten hâkim bu konuda hata ederse, Yargıtay kararı bozuyor. "Ey hâkim, sadece 278'e göre olayı değerlendirmişsin, lütfen 280'e göre de değerlendirme yap" diyor. O bakımdan siz de hâkime bir bakıma yardımcı olmak bakımından, dava dilekçenizde, "278'e göre tasarrufun iptalini istiyorum", değil, "277 ve devamına göre tasarrufun iptali istiyorum" deyin ki, hâkimin bir bakıma işini kolaylaştırın. Zaten konuya hâkim olan arkadaşlarımız sizin bu nitelendirmenizle kendisini bağlı hissetmez. "Her ne kadar davacı 278'e göre tasarrufun iptalini istemişse de, oradaki şartlar gerçekleşmemiş olmasına rağmen 280'deki şu, şu şartla gerçekleştiğinden, tasarrufun iptaline karar verilmiştir" diyebilir. Bu bakımdan, demek ki; dava dilekçemizde avukat olarak hangi maddeye dayandığımızı belirtmek zorunda olmamamıza rağmen, hakim için aynı serbestlik yok. O, kararında hangi maddeye göre tasarrufu iptal ettiğini belirtmek durumundadır. Bu yüzden hem 278'i hem 279'u hem 280'i irdeleyecek ve olaya uygun olanına göre karar verecektir.

Burada, bir de şu konuya değinip, başka konulara geçeceğim. Sizi daha fazla iptalle ilgili konularla sıkmamak için bu konuya son vereceğim. Şimdi, tasarrufun iptali davası açabilmek için 278. maddemiz temel bir ön şart öngörüyor. Diyor ki, "alacaklı elinde aciz vesikası varsa iptal davası açabilir". Şimdi biz iptal davasını, hep adeta bir "can simidi"ne benzetiriz. İptal davası, alacaklı için son çaredir. Alacağı için, borçlunun evine, işyerine gitmiş, bankalara yazmış, tapuya yazmış, borçlunun malvarlığı yok. Ama müvekkilinden aldığı duyumla, "bunun bir evi vardı, bir yazlığı vardı, bir arabası vardı, ne yaptı" diye araştırılır da, "borçlunun bu mallarını borcun doğumundan sonra elden çıkardığı" anlaşılırsa, iptal davası açılabilir. Ama bunun için 277'e baktığımız zaman, burada "mutlaka elinde kesin ya da geçici aciz vesikası bulunan alacaklı bu davayı açar" dendiğinden, alacaklı 277 ve devamına göre bu davayı açabilmesi için önce borçlu hakkında takip yapacak, bu takibi kesinleşecek, itiraz etmişse dediğimiz gibi itirazın kaldırılması yolları denenecek, itiraz kaldırılacak, alacaklıya haciz isteme hakkı gelmiş olacak, alacaklı haciz isteyecek, borçlunun evine, işyerine hacze gidilecek, tutanak düzenlenecek, "borçlunun adresine gelindi, şu mallar bulundu, başkaca hacze kabil malına rastlanmadı" denilip, ondan sonra Daireye dönülüp, tapuya, bankalara, o çevredeki bankalara müzekkere yazılacak, oradan cevap alınacak ve "yeterli mal bulunamadığı" bu şekilde anlaşıldıktan sonra, alacaklı vekili olarak işte o kaçırılan mal hakkında iptal davası açılacak. Demek ki "aciz vesikası" temel şarttır. Nitekim Yargıtay'ın 15. ve şimdi 17. Hukuk Daireleri, "iptal davalarında aciz vesikası ibraz edilmemişse, davanın dinlenmeyeceği" görüşünde. Yalnız burada bir esneklik tanınıyor usul ekonomisi bakımından. Davacı, dava dilekçesinde bu aciz vesikasını eklememiş dahi olsa, dava devam ederken de, hatta Yargıtay'ın temyiz, tashihi karar safhasında dahi, o, aciz vesikasını alıp dosyaya koydurabilir. Böylece eksikliği giderebiliyor. Ama mutlaka er veya geç aciz vesikasının dosyaya ibraz edilmesi lazım. Bu aciz vesikası hususunda şöyle bir takım sorunlar karşımıza çıkıyor: Aciz vesikası ya "kesin aciz vesikası" olur, ya da "geçici aciz vesikası". "Kesin aciz vesikası", az önce de söylemiştik, borçlunun bulunan malları satılacak, alacaklı alacağını alacak, kalan kısım için, icra memuru oturacak "kesin aciz vesikası" diye İcra İflas Kanunu'ndaki özel formu dolduracak. "Şu kadar takip konusu alacak, şu kadar malların satışından elde edildi, şu kadar açıkta kalan miktar" diye, açıkta kalan miktar için "kesin aciz vesikası" başlıklı belgeyi doldurup, mühürleyip alacaklıya verecek. Alacaklı da buna dayanarak, iptal davası açacak veya dava sırasında bunu mahkemeye sunacak. "Geçici aciz vesikası"; borçlunun evine, iş yerine hacze gidildi, bankalara, tapulara yazı yazıldı, oradan "mal yoktur, para yoktur" diye cevap geldi, bu dosyaların tüm içeriğinden ve haciz tutanağının içeriğinden, eğer borçlunun yeterli mallarının bulunmadığı, borcu karşılamaya yeter mallarının bulunmadığı anlaşılırsa, bu durum ve tutanak aciz vesikası hükmünde. Alacaklı, buna dayanarak da iptal davası açabilir. Yargıtay'ımız kimi kararları bu "geçici aciz vesikası"yla ilgili bir takım problemler yaratmaktadır. Yargıtay'ımız diyor ki "haciz tutanağında, icra memurunun düzenlediği haciz

tutanağında 'borçlunun başkaca hacze kabil malına rastlanmadığı' belirtilmediğinden, bu haciz tutanağı geçici aciz vesikası sayılmaz". Bu tür kararlar uygulamada sıkıntı yaratıyor. Bu yüzden icra memurlarıyla hacze gittiğimizde, icra memurunun gözünün içine bakıyoruz. Borçlunun evinde buzdolabı, çamaşır makinesi, halı, kilim vs. bulduk. İcra memuruna ille de "borçlunun başkaca haczi kabil malına rastlanmadığını" yaz diyoruz. Bunu çok defa yazan da var, yazmayan da var. Memur haklı olarak, "kardeşim biz borçlunun evine geldik, adamın belki bankada parası var, ben nereden bileyim başka haczi kabil malı olup olmadığını" diyor, yazmıyor. Doğru, mantıklı tabii... Bazıları, alacaklı ya da vekili özel ilişkiye girerek bu sözcükleri tutanağa yazıyor. Bu sözcükler tutanağa yazılınca, Yargıtay "tamam diyor bu aciz vesikasıdır, çünkü haciz tutanağında başkaca haczi kabil malına rastlanmadığı anlaşılmıştır". Bu yanlış, hep tenkit ediliyor ama Yargıtay'ımız maalesef bunu istiyor. İcra memuru arkadaşımız bunu yazmazsa, eğer bankadan, tapudan da yeterli cevap gelmezse, açılan davayı yürütmek mümkün olmuyor. Borçlu aciz halinde mi değil mi, belgelerden bu anlaşılamazsa dava reddediliyor. Bu nedenle, bazı icra memuru arkadaşlarımız, bize iyilik olsun diye "sen merak etme, ben sana geçici aciz vesikası veririm" diyor. Geliyor Daireye, borçlunun evinde buzdolabı, çamaşır makinesi bulundu, toplam kıymeti 3 milyar, müvekkilimizin alacağı, 100 milyar, 200 milyar lira… Oturuyor, bu haciz sonucunda "aciz vesikası"dır diye bir belge düzenliyor. Aslında, bu belge, icra memurunun düzenlediği bu belge "yok" hükmündedir. Sakın buna dayanarak iptal davası açmayın. İcra memuru arkadaşlarımız da böyle belge vermekten vazgeçsinler. Çünkü kanunda icra memurunun bir halde "aciz vesikası" düzenleme yetkisi var, o da mallar satıldıktan sonra "kesin aciz vesikasını" düzenleyebilir. "Geçici aciz vesikası"nı düzenleme yetkisi yok. Geçici aciz vesikasının bu niteliğini hâkim takdir edecektir. Hâkim, haciz tutanağının içeriğinden, dosyadaki bankaya, tapuya yazılan cevapların sonuçlarından, ortada "geçici aciz vesikası" bulunup, bulunmadığını saptayacaktır. Öncelikle bunu bilmemizde fayda var. Bu bakımdan siz, siz olun "kesin aciz vesikası" alarak, üç kuruş daha masraf ettirin müvekkilinizi, bulduğunuz o üç kalem malı sattırın, "kesin aciz vesikası" alın, cebinize koyun, ona göre iptal davası açın. Bunun bir de şu avantajı var: Tasarrufun iptali davasını açılması, alacağını bağlı olduğu zaman aşımını kesmiyor. Bu nedenle özellikle çeke dayalı takiplerde, bu çok büyük sıkıntı yaratıyor. Çeke dayalı takiplerde 6 aylık zamanaşımı süresi var biliyorsunuz. Çoğu arkadaşımız çeke dayalı takip yapıyor, onun 6 aylık süreye tabi olduğunu ya bilmiyor, ya biliyor "ben nasılsa takip yaptım, artık 6 aylık süre söz konusu olmaz, süre 10 yıla çıktı" diyor, 6 ay dosyayı takipsiz bırakıyor. Hacze gidiyor, geliyor bir şey yok, "ne yapayım ben" diyor, bekliyor, "borçlunun malı mülkü olduğu zaman, müvekkil haber verdiği zaman hacze gideriz" diyor. İşte bu arada 6 ay dosyada bir işlem yapmazsa, o çek zamanaşımına uğruyor. Bu durumda diyelim ki hacze gidildi, gelindi, bir şey yok. İptal davası açıldı ama kesin aciz vesikasına değil, haciz tutanağına dayanarak iptal davası açtık. Bu dava yaklaşık bir-iki sene sürer, kesin-

leşmesi de üç beş ay sürer. Eğer, iptal davası devam ederken, çekle ilgili icra dosyasında herhangi bir işlem yapmazsak, o çek zamanaşımına uğrar. Açmış olduğumuz dava zamanaşımını kesmediği için, o davayı kazanmanın size hiçbir faydası olmaz. Bu bakımdan eğer "kesin aciz vesikası" aldıktan sonra, yani bulduğunuz iki, üç kalem malı sattırıp, ondan sonra icra memurundan "bana kesin aciz vesikası" ver deyip, kesin aciz vesikasını alıp davayı açarsanız, İİK. 143. madde uyarınca kesin aciz vesikası zamanaşımını durdurur. O dava 10 sene de sürse, zamanaşımı işlemez. Ama diyeceksiniz ki "faiz de duruyor". Çünkü aciz vesikasına bağlı alacaklarda faiz işlemiyor, karşılığında zamanaşımı da duruyor. Ama bilin ki, iptal davası açılan durumlarda, kesin aciz vesikası alınmış dahi olsa, zamanaşımı duruyor, fakat faiz işlemeye devam ediyor! Niçin devam ediyor? Yargıtay'ımızın deyimiyle "bu iptal davası sonucunda para borçludan değil, üçüncü kişiden alındığı için, (mal üçüncü kişiye satıldı, üçüncü kişinin adına kayıtlı olan taşınmazı satıyoruz, paramızı alıyoruz, para üçüncü kişiden alındığı için) "faiz işlememesi" kuralı borçluya karşıdır, üçüncü kişiye karşı değildir. Bu nedenle üçüncü kişi, o tarihe kadar işlemiş faiziyle o parayı ödemek zorunda, ya da icra memuru satış bedelinden parayı öderken alacaklıya, (alacaklı vekiline) işlemiş faiziyle alacağını ödüyor. Bu nedenle, "kesin aciz vesikası" almadan bu davaya açarsanız o zaman, 6 ayda bir lütfen, ajandanıza icra dosyasından bankalara haciz müzekkeresi yazdıracağınızı not edin. Zamanaşımı süresi, bonolarda 3 yıl tabii. Eğer iptal davası üç yıldan fazla sürerse bu defa aynı şey yine başınıza gelir. Bonoya bağlı alacağınız, üç yıl hiç takip edilmemişse, yine zamanaşımına uğrar… Bu nedenle, "kesin aciz vesikası" alarak dava açarsanız faizden yoksun olmayacağınızı bilin; bir, alacağınızın zamanaşımına uğramayacağını da bilin; iki. Ama "geçici aciz vesikası"na dayanarak bu davayı açarsanız ve alacağınız çeke dayanıyorsa, 6 ayda bir dosyada işlem yapmaya devam edin.

Buraya kadar, tasarrufun iptali davasının, ana hatlarıyla akılda kalması gereken kısımlarına değinmeye gayret ettim. Bir de bu konuda iptal davasını açan arkadaşlarımız, "mahkemenin iptal kararlarıyla ayrıca faize hükmetmediğini" bildirerek, endişelerini ifade ediyorlar… Aslında bu konuda endişeye gerek yok. Çünkü iptal davası sonucunda mahkemece "tasarrufun iptaline" karar verilmekle yetinilir, ayrıca alacaklının alacağına faiz yürütülmez. Bundan alacaklılar da bir zarar görmez. Çünkü davayı kazanan alacaklı, iptal ilamını icra dosyasına ibraz ettikten sonra icra memuru, alacaklının alacağına ihalenin yapıldığı tarihe kadar faiz hesaplar. İcra memuru alacak miktarını hesaplarken, "bu iptal davası … yıl devam etti, faiz kesildi" demeyecektir. Faizi kendisi otomatikman hesaplamak durumunda olduğu için, ayrıca mahkemenin iptal kararı verirken, "şu kadar lira da faiz yürütülmesine" falan demesine gerek yok, böyle bir endişenizin anlamı yok. O bakımdan, sadece "tasarrufun iptaline" ilişkin ilam alınmış olması yeterli…

Buraya kadar İİK. 277'ye göre, "iptal davalarında aciz vesikası aranması gerek-

tiğini" söyledik. Bu davalara ilişkin verilen kararlar, temyizen Yargıtay'ın eskiden 15. Hukuk Dairesince, şimdi 17 ve 4. Hukuk Dairesince inceleniyor. 4. Hukuk Dairesi hangi tür iptal davalarına bakıyor? "Muvazaa sebebine dayalı tasarrufun iptali davasına" ilişkin verilen kararları temyizen inceliyor. Yani davacı, muvazaa nedeniyle, borçlunun yapmış olduğu işlemin hükümsüz olduğunu iddia edip, Borçlar Kanununun 18. maddesi uyarınca "muvazaa nedeniyle iptale karar verilmesini" istemişse, bu dava mahkemece olumlu, olumsuz sonuçlandı, kabul edildi/reddedildi, Yargıtay'a gittiği zaman, "muvazaa" haksız fiil sayılıyor. Haksız fiille ilgili kararları da Yargıtay 4. Hukuk Dairesi incelediği için, muvazaaya dayalı iptal kararları 4. Hukuk'a gidiyor. 4. Hukuk'a gittiği zaman 4. Hukuk Dairesi, 17. Hukuk Dairesi'nden farklı olarak, "iptal davasının dinlenebilmesi için" aciz vesikası ibrazına gerek görmemekte. Aynı müessese, iki Yargıtay Dairesi, iki ayrı karar, aynı önemli konuda. Birisi aciz vesikası arıyor, bizim başımızı ağrıtıyor, "kesin aciz vesikası"nda problem yok, haciz tutanağı "geçici aciz vesikası" olduğu zaman, geçici aciz vesikası sayılır mı sayılmaz mı, bu nedenle davalar reddedilebiliyor, ya da Yargıtay'ca bozuluyor. Ama Borçlar Kanunu 18'e dayalı olarak muvazaa nedeniyle iptal davası açarsanız, Yargıtay 4. Hukuk Dairesi aciz vesikası aramaksızın iptal davalarını incelemekte. Hatta 4. Hukuk Dairesi "icra takibinizin kesinleşmiş olmasını" dahi aramamakta. Ve alacaklının sadece borçlu hakkında alacaklı sıfatıyla bir "tazminat", bir "alacak davası" açmış olmasını yeterli görmekte. Mesela gazetelere yansıyor bazen, bir banka çalışanı, müdürü, şefi zimmetine para geçiriyor… Banka ne yapıyor? Uğradığı zararı hesaplayıp, 50 milyar, 100 milyar, 500 milyar tazminat davası açıyor o müdür, şef hakkında. O dava devam ederken "bu davalının, bir şekilde edindiği parayı ileride kaybedersem, bankaya geri vermeyeyim diye mallarını kaçırdığını" da öğreniyor banka. Arabasını, yazlığını, dairesini başkasına sattığını öğrenince, tutuyor banka vekili, ikinci bir dava (iptal davası) açıyor. İşte Yargıtay 4. Hukuk Dairesi burada diyor ki "bu iptal davasının dinlenebilmesi için aciz vesikasına gerek yok". Tamamen 277' den farklı bir çözüm... Ayrıca, ortada bir icra takibi yok, dolayısıyla kesinleşmiş bir alacak yok. Sadece tazminat davasının açılmış olmasını yeterli görüyor… Bu kararlar muhalefet şerhiyle çıkıyor. 4. HD. son kararlarında "açılmış olan iptal davası, daha önce açılan tazminat davasının sonucunu beklesin" diyor. Bu tip zimmete para geçirme olayları dışında, bir de mesela; A, B'nin arabasına çarpıyor. Orada hasar meydana getiriyor. Ya da A, bu trafik kazası sonucunda B'nin annesinin, babasının, kardeşlerinin ölümüne neden oluyor. Ölenin yakınları maddi/manevi tazminat davası açıyor. O dava devam ederken, davacı; kamyon sahibinin, şoförün, araba sahibinin mallarını kaçırdığını öğreniyor. Tazminat davası, bu mahkemede devam ederken, bu kaçırılan mallar için ikinci bir dava açılıyor, iptal davası. Diyor ki "bizim davalımız mallarını kaçırdı, bize olan borcunu ödememek için". İşte burada da aynı şekilde 4. Hukuk Dairesi diyor ki "burada aciz vesikasına gerek yok, açılan maddi/manevi tazminat davasının sonucu bekle, bekletici mesele yap, ondan sonra iptal davasını gör". Demek ki,kısaca şuraya

getireceğim sözü; eğer aciz vesikası, kesin aciz vesikası alarak dava açmamışsanız, elinizdeki aciz vesikası "geçici aciz vesikası"ysa ama haciz tutanağında açıkça icra memuruna " borçlunun başkaca haczi kabil malına rastlanmadı" dedirtememişseniz, borçlunun başka malları var mı, yok mu diye endişeliyseniz, o zaman iptal davanızı özellikle "muvazaa"ya dayandırın. Önemle,altını çizerek deyin ki, "Borçlar Kanunu 18 uyarınca davalı malını falana kaçırmıştır". Bu suretle, yerel mahkemece verilecek kararın temyiz incelemesinin Yargıtay 4. Hukuk Dairesince incelenmesini sağlamış olursunuz…

Böylelikle "iptal davaları"nı şimdilik kapatalım. Bu konuyla ilgili diğer konulardaki ilginç birkaç karara değineyim. Şimdi Yargıtay'ımızın 12. Hukuk Dairesi'nin yeni diyebileceğimiz kararlarında Daire diyor ki "bir şirketi, bir kooperatifi temsilen" senet düzenlenmişse ve düzenleyen kişi temsil yetkisine sahip değilse, elbette şahsen sorumlu, bu bildiğimiz konu. Ama temsil yetkisi var, şirket kaşesini basıyor ya da şirketin unvanını yazıyor, altına iki tane imza atıyor, şirket kaşesinin altına ve açığa. Şimdi uygulamada bu gibi durumlarda hep çift imza aranır. Eskiden bonolarda pul vardı. Pulun üstüne ve açığa imza atılırdı. Açığa atılmasının sebebi, pul ileride yerinden çıkabilir, borçlu imzasını inkâr ederse, pul da yok olmuşsa, yırtılmışsa, yerinden çıkmışsa, üzerinde inceleme yapılacak imza olmayacak elimizde. Bu yüzden borçlunun ileride şansının yaver gidip, pulun bir şekilde senet üzerinden çıkması halinde borçtan kurtulmasın diye, bir de açığa imzası alınırdı. Ayrıca imzanın inkârı halinde alacaklının elinde iki tane imza bulunuyordu… Borçlu imzalarından birini belki taklit etti, öbürünü belki iyi taklit edemedi. Şimdi Yargıtay 12. Hukuk Dairesi, "eğer temsilci, şirket kaşesi, şirket unvanı altında ve ayrıca dışarıda iki tane imza atmışsa ilk imza şirketi bağlar. Ama ikinci imza şahsen kendisini sorumlu tutar. Bunu bir tülü kabul etmek mümkün değil. 12. Hukuk Dairesi, hatırınızda olsun, bir "ceza dairesi" gibi, İcra ve İflas Kanunu'nu da bir "ceza kanunu" gibi dar yorumluyor. Biliyorsunuz, ceza hukukunda "dar yorum" esası vardır, "kıyas" olmaz, "genişletici yorum" olmaz, "suçta, cezada kanunilik prensipleri" vardır. Yargıtay 12. Hukuk Dairesi ve zaman, zaman 19. Hukuk Dairesi yani İcra ve İflas Kanunu'nu uygulayan tüm Daireler, hatta Hukuk Genel Kurulu, İİK.'nu bir ceza kanunu gibi dar yorumladıkları için, diyorlar ki "kanunda imza sahibinin imzasının, imza sahibini borçlu kılacağı, sorumlu kılacağı" belirtilmiştir. "İmzalarının imza sahibini sorumlu tutacağı" öngörülmediği için, bir kişi hiç gerek yokken, tek imza, yerine çift imza atarsa, o attığı ikinci imza, onu şahsen sorumlu tutar. Hatırınızda olsun, tanıdıklarınıza, müvekkillerinize, kesinlikle kaşe altına çift değil, tek imza atmalarını tavsiye edin. Yoksa ileride hiç borçlanma iradesini, şuurunu taşımadıkları halde, dışarıya attıkları ikinci imza kendilerini şahsen sorumlu hale getirecektir. Bu çok önemli, şu anda maalesef bu içtihat değişmedi devam ediyor. O bakımdan "kendileri çift imzalı senet alsınlar ama tek imzalı senet versinler" kendi alacaklılarına…

Bir de şöyle bir çarpıklık var bizim kanunumuzda; kambiyo senetlerinde bor-

ca itirazın incelenmesini düzenleyen 169/a maddesinin 5. fıkrasında "itirazın kabulü kararı ile takip durur" deniliyor. Borçlu borca itiraz etti. Biliyorsunuz kambiyo senetlerinde itiraz; borca ya da imzaya yönelik olur. Borca itiraz eder, yani "ben bu borcu ödedim, işte alacaklının imzalı belgesi" der. Borca itirazın kabulü halinde, kanun "takibin duracağı"ndan bahsediyor. "Takibin iptali"nden bahsetmiyor… Bu kelime oyunundan neler çıkacak biraz sonra göreceğiz... Aynı şekilde İİK. 170'e bakarsak, bu maddenin "imza incelemesi"nden bahsettiğini görüyoruz. Burada da borçlu diyor ki "imza benim değil". İmza incelemesi yapıldı, dosya Güzel Sanatlar Akademisine, Polis Enstitüsüne, Adli Tıp'a gitti. Kriminal raporlar alındı, "imzanın borçlunun elinin mahsulü olmadığı" anlaşıldı. Hâkim, "gereği düşünüldü, takip konusu senet altındaki imzanın borçluya ait olmadığı raporla anlaşıldığından, imzaya itirazın kabulüne" diyecek (İİK. 170/III). Eskiden 2000'li yıllarda 12. Hukuk Dairesi "takibin iptaline" karar veriyordu, problem yoktu. Şimdi "takip durur" dediğine göre, icra memurları da takip iptal edilmediği, sadece takip durdurduğu için, bu davadan önce eğer alacaklı ihtiyati haciz kararı almış, borçlunun evine gitmiş, eşyaları kaldırmış depoya, borçlunun bankadaki parasına haciz koydurmuş, ya da borçlunun adına kayıtlı olan tapudaki taşınmazlara ihtiyati haciz koymuşsa "imzanın borçluya ait olmadığı" anlaşılırsa, takip iptal edilmediği, sadece durduğu için, hacizlerin kaldırılması mümkün olmayacaktır. Burada ciddi bir sıkıntı var. Bu nedenle, İİK. 169a ve 170'deki "takibin durdurulması" kelimelerinin "takip iptal edilir" şeklinde değiştirilmesi lâzım. Bunu, yorum yoluyla şu anda yapamıyoruz. İcra hâkimi yanılıp, "takibin iptaline" karar verdim derse, 12. Hukuk Dairesi onun direnme hakkını dahi kaldırır şekilde, kararı düzelterek onuyor. " 'Takibin iptali' sözcüklerinin çıkarılmasına, 'takibin durdurulması' kelimesinin yazılarak, verilen kararın onanmasına" diyor. Yani verilen kararı tadilen tasdik ediyor. Bir başka sıkıntı yine 170. maddede mevcut. Bu maddeye göre; borçlu imza itirazında bulundu itirazı, kabul edildi. İmza itirazının kabulüyle takip durdu, ancak alacaklı son fıkra uyarınca hâlâ alacaklı olduğunu iddia ediyorsa, genel mahkemede dava açabilir (İİK. 170/son). Genel mahkemede dava açtığı zaman; 170'e göre sadece para cezasının tahsili duruyor, inkâr tazminatının tahsili durmuyor!.. Hâlbuki 169/a' ya baktığımız zaman, kambiyo senedinde borçlu "borca itiraz" etti, haklı çıktı, hâkim takibi durdurdu, ama takibi durdurunca borçlunun lehine, hem %20 tazminat hem % 10 para cezasına hükmetti. Eğer alacaklı "alacak davası" açarsa 169/a-V'e göre; kanunda açık hüküm var, "alacak davası açılması halinde hem inkâr tazminatının tahsili, hem para cezasının tahsili durur" diyor. Hâlbuki 170'e bakıyoruz, bu maddenin son fıkrasında "alacaklı genel mahkemede dava açarsa para cezasının tahsili dava sonuna kadar tehir olunur" diyor. "Tazminatının tahsilinin tehir olacağına" dair bir hüküm bu maddede yok. Bu düzenleme, uygulamada ciddi sıkıntı yaratıyor...

Acaba sadece "ad ve soyadı yazılarak" imza atılabilir mi? Ad ve soyadından

ibaret, senede veya çeke imza atılabilir mi? Örneğin, Ahmet Eryılmaz diye bir yazı var elimizde. Bu "imza" olarak geçerli mi, değil mi? 11. Hukuk Dairesi bunu geçerli saymıyor ama 12. Hukuk Dairesi "isimden ibaret, isim ya da soyadından ibaret imza atılabilir, yeter ki bu kişi daha önceden beri böyle imza atmayı alışkanlık, itiyat haline getirmiş olsun." Bu nedenle demek ki böyle bir senet verildiği zaman, hemen "sen daha önce de böyle mi imza atıyordun" deyip, onun başka yerlerde bu tür imzalar attığını tespit edebiliyorsak senedi alabiliriz, aksi takdirde bu senet geçerli sayılmayabilir. Demek ki birisini dolandırmak için bir kimse, adını soyadını yazıp, "al benim imzam bu" deyip verir ve karşı taraf da hiç bakmadan onu alır kasasına koyarsa, günü geldiği zaman "bu benim imzam değildir, benim imzam şudur, bu ise, adımdan ve soyadımdan ibaret" diyerek, pekâlâ senedin, tabiri caizse borcunun üstüne yatabilir…

Takip taleplerinde, özellikle banka vekili arkadaşlarımız "Borçlar Kanununun 84. maddesi uyarınca işlem yapılmasını talep ediyorum" gibi talepte bulunmakta, yani "kısmi ödemelerin, önce faizlere, masraflara mahsup edilmesini, ondan sonra, (bunlar sıfırlandıktan sonra) asıl borçtan düşülmesini" istemektedirler. Hâlbuki alacaklı vekili takip talebinde bunu bildirmese dahi, icra memuru bunu resen dikkate almak zorundadır. Bunu neden söylüyoruz? Bazı icra memuru arkadaşlarımız, "alacaklı vekilinin Borçlar Kanunu 84. uyarınca istemde bulunmadığını" belirterek, yapılan ödemeleri faize, masrafa değil, anaparaya mahsup etmekteler…

Senedin "teminat senedi sayılıp, sayılmaması" da uygulamada problem yaratmakta… Yargıtay'ın bu konudaki görüşüne de biz katılamıyoruz. Çünkü Yargıtay diyor ki "senedin üzerinde, arkasında veya ayrı bir belgede yazılı olan 'teminat senedidir' şeklindeki bir açıklama, senedi teminat senedi haline getirmez. Yargıtay "bu senedin neyin teminatı olduğu, hangi sözleşmenin, hangi ilişkinin teminatı olduğunun açıkça belirtilmesi gerekir" diyor. "Falan tarihli kredi sözleşmesinin, falan tarihli satış sözleşmesinin, falan tarihli inşaat sözleşmesinin teminatı olarak bu senet, bu çek verilmiştir" şeklinde bir açıklama yoksa tek başına bu senedin "teminat senedi" olduğunun yazılı olmasını, Yargıtay "teminat senedi" olarak kabul etmiyor, bu bir. İkincisi; borçlu ya da borçlu vekili "senedin teminat senedi olduğunu" iddia etti, hakikaten yapılan araştırmada, senedin dediğimiz koşullarda teminat senedi şeklinde düzenlendiği sabit olursa, borçlunun bu başvurusu "şikâyet" olarak algılanıyor. Yani kambiyo senediyse 170/a uyarınca takibin iptaline neden oluyor, senet kayıtsız şartsız borç ikrarını içeren bir belge olmaktan çıktığı için, 170/a uyarınca icra takibi iptal ediliyor, ayrıca şikâyetçi lehine tazminata hükmedilmiyor. Ama "teminat senedi olduğunu" iddia eden borçlu ya da borçlu vekili bu iddiasını kanıtlayamazsa, icra hâkimi bunu "borca itiraz" olarak algılayacak, borçlunun "senedin teminat senedi olduğunu ispat edemediği, dolayısıyla borca itirazında haksız çıktığı" kabul edilerek, borçlu aleyhine %40 tazminata hükmedecektir. Tabii buna hükmedebilmesi için, alacaklının takibi-

nin de durdurulmuş olması lazım. Eskiden mutlaka hükmediliyordu, şimdi yeni düzenlemede "alacaklının takibi durdurulmuşsa, o zaman sonunda borçlu haksız çıkınca" %40 tazminata hükmediyor. Bu arada %40 tazminatla ilgili olarak söyleyelim, icra hâkimlerimizin böyle, ceza mahkemelerinden, güvenlik mahkemelerinden icra mahkemelerine tayin edilmesi uygulamada ciddi sıkıntı yaratıyor.

Geçenlerde bir büyük banka İstanbul'da ipotekli takip yapıyor..Rakam da yüksek. Banka, ipoteğin "ilamlı takip yoluyla" paraya çevrilmesini istemiş, borçluya icra emri gönderilmiş. Yani kayıtsız şartsız borç ikrarı varmışçasına ya da 150/ı'daki şartlar gerçekleşmişçesine "ipotekli" takip yapılmış. Fakat borçlu "ipoteğim kesin ipotek değildir, yani anapara ipoteği değildir, teminat ipoteğidir, icra emri değil ödeme emri gönderilmesi gerekir, bu nedenle takibin iptalini istiyorum, %40' da tazminata hükmedilsin" diye şikâyette bulunuyor. Yapılan araştırmada hakikaten ipoteğin "teminat ipoteği" olduğu, "kesin ipotek" olmadığı anlaşılıyor. Hâkim talep çerçevesinde "gereği düşünüldü, yapılan takibin iptaline ve haksız takipte bulunan davalı alacaklı bankanın %40 tazminatla mahkûmiyetine" karar veriyor. Şimdi bu karar birinci ihtimalde, eğer temyiz sınırının altında ise, kararın temyiz kabiliyeti de yok. Bu karar, bu anormal, hukuka apaçık aykırı olan bu karar, bu haliyle uygulanacak, bundan kurtuluş yok. Yapılacak tek şey, hâkim hakkında "tazminat davası" açmak. Onu da açamıyoruz, aynı çevrede çalışıyoruz diye. Bu parayı alacaklı sineye çekecek, parasını alamadığı halde, borçluya bir de % 40 tazminat ödeyecek, kurtuluş yok, karar kesin çünkü. Kararın bu olayda olduğu gibi temyizi kabil olduğunu varsayalım. %40 tazminat, 2 trilyonluk takipte ne oluyor? 400 milyar. İcra mahkemesinin vermiş olduğu kararlar "kesinleşmeden" infaz edilir. Uygulamada icra memurları genellikle kararın infazı için icra mahkemesi kararının (haczin kaldırılmasına, hesap hatasına, takibin iptaline, ilişkin kararların) infazı için kesinleşmeyi arıyorlar. Yanlış! İcra mahkemesinin kararları kesinleşmeden infaz edilir. Geçen sene Adana'nın halk taşımacılığında kullanılan belediye otobüsünü, belediyenin borcundan dolayı haczetmişler, muhafaza altına almışlar. Belediye haklı olarak "bu araç, kamu hizmetine tahsis edilmiştir, bu araç kamu hizmetinde kullanılıyor" diye haczedilmezlik şikâyetinde bulunur. İcra hâkimi bu şikâyeti yerinde bulur ve "haczin kaldırılmasına" karar verir. Bu arada alacaklı vekili hemen icra dairesine başvurarak "bu karar hatalı, temyiz ediyorum, karar kesinleşmedi, karşı taraf arabayı isterse, eğer arabayı verirsen ve bu karar da Yargıtay'ca bozulursa, Adalet Bakanlığı aleyhine tazminat davası açarım" diyerek, bunu dilekçe şeklinde, temyiz dilekçesinin de bir örneği ile birlikte icra dairesine verir. Borçlu belediye vekili kararı alınca icra memuruna götürür ve "arabayı bana teslim et" der. İcra memuru "karar kesinleşmediği için arabayı veremeyeceğini" bildirir. Bu aşamadan sonra, banka vekili tekrar icra mahkemesine şikâyet yoluna başvurdu ve icra mahkemesinin icra memurunun muamelesini bozması üzerine, arabayı geri alabildi... Yani demek istediğim icra mahkemesinin kararları kesinleşmeden derhal infaz edilir. Bunun bir istisnası var.

Bu istisna kanundan değil, Yargıtay'ın içtihatlarıyla oluştu. Bu istisnaya göre; "sıra cetveli"ne ilişkin icra mahkemesinin kararları kesinleşmeden infaz edilemiyor. Bunun dışında, icra mahkemesince verilen tüm kararlar kesinleşmeden infaz edilecek. İİK. 36, tüm icra mahkemesinin kararlarında uygulanmıyor. Ancak İİK.'da kanunda özel olarak, 36. maddeye atıf varsa o zaman, İİK. 36, icra mahkemesi kararları hakkında uygulanıyor. Mesela temerrüt sebebiyle tahliye kararı vermiş icra mahkemesi. Kiracı, kira borcunu ödememiş, hakkında tahliye kararı verilmiş. Bakıyoruz 269/c' ye "36. madde kıyasen uygulanır" diyor. Bu, tahliye kararının temyizinde 36. madde uygulanıyor. Buna karşın, icra mahkemesince "tahliye taahhüdü sebebiyle" ya da "kira müddetinin bitmesi sebebiyle" tahliye kararı verilmiş olsaydı, o zaman 36. maddeye göre tehiri icra kararı alamıyorduk. Yani 272 ve devamına göre tahliye kararı verseydi icra hakimi, tehiri icra kararı alma imkânı yoktur. Az önce belirttiğimiz, banka aleyhine haksız olarak verilen 400 milyarlık tazminat ilamı, kesinleşmeden infaz edilebileceğinden, borçlu bankanın bu kararı temyiz etmesi icrayı durdurmayacak ve banka bu kararı temyiz ederken Yargıtay'dan tehiri icra da isteyemeyecektir. Bu durumda, bankanın menfi tespit davası açıp, mahkemeden teminat karşılığında tedbir kararı alıp, %40 tazminatı hemen ödemekten kurtulması mümkün… Ancak, uygulamada, bir mahkemenin, "icra mahkemesinin %40 tazminata hükmeden kararının hatalı olduğunu" belirtip, tedbir kararı vermesi de pek muhtemel değil..

Şimdi, başka bir konuya "çekte vade" konusuna değinelim. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi kararlarında TK. Hükümlerini tekrar ederek "çekte vade olmadığını, çekin görüldüğünde ödeneceğini" belirtiyor. Ancak Yargıtay 12. Hukuk Dairesi bu konuda farklı düşünüyor. Bu Dairenin bu konuda üç, dört kararı var. Diyor ki; "gününde muteberdir" kaydı yazılı olan çeki alacaklı almışsa, bunu üzerindeki tarihten önce icraya koyamaz. Koyarsa borçlu bu çeke dayanarak "imhal" itirazında bulunabilir. Biliyorsunuz kambiyo senetlerinde borca itiraz sebepleri, "itfa" (borcun sona erdirilmesi), "imhal", "zamanaşımı", "borçlu olunmadığı itirazları" ve "yetki itirazı"dır. Kambiyo senetlerinde, beş itiraz sebebi var. Bunlardan birisi "imhal"; mehil verme demektir. Demek ki, müvekkilinizin verdiği böyle bir çek hemen icraya verilirse, hatırlayın bu sözlerimi, beş gün zarfında "imhal itirazı"nda bulunarak takibi durdurabilirsiniz…

Bir de "faiz" konusu var. Ama zamanımız dolduysa, sıkıldıysanız, bırakalım. Birkaç konu daha kaldı…

KATILIMCI - Yorulmadınız mı?

TALİH UYAR - Yok, yorulmak âdetim değildir. Bir süre daha devam edelim veya sıkılanlar çıksın, birkaç konu kaldı. Onları tamamlayayım. İsterseniz sizin sorularınız da gelebilir tabii bu arada.

Takiplerde, bir "işlemiş faiz" istiyoruz, bir de "işleyecek faiz". Diyelim ki, kambiyo senedini icraya koyduk, %27 avans faizi yerine, %97 işlemiş faiz he-

sapladık. Tabii bu arada hemen belirtelim, yüksek oranda faiz talep etmek hem "disiplin cezasını" gerektiriyor, hem de "suç" teşkil ettiği için ağır cezada ya da asliye cezada yargılanırsınız… Eğer borçlu bu faiz oranına itiraz etmez ve takip kesinleşirse, Yargıtay'ımız yeni uygulamasında diyor ki "borçlunun, işlemiş ve işleyecek faize itiraz etmemesi sadece, işlemiş faizi kesinleştirir, artık icra memuru geriye dönüp işlemiş faizi de %97 değil %27 üzerinden hesaplayamaz, ama işleyecek faize borçlunun itiraz etmemesi, icra memurunun kademeli olarak avans faizi neyse ona göre faiz hesaplama hakkını ortadan kaldırmaz". Demek ki itiraz edilmediği zaman, "işlemiş faiz" miktarı kesinleşiyor, ama "işleyecek faiz" oranı kesinleşmiş olmuyor. Bu da düşündürücü bir uygulama…

Yabancı para alacaklarında biliyorsunuz "harca esas değer"in Türk parası olarak, hem takip talebinde, hem ödeme emrinde belirtilmesi lazım. Örneğin; "harca esas miktar: 250 milyar YTL vb." şeklinde yazmazsak, takip iptal edilir. Takip talebinde yazdık, ödeme emrinde yazmadık o zaman "takip" değil sadece "ödeme emri" iptal edilir, yeniden ödeme emri göndererek takibi sürdürmek mümkün. Bir olayda Bursa'dan, iki avukat arkadaşımız geldi, karı-koca, bir banka vekilleriymiş. Banka vekili olarak "ihtiyati haciz kararı" almışlar, yabancı para alacağı da bir hayli yüksek, 1-2 trilyonluk bir icra takibi. İhtiyati haciz kararı almışlar, borçlunun taşınmazına birinci sırada ihtiyati haciz koymuşlar. Sonra, ihtiyati haczi icra-i hacze çeviriyorlar, ödeme emri gönderiyorlar. Karşı taraf "harca esas miktar Türk Lirası olarak gösterilmemiştir" diyerek "takibin iptalini" istiyor. Getirdikleri dosyayı inceledim. Arkadaşlarımız "takip talebi"nde harca esas miktarı belirtmişler, fakat "örnek 10 ödeme emri"nde bunu belirtmemişler. Bu durumda, " 'takibin' değil sadece 'ödeme emri'nin icra mahkemesince iptal edileceğini ve borçluya yeni bir ödeme emri göndererek, takibe devam edeceklerini" kendilerine bildirdim. Böylece, tapuya koydukları ihtiyati haczin de zarar görmesini önlemişlerdir…

Takip konusu senetteki imzanın "borçluya ait olmadığı" iddia edilince, bunu borçlu mu ispat edecek, yoksa alacaklı mı "imzanın borçluya ait olduğunu" ispat edecek? Bu da ciddi tartışmalara sebebiyet verdi. Fazla detaya girmeden, "imzanın borçluya ait olduğu" hususu, alacaklı tarafından, davalı alacaklı tarafından ispat edileceğini belirtelim. Bu aslında düşünmeye değer bir konu. Bunu, neden "imza benim değildir" diyen borçlu, "benim imzalarım şunlar, şunlar, bakın imza üzerinde inceleme yapın" diyemiyor da "ispat yükü" alacaklıya düşüyor diye düşünülebilir. Borçlu "imza benim değildir" dedi mi bu iş bitti. Alacaklı ispat edecek "imzanın borçluya ait olduğunu" Şu andaki çözüm bu, ispat yükü alacaklıda.

Bir de "senetteki imzanın borçluya ait olduğunun kesin olarak saptanamaması" borçlu lehine yorumlanıyor. Bu durumda senetteki imza borçluya ait sayılmıyor, ispat yükü alacaklıda olduğu için, alacaklı da, imzanın borçluya ait olduğunu ispat edememiş olduğu için, uyuşmazlık alacaklı aleyhine sonuçlanıyor.

Kıymet takdirine ilişkin bir itiraz yapıldığı zaman, burada bir enteresanlık var. Yargıtay'ımız "kıymet takdirine itiraz edilmişse, kıymet kesinleştikten sonra icra memuru satışı yapacak" diye düşünüyor. Fakat işin ilginç yanı, kıymet takdirine borçlu itiraz ederse, alacaklı vekili olarak sakın "kıymete itiraz edildi, bunun kesinleşmesi altı ay sürer, boşuna gidip satış avansı yatırıp satış istemeyeyim, çünkü icra memuru, ben satış istesem dahi Yargıtay'ın şu kararları uyarınca bu malı satmayacak, bu yüzden kıymet kesinleşsin, zaten icra hâkiminin kıymet takdirinin şu kadar olduğuna dair kararı kesin yani temyizi kabil değil, hâkim karar versin, ben ondan sonra satış isteyeyim" diye düşünmeyin. Eğer bu arada alacağınızın bağlı olduğu zamanaşımı süresi geçerse, alacağınız zamanaşımına uğrar. Yani, kıymet takdirine itiraz edildiği zaman satış yapılamayacak ama siz, satış isteme süreniz doluyorsa, kıymet takdirinin sonuçlanmasını beklemeden satış isteyin, satış avansını yatırın ve fakat icra memuruna talep açın; "ben şu tarihte haciz koymuştum, benim gayrimenkul haczim ya da menkul haczim üç gün sonra, ya da beş gün sonra bitiyor, haczim düşüyor, satış avansı yatırıyorum, satış istemiş olmak için, ama sen sakın bunu satışa çıkarma, kıymet takdirine itiraz var, bu sonuçlansın, ben sana bu konuda verilmiş olan kararı getireceğim, satış gününü o zaman koy" diye söyleyin. Ama bu şekilde, satış avansını haciz tarihinize göre yatırmazsanız, hacziniz düşer. Burada bir enteresanlık var, o bakımdan hatırınızda olsun. Hem "satış yapma" diyor Yargıtay, hem de, madem "satış yapma" diyorsun, o halde satış isteme sürelerinin durması lazım. Ama maalesef bu durumda bu süreler durmuyor. Böyle bir terslik var…

Bir aracın ister trafik kaydına, "kaydi haciz", ister fiilen, "fiili haciz" yapmış olun, bunların hangisi önceyse, o tarihe göre sıra cetvelinde yer alıyor. Ben fiili haciz yaptım bugün, siz 10 gün sonra aracın kaydına haciz koydurdunuz. Araç satıldığında benimki önce olduğu için, önce ben alacağımı alacağım. Tersine, siz bugün kaydına haciz yaptırdınız, ben bir ay sonra fiili haciz yaptın, yakaladım arabayı. Ben yakalamasam araba zaten satılamayacak. Arabayı; siz, ben veya başkası sattırdı, sizin hacziniz önce olduğu için önce siz alacağınızı alacaksınız. Şimdi kara taşıt araçlarında şöyle bir sonuçla karşılaşıyoruz: Yargıtay diyor ki "araba menkul hükmünde, ister fiili haciz ister kaydi haciz olsun, bir yıl içerisinde alacaklının satış istemesi lazım". Alacaklı satış ister de, icra memuru eğer araba fiilen yakalanmamışsa (sadece kaydi haciz yapılmışsa) "ben arabayı yakalamadan, arabayı görmeden, ona kıymet takdiri yapmadan senin satış talebini yerine getiremem, satış talebini reddediyorum" derse bu yanlış olur. Mutlaka haciz tarihine göre satış isteyeceksiniz, arabaya yakalanmamış dahi olsa satış isteyeceksiniz. Satış avansını yatıracaksınız, araba 10 sene sonra yakalandı, siz süresi içerisinde satış istemiş olmakla, haczin düşmesini önlemiş oluyorsunuz. Araba 10 sene sonra yakalandığı zaman, icra memuru kıymet takdir edecek, kıymet kesinleşecek, araba satılacak ve sizin haciz tarihinize göre sizden önce başkası yoksa parayı size, sizden önce varsa ona verecek. Eğer icra memuru satış talebinizi kabul etmezse, Yargıtay

önceleri "alacaklı satış istemiş, icra memuru reddetmiş, alacaklı üstüne düşeni yapmış" diyordu. Şimdi ise, icra memurunun satış talebinizi ret etmesi halinde önce icra hâkimine şikâyet edeceksiniz, sonra aleyhinize karar verilirse, onu da temyiz edeceksiniz. Yani gerekli mücadeleye devam ederseniz o zaman satış istemiş oluyorsunuz. Yoksa satış istemek, icra memurunun satış talebinizi reddetmesi halinde yeterli değil. Bu karara karşı yasal yollara da başvurmanız gerekecek…

Bir de bazı icra dairelerinde, düşmek üzere olan hacizler hakkında, "haczin devamına" karar verildiğini görüyoruz. İcra memuruna avukat arkadaşlarımız bazen bir yıllık, iki yıllık süre dolmak üzere iken, "benim haczim 10 gün sonra, 5 gün sonra düşüyor, haczin devamına karar verin" diye başvuruda bulunuyorlar. Kimi icra memurları da; "iki sene önce konmuş olan haczin devamına" şekline karar veriyorlar. Böyle bir kararın hiçbir anlamı yok. Haciz, taşınmazlarda iki yıl içerisinde satış istenmezse düşer. İcra memuru "haczin devamına" şeklinde karar veremez. Bu şekilde "haczin devamına" ilişkin karar yanlış olur…

Şimdi iki konumuz kaldı, onlara değineyim, sonra sorularınız varsa onları cevaplandırayım. "İpotek"ten bahsettik az önce. .Uygulamada ipotek konusunda en sıkıntılı konu "ipoteğin türü"nü tespitte karşımıza çıkıyor. Biliyorsunuz ipotek "anapara ipoteği" ise ilamlı takip konusu olacak, "teminat ipoteği" ise ilamsız takip konusu olacak. Bir de 150/ı var; teminat ipoteği olsa dahi bankalara tanınan özel bir imkân. Onlar, 150/ı' daki şartlar içerisinde, teminat ipoteklerini dahi "ilamlı takip" konusu yapıyorlar. Şimdi ipotek ne zaman anapara ipoteğidir, ne zaman teminat ipoteğidir? Uygulamada, icra memurları eğer ipotek akit tablosunda bir "teminat" sözcüğünü görürlerse "bu ipotek teminat ipoteğidir" deyip geçiyorlar. Hâlbuki ipoteğin anapara ipoteği şeklindeki türü de, öbürü de zaten "teminat"tır, borcu teminat altına alır. Bu yüzden ipotek akit tablosunda geçen "borcuna mahsuben, borcu için teminat olarak ipotek vermeyi kabul etti, alacaklı da bunu kabul etti" sözcüklerine bakıp, yanlış sonuca ulaşılmaması gerekir. Eğer ipotek, ipoteğin kurulduğu tarihe kadar doğmuş olan borcu teminat altına alıyorsa, bu ipotek doğmuş bir borç için kurulmuşsa, borç kurulduktan sonra ipotek kurulmuşsa, bu ipotek "anapara ipoteği"dir. Böyle değil de, ipotek kurulduğu tarihte henüz borç doğmamış, ileride alınacak kredinin, ileride yapılacak alışverişten doğacak borcun teminat altına alınması için ipotek kuruluyorsa, bu ipotek "teminat ipoteği", "maksimal ipotek", "üst sınır ipoteği" dediğimiz ipotektir. Veya doğmuş, doğacak borç için ipotek kurulmuşsa, bu ipotek de "teminat ipoteği", "üst sınır ipoteği" sayılıyor. Buna dikkat etmek lazım. Sadece ipotek akit tablosundaki "teminat olarak" sözcüğüne bakmamamız lazım.

Son olarak "tasarrufun iptali" davasıyla ilgili bizce yanlış uygulamaya temas etmek istiyorum. Bunu özellikle banka avukatı arkadaşlarımız varsa onların dikkatine sunmak istiyorum. "Tasarrufun iptali davaları" ve "sıra cetveli" konusunda karar veren Dairelerin ortak görüşü şu; tasarrufun iptali davası açıldıktan sonra veya dava açılmadan borçludan dava konusu taşınırı/taşınmazı satın alan kişinin

borcundan dolayı, bu taşınmaz/taşınır üzerine haciz, ihtiyati haciz ya da ipotek kurulmuşsa, bu ipotekler, bu hacizler, iptal davası açıp kazanan alacaklıya karşı hüküm ifade etmez. Bu doğru, kendi içinde bu haliyle tutarlı, mantıklı bir karar. Şöyle bir misalle anlatalım A, B hakkında takip yapıyor, alacağını alamıyor, araştırıyor, borçlunun acaba vaktiyle sattığı bir şeyler var mı, iptal davası açayım mı diye. A, bu araştırma safhasındayken, B sahip olduğu taşınmazı C isimli kişiye satma konusunda anlaşıyor, ancak C "benim bunu ödeyecek param yok, hep yapıldığı gibi bir bankaya gidelim, ekspertizler gelsin, kıymet biçsinler, bankadan ben yuva kredisi, ev kredisi, mesken kredisi alayım, parayı sana banka ödesin, ondan sonra ben de taksitle bankaya bu krediyi ödeyeyim" diyor. Hakikaten bir bankaya başvuruyorlar, banka kıymet biçiyor ve "tamam" diyor istenen 250 milyarlık krediyi taşınmaz karşılıyor, çünkü taşınmaz 300-350 milyar kıymetinde, ekspertizler geliyorlar "bu eve, bu daireye 250 milyarlık kredi açabiliriz" diyorlar. 250 milyarlık krediyi banka, B'nin sattığı taşınmaz için B'ye ödüyor ve banka lehine 250 milyarlık ipotek kuruluyor. B, C' ye taşınmazı satıyor, C bankadan bu taşınmazı ipotekle yükümlü olarak alıyor. Bu arada A, "B'nin dairesi varmış ancak satılmış" diyor ve bu satışın iptali için dava açıyor ve ihtiyati haciz koyduruyor tapuya. Şimdi tapuya bakıyoruz, tapuda "önce" ipotek var. Müşterinin (B)'nin bu bankadan aldığı kredi karşılığı kurulmuş ipotek var. Ondan sonra bu bankanın koyduğu "ihtiyati haciz" var. Sonunda mahkeme "tasarrufun iptaline" karar veriyor, borç ödenmiyor, banka taşınmazı sattırıyor, Ü isimli kişi açık artırmada örneğin, 255 milyar liraya bu taşınmazı alıyor. Tasarrufun iptali davası açan alacaklı "parayı bana vereceksin" diyor icra memuruna. Hakikaten 19. Hukuk Dairesinin kararları uyarınca satış bedelinin önce iptal davası açan alacaklıya ödenmesi gerekiyor. Bu arada satış bedeli için kredi açan banka, "bu dairenin satış bedelini ben ödedim, benim ipoteğim var, benim ipoteğim daha önce, dava sonra açıldı, parayı bana vereceksin" diyor. Sonunda icra memuru, bu Yargıtay kararları çerçevesinde parayı iptal davasını açana yani A'ya veriyor. İcra memurunun bu işlemi banka tarafından şikâyet ediliyor, şikâyet üzerine icra hâkimi şikâyeti reddediyor. Karar Yargıtay'a gitti, temyiz edildi, temyiz talebi reddedildi. İki gün önce tashihi karar talebi de reddedildi. Böylece paranın tamamını iptal davasını açan (A) aldı. Kredi veren bankanın verdiği para, havaya uçtu. Buna nasıl bir çözüm bulunacak? Hâlbuki deseydi ki Yargıtay, "kural olarak doğrudur, tasarrufun iptali davasını açıp kazanan alacaklıya (A)'ya karşı, borçludan taşınmazı satın alan kişinin alacaklılarının koyduğu hacizler, ipotekler hüküm ifade etmez". Çünkü ben hakikaten iptal davasını sonuçsuz bırakmak için muvazaalı olarak birine senet veririm, bu satın aldığım taşınmaz üzerine 300 milyarlık haciz koydururum ya da 300 milyarlık bir arkadaşıma ipotek kurdururum, oturur beklerim. Alacaklı iptal davasını açsın, kazansın, nasıl olsa benim ipoteğim, benim haczim önce. Bu bakımdan kötü niyetli davranışlar için bu içtihat geçerli. İptal davasını açan, kazanan alacaklıya karşı borçludan malı satın alan kişinin borcundan dolayı konulan hacizler, ipotekler bu kişiye karşı hüküm ifade etmez, bu kural olarak doğru. Bu,

benim kötü niyetle davrandığım varsayımda böyle. Ama böyle değil de dairenin satış bedelini ipotek karşılığında daire sahibine (borçluya) ödeyen bir banka ise, iptal davasını açıp kazanan alacaklıya karşı bankayı korumak gerekir. Çünkü bu bankanın muvazaaya taraf olduğu düşünülemez, bunun muvazaalı olmadığı, bu ipoteğin gerçek bir ipotek olduğu varsayımı içerisinde, artık iptal davasını açan, kazanan alacaklıya değil, alacağı ve ipoteği muvazaalı olmayan ipotekli alacaklıya parayı vermek daha doğru olur gibi geliyor bana.

Evet, varsa sorularınız, ben şimdilik anlatımlarıma son vereyim Varsa sorularınız, onları cevaplandırayım.

Peki, o zaman "Allahaısmarladık" diyeyim. Tekrar buluşmak üzere…

ANKARA BAROSU

SİVAS OLAYLARI

4 Temmuz 2008
ABEM

SİVAS OLAYLARI

MEHDİ BEY - Sivas katliamının 15. yılı nedeniyle düzenlediği etkinliğe hoş geldiniz. Kara vicdanlıların 15 yıl önce Sivas'ta, ülkemizin aydınlık yüzlü gençlerine, folklorcularına, semahçılarına, yüz akı aydınlarımıza, edebiyatçı, ozan ve yazarlarımıza yani 35 canımıza dünyanın gözü önünde bir otelde kıstırarak "Yak, yak!" dehşeti, "Bu ateş cehennem ateşidir" vahşeti altında kıydıklarını hepimiz biliyoruz.

Türkiye Barolar Birliği'nin öncülüğünde başta Ankara Barosu olmak üzere Adana, Bursa, İstanbul, İzmir, Manisa, Muğla, Uşak, Sivas Barolarına bağlı 150'yi aşkın avukat olayın sorumlularının yargılanması ve hak ettikleri cezalara çaptırılmaları için müdahillerin vekilliğini üstlendik. Avukatların önemli bir kısmı aynı zamanda Çağdaş Hukukçular Derneği üyesi idi. Yargılama sonunda, yargılanan 124 sanıktan 33 sanık idama, 4 sanık 20 yıla, 1 sanık 15 yıla, 35 sanık 7 yıl 6 aya 3 sanık 5 yıla mahkum oldu. 8 sanığın dosyası bozmadan sonra ifadeleri alınamadığı için ayrıldı, yakalama çıkarıldı. Bir sanık hakkında hiç ele geçirilemediği için tatil kararı alındı ve onun için de yakalama kararı çıkartıldı. 39 sanık beraat etti.

Aradan tam 15 yıl geçti. Acı bizim acımız, insanlığın acısı. Yıllar geçtikçe acı külleneceği yerde korlanıyor. Çünkü böyle bir vahşeti toplumumuza yaşatanlardan da öte bu vahşete kimi hesaplarla sahip çıkanlar, tepki duymayanlar, ikiyüzlü davrananlar yüreğimizi yakıyor. 21. yüzyılda böyle bir vahşeti gerçekleştirenlerin şu veya bu biçimde arkalanmasının, açık ya da çekingen savunulmasının, korunup kollanmaya çalışılmasının düşünsel ve inançsal yönlerden irdelenmesi için aydınlık yüzlü eğitimcimiz, felsefecimiz, yazarımız Sayın Vecihi Timuroğlu'nu davet ettik. Bizi kırmadı, geldi. Kendisine huzurunuzda teşekkür ediyorum. Sayın Vecihi Timuroğlu'nun kısaca özgeçmişinden de söz etmek istiyorum. Vecihi Timuroğlu, 1927 Sivas, Kangal, Körpınar Köyü doğumlu. Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi mezunu. Felsefeci, eğitimci, yazar. Türkiye yazı-

ları, Adam-Sanat, Dost-Sanat, Sanat Rehberi, Türkçe, Yarın, Türkiye Yazıları, Yeditepe, Yücel, Varlık, Damar gibi edebiyat dergilerinde yazı ve şiirleri yayınlanmıştır. Göz Göz Olmak, Kurtuluş Savaşçısı Atatürk, Simavne Kadısı Şeyh Bedrettin ve Varidat, Dersim Tarihi, Hırçın ve Lirik, İslam'ın Akla Bakışı Üzerine Bir Deneme adlı kitapları bulunmaktadır. Ahmet Kutsi Tecer, Cahit Külebi, Dursun Akcan üzerine yazılmış yapıtları vardır. Burası Yemendir, Bülbülleri Ne Yaptılar, Kardaşım Olun, Merhaba Oğlum adlı şiir kitapları vardır. Edebiyatçılar Derneği onur Ödülü sahibi olan Türkiye İnsan Hakları Kurum başkanlığı yapan Vecihi Beyin 2007 yılında yayınlanan dünya ve Türkiye tarihinde bir ilk olan İnsan Hakları Sözlüğü de çok değerli bir çalışmadır. Kendisinin sizlere seslenmesi, engin birikiminden bizleri de yararlandırması için kürsüye çağırıyorum. Buyurun Vecihi Bey.

VECİHİ TİMUROĞLU _ Saygıdeğer dostlarım, öncelikle Ergenekon'un altıncı dalga gözaltılarını protesto etmek için salonu alkışa davet ediyorum.

ALKIŞLAR

ALKIŞLAR

VECİHİ TİMUROĞLU _ Teşekkür ederim. Şimdi ayağım da sakat, aslında oturmaya da ihtiyacım var ama, 33 sene öğretmenlik yaptıktan sonra, oturarak konuşmak, bana göre olmuyor. Çünkü, oturduğum zaman konuşamıyorum.

Sivas, Madımak yangınını nasıl betimlemeli, nasıl anlatmalı, nasıl tanımlamalı? Bilemiyorum! Sözcüklerin anlamları ile amaçları arasında bir orantı yoktur. Söz sanatı, henüz, böyle bir orantıyı kuramamıştır. Bu bakımdan, sözcüklerin, Madımak yangınını ifade eden sözcüklerin, yahut onu betimleyeceğimiz sözcüklerin, onu meydana getirenlerin, o yangını çıkaranların amaçlarıyla orantılı olması da, zaten beklenemez. Bu bakımdan, Madımak yangınının niyeti, söylemi ve edimi arasındaki ilişkiye bakmak gerekiyor önce.

Söylemleri neydi katillerin? O yangını çıkaranların söylemleri neydi? "İslam devleti, Allahu Ekber, şeriat isteriz! Allahu Ekber!" ve arkasından; "Cumhuriyet burada kuruldu, Sivas'ta mezara gömülecektir!" Bu onların niyetlerini gösteriyor. Açık bir niyet! Peki söylemleri neydi? Söylemleri, bir bezin üzerine yazılmış. Aslında o bezi kaybettiler ve bir daha da bulunamadı: "Türkiye'de PKK, dünyada Amerika!". Bu, hâlâ çözülememiş bir cümledir. Bir bezin üzerine yazılmış olan bu savsöz, neyi ifade ediyordu? Bunu iki türlü anlamak olanaklıdır. Birincisi, Türkiye'yi kurtaracak olan kurum veya örgüt PKK'dır. Ve dünyada da Amerika'nın kurtuluşunu beklemek lazım yahut kurtarışını beklemek gerekir. Böyle de anlayabilirsiniz. Bunun olumsuz yanını da şöyle anlayabilirsiniz: Kahrolsun Türkiye'de PKK ya da "Türkiye'deki bütün felaketlerin babası PKK'dır, dünyadaki bütün felaketlerin babası da anası da ABD." dir diye de anlayabilirsiniz. Böyle anlamsız bir sözü,bana sorarsınız gizli anlamı vardır. Bu anlam, Amerikan CIA ajanlarıyla Türk görevlilerinin, gizli örgüt görevlilerinin ortak olarak

hazırladıkları bir ihbardı. Yani, "Biraz sonra biz, bir, başka eylem yapacağız." diyordu. Bu 7-8 kişilik bir kümenin yazdığı bir bez parçasıydı. Bu 7-8 kişi, o günden bugüne bulunamamıştır, kimler olduğu hakkında da en ufak bir ipucu elde edilememiştir. Demek ki, Madımak yangını, bir karanlıkta başladı ve bir karanlıkla bitti. Hâlâ da karartısı sürüyor.

Peki edimi neydi? Madımak Oteli'ndeki 55 kişiyi yakmaktı. Bundan 35 kişisi kurtulamadı. Genç sanatçılarımız, dansçılarımız, cura ustalarımız ve ünlü şairlerimiz, aydınlarımız kurtulamadı. 37 can diyorlar, dün haberleri izledim, hep 37 diyorlar. Ben, bunu da bir alçaklık kabul ediyorum. Çünkü, o iki kişi, provokatördüler. Onlar, aslında ölmeyi düşünmüyorlardı, öldürmek için oradaydılar, ama kendileri de öldüler. Onlara, ben öldü de diyemiyorum, ama benim insana olan saygım, onlara "geberdi" demeye elvermiyor. Aslında, onlar başka bir şey oldu. Orada verdiğimiz şehit 35 kişidir!

ABD'nin Türkiye üzerindeki bir yansımasıdır aslında Madımak. ABD'nin gölgesini kaldırdığınız zaman, orada kendisi çıkar. Neden böyle diyorum? ABD'de, nedense, son 20 yıl içersinde, bir İslam sevgisi başladı. Dayanılmaz bir İslam sevgisi diyebilirsiniz ona. Bu dayanılmaz İslam sevgisi, önce, Bosna'da başladı. Clinton, orada Bosnalılara, Bosna'ya uygulanan silah ambargosunun kaldırılması için, NATO üyelerine başvurdu. Ve bağdaşıklarını ikna etmeye, çalıştı ama onları kandıramadı. Bunu, Bosna'daki bir avuç Müslüman için yapmıyordu. O, aslında Balkanlar'da ve oradan Doğu Avrupa'ya açılacak olan kapıyı sağlam tutmak istiyordu, Amerika'nın orada sağlam durmasını istiyordu. Çünkü, kendisinin "Yeşil Kuşak" a borcu vardı. Sovyetler'in yıkılmasında, onun, yani Sovyetler Birliği'nin yumuşak karnı olan güney sınırlarına öyle bir yeşil kuşak bağladı ki, boğazına bağlasaydı, böyle bir ip, asla onu öldüremezdi. Ama o, yeşil kuşakla, Sovyetler Birliği'ni çökertebildi.

İkinci İslam sevgisi, o dayanılmaz İslam sevgisi, kendisini BOP'ta gösterdi. Yani Büyük Ortadoğu Projesi'nde. Büyük Ortadoğu Projesi,aslında, Truman zamanında tasarlanmış, ama henüz ölçütleri, sınırları belli olmamış, hatta denebilir ki, raporu da yazılmamış bir tasarı. Sadece bir tasarı. Belki, Oval Oda'da, Beyaz Saray'da, belki senatonun gizli bir yerinde, belki kongrenin bazı üyeleri ile görüşülmüş olabilir. Ama, Truman zamanında, böyle bir BOP'tan bahsedildi ve birdenbire kapandı. Derken, birdenbire BOP, Ortadoğu petrolleri, Sovyetler'in yıkılışından sonra, ulusal devletlerin, yani oradaki, Ortadoğu'daki ulusal devletlerin, İran'ın ve Irak'ın eline geçince, onlar, devlet tarafından işletilmeye başlanınca, BOP birdenbire hazırlandı, maddeleri belirlendi, amaçları belirlendi, sonucu belirlendi ve yaşama geçirildi. Burada çok önemli bir öğe vardı: Atatürk Cumhuriyeti. Atatürk Cumhuriyeti, bir tehlike idi. BOP'un uygulanmasında, buradaki, Anadolu'daki bu bağımsız cumhuriyet, ne kadar bağımsız kalmış o da belli değildi ya! Süleyman Demirel'in, Adnan Menderes'in, Turgut Özal'ın bu cumhuriyetle ne kadar oynadıklarını biliyoruz, ama yine de, bir cumhuriyet vardı

bu Anadolu'da. İşte o cumhuriyeti de hesaba katıyorlardı. Ama artık, bu cumhuriyeti hesaba katmamak gerekiyordu. Çünkü, burada yeni bir iktidar oluşmuştu. 12 Eylül darbesiyle birlikte, Amerika, Anadolu'da istediğini elde etmiştir. Burada, bir İslam partisi, iktidar yapılmıştır. Bu İslam partisi, o gün için adı ANAP olan bir partiydi. Ama aslında başındaki adam, Nakşibendi tarikatının İskender Paşa Camii üyelerinden Turgut Özal'dı. O partiyi, o kurmuştu ve Türkiye'nin bütün vidalarını gevşetecek, bütün dengelerini bozacak adımları da atmıştı. Ve nihayet,harekete geçirebileceği bir başka partiye ihtiyacı vardı. Bunun, Refah Partisi olacağını düşündüler, ama tutmadı. Çünkü aslında, bir tarafta Yemen imamı, bir tarafta İstanbul imamı vardı. BOP'un başına, Evangelist Bush geçirilmişti, ama Yemen imamı mı, İstanbul imamı mı eş başkanlık yapacaktı? Bu tartışma, biraz uzun sürdü. Çünkü, Erbakan, buna yanaşmıyordu. Erbakan, evet, gerçekten bir tarikatçı, bir fanatik ve Cumhuriyet düşmanı bir adam. Ama Batı'ya da, Avrupa Birliği'ne de, kapitalistler kulübü, Hıristiyanlar kulübü diyecek ve kendisinin ulusal varlığına da saygı gösterecek kadar, ilerici bir adamdı. Yani, bu anlamda ilerici! En azından, ülkesinin çıkarlarına sahip olacak kadar sağlam bir adam. G8'e karşı İ8'i kurmaya, yahut M8'i kurmaya çalıştı. Endonezya'ya gitti, Malezya'ya gitti, Nijerya'ya gitti, Kaddafi'den azar işitti, ama M8'i kurabilmek için de, çırpındı durdu. Sonunda, bununla da, bu işin yürüyemeyeceğini anlayınca, İstanbul imamını getirdiler ve BOP'un eş başkanı yaptılar. İstanbul'un imamı Recep Tayip Erdoğan, 2002 seçimlerinde, tümüyle iktidara el koydu. Ve şimdi de, o zaman, Adnan Menderes'le başlayan dinin siyasallaşmasını doruğa ulaştırdı. Biz uzun zamandır, dinin siyasallaşmasından söz ediyoruz. Bu, artık, çok eskilerde kaldı. Çok yanlış bir şeyi tartışıyoruz. Din çoktan siyasallaşmıştır! Dinin siyasallaşması, şeriatın Türkiye'ye oturmasına katkıda bulunamadı, başaramadı. Siyasettin dinselleşmesi gerekiyordu. AKP, siyaseti dinselleştirdi. Asıl mesele de buradadır.

Artık,Türkiye'de hiç kimse,bir Cumhuriyet'in varlığından söz edemez. Hukuk dilinde, siyaset edebiyatında, siyaset biliminde,Türkiye Cumhuriyeti var, ama gerçeğine baktığınız zaman, Türkiye Cumhuriyeti yok! Artık o iş bitti. Burada, bir ılımlı İslam cumhuriyeti kuruldu. Bana sorarsanız, ılımlılığı da kalmadı. Bağnaz bir şeriat devleti kuruldu. Şimdi, oyunlar başka türlü oynanıyor.

Amerika'nın dayanılmaz İslam sevgisi, bir üçüncü tasarımda görülmeye başlandı. Bu da Birleşmiş Milletlerde alınan bir karar gereğince, uygarlıklar uzlaşması. Tarih boyunca, hiçbir şekilde, uygarlıklar ve ekinler, yani kültürler çatışmamıştır. Dünyanın herhangi bir yerinde oluşan bir uygarlık veya bir gelişen ekin, hemen, bütün halklar tarafından alınır, kabul edilir, benimsenir ve uygulamaya, yaşama geçirilir. Hiç, tarih boyunca, böyle bir çatışma görülmemiştir. Ama, bizim İstanbul imamı Recep Tayip Erdoğan, bütün uygarlıkları, yani İslam uygarlığıyla Hıristiyanlık uygarlığını uzlaştırmak için kurulan o kurulun eş başkanı oldu. Ve başkan da, İspanyol başbakanı. İstanbul'un imamı, bu eş başkanlığın, dolaylı

olarak, bir egemenlik hakkını yok etmek olduğunun farkında bile değil. Bir defa, bu kavram, nereden çıktı? Bu kavram, Samuel Huntington denen bir Amerikalı tarihçi diyebileceğimiz, aslında bir toplumbilimci gibi görünüyor, ama yazdığı şeyler, bir siyasal tarih. Onun, Uygarlıklar Çatışması adlı yapıtından yola çıkarak yapılıyor. Ben, Recep Tayyip'in, o kitabı okuduğunu sanmıyorum, okusa da anlamamış! Çünkü, o kadar cahil ki, bunu okusa da, anlayamaz. Kültürü buna müsait değil, altyapısı buna müsait değil. Durmadan uygarlıklar uzlaşmasından söz ediyor ve en son yaptığı görüşmede, İspanya'da, bu konuda yaptığı görüşmede de, asıl niyetini açığa vurdu. "Türban, siyasi bir simgedir, simge olursa ne olur?" dedi ve işte, Türkiye, bugünkü noktaya bu cümleyle geldi. Bu cümle, zurnanın zırt dediği andır. Ve şimdi de bununla uğraşıyoruz.

Değerli arkadaşlar, saygıdeğer dostlar, bu Huntington'un kitabını okumuş olsaydı, orada üç tane harita görecekti. Birinci harita, 1920'yi ifade ediyor. 1920'yi çizen bu haritada, Türkiye, Batı uygarlık çevresinde görülüyor. İkinci harita, 1947'de yapılmış olan. 1947'nin uygarlık haritasında, Türkiye, İslam dünyasında görülüyor. Son harita, üçüncü harita, 1973'te çizilmiş. Tabii, bunların hepsini çizen, Huntington'ın kendisi. Huntington çiziyor. Üçüncü haritada, Türkiye bölünmüş. Bölünmüş bir Türkiye görüyorsunuz. Bu bölünmüş Türkiye'nin bir bölümü, Batı uygarlığı içerisinde, bir bölümü, İslam uygarlığı içerisinde.

Bu haritaların dilinden, tabii ki, İstanbul imamının anlaması olanaksız! Ben, onun, doğuyu, batıyı, kuzeyi, güneyi bile ayırt edebileceğini sanmıyorum. Eğer, birazcık istekli olsa, biraz idraki olsa, biraz algılaması olsa Huntington'ın bu kitabının üçüncü bölümünde bir Türkiye yorumu var. O Türkiye yorumunun ne demek istediğini anlar. Huntington, Türkiye yorumunda diyor ki; "Mustafa Kemal denen bir adam ince bir ayarla Kurtuluş Savaşı'ndan zaferle çıkıp bir Cumhuriyet kurdu ve devrimler yaptı. Bu ince ayar devrimler, halka danışılmamıştı, onun için de tutmadı ve Türkiye'de İslamcılarla laikçiler –laikler değil dikkat buyurun- laikçiler, yani dinsizler demek istiyor bir çatışmaya girdiler. Ve öyle görünüyor ki, bunu İslamcılar kazanacak." O gün için, kazandı diyemiyor. Ama kazandılar! Gerçekten kazandılar. Fakat, bu nereye kadar sürer onu bilemiyorum! Çünkü Anadolu tekin bir yerde değildir. Anadolu'da her gün, her şey olabilir. Sonuçta, Hitit uygarlığını, İyon uygarlığının, Lid uygarlığını, Frig uygarlığını yaratmış olan Anadolu elbette bugüne bir şey bırakmış olmalıdır. Belki bir teselli bu! Ama, o bölünmüş Türkiye, o parçalanmış Türkiye, o ince ayar devrimden geçirilmiş Türkiye, Huntington deyimiyle kendisini somut biçimde, Mehmet Mir Dengir Fırat'ın daha bir hafta evvelki ifadesinde gösterdi. "Atatürk devrimi bu ülkede bir travma yaratmış!" dedi. "Bir gecede insanların kıyafetleri değişti, bir gecede insanların dilleri değişti, bir gecede insanların eğitim düzenleri değişti! Her şeyi değişti!" Bir gecede hiçbir şey değişmez. Ve dünyada, arkasında halk olmayan hiçbir devrim yapılamaz. Elbette hiçbir devrim, halka danışılarak yapılmaz, ama her devrimin arkasında halk mutlaka vardır.

Fransız Devrimi'nin arkasında, aristokrasiye karşı yüzlerce senedir aydınlanmacıların hazırlıklarıyla, pozitivistlerin hazırlıklarıyla oluşmuş olan bir burjuva sınıfı vardı. Bu burjuva sınıfı, aristokrasinin egemenlik hakkına ortak olmak istiyordu. Aristokrasi de, kendini kurtarabilmek için, durmadan vergi zammı yapıyordu. Bu vergi zammı, işçi sınıfını ve köylüleri, artık, dayanılmaz derecede usanca getirmişti. Paris sokaklarında, devrimden önce kurulan barikatlar, yani o içine toprak ve çakıl doldurulmuş bidonlar neydi? Aslında, evet, devrimciler böyle bir şeye, yani oradaki o halka danışmıyorlardı. Ama o halk, bir şeyi yapmaya çalışıyordu: O, artık, tarihin gerisinde kalmış egemen sınıfa "İn!" diyordu. Kaldı ki, Anadolu'da, o hanedan, Osmanlı hanedanı. (Osmanlı bir hanedandır. Asla bir halkı temsil etmez Osmanlı.) O 619 sene, hiç kesiksiz devam eden hanedan, İstanbul'da teslim bayrağını çekmiştir. Devlet de elinde değildi. Devlet gibi görünse de, devlet değildi. İşgal kuvvetleri oraya gelmişti. Ve işgal kuvvetlerinin emrinde bir halife, işgal kuvvetlerinin emrinde bir sultan vardı. İşte o zaman, tarihin değişmez diyalektiği işledi, zorunluluk ve rastlantı çatışması başladı. Anadolu'da bir zorunluluk kendini göstermişti. Savaşın sonunda, Osmanlı devleti yıkılmış, zorunluluk, işgale yol açmıştı ve Anadolu, İtalyanlar, İngilizler, Fransızlar, Yunanlılar tarafından parça parça edilmişti. Bu da yetmiyordu, Anadolu'daki Ermeni ve Kürt halklarıyla da görüşmeler sürmüş bir tarafta Ermenistan, bir tarafta da ona bağlı özerk bir Kürdistan kurulmak için sözler verilmişti. Şeref Paşa ile İngiliz generali *Perecack,* Cenevre'de görüştüler ve bir Kürt Federasyonu kurdular. "Aşiretler Federasyonu" dediler bunun adına. Fakat Kürtler, çok kısa zamanda anladılar ki, bu Aşiretler Federasyonu, İngilizler tarafından kullanılıyor. Ve İngilizlere karşı ayaklandılar. 1918'de, İngilizler büyük bir şiddetle bastırdılar bu Kürtleri. Binlerce değil, on binlerce Kürt'ü öldürdüler. Kürtler de, aşiretlerin iyi bildiği dağlarda pusular kurarak, binlerce İngiliz'i öldürdüler. Ve ondan sonra, İngilizler, bir daha, Kürt bağımsızlık lafını, ağızlarına almadılar. Hatta 1920'de, Londra Konferansı'nda, öylesine unuttular ki, Ermeni meselesini gündeme getirdiler, ama asla, Kürt sorununu gündeme getirmediler. İşte bu kaos içerisinde, tarihin rastlantısı çıktı. Mustafa Kemal, Anadolu'da bir rastlantıdır. Tarihin zorunluluk ve rastlantı diyalektiği içerisinde iyice baktığımız zaman, Osmanlı'da, Mustafa Kemal'i çıkaracak bir zorunluluk görünmüyor. Böyle bir zorunluluk yok. Çünkü, Osmanlı, bilimsel düşünceyi reddetmiş. Osmanlı, bilimsel devrimini yapmamış. Osmanlı, sanayi devrimini yapmamış. Osmanlı, burjuva sınıfını oluşturmamış. Burada, Mustafa Kemal'i çıkaracak bir zorunluluk yok. Mustafa Kemal, tarihin rastlantı salından çıkmıştır. Rastlantı, bir görüngü değil, bir görüngünün diğer görünge üzerindeki etkisidir. Mustafa Kemal, işgal görüngüsüdür, parçalanmış yurt görüngüsü üzerinden emperyalizmin üzerine saldıran bir bağımsızlık savaşçısı, bir kurtuluş savaşçısı olarak ortaya çıkıyor. Ama, onu destekleyen bir halk yok, onun arkasında buna destek verecek bir halk yok, ama bıkkın bir halk var. 11 yıl savaşmış, aç, yoksul, dul kadınlar Anadolu'su var! Aç çocuklar Anadolu'su var! Böyle bir Anadolu'da, halk, sadece bir kıvılcıma bakmaktadır. İşte, Mustafa

Kemal, o kıvılcımı çakmıştır, Kurtuluş Savaşı'nı başarıya götürmüştür ve Lozan'ı imzalamış, Cumhuriyet devrimlerini yapmıştır. Dengir Bey, eğer devrimlerin bu yapısını bilseydi, devrimlerin bu oluşumunu bilseydi, böyle bir lafı söylemezdi. Fakat, öyle anlaşılıyor ki, o da, genel başkanı kadar cahil, siyasi tarihe yabancı, toplumbilime yabancı, felsefe tarihine yabancı.

Her devrim, bir travma yaratır, doğrudur. Ama bu travma, halkta değil, egemen sınıfta yaratılır. Fransız burjuvası Fransız aristokrasisi üzerinde bir travma yaratmıştır. Travma, Yunanca trava sözcüğünden geliyor. Maddi ve manevi bir bozmadır. Bir yara, maddi ve manevi bir yara açmak, travmanın anlamı bu. Evet, Atatürk Devrimi de, bir yara açmıştır. Nerede açmıştır bu yarayı? Anadolu eşrafında açmıştır bu yarayı ve bir de, Anadolu tarikatlarında. O tarikatlar, şimdi, yaralarını sarıp, travmayı devrimciler üzerinde yaratmak istiyor. Yani, devrimcilerde bir yara açmak istiyor. Açmadı da değil! İşte, Madımak da o yaralardan bir tanesidir. 35 tane pırıl pırıl, 14 yaşındaki gençler, 13 yaşındaki delikanlılar ve pırıl pırıl şairler, çizerler. Bunlar, elbetteki devrimcilerde açılmış hem maddi, hem manevi bir yaradır.

Biraz daha derin bir felsefeye girmekte yarar var. Madımak, neden yapıldı? Bunu anlamak için biraz daha derine inmek gerekiyor. Şimdi, Avrupa Parlamentosu'nun başkanı ve yardımcıları son altıncı dalga ile gözaltına alınmadan önce ve Anayasa Mahkemesi'nde açılmış olan AKP'yi kapatma davasının savunması yapılmadan 15 gün önce, Ankara'ya geldiler. Tam Mehmet Dengir Fırat'ın "travma" lafından bir gün önce bir bildiri yayınladılar. Bir basın toplantısı yapıp orada bir şeyler söylediler. Bu çok ilginç! "AKP'nin kapatılmasını beklemiyoruz çünkü AKP, Avrupa ile ilişkilerini çok iyi kuran ve İslam dünyasına da demokrasinin yaşatılabileceğini gösteren bir siyaset izlemiştir. Bu partinin kapatılmaması gerek." Şimdi bunlar birbiriyle örtüşüyor, çok rahat örtüşüyor. O zaman, bunları üst üste koyup 2 Temmuz 1993'e gittiğiniz zaman meseleyi daha çok iyi kavrıyorsunuz. Bir şeriat iktidarını, sömürgeciler neden istiyorlar? Anadolu'da kavimsel olarak ve inançsal olarak çatışabilecek hiçbir öğe yoktur. Osmanlı tarihini lütfen iyi okuyunuz. Osmanlı tarihinde, 619 senelik Osmanlı tarihinde, ben, şöyle derinlemesine bir inceleme yaptığım zaman, asla ve asla, halkların veya inançların çatışmasına tanık olmadım. Size biraz da, yaşadığım maddi hayattan örnek vereyim. Bir zamanların şeriatçı bir oğuzu, hem oğuz hem han olan, hem asil hem Türk olan bir içişleri bakanı vardı: Oğuzhan Asiltürk. Onun ablası da, benim öğrencimdi: Sevim. Babası, Sivas'ta tarım öğretmeniydi. Bunlar Hekimhan'ın Budaklı Köyündendiler. Zurbahan Dağı'nın dibinde iki değirmenlik suyun fışkırdığı harika bir köyden. Budaklı Köyündendiler. Budaklı Köyü'nde, Aleviler ve Sünniler beraber yaşarlar. Oğuzhan Asiltürk, o köylüdür ve Sünnidir ve milli görüş öğrencisidir. O köyde, milli görüşe rağmen, herhangi bir çatışmayı, bugüne kadar kimse görmemiştir. Elazığ'da, Elazığ'ın batısına düşen Kuzova'da, 27-28 Sünni köyün ortasında Sün adında bir Alevi köyü vardır. Bu

Alevi köyünde, beş mahalle bulunuyor. Harika bir köydür. Sulu, zengin, verimli bir köy. Bu Sün köylüler herhangi bir Sünni baskını veya bu Sün Köyünün beş mahallesinden herhangi birisinin bir başka Sünni köye saldırısını, bugüne kadar, hiç kimse düşünmemiştir. Yine, Elazığ'da Koruk diye bir köy vardır. Bu Koruk Köyü'nde üç mahalle vardır, üç mahalleden ikisi Alevi, biri Sünni'dir. Aleviler, bayram namazını, Sünnilerin camisinde kılarlar, ondan sonra da, zaten onların orucu tutulup, namazı da kılınmış olduğu için, bir daha da, hiç o tarafa uğramazlar. Ama bunların arasında, bugüne kadar hiçbir çatışmayı kimse işitmemiştir. Pertek'in Mercimek Köyü'nde, ki oradan benim çok değerli öğrencilerim olmuştur, Aleviler ve Sünniler beraber yaşarlar. Hiç böyle bir çatışmayı, şimdiye kadar kimse görmemiştir. Bunu, Anadolu'nun her tarafında görebilirsiniz. Peki, Alevi kıyımı olmamış mıdır? Yavuz Sultan Selim'in resmi tarihçisi, vakanüvist Hoca Sadettin'in Tacü't-Tevarih'ini okuduğunuz zaman, bir gecede, sadece Sivas-Erzincan arasında 42 bin Türkmen Alevinin kesildiğini okursunuz. Olmuştur bu. Ama bunu, halklar yapmamıştır, bunu devlet yapmıştır. Yani, Şah İsmail üzerine sefere giden Yavuz Sultan Selim, arkasını sağlama bağlamak için, Aleviler'i Şiiler'le karıştırmış, Aleviler'i kesmiştir.

Şimdi, Anadolu'da gerçekten öyle bir şeyi, ne Osmanlı tarihinde, ne Cumhuriyet tarihinde göremezsiniz. Ahmet Refik Bey'in bir yapıtı vardır, Hazine-i Evrakı, yani devlet belgelerini incelemiş. Orada, 169 tane Alevi kıyımı görmüştür. Onların hepsinin de belgelerini yayınlamıştır. Ahmet Refik Bey'in bu yapıtını da, İş Bankası yayınlamıştır. Bu yapıtta okuduğumuz belgelerden şunu anlıyoruz: Hiçbir zaman Alevileri, halk, şu veya bu öldürmemiştir. Bu Alevi kıyımını, halk yapmamıştır, Sünniler yapmamıştır. Alevi kıyımını, doğrudan doğruya Osmanlı yapmıştır. Yani devlet yapmıştır. Ben, incelemelerimde, 619 sene bu memlekette devlet olmuş Osmanlı hanedanının, tam 176 tane, Alevi kıyımını saydım. Bunlar ne için? Yayla vergisini vermemiştir yahut verememiştir. Yayla men edilmiştir, aşağıya in denmiştir, inmemiştir. Yani, devletle Alevi Türkmenler arasındaki, Alevi Kürtler arasındaki, Alevi Zazalar arasındaki uyuşmazlıklarda, devlet, kıyım hakkını kullanmıştır. Üzerine at sürmüş, kılıç üşürmüştür. Ama halklar, birbirine hiçbir şey yapmamıştır. Kürt-Türk çatışmasına asla rastlamazsınız. Osmanlı tarihinde, böyle bir çatışma olmamıştır.

Ancak, 19. yüzyılın başında, sömürücülerle çok yakın ilişki kuran Osmanlı, kendi yazgısını da belirlemiş ve kendi yazgısının içerisinde , Kürt-Türk çatışması yaratmıştır. Ama halklar değil! Bugün de, bakın 20 senedir devam ediyor PKK şiddeti. Başpınar'ın dışındaki saldırıları eşkıyalık töresidir. Yani, yataklık yapmamış, imal yapmamıştır, onun için gitmiş orayı basmışlardır. Bunun dışında, siz, Kürtlerin Türk köyünü, Türklerin Kürt köyünü bastığını işittiniz mi? Hayır. Bu devletle Kürtler arasındaki bir meseledir: Ve bunun tek bir çözümü vardır; demokratikleşme! Tarikatlaşarak değil, İslamlaşarak değil. Asla ve asla, devlet ve siyaset dinselleştiği zaman, sorunları çözemezsiniz, sorunları yumak haline ge-

tirirsiniz. Çünkü, dinlerin diyalektiğinde çatışma vardır. Uygarlıklar çatışmaz, ekinler çatışmaz, ama inançlar çatışır. İnanç daha doğduğu gün kendi diyalektiği içinde karşıtını da yaratmış olur. Yani, eski inancın karşıtı olan yeni inanç ortaya çıkmıştır ve hemen çatışır. O da yetmez! Kendisinin içerisindeki inanç yorumcuları, hemen yeni çatışmalara yolaçarlar. Halife Ömer'in dedesi Habeş olduğu için, ona Arap demişlerdir ve onu dışlamışlardır Araplar. Ama Muhammet de, onu beğenmiştir ve babası Arap olduğu için, soyu Arap olduğu için ondan büyük çapta yararlanmıştır. Onun için de, onu, sahabeleri arasına almıştır. Ama Muhammed'in ölümünden iki sene sonra, İslam'ın doğuşundan 25 sene sonra, derhal, bu çatışmalar başlamıştır ve İslam, o günden bugüne çatışıyor. O günden bugüne çatışıyor. Yani Şii-Sünni çatışması, Mutezile medrese çatışması, Eşari mutezile çatışması, kadiri bilmem Rüfai çatışması. Bütün bu çatışmalar, birer birer sürüyor. Bu, dinin kendi içerisindeki diyalektiği, yani dinin diyalektik yapısından, kendi karşıtını doğuran yapısından kaynaklanıyor. Yoksa, başka bir şey değil.

Şimdi, Madımak olayındaki durum da, bu. Madımak olayında, Fethullahçılar esas rolü oynuyor. Oraya gelenler, Aczimendi'ydi, doğru. Aczmendilik aslında Nakşibendi'nin bir koludur. 15. yüzyıldan sonra, Anadolu'da , Nakşibendi, medrese ile ve meşihat ile uzlaşarak Anadolu'ya yayılmıştır. Ve daima iktidara oynamıştır. Saray, Nakşibendi'ye daima rüşvet vermiştir. Saray, Zeydi tarikatındandır. Zeydiler'e rüşvet vermemiştir. Ama Nakşilerden korktuğu için, daima onlara rüşvet vermiştir. Şimdi, Fethullahçıların en keskini Aczimendiler, yani Elazığ-Palu tayfası geliyor ve Sivas'ta, Cuma namazından sonra Nalbantlarbaşı'nda, o Cuma namazından çıkan insanları kışkırtıyor. Bir tek şey var, bir tek, başka bir şey yok! "Aleviler baskın yapacak!" Zaten, Pir Sultan Şenlikleri yapılıyor bu Aleviler, komünistler de, onlarla beraber, öyleyse, orayı basalım!" Bu kadar basit değil bu. Böyle denildi diye, oradan çıkan herkes, Madımak'a gidecek, oradaki 35 tane aydını yakacak! Bu kadar basit değil! O günün duruşmalarını, Meclis araştırmalarını iyice incelediğim zaman, karşıma bir şey çıkıyor: Emniyet seyrediyor! Jandarma tugayına başvuruluyor, jandarma tugayı kıpırdamıyor bile, Askerim yok elimde diyor, askerlerimi Güneydoğu'ya gönderdim diyor!" Peki, bu Fethullahçılar, ne oldu? Bu Fethullahçılar, Aczimendiler nereye gitti? Onlardan hiç kimse de yakalanmadı bugüne kadar. Biraz evvel, Mehdi, burada şu kadar adam mahkûm oldu, şu kadar adam şuna mahkûm oldu dedi. Ben, bunların Madımak'ın gerçek failleri olduğunu falan hiç düşünmüyorum. Madımak'ın gerçek failleri, Fethullah'ın korumasında, hâlâ bu ülkede geziyor. Ve düşününüz 2 Temmuz 1993'ten önce, 1978'de, Ali Baba Mahallesinde, Sivas'ta yine bir Alevi kıyımı yapılmıştı. Orada rol oynayanlar, yine Fethullahçılardı. Ve çok alçakça, namussuzca,insan haysiyetine yakışmayan, insan olanı derinden yaralayan bir namussuzlukla o olayı yaratmışlardı. MHP'li bir bakkalın dükkânında iki tane ülkücü, 13 yaşındaki bir Alevi kızını çırılçıplak soyup, vücudunu jiletlemişlerdi. Ve

bu ayıplarını örtebilmek için de, hemen, gayet kolay olarak, kolayca "filan camiye bomba atıldı" diye bütün Sivas'a yaymışlardı. Aleviler, camiye bomba attılar! Ama 13 yaşındaki çırılçıplak soyulan kızın jiletlenen vücudundan kanlar akarken ve onu o, şekilde sokağa bırakırken, bütün Fethullahçılar, Nakşiler, tarikatçılar, Ali Baba Mahallesine gitmişler ve mahalleyi altüst etmişlerdi. Hatırımda yanlış kalmadıysa, o gün 9 ölü var! Bu da yetmedi, Fethullahçılar, bir başka oyunu daha oynadılar. 1996'da, Sivas kırsalında, bir yeni tarikat hareketi başladı. Bu, devletin o kadar büyük bir ayıbıdır ki! Bir hukuk devletinde bunu düşünmek bile, insana azap veriyor. PKK'lar gelmişler, Zara kırsalında üs kurmuşlar ve bunları da oradaki 26 Alevi köyü besliyormuş! Bu 26 Alevi köyünün, arkadaşlar, hepiniz, benim gibi anımsarsınız, bu 26 Alevi köyünün çocuğu, kızı, genci, yaşlısı, hastası Zara'da Jandarma karakollarında işkenceden geçirildiler. Yargı önüne bile çıkarılamadılar. Onunla da yetinmediler köylerini boşalttılar. O 26 Alevi köyünü boşalttılar! Bunların muhbiri de Fethullahçılar, bunları yapanlar da Fethullahçılar. Bunların hepsi, devlet belgelerinde var! Ama bunları yakalayan kimse yok. O zaman çok açık bir şey çıkıyor karşımıza; din siyasallaşmadı, dinin siyasallaşması 12 Mart'la birlikte bitti. Dinin siyasallaşması, Süleyman Demirel'in, Alexander Dumas'nın maskeli demir prensi gibi başını sağa sola atarak, o demir maskeli kafasıyla yaptığı din siyaseti bu bitti, onu da bitirdiler. Artık siyaset dinselleşti. Ve asıl tehlikeli olan nokta da burasıdır. Siyaset dinselleştiği zaman, artık, önünü alamazsınız. O zaman devlet, bir din devleti haline gelmiştir. Ve bu, artık, o kadar da açık söyleniyor ki! Düşününüz, Danıştay'a üç tane sergerde geliyor, üç tane soytarı "Allahu Ekber" diyor, içeriye giriyor. Hem de, bu devletin yetiştirdiği bir avukat, giriyor, takır takır beş tane saygıdeğer Danıştay üyesine tabancayla ateş ediyor. Bunlardan biri ölüyor. Öbürleri de yaralanıyor. Ve Başbakan'ın tepkisine bakın; "Ülemaya danıştın mı?" Soruyu sorduğu, 2. Daireydi. Zannedersem, bir öğretmenin okula türbanlı gitmesini yasaklayan karar, o Daireden çıkmıştı. Ve Başbakan'ın, Recep Tayip Erdoğan'ın o günkü tepkisini düşününüz. "Ülemaya danıştın mı?" diyor. Ben, size bir ülema hikâyesi anlatayım arkadaşlar. Ülema, biliyorsunuz Osmanlı'da meşihatı temsil eden din bilginleridir. Mısır'da, Mehmet Ali Paşa'nın Osmanlı'ya karşı isyanını bilirsiniz. 1821'den 1826'ya, hatta 1830'a kadar devam etmiştir. O sırada, Osmanlı ordusunda, iki tane Prusyalı yüzbaşı, Osmanlı ordusunu eğitiyorlar. Mehmet Ali Paşa'nın oğlu İbrahim Paşayı cezalandırmaya giden Osmanlı ordusu, Birecik-Nizip dolaylarında karargâh kurmuş. İbrahim Paşa'nın ordusu da, Halep dolaylarında, orada karargâhını kurmuş. Alınan istihbarata göre, İbrahim Paşa'nın ordusu aç, sefil, ayaklarında çarıkları bile yok. Tam fırsattır diye saldırı öneriyor Prusyalı subaylar. Ve Osmanlı ordusunun kumandanı, Nafiz Paşa'ya önerilerini yazıyorlar. O subaylardan birisi Moltke'dir, Moltke diyor ki, "Bugün mutlaka bu baskını yapalım. Bu baskını yaptığımız zaman, İbrahim Paşa'nın ordusunu darmadağın ederiz. Bundan iyi fırsat olmaz ve bu meseleyi de bitiririz." Ulemaya sorayım diyor Nafiz Paşa. Ordunun ülemaları toplanıyor, ülema; "Efendim bugün cumadır. Cuma günü, Müslüman kılıç

çekmez ve kan akıtmaz." Diyor. Saldırı yapılmıyor. Moltke ve arkadaşı, tabii gülüyorlar. Ve gece yarısı geliyorlar. "Cuma bitti, şimdi gece yarısı. Şimdi basalım, o adamları yine yok ederiz. Cumartesine girdik artık!" Ülema yine toplanıyor ve ülema, bu sefer, "Müslüman'ın gece kılıç çekmesi ve adam öldürmesi ve kan dökmesi haramdır." Bütün bu gelişmeleri, İbrahim Paşa haber alıyor. Hemen Halep'in güneyine çekiliyor ve ordusunun eksiklerini gideriyor. Ve biliyorsunuz nefesi Kütahya'da alıyor. Ve Osmanlı, ancak, Ruslar'ın sayesinde bugünkü krtuluyor. Ruslar, bugünkü Yeşilköy'e yani "*Ayastafanos*"a gelip orada karargâhlarını kuruyorlar. Gidin, Enver Ziya Karal'ın Osmanlı Tarihi'ni okuyun. 8 cilttir biliyorsunuz. Bir bölümü İsmail Hakkı Uzunçarşılı tarafından, ikinci bölümü Enver Ziya Karal tarafından hazırlanmıştır. Onun dördüncü cildinde, bunu bulursunuz. Orada, o ülemanın raporlarını okursunuz. Düşününüz, 21. yüzyılda Türkiye Cumhuriyeti'nin Başbakanı, ülemaya soruyor! İşte ülema budur. Ülema, her şeye haram der ve sen de ona uyduğun zaman, düşman gelir Ankara'ya ulaşır.

Şimdi değerli arkadaşlarım, Madımak, aslında, devletin gözetiminde yapılan bir aydın kıyımıdır. Aslında hedef Aleviler'dir. Ama tabii, orada Alevi olmayanlar da vardır. Mesela, benim öğrencim Behçet Aysan da vardı orada. Meselâ, yakın dostum ve arkadaşım Metin Altıok da vardı orada. Uğur da vardı orada. Bunların hiçbirisi de, Alevi malevi değildi. Bunlar devrimci, namuslu ve Türkiye'nin yetiştirdiği en seçkin insanlardı. Ama hedef Alevilerdi. Çünkü, Alevilik, sömürgeciler tarafından sevilmiyor. Neden sevilmiyor? Aleviliğin dünya görüşünde, doğaya bağlı, özdesel ve dolayısıyla bu özdesel yaşam biçimine yatkınlıktan dolayı daima devrimci olmaya, ilerici olmaya hazır bir öz var. İşte bu öz, Alevileri daima, Aleviliğin doğuşundan itibaren, 15. yüzyıldan itibaren, bu Anadolu'da hep ilerici yapmıştır. Yani 15. yüzyılın ilericisi de Aleviler arasından çıkmıştır, 16. yüzyılın ilericisi de Aleviler arasından çıkmıştır, 17. yüzyılın Alevi'si Pir Sultan Abdal'a bakın. Bizim şiirimizin iç yapısını, dış yapısını, şiirimizin sözcük ekonomisini, şiirimizin müzikal dokusunu, imge yapısını tümüyle değiştirmiş ve yeni bir Türk şiiri meydana getirmiştir. Aslına bakarsanız, Nazım Hikmet'in iki büyük atası vardır! O, kavga ruhunu Nef'i'den ve Pir Sultan Abdal'dan almıştır. Nef'i bir Divan şairidir, ama Nef'i'nin aşkı bile öfkelidir. Çok öfke dolu bir adamdır. Ve Pir Sultan Abdal, şiirimizin yapısını değiştiren ilerici bir insandır. Bugün bile, devrimci toplantılarda, ilerici toplantılarda, Pir Sultan'dan türküler okuyoruz, şiirler söylüyoruz. Yani, Pir Sultan'ın ilerici dokusu, hâlâ devam ediyor.

Şimdi değerli arkadaşlarım, Madımak'ın biraz daha felsefesine girelim. Bu, sadece bir Alevilik meselesi de değil. Sömürgecilerin kimi çatıştırması meselesi! Anadolu'da coğrafyası olan halk Kürtlerdir. Çerkez de var bu ülkede, Gürcü de var, Arnavut da var, Boşnak da var, Pornak da var! Var oğlu var. Ama coğrafyaları yok! Yani, Çerkezlerin bir coğrafyası yoktur Anadolu'da. Ama Kürtlerin bir coğrafyası vardır. Alevilerin bir coğrafyası var. Sivas, Arguvan, Çorum, Kahraman Maraş'ın Elbistan, Pazar, Göksun, Alevilerin yoğun yaşadığı yerler. Burada

Aleviliğin Kürt'ü de var, Zaza'sı da var, Türkmen'i de var. Alevinin bir coğrafyası var ve Türki nüfusunun ortalama olarak 1/5'i belki de biraz fazlası Alevidir. Yani bugün, 15 milyonluk bir kitleye sahiptir Aleviler. İlerici yapılarından dolayı, Aleviler, gericilere karşı, daima yığınsal oy kullanıyorlar. Hatta öyle ki, hatırlarsınız, Birlik Partisi diye, Aleviler, özellikle Dedeler tayfası bir parti kurdular. Ama Aleviler, bunlara itibar etmedi. Aleviler, Türkiye İşçi Partisi'ne oy verdiler, ama onlara oy vermediler ve onlar da, kendilerini dağıttılar. Birlik Partisi kuruldu, hemen onun karşısına, onun karşıtı, bağnaz, ırkçıları şeriatçıların bileşimi olan en gerici parti Büyük Birlik Partisi kuruldu. Halen de, Muhsin Yazıcıoğlu'nun genel başkanlığını yaptığı bu parti, gericiliği temsil ediyor. Burada, buna çok dikkat etmek gerekiyor: Madımak'taki olayların felsefesini, esasını, içyüzünü, çözümünü, her şeyini ortaya koyuyor.

Başbakan Almanya'da verdiği bir demeçte; "Alevilik diye bir şeyi tanımıyorum, böyle bir mezhep yoktur." diyor. Fakat 2002 seçimlerindeki durumu anladı. Aleviler, yoğunlukla ilerici bir partiye oy veriyorlar. Bunun peşine düştü. Şimdi "Cem Evleri de açılabilir" diyor. Ve Alevi yemekleri düzenliyor, iftar yemeği veriyor Alevilere. Hatta bir tane de, Alevi milletvekili var. Tabii, o Alevi milletvekili neyin karşılığında o partide duruyor onu da gidip ona sormak lazım. Çünkü aslında, hiçbir Alevi, bırakın Alevi'yi, kafasında, ruhunda en ufak bir aydınlık olan kimse Recep Tayyip'in elinden bir tas su içmez! Bu mümkün değildir. O adam, acaba hangi testiyle, hangi suyu içiyor? Ona bakmak gerekiyor. Yani Recep Bey, Alevi oylarının peşine düştü. Bu, çok önemli bir şey.

Şimdi, biz çözüm arıyoruz. Bir çözümün peşindeyiz. Yıllardır, devrimciler, bu ülkedeki sorunların çözümünü arıyorlar. Ama devleti eline geçiren tarikatçılar, şeriatçılar, Türkiye'de çözüm istemiyorlar. Onlar, Türkiye'yi çözmek istiyor. Ve iplik iplik, ilmik ilmik de çözüyorlar. Öyleyse bize düşen nedir? Bize düşen, bu devlet felsefesini, iyi anlamamızdır. Özellikle AKP'nin felsefesini çok iyi anlamamız gerekiyor. Bakın, sürekli olarak "hakimiyet", Türkçe'yi çok kötü vurguluyor, tam bir vaaz vurgusuyla; "Hakimiyet bila kaydu şart milletindir. Bunların millete saygıları yok!" diyor. İyi de, bu hangi hakimiyet? Sandık hakimiyeti. Demokratik hakimiyet, demokratik bir devlette, demokratik bir düzende, ulusal egemenlik bağsız, koşulsuz ulusundur diyebilmek için, o demokrasinin öğelerini ortaya koymak gerekir. Nedir onlar? Bir defa, demokrasinin ilk şartı, sınırlı hükümettir. Recep Bey ne istiyor? İkide bir istikrar, ikide bir istikrar! Nedir istikrar? Saltık hüküm, yani mutlak gücü olan hükümet istiyor. Hiçbir şeyi paylaşmak istemeyen, kesin otoriter bir hükümet istiyor. Oysa, demokrasi, sınırlı hükümet ister. Demokrasi ne ister? Bağımsız yargı ister. AKP hükümetleri ne istiyor? Yürütmeye bağlı yargı istiyor. Demokrasinin diğer öğesi, sandık dışı öğesi nedir? Sandığın demokrasi ile hiçbir ilgisi yoktur. Hitler'in de sandığı vardı, Mussoloni'nin de sandığı vardı, Franco'nun, Salazar'ın da sandıkları vardı. Sandıklar değildir demokrasi. Hukuk devleti olmaktır. Demokratik devlet, demokrasinin egemen

olduğu devlet, hukuka saygılı olan hukuk devletidir. Peki Recep Bey ne istiyor? Yasa devlet. Hatta, o eski Amasya milletvekili, galiba şimdi Ankara milletvekili olan İyimaya, anlaşılan çok kötü bir maya, o maya ne diyordu? "Efendim, Anayasa Mahkemesi'nin kararlarını Meclis'ten geçirelim!" Yani düşünün, Meclis kararlarını, yani Meclis'in çıkarttığı yasaları, Anayasa Mahkemesi denetleyecek ama aynı Meclis o Anayasa Mahkemesi'nin kararlarını kabul edecek veya etmeyecek. O zaman, bu devlet, hukuk devleti olmaz, yasa devleti olur. Ve öyle bir yasa ki, 14. Louis bile hiçbir zaman böyle bir mantıksızlık yapmadı. XIV. Louis bir Monarşi devletinin başkanı olarak, "Benim sözüm yasadır." diyordu. Ama bu, "benim sözüm yasadır" da demiyor. "Önce ben rüya görürüm, o rüyada, bana Allah bir şeyler söyler, o Allah'ın sözünü ben size söylerim, yani ben kısaca Allah'ın vekiliyim." diyor.

Böyle bir anlayışın içerisinde demokratik devletin, demokrasi düzeninin dördüncü bir öğesi vardır: Öğretimin birliği. Öğretimin birliği ne demektir? Yani Tevhidi Tedrisat, öğretimim birliği şu demektir: "Öğretim izlencelerinde, öğretim siyasasında bilimsel düşüncenin dışında hiçbir düşünce egemen olamaz. Öğrenim izlencelerinin tamamı bilime dayalı olarak yapılır." Ama bugüne bakın, Hüseyin Çelik, bütçe müzakerelerinde ne demişti? "Ben bilimsel düşünceye o kadar önem vermem!" Ya? "Ben dinsel düşünceyi benimserim." Bir Milli Eğitim Bakanı bunu söylüyor Meclis'te. Aynen 13. Papa Prius gibi. 13. Papa Prius ne diyordu? "Ben teknolojik gelişmelerden çok memnunum, bu teknolojik gelişmeler hepsi bana tanrının varlığını bir kez daha kanıtlıyor ama –piskoposlarına, kardinallerine öyle diyor, Katolik ya Vatikan, öyle diyor – ama sakın ha bir şeye, ona dokundurmayacaksınız. Kadının Adem'in kaburgasından çıktığını reddetmeyeceksiniz! Sakın ha!" Çünkü, o zaman, yaratış kuramı ortadan kalkar. Yaratış kuramının ortadan kalkmaması için, kadının, Adem'in kaburgasından çıkması şarttır. İşte Hüseyin Çelik, Papa Prius gibi. Yani, ben diyor, bilimsel düşünceyi önemsemem, ben dinsel düşünceyi önemserim. Peki o zaman hakimiyet bila kaydu şart milletin mi oluyor, yoksa hakimiyet bila kaydu şart, Recep Tayyip'in mi oluyor? Bana sorarsanız Recep Bey çok yakında, belki yarın sabah da duyabiliriz, çünkü, buna çok yaklaştı, "Ben halifeyim!" diyebilecek. Hitler, nasıl "Ben kapattım her şeyi, artık bundan sonra Führer'im." dedi, Mussolini nasıl "Ben Duce'yim bundan sonra.", nasıl Franco, iç savaşı kazandı, kralı da kovaladı. Güya kral adına savaşıyordu. Kralı da kovaladı, hepsini kovaladı ve arkasından da "Ben Palanyum'um" dedi. Recep Bey de, yarın sabah, belki gece yarısı, bilemiyorum, belki biraz daha bekletebilir "Ben artık tümüyle Türkiye'nin imamıyım!" diyebilir. "Ben emir-ül Anadolu Recep Tayyip Erdoğan!" diyebilir. Bu noktaya gelmiştir.

Peki o zaman biz devrimcilere bir şey düşmüyor mu? Bence, biz devrimcilere de çok şey düşüyor. Biz, gerçekten her ne pahasına olursa olsun bu Cumhuriyet'i teslim etmemek için hukuk savaşı vermeliyiz. Artık, çok laubali, biçimde ideo-

lojik tartışmalar yapmamalıyız. Ben, hayatım boyunca ulusçu olmadım. Çünkü, ulusçuluk ırkçılığı ifade eder. Ama ben, her zaman ulusalcı oldum. Şimdi, bizi ulusalcılıkla suçluyorlar. Korkmayın! Ulusalcılıktan hiç korkmayın. Çünkü, ulusalcı olmadan, devrimci olunmaz. Ulusçuluk, ırkçılıktır. Ama ulusalcılık o yurtta yaşayan, o devletin sınırları içinde yaşayan bütün insanların, bütün halkların haklarını korumaktır. Doğal kaynaklarım benim halkıma aittir. Limanlarım benim halkıma aittir. Bütün fabrikalarım, sanayi kuruluşlarım halkıma aittir. Daha mı istiyorsunuz? Uçan kuşun kanadı, akan suyun damlası, dağda esen rüzgârın santimetreküpü, göğün mavisi, yerin karası, hepsi hepsi benim halkımındır. Buna hiç kimse el uzatamaz. İşte ulusalcılık budur. Bunu sömürgecilere verdiğiniz zaman, ulusalcı olamazsınız. Ulusalcı olmadan da ne eşitliği sağlayabilirsiniz, ne emeğin hakkını alabilirsiniz, ne üretilmiş olanların dağıtımını yapabilirsiniz. Eğer üretim güçlerini eşit biçimde, emeğin yararına çalıştırmak istiyorsanız, eğer emeğin iktidarını istiyorsanız, eğer emeğin egemenliğini istiyorsanız, o zaman, bağımsız olmak zorundasınız. Düşününüz, 140 tane SEKA fabrikası Yunanlılara satıldı. Ve bu fabrikaların hepsi kapatıldı. Bugün Türkiye'de bir tek kâğıt fabrikası yok. Fethullahçılar kâğıt ithal ediyorlar ve biz ithal kağıt kullanıyoruz. Ve maalesef, onun için kitaplar, dergiler ateş pahası. Birçok dergi kapanıyor. Düşünün bir halkın ruhsal gelişimi sanatta, estetik gelişmede görülür. Şiirinde, müziğinde. İşte niye Alevilere o kadar düşmanlar? Şeriatçıların Alevi düşmanlığı nereden geliyor? Çünkü Aleviler, bu ülkede, İslam kültürü içerisinde, kendilerine ait olan bir kültürü, bir doğa kültürünü yaratmışlardır. İslam'ı reddeder aslında Aleviler. Alevi, oruç tutmaz, namaz kılmaz, çünkü onun orucu tutulmuş, namazı kılınmıştır. Hacca da gitmez. Yani kısacası şöyle diyelim; ne mali ibadeti yerine getirir, ne bedeni ibadeti yerine getirir, ne de hem mali hem bedeni olan ibadeti yerine getirir. Bunları kabul etmez yani. İmanın şartlarını kabul etmez Aleviler. Yani Allah'ın meleklerine inanmaz, kitaplarına inanmaz, peygamberlerine inanmaz, ölüp dirilmeye inanmaz, hayrın ve şerrin Allah'tan geldiğine inanmaz ve kelime-i şahadet de getirmez. Alevi, kendine göre bir dünya görüşü, bir yaşam biçimi yaratmıştır. Alevi'nin yarattığı yaşam biçimi, yaşadığı doğaya çok uygundur ve o doğanın diyalektiğine göre yaşar. Ormanda tahta biçiyor ona tahtacı diyorlar. Eğer Amanos Dağları'nda ağaç kesiyor, ağaçlardan birtakım işte kaşıklar, beşikler, şunlar bunlar, aletler yapıyor veyahut da onu sırtında götürüp satıyorsa, onlara da ağaçeri diyorlar. Alevi, metreden kaçar, arşından kaçar, kilodan, batmandan kaçar. Niye? Onlarda, olur ya, tartarken veya ölçerken, bir gram veya bir santim hata yapabilirsin. Bu yüzden Alevi, her şeyi tane ile satar. Taneli olan şeyleri, ceviz satar mesela tane ile. Tamam, orada hile yok. Karpuz satar. Onda hile yok tane ile satar. Tartmaz. Onun için Anadolu'nun birçok yerinde, Alevilere "terazi tutmaz" derler. Çünkü, terazi tutarsa tartması gerekir, terazi tutmaz. Yani, şunu söylemek istiyorum: Kendilerine göre bir yaşam biçimi belirlemişlerdir. Ama bu yaşam biçimi, sömürgecilerin hoşuna gitmiyor. Çünkü, o yaşam biçimi, onlarda ortak hareket etme idealini yaratmış. Ortak hareket etme, ilerici partileri destek-

leme, ilerici derece solu destekleme, hatta giderek sosyalizmi destekleme. İşte, onu şeriatçılar beğenemiyorlar. Sömürgeciler de, bu durumda, böyle bir kitle varken, Anadolu'yu birden ele geçirip parçalayabileceklerine inanmıyorlar. Alevilerin üzerine bu kadar yoğun biçimde ve sert biçimde gitmelerinin başlıca nedeni, onun bir yaşam biçimi olmasındandır. Bir de, dediğim gibi, yığınsa hareket ediyorlar. Öyleyse Alevilerle Sünnileri çatıştırmalısınız.

Çerkezlerle Türkleri çatıştıramazsınız, ama Kürtlerle Türkleri çatıştırırsınız. Niye? Çünkü Kürtlerin bir coğrafyası var ve bu ülkede de, herhalde on milyon değil, ama belki 7-8 milyon Kürt var. Böyle yoğunluğu olan bir halkı, diğer bir halkın üzerine kışkırtmalarla salabilirsiniz. Sömürgeciler, bunun diyalektiğini çok iyi öğrenmişlerdir ve bunu çok iyi ezberlemişlerdir. Bunların hepsini yaparlar. Öyleyse, bizim görevimiz, şeriata karşı çıkmaktır. Sadece sözde değil, yığınsal olarak, örgütsel olarak karşı çıkmak. Şeriatı kışkırtan sömürgeciliği, baş düşman ilan etmek, nerede sömürgecilerle işbirliği yapan varsa, AKP ile de, MHP ile de, şiddetle savaşım vermek. Bakın arkadaşlar, dün arkadaşlarla beraber bir yemek yiyorduk, evimizde yani. Devlet Bahçeli'yi izledim. Aman tanrım! Cehalet! Efendim diyor, derhal bu işe cumhurbaşkanı el atmalı. Cumhurbaşkanını, siz oraya çıkarttınız. Cumhurbaşkanının milli görüşçü ve Necip Fazıl'ın büyük doğu ekibinden olduğunu herkes biliyor. Yani bir Büyük Doğucu mu, Türkiye Cumhuriyeti'ne sahip çıkacak? Bu mümkün müdür yani? Eğer MHP olmasaydı, bugün, Çankaya'da hiç olmazsa, tarikattan uzak bir adam olabilirdi. Yani ne bileyim, aklıma geldi şu anda. O da, tabii ki sermayeden yanadır, o da emek düşmanıdır, ama hiç olmazsa, Antalya Milletvekili Mehmet Dülger olabilirdi cumhurbaşkanı. Yani hiç olmazsa, tarikatçı değildir. Hiç olmazsa ırkçı değildir. Oraya liberal bir adam getirilebilirdi yani. Ama işbirliği yaptı, Gül'ü getirdi.Ondan ulusalcılık bekliyor. Bakın. Bir şey oldu mu, "Efendim, cumhurbaşkanı devreye girsin." Diyor. Cumhurbaşkanı devreye girsin demek, Necip Fazıl, devreye girsin demektir. Bunun başka bir anlamı yok.

KATILIMCI - Hocam Necip Fazıl yedi defa askerden kaçmış bir adamdır, o kadar kötü de değil.

VECİHİ TİMUROĞLU - Efendim, Necip Fazıl hikâyesine girmeyelim. Biliyorsun, ben onun portresini çıkarmıştım. Çok ahlaki zaafları olan bir adamdır. Neyse, konumuz o değil.

Şimdi, şeriat iktidarının Türkiye'de yapmış olduğu en önemli öğretim birliğini zedeleyen şeyini söyleyeyim size. Ahlaktan maneviyata doğru bir eğitim felsefesi kuruldu. En tehlikeli durum da bu. Yani biz, nelerle mücadele etmeliyiz, görüyorsunuz değil mi arkadaşlar? Ahlaktan maneviyata doğru bir eğitim-öğretim felsefesi geliştirildi. Ne demektir ahlaktan maneviyata? Ben, size bunu kendi yaşamımdan basit olarak anlatayım. Benim Allah'ın belası bir nenem vardı: Ukuş hanım. Neden Allah'ın belasıydı söyleyeyim. Onun aslında ismi Rukiye'ydi

önce unmana akmış ya. Şunun için Allah'ın belasıydı: müthiş otoriterdi ve hiçbir zaman ödün vermezdi, dediği dedik çaldığı düdüktü. Oğulları bile, karşısında susda dururdu. Gelinlerini toplar; "Uzat bakayım parmaklarını", der, "bu tırnaklarınla mı oğlumun koynuna giriyorsun karı?" diye , kırbacı basar. Böyle bela bir kadın. Bize ceza verdiği zaman, ne yapardı biliyor musunuz? Bize ceza verdiği zaman, Ukuş hanım , bizi ya harmana, ya tarlaya, ya davara yollar, eğer bunlar da yoksa, çamaşır ipiyle, kadınların yanına yollardı. Ben, çok çamaşır tokaçladığımı hatırlarım. Ne demekti bu? Bu cezaydı ama, beni ortak bir işe, ortaklaşa yapılan bir işe sokuyordu. Yani beni yalnızlaştırmıyordu, asla ve asla beni yalnızlaştıran bir ceza değildi bu. Aksine, beni ortak yaşamın içine sokan bir şeydi. Geçenlerde, gazetede bir haber okudum. İstanbul'da bir okulda, ki bunun yaygın olduğu anlaşılıyor, öğretmen, çocuğuna ceza mı verecek? "Kalk bakayım, işlediğin suçun affedilmesi için şu köşeye git Allah'a dua et!" diyormuş. Yani, çocuğu sınıf arkadaşları içerisinden alıyor, yalnızlaştırıyor. Allah'a dua etmenin ötesinde bir günah var burada. O çocuğu, arkadaşlarının içinden alıp yalnızlaştırmak. Bu ne?Ne ile terbiye ediyor? Maneviyatla! Şimdi ahlaktan maneviyata doğru bir akış var eğitimde. Ve ana felsefesini buna oturtmuş. Gidin okul duvarlarına bakın. Ben çok gördüm, tüylerim diken diken oldu. Muhammed'in hadisleri, Kuran'ın ayetleri, sahabenin sözleri! Bunlarla eğitim olamaz, mümkün değildir. Ve şu Ankara kentinin köprülerine bakın, köprülerin duvarlarına bile Muhammed'in hadisleri yazılı. Öyle de basit sözler ki,gülüyorum. Etimesgut Köprüsü'nün üzerine ne yazmışlar biliyor musunuz arkadaşlar? Aynen şöyle; "İyi insan milletine hayırlı iş yapan insandır" İmza : Hazreti Muhammed. Ne kadar büyük bir söz! Aman tanrım! Yani bu söz olsa ne olur olmasa ne olur! Ben ilkokul öğrencisine kompozisyon yazdırsam bundan çok daha iyi şeyler yazabilir. Ben burada Muhammed'in aleyhine konuşmuyorum. Muhammed, kendi döneminin, kendi devrinin bir adamıdır. Ama şimdi, Muhammed'i Mustafa Kemal'in karşısına koyuyorsanız ve bunu bir siyaset olarak ele alıyorsanız, Cumhuriyet'i çökerten bir siyaset olarak ele alıyorsanız, o zaman, o dönemi tartışacaksınız. Bugün, Mustafa Kemal haftaları bırakıldı. Büyük Millet Meclisi'nde Kutlu Doğum Haftaları yapılıyor. Kutlu Doğum Haftasında İmam Hatipli çocuklar taa Kars'tan, Ağrı'dan getiriliyor ve Cumhuriyete sövdürülüyor. İsmet Paşa'ya sövgüler yağdırıyorlar Meclis kürsüsünden. Şimdi, böyle bir yerde, ahlaktan maneviyata giderken ve Kuvay-i Milliye ruhu böylesine bir zedelenmeye uğratılırken, Aleviler çok önemli. Madımak bunun için yakılmıştır. Yani, bunu sadece ve sadece, bir Madımak Oteli yangını olarak, oradaki 35 iyi insanın cayır cayır, diri diri yakılması olarak algılamayın. Bu doğrudan doğruya ideolojik bir yangındır. Nedir o? Atatürk Cumhuriyeti'ni yıkma savaşıdır. Bütün mesele, burada toplanıyor. Bunu çok da ustaca yapıyorlar ve başardılar. Yani gerçekten başardılar. Artık biz…

KATILIMCI - Çok sinsiler.

VECİHİ TİMUROĞLU - Artık sinsilikleri de yapmıyorlar. Neden? Çün-

kü artık, sinsiliğe gerek yok. Nasıl olsa iktidarlar. Ve artık, hiç gizlemeden, Cumhuriyet'e saldırıyorlar. Peki ne olacak? Şimdi Kutlu Doğum Haftası. Dün, Gürsel arkadaş önde oturuyor görüyorum, "Hocam, Regaip Kandili" dedi. Bunun için, gittim akşam televizyonlara baktım. Aman tanrım! Bütün kanallar, Regaip Kandili. Regaip, Arapça bir kelime, rağbet edici demek, rağbet edilen demek. Rağbet kelimesinin isim hali. Neye rağbet ediliyor? Efendim, yani o ayın, o kameri olan ayın, regaip ayının ikinci cumasında, yok, birinci cuma galiba! O gece, Hazreti Muhammed'e, Amine Hanım hamile kalmış, ana rahmine, o saatte düşmüş yani. Acaba dakikasını da biliyorlar mı? Onu da bilemiyorum. Çünkü, kameri aylara hiç güvenemezsiniz. Neden güvenemezsiniz? Şimdi soruyorum, Muhammed herhalde bir ayın bir gününde doğmuştur değil mi? Ama Mevlit ayı durmadan değişir. Regaip yılın , yılın kameri günü. Kameri takvimde Ay'ın dünya etrafında dönüşü hesap ediliyor. Ayın da, aksaması oluyor. Bu senede on güne falan tekabül eder. On kadar, on bir gün kadar sürebilir. Bazen, dokuz gün de olabilir. Peki o zaman, Muhammed, her yılın her mevsiminde, her ayında, belli bir gün de doğuyor. Yani Muhammed'in doğuş günü de, belli olmuyor o zaman. O zaman, anasının rahmine düştüğü günü nasıl belli edeceksin?

KATILIMCI - O da değişir ya işte Hoca, o da doğal olarak dönüyor.

VECİHİ TİMUROĞLU - Yani, peki o zaman, buna siz, nasıl eğitim diyorsunuz, buna nasıl öğretim diyorsunuz? Oysa, daha üç gün evvel, Amerika'da Oklahoma Üniversitesi'nde, astronomlar Güneş'in dönüşünü, hareketinin bir yumurta biçimde olduğunu kanıtlamışlar. Hadi bakalım, ne yapacaksınız şimdi? Muhammed anasının rahmine o gün düşse ne olacak,o gün düşmese ne olacak? Adam, Güneş'in hareketini de artık saptıyor. Sen neyle uğraşıyorsun, ne yapıyorsun?

Atatürk'ün laikliği yok, Atatürk'ün devletçiliği yok, Atatürk'ün ulusalcılığı yok, halkçılığı yok, cumhuriyetçiliği yok. Recep Tayyip, ikide bir çıkıyor karşımıza; "Atatürk'ün çağdaş medeniyet seviyesine çıkmak için her şeyi yapıyoruz! Cumhuriyet Halk Partisi spor salonu mu yaptı? Yol mu yaptı? Biz yol yapıyoruz, biz spor salonu yapıyoruz, okullarımızı bilgisayarlarla donattık!" diyor. Adamın ne kadar cahil olduğu, bu sözlerinden besbelli. Eğer sen, çağdaşlığı böyle anlıyorsan, o zaman Dubai ve Suudi Arabistan bizden çok daha ilerde. O zaman, onlar, çok çağdaş. Çünkü, onların maddi varlıkları çok güçlü. Onlar, daha güzel spor salonları yapıyorlar, onlar daha güzel yollar yapıyorlar, onlar daha güzel uçaklarda uçuyorlar. Çağdaşlık şudur arkadaşlar ve işte biz, bu çağdaşlığı yakalamak zorundayız. Çağdaşlık, bilimsel düşünceyi, dinsel düşüncenin yerine koymak. Eğer bunu yapabiliyorsanız, çağdaşsınız. Bunu yapamıyorsanız, ortaçağdasınız. Çünkü, dinsel düşünce, ortaçağdaki düşüncedir. Çağdaş düşünce, Rönesans düşüncesidir. Rönesans düşüncesi ise, bilimsel düşüncedir. Batı, bilimsel devrimini yaptığı için, sanayi devrimine geçebilmiştir. Nedir bilimsel devrim? Dışımızda olan olayları, ister insana, ister topluma, ister doğaya özgü olsun, dışımızda olan olayları gözlemlemek, gözlemlediğimiz şeyleri nedenlerini bulmak, yasalarını sap-

tamak, bunları matematik bir gösterimle ifade etmektir. Bunları yapamıyorsanız, çağdaş olamazsınız. Bunu yapmanız lazım.

Değerli arkadaşlarım, sizi çok yorduğumun farkındayım. Ama özeti şu: Madımak'taki yanan dostlarımız, arkadaşlarımız, onlar, kuşkusuz devrimci oldukları için, Cumhuriyet'e sahip çıktıkları için yakılmışlardır. Ama bu, sadece çok basit bir Madımak yangını değildir. Bu, aslında Türkiye'nin yangınıdır. Alevi düşmanlığının, Kürt- Türk çatışmasının sebepleri de, sömürgeciliğin bu Cumhuriyet'e, bağımsız Cumhuriyet'e bir türlü katlanamamasıdır. Yani sömürgeciler, Lozan'a attıkları imzadan çok pişmandırlar. Bir türlü, bu Cumhuriyet'i, bu bağımsız Cumhuriyet'i benimseyememişlerdir. İşte düşmanlık, buradadır arkadaşlar. Biz, bu Cumhuriyet'e sahip çıkacağız. Biz, bu yurda sahip çıkacağız. Biz, hiç çekinmeden devrim, sonuna kadar devrim diyeceğiz. Biz, Kemalist Devrimi de arkada bırakarak, toplumsalcı bir devrime gidebileceğiz. Bunu hedefleyeceğiz. Ve ülkemizi karanlıktan kurtaracağız. Bunun için de, bir arada olacağız. Durmadan ayrışırsak, kesinlikle, biz, bu işi başaramayız. Hepinize saygılar sunuyor, teşekkür ediyorum.

Şimdi, ödevimi yapmış olarak, şurada oturacağım.Eğer sorularınız varsa onları sohbet halinde konuşabiliriz. Ben şimdi suyumu içeyim. Su gibi leziz, nan gibi aziz olasın, derler eskiler. Buyurun.

KATILIMCI - Hocam, konuşmanızın başında kaybolan bir bezden bahsetmiştiniz. Bunun üzerine de Madımak yangınından PKK, ABD ve siyasalcı İslam'ın sorumlu olduğunu söylemiştiniz. Bu bağlantıyı ben tam anlayamadım, biraz açabilir misiniz?

VECİHİ TİMUROĞLU - Şimdi ben, bu bağlantıyı nasıl kurduğumu da söyledim. Yani Fethullahçıların, ki Aczimendiler de onlardır. Aczimendiler de, aslında, Nakşibendi tarikatının bir başka koludur. Elazığ-Palu koludur. Bu , aslında doğrudan doğruya Aczimendilerin açtığı bir bez, ama bunlar, salt Aczimendilerin yapacağı şeyler değil. Çünkü, Aczimendiler in, herhangi dinsel düşünceye, bir tarikata mensup olan adamın bu kadar derin ve evrensel şeyler düşünme olanağı yoktur. Bu, belli ki, CIA'nin, sömürgecilerin, bu işi planlayanların ortaya koyduğu bir şeydir. Bu besbelli bir şey. Ama, o adamlar kim? Şimdi o 7-8 kişilik bir grup, Nalbantlarbaşı'nda, camiinin önünde yapılmış olan bir şey. Ama onlar, bir daha bulunamadılar. Ne o bez bulundu, ne de o adamlar bulundu. Bulunamadı.

KATILIMCI - Hocam, şimdi Sayın Timuroğlu ben sizi yakından tanıyorum. Elazığ Lisesinde beraberdik. Yalnız sizden şikayetlerim var. Cumhuriyet'te hiç değilse ayda bir defa bir iki yazın çıkardı, çoktandır hiç okuyamıyorum. Lütfen o yazıları devam et. İki; asıl soruma geliyorum.

VECİHİ TİMUROĞLU - Vallahi Cumhuriyet veya herhangi bir gazete, benden yazı istemezse, nasıl yazıyım?

KATILIMCI - Şimdi Sayın Hocam, anlattıklarınızın hepsi doğru,

VECİHİ TİMUROĞLU - Teşekkür ederim.

KATILIMCI - Hiçbir hatası yok bunun. Ancak, bu adamlar bundan 84 yıl önce cumhuriyet düşmanlarıydı. Atatürk'ün karşısında Ali Kemaller, Kara Vasıflar, Vahdettinler ve Damat Feritler vardı. 84 yıl sonra mızraklı ilmihali okumuş insanlardan çok şey beklemeye hiç hakkınız yoktur.

VECİHİ TİMUROĞLU - Zaten beklediğim de yok.

KATILIMCI - İki, geçenlerde Cumhuriyet'in teknik ekinde Herbert Marcus'ün bir yazısı vardı. bilmem gözünüzden kaçtı mı?

VECİHİ TİMUROĞLU - Hayır, kaçmadı.

KATILIMCI - Yazıyı ben çok dikkatle okudum. Özetle diyor ki, Osmanlı devleti sanayileşmediği için yıkıldı. Bu çok büyük bir hata diyor.

VECİHİ TİMUROĞLU - Ben de söyledim.

KATILIMCI - Hayır ben orasını, geç geldim ben. Zira diyor sanayileşmiş ülkeler insanların tam düşmanı oldu. Buyurun Amerika, buyurun batı ülkelerinin bulunduğu dönemler. Şimdi ben şunu diyorum; bu adamların yaptığı hiçbir yanlış yoktur. Niye? E cumhuriyet düşmanı olacak, Atatürk'ün devrimlerini savunacak. Bu eşyanın tabiatına aykırıdır. Ben bunu böyle biliyorum. Ve içlerinden de en çok hoşuma giden Dengir Mir Ahmet. Gerekçe; adama açıktan diyor ki ben buyum! Bu kadar, bu cumhuriyetin karşısındayım. Gelelim sonuca, şimdi Sayın Hocam, bunlar çoğunluğun diktasını getirmek istiyor ve diyor benim elimde çoğunluk var. Halkın bunlara vermiş olduğu oy bizim halkımızın nerede olduğunu gösteriyor. Köy Enstitülerini kapattılar İmam Hatipleri açtılar. Ve yine evvelki gün bir kalın kitaptan okuduğum bir yazı vardı, ne diyor Şerif Mardin? Diyor ki, imam hatipler öğretmenleri yendi. Yenilmediğini ben söyleyemiyorum. Şurada ben Öğretmenler Derneği'nin üyesiyim. 600 tane öğretmen öğleden sonra kağıt oynamaya başlıyor akşama kadar devam ediyor. Ama bunlar öyle yapmıyor. Cumhuriyet düşmanları, AT Topluluğuna diyor ki "isteyin bizden, yapalım". Cumhuriyet Gazetesinde dokuz tane madde çıktı, ne diyor Cumhurbaşkanı? "ne istiyorsunuz? Ceza Yasasını değiştirin, değiştirdik, ne istiyorsunuz? 1412'yi değiştirin, değiştirdik, sıra geldi öbürüne! Colin Powell ile on bir maddelik bir anlaşma imza etmiş. O zaman Atatürk gibi, Anadolu halkı gibi gönül vermiş, kanını vermiş bu topraklardaki insanlara gücü yetmeyenler tam yandaşlarını buldukları için ikisi ayrı şey düşünmüyor. O bakımdan Madımak'ı yapmayıp da Madımak Oteli'nde böyle bir hareket yapmayıp da ne yapacaklardı? Onlar Cumhuriyet'in aydınlarıydı, onlar devrimcilerdi.

Şimdi biz ne yapmalıyız? Ben o sorunun cevabını bekliyorum. Çok teşekkür ederim.

VECİHİ TİMUROĞLU - Estağfurullah. Tabii, sanayi devrimini yapmamış olan toplumlar, geri kalmış toplumlardır. Sanayi devrimi, bedavadan yapılmaz. Bilimsel devrimi yapmamış olanlar, sanayi devrimini yapamazlar. İnsanlığın kaderini değiştiren, tarihte belli nirengi noktaları vardır. Köleci toplumu yıkan feodal bir gelişmedir, feodal toplumu yıkan Rönesans'tır, Aydınlanmadır ve burjuva sınıfıdır. Yani, gelişme yasalarına bağlıdır her olgu. Gelişme yasalarına bağlı olmayan hiçbir tarihsel olgu yoktur. Onun için, sanayi devrimini yapanlar tamam, emperyalistlerdir, onlar sömürgecidirler, bu doğrudur ve insanlığa büyük zulümler yapmışlardır. En sonunu mesela, Afganistan'da görüyoruz, Irak'ta görüyoruz, Vietnam'da gördük. Siz demin, çok güzel bir laf söylediniz. Bu ta Aristo'dan beri bilenen bir laf. Eşyanın tabiatına uygun olmak. Nesnelerin doğasına uygun davranmak, kendilerinin davranmalarıdır. Sanayi devriminin de doğasına uygun olan budur. Ama ne olur? Eğer eşit gelişme yasaları varsa, ama maalesef doğada ve toplumda eşit olan gelişme yasaları değil, eşit olmayan gelişme yasaları egemendir. Örneğin, Kutuplarda doğan bir insanın şansı ile Akdeniz'de doğan bir insanın şansı asla eşit olamaz! Bu olanaksız bir şey. Yani gelişme yasaları geçerlidir, zorunludur, geneldir, ama yasama eşit olan gelişme yasaları değil, eşit olmayan gelişme yasaları egemendir. Toplumda da böyledir. Ben, şimdi Rahmi Koç'un oğlu ile aynı şansa sahip olabilir miyim? Bu, olanaksız bir şeydir. Onun içindir ki, bunları, birbirinden ayırarak, bu işin felsefesini bilerek yapmak gerekiyor.

Elbette ki, sorduğunuz soru doğru. Ayrıntılarına girmeyeceğim, o konularda sizinle aynı şeyleri düşünüyoruz. "Nasıl yapmalı?", bu Çernisevski'den beri sorulan bir sorudur. "Nasıl yapmalı?", Çernisevski, biliyorsunuz, iki tane roman yazmış, "Ne yapmalı?", Nasıl yapmalı? Şimdi aslında , ne yapacağımız belli, ne yapmamız gerektiğini hepimiz biliyoruz! Bu AKP iktidarını yıkmamız gerekiyor, ilk yapacağımız iş budur. Nasıl yıkılması gerektiği de belli. Askeri darbelerin zararı görüldü. Bunları sandığa gömmek gerekiyor.

VECİHİ TİMUROĞLU - Hayır, şimdi belli. Yani ne yapmamız gerektiğini biliyoruz. Ama nasıl yapacağız? Soru burada. Lenin de Çernisevski'ye bağlı olarak, biliyorsunuz, ne yapmalı, nasıl yapmalı diye kitaplar yazdı. Ve hâlâ da soru bu. Yani ne yapmamız gerektiği belli, önemli olan "Nasıl yapacağız, nasıl yapmalıyız?". Ufuk Uraz, benim kendisiyle beraber parti kurduğum bir adam. Türkiye İşçi Partisinin de Bakırköy Gençlik Kollarında yetişmiş bir adam. Bakıyorum şimdi, galiba sosyalizmden başka her şeyi savunuyor Ufuk Uraz. Başka bir Ufuk Uraz var yani şimdi. Ee, şimdi benim yakın arkadaşım hatta kitabını da ben bastırdım İş Bankası'na rica ederek Baskın Oran. Bir zaman mangalda kül bırakmayan bir Marksist idi. Şimdi bakıyorum, ikinci cumhuriyetçiler bile, O'nun yanında süt ile yıkanmışlar. Adam, "Vay efendim, nasıl olur da AKP hakkında kapatma davası açılır?" diyor. Ve hemen daha bu gözaltılar için, "Efendim, Ergenekon bir vâkadır, yok edilmelidir" diyor. Yani düşünebiliyor musunuz? Bu adam hukukçu. İddianamesi olmayan bir davada, ben bir insanı suçlu bulacağım?

Soruyorum sana Kâmil? Mehdi? Ben hukukçu değilim, ben felsefeciyim, yani hakkında iddianamesi olmayan bir kimseyi, siz suçlu kabul edebilir misiniz? Size, hukukta böyle bir şey okuttular mı? Ha?

VECİHİ TİMUROĞLU - Yani. Ayrıca iddianame olsa da, suçlu sayamazsın. Ta ki, hüküm giyene kadar. Hayır şimdi siz mi, buyurun, buyurun Mehmetçiğim, buyurun. Otur yahu Allah'ını seversen!

AV. MEHMET BEY - Şimdi Sayın Hocam, Ceza Mahkemeleri Usulünün 100., 101., 102. maddeleri var; bir kişiye suç attığınız zaman şüphe üzerine atıyorsunuz, "bu adam suçludur" diyorsunuz. 3 ay müddet geçtikten sonra 1412 sayılı Yasa, 5271 ile değişti. 1 yıl daha bunu elinde tutabiliyorsunuz, mahkeme eğer bunun sonunda bir şey çıkaramadığı taktirde "bu benim görevim değildir" diyor, iddianameye de bağlı olmadığını ifade ediyor, o adamların günlerce yattıkları, günlerin hesabı üzerine devletin aleyhine tazminat davası açabiliyorsunuz,

VECİHİ TİMUROĞLU - Bu işin bürokratik tarafı.

AV. MEHMET BEY - İşte bakın, bu usulün hükmü, adamları içeriye aldılar, "efendim, şüphe devam ediyor",

VECİHİ TİMUROĞLU - Hayır şimdi zaten…

AV. MEHMET BEY - Ee, bu çıktığı zaman neredeydi bu adamlar? Niye buna karşı çıkmadılar?

VECİHİ TİMUROĞLU - Ben de zaten sizinle aynı şeyi düşünüyorum. Yani, sizin bunu hiç söylemenize gerek yok, niye? Ben de aynı şeyi eleştiriyorum. Yani diyorum ki burada devlet, hukuku işletmiyor, bir yasayı işletiyor. Yasa da kendi yasası. Yani sınırlı hükümetten bahsediyoruz, saltık hükümetten bahsetmiyoruz. Demokratik hükümet, sınırlı hükümettir, sınır hükümet, hukuku işleten hükümettir. Bunu yapmıyor adamlar! Şimdi mesele burada. Ve ben, size şunu söylüyorum, yani bir zamanlar bizimle beraber aynı cephede çalışan bizim Marksist, devrimci arkadaşlarımız, şimdi böyle söylüyorlar. Ben size bunu anlatmaya sizin sorunuzu yanıtlamaya çalışıyorum yani. "Ne yapmalı?" belli, bütün mesele "nasıl yapmalı"! Şimdi bir dağınıklık içerisindeyiz yani çok darmadağınız. Düşünün, dün beraber aynı örgütte çalıştığımız, aynı ideali paylaştığımız insanlar, bugün parçalandı. Peki, bu örgütleri, parçalanan örgütleri, bir daha nasıl bir araya getireceğiz? Nasıl yapacağız? Nasıl birlikte hareket edeceğiz? Bir defa kitlesel olmayan hiçbir hareketin başarı şansı yoktur. Kitlesel olarak hareket edemiyoruz. Şu anda, bu şansa sahip değiliz. Onun için sormamız gereken soru "Ne yapmalı?" değil, sormamız gereken soru "Nasıl yapmalı?". İşte onun cevabını da, hep beraber bulacağız. Kâmilciğim buyur,

KAMİL BEY - Hocam, saygılar.

VECİHİ TİMUROĞLU - Saygılar benden.

KAMİL BEY - Önce bugünkü AKP'de bir Reha Çamuroğlu olduğu söylendi, şu anda üç tane Alevi, bir de Arnavut-Bektaşi olmak üzere dört kişi var milletvekili.

VECİHİ TİMUROĞLU - Bektaşileri ben saymıyorum!

KAMİL BEY – Saymazsınız, ama dört kişi şu anda.

VECİHİ TİMUROĞLU - Yok, dört deme sen,

KAMİL BEY - Üç diyelim o zaman,

VECİHİ TİMUROĞLU _ Yok, bir tane Alevi var,

KAMİL BEY - Değil, Hüseyin Tuğcu Kütahya, İzmir İbrahim Yiğit,

VECİHİ TİMUROĞLU - Öyle mi?

KAMİL BEY - Evet.

VECİHİ TİMUROĞLU - Ha, onları ben bilmiyorum.

KAMİL BEY - Birde Erdal Kalkan var, Edirne, Meriçli.

VECİHİ TİMUROĞLU - Edirne, Alevi mi o?

KAMİL BEY - Evet, Bektaşi, yakından aynı dönemde milletvekilliği yaptık.

VECİHİ TİMUROĞLU - Desene, desene üç tane şey varmış, üvez!

KAMİL BEY - Evet. Şimdi bu bir, ikincisi; bütün olayların arkasında Fethullahçılar olduğunu söylediniz, İzzettin Doğan ise Fettullah'ı çok öven sözler söyledi! Birde o,

VECİHİ TİMUROĞLU - Söyler, O'nun babasını da tanıyorum da…

KAMİL BEY - Ben de tanıyorum! Bu bir, iki; Hocam, kısa bir fıkra ile sizin sorunuza yanıt vereceğim;

VECİHİ TİMUROĞLU - Buyurun canım.

KAMİL BEY - Bir zengin adamın, kileri zengin, fareler dadanmış, tabii zengin olduğu için de tırtıklıyorlar. İlaçlı buğday deniyor, yok, sonuç yok, kapan kuruyor, sonuç yok, kim ne derse onu peşinden koşuyor. Diyorlar ki "falan yerin kedileri çok avcı, bir kedi getir işi çözer". Hakikatken kedi kilere her girişte bir fare ile çıkıyor. 15 gün sonra fareler bakıyorlar ki, on beş tane azalmışlar, böyle giderse sonları gelecek. Oturup böyle bir meşveret düzenliyorlar, ayaküstü divanı, çözüm arıyorlar. Çözüm şu; kedinin boynuna bir zil takacaklar, kedi kilere girdiğinde ve o zil sesi gelince herkes kaçacak. Bu düşünce o kadar hoşlarına gidiyor ki, alkış, ortalık tufan. Bir garip fare varmış, ona hiçbir şey sormamışlar, ortalık yatışınca demiş ki "tamam, kedinin boynuna zil takacağız da bu zili hangi babayiğit, nasıl takacak? Birde onu tartışırsak! İşte bizim bugünkü içinde bulunduğumuz durumu çok açık ben böyle görüyorum, hangi babayiğit, tek bir olay değil tabii, bu örgüttür, babayiğit ama nasılda yöntemdir. Bunları tartışmadan güzel tespitler

yaptık yıllardan beri. Biz, işte hep 65 falan, 70 yaşlarına geldik, hâla tartışıyorduk, hâlâ bunları tartışıyoruz ama gittikçe de her şey kötüye gidiyor. Orhan Asena'nın bir oyunu vardı "Tohum ve Toprak". Tohum bozuk olsa toprakta bir şey olur, toprak da bozuk olsa tohumda bir şey olur ama ikisi birden mi bozuk acaba? ! Buna bir yanıt bekliyorum.

VECİHİ TİMUROĞLU - Yanıtını vereyim Kamilciğim. Şimdi, sömürgecilerin yani emperyalistlerin izledikleri, aşağı yukarı I. Dünya Savaşı'ndan önce ortaya koydukları bir kavram vardır: "Şeyleştirme". Herhangi bir topluma el attığınız zaman, o toplumun önce diline ve kültür yapısına el atacaksınız, ona el koyacaksınız ve onu kendinize benzeteceksiniz. Halen yaşayan çağımızın en önemli filozoflarından birisi olan Fransız Filozof Derrida, buna "yapı bozucu" diyor. Yani evvela yapıyı bozacaksınız, gittiğiniz yerin yapısını bozacaksınız. Sömürgeciler, ilk defa bu işi yaparlar. Şunu kabul etmeliyiz. Sömürgeciler, gerçekten usta misyonerlerdir! Bir yere girdikleri anda, orayı hemen "şeyleştirirler". "Şeyleştirme" nedir? Kişinin, kişi de "şeyleştirilebilinir" çünkü. İşte, Reha Çamuroğlu'nuda "şeyleştirdiler". Ufuk Uraz'ı da "şeyleştirdiler" ama asıl önemli olan toplumun "şeyleştirilmesidir". Bir toplumu "şeyleştirme", o toplumdaki bilinci aşındırmak demektir. "Şeyleştirme" kavramının tanımı budur; bilinci aşındırıyor. Bir Kuvayı Milliye bilinci vardı yıllardır Anadolu'da. O Kuvayı Milliye bilincini aşındırdılar, o bitti, onu aşındırdılar. Asıl önemli olan bu. Bir de emperyalizmin, o usta misyonerlerin çok önemli bir yöntemleri vardır: Kendileri hangi siyasayı üretirlerse üretsinler, hangi yöntemi oluştururlarsa oluştursunlar, onaylatırlar! Topluma onaylatırlar. Bakın size bunun çok güzel bir örneğini vereyim: Clinton, Körfez depremi sırasında gelmişti. Anımsayacaksınız. Körfez depreminin harabeleri arasında gezdi ve bir Türk çocuğunu kucağına aldı. Tahmin ederim 1.5-2 yaşında bir çocuğu kucağına aldı. O fotoğraf, bütün gazetelerde manşet oldu. Ve bu, Clinton'ın ne kadar insancıl ne kadar hümanist, nasıl bir felsefeye sahip olduğunu gösteren kanıt olarak gösterildi. Bu, aslında Clinton'ın kendisini değil, Amerika'nın bakış açısını onaylatmasıdır. Neden mi? Körfez'de çocuğu kucağına aldı, hemen o akşam Ankara'ya döndü. Ecevit'e teklif ettiği neydi? "Biz, Irak'a bir saldırı yapmak istiyoruz, Irak'ı terbiye etmek istiyoruz, ne yapalım öyleyse?" Yapacak şey çok belli, çok açık; "Biz taa, 10.000 kilometre uzaktan geleceğimize, sizin bütün gereksinimlerinizi karşılayalım, Irak'ı siz ordunuzla halledin". Ecevit'in verdiği cevap da, Ecevit'in sonunu getirdi, Ecevit'in sonunu getirmekle kalmadı, Devlet Bahçeli, hiçbir ortağına danışmadan derhal Clinton'ın emrine girdi ve bugünkü sonucu yarattı. Ne demişti Ecevit O'na? "Türkiye Cumhuriyet'i Amerika'nın taşeronu olmayacaktır!". Doğru, taşeron yapmadılar, ama hizmetkar yaptılar! Sen misin bunu diyen? Al, işte sana bir Recep Tayyip ki, böyle bir kara gülü, sen hiçbir gül bahçesinde bulamazsın. Şiraz'ın bahçelerinde bile, böyle bir kara gül bulunmaz! Yani,bu,çok önemli. Sömürgeciler şeyleştirirler ve onaylatırlar.

Buyurun hanımefendi,

KATILIMCI - Ben az önceki konuşmanızda yanlış duymadıysam eğer Alevilik ve Müslümanlık üzerine bir konuşma yaptınız. Aleviliğin Müslümanlıkla bir alakası yokmuşçasına ya da Müslümanlığı reddediyormuşçasına bir cümle idi ben, ne dendiğini doğru dürüst anlayabildiğimi düşünmüyorum, ama şunu ifade etmek istiyorum; Alevilik, Muhammed Mustafa'nın, peygamber'in arkasında savaşan, ciddi bir şekilde, sonuna kadar ayakta duran, Kerbala'da ayakta duran ve devamında hep zalimin zulmünü ve haksızlığın yenilmesi adına mücadele veren insanların bir arada olduğu bir gruptur, bir, yani ben burada şu saate kadar sadece şu sözü söylemek için kaldım; Alevilerle Müslümanlığın arasındaki ilgiliyi koparmışçasına bir cümleydi, ben yanlış duymadıysam, beynim yanlış algılamadıysa, bunu şiddetle reddediyorum! Ve Alevilerin böyle şeyler duymuş olmalarına, burada hâlâ şu saate oturmayıp çıkmış olan insanların bu lafı duymuş olmalarına çok üzüldüm. Yani Alevilikle Müslümanlık ve Muhammed Mustafa arasındaki bağı bu kadar rahat neye göre kesebiliyoruz, nasıl inkâr edebiliyoruz ben bunu şiddetle reddediyorum. Artı "Bektaşileri saymıyorum" demek de hiç kimsenin haddine değildir. Bunu ifade etmek istiyorum, bu kadar!

VECİHİ TİMUROĞLU - Siz böyle, kahramanlık yapıp kaçarsanız, hayat boyu bir şey öğrenemezsiniz!

VECİHİ TİMUROĞLU - Evet, söylüyorum. Bunu resmen söylüyorum,

KATILIMCI - Nasıl söylersiniz? Muhammed Mustafa'yı ret mi ediyorsunuz?

VECİHİ TİMUROĞLU - Evet, reddediyorum.

KATILIMCI - Siz kendinize ediyorsunuz o zaman.

VECİHİ TİMUROĞLU _ Elbette. O zaman gelme böyle toplantılara! Sen, doğru AKP'ye git! Derhal AKP'ye git! Derhal! Sen, burada insanları azarlayacak bilgiye sahip değilsin!

KATILIMCI - Sizin sahip olduğunuz bilgi de bir şey anlatmadı.

VECİHİ TİMUROĞLU _ Gel, seninle şurada oturup tartışalım! Var mısın?

KATILIMCI – Siz Alevileri kandırmak için uğraşıyorsunuz o zaman. (*Anlaşılmıyor*)

KATILIMCI - Hocam çok teşekkür ediyoruz.

VECİHİ TİMUROĞLU - Ben teşekkür ederim.

KATILIMCI - Sağ olun.

VECİHİ TİMUROĞLU - Siz sağ olun. Evet arkadaşlar, , konuşacağımız bir şey, kalmadıysa, hepimiz birbirimize iyi akşamlar diyelim. İyi akşamlar.

ANKARA BAROSU
ENGELLİLER KURULU

ÖZÜRLÜ AVUKATLARIN SORUNLARI

4 Temmuz 2008
ABEM

ÖZÜRLÜ AVUKATLARIN SORUNLARI

AV. OLGUN YILMAZ - ANKARA BAROSU ENGELLİLER KURULU -

"Engelli Hukuku"nun hukukçulara tanıtılmasıyla ilgili sohbet programına hoş geldiniz. Bu biraz konferans diye geçti, ama bizim amacımız birlikte sohbet etmek suretiyle Engelli Hukukunu sizlere anlatmak, böyle bir hukukun var olduğunu sizlere duyurmaktır.

Programımıza başlamadan önce ben Ankara Barosu Engelliler Kurulu'nu biraz sizlere anlatmak istiyorum; Ankara Barosu Engelliler Kurulu, 2004 yılında kuruldu. Bu konuda İstanbul Barosunun bir komisyonu var, ama bildiğim kadarıyla İstanbul Barosu'nun Komisyonunda hiç engelli yok. Bu anlamda Ankara Barosu Engelliler Kurulu, Kurul olarak Türkiye'de ilk defa kurulmuş ve tüm üyeleri engellilerden oluşan bir kurul. Bu Kurul, Ankara Barosuna bağlı bütün engelli avukatların sorunlarını tespit etmek, sorunları çözmek, Baro bünyesinde bu sorunların neler olduğunu ortaya koymak ve mümkün olduğu kadar Baro ile beraber bu sorunları çözmek birinci hedefi. İkindi hedefi de, bizim Kurulumuz tek olduğu için biraz fazla misyon yüklendik; sadece Ankara Barosu bünyesinde değil Türkiye'deki tüm engelli avukatların sorunlarıyla da ilgilenip bu sorunların çözümünde yardımcı olmak, çözüm üretmek, proje üretmek bizim amacımız bu Engelliler Kurulu'nun.

Bu bağlamda bazı çalışmalar yaptık; Ankara Adliyesi içerisinde engellilere yönelik düzenlemeler yaptık. Örneğin, kapılara kabartma levhaları koyduk, asansörleri sesli hale getirdik, otoparklarda özürlülere yönelik yerler ayırttık. Ayrıca Ankara Barosunda görevliler bulundurarak engellilerin başvurması halinde yar-

dımcı memur hizmetini getirdik. Bunların yanı sırada 2005 yılında yürürlüğe giren 5273 sayılı Özürlüler Kanunu ve bazı kanunlarda değişiklik yapan Kanunun uygulamada sıkıntılar çıkarttığını, bu sıkıntılar nedeniyle yanlış kararlar verildiğini gördük. Biz de bu yanlış kararların içtihat haline gelerek yanlış hukuk olmasını önlemek amacıyla önce "Engelli Hukukunu" hukukçulara anlatmaya karar verdik. Ve böyle bir proje başlattık; bu projemizin birinci adımı bu konuyla ilgili olarak bir broşür hazırlamaktı, bu broşür girişimizde var, herkes bu broşürden edinebilir ve bu broşüre bağlı olarak Başbakanlık Özürlüler İdaresi'nin bastırmış olduğu "Özürlü Mevzuatı" da yine isteyenlere ücretsiz olarak verilecektir.

Ancak bu yeterli değil tabii ki, bugün burada avukat arkadaşlarımızın yanı sıra daha çok staj gören arkadaşlarımız var, bizim bugünkü amacımız, sizlerde bir kıvılcım yaratmak; engelli kimdir, nasıl çalışır, bu anlamda hukuk kuralları nelerdir, yanlış yapılanlar nelerdir, alışılmışın dışına nasıl çıkarız, bunları birlikte bir sohbet havası içerisinde sizinle götüreceğiz.

Yanımda bulunan arkadaşlarım, kurul üyelerimiz, konuşmacılar; Sayın Kamer Beyaztaş, serbest avukatlık yaparak hayatını idame ettiren ve sorunları birebir yaşayan bir arkadaşımız. Şerif Ali Mutlu arkadaşımız, O da uzun süre kamuda çalışıp daha sonra emekli olduktan sonra yine serbest olarak bir fiil avukatlık yapıp bu sorunları yaşayanlardan birisi. Arzu Akdağ arkadaşımız ise kamuda çalışıp, kamu avukatlarının yaşamış olduğu sorunları birebir bilen birisi. Ama biz bugün sizlere kendi sorunlarımızdan yani avukatların sorunlarından ziyade engellilerin yasal haklarının kendilerine uygulanmadığı hususunda uygulamalı biraz sohbet içeren bir konuşma, bir panel sunmaya çalışacağız. Şimdi ben sözü arkadaşlarıma bırakıyorum, Onlar size her türlü konuda bilgi verecekler ve siz konuşmanın her aşamasında parmak kaldırarak, el kaldırarak tabii burada siz el kaldırdığınızda görevli size mikrofonu getirecek ve bize de haber verecektir, evet, Şerif Ağabey öyle söylüyor. Bu sorunu çözerek, sohbet ederek bu süreci tamamlayacağız. İsterseniz önce sözü ilk olarak Sevgili Kamer Beyaztaş'a verelim, O biraz girişi yapsın, sonra arkadaşlarımız devam edeceklerdir.

***AV. KAMER BEYAZTAŞ -** * Evet arkadaşlar, merhaba. Şimdi arkadaşlar, genelde hukukta ya da hukuk öğrencilerinin ilk etapta karşılaştığı konu, özellikle okul döneminde de anlatılırdı, şu an herhalde artık anlatılamıyor, "imza sorunuydu", "görmeyenler nasıl imza kullanır?" ya da iki şahit ile birlikte imza atması ya da hukuki işlemlerin iki şahit ile birlikte tamamlanmasıydı, mesela onlar kaldırıldı. Tabii bunlar çok kalıcı olan bir şey olduğu için buradan başladım. Şimdi arkadaşlar öncelikle özürlü kime denir, onu biraz açmakta yarar vardır yani hukuk nezdinde de özürlü kime denir; Bir defa bedensel, ruhsal ve zihinsel olarak tam işlevselliği yerine getirmeme halidir özürlülük durumu. Bunlar da kendi içinde değişik alt bölümlere ayrılırlar; işte, ağır, hafif, orta vesaire gibi özürlülük tanımları yapılır ya da derecelendirilir. Şimdi arkadaşlar, özürlülük olgusu toplumumuzun bir gerçeği yani günümüz insanının da bir gerçeği, insanların bir gerçeği ve

aramızda hepiniz de bir özürlü adayı olarak bulunmaktasınız. Biz özürlüyüz ama siz de adaysınız! Tabii, kimsenin özürlü olmasını dilemiyoruz, o ayrı bir konu.

Yaşamının her alanında düzenleme yapar hukuk yani hukuk, toplumsal yaşam olduğu sürece düzenleme yapar, ona ilişkin çözümler getirir ya da çıkan sorunları, uyuşmazlıkları çözmeye uğraşan kurallar getirir. Tabii, Özürlüler Hukuku bakımından da düşündüğümüzde bizim bildiğiniz gibi hiyerarşi diye bir şemamız vardı. Anayasa, yasa, kanun hükmünde kararnameler ve yönetmelikler, genelgeler, talimatlar ve benzeri hiyerarşi olgusu Özürlü Hukuku için de geçerli. Şimdi Anayasaya baktığımızda neler ilgili olabilir?

Bir defa Anayasa'daki "eşitlik olayı", "eşitlik prensibi" doğal olarak özürlüler için de geçerlidir, hizmeti eşit alma konusunda, kendisine verilen hizmetler konusunda eşit olmaları açısından Anayasa'daki "eşitlik ilkesi"

tabii, doğrudan ilgili bir olay. Öte yandan Anayasa'daki 49. madde yanılmıyorsam, orada da "çalışma hakkı" olayı olarak düşündüğümüzde, özürlüler acaba çalışma hakkını günlük yaşamda ne kadar kullanabiliyorlar, burada bir soru işareti var. Daha sonra "sosyal güvenlik hakkı" var; genelde sosyal güvenlik içerisinde iş güvenliği vesaire ya da önlenebilir rahatsızlıkların, hastalıkların önlenmesi bakımından belki sağlık hizmeti almaya da girer bunlar ama belki bunlar birlikte düşünüldüğünde, iş güvenliği olmadığı zaman özürlü insan sayısı artıyor, trafik güvenliği olmadığı zaman yine artıyor, sağlık güvenliği olmadığı zaman önleyici tedbirler alınmadığı zaman yine özürlülerin sayısı artıyor. Dolayısıyla Anayasa'da devlete birtakım yükümlülükler yüklenmiş ama pratikte bunlar tam olarak yerine getirilemiyor. Ve Türkiye'de de "Özürlü Hukukuna" ilişkin düzenlemeler yeni yeni artmaya başladı ya da yerine oturmaya, tam olarak da olsa yerine oturmaya başlama eğiliminde olan bir alan. Dolayısıyla tabii, bu süreçte sorunlar yaşanması çok daha mümkün, kafaların karışık olması da yine mümkün.

Arkadaşlar, Özürlüler Hukuku alanında genelde uyuşmazlık kamuyla oluşan uyuşmazlıklardır. Uyuşmazlıklar yer yer özel alanda da olmaktadır.

Bununla birlikte ağırlıklı olarak kamu hizmetleri ya da kamusal işlemler nedeniyle uyuşmazlıklar meydana gelmekte ve dolayısıyla İdare Hukuku alanı daha ağırlıklı bir alandır. Belki aranızdaki bir kısım arkadaşlarım hakim olacaklardır, bu anlamda bu konudaki duyarlılık, özellikle mahkemelerdeki duyarlılık, kararların oluşumu elbette ki önemli. Yani bir içtihat oluşumu, bunun yerleşik hale gelmesi önemli ama öte yandan yine insan hakları boyutu açısından da Özürlüler Hukuku önem taşımaktadır. Biliyorsunuz, genel anlamda İnsan Hakları Mahkemesine başvuru yolu Özürlü Hukuku alanı için de aynı şekilde geçerlidir. İç hukuk yolları tüketildikten sonra İnsan Hakları Mahkemesine başvuru yolları mümkün. Şimdi dolayısıyla hukuk olduğundan tabii, bir ayırımcılık olayıyla da karşı karşıya geliyoruz. Peki, bu ayırımcılığın iki boyutu var, bunları biraz açımlamak lazım; Negatif ayırımcılık, pozitif ayırımcılık. Şimdi negatif ayırımcılık

şudur arkadaşlar; Özürlülere yönelik olumsuz davranışların önlenmesi yani bir şeylerin önlenmesi anlamındadır, eşitliğe örneğin aykırı muamele görmeyecek gibi. Ama pozitif ayırımcılıkta ise görünürde aslında diğer insanlardan daha farklı birtakım istisnaların veya hakların getirilmesiyle ilgilidir, bu da belki şuna denk düşer; Günlük yaşamda özürlü olmayan avantajı ile özürlü olanın dezavantajının denkleştirilmesi şeklinde düşünülebilir. Bu açıdan bakmakta yarar vardır. Ayırımcılık denmişken, hukukumuza yakın zamanda yani

5237 sayılı Yasa'nın yürürlüğe girmesiyle giren bir uygulama, daha doğrusu giren bir kuralı anımsatmakta yarar var, o da; ayırımcılık yapılmaması gereken kişiler bakımından özürlüler de artık Yasa'da yer almaktadır, özürlülere ayırımcılık yapılması suç kapsamına alınmıştır. Bir de tabii, özürlülere yapılan eşitliğe aykırı ya da ayırımcılığı çağrıştıran uygulamaların öğrenilmesi halinde bunun ilgili mercilere bildirilmesi yükümlülüğü yine Ceza Hukuku bakımından önemli bir olgu. Şimdi bu niye önemli? Bence bu şu açıdan önemli; Eğer bu Yasa'daki hükümler uygulanır hale gelirse toplumda bir bilinç oluşumuna katkıda bulunacağı için önemli. Bu anlamda birçok insan çeşitli nedenlerle özürlüler ile karşılaştığında bu tür bilinçlenmeyle tanışmış olursa, belki tutumları daha değişik olabilir.

Şimdi arkadaşlar, şöyle söyleyeyim; birde ben başlıklar olarak geçeceğim, çünkü el kitabını aldığınızda bu başlıklar orada da var, biraz genel olarak şimdi daha uygulamaya dönük, daha güncel konular ilginizi çekebilir. Çünkü özellikle stajyer arkadaşlar için söylüyorum, onlar uygulamadaki konular bizi daha çok memnun ediyor, mevzuatı bir şekilde okuyor ve öğreniyoruz diyordu, o anlamda bazı şeyleri hatırlatarak geçeyim.

Şimdi biraz önce bu konuşmamın girişinde söylediğim şey, bu imza ile ilgili konu. Bugün artık imza zorunluluğu yok, noterlerde de imza zorunluluğu kalktı görmeyenler açısından tabii, zorunluluğu kalktı, isteklerine bırakıldı ama uygulamada bakıyoruz gittiğinizde notere yine "git iki tane şahit getir" gibi çok yaygın karşılaşılan olaylar. Diğer arkadaşlarımız daha sonra somut olaylar içerisinde, size bu konuda da bilgi vereceklerdir. Şimdi birde şu var arkadaşlar, önemli olduğunu düşündüğüm; İmar Yasası'ndaki değişiklikler hem Kat Mülkiyeti Kanunu'ndaki değişiklikler hem de İmar Yasası'ndaki değişiklikler, birincisi; Kat Mülkiyeti Yasası'ndaki değişiklikler belki apartman hayatı bakımından özürlünün yaşamını kolaylaştırmaya dönük yeni, bunlar da yeniler, yeni düzenlemeler getirdi.

İmar Yasası da yine şehir yaşamının özürlülerin daha kolay kullanabilmesi yani o fiziki mekanları daha kolay kullanabilmeleri ve hizmetlere erişebilir olmaları bakımından çok önemli. Bu aynı zamanda, hizmeti erişebilirlik, bir insan hakkı olarak da kabul ediliyor, bu arada eklemiş olayım. Mesela, size bir anımı anlatayım; bir arkadaşımızla beraber sokağa çıktığımızda bana şunu diyebildi "ya ben bu sokaktaki kaldırımların bu kadar kötü olduğunu ilk defa anlayabildim" dedi. Yani demek ki kendi görüyordu, gördüğü için gidiyordu, geliyordu, bir

sorun hissetmiyordu ama benimle birlikte gidince baktı ki, durum vahim. Şimdi arkadaşlar, dolayısıyla bu anlamıyla İmar Yasasındaki bu yükümlerin henüz gerçi geçiş süresi öngörüldü, tamamlamaya yakın bir durumda, özürlüler açısından çok önem taşımaktadır. Yani o fiziki mekanın düzenlenmesi, hizmete erişilebilir olması çok önemli işlevler görecektir eğer uygulanırsa.

Şimdi bunlar özellikle çok önemli başlıklar arkadaşlar. Tabii bunları genişletmek mümkün; eğitim alabilmek yani eğitim hakkı çerçevesinde eğitim alabilmenin önlerinin açık olması, şu an özürlülerin eğitiminde çok iyi noktalara gelindiği söylenemez. Yine sosyal güvenlik açısından, daha doğrusu belki iş güvenliği boyutu açısından yani özürlülüğün önlenmesi bakımından iş güvenliği açısından çok kötü bir tablosu var ülkemizin.

Ben arkadaşlar, böyle bunları özetledikten sonra dediğim gibi insanları hakları boyutu çerçevesinde de işte, erişilebilirlik hizmeti, erişilebilirlik, özellikle İnsan Hakları Mahkemesi'nin çok üzerinde durduğu konular. Onun ötesinde "özel yaşamın gizliliği" yani bazen özürlülerin özel yaşamının gizliliği bir şekilde ihlâl edilebiliyor, bununla ilgili zaman zaman İnsan Hakları Mahkemesi'nin gündemine gelmiş konular var ama İnsan Hakları Mahkemesi hizmete erişilebilirlikle ilgili konularda doğrudan bağlantı varsa yani uyuşmazlığa konu olay ile doğrudan bağlantı varsa olumlu karşılıyor ama doğrudan bağlantı yoksa o zamanda olumsuz bir tutum sergiliyor.

Şimdi bütün bu, daha benim yer vermediğim bir sürü düzenleme var, bütün bunlardan arkadaşlar çok sayıda hukuksal uyuşmazlık potansiyeli var.

Dediğim gibi ağırlıklı olarak İdare Hukukunda ama onun dışında da Özel Hukuk alanında da bunlar karşımıza çıkabilir. Şimdi ben sözü isterseniz Şerif Ali Bey arkadaşımıza bırakayım, daha sonra gerekirse eklemeler yapacağım.

Teşekkür ederim.

AV. ŞERİF ALİ MUTLU - Arkadaşlar, merhaba. Şimdi ben tabii, çok fazla tekerrüre girmeden sizin zihninizde tabii ki, hepiniz toplumsal bir boyutta özürlülerle karşılaşıyorsunuz, belki ailenizde de özürlüler var, yakın arkadaşlarınız var, tabii ki, özürlülerin toplumsal yaşamdaki konumu ne olmalı, nedir, ne değildir, bunlar farklı çalışma konuları. Ben biraz size özürlü olgusu konusunda geçmişe yönelik biraz farklı bilgiler vermek istiyorum yani zihnimizde bir şeyler uyanması boyutuyla.

Osmanlı Devleti'nde özürlülerin durumu ile Avrupa döneminde 1800-1900'lü yıllara kadar Avrupa devletlerinde özürlülerin durumunu mukayese ettiğimiz zaman her zamanki gibi Avrupa ne yazık ki, özürlülerde, özürlüler alanında da bizden her zaman önde olmuşlardır.

1350'li yıllarda Manisa'da Saruhan Bey, ilk defa dilenen özürlüleri yolda görünce, görmeyen, ortopedik özürlü, sağır ve dilsiz vs., Manisa'da Muradiye Ca-

miinin hemen batı tarafında bir "Körhane Mahallesi" kuruyor ve burada özürlülerin beslenme ve bakımlarına başlanılıyor. Aynı zamanda özürlüler o dönemde özellikle görme özürlüler musiki ile çok ilgililer ve hafızlık mesleği ile çok ilgililer çünkü hafızaları çok sağlam ve güçlü.

1600'lü, 1700'lü yıllara gelindiğinde hâlâ bizim ülkemizde herhangi bir şey yok yani Osmanlı İmparatorluğu bünyesinde özürlülerle ilgili bir çalışma yok. Kayıtlardan, bilgilerden ancak Saray'da "serbi'zeban" dediğimiz yani bi'zeban, (sağır –dilsiz) olan kişilerin sarayda, uluslararası gizli toplantılarda hiçbir şey iletilmesin, duyulmasın niyeti ile tedbir anlamında saray ve gizli toplantı hizmetlerinde getir götür, servis, ikram işlerinde yararlanılmak sureti ile kullanıldığını görüyoruz.

Ayrıca bu kişilerin Padişahın özel haberlerini özel yerlere iletmesinde kullanıldığını görüyoruz,

Osmanlı Devletinde 1889 yılında ilk defa İstanbul'da bir "sağırlar-dilsizler okulu" açılabiliyor, beş öğrenci ile İstanbul'da ve ne yazık ki, bunu açan, ne yazık diye şundan dolayı söylüyorum; bir Osmanlı değil bir ecnebi yani Avrupa'da eğitim görmüş, oralarda tedrisat yapmış bir vatandaşımız yani aynı zamanda Osmanlı tebaasından, Ferdinant Grati isimli. Bu kişi, işitme engellilerin (Bi'zebanların) eğitimi ile ilgili çalışmalar yürütürken bu kişiye çekemeyenlerce iftiralar atılıyor, okul kısa bir eğitim devresinden sonra ne yazık ki kapatılıyor, böylece ilk eğitim kuruluşu açmada herhangi bir başarı elde edilemiyor. Geliyoruz 1900'lü yıllara, 1900 yılında Avrupa'da özürlülerle ilgili bir uluslararası toplantı düzenleniyor ve o toplantıya Osmanlı İmparatorluğuna konsolosluklar aracığıyla, elçilikleri aracılığı ile davet gönderiliyor, 1902 yılındaki Brüksel'deki toplantıya çağrılıyor ve ilk defa uluslararası toplantıya Osmanlı Devleti burada katılıyor.

Tabii ki, Avrupa'da 1785 yılında ilk defa sağır ve dilsizler okulu açılmış ve faaliyetini sürdüre gelmektedir. Aynı zamanda 1823'lü yıllarda da körler okulları açılmış, İngiltere'de daha önce 1790'lı yıllarda körler okulları açılmış, toplumda birtakım sıkıntılarla yaşamak durumunda ve hayatını sürdürmek gerçeği ile karşı karşıya olan kişileri kucaklama çalışmaları 1790'lı yıllarda Avrupa'da başlamış ve çok ileri aşamalara gelmiş durumdadır.

1902 yılında Kaymakam Esat Bey (Tıbbiye mektebinde öğretim görevlisi) Brüksel'e gidiyor ve padişah efendimizin özürlülere yani engellilere yönelik çok, ne denir, çok duygusal yaklaştığını, onlara yönelik hizmet sunmaktan hani mutluluk duyduğunu belirtiyor ve ülkemizde özürlülerin, özellikle âmâların, (ama, sözcüğü Japonca'dan geliyor, onu da biraz sonra söyleyeceğim) Japon dilinden gelen bir kavram, âmâların musiki ile ilgilendiği ve hafızlık mesleği ile ilgilendiği ama Avrupa boyutundaki uygulamalardan da yararlanılmak istenildiği yönünde Brüksel'de tebliği sunuyor.

Bu yıllarda amalar yoğunlukla hafızlık mesleği ile, bir miktar da musiki ile

iştigal ediyorlar. Saray eşrafı vezirler, paşalar bu kişilere belirli dönemlerde yardım ediyorlar.

Yıl 1923'e gelindiğinde ancak o dönemin Sağlık Bakanı Doktor Refik Saydam, duymuşsunuzdur, Sıhhiye'de de Hıfzısıhha Hastanesi vardır biliyorsunuz, bu isimle o dönemde 1921'den itibaren Sağlık Bakanlığı yapıyor. Doktor Refik Saydam'ın desteği ile İzmir'de Sağır-Dilsiz okulu açılıyor, Kemal Necati isimli bir eğitmenin, öğretmenin öncülüğünde. Bu okulda hem sağırlar hem dilsizler hem görme özürlüler hem de zihinsel özürlüler birlikte kalıyorlar, birlikte eğitim görmeye çalışıyorlar. 1932 yıllarına kadar durum böyle sürüyor.

1950'lere geldiğimiz zaman okul daha da büyütülüyor ve İzmir Alsancak'ta Sağır, Dilsiz ve Körler Okulu birlikte yine eğitime devam ediyor. Bu dönemde bizim öğretmenlerimiz anlatırdı, tabii ki, görmeyenler, sağırların dilinden, sağırlar da görmeyenlerin dilinden anlayamadığı için sık sık çatışmalar, kavgalar yaşanıyor.

Avrupa boyutuna geçmeden önce 1950'lerden bu yana tabii ki, ülkemizde çok büyük gelişmeler oldu; gerek Avrupa etkisi gerek Birleşmiş Milletlerin özürlülere ilişkin standart kurallarını yayınlamış olması, artı Sakat Hakları Bildirgesinin, Sakat Hakları Sözleşmelerinin 1974-1975'li yıllarda Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilmiş olmasından sonra bizim ülkemizdeki özürlülerin de yoğun örgütlenme ve baskı grubu oluşturmaya çaba göstermeleri sonucunda artık ülkemizde de değişik boyutlarda mevzuat düzenlemeleri, özürlülerin eğitimi, sosyokültürel alanda imkanlar sağlamalarına ya da imkanlara kavuşmalarına yardımcı düzenlemeler getirilmiş oluyor.

Şimdi dışarıda Olgun Arkadaşımızın bahsettiği kitabın içerisinde çok değişik kanunları içeren Özürlüler Mevzuatı" isimli bir kitabımız var. Bu kitabın içerisinde uluslararası sözleşmelerden, 142 sayılı, 159 sayılı ILO Sözleşmelerinden, Avrupa Sosyal Şartından tutunda Birleşmiş Milletlerin standart kurallarına kadar birçok düzenleme olduğu gibi ülkemizde şu anda yürürlükte bulunan kanuni düzenlemeler, yönetmelikler vesaireler de hepsi mevcut. Bunları biz, size ayrıntılı olarak anlatmamıza ne zaman yeter, nede sizin sabrınız.

5393 sayılı Yasanın 14. maddesinde özürlülere ilişkin şu düzenleme yer almıştır, 30. maddesinde, 38. maddesinde belediye başkanlığının görevlerinin "m" maddesinde şu hükme yer verilmiştir, aynı yasanın "belediye gelirleri" başlıklı 60. maddesinin "i" fıkrasında şu hüküm yer almıştır dememizin çok anlamı olduğunu düşünmüyorum. Bizim amacımız burada özürlülerin özürlü hakları ve Özürlü Hukuku konusunda kafanızda kıvılcımlar oluşturabilmek, nereye, nereden, nasıl bu konuyla ilgili ilerde avukatlık yapacak olan arkadaşlarımız yönünden özürlünün karşılaştığı hukuki sorunların çözümünde nelere başvurulması lazım, nasıl bir yöntem izlenmeli, bir kıvılcım oluşturmak, bir bilgi nüvesi yaratmak buradaki amacımız.

Şimdi tabii ki, Avrupa'dan da bahsetmek gerekiyor, biraz önce söylediğim gibi Fransa'da 1785 yılında ilk defa sağır-dilsiz okulu açılıyor, İngiltere'de 1795'li yıllarda körler okulları açılmaya başlanıyor ve faaliyetlerini sürdürüyor. Ortopedik özürlülerin biliyorsunuz, sadece yürüme engeli dışında zihinsel veya görsel veya içsel bazda herhangi bir sıkıntıları olmadığı için toplumsal hayata sadece çevresel, fiziksel koşulların getirdiği sıkıntıların ötesinde topluma adaptasyon bakımından çok büyük sıkıntıları yok diye düşünüyorum. onun ötesindeki ağır özür grupları dediğimiz görme özürlüler, zihinsel engelliler, efendim, işitme engellilerin toplumda sosyal ve kültürel yaşama daha sıkıntılı ve zor katılım sağladıklarını hepimiz görebiliyoruz, gözlemleyebiliyoruz.

Şimdi özürlülerin en temel anayasal hak olan eğitim hakkından yararlanması bakımından biraz önce bahsettiğim eğitim süreci yani ülkemizdeki gelişim sürecini bir miktar özetlemiş olduk. Şu anda özel sektör tarafından açılan okullarımız var görme engelliler, işitme engelliler, zihinsel engellilerle ilgili olarak faaliyet gösteren Milli Eğitime bağlı okullarımız var, aynı şekilde rehabilitasyon merkezlerimiz var ve 1988'li, 1989'lu yıllarda benim de içerisinde bulunduğum çalışmalar sonucunda özürlülerle ilgili ilk defa temel, geniş kapsamlı olarak 1997 yılında 571-572-573 numaralı Kanun Hükmünde Kararnameler çıkarılarak bu alanda Özürlüler İdaresi Başkanlığı kuruldu ve sistematik şekilde özürlüler alanında bir hizmet birlikteliği sağlanmaya çalışıldı. Tabii ki, eksikleri var mıdır? Vardır, eleştirilen yönleri var mıdır? Vardır tabii ki ama bunlar ülkemiz açısından bir gelişme, bir değişme, özürlüler açısından bir standardın, Avrupa standartlarının yakalanması bakımından çok önemli gelişmeler diye düşünüyorum.

Ben özürlülerle ilgili olarak mevzuatta temel yasalardan birkaçı ile ilgili olarak size biraz önce söylediğim gibi 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nda özürlülerin sosyal yaşama, kültürel yaşama katılmalarını sağlamak, sportif faaliyetlerini desteklemek için çeşitli düzenlemeler geldi. Aynı zamanda 5378 sayılı Özürlüler Yasası'nda da birçok hükümlerimiz var. Kamer Hocamın da bahsettiği gibi 1512 sayılı Noterlik Kanununun 73. ve 75. maddelerinde değişiklik yaptırmamıza rağmen hâlâ bizden (görme özürlüler) tanık istiyorlar imza atarken, vekalet çıkarırken veya başka bir noter onayı gerektiren bir muamele yaparken, hâlâ tanık isteniyor. Tabii ki, ben şunu da belirtmeden geçemeyeceğim; Borçlar Kanununun 14. maddesinde yer alan özürlülerin yani âmâların daha doğrusu, görme engellilerin imzaları konusundaki mevcut düzenlemeyi savunduğumu söyleyemiyorum. Çünkü her görme engelli "ben" değil veya Olgun Bey değil, Kamer Bey değil, o anlamda okumuş değil, Anadolu'nun en ücra köşelerinde görme özürlüler var ve hukuki muamele yaparken mutlaka ve mutlaka güvendiği kişileri tanık olarak yanında bulundurup imzasını tanıkla destekleyip, tevsik ettirmesi de onun en doğal hakkıdır diye düşünüyorum. Çünkü ülkemizde sosyal gelişmişlik, ekonomik gelişmişlik ve çağdaşlık anlamında üst seviyelere ulaştığımız söylenemez, gelişmediğimiz ve değişik boyutlarıyla sorunlar

yaşadığımız hepimiz tarafından biliniyor. O anlamda özürlülerin bir yerde korunması amacını da taşıyan B.K.'nun 14. maddesi, ne yazık ki, 5378 sayılı Yasa ile değiştirildi artık âmâlar, görmeyenler imza attığı zaman o imzada tanık olmasa da geçerli hale gelmiş oldu.

Siz ileride avukat olacaksınız veya hakim olacaksınız, bu anlamda özürlülerin, engellilerin imzalarının yani özellikle görme özürlülerin imzalarının doğruluğu vesaire konusunda tabii ki, çok titizlikle durmuş, değerlendirmiş, gözden geçirmiş olacaksınız, yarın bir gün buna ilişkin birçok uyuşmazlık, avukat olarak veya hakim olarak önünüze gelmiş olacak, savcı olarak önünüze gelmiş olacak, bu anlamda bu noktanın da altını çizmek istedim.

Şimdi gerek sosyal yaşamla gerek kültürel yaşamla ilgili olarak biliyorsunuz, "ulaşılabilirlik ilkesi" çok önemli, Kamer Hocam değindi biraz önce, biz Kamer Hocam diyoruz, yanlış anlamayın hani Kamer Hocam benim gerçekten Hocam, biz Belediye Eğitim Merkezinde birlikte ders verdiğimiz için o boyutta "Hocam" diyorum, bahsetti.

Ulaşılabilirlik ilkesi çok önemli. Ulaşılabilirliğin iki temel ayağı var; bir, fiziksel ulaşılabilirlik, iki, bilgiye ulaşılabilirlik. Şimdi bilgiye ulaşılabilirliğin önündeki engelleri tamamen kaldırmış olabilirsiniz yani işte, görme özürlüler için kütüphaneler kurmuş olabilirsiniz, eğitim merkezleri açmış olabilirsiniz ama fiziksel ulaşılabilirliğin önündeki engelleri kaldırmadığınız zaman ne söylerseniz söyleyin, bilgiye ulaşılabilirliği sağlamış olamazsınız.

bu ne demek? Bu, çevresel düzenlemeler, trafik düzenlemeleri, mimari engellerin kaldırılması vesaire gibi bunların yapmadığınız taktirde, görmeyenler için kütüphaneler açın, kültür merkezleri yapın, bir anlamı olmayacaktır.

bunları yapacak olan da kimdir? Yerel yönetim kuruluşları olan belediyeler. Belediyelere bu konuda çok büyük görevler düşüyor, yasalarla da belediyelere bu konularda çok büyük görevler verilmesine rağmen belediyelerin ne yazık ki, bu konuları hiçbir zaman bilimsel ve standart kurallara uygun bir şekilde yaptığını söylememiz mümkün değil. Görüyorsunuz, yollarda kaldırım ortasında bir tane "baba" direk veya asılmış levhalar, bunların özürlülerin yaralanmasına veya genel anlamda biraz önce belirtmiş olduğum ulaşılabilirlik olgusunun engelliye mimari engeller olduğu açık.

Biz özürlü avukatların bir diğer şanslı yönü de bir derneğimizin de olması. Görme Özürlüler Evrensel Hukukçular Derneği, o Dernek boyutuyla da biz, hukuki mücadele anlamında gerek yargısal boyutta gerek idari boyutta bu tür aksaklıkların, eksikliklerin, yanlışlıkların düzeltilmesi, giderilmesi için hukuki boyutta çalışmalar da yürütüyoruz.

Şimdi Engelliler Hukukunda, Engelliler Hukuku kavramı içerisinde tabii ki, gönül ister ki, dışarıda size dağıtılacak olan kitaplar aslında içtihatlı olsun, benim

gönlümden geçen sadece kanun maddelerini, yönetmelik maddelerini yazıp geçmek değil, o maddelerle ilgili yaşanmış hukuki uyuşmazlıklar da yer alan içtihatlı bir Engelliler Hukuku kitabı veya bir dokümanı hazırlayıp size sunabilmek. Ne yazık ki, buna ilişkin şimdilik yürütebildiğimiz, neticelendirebildiğimiz bir çalışma yok. Ben, Baromuz Özürlüler Komisyonunun, bu çalışmanın da öncülüğünü yapması gerektiğini düşünüyorum ve Başkanımız Olgun Bey'e de burada da bunu iletmiş oluyorum.

Ben şimdilik teşekkür ediyorum, bana bir daha söz gelirse değişik boyutlarla yine düşüncelerimi açıklamaya çalışırım. Şimdi Arzu Şenyurt Akdağ arkadaşımıza sözü bırakıyorum. teşekkürler.

AV. ARZU ŞENYURT AKDAĞ - Değerli arkadaşlar, herkese merhaba. Olgun Arkadaşın da söylediği gibi ben kamuda avukatlık yapmaktayım, 7 yıldır kamuda çalışıyorum ve engelli bir avukat olarak Kamer Bey'in ve Şerif Ali Bey'in anlattıklarının dışında birebir yaşanılan gerek kamuda gerekse toplum hayatındaki sorunlardan bahsetmek istiyorum.

Bir kere toplumun her kesiminde bu, yargı alanında işte, mahkemelerde bürokratik alanlarda işte, müdürlerden tutun işte, en üst düzey, en alt düzey memurlara kadar çok enteresan bir şekilde sizin bir engelinizin olması size baştan bir eksik insan paradigması diyorum ben ona, eksik insan gözüyle bakıyorlar. Buna, eksik insan paradigması, sakatların kendileri de dahil ezici bir çoğunluk sakatlarla ilgili sorunların kaynağı olarak özürlünün sadece kendisi ve çözüme giden yolu da sorunun kaynağını yok etmekten geçtiğini ve bunun da en iyi ihtimalle sakatlığın tedavi edilmesi gereken bir vaka haline geldiğini düşünmek oluyor. Bu yaklaşım, engelliyi toplumsal bir özne olmaktan çıkarıp tıbbi bir obje haline getirmekte. Ona göre artık engelli, engelliliği dışındaki bütün karakteristik özelliklerinden soyutlanmış, zamanı, koşulları ülkesine bağlı olarak değişen yöntemlerle toplumsal yaşamın dışına itilmektedir. Bu durumda birçok engelli durumu baştan beri kendisini dışlanarak tanımlamış ve belirlenmiş olan bu engellilik durumunu kendisi de daha önce hazırlanmış bu eksik insan şablonuna uyarak kendisine verilenlerle şükredip daha fazla özel okul, daha fazla özel bakım, daha fazla işte, fizyoterapi, daha fazla özel alan isteyerek özürlülük merkezli işte, bakım ve bu düşünceyi de güçlendirmektedir. Engellilere karşı ayırımcı uygulamaların varlığını da bu görüş tabii ki, reddetmektedir.

Bizler, kamuda göreve başladığımızda hep bu mantıkla mücadele ettik. Bir mülakata giriyorsunuz örneğin, zaten ben kendimi önceden böyle, gardımı alıyorum, şimdi bana kesin soracaklar "siz görmüyorsunuz, bu işi nasıl yapacaksınız?" diye, şimdi gardımı alarak gidiyorum falan, onlar sorar sormaz hemen teybin düğmesine basılmış gibi "işte, bizim scannerımız var, biz onu tarıyorum, bilgisayardan onu dinliyoruz" böyle hani savunma yapıyorum, savunma ilk orada başlıyor falan. Onlar zaten belki adamın scannerdan bile haberi yok, anlamıyor

da yani işte, şimdi anlıyorlardır da yani bundan 4-5 yıl önce, sizi dinliyor, işte, "yavaş kızım, çıkarken oraya çarpma" falan böyle diyalog ile çıkıyorsunuz. Bir girdiğim başka bir mülakatta da yine böyle gardımı aldım, insanlar bana işte, şu konu hakkında ne düşünüyorsunuz, işte, şu davalara bakıyor musunuz, şudur, budur", mülakat bitecek, hâlâ sormadılar yani "siz nasıl yapıyorsunuz, görmüyorsunuz" diye, "tamam, çıkabilirsiniz" falan dediler. Şimdi ben de o kadar şartla "gerçi siz sormadınız ama ben bir açıklayabilir miyim?" falan dedim. Yani bir süre sonra siz de savunma mekanizması üretiyorsunuz yani dediğim gibi bu toplumun her alanında sizi farklı bir insan olarak görmeye o kadar alışmışlar ki; bir arkadaşımız mesela doktora gitmiş, görme engeli olmayan bir arkadaşımın göz problemi varmış, arkadaş da görme engelli arkadaşta yanında ona eşlik etmek üzere gitmiş, çıkarken doktor gözünden rahatsız olan arkadaşa değil de bizim arkadaşa "geçmiş olsun" falan demiş böyle. Yani mutlaka sizin bir engellinizle sizi o noktada karşı karşıya getirmek istiyor insanlar. Bunu bilmeden yapıyor çünkü neden? Bilinçaltında, bugüne kadar bir engellinin başarılı olabileceği, avukat olabileceği hiçbir şekilde ya görmediği ya da böyle bir gördüğü vakaları da "çok üst düzey, bunlar çok zeki, oo, demek ki falan böyle" bir yönüyle de öyle sizi soyutlamakta maalesef. O kadar insanlar şartlanmış ki, ben mesela kamuya başladığımda böyle çeşitli paraflar var, işte dosya önünüze geliyor, imzadan çıkmış, bütün işlem bitmiş, arşive giderken siz ona bir "SG" yapıyorsunuz yani "sevki görülmüştür" falan diye, memur getirdi, "ya sen benim adıma bir "SG" yap da ben de paraflayayım" dedim, sanki böyle şey, böyle bir senede imza atmasını söylemişim gibi "olur mu Arzu Hanım, bunu sizin el yazınızla yazmanız gerekir", "valla" dedim "alttı, üstü sevk", Allah'tan normal yazıları da biliyorum, şöyle bir kötü mötü bir "SG" yaptım, "ha, şimdi oldu" falan böyle, sanki ülkeyi kurtarmışız gibi. Böyle amirinden memuruna maalesef, sizi kendi koşullarınızla kabul etmekten uzak, oranın mevcut koşullarınıza sizi uydurmaya çalışıyor, her ne kadar yasal olarak "özürlülerin çalışmaları için gerekli ortam yaratılır" dense de biz hep bu anlayışla mücadele ettik. Sonunda tabii, işimizi, gücümüzü yaptığımız görülünce çok başarılı insan oluyoruz, bu kez de fetişleştirmeye falan başlıyorlar. Ancak bu noktada hep karşımıza çıkan aktörler aynı, izleyenler ayrı olsa da aktörleri de izleyenleri de ayrı olsa da çekilen film hep aynı gibi geliyor bize yani "biz bu filmi daha önce görmüştük" filan diyoruz.

Umarım önümüzdeki yıllarda toplumsal dinamiklerdeki değişiklikler sonucunda artık bizler de normal insanlar gibi algılanıp daha verimli, daha yaşanılabilir bir dünyayla karşı karşıya kalırız. Teşekkür ederim.

AV. OLGUN YILMAZ -

Şimdi arkadaşlar, hepimiz Engelli Hukuku hakkında bir şeyler söyledik, engellinin kim olduğu hususunda zannedersem kafanızda biraz bir şeyler oluştu ama önemli olan uygulama nedir, uygulamada nelerle karşılaşacaksınız. Biz biraz soru-cevap yapmak istiyoruz bu konuda ama Şerif Ali Bey bir şey söylemek istiyor

zannedersem, O'ndan sonra ben yine bir açıklama yapmak istiyorum, evet, Şerif Bey,

AV. ŞERİF ALİ MUTLU -

Şimdi arkadaşlar, tabii ki, biraz önce Arzu arkadaşımız yani biraz kara tablo gibi çizmiş oldu ama o hayatı sevmediğinden veya insanlardan çok rahatsız olduğundan dolayı değil, yaşanmış olan sıkıntıları bir nebze acı dille anlatmak gibi algılayalım, yoksa biz insanları, hayatı, doğayı her boyutuyla çok seviyoruz. Tabii ki, bize bir sıkıntı çıkarmak niyetliyle değil bilmemelerinden kaynaklı olarak bunları yaşattıkları düşüncesindeyiz, sürekli olarak, iyi niyetli olarak. Özürlüyü tanımadıklarından, özürlüyü algılama bakımından sıkıntıları bulanan yani bilgisizliğe dayalı olarak bunları yaptıklarını yani bu tavır ve davranış içerisinde olduklarını düşünüyoruz. Onun ötesinde hayat her boyutuyla güzel, yaşamaya değer, o anlamda da biz, Engelli Hukukunu burada değişik boyutlarıyla vurgulama noktasında sizin zihinlerinizde Engelli Hukukunun ön aşaması olan engelli nedir, ne değildir, ülkemizde nasıl olgular yaşanıyor, nasıl olaylarla karşılaşılıyor olaylarda bu durumlarla ilgili olarak sizin zihninizde bir şeyler oluşturabilmek, biz kıvılcım yaratabilmek düşüncesindeyiz.

Bize sokakta yürürken, ben görme özürlüyüm, bunu da hiç kimseden saklayacak halimiz yok zaten elimizde beyaz baston, bundan da hani gurur duyduğum söylenemez ama yüksünmüyorum da hani. Görme özürlüyüm diye kimse gurur duymaz ama yüksünmez de yani buna alışmıştır, hayatını bu şekilde yönlendirmek durumundadır. Halkımız bazen özür gruplarını da karıştırabiliyor, mesela benim elimde baston, görme özürlü olduğumu görüyor, yüksek sesle "nereye gideceksin" falan diyor yani o anlamda bunları hep bilmemezliğe yani özürlülerle ilgili doğru bilinçlendirmenin doğru noktalardan, doğru kurum ve kuruluşlarca yapılmadığı sonucu ortaya çıkmış oluyor. Yoksa halkımız, ülkemizde yaşayan her birey, her fert özürlüsüne de sahip çıkar, yaşlısına da sahip çıkmalı, çıkar, çıkmalı da!

Muhtacına da sahip çıkmalı, o boyutuyla bir uzlaşı toplum düzeni içerisinde, sevgi toplum düzeni içerisinde yaşantıyı daha ileriye taşımak hepimizin hedefi olmalı diye düşünüyorum. Teşekkür ederim.

AV. OLGUN YILMAZ -

Şerif Ali'ye teşekkür ediyoruz bu açıklamasından dolayı. Şimdi ben 2005 yılından bu yana yapılmış olan "eşitlik ve ayırımcılıkla" ilgili bir iki hususta bahsetmek istiyorum; Özürlüler İdaresi, bir uygulama başlattı, dedi ki "özürlü olan herkesi biz kayıt altına alalım, istatistiklerde bunlardan yararlanalım ve herkese bir özürlü kimlik kartı verelim" diye bir uygulama başlattılar. Hâlâ bu uygulamayı biz güzel de bulduk, herkes bir özürlü kimlik kartı edinmeye çalıştı. 5378 sayılı Özürlüler Kanunu çıktıktan sonra, bu kanuna bağlı bir Yönetmelikle "Mernis Projesi" çerçevesinde dediler ki bu Yönetmelikte "artık özürlülük nüfus kaydına geçecek, isteyen herkes de nüfus cüzdanına özürlülüğünü, özürlü oranını

yazdıracak". Sizce arkadaşlar ve şunu söyledi Yönetmelik, tabii, burada "isteyen herkes" diyor ama "bundan sonra Başbakanlık Özürlüler İdaresi özürlü kimlik kartı vermeyecek" çünkü kartlar geçersiz olacak, "siz özürlülüğünüzü ya raporla ispatlayacaksınız ya kimliğinizle ispatlayacaksınız". Şimdi ben size şunu sormak istiyorum; hanginiz kimliğinizde şu kişi şu kadar oranda özürlüdür yazsın istersiniz? Nüfus Kanunu açıktır, nüfus cüzdanına yazılacak şeylerde açıktır, bugün "eşitlik ilkesine" aykırı diye nüfus cüzdanının kişinin dini şudur ibaresini bile koymaz istemezken, böyle bir ibarenin konulması tabii, yanlış ve şöyle bir şeye neden oldu bu; diyorlar ki "isteğe bağlı", isteğe bağlı ama siz kimlik kartınızda özürlü yazmadığı zaman nüfus kaydı getirin diyorsunuz, kabul etmiyor, rapor getireceksin ya da kimliğinde yazacak diyor, yani zorunlu olarak bunu yazdırmak. Biz ne yaptık? Evrensel Hukukçular Derneği olarak bununla ilgili açtığımız "Yönetmelik iptali" davasını Anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırı olduğunu nedenle, dava sonuçlandı ve artık bu husus ortadan kalktı. Bu bizim için güzel bir gelişme, bundan bilginiz olsun.

İkincisi, Ceza Hukuku yönünden "ayırımcılık ve işlemlerde görevi kötüye kullanma". Size şimdi çok ilginç bir davadan bahsedeceğim, ondan sonrada bir olay anlatacağım, bunun sonucunu birlikte değerlendirelim istiyorum. 2005 yılının Eylül aylarıydı, notere gittim, bir tevkil vekalet çıkartacağım, arkadaşım bana bir vekalet vermiş, başka bir avukat arkadaşa yetki vereceğim ve sürekli çalıştığım noter, noter dedi ki "siz iki tane tanık getireceksiniz". "Noter bey" dedim "bu böyle olmaz, Yasa değişti, 5378 sayılı Yasa Noterlik Kanununu değiştirdi, artık tanığı kişinin inisiyatifine bıraktı, ben tanık istemiyorum" kaldı ki, yapacağım işlem bir yetki belgesi vermek. Ben notere kanunu getirttim, Noterler Birliği'nin uygulama genelgesini getirttim ama noteri ikna edemedim, en sonunda büromda olan, o an, o sıra benim stajyer arkadaşlarım vardı, onları getirdim tanık olarak yazdık şeye. Ondan sonra birde diyor ki noter "eğer sen böyle olunca el yazınla tanık istemiyorum diye yazacaksın" diyor. "siz niye buradasınız noter bey?" diyorum, "tanık istemiyorum" yazısını ben yazabilsem zaten burada bulunmam. Ondan sonra ben savcılığa başvurdum, görevi kötüye kullanmak ve ayırımcılık hususunda, tabii işlemi noter başkatibi yaptı, o gün noter kanuni olarak izinliymiş, oradaydı ama biz noter başkatibini şikayet ettik, savcılık ayırımcılık yönünden takipsizlik verdi, görevi kötüye kullanmaktan dava açtı. Ve arkadaşlar, çıkan karar çok ilginç yani eğer sizler ileride bir karar mekanizması olursanız bunu hiç unutmayın, bu kararı; diyor ki kararda "efendim, bu Kanun yenidir, noter başkatibi kanunu uygulamakta çekinme hakkına sahiptir, sizden tanık isteyebilir" ve beraat! Şimdi bir hukukçu olarak Kanun yürürlüğe girdikten sonra uygulanacakken böyle bir karar sizce doğru bir karar mıdır? İşte, biz bunun için yanlış içtihatlar oluşmasın, hukukçular bu anlamda biraz bilinçlensin, karşı tarafı korurken bizleri rencide ettiğini unutmasın diye önce Engelli Hukukunu hukukçulara anlatmak için kolları sıvadık ve bu projeye başladık. Biz, her staj grubuna bu

konferansı vermek istiyoruz, başarabilirsek. Ayrıca elinizdeki broşürleri Ankara Adliyesindeki tüm hakim, savcılara dağıttırdık, bunu Barolar Birliği ile yapacağımız bir işbirliği ile Türkiye'deki tüm hakim ve savcılara dağıtmak istiyoruz. Belki bir yol, bir aşama kaydederiz. Bundan sonraki projemizin aşaması banka hukukçularının, noterlerin, hakim ve savcıların bu anlamda bilinçlendirilmesi için bu şekilde çalışmalar, konferanslar yapmak.

Şimdi bu anlattığım olay sonrasında dün yaşadığım bir olayı ben size anlatmak istiyorum, bunun sonucunu birlikte değerlendirelim; bir bankaya gittim, hesabımdan para çekeceğim, banka memuru paramı ödemeden önce bana dedi ki "sizin bana iki tane şahit göstermeniz gerekiyor" dedi, hesabımdan para çekeceğim, bu bir hizmettir. "peki, niçin?" dedim, uygulamamız böyle! Dedim "memur hanım, elemanım yanımda, sizin bana ödeyeceğiniz parayı elemanım sayabilir, kaldı ki ben de sayabilirim ama siz madem böyle bir şey yapıyorsunuz, sayabilir, verebilirsiniz" ve dedim "artık imza zorunluluğu kalktı, siz benden yasal olarak imza isteyemezsiniz, tanık imzası isteyemezsiniz". "Efendim, böyle bir şey yok", "var" dedim, yasayı söyledim, beni bekletti, bir 15 dakika bekledim tabii bu ara. Gitti, baktı, geldi, sonra dedi ki, ha, ben bu ara avukat olduğumu, bu yasanın çıkarılmasında çaba gösterdiğimi, bu yasaların uygulanması için de çalışmalar yürüttüğümü, bu konuda bilinçli olduğumu da belirttim olayın başında. Neyse geldi kadın, dedi ki "doğru, sizinle ilgili böyle bir yasa çıkmış, imza zorunluluğu kaldırılmış ve bu yasa 2005'te yürürlüğe girmiş" aynen böyle söylüyor bana, "ancak biz, sizin güvenliğiniz için eski uygulamamıza devam ediyoruz, iki tanık bulunduracaksınız". "peki" dedim, "bu Yasa niye var? Yani siz yasaların üzerinde misiniz?", "hayır, bizim uygulamamız böyle". Yani ben yaptım oldu, burası hukuk devleti değil. "Peki ben" dedim "benim elemanım var tanığın birisi, öbür tanığı siz bulun". "biz bulamayız", "memurlarınızdan birisi olsun", "olmaz", ben de tanık getirtmiyorum o zaman" dedim. Neyse rica minnet, oraya gelen bir müşteri ikna ettiler, vatandaş lokantada çalışan bir garsonmuş, tabii ne yaptığını da bilmiyor, makbuza imzayı attı tanık olarak. Şimdi siz onu çağırıp sorsanız "neye imza attın, neye tanıklık ettin yani bu adam gerçekten bu parayı aldı mı?", "yok, bana burayı imzala dediler, imzaladım" olacak.

Şimdi arkadaşlar ben size burada şunu soruyorum; siz avukat olacaksınız, ben ne yapmalıyım? Artık burada hangi suç işlenmiştir ya da tazminat anlamında bir tazmin sorumluluğu bankanın doğmuş mudur, ben bunu nasıl aşabilirim? Size böyle olaylar gelecek ve işte birisi de bu.

AV. ŞERİF ALİ MUTLU - Veya tam tersi olayda gelebilir değil mi?

AV. OLGUN YILMAZ - Ha, evet, şimdi biraz önce Şerif Ali Bey şunu söyledi; "siz lokantaya gidiyorsunuz, garson diyor ki, ben sana yemek vermiyorum, niye? Sen yemeği üstüme dökersin, sen yanında yemek yedirecek birini getir". Değil mi aynı olay? Yani ben sana bu hizmeti sunmuyorum, tanık getir, yemek

yedirecek birini getir. Benim de böyle bir şey başıma geldi; bir gün elemanımla lokantaya gittim, "yemeğini siz mi yedireceksiniz?" dediler! Arkadaşlar yani bakın, bu kadar bilinçsiz bir toplumda yaşıyoruz, sıkıntılarımız çok.

Bir gün özür diliyorum, uçakla İstanbul'a gideceğim, biletimi almışım, check-in işlemi yaptıracağım, diyor ki "siz uçağa binemezsiniz!", "niye", "refakatçi lazım", "yahu arkadaş, ben uçağı kullanmayacağım, koltukta oturup gideceğim yani neye refakat edecek bu kişi yani bu uçakta benim yanımda oturmasını gerektiren ne var?", "yok efendim, uygulama bu". Arkadaşlar, bu uygulama 1980 yılında "dünya havacılığından" kaldırılmış, daha önce, evet, varmış böyle bir şey ama 1980 yılında kaldırılmış bir olayı hâlâ getiriyorlar.

Şimdi bir olay da, yine havaalanında biz karşılaşıyoruz; şimdi içeri, bizimle birlikte birilerini almadıkları için o kontrol noktasından geçtikten sonra artık bir refakatçi vermek durumundalar, "size tekerlekli sandalye getirelim!". "Arkadaşlar niye getiriyorsunuz tekerlekli sandalyeyi?", "efendim, bizim kuralımız bu, biz yer hizmetleri ile böyle anlaştık, engelliyi de tekerlekli sandalyede", "ben yürüyebiliyorum" diyorum, "siz yanıma birini verin", "yok, tekerlekli sandalye". Bunu aşana kadar arkadaşlar, çok sıkıntılar çektik. Tabii, şimdi biraz uçak hizmetlerinin ucuzlaması, birçok arkadaşın artık uçakla seyahat etmesi bu olayları biraz daha aza düşürdü, ilk yaşadığımız bu sıkıntıları yaşamıyoruz.

Tabii, bunlar hep hizmette ayırımcılık, eşitsizlik ve yaşadığınız manevi baskı çok kötü yani bunu yaşayan ancak bilebilir, yaşadığınız psikoloji o an insanlar çünkü çevrenizde insanlar var, olayı anlatıyorsunuz, insanlarla yaşadığınız diyalog, herkes "vah, vah, tüh, tüh" böyle bir şey. Ondan sonra bir başkası oradan "arkadaşa yardımcı olsanıza, niye zorluk çıkartıyorsunuz!" falan böyle şeyler.

AV. ŞERİF ALİ MUTLU - Şimdi Olgun Bey bende bir noktaya değinmek istiyorum; sizin biraz önce bahsetmiş olduğunuz sorunların ötesinde karşılaşabileceği hukuki sorunlardan bir tanesi de, görme özürlünün birisi de kandırılmış, imza attırılmış, elinden senet alınmış veya bir senet getirilmiş size, takibe konulacak, takibe koydunuz, gittiniz baktınız ki, adam görme özürlü, adam veryansın ediyor, diyor ki "ben atmadım imza, hiçbir yere atmadım", böyle sorunlarla da karşılaşacaksınız, sadece Olgun Bey'in bahsetmiş olduğu boyutuyla değil, bu şekilde de sorunlarla karşılaşacaksınız.

Aynı zamanda "metro çukuruna düştüm, ben ne yapacağım avukat bey, avukat hanım?" diye gelen birçok özürlü olacak. Çünkü bizde hâlâ altyapı çalışmalarında ne güvenlik tedbirleri alınıyor, ne engeller doğru dürüst konuluyor, bir naylon şerit çekilip bırakılıyor. Bu bağlamda metroya düşen arkadaşlarımız da az değil! Metronun kendisine düşen veya çukuruna düşen, inşaat çukuruna düşen! Bu boyutuyla bunlar nelerdir? Bunlar birer hizmet kusurudur, değil mi? Dolayısıyla maddi-manevi tazminat boyutuyla baktığımız zaman olaya hizmet kusurundan kaynaklı İdari Hukuk ilkeleri, idari yargılama ilkeleri çerçevesinde,

esasları çerçevesinde idari yargılama sürecini başlatmak, müracaat, iptal ve tam yargı davası vesaire yollara gitmek gerekiyor.

AV. OLGUN YILMAZ - Şimdi birde hukukçuların bize yapmış olduğu bir uygulamadan bahsetmek istiyorum; biz, 2004 yılında bu yana, belki biliyorsunuz, Ankara Adliyesindeki koridor kapılarının kaldırılması için mücadele ediyoruz, hatırladınız değil mi? O metal koridor kapılarını, biliyorsunuz, tabii, siz şimdi hepiniz birden "hangi kapılar" diye düşündünüz, o koridor kapıları inanın bizler için çok büyük bir sıkıntı ve biz, işte, Şerif Ali Bey'in biraz önce söylediği ulaşılabilirlik, fiziki ulaşılabilirlik çerçevesinde ve 5378 sayılı Özürlüler Kanununun mimari düzenlemeleri yapmasına ilişkin emredici hükmünün bulunmasına rağmen ve bunları biz Başsavcılığa hem bireysel olarak hem Ankara Barosu olarak defalarca sözlü, yazılı bildirmemize rağmen koridor kapılarını kaldırtamıyoruz! Arkadaşlar, gerekçe de koridor kapıları kaldırılırsa binanın estetiği bozulurmuş, statiği bozulurmuş! Şimdi ben bu anlamda sizlerin önüne gelecek davalar açısından sizlerin kafasında biraz bir şeyler uyandırmak istedim, diğer arkadaşlarım da bu konuda çaba gösterdiler. Yeni dönemde biz, Ankara'da avukatlık yapacak arkadaşlardan Engelliler Kurulunda görev alacak arkadaşları bekliyoruz. Bu Kurul, sadece engellilerden oluşan bir kurul değil, engellilerin sorunlarıyla ilgili bir Kurul ama sizlerin de bu konuda desteğini ve hizmetlerini bekliyoruz.

Şimdi eğer varsa sorularınız ve yanıtlamak, tartışmak istediğiniz yönden* bunları biz bir 15-20 dakika alalım, değerlendirelim.

AV. ŞERİF ALİ MUTLU - Parmak kaldıran arkadaşımız varsa ismini de söylesin, varsa bir sorusu olan,

KATILIMCI - Olgun Bey'e bir sorum var; bu noter katibi ile ilgili verilen karar temyiz edildi mi acaba?

AV. OLGUN YILMAZ - Evet, hâlâ Yargıtay'da bekliyor.

KATILIMCI - Peki teşekkür ederim.

AV. OLGUN YILMAZ - Sorusu olan arkadaşımız yoksa ben biraz daha değişik boyutlarına girmek istiyorum. Kamer Hocam siz de almak istiyorum söz? Sorumuz varmış,

AV. MUSTAFA GÜRSOY - Ben Şerif Bey'e sormak istiyorum, lütfen. Engelli, özürlü, sakat gibi isimlendirmeler var, siz bunlardan hangisini uygun görüyorsunuz? Birinci sorum,

AV. ŞERİF ALİ MUTLU - Şimdi vücudunda bir engeli olan kişiye ister engelli deyin, ister sakat deyin, ister özürlü deyin ama çağdaş yaklaşımla yaklaşın, hiç problem değil. Ama benim tercihim "engelli" kavramı bana göre doğru bir kavram değil yani çok yumuşatılmış, çok kibarlaştırılmış alafranga bir kavram olarak görüyorum. Biz, kendi aramızda da zaten "özürlerimizle dalga geçen kişileriz", hayata pembe boyutlarda bakan, hayatı seven kişileriz. Ha, bize kör denmiş,

kör denmemiş, görme özürlü denmiş, görme engelli denmiş, hiç önemi yok. Ama tercih ettiğimiz kavram, benim tercih ettiğim kavram "özürlü" kavramı. Çünkü engelimiz yok bizim yani engelli ne demek, bir engeli olan kişi demek yani benim bir engelim yok. Yani o anlamda "özürlü" daha doğru gibi geliyor, "sakat" da biraz eski kaldı yani o anlamda hani sonuna da "at" koyunca farklı bir anlama geliyor "sakatat" gibi, onun için "özürlü" daha kibar bir kavram. "âğmâ" kelimesi Japonca, kökeni Japonca, Japon kralının 1850'li yıllarda oğlu kör oluyor yani kör olarak doğuyor ve onun için bir okul açma gereği doğuyor, onun için oğlunun adına bir okul açılıyor, oğlunun adı da "Amateymi" mi, değişik bir Japon ismi, "âğmâ" kelimesi de ülkemize oradan geçiyor yani dolayısıyla "âmâ" Türkçe bir değil. Eski Osmanlı kavramlarında yani saray boyutunda tabii ki, avam, halk boyutunda değil de, saray boyutunda bize "göz nurundan mahrum kişi" diyorlardı! Yani onun için mesela, biraz önce söyledim, sağır ve dilsizlere "bizeban" diyorlardı eskiden, bizeban, evet. Dolayısıyla yani ifadenin, kavramın hiç önemi yok, önemli olan özürlüye, engelliye, sakata, bizebana, âmâya, göz nurundan mahrum kişiye olumlu bakabilmek, efendime söyleyeyim, onu hayatın içerisinde bir farklı nüans olarak algılayabilmek, farklılıktan kasıt; sadece özründen kaynaklı bir nebze farklılığı olan kişi olarak algılayıp toplum yaşamında, toplumsal boyutta onunla birlikte yaşanması gerektiği olgusunu özümsemek. Onun ötesinde kavram çok da önemli değil. Benim tercihim biraz önce söylediğim gibi "özürlü". Teşekkürler.

AV. OLGUN YILMAZ - Başka sorusu olan arkadaşımız veya konuşmak istediğimiz olgular varsa, yoksa biz devam edeceğiz yani, mücadelemize kurtuluş yok.

AV. ABDULHALİM EKER - Şerif Ali Bey, izin verirseniz sorumu soracağım ya da biracık konuşacağım; birkaç farklı bakış açısıyla bir şeyler sormaya, anlatmaya çalışacağım; öncelikle biz hukukçular olarak görme engelli arkadaşlarımız yönünden şanslıyız çünkü hakikaten, hukuk eğitiminde birçok arkadaşımız var. Bu belki bir anlamda şans, özürlü hukukunun gelişmesi için ciddi bir şans, takibi bakımından bir şans. Ben dilerdim ki, bu Toplantıda diğer engelli gruptaki arkadaşlarımızdan da birkaç kişi olsun ki, meslektaş olarak mesleğini icrâ eden arkadaşlarımız var.

Sizin bize göre eksik olan yönünüz olduğu gibi bizden fazla olan yönleriniz de var. Algınız fazla, hafızanız ya da bilgi tutma yeteneğiniz çok daha fazla. Sizin bize nazaran belki duygusal anlamda bir soru olacak ama fazlalıklarınız neler? Yani biz sizinle iletişim kurarken nelere dikkat edersek daha başarılı olabiliriz? Birinci sorum bu.

İkincisi, Sayın Olgun Yılmaz bankada beklemesini nedeniyle zararını nasıl telafi edebileceğini sordu, benim Alman Hukukunda bir uygulama var, onu anlatmak istiyorum, tam ayrıntılarını da bilmiyorum ama Onlar şöyle davalar açıyorlar, "Türkiye'deki otellerin yıldızlarının sayısı eksik, bizi "beş yıldızlı" diye

götürüyorlar ama "üç yıldızlı otel" seviyesindeki bir otelde tatil yaptık" deyip tazminat alıyorlar. O tazminatın belirlenmesindeki amaç şu; sizin tatil yapma hakkınız herhangi bir şekilde yeterli düzeyde tatmin edilemezse size belli bir rakamı tazminat olarak vermiş oluyorlar. Ama burada işlem tamam yani her şey yapılıyor fakat siz beklediğiniz yararı yeterli ölçüde tazmin edemiyorsunuz. Bizim hukukta da tabii, yapılabilecek birçok şey var yani bu tazminat nasıl şekillendirilebilir ama ben en azından kazandığımız paranın saate bölünmesi halinde o kadar bizi oyaladıkları için o kadar bir bedeli kazanmış olmaktan mahrum kaldığımız gerekçesiyle tazminat isteyebileceğimizi düşünmekteyim.

AV. ŞERİF ALİ MUTLU - Manevi tazminat yönünden mi?

AV. ABDULHALİM EKER - Manevi tazminatta tabii, aykırılığı, hayır, maddi tazminat da istemek lazım,

AV. ŞERİF ALİ MUTLU - Ki, bence Borçlar Kanununun 105 çerçevesinde "munzam zarar" da isteyebilirsiniz, bir arkadaşından borç aldın, parayı çekemedin, dolayısıyla bu çerçevede ona ödediğin faiz boyutu var, çektiğin sıkıntı boyutu var,

AV. ABDULHALİM EKER - Tabii yani gecikme

AV. OLGUN YILMAZ - Yani o kadar değil ama yani. Manevi tazminat boyutunda ne düşünüyorsunuz?

AV. ABDULHALİM EKER - Manevi tazminat biraz daha çok çalışmak lazım. Hakikaten, hani herkese farklı davranmak gerekiyor ama önce tabii biz, şunu yapmıyoruz, o bankanın da bir genelgesi ya da uygulaması var, hani sizin havayollarında başınıza gelen olay gibi, kendi bir iç uygulamaları var, niye, onlar da hukuk müşavirlerine soruyor vesaire,

AV. ŞERİF ALİ MUTLU - İşte dediğiniz gibi bizde bu hukuk müşavirlerine yönelik bir eğitim çalışması!

AV. ABDULHALİM EKER - Belki de biraz onlarla boğuşmak gerekecek.

AV. ŞERİF ALİ MUTLU - Şimdi biraz evvel sordunuz, dediniz ki "sizin ne fazlalıklarınız var?"

AV. ABDULHALİM EKER - Ben daha bitirmedim, ben bitirdikten sonra alan senin,

AV. ŞERİF ALİ MUTLU - Tamam, özür dilerim,

AV. ABDULHALİM EKER - Şimdi biliyorsunuz, istihdamda eğer özürlülük kadrosunda çalıştırılması gereken kişiler çalıştırmamışsa para cezası veriliyor, özellikle sizin çalışma alanınızla ilgili fakat benim kanaatim bu şekilde, bu hani özürlü çalıştırılamadığı için işverenin tasarruf ettiği yahut o gruba giren çalışabilecek kişilerin çalışamaması nedeniyle mahrum kaldıkları paraların doğrudan bir gruba değil de mesela, A yada B derneğine değil de bir başka grup adına is-

tenebilip ya da belli hesaplarda biriktirilebileceği kanaatindeyim. Mesela, işveren özürlü çalıştırmadığı için diyelim ki 500 YTL ceza veriyor ama aslında işveren işçi çalıştırmış olması halinde yapması gereken 800 YTL yahut bir kişi çalıştırmadığı için bir kazançtan ya da gelirden mahrum oluyor, bu yönde bir çalışma yapılabilir mi Tazminat Hukuku anlamında. Ama yani doğrudan A ya da B derneğine değil, şöyle somutlaştırılabilir de; o işyerine bir kişi başvuru yaparak ya da ne bileyim, İş-Kur aracılığıyla başvuru yapılır, reddini sağlayarak o paranın kendisine verilmesini, verilmesi gerektiğini iddia-ispat edebilir mi?

AV. OLGUN YILMAZ - Orada ben şöyle düzeltmek istiyorum, bu paralar İş ve İşçi Bulma Kurumunun hesaplarında birikip engellilerin iş edinme, meslek edinme vesaire eğitimleri için harcanan,

AV. ABDULHALİM EKER - Özür dilerim Sayın Yılmaz, bu tabii ki, para cezaları anlamında doğru ama diyelim ki A işyerinde beş tane özürlü çalıştırılması gerektiği halde üç kişi çalıştırıyor, ben iki kişilik kadroya gidip başvuru yapıyorum, diyorum ki arkadaş, madem ki somutlaştıracağız, somutlaştıralım, gidiyorum diyorum ki "ben özürlüyüm" hatta birde ihtar çekiyorum, diyorum ki "ben burada çalışmak istiyorum, bak sizin koşullarını şöyle" adam yine çalıştırmıyor, ben de diyorum ki bu aşamada artık akit kurma mecburiyeti çerçevesinde bir tazmin sorumluluğu yoluna gidilebilir diye düşünüyorum.

AV. ŞERİF ALİ MUTLU - Şimdi Özel Hukukta biliyorsunuz, akit serbestisi var, akit mecburiyeti yok, dolayısıyla Borçlar Kanunu 313 der ki "hizmet akdi öyle bir akittir ki, onunla taraflardan birisi" diye devam eder. Dolayısıyla şimdi hizmet akdinin kurulabilmesi iradeye dayalı yani tarafların iradesine dayalı,

AV. ABDULHALİM EKER - Şimdi bakın, tamam, sorumluluk da var, akit kurmazsanız da sorumluluk var ama sorun şu ki; bu para sizin malvarlığınızda kalıyor, hiçbir şey bulamadığın zaman hukuki sebep olarak "sebepsiz zenginleşme hükümlerine" göre gider istersiniz yani yok ki davası sonuçta, biz olmadığını,

AV. ŞERİF ALİ MUTLU - Yok yani orada ben o boyutta farklı düşünüyorum, evet,

AV. ABDULHALİM EKER - Yani tamam, bilirkişi olarak dosya size gelirse siz bu görüşte bulunmayın!! Biz sizi ondan özürlü hale getiririz, merak etmeyin!

AV. ŞERİF ALİ MUTLU - Şimdi İş Hukuku bazında olsun, Kamu Personel Hukuku bazında olsun ne yazık ki, bizim sorunumuz zaten hani özel işverenler "aman özürlü işçiyi almadılar, çalıştırmadılar, şu olmadı, bu olmadı" tamam, bunlarda bir sorun olmasına rağmen kamunun bu yasal yükümlülüklerini yerine getirmesini biz sağlayamıyoruz. 657 sayılı Yasanın 50. ve 53. maddesi orada duruyor, 4857 sayılı Yasanın 30., 32. maddeleri duruyor, 30. maddesi yani artı Deniz İş Kanununun 13. maddesi duruyor yani Basın İş Kanununda özürlü çalıştırılmasına ilişkin bir hüküm yok "gazeteci özürlü çalışmaz, yani olmaz şimdi",

büyük gazetelerde özürlü çalışır mı? Orada yok. 5953'de sayılı yasada özürlü çalıştırılmasına ilişkin bir hüküm yok ama biz mevcut haliyle kamu kurum ve kuruluşlarının ve sermayesinin yarısından fazlası kamuya ait olan birlik, şirket veya bağlı kuruluşlarda özürlü istihdamına ilişkin yasal yükümlülükleri yerine getirilmesini bekliyoruz. Bir basit örnek; Ankara Büyükşehir Belediyesi 1997 yılında özürlü sınavı açtı, 104 kişi alacak, bayram ettik, o dönemde ben Türkiye Körler Federasyonunda, Genel Sekreteriydim, aman bir sevindik, bir sevindik, sınav yapıldı, 1.500- 2.000 kişi kucaklarda taşınanlar mı ararsınız, tekerlekli sandalyelerle gelenler mi ararsınız, "7.8 şiddetinde sallanarak iki bastonla" yürüyenler mi ararsınız, 1.500-2.000 kişi Altınpark'ta bir araya geldiler, "4" kişi aldılar. 104 kadro vardı, 4 kişi dalga geçer gibi! İsyan ettik yani o dönemde. Şunu söylemeye çalışıyorum; kamu kurum ve kuruluşları kamu kaynaklarını en verimli şekilde kullanmak durumdalar. Özürlülerin istihdamı ile ilgili olarak da gerek 657 sayılı Yasanın 53. maddesi gereği çıkarılan Yönetmelik var, gerekse özürlülerin kendi mesleklerinde çalıştırılmaları hakkında Yönetmelik var, İş Kanunu kapsamında eski 1475 sayılı Yasanın 25. maddesi gereği çıkarılmış olan özürlülerin istihdamı hakkında tüzük var. Bu hükümler düzenlemelerde özürlülerin hangi alanlarda, hangi şekillerde, hangi esaslarla çalıştırılacağı düzenlenmiş. Biz, özürlüyü al, oturttur, para verme ya da para ver demiyoruz, özürlü hangi alanda yararlı olabilecekse o alanda değerlendir ve bu çerçevede onu da topluma verimli bir birey olarak kazandır diyoruz. Ne yazık ki, kamu üzerine düşen yükümlülükleri hiçbir şekilde yerine getirmiyor. Biraz önce sizin vermiş olduğunuz örnekte, özürlülerin, özürlü istihdam yükümlülüğünü yerine getirmeyen işverene ihtar çekip, "sen çalıştırmak zorundaydın vesaire" boyutuyla onları zorlamak ve bu çerçevede tazmin hükümlerini zorlamak bana göre hukuk sınırlarını aşırı zorlamak gibi geliyor.

AV. ABDULHALİL EKER - Bana bir dava geldiğinde mutlaka açacağım yani bilginiz olsun. Bir başka şey daha söyledikten sonra size bırakayım sözü ben; şimdi çukura düşen için mutlaka İdari Yargıyı söylediniz ama Borçlar Hukuku Genel Hükümlerinde biliyorsunuz ki, bina inşa eseri niteliğinde olan yerler bunlar, metro da aynı niteliktedir çukurda aynı niteliktedir yani İdari Yargıyı seçme diye bir zorunluluğunuz yok, biz Adli Yargıda aslanlar gibi,

AV. ŞERİF ALİ MUTLU - Bakın, kamusal hizmetler yönünden bunu söylüyoruz,

AV. ABDULHALİL EKER - Bakın, kamusal hizmet diye bir şey yok ki, çukura düştü dediniz, metro dediniz, uçak düştü demediniz ki! Şimdi bunlar bina inşa eseri, o zaman ben bunu Adli Yargıda 1 yıllık sürelerle varsa ceza zamanaşımını ayarlamak üzere biraz daha uzun sürelerde, zor olmakla birlikte değerlendirip dava açabilirim. Ee, ne oldu? İdari Yargıda da Adli Yargıda da nasıl olsa 1 yıllık süreler var, Adli Yargıda denerim, bina inşa eseri derim ki, bunların hepsi direk de dahil olmak üzere bina inşa eseri olduğuna göre Adli Yargıda da bu davalar görülebilir. Çünkü İdari yargının Sorumluluk Hukukuna ilişkin anlayış-

larıyla hesap yöntemleri de dahil olmak üzere birçok farklılık var ama yok, onlar da ille de İdari Yargı derlerse, İdari yargı olur tabii ama doğrudan İdari Yargının kapısına giderseniz, sizi duruşmaya girme hakkından ya da bir defa duruşmaya girme hakkı verirler, sonraki aşamalarda İdari yargıya gider gider gelirsiniz. Ben zamanınızı aldım, teşekkür ederim.

AV. ŞERİF ALİ MUTLU - Estağfurullah. Birde fazlalıklarımızı sormuştunuz, bizim fazlalığımız yok, onu söyleyeyim önce. Birde dikkat yani zihnimizde uyanması gereken bir farklı yönde her özürlü aynı özürlü değil. Her özürlünün psikolojik yapısı aynı da değil. Bazen ben yolda karşılaşıyorum; "çok özür dilerim" diyor, "yardım edebilir miyim?", "vallahi" diyorum, "çok memnun olurum" diyorum. "yahu" diyor, "geçen gün bir özürlünün koluna girdim de bana fırça attı!". Bunlarla da karşılaşabilirsiniz ama her özürlü aynı değil, her özürlü yani toplumsal mozaik içerisinde her kültürel seviyede, her eğitim düzeyinde insan olduğu gibi her kültürel seviyede ve her eğitim düzeyinde özürlü var. Dolayısıyla bir özürlüyle tüm özürlüleri yani tümevarım yöntemiyle değerlendirmemek lazım. Teşekkür ediyorum. Sözü Kamer Hocama bıraktım siz artık., buyurun,

AV. OLGUN YILMAZ - Evet, soru var mı? Soru yoksa Kamer Hocam bir şeyler söylemek ister, sanırım yok. Evet Hocam,

AV. KAMER BEYAZTAŞ - Şimdi arkadaşlar, bugünkü söyleşimizden içeriğine baktığımda tabii, yaşantılarla ilgili birtakım konular da gündeme geldi.

Görüleceği gibi yaşantıların, tüm yaşantılardaki olumsuzluklar yargıya intikâl edebilir ve dolayısıyla hukuki bir uyuşmazlığa konu olabilir. Biraz önceki arkadaşımızın değerlendirmesiyle Şerif Ali arkadaşımın karşı bir

değerlendirmesi: Ben bazen şöyle derim; "siz kimden yanasınız?". Çünkü hukukta mutlak şeyler yoktur, yani hukukta mutlak doğrular yoktur, her zaman değişik olasılıklar olabilir. Gerçekten olaya nereden bakacağınıza bağlıdır bazen. Tabii, bunu şu anlamda söylemiyorum yani ister Şerif Ali arkadaşımız ister diğer arkadaşımız olsun görüşlerine katıldığım veya katılmadığım anlamında söylemiyorum ama ikisinde de doğruluk payları olabilir. O anlamda olaya nasıl baktığımız önemlidir diye düşünüyorum, nereden baktığımız önemlidir diye düşünüyorum ve hepimiz çok karşılaşmışızdır belki, ben karşılaştım yani "tamam, bu davayı kazanamam" dediğim davayı kazandım, "bu davayı mutlaka kazanırım" gibi gördüğüm davayı kaybettiğimi bilirim. Konunun bu yönü de çok önemli. Dolayısıyla bu anlamda tabii, özürlülerle ilgili gerçekten çok değişik düzenlemeler var, çok karşılaşılan olaylar, daha çok bu sosyal hizmetlerdeki yardımlar, özel eğitim kurumlarındaki yardımlar, bunların ödenip ödenmemesi, çıkan yönetmelikler, bunlarla ilgili birçok çok dava oluyor, dava konusu olabiliyor. Birde şöyle örneğin, "özürlülerin araçlarının haciz edilemezliği" gibi bir durum var, bakıyorsunuz, eğer lüks bir şeyse bu, özürlünün kullanımından öte bir donanıma sahipse bunlar pekâla, haciz edilebilir gibi kararlar da var yani bu da özel hukuk

alanındaki kararlar. Tabii, dediğim gibi burada önemli olan, bir şeyi daha geçmeden söyleyeyim, bu da bir somut, yaşanmış bir olay, isim vermeyeyim, yaşayan arkadaşımızın ismini de vermeyeyim; bir avukat arkadaşımız bir arkadaşımız hakkında gıyabında "o kördür, o iş yapamaz" dediği ve bu nedenle mahkum olduğuna da rastladım, bu olaylar bile var. Görüyorsunuz, uyuşmazlığa konu olaylar çok geniş olabilir ama yine de, bütün bunlara rağmen hâla Türkiye'de içtihatların yerleşikliği bakımından çok yol aldığı söylenemez.Teşekkür ederim.

AV. OLGUN YILMAZ _ Arkadaşlar, eğer bir soru yoksa ya da paylaşmak istediğiniz bir şey yoksa bugünkü şeyi kapatmak istiyorum sonuç olarak! Teşekkür ediyorum. Biz, başta da söylediğim gibi Ankara Barosu Engelliler Kurulu olarak sizlerin zihninde bir kıvılcım oluşturmak ve ileriki hayatınızda karşılaşacağınız sorunlarda birazcık daha duyarlı olarak bakış açınızı değiştirmek için buradaydık. İnşallah başarılı olmuşuzdur. Bu programlarımız devam edecek, konferanslarımız devam edecek, projemiz çok geniş soluklu bir proje. Katıldığınız için, dinlediğiniz için ben arkadaşlarım adına, Ankara Barosu adına ve Kurul adına hepinize çok teşekkür ediyorum.

ANKARA BAROSU
BİLİŞİM KURULU

BİLGİSAYARLARDA, BİLGİSAYAR PROGRAMLARINDA VE KÜTÜKLERİNDE ARAMA, KOPYALAMA VE EL KOYMA

Konuşmacılar
Leyla Keser Berber
İstanbul Bilgi Üniversitesi

Cumhur Ercan
Adalet Bakanlığı

Av. Çağatay Cengiz
Ankara Barosu

09 TEMMUZ 2008
ABEM

BİLGİSAYARLARDA, BİLGİSAYAR PROGRAMLARINDA VE KÜTÜKLERİNDE ARAMA, KOPYALAMA VE EL KOYMA

SUNUCU - Panelimize hoş geldiniz. Şimdi Açış Konuşmasına yapmak üzere Ankara Barosu Başkanımız Sayın Vedat Ahsen Coşar'ı davet ediyorum.

AV. VEDAT AHSEN COŞAR -

Değerli Meslektaşlarım,

Sevgili Konuklar,

"Bilgisayarlarda, Bilgisayar Programlarında ve Kütüklerinde Arama, Kopyalama ve El Koyma" konulu Panelimize hoş geldiniz. Sizleri Ankara Barosu adına, Yönetim Kurulu Üyesi arkadaşlarım adına, kendi adıma sevgi ve saygı ile selamlıyorum.

Düzenlenen Panel'in yanı sıra bugün Ankara Barosu Avukatlık Akademisi Bilişim Hukuku 13 ve 14. Grupların sertifika törenini de yapacağız. Bu sertifika programına katılan ve sertifika almayı hak eden değerli meslektaşlarımızı kendi adıma ve izninizle sizler adına kutluyorum

Düzenlenen Panel'e katılmak için İstanbul'dan gelen İstanbul Bilgi Üniversitesi Bilişim Teknolojisi Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü Sayın Leyla Keser Berber'e, Adalet Bakanlığı Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı Ankara Bilgi İşlem Müdürü Sayın Cumhur Ercan'a, hem bu Panel'i düzenleyen ve hem de Panel'de konuşmacı olarak yer alan Baromuz Bilgi İşlem Merkezi Başkanı değerli meslektaşım Özgür Eralp ile Başkan Yardımcısı sevgili meslektaşım Çağatay Cengiz'e en içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Sevgili Meslektaşlarım,

Teknolojinin yarattığı yeni iletişim sistemleri ve bilgi teknolojilerine dayanan bilgi tabanlı gelişme ile birlikte, üretim ve tüketim süreçlerinin belli bir yere bağlı olmaktan çıktığı, şirketlerin bilgi ağlarının, dünya kapitalist sisteminin genişlemesinin ve bütünleşmesinin tabanını oluşturduğu, bilgisayarın, internetin, elekt-

ronik postanın, mobil telefonun etkili ve yaygın olarak kullanıldığı günümüzde, kişisel verilere ulaşmak, bunları kullanmak ve başkalarına ulaştırmak çok daha kolay hale geldi.

Geliştirilen yeni teknolojilerle birlikte, bilgiye erişilmesi, çok fazla sayıda bilginin dağıtılması, iletilmesi, işlenmesi, pek çok hukuki sorunu da beraberinde getirdi.

Bu hukuki sorunların en başında, bilgisayar ağlarına, bilgisayar veri ve sistemlerine, elektronik bilgilerin gizliliğine, doğruluğuna ve ulaşılabilirliğine zarar verici faaliyetler, bu bağlamda bilgisayar üçkağıtçılığı, siberpunk gibi anti-kültürel pratikler geliyor. Siber ortamdaki kişisel verilerin korunmasıyla bilgi güvenliğinin ve özgürlüğünün tehlikeye girmesi bütün bu konularda hukuki düzenleme yapma gereksinimini zorunlu kıldı. O nedenle 01 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Yeni Türk Ceza Yasası'nda bilişim suçlarıyla ilgili düzenlemelere yer verildi. Günümüzde hemen her alanda ve yaygın biçimde kullanılan bilgisayar programları ve kütükleri gerek Ceza gerekse Özel Hukuk uygulamaları bağlamında önemli ve etkili bir delil niteliği kazandı. Bu bağlamda 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 134. maddesi hükmüne göre yargıç veya savcı kararıyla bilgisayarlara, bilgisayar programlarına, bilgisayar kütüklerine ve elektronik ortamdaki bütün kayıtlara el konulması mümkün. Kuşkusuz bu düzenleme, suçun ve suçlunun ortaya çıkarılması için gerekli ve yararlı bir düzenleme. Buraya kadar herhangi bir sorun yok. Sorun, el konulan bu kayıtlar ve araçlar üzerinde sonradan "oynama" yapılmasının suç niteliğindeki kimi bilgilerin ve verilerin daha sonra bu kayıtlara yerleştirilmesinin teknik olarak mümkün olup olmadığı hususu, birinci husus bu. İkinci husus; teknik olarak bu mümkünse bu oynamaların tespitinin mümkün olup olmadığı. Üçüncü husus; oynama yapıldığının teknik olarak tespitinin mümkün olması durumunda Ceza Muhakemesi Kanununun 134. maddesi gereğince el konulan ve fakat yedeklenmesi yapılmayan şüphelinin kendisine veya avukatına mühürlü bir yedeği verilmeyen bilgisayarların, bilgisayar programlarının, kütüklerinin ve elektronik ortamdaki kayıtların delil niteliği taşıyıp, taşımayacağı hususu.

Güncelliği olan, bu bağlamda halen yürütülmekte olan Ergenekon isimli soruşturma bağlamında tartışılmakta olan bütün bu konular, hukukçu olarak soruşturmanın gizliliği hususuna da özen göstererek uzmanları tarafından bugün burada tartışılıp, değerlendirilecek.

Panelimizin yararlı olmasını diliyor, hepinize teşekkür ediyor ve Panelistlere bize yapacakları katkı için hem kendi adıma hem sizler adına teşekkür ediyorum, iyi akşamlar diliyorum.

SUNUCU - Şimdi konuşmalarını yapmak üzere konuşmacılarımız; Sayın Leyla Keser Berber, Özgür Eralp, Çağatay Cengiz ve Cumhur Ercan'ı huzurlarınıza davet ediyorum.

OTURUM BAŞKANI - AV. ÖZGÜR ERALP - Evet, öncelikle herkese hoş geldiniz diyoruz. Biz, aslında artık bir gelenek haline getirdik; "Ankara Barosu Avukatlık Akademisi Bilişim Hukuku Sertifika Programımız" var biliyorsunuz, bugün artık 13. ve 14. Grupların sertifika törenlerini yapacağız. Her sertifika grubunda yaklaşık yirmi beş meslektaşımız, arkadaşımız Bilişim Hukuku ile ilgili eğitim almak isteyen ilgilileri düşündüğümüz zaman yaklaşık üç yüz elli, dört yüz kişilik bir eğitim programını bitirmiş bulunuyoruz. Yaklaşık 1.5 sene içerisinde Ankara'da aslında çok yeni gelişmekte olan Bilişim Hukuku ile ilgili olarak üç yüz elli, dört yüz kişinin katıldığı sertifika programları rakam olarak çok da azımsanacak değil.

Katılımcılarımız genelde avukat, stajyer avukat, hukuk fakültesi öğrencisi, Emniyet personelleri, Jandarma personelleri, Telekomünikasyon Kurumu'ndan katılımcılar, bilgi-işlem merkezi yöneticileri, hakimler, savcılar, Askeri Yargıtay üyesi de oldu, çok geniş bir yelpazeye yayıldığımızı tespit etmek aslında çok güç değil. Her sertifika programı sonunda da o an güncelliği olan ve kamuoyunda çok da tartışılıp, bilinmesinin gerektiğini düşündüğümüz konuları işliyoruz. Bu seferki konumuzda "Bilgisayarlarda, Bilgisayar Programlarında ve Kütüklerinde Arama, Kopyalama ve El Koyma" üzerine yoğunlaşmayı düşündük. Elbette ki, şu anda bunun da medyada fazlasıyla yer alan bir soruşturmayla gündeme gelmesine rağmen biz olayı, hukuk, bilişim ve teknik anlamında incelemek durumundayız. Bir soruşturmaya, bunu da şu açıdan ifade etmek istiyorum; biz Panel'in sonunda bir soru-cevap kısmı yapıyoruz, biz burada bir soruşturmanın üzerine veya bu soruşturmayla alakalı olarak direk yapılmış bir panel değil, Türkiye'de sadece bu olayla değil, bugüne kadar yaklaşık 3-4 seneden beri, çünkü 2004'te CMK'daki değişiklik yapıldıktan sonra bilgisayarların, veri kütüklerine el konulması, aranması hep bu maddeye dayanılarak yapılıyor. Gerek mevzuat açısından sıkıntılar gerek uygulama açısından sıkıntılar var. Biz burada konuyu mümkün olduğunca yapıcı olması açısından, ileride hukuk ve ceza yargılaması açısından çok sıkıntıların, olayın tüm süjeleri tarafından sıkıntısı olmaması için tartışmaya çalışacağız. Bunun için aslında dengeli bir dağılım yaptık; sağ olsun kırmadılar bizi, İstanbul'dan geldiler, Leyla Keser Hocamız, bu konuyla ilgili zaten Türkiye'de aslında tam baktığımız zaman "Computer Foriensic" dediğimiz "Adli Bilişim" ile ilgili, yanlışsam düzeltin, benim takip edebildiğim kadarıyla tek kitabı olan sizsiniz, ülkemizde yeni yeni bu alan gelişiyor. Bize daha çok Hukuk boyutuyla bakacak, CMK uygulamalarıyla, Arama Yönetmeliğindeki uygulamalarıyla. Bununla beraber yurtdışındaki uygulamalarıyla ilgili bir hukuki perspektif çizecek. Daha sonra yine sağ olsun, Cumhur Ercan arkadaşımız Adalet Bakanlığı Bilgi İşlem Dairesi'nin Bilgi İşlem Müdürü; Ankara Adliyesi ve civarındaki tüm ilçelerdeki tüm bilgi işlem birimlerinden sorumlu olan arkadaşımız. Kendisinin önemi şurada daha çok ortaya çıkıyor; genellikle mahkemelere gelen, savcılıklara gelen bilgisayarların, veri kütüklerinin çoğunun ne şekilde geldiğini en iyi bilen

arkadaşlarımızdan bir tanesi. İşte, kendisi tabii, burada paylaşımlarını hem teknik anlamda, *HD* değeri nasıl alınmalı, kopyalama nasıl yapılmalı, yedekleme nasıl yapılmalı ve bizi özellikle, Ankara Adliyesi'ne gelen bilgisayarlardaki durum nedir, çuvalın içerisinde mi geliyor, mühürlü olarak mı geliyor, usulüne uygun tutanakla mı geliyor, biz uygulamada gerek avukatlığını yaptığımız dosyaların gerek bilirkişiliğini yaptığımız dosyalarda bunlarla ilgili sıkıntıları fazlasıyla görüyoruz. Cumhur arkadaşımız da bize hem teknik boyutuyla hem de fiili uygulama boyutuyla bu anlamda yardımcı olacak. Biz, Çağatay arkadaşımız da zaten mümkün olduğunca hem derleyici, toparlayıcı hem de sonuç kısmında biz de bazı eksik kalan avukat gözüyle özellikle, olan kısımlarını sizlerle paylaşmaya çalışacağız.

Burada belki konuşulmayacak ama benim de çok değinmek istediğim konulardan bir tanesi; "avukat bürolarında yapılan arama" çünkü iki özel nitelik bir araya geliyor. Bunu çoğu meslektaşımız artık biliyor; bir, bugün tartışacağımız bilgisayar, bir büromuza gelindi, evinize gelindi, burada bilgisayarda nasıl bir kopyalama yapılır, el konulma yapılır, bunu tartışacağız ama avukatlar için bir özelikle daha var, biliyorsunuz; "avukat bürosunda" bir arama, el koyma yapabilmeniz için Baro Başkanı veya görevlendirdiği temsilcisi Cumhuriyet Savcısının nezaretinde bir arama ve el koyma yapılması lazım. Eğer müvekkilinizle aranızdaki bir ilişkiye istinaden bir program, bir yazı, bir metin olduğunu söylemeniz ve belirtmeniz ve tutanağa geçirmeniz durumunda bu özel olarak mühürlenip daha sonra ilgili hakimin kararına istinaden dosyanın içerisinden çıkarılıp çıkartılmaması düşünülen bir durum. O yüzden burada, meslektaşlarıma şunu da söylüyorum; bir, özel bilgisayar arama, el koyma ayrı bir hususa tabi, sizin büronuzda bir arama yapılacaksa muhakkak Baro temsilcisi olması lazım. Müvekkil ile çünkü bilgisayar içerisinde yüz müvekkiliniz vardır, belki bir müvekkil ile ilgili olan bir sıkıntı için diğer doksan dokuz ile müvekkil ile ilgili olan çünkü bu sizin kişisel sır vardır, müvekkil ile kendi aranızdaki özel yükümlülüğünüz vardır, sır saklama yükümlüğünüz vardır, bunlara sıkıntı gelmemesi için bunlara da ayrıca dikkat edilmesi gerekiyor.

Ben sözü çok uzatmadan öncelikle Leyla Hanım'a sözü veriyorum, ondan sonrada Cumhur Bet konuşmalarını yapacaklar. Sonra Çağatay arkadaşımız da toparlamasını yapıp bir soru-cevap kısmına geçeceğiz. Saat 19:00 gibi Panelimizi sonlandırmayı düşünüyoruz, 19:00'da sertifika törenimiz olacak, 19:30'da da yine aynı burada, yukarıda bir kokteylimiz olacak. Şimdilik ben teşekkür ederim.

LEYLA KESER BERBER - İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ -

Herkese merhaba, hoş geldiniz. Özgür bahsetti, Bilgi Üniversitesi'nde Bilişim Teknolojisi Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin Direktörüyüm. Adli Bilişim şu günlerde çok öne çıktı belki ama yıllardan beri Türkiye'de zaten olan ve uygulanan bir konu. Dolayısıyla belki farkındalık yaratması adına bu olay önemli oldu ama bundan öncede birçok basına yansıyan olayda biz, Adli Bilişimi

bir şekilde duyduk. Şimdi konunun detayına gireceğiz ve herkes kendi hakları ve yükümlülükleri nedir bunu öğrenecek.

Adli bilişimi tanımlamasa da, kriterlerini ve aşamalarını belirlemese de üç aşağı beş yukarı, elektronik aygıtlardan, en azından bilgisayarlar üzerinde nasıl inceleme, araştırma yapılacağını, bilgisayarlardaki hard-diskin nasıl yedeğinin alınacağını, bu bilgisayarlara nasıl el konulacağını ve ilgili prosedürleri düzenleyen tek madde, Ceza Muhakemesi Kanunu 134. maddedir. Artık ünlü maddemiz oldu, konuya ilişkin tek madde olduğu için! Burada özellikle, iki gündür basında yer alan birtakım haberler var, dolayısıyla hukukçu olarak biz,, yürüyen bir davaya ilişkin olarak hiç kimse görüş belirtemez, yorum yapamaz şeklindeki hukuki ilkeler çerçevesinde, konuşulan şeylerin ne kadar doğru ya da ne kadar tartışılması gerektiğini belki bu ilkeleri vurgulayarak size ifade etmeye çalışacağız.

134. madde, öncellikle kişi hak ve hürriyetlerinin korunmasını esas alarak, bu ilkenin korunması amacıyla, 1. fıkrasında; bireyin hak ve özgürlüklerine daha az zarar verecek "aramadan" bahsediyor, bilgisayarlarda, bilgisayar kütüklerinde "arama" yapılmasının koşullarını düzenliyor. Çünkü bir bilgisayarda arama yapılması hak ve hürriyetlerin ihlâli anlamındadır ama Kanun'da buna izin verilmiş oluyor. Bunun da kriterleri şu; öncelikle bir suç dolayısıyla yapılan bir soruşturmanın söz konusu olması gerekiyor. Bunun aksi yorumundan eğer bir kovuşturma yapılıyorsa bu ihtimalde 134'te 1. fıkranın uygulanmayacağı sonucuna varıyoruz, öncelikle bir soruşturma söz konusu olacak. İkinci kriter; başka suretle delil etme imkanı olmayacak yani sizin o olayı açığa kavuşturabilmeniz için o bilgisayarda yer alan verilere ihtiyacınız olması belki buna muhtaç olmanız gerekiyor. Bundan sonra savcının talebi üzerine şüphelinin kullandığı bilgisayar, bilgisayar programları üzerinde arama yapılabiliyor, bunlardan kopyalar çıkartılabiliyor, bunlar çözülerek belki metin haline getiriliyor ve bu kararı da hakim veriyor. Dolayısıyla bireyin temel hak ve özgürlükleri anlamında kararının hakim tarafından, savcının talebi üzerine hakim tarafından verilmesi güvence altına alınmış oluyor.

Arama ile yetinemediniz, arama sonucunda istediğiniz verilere ulaşamadınız, bilgisayarda daha detaylı bir arama yapmanız gerekiyor ya da bilgisayarda diyelim ki, şifreler var ve bu şifreleri bir şekilde çözüp giremiyorsunuz ya da gizli birtakım bilgiler var, bunlara arama sonucunda erişemiyorsunuz, dolayısıyla daha detaylı bir şekilde incelenmesi gerekiyorsa bu bilgisayarların; bu ihtimalde, bu koşullar gerçekleşmişse eğer somut olayda polis ya da kolluk bilgisayara el koyabiliyor. Fakat burada da "el koyma" şifre çözüldükten sonra ve kopyalar alındıktan sonra gecikmeden ilgilisine iade edilmesi kaydıyla mümkün.

Daha sonra şöyle bir kural var; belki bu aralar bu çok tartışılıyor; bilgisayar ve kütüklerine el koyma işlemi sırasında sistemdeki bütün verilerin yedeklemesi yapılır. Burada bizim Adli Bilişim İncelemeleri ve bunun birtakım özellikleri şimdi

gündeme geliyor; polis geldi evinize, "bilgisayarınıza el koyuyorum" dedi, hakim kararını getirdi, el koyma işlemi sırasında 134/3'e göre sistemdeki bütün verilerin yedeklenmesini alması gerekiyor. Bu şu demek; sizin evinizde vasat bir hard diski incelemek için 4.5-5 saat, daha kapsamlı bir hard diski incelemek için 12-13 saat polisi misafir etmeniz demek. Eder misiniz?

KATILIMCI - Allah göstermesin, bizim eve gelmesinler!

LEYLA KESER BERBER - İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ -

Kanun yazılırken ya da kanunlar hazırlanırken, o yüzden ilgili bütün tarafların katılımı çok önemli çünkü Adli Bilişim ve uygulaması, kolluk tarafından uzun yıllardan beri zaten biliniyor bunun nasıl bir işlem olduğu, ne olduğu ama bu hukukçular tarafından çok fazla bilinmediği için maddeler kaleme alınırken teknik bir konunun yaratabileceği sıkıntılar çok dikkate alınmadan hükümler konuluyor. Dolayısıyla bir Adli Bilişim incelemesi yani daha doğrusu verilerin yedeklenmesinin yapılabilmesi gerçekte, fiili durumda 4.5- 5 saat ile 11-12-13 saate kadar uzanan bir süreç olduğunu düşünülecek olursa bilgisayarınızı herhalde evinizde ya da işyerinizde el konulup, polislerin orada misafir olmasını istemezsiniz! Dolayısıyla bir şekilde alıp, götürüp, bilgisayar laboratuarlarında, Adli Bilişim laboratuarlarında bu incelemeyi yapmaları gerekiyor. Bu ihtimalle de şunu garanti etmesi gerekiyor; hepinizin talep etmesi ya da hepimizin talep etmesi gereken şey şu; bunun bir yedeğini, "bilgisayarının bir ayna görüntüsü" dediğimiz içindeki bütün sildiğiniz dosyaların da dahil olmak üzere bir ayna görüntüsünü, bir kopyasını aldı, bu kopyadan bir örnek çıkartılarak size verilmesini talep etmeniz gerekiyor, CMK 134 bunu talebe bağlamış durumda, "şüpheli veya vekilinin talebi halinde bu verilir" diyor. Dolayısıyla polis bunu vermek zorunda değil, görevi gereği böyle bir şey yapmak zorunda değil, madde öyle bir şey söylemiyor polise. O yüzden yedek alındıysa bunun şüpheli veya vekiline verilebilmesi ilgililerin talep etmesiyle şartıyla mümkün, polisin böyle bir şey verme zorunluluğu yok, altını çiziyorum; bu da basında tartışılan konulardan birisiydi. Şunu ama size garanti etmesi gerekiyor ve şunu istemeniz gerekiyor; "benim bilgisayarımdaki hard diskteki bütün verilerle senin aldığın kopyanın aynı olduğunu, bunda değişiklik yapılmadığını, bu verilerde oynama olmadığını bana garanti et" demeniz gerekiyor. Buna biz Adli Bilişim incelemelerinde "Bilgisayardaki verilerin özet değerinin ya da hash değerinin çıkartılması" adını veriyoruz. Dolayısıyla bu yedekleme işlemi sonucunda bir özet değeri çıkacak, bu özet değerinin polisin aldığı kopyayla birebir olduğunun ve üzerine ekleme vesaire yapılmadığını, bunu garanti etmesi ve o iki özet değerini size göstermesi, altını imzalaması, sizin de imzalamanız gerekiyor.

134. madde, bugünkü yapısı itibariyle polisin yapacağı arama ve el koyma ve inceleme aşamalarını bu şekilde çözümlüyor. 134, bu yapısı itibariyle bugün baktığımızda örneğin, Emniyet Teşkilatı'nın kullandığı Adli Bilişim aygıtları, Adli

Bilişim teknolojileri ve incelemelerinin aslında gerisinde kalan bir hüküm dolayısıyla asıl tartışılması gereken konulardan birisi CMK 134, bu haliyle ihtiyaca cevap veriyor mu vermiyor mu? Vermediği muhakkak! O zaman CMK 134 niye değiştirmiyoruz? Buradaki aksaklıklardan doğan kötü sonuçlardan niye birilerini sorumlu tutmaya çalışıyoruz? Böyle bir girişim oldu Türkiye'de; CMK 134, polisin de çok şikayet ettiği bir madde. Adalet Bakanlığı'nın vaktiyle toparladığı bir kanun komisyonu vardı, bu komisyon bilişim ağı hizmetlerinin düzenlenmesi ve bilişim suçları hakkında "kanun tasarısı" adı verilen bir kanun tasarısı hazırladı. Bu tasarı içerisinde 134. maddenin uygulamadaki aksaklıkları, sakıncalarını bertaraf etmek için yeni bir tane hüküm önerildi. Ama ne yazık ki, bu tasarı 5651 sayılı Kanun yüzünden, Internet ortamında işlenen belli suçlarla mücadele edilmesine ilişkin Kanun yüzünden, bu Kanun tasarısının yasalaşması söz konusu olmadığı için, rafa kaldırıldığı için 134. maddedeki değişiklik de bir şekilde gündemden kalkmış oldu. Burada özellikle, 2. fıkrası önemliydi; eğer arama işlemi uzun sürecekse, bu benim size bahsettiğim işte, 11,12 saatlik incelemeler veya detaylı arama yapılacaksa şüphelinin kullandığı bilgisayar, bilgisayar programları vesaireye el konulabilir şeklinde bir hüküm vardı, diğerinden farklı, şifrenin geri çözülememesi, şifrenin kırılamaması gibi sözler yok çünkü Adli Bilişim incelemelerinde şifre ile ilgili çok şeylere takılmıyorlar. Burada incelemenin ne kadar süreceği polisi daha çok ilgilendiriyor. O yüzden konulan hükümde incelemenin uzun sürmesi ya da kısa sürmesine göre el koyma ya da arama arasında karar veriliyordu. Dolayısıyla bu hükümler, aynı CMK 134'te olduğu gibi, hazırlanan ve ortadan kalkan tasarıdaki hüküm de temel olarak bireyin hak ve özgürlüklerini koruyacak ve bu incelemeler sırasında bireye en az zarar verecek şekilde birtakım hukuk düzenlemeler getirmeye çalışıyordu.

"134 ve türevleri" olarak ifade edebileceğimiz; sadece Ceza Muhakemesi Kanununda değil, Adli Önleme ve Arama Yönetmeliğinde bir 17. madde var; bu 17. maddede, CMK 134'e benzer şekilde ifade edilmiş fakat bu Yönetmelikte el koyma işlemi sadece bilgisayarlarla münhasır kılınmamış aynı zamanda bilgisayar ağları, uzak bilgisayarlar ve çıkarılabilir donanımlar için de geçerli kılınmakta. Dolayısıyla 134 dışında, kanuni bir hüküm dışında bir de bizim Yönetmelikte buna benzer bir hükmümüz var. Burada da yine el koymanın şartı olarak şifrenin çözülememesinden dolayı girilememesi ya da gizlenmiş bilgilere ulaşılamaması halinde bu araç ve gereçlere el konulabilir denilerek neredeyse 134'e çok paralel bir tane hüküm getirilmiş.

Bunun dışında yine Suç Eşyası Yönetmeliği madde 9'da; el konulan bilgisayar malzemelerinin nasıl saklanması gerektiği anlatılıyor. Televizyonlarda hepimiz şu karelere şahit olduk eminim, polisin kolunun altında bir tane bilgisayar bir yere gidiyor, ya bu gazetede fotoğraftı ya da televizyonda izledik gördük, kucaklamış gidiyor. Polis bilgisayarı kucaklayıp götürmek zorunda mı? İşin bu tarafı hiç tartışılmadı; oysaki örneğin, bu Yönetmelikteki hüküm bizim için önemli olan

Adli Bilişimin birinci aşaması, delil toplama aşaması suç sahnesi ile ilk karşılaşan görevlinin, kolluk görevlisinin yapması gereken birtakım davranış kuralları var. Bunlar Yönetmelikteki bu maddeyle somutlaştırılmış durumda. Dünyanın bir sürü ülkesinde özellikle ilk delil toplama aşaması çok önemli olduğu için Polis birimlerine yönelik olarak ayrı uygulama kılavuzları falan çıkartılır ya da yasalarda hükümler yer alır çünkü bunlar önemli olan şeyler, bilinmesi gereken davranış kurallarıdır. Bizde de deniliyor ki "bilgisayar, bilgisayar kütükleri ve bu sisteme ilişkin verilerin asıl ya da kopyaları ses ve görüntü kayıtlarının bulunduğu depolama aygıtları gibi eşya, bozulmalarını engelleyecek nem, ısı, manyetik alan ve darbelerden korunmalarını sağlayacak uygun ortamlarda muhafaza edilir. Uygulamada belki bunu birazcık eleştirmek gerekiyor, bu şekilde ne bileyim işte, statik elektrik üretmeyecek birtakım kutulara ya da ambalajlara sarıldığı ya da ısıdan, nemden vesaireden, çevresel faktörlerden etkilenmeyecek şekilde hard disklerin işte, bilgisayarların taşındığı gibi bir durum bizde uygulamada çok fazla, en azından televizyonlardan şahit olduğumuz kadarıyla görmedik. O yüzden delillerin bütünlüğü, hard diskteki verilere zarar verilmemesi, onların dış etkenlerden zarar görmemesi gibi sonuçta, şüpheliyi ilgilendiren, onun hakları için önemli olan bir şey bu haklarını korunması açısından ya da oradaki işte, veriler kayboldu, kaybolmadı gibi tartışmalarda, bırakın işte Hash değerlerini ve incelemeleri daha önceki aşamada buna dikkat edilmesi gerekiyor. Alıp arabanın arkasına fırlattığınız, 32-35 derecede arabanın bagajında bıraktığınız ya da işte, manyetik ortamlarda bıraktığınız hard diskler incelendiği vakit onlar içerisinde birtakım veriler kayboluyorsa o zaman işte, kalkıp buna dayanarak dolayısıyla veriler uygun bir şekilde, bilgisayar uygun şekilde taşınmadığı için buradaki verilere ulaşılamıyor gibi bir şeyi taraflar iddia edebilecekler.

Ben bu sunumu yapmadan önce mahkemelere ve polise sordum, avukatlara sordum, yaşadığımız sıkıntılar nedir dedim, dolayısıyla bu bölüm uygulamadan gelen bana cevapların oluşturduğu, aslında slaytlar şeklinde. Şikayetler genelde şu noktada toplanıyor; deniliyor ki, avukatlar şikayet ediyor; madde metninde başka suretle delil elde etme imkanının bulunmaması halinde hükmü var ama kararı veren mahkeme bu kriteri hiç sorgulamıyor, hiç araştırmıyor, başka suretle delil elde etme imkanının olup olmadığına bakmaksızın arama kararını çıkartabiliyor, dolayısıyla bu tartışılıyor. Bu da uygulamada örneğin şöyle şeylere sebep olabiliyor; sanık hakkında porno yayın yapmaktan delil elde edilmiş olmasına rağmen sanığın bilgisayarına da el koyuyorsunuz ve kişisel arşivinde tutmuş olduğu resimleri yayınlamak suçundan da o kişi suçlayabiliyorsunuz ya da bir gazeteci yazdığı yazıdan dolayı soruşturmaya uğruyor, yazısı basıldı, internette vesaire, ulaşabildiğiniz halde ve inkar eden de olmadığı halde bu yazıyı, siz birde bilgisayarını arayabiliyorsunuz ve o kişinin özel haklarını ihlâl edebiliyorsunuz. Bir diğer konu; 134'de el koymanın şartı, şifreyle çözülememesi yüzünden bilgisayara girilememesi ya da gizlenmiş bilgilere ulaşılamaması halleri olmasına rağmen

uygulamada şifreli olup olmadığına bakılmaksızın bilgisayarlara her halükarda el konulmaktadır diyor bazı avukatlar. Bunun dışında yine Kanuna göre bilgisayar diskinin yedeğinin alınması, alınan yedeğin sanık ya da vekili huzurunda alınması ve bu hususun tutanağa bağlanması gerekiyor ama uygulamada da bu kurala her zaman uyulmadığı söyleniyor, bilgisayarlar apar topar alınıp incelemeye gidiyor ve yedek alınırken verilerin bütünlüğünü ve bozulmazlığını sağlamak için Hash uygulaması dediğimiz "elektronik mühür" işleminin yapılması gerekiyor. Ancak uygulamada, Hash uygulaması avukatların itiraz etmesi üzerine daha yeni yeni başladı deniliyor. Dolayısıyla bir şikayette Hash uygulaması yapılsa bile tutanak kurallarına bazen uyulmuyor.

Güvenlik güçlerinin yedek alınacak hard diskler için maddi problem yaşadığı belirtiliyor, bu önemli bir konu; yine güvenlik güçleri el koyduğu bilgisayarı uygun bir cihazla incelemeli ve bu cihazın da mutlaka yazma, koruma önlemi alınmış bir cihaz olması gerekiyor. Bu kuralda her zaman uygulamada riayet edilen bir kriter niteliğinde değil.

Yine son sorun; Adli Bilişimin ilk aşaması olan toplama aşamasında polisin bilgisayarı uygun bir şekilde Adli Bilişim kurallarına uygun şekilde almadığı, el koymadığı, dolayısıyla verileri dış etkenlerden koruyacak şekilde bunları ilgili laboratuarlara götürmediği söyleniyor.

Peki, yurtdışında ne yapıyorlar? Öncelikle şunu söyleyeyim; CMK 134, benim dünyadaki birçok ülkeyi, Avrupa Birliği'ndeki bütün ülkeleri inceledik, özellikle bizdeki Ceza Yasaları Almanya'dan geldiği için Almanya'ya da baktım ama sui genesis bir hüküm, bize özgü bir hüküm, ben bunun bir karşılığını dünyanın başka bir yerinde göremedim, o yüzden 134'ü bizim gerçeklerimiz ve bizim kriterimiz doğrultusunda değerlendirelim; Anglo Amerikan yaklaşımı denilen bir yaklaşım var, İngiltere ve Amerika buna dahil, burada polis departmanları bilgisayarlarda yer alan verileri delil olarak kullanabilmek amacıyla nasıl arayacak, nasıl el koyacak, bu prosedür nasıl olacak, bunlara genelde "iyi uygulama kuralları" birtakım rehberler ve kılavuzlarla tanımlıyorlar. Almanya'da Ceza Usul Kanunu, onlar tabii, Kara Avrupa'sı sisteminde, bu tür böyle best-practiceler falan yok, bizde daha çok Kanuna dayanması gerekiyor, Almanya'da da öyle, Ceza Usul Kanununda bazı hükümler var ama bunlar doğrudan CMK 134'ü karşılamıyor. Orada bilgisayarlara ve veri taşıyan diğer aygıtlara normal arama ve el koymadaki kurallar neyse o kurallar çerçevesinde işlem yapılıyor. Sadece bizde olmayan ama Avrupa Birliği'nde olan bir "veri koruması yasası" var bütün ülkelerin, veri koruma direktifi ve o doğrultuda kabul ettikleri. Veri koruma yasası uyarınca Almanya'da şöyle bir şey yapılabiliyor; örneğin, bir otele gitti şüphelenilen bir kişi, otelde kaldı, normalde o kayıtlar o kişinin özel bilgileri, bunları kişisel verilerine dahil ve isteyemiyorsunuz ama organize suçlarla mücadele, terör suçlarıyla mücadele gibi sebeplerle polis, otellerin bilgisayar sistemlerinde inceleme yapma, elindeki verilerle oradakileri karşılaştırma yetkisini kullanabiliyor. Amerika Birle-

şik Devletleri, Adli Bilişimin doğduğu, Adli Bilişime ilişkin kuralların ve bugün Adli Bilişime ilişkin standartların tartışıldığı hatta Adli Bilişimin standardı olsun mu olmasın mı, bunların da tartışıldığı bir ülke ve Amerika'da aynen İngiltere'de olduğu gibi bütün bunlar bir dönem polise, ilgili departmanlara yönelik rehberlerle, iyi uygulama ilkeleriyle yapıldı. Fakat daha sonra delillerin hazırlanması, ister özel hukuk ister ceza davaları olsun ve bunların mahkemeye ibrazı Federal Delil Yasasına göre yürütülmeye başlandı. Bu, kanuna bir aykırılık teşkil eden hallerde Amerika'da özellikle bizim "hukuka aykırı delil" dediğimiz Ceza davalarında birçok konuda kaderi belirleyen bir kavram var. Hukuka aykırı delil kavramı da Amerika'da da böyle herkesin korktuğu bir kavram. İşte bu prosedürlerin öngörülen Federal Delil Yasasındaki kurallara göre yürümesi ve sonradan hukuka aykırı delil elde ettiniz denmemesi için orada bayağı sıkı yürütülüyor Adli Bilişim incelemeleri.

Amerika'da genelde ya da dünyada Adli Bilişim aşamaları ya dört ya da beş başlık altında toplanıyor. Birinci aşama; delillerin toplandığı ve Polis'in olayla, suç sahnesiyle ilk karşılaştığı aşama. Buna ilişkin gerçekten önemli ilkeler var, bu doğrultuda da işte, ne şekilde hareket edecek, nasıl toplayacak, nasıl muamele edecek buna ilişkin kurallar var. İkinci aşama; ayna görüntüsünün alınması ya da işte bizim yedekleme dediğimiz kopyanın alınması dediğimiz aşama. Buna ilişkin olarak tabii, bu tam bir Adli Bilişim süreci, teknik olarak yürütülen bir süreç. Burada da yine aynı şekilde o delillerin bütünlüğünün korunması için uyması gereken Adli Bilişim incelemesini yapan kişilere ilkeler sayılıyor. Sonra "inceleme ve analiz" aşaması geliyor; alınan bu kopyanın incelenmesi ve istediğiniz, arzu ettiğiniz delil ne ise o delilin elde edilmesi, işinize yaramayan diğer bilgilerin bilgisayarda bırakılması. Dolayısıyla delil olarak mahkemeye sunulacak işte, datalar, bu aşamada tespit ediliyor ve ortaya çıkarılıyor. Son aşama "rapor"; raporlama önemli çünkü bu artık mahkemeye delil olarak sunacağınız hususların ne olduğunu, Adli Bilişim incelemesini ne şekilde yaptığınızı, delilin hukuka uygunluğunu ne şekilde garanti ettiğinizi, bu süreçte söz konusu ilkelere uyup uymadığınızı anlattığınız, incelemeyi ne şekilde yaptığınızı anlattığınız ve birde sonuç olarak; bu inceleme sonucunda elde edilen deliller şunlardır diye mahkemeye verdiğiniz bir rapor, bu önemli.Raporun yazılmasına ilişkin uluslararası birtakım yine kriterler ve standartlar var. Dolayısıyla Adli Bilişim bir prosedür ve bu prosedürün kendine özgü kuralları var, bu kurallar çerçevesinde işte, dünyadaki ülkeler birtakım hareket şekilleri belirliyor.

Avrupa Birliği'nde Adli Bilişim konusunda 2003 yılında başlamış bir tane proje vardı; bu proje delillerin on-line araştırılmasında kullanılacak "siber araçlar" diye. Proje normalde 2003'te bitti ama 2008'e kadar bir şekilde bu Proje çerçevesinde geliştirilen dört, beş tane tool var, araç var, bu araçların ne şekilde çalıştığı, ihtiyaca cevap verip veremediği araştırıldı, çok yeni bir basın açıklamasıyla da bu Projenin Avrupa Birliği'nde artık hayata geçtiği, dolayısıyla Adli Bilişime Avrupa

Birliği'nde burada öngörülen ilkeler çerçevesinde bir standart getirildiği söyleniliyor. İçeriğine şimdi bakacağız; genel olarak elektronik delillerin tespiti, muhafaza altına alınması, bütünlüğünün sağlanması, ibrazına yardımcı olmak şeklinde Projenin amaçları özetleniyor. Dört tane araç geliştirildi bu Proje çerçevesinde; birinci araç, bu tabii, hem polis hem de Adli Bilişim incelemesini yapacak olan bizim "Adli Bilişim uzmanı" dediğimiz kişilere yönelik birtakım konularda yardımcı olacak, "Bilişim Suçu Danışma Aracı". Bu soruşturmacılara soruşturmanın her aşamasında gerekli prosedür ve kararlar konusunda bilgilendiriyor. İkinci geliştirilen araç; "hukuk danışmanı". Bu hukuk danışmanı bilgisayar incelemelerinin hukuki ve şekli yönleri hakkında tavsiyelerde bulunuyor. Elektronik deliller için XML tabanlı bir belirtim var. Bu da soruşturmacının delili muhafaza altına alıp diğer soruşturmacıya tüm deliller için muhafaza zincirini koruyacak şekilde, güvenli bir biçimde teslim edilmesini sağlıyor yani bu prosedür içerisinde bir kişiden diğer bir kişiye veriler giderken bunların da bütünlüğünün, güvenliğinin korunmasını sağlıyorlar. "tanıtım yazılımı" var; bu da birtakım on-line saldırı, tehdit, tehlikeler gibi durumları simule etmek için geliştirilen bir yazılım. Burada da örneğin, saldırı durumunda korunaksız bir web sayfasında ne gidi tahribatlar söz konusu oluyor ya da Projenin Adli Bilişim konusunda kılavuzluğunu takip eden web sayfalarında acaba bu saldırılar ne kadar etki doğuyor, bunları incelemek için geliştirilmiş.

Adli Bilişim incelemelerinde acaba mahkemelere yardımcı olacak resmi bir bilirkişilik kurumu var mıdır? Adli Bilişim incelemesini kim yapar? Adli Bilişim uzmanı kimdir? Hep bahsettik, polis aldı götürdü, inceledi, dolayısıyla biz de Adli Bilişim uzmanı kimdir diye şurada soracak olsam herhalde polistir diyeceksiniz, bu inceleme çünkü bizde Emniyet çerçevesinde oluyor. Fakat dünyada bunun yanı sıra Adli Bilişim incelemesini yapacak olan ya da yapmakla yetkili olabilecek kişiler ve kişi grupları var; bunlar örneğin, resmi bilirkişiler olabilir ya da Adli Bilişim uzmanı dediğimiz mahkemenin gerektiğinde tayin ettiği ve desteğini talep ettiği kişiler olabilir. Türkiye'de bir tane resmi bilirkişilik yapacak kurum var; Adli Bilişim incelemelerinde mahkemelere destek olması amacıyla Adli Tıp Kurumu bünyesinde 2004 yılı içine Fizik İhtisas Dairesi Başkanlığı kuruldu ve buranın görevi tamamen Adli Bilişim incelemeleri yapmak ve mahkemelerden gelecek taleplerde onlara o desteği ermek.

Benim gazetelerdeki olayları incelerken aklıma gelen sorulardan birisi buydu; bizde Emniyet güçleri, polis, yedeklemeyi yaparken orijinal veri ile ve yedeklediği ya da kopyasını aldığı verinin bütünlüğünü sağlamak için Hash değeri dediğimiz bir tane çözümü kullanıyor. Bu aslında bir teknolojik çözüm, farklı birtakım isimler var; örneğin, elektronik imza dediğimiz çözümün içerisinde de bir aynı mantık çalışıyor, bir Hash değeri çıkartılıyor dokümanların, birde bizim MD5 dediğimiz ya da bunun benzeri birtakım teknolojik çözümler var. Uygulamada elektronik imza yerine MD5 kullanılıyor, ben bunu sordum; neden elektronik

imza değil de MD5 kullanılıyor? Çünkü elektronik imzanın kullanılması polis, arama ya da el koyma aşamasında ne tür bir işletim sistemi ile karşılaşacağını doğal olarak bilmiyor, gittiği vakit, MD5 kullandığı zaman kolay, hızlı çalışan ve önemlisi, her türlü işletim sisteminde sorun çıkarmadan çalışan bir program olduğu için tercih ediliyormuş, bu benim öğrendiğim ama sizinle paylaşmak istediğim bir şey. Dolayısıyla hani baktığınızda ve 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu var, onun içerisinde elektronik imzaya hukuki olarak üstün bir delil gücü ve bağlayıcılık sağlanmış. Buna rağmen neden Polis o bütünlüğü, değiştirilmezliği sağlarken elektronik imzayı değil de MD5'ı tercih ediyor? Uygulamada sağladığı pratiklik, hızlılık, kolaylık ve her türlü işletim sisteminde kullanılırlık adına tercih ediyorlarmış.

Adli Bilişim ile ilgili olarak bilgi alabileceğiniz birtakım web sayfaları var; bunlardan birisi, "e-kesif.com", diğeri, Adli Bilişim Türkiye'de İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü tarafından sık sık eğitimlere, çalıştaylara, birtakım kurslara konu olan bir konudur, hepimiz genelde orada buluşup, toplanır ve bunu zaman zaman tartışırız, dolayısıyla onların sayfası, birde benim kişisel blogum var, Adli Bilişim ile ilgili olarak zaman zaman bir sürü konular arasında fırsat olduğu sürece ona da zaman ayırmaya çalışıyoruz. Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI - AV. ÖZGÜR ERALP - Evet, biz Leyla Hocamıza teşekkür ediyoruz, özellikle hukuki anlamda bize çok doyurucu bilgiler verdi. Bu arada tabii, burada katılımcı olarak uygulamacı ve özellikle mesela, ben tespit ediyorum, Jandarma'dan arkadaşlarımız var, Emniyet'ten arkadaşlarımız var, içlerinde şöyle dediklerini hissediyorum; "Hocam güzel anlattınız, hukuki tarafını anlatınız da şimdi bize de bir görev veriliyor, biz bu göreve gittiğimiz zaman biz bu arama, el koyma yaparken yedeklemeyi nasıl yapacağız? Bu yedeklemenin kopyalamasını nasıl yapacağız?". Sadece bir somut örnek veriyorum; şu anda Polis'i buraya arama ve el koyma ve Jandarma'ya yetkisi verildi ve "buradaki arkadaşların cihazlarını alın, yedeğini de verin". Burada bilinçli bir toplum var, bakın, iki laptop var, bir laptop kapalı, Leyla Hanım'ınki açık, ağ bilgisayarların dışında Cumhur Bey'in aşağıda bir tane daha laptop'ı var, cep telefonu var, benim cep telefonum var, Çağatay'ın cep telefonu var, biraz daha geçti, benim burada anahtarlığım var, anahtarlığıma flash disk takılmış, flash diskin içerisinde zaten laptop'ın dışındaki en önemli bilgilerim benim burada, daha büroda CD gibi şeyleri düşünmüyoruz. Şimdi Jandarma ve Emniyet geldi, burada şifresi var veya yok, bu cep telefonun yedeklemesini nasıl yapacak? Somut olaraktan. Şu flash diskin hani bir şekilde orada tekrar bilgisayara takmanız gerekecek, yapacaksınız ama şunun yedeklemesini ben mesela, avukat olarak burada da öğrendim, bilgilendim, ben bunun yedeklenmesini istiyorum, yedeğinin de bir kopyasını istiyorum. Şimdi bu somut uygulamalar eşliğinde de, şimdi Cumhur Arkadaşımız bize biraz hukuk tarafından ziyade özellikle, Jandarma, Emniyet bir şekilde bunları teslim alıp, ondan sonra bunu tabii, ilgili yargı mercilerine intikâl ettiriyor.

Sanırım orada durum biraz daha feci yani yargıya intikâl eden çuvalların içerisinde, özellikle Ankara biraz bu konuda iyi ama şehir dışında, gerçekten çuvalların içerisinde üzerine mühürlenmiş şekilde geliyor. Şu anda sunum için herhalde yer değiştireceğiz, o zaman sözü biraz da somut uygulamaları yönelik olmak üzere Cumhur Arkadaşımıza veriyoruz.

CUMHUR ERCAN - Değerli misafirler, hepinize öncelikle hoş geldiniz diyorum. Sayın Başkan'ın huzurunda. Ankara Barosu'na da böyle bir uygulama ve bizlere bu fırsatı verdiği için ayrıca teşekkür ediyorum

Şimdi Hocamın değindiği konulara ben girmeyeceğim, hukuki konularına girdi fakat Türkiye'de en büyük eksiklerden bir tanesi, Adli Bilişim olarak görünmekte. Olaya şöyle bir girişi yaptığımız zaman insanlığın var olduğundan bu tarafa suç, onunla beraber gelmiştir. Bugünlere geldiğimizde suç unsurları çok farklı alanlarda karşımıza çıkmakta ve şu anda dünyada en çok konuştuğumuz BT teknolojileri de bizim hayatımıza hatta çocuklarımızın hayatına kadar girdiğinden itibaren suç oranları çok farklı boyutlara taşınmış, bunlarda işlenen suçların nasıl tespitinin yapılacağı ve bunların delil olarak kullanılmasında avukatlarımız da dahil, bizi savunan insanlarda dahil, neler yapması gerektiği konusunda ciddi eksiklikler görülmekte.

Ben bu konulara biraz değineceğim; Sayın Özgür Bey'in de söylediği gibi işin biraz böyle gülümseten kısmı, dediği gibi haklı, bir yerden bilgisayar, CD, hard disk yani dijital ortamda taşınabilir ne tür veriler varsa içerisinde el konulduğu zaman sadece ip ile bağlanmış, üzerine bir mühür vurulmuş torbanın içerisinde geliyor. Ama hiçbir şekilde ne bir Hash değeri var, bu bilgisayarın içerisinde veya o verilerin içerisinde ne var, bir kopyası alınmış mı, alınmamış mı, herhangi bir tutanak dahi yok. Sadece önümüze geliyor yani bilirkişilik de yapıyoruz, şimdi Ankara Adliyesi'nde şöyle bir uygulamamız var; biz bu konuda Bakanlığımıza da Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına ayrıca teşekkür ediyoruz, ciddi boyutta bir destek var ve bilişim konusunda kendi içimizde birtakım sorunları çözebiliyoruz. Yaptığımız incelemelerde bunların herhangi bir şekilde bize gelmediğini ve mahkemeye de sunulmadığını görmekteyiz, şimdi delil incelemesi yaparken insanlar hangi esasa göre yapacak bunu, bu bilgisayarın içerisinde ne var, bu verinin içerisinde ne vardı, içerdiğinden silme oldu mu, ilave yapıldı mı, bunların hiçbirini bilmiyoruz. O tarihte, el koyma tutanağı beraberinden itibaren bunun üzerinde ne var ki, bir kopyası şahsa verildi mi, kendisine istinat edilecek suçta itiraz hakkı doğurabilsin ya da doğurmasın. Bunlarla ilgili bir şeyin olmadığını biz birebir tespit ettik ve Baro ile bunları paylaşmış durumdayız.

Şimdi Adli Bilişim ile ilgili, ben biraz detaylı bir konuya girmek istiyorum, teknik tarafı ile ilgili; biz teknik taraflarını incelerken akademisyenler kadar güzel yazamıyoruz ama bu konuda emek veren akademisyenlerimiz var ve bunları da ciddi boyutta makale haline getiriyorlar, ben onlardan bir tanesinden faydalana-

rak sizlerle bu konuyu paylaşmak istiyorum; Adli Bilişimin en önemli unsurlarından başı çekeni "dijital delildir" çünkü bizim konumuz bilgisayar, bilgisayar programları, kütükler ve taşınabilir manyetik ortamdaki tüm veriler, bunun da genel ismi "dijital verilerdir". Dijital veriler neler ile taşınabilir, hangi ortamlarda tutulur? Hard diskler, CD'ler, DVD ve disklerde. USB hard disk ve USH flash disklerde. Zip, dat, dlt gibi teyp veri yedekleme birimlerinde. Hafıza kartlarında, dijital kamera ile fotoğraf makinelerinde, MP3 çalarlarda, ev bilgisayarlarında, cep telefonlarında, oyun consullarında, bazı yazıcı ve faks cihazlarında, network cihazlarında, hafızaları olan network cihazlarında, Internet ve network ortamlarında canlı, akışkan delil dediğimiz Internet ortamı canlı, akışkan bir ortamdır. Bunları yeni teknolojinin getirdiği, desteklediği ne varsa hayatımıza girmekte. Bilgisayar sistemleri veri üniteleri üzerinde bulunması muhtemel dijital veri türlerine baktığımızda; dokümanlar, kelime işlemci dosyaları, resimler, ses ve video dosyaları, veri tabanı dosyaları, veri tabanı erişim kayıtları, e-mail veya chat kayıtları, Internet geçmişi, erişim şifreleri ve kullanıcı adları, silinmiş dosyalar ve silinmiş disk alanları, şifrelenmiş ve kriptolanmış dosyalar, dosya yetkileri ve tarihleri, sistem kayıt bilgileri, sistem tarafından verilen hizmetler, virüs, trogen, spam gibi zararlı yazılımlar, sistem üzerinde yüklü yazılımlar, sanal disk alanları ve ramlar. CD, DVD, disk ve USB hard disk ile flash disk üzerine dokümanlar, kelime işlemci dosyaları, resimler, ses ve video dosyaları, veri tabanı dosyaları, veri tabanı erişim kayıtları, şifrelenmiş ve kriptolanmış dosyalar, CD ve DVD'lerin oluşturulma tarihleri, USB hard disk ve flash disklerde silinmiş dosya verileri, disk alanları bulunur. Dijital kameralar ve fotoğraf makineleri, MP3 çalarlar üzerinde bulunması muhtemel dijital delil türleri de şöyle sıralayabiliriz; dijital kamera ve fotoğraf makineleri üzerinde video, fotoğraf ve ses kayıtların, dijital cihazların tarih ve saatleri, hafızalarındaki silinmiş veriler, MP3 çalarlar üzerinde ses kayıtları, olması muhtemel diğer dosyalar, silinmiş veriler. Hafıza kartları üzerinde bulunması muhtemel dijital deliller; ses, video ve fotoğraf dosyaları, dokumanlar, resimler, ses ve video dosyaları, küçük veri tabanlı dosyaları, veri tabanı erişim kayıtları, şifrelenmiş ve kriptolanmış dosyalar, USB hard disk ve flash dikselerde silinmiş dosyalar ile disk alanları, mevcut dosyaların tarihleri. Ev bilgisayarlarının ve cep telefonlarının üzerinde bulunması muhtemel dijital verilere baktığımız zaman; adres ve telefon bilgileri, görev ve yapılacaklar listesi, kişisel notlar, dokumanlar, e-posta ve chat kayıtları, ses kayıtları, silinmiş veriler. Pall ve pocket PC üzerinde resimler, dokumanlar, kelime işlemci dosyaları, resimler, ses ve video dosyaları, küçük veri tabanı dosyaları, veri tabanı erişim kayıtları, e-mail veya chat kayıtları, Internet geçmişi, erişim şifreleri ve kullanıcı adları, silinmiş dosyalar ve silinmiş disk alanları, şifrelenmiş ve kriptolanmış dosyalar, dosya yetkileri ve tarihleri, sistem kayıt bilgileri, virüs, trogen, spram gibi zararlı yazılımlar, sistem üzerinde yüklü yazılımlar, adres ve telefon bilgileri, görev yapılacaklar listesi, cep telefonu mesajları, SMS kayıtları, silinmişler de dâhil, CPS ve GPS erişim logları gibi çoğaltabiliriz. Cep telefonlarının üzerinde; adres ve telefon bilgileri,

kişisel bilgiler, notlar, ajanda kayıtları, mesaj bilgileri, silinmiş mesajlar, son arama listesi, cevapsız aramalar, WAP, CPRS geçmişi, Internet erişimi, resim, video ve ses kayıtları, varsa hafıza kartları.

Şimdi bizlerin hiç dikkat etmediği, genelde gözden kaçan, basit gibi görünen oyun consulları üzerinde bulunması muhtemel dijital veri türlerini size küçük bir şekilde açıklamak istiyorum; şimdi, hackerlar tarafından en çok tercih edilen konulardan bir tanesidir, açık sistem dediğimiz işletim sistemi kullanılarak neredeyse her türlü suçun dijital delili bulunacak hale gelmiştir. Bir oyun PC'si, şöyle söyleyeyim; bir oyun için kullanılan Play Station ve X-Boxları tamamıyla bir PC haline getirebilirler. Bunlarda da modifiye edilmiş oyun consulları genelde gözden kaçar, çocuğun Play Station'ı gibi görünmesine rağmen gözden kaçar ve bu delil olarak kullanılmayabilir ama ben, genç arkadaşlarımızın bunlara özellikle dikkat etmesi konusunda bilgilendirmek istedim, basit gibi görünen ama suçların veya birtakım şeylerin en saklanabileceği yerlerden bir tanesi. Bunlarla neler yapılabiliyor? Modifiye edilmiş oyun consulları üzerinde, diskleri üzerinde dokumanlar, kelime işlemci dosyaları, resim ve ses-video dosyaları, veri tabanı dosyaları, veri tabanı erişim kayıtları, e-mail veya chat kayıtları, Internet geçmişi, erişim şifreleri ve kullanıcı adları, sislinmiş dosyalar ve silinmiş disk alanları, şifrelenmiş veya kriptolanmış dosyalar, dosya yetkileri ve tarihleri, sistem kayıt bilgileri, sistem tarafından verilen hizmetler, virüs, trogen, spam gibi zararlı yazılımlar, hacking amacıyla kullanılabilecek yazılımlar, sistem üzerinde yüklü yazılımlar, sanal disk alanları ve ram bilgileri. Yazıcı ve faks cihazları üzerinde bulunması muhtemel bilgilere baktığımız zaman; yazıcılar üzerinde son yazdırılan belgeler, yazılım tarihi ve adetleri, kullanıcı, kullanım kayıtları. Faks cihazları üzerinde; son gönderilen belgenin kopyası, son alınan belgenin kopyası, gönderim ve alım tarihlerinin saatleri, kaç adet gönderim, kaç adet alım, kayıtlı kullanıcılar. Network cihazları üzerinde bulunması muhtemel delillere baktığımız zaman; ağ konfigürasyon yapısı, erişim ve yönlendirme bilgileri, erişim denetim listeleri, donanım tabanlı cihaz listeleri, mac- adresleri, ağ üzerinde oluşmuş bazı arıza bilgiler, ağın performans ve kullanım bilgileri, ağ üzerindeki yetkisiz erişim bilgileri. Internet ve network ortamları sistemleri üzerinde bulunması muhtemel delillere baktığımız zaman genelde dört adım var. Pardon, bilgisayar verileri sürekli olarak akışkanlık sağlamaktadır. Bu dijital verileri elde etmek mümkün ancak bu konuyu çok detaylı bir açıklama gerektiği için biz çok fazla girmedik. Internet ortamında bildiğiniz gibi virüsler, spamlar ve buna benzer zararlı yazılımlarla sizin tüm bilgilerinize ulaşıp kendinizce gizli dediğiniz hatta bunları şifrelerle kodlayarak sakladığınız bilgilere dahi erişerek içerisinde size suç unsuru, suç delili olaşabilecek şeyler yapılabilir veya sizin hakkınızda tüm bilgilere ulaşılabilir. Bu Internet'te, onun için kişisel bilgisayarlarınızı mümkün olduğunca güvenlik önlemlerinizi almanızda fayda var.

Şimdi genel olarak toparladığımız zamanda; delillerin elde edilmesini dört

adımda sonuçlandırabiliriz; birincisi, elde etme, ikincisi, tanımlama, üçüncüsü, değerlendirme, dördüncüsü de sunum. Bunu Hocam biraz daha detaylı anlattı, ben bu detaylara girmek istemiyorum.

Şimdi değerli arkadaşlar, ben bunları başlıklar halinde sizlere sunmaya çalıştım ama farkındaysanız, o kadar çok var ki, yani şu anda kendinizin kullandığı cep telefonları, PDR'lar, PC'ler, note-booklar, her şey manyetik bilgi depolamaya müsait olan her şey incelenebilir ve üzerinde suç delili olabilecek ve suç unsuru taşıyan her şey mümkün. Çok çoğalttık farkındaysanız, çok fazla bir açılım var ortada. Teknoloji geliştikçe bunlarla baş etmekte gerçekten çok zor.

Şimdi işin adli boyutuna baktığımız zaman hukukta buna, teknolojinin hızına hukuk yetişemiyor. Maalesef biz, çok gerilerde kalıyoruz hukuksal boyutta. Bu işten dolayı vatandaşlarımız da zarar görüyor, haklı veya haksız olarak da zarar görülebiliyor veya davalarda uzayabiliyor.

Ben işin bir diğer teknolojik tarafını da sizlere sunmak istiyorum tam burada, bu safhada; özellikle Hash nedir dendi, Hash nasıl alınır, Sayın Hocam bu konulara detaya girdi ama ben avukat arkadaşlarımızdan özellikle rica ediyorum; tüm aramalarda, eğer birinin avukatıysanız tüm aramalarda, el koymalarda bilgisayarların el konulan verilerin hangi ortamda olursa olsun DVD, CD, flash disk, taşınabilir disk, PC, note-book, PDR, fark etmez, mutlaka ve mutlaka hem Hash'ini aldırınız hem de kopyasını aldırarak bunu imza altına aldırarak kendinizde tutmanızda fayda var. Çünkü ileride olabilecek bir şeyleri ispatlayamazsınız. Yani ben buna çok basit bir örnek vermek istiyorum; eskiden duyduğumuzdan dolayı ki, sizler de biliyorsunuz, eve aramaya gelip yastığın altına eroin koydu derlerdi onun gibi bir şey yani.

OTURUM BAŞKANI - AV. ÖZGÜR ERALP - Şimdi mesela somut olarak bilirkişisin diyelim veyahut da laptop'tan kopyalama yapacaksınız, bizim laptopımızda bu, geldin, somut olaraktan artık cep hard diskine mi kopyalıyorsunuz? Mesela, uygulamada,

CUMHUR ERCAN - Şimdi, yok ben burada şunu anlatmaya çalışacağım; bir Hash'in alınması bir bilgisayardaki tüm özelliklerin nasıl görüntülenebildiğini, bunların nasıl alınabildiğini size göstermek istiyorum; bunlar için özel yazılımlar var. Burada herhangi bir yazılımın reklâmını falan yapmak istemiyorum ama sonuçta bir tane yazılım kullanıyoruz.

Şimdi az önce Hocam da bahsetti, normalde özette alabilirsiniz, detay da alabilirsiniz. Şimdi burada bu program çalıştığı zaman sizin karşınıza şu geliyor; bilgisayar, ana kart, işletim sistemi, sunucu, görüntü birimi, çoklu ortam, depolama, giriş, ağ, direct, aygıtlar, yazılım, yapılandırma, diğer karşılaştırmalı testlerine kadar hepsini buradan seçenek olarak sunuyor. Siz hangisinde bir Hash almak istiyorsanız, örneğin, bakın özet var, linear algılayıcı, şimdi bu bilgisayarın özetine baktığımız zaman bize buradaki işletim sistemi, Microsoft, XP Professional,

operation sistemi servis paketi, servis pack 2, Internet Explorer, 7.0, 5730.13, bilgisayar adı, PC, 90 GB, 847 C 2582 gibi böyle bütün bilgileri, hiçbir şeyi saklamadan dökümünü aldık, işte karşımızda arkadaşlar. Buradan rapor olarak alabiliyoruz bunu, şuradan raporlarını, hızlı rapor, özet şeklinde alınabiliyor. Bu programların, bunların daha farklı gelişmiş programları da var, bunların o bilgisayara kurduğunuz zaman "benim bilgisayarıma el koyarken lütfen Hash'ini alın" deyip böyle bir şey kullandığınız zaman tüm dokümantasyonunu size çıkarır ve sizin elinizde bir delil olarak bunu tutarsınız. Buradan şeye gelmek istiyorum, bilgisayar ile ilgili özelliği gösterdim, şimdi yazılım kısmına gelelim; bakın, yüklü programlar diyor, şu anda bu bilgisayarda ne kadar yüklü program varsa hepsinin dokümantasyonu burada arkadaşlar. Siz bunu aldıktan sonra bu bilgisayara bir program ilave edildiği zaman sizin söz hakkınız doğar ama bunu almadıysanız, yapabileceğiniz hiçbir iddia yok.

OTURUM BAŞKANI - AV. ÖZGÜR ERALP - Bu arada bilgisayar bizim burada duran bilgisayar, içerisinde ne var ne yok bilmiyoruz.

CUMHUR ERCAN - Yani ben canlı sunmak istedim yani bir power-point sunusundan ziyade burada canlı sunmak,

OTURUM BAŞKANI - AV. ÖZGÜR ERALP - Ama bu da sunum bilgisayarı yani biz bilmiyoruz. Belki bir konuşmacı gelmiştir, bir şey atmıştır.

CUMHUR ERCAN - Şimdi ben burada her şeyin görüntülerini alabileceğimizi, bütün detaylarını alabileceğimizi göstermeye çalıştım. Bunu alan, sağlayan programlar mevcut, böyle bir sisteme de sahibiz.

Ben birde küçük bilgiler vermek istiyorum; Baro'nun Bilişim Hukuku ve bilgisayar üzerinde de çalışmalar yapması, kurslar düzenlemesi ve bugün de galiba Bilişim Hukuku kurslarına katılmış olan arkadaşlarımızın sertifika töreni varmış, bizim bilmemiz gereken bazı şeyler var; dosya uzantıları var, bunu kullanıcıların tamamı bilmiyor, işin teknik tarafını ilgilendiriyor ama baktığınız zaman bazı geçici dosyaların taşıdığı uzantılar var. Bunlar üç nokta üç tane dolar işareti şeklinde. Bellekte yüklü bir uygulama bulunmuyorsa bu dosyaları silmenizde bir sakınca yoktur. Şimdi o kadar çok ki, ben küçük örnekler vermek istiyorum, detaylı olduğundan dolayı; işte, ".386" uzantısı, ".386" ise Tapas dosyası, Window XP'den önceki 32 Bitlik Windows sürümleri tarafından kullanılan sanal bellek dosyalarıdır. Nokta ağı ulustur dosyası yazılımın uygun sürümü kullanılarak açılabilir gibi çoğaltabiliriz arkadaşlar. Bunları elde etmek isterseniz biz sizlere yine yardımcı olabiliriz. Bunların makaleler halinde, bir takım sunumlar halinde mevcut. Zamanınızı bu konuda çok fazla almak istemiyorum. Ama benim gerçekten sonuçta Hocam da değindi, bir konu var ki Türkiye'de en büyük eksiklik olarak gördüğümüz ve biz bu konuda bazı çalışmalar yapıp, Türkiye'de yapılabilmesi adına gayret ettiğimiz bir konu var adli bilişim kurumu. Adli Bilişim Kurumu'nun Türkiye'de mutlaka kurulması gerekmekte ve yapılandırıl-

ması gerekmekte. Hocam da önemli şekilde değindi, bunun en önemli örneği Amerika'da NCI olarak geçmektedir, kısaltılmış ismi. Avrupa Birliği'nin bu konuda bir çalışması var, kurulma aşamasına geldiğini biliyorum. Artık Türkiye'de de bizim adli bilişim konusunda ciddi laboratuarları olan sadece ve sadece polis kriminolojiye tabi olmadığımız bir kuruma ihtiyacımız var. Bu kurumlardaki çalışmayı tabii ki sonuçta biz barolarımızdan, Adalet Bakanlığı'ndan ve özel sektörden beklemekteyiz. Bunlar yapılabildiği zaman sadece ve sadece bunu Adli Tıp Kurumu'nun içerisindeki bir birim olarak değil, bunları adliyelere kadar yayabildiğimiz zaman suçun delili olarak toparlanmış gelen verileri yerinde ve kısa sürede inceleme şansımız var. Yani Sayın Hoca'mın da az önce söylediği gibi polisin oturup da 12 saat, 13 saat evinizde bu tür şeylerle uğraşma şansı yok. Talep ettiğiniz zaman kopyasını çıkarıp verebilir, tutanak halinde isteyebilirsiniz. Yalnız ben özellikle ve özellikle bir talebim olacak. Artık bunu baro ve bizler bir araya geliriz, bazı standartlar belirlememiz lazım talep formları olarak. Yani bilgisayarlara el koyarken nelere dikkat etmemiz gerekiyor, neleri talep etmemiz gerekiyor bunları bir standart forum haline getirip avukatlarımızın uygulamasında fayda var. Karmaşaya neden olmasın, ben şunları, şunları, şunları istiyorum deyip polisin önüne koyup talep tutanağı olarak verdiğiniz zaman polis de bunların hepsini yapıp size imzalı, tasdikli bunları vermek durumunda kalsın ki bir standart oluşsun Türkiye'de. Çünkü herkes bu konuda bilgi sahibi veya uzman değil. Bunun nedenlerinden bir tanesi, hem verilerin düzgün elde edilebilmesi ve el konulan verilerin düzgün bir şekilde sizin de elinizde olabilmesi. İkinci aşamaya baktığımız zaman, adliyeye intikal ettiği zaman hâkim bilişim uzmanı değil sonuçta, hâkim de bunu bilirkişilere gönderiyor, yönlendiriyor. Ama bilirkişinin önüne geldiği zaman da yapılan işleri yapımı esnasında nelere sahip olmuş, gerekirse bunu sizden talep edeyim, karşılaştırabileyim. Bize bu imkânları verebilin, bilirkişilere bu imkânları verin. Yani sonuçta hangi kurum olursa olsun sizin bunlara karşılaştırabiliyor olmanız gerekiyor. Türkiye'deki eksikliklerden bir tanesi olarak ben Adli Bilişim Kurumu'nun olmamasını görüyorum. İnşallah ileriki zamanlarda olur, tavsiyemiz bu yönde.

Beni sabırla dinlediğiniz için hepinize teşekkür ediyorum, hepinizi burada gördüğüm için de çok mutluyum, tekrar teşekkür ediyorum. İyi akşamlar.

OTURUM BAŞKANI - AV. ÖZGÜR ERALP - Evet, biz de Cumhur Bey'e teşekkür ediyoruz. Benim de buradan yaptığım iki çıkarım var, ondan sonra Çağatay Bey biraz toparlayacak. Ondan sonra kısa bir soru-cevap bölümü yapacağız. Şimdi, gerçekten dediği şu şekilde doğru; belki bir form hazırlayarak şunu sağlayabiliriz; mesela CMK uygulamasında bu var. Biliyorsunuz işte karakolda veya ifade sırasında avukat tutma hakkı olduğu, eğer kendisi ücretli olarak avukat tutamayacaksa, hazır edemeyecekse baro tarafından ücretsiz olarak bunun sağlanacağı yönünde ifade, bir matbu form geçiyor. Ve orada şöyle söylüyor, yani evet, hakları hatırlatıldı, ücretli avukat tutabileceği, hayır kabul etmiyorum, ücretsiz olarak

baro tarafından avukat kendisine verilebileceği, hayır kabul etmiyorum dedi ve savunmasına geçebiliyor, susma hakkı hatırlatıldığı gibisinden. Şimdi bunda da bilgisayar arama tutanağında şöyle bir şey yapılabilir; CMK 134.'ün 3. fıkrası gereğince yedekleme yapılmıştır, 134/4. fıkra gereğince sizin bundan bir kopya alma hakkınız vardır, bu kopyayı almak istiyor musunuz istemiyor musunuz? O da istemiyorum derse altını imzalasın elbette hukuken yapabileceğimiz bir şey yok. Bu belki formalaştırılabilir. Buradan meslektaşlarıma şunu söylemek istiyorum, belki şüpheli tamam bunu yapmaz ve istemez. Bunu anlayışla karşılayabiliriz. 134/4. fıkra ama bana göre vekile düşen en önemli görevlerden bir tanesi şu; 134/4. fıkrasında diyor ki; istemesi halinde bu yedekten bir kopya çıkartılarak şüpheliye veya vekiline verilir ve bu husus tutanağa geçirilerek imza altına alınır. Hocam söyledi, Emniyet'in dedi bu madde fıkrasına göre bunu vermeye zorunluluğu yok çünkü istemesi halinde diyor. Biz vekil olarak eğer orada bulunuyorsak biz bunu istemek durumundayız, eğer biz bunu istemezsek ve ondan sonra da benim vekilim istemedi diye çıkarsa bu bizim açımızdan hukuki alanda çünkü biz orada şüphelinin elinde olabilecek her türlü delili sağlama durumundayız, görevimiz o anlamda ihmal etme sıkıntısıyla karşı karşıya olmuş oluruz.

Son; biraz önce bir arkadaşım maddesini sordu, avukatların biliyorsunuz CMK'da avukat bürolarında arama, el koyma ve postada el koyma madde 130'da düzenlenmiş. Aynı şekilde adli ve önleme aramaları yönetmeliğinde de madde 13'de avukat büroları biliyorsunuz ancak mahkeme kararıyla ve kararda belirtilen olayla ilgili olarak Cumhuriyet savcısı denetiminde aranabilir, baro başkanı veya onu temsil eden avukat aramada hazır bulundurulur. Bu olmazsa olmaz şartlardan bir tanesi. Özellikle dikkat edeceğimiz nokta; büromuzda bilgisayar alınmak istenirse arama sonucu el konulması karar verilen şeyler bakımından bilgisayar, bürosunda arama yapılan avukat baro başkanı veya onun temsil eden avukat bunların avukat ile müvekkil arasındaki mesleki ilişkiye ait olduğunu öne sürerek ki, % 90'ı budur bizim bilgisayarımızdaki, karşı koyduğunda bu şey ayrı bir zarf veya paket içersinde konularak hazır bulunanlarca mühürlenip ve bu konuda gerekli kararı vermesi soruşturma evresinde sulh ceza hakiminden, kovuşturma evresinde hakim veya mahkemeden istenir. Bu bilgisayara tabii ki burada bu kanun maddesi nasıl zarfa koyacaksınız, nasıl mühürleyeceksiniz, nasıl kopya yapacaksınız? Valla burasını işin açıkçası ben şu anda yorum getiremiyorum. Ama 130. maddede bu hakkınız olduğunu bilin. Artık zarfa mı koydururuz, pakete mi koydururuz, içerisinde müvekkille ilgili bir şeyiniz var ve soruşturma için el konma yapılabiliyor, kovuşturmada nasıl yapılacak? O da açık değil. Avukatlar arasında bu düzenlemeyi de tekrar hatırlatmak istedim, sözü Çağatay arkadaşımıza toparlaması için veriyoruz.

AV. ÇAĞATAY CENGİZ - Öncelikle herkese hoş geldiniz diyorum. Ben öncelikle bilgisayara bu kadar önem veren şeyin galiba internet olduğunu düşünüyorum. Yani internet olmasaydı belki bu bilgisayarın bir anlamı olmayacaktı.

O yüzden konuşmama "internete özgürlük" diyerek başlıyorum.

Şimdi Ceza Muhakemesi Kanunu'ndaki uygulamaları hepimiz gördük. İşte 134. maddede diyor ki, başka suretle delil elde edilemezse veya telefon dinlemede başka suretle delil elde edilemezse, telefon dinlenir işte bazı suçlar için gibi gidiyor. Ve deniyor ki bu bilgisayarlarda özellikle el koyma yapacaksan bir yedeğini alacaksın diye kolluk kuvvetlerine veya işte mahkemeleri uyarıyor kanun. Peki ben başka bir boyuta geleceğim; özel hukuk ilişkisine geleceğim. Evet, şu an için bir ceza soruşturmasında bir avukatın bürosu aranması için işte bir savcı, işte barodan baro başkanı veya baro başkanının görevlendireceği birisi ve işte kolluktan insanlar. Peki avukatın bürosuna haciz için gidildiğinde veya avukatın bürosuna ihtiyati tedbir için gidildiğinde oradaki bilgisayarın el koyması nasıl olacak. Veyahut da vatandaşın bilgisayarına el koyacağınız zaman işte CMK'da diyor ki, yedeğini alacaksın isterse kendisine vereceksin ve derhal de o bilgisayarı ilgilisine teslim edeceksin. Ama özel hukukta, ki özellikle hem HMUK'da hem de İcra İflas Kanunu'nda böyle bir şey yok. Yani insanların bilgisayarları haczedilebilir veya ihtiyati tedbir olarak el konulur o yerden ayrılabilir ki hukuk davalarından biliyorsunuz öyle dava kolay kolay üç ayda, beş ayda sonuçlanmıyor. Yıllar süren hatta on yıllar süren süreçlerden geçiyor ki bana göre kanun koyucunun HMUK'da ve İcra İflas Kanunu'nda bilgisayarların ne şekilde haczedileceği bilgisayarın ne şekilde barındırılacağını tespit etmesi lazım.

Şimdi, uygulamada acaba bunlara dikkat ediliyor mu? Özellikle 134. maddede ben Mersin Sulh Ceza Mahkemesinin verdiği bir karar şahit oldum ki şu an hâlâ dava devam ediyor. Orada hakim, bilgisayarlara el koymasına karar vermiş ve daha sonra, suç da banka ve kredi kartlarının kötüye kullanılması, aynı mahkeme ilgili itirazı üzerine bu sefer şu gerekçeyle ilk verdiği kararı kaldırmış. Başka surette delil elde edilme imkanı varken bilgisayara el konulması işlemi hatalı olup, derhal bilgisayarların tarafa iadesi diye sulh ceza mahkemesi karar vermiş, bu sırada bilgisayar üzerinde alınan delillerin de yok edilmesine karar vermiş. Bu dosya şimdi, şu an için devam ediyor Mersin'de. Bu sefer Asliye Ceza Mahkemesinde dava açılmış olarak devam ediyor. Demek ki hakimlerde de artık bir farkındalık var, yani başka suretle delil elde edemezsen bilgisayara gel. Aynı şekilde benim başıma geldi. İşte yine savcılık aşamasında bir bilirkişi olarak görev yapıyordum. Savcı mütemadiyen arıyor, Çağatay bilgisayar var burada ne zaman incelersin? Ya savcım geleceğim, işte şu zaman geleceğim, bu zaman geleceğim. Nihayetinde gittim ve dedi ki, Çağatay, dedi, bir günün var. O bir günün de savcılık kaleminde bilgisayarı inceleyip hemen ilgilisine teslim edeceğiz. Ben alışık olmadığım bir durumdu, çünkü hani savcılık makamında bir sistemin hemen iade edilmesi çok bana garip gelmişti ki savcım demek ki 134. maddeyi okumuş ve uygulamak istiyor ki o bilgisayarın derhal incelenip, tarafına verilmesini istiyor.

Ben yine bu sefer HMUK tarafına atlayacağım. Haciz mahalline gidiyorsunuz, çoğunuz gitmişsinizdir. Benim en çok yaptığım şey oradaki hiç masa, sandalyeyi

kaldırmam. Giderim, ana makine hangisiyse onu öyle kablolarından, o hattan çıkan kablolarından takip eder o ana makineyi haczederim. Hatta biliyorsunuz o ana makine içerisinde kişisel verileri de var. İşte Ceza Kanunu'nda bir takım yaptırımlar var, Usul Kanunu'nda bir takım yaptırımlar var. Hayır, otursunuz tıpkı kasa açma hakkınız olduğu gibi o bilgisayarın içerisinde o kişinin alacaklı olduğu insanları aramaya başlarsınız ki İcra İflas Kanunu 89. maddesini yerine getirelim veyahut da anında orada bir haciz işlemi yapalım. Belki o bilgisayarın içerisinde bir faydalı model var, haczedeceğim çünkü muamele hukukuna konu bir şey. Tüm bunları ben HMUK'un bana verdiği yetkilerle yapabiliyorum. Hatta biraz daha ileri gidelim. Bir insanın bilgisayarına el koyucağız ama elimizde başka surette delil elde etme imkanına girmeden bir şeyler yapmamız lazım. O zaman HMUK sayesinde ihtiyati tedbir koydurup o bilgisayarı aldıracağız, üzerinde incelemeleri yapıp, aslında olmaması gereken şey insandan delile gitmek, normalde kanun der ki, delilden sanığa git. Böyle bir HMUK'un verdiği yetkiyle kişiden delile gitmiş olacağız. Mutlaka bilgisayarla ilgili düzenlemelerin bir şekilde hem HMUK'a hem İcra İflas Kanunu'na tıpkı CMK'da olduğu gibi girmesi lazım.

Öte yandan haczettiğimiz bilgisayarın saklanacağı yer. İşte adli arama yönetmeliğinde belli gösterdiler, bilgisayarların ne şekilde saklanacağı. Hiç yediemin deposuna gittiniz mi diyeceğim ki çoğu meslektaşım yediemin deposuna gitmiştir; rutubetli, işte su basar, basmaz, hep böyle mahzenlerin alt tarafında bilgisayarlar saklanır. Hele bir de böyle uzun yıllara sürecek bir dava sürecekse ve bilgisayar hep orada duracak, işte paslanmasıydı, içindeki ramin kaybolmasıydı, bir daha ulaşamamak gibi tehlikeler de söz konusu olacak. Bu şekilde çetrefilli bir durumu var bilgisayarın. Kanımca mesela çoğu arkadaşım şey de diyebilir, bilgisayar haczedilemez. Aklınıza gelebilir. Neden? Çünkü İcra İflas Kanunu'nda yine bir haczedilemezlikle ilgili bir ilkede kişilerin hatıra defterlerinin haczedilemeyeceği, işte güncelerin haczedilemeyeceği söyleniyor. Ama bizim o bilgisayarımızın içerisinde hem faturaları tuttuğumuz, hem ticari bilgileri tuttuğumuz ve aynı zamanda günlüğümüzü tuttuğumuz dosyalarımız da olabilir. Onlar da bizim haczettiğimiz bilgisayarla gidecek, bırakın tarafların görmesini yediemin deposunda alakasız insanların da o bilgisayarlara ulaşması mümkün olacaktır.

Benim söyleyeceklerim bu kadar, çok teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI - AV. ÖZGÜR ERALP - Evet, teşekkürler. Şimdi aslında normal şartlar içerisinde süremizin sonuna geldik. Kısa bir soru-cevap yapıp ondan sonra çünkü bir sertifika törenimiz olacak ve kokteyl kısmına geçeceğiz. Orada yine hep beraber olacağız, sorularımızı yine şahsi anlamda da genel anlamda da sormaya devam edebiliriz yani burayla sınırlı kalmayacak. Ama en azından üç-dört soru alıp, mikrofonu şöyle sağdan başlayıp Mustafa Bey.

MUSTAFA BEY - Bu delillerin toplanması aşamasında diyelim ki mahkeme karar verdi, işyeri ya da özel ikametgahın aranmasına. Şimdi avukatların büroları-

nın aranmasında tabii özel hükümler var, cumhuriyet savcısı nezaret edecek, baro başkanı ya da onun görevlendirdiği bir avukat fakat normal vatandaşla ilgili bu işlem yapılırken bir prosedür olması gerekmez mi? Örnek; bu data transferi yapacak kişi kendi bilgisayarı ile geldi, bir hard diskin içerisinden bilgi aktaracak. O sırada oraya bilgi ekleyebilir. Hani yastığın altına eroin koyma örneğinde olduğu gibi. Yani buna kim nezaret edecek? Ya da birisi nezaret etmeli mi?

AV. ÇAĞATAY CENGİZ - Şimdi ben şunu söylemek istiyorum; usulüne uygun olarak yapılan aramalar CMUK 119. maddede belirtilmiş. Diyor ki, usulüne uygun olarak yapılacak aramalarda şu kişiler bulunur diyor. Bir; kolluk kuvveti, iki; o kişi ve o yer ihtiyar heyetinden iki kişinin mutlaka bulunması gerektiği söyleniyor. Eğer ihtiyar heyetinden iki kişi bulunmuyorsa bu bağlamda elde edilen o arama, el koyma sırasında elde edilen delil, delil olma niteliğini kazanmıyor ki buna ilişkin olarak Yargıtay 7. Ceza Dairesi'nin bir kararı var. Diyor ki, evet, sen usulüne uygun olarak bir arama kararı almışsın, el koyma kararı almışsın ama bunu usulüne uygun olarak yerine getirmediğin için elde ettiğin delillere dayanarak vermiş olduğun mahkumiyet kararı hatalı. Beraat kararı vermeliydin diye Yargıtay 7. Ceza Dairesi'nin bir kararı var. Yani arama, el koyma işlemi sırasında CMK 119. maddesi gereğince o yer ihtiyar heyetinden iki kişinin mutlak ve mutlak bulunması gerekiyor.

MUSTAFA BEY - İhtiyari Heyeti mahallelerde, böyle bir şey yok da yani diyelim ki var. Geldi. Şimdi bu kişilerin ne kadar bilişimden anladığı tabii ki şüpheli, soru işareti. Ya burada Adli Bilişim Kurulu, hani kurulması gerekiyor, oradan bir uzmanın da buna nezaret etmesi gerekmez mi?

OTURUM BAŞKANI - AV. ÖZGÜR ERALP - Şimdi şöyle; uygulamada olan şeyi söyleyeyim, ihtiyari heyeti tabii yasa anlamında da geçiyor ama ya apartman yöneticisini alıyorlar, apartman görevlileri kaçıyor genelde bu işlerden, komşusunu almaya çalışıyorlar genelde apartman yöneticisi. Çünkü mesela bir yere girdiniz, site veya bir yer, oranın mesela dış kapısı kilitli olabiliyor yani siz normal fiziki olarak düşünün. Eskiden biliyorsunuz sabahleyin 05.00'te giriyorlardı, şimdi biraz sabah 07.00 oldu. Sabahleyin 05.00'te bir apartmana gidin, apartmanın kapısı kilitlidir. Ya kapıcıyı kaldıracaksınız ya apartman yöneticisini bulacaksınız. Apartman yöneticisi size daireyi gösterecek, bazen yanlış daireye giriyorlar, 14 diyor, 12'ye giriyorlar, 12 diyor 14'e giriyor. Mesela IP2den başka yerden tespit etmek için. Genelde orada bir apartman yöneticisi veya apartman görevlisi veya bir komşuyu hazır bulundurmaya özen gösteriyorlar ama dediğinizden şunu çıkartıyorum; doğru. Yani tabii ona yardımcı olabilecek yine en etkili ve yetkili kişiler avukat olacaktır. Avukatını arayacak, avukat mecburen olacak. Ama bilişimle ilgili dersek genelde yani çünkü mesela bir cinayet işlendi hemen olay yeri inceleme ekibi gidiyor, o zaman oradaki sanığın da cinayetten anlayan birisini getirmesi gibi bir sonuç olur. Ben kendi kafamdan doğaçlama cevap veriyorum. Yani bu her olayda olan bir şey olduğu için avukatını çağırması ve avukatının bu anlamda

etkin ve yetkin olması yeterli. Çünkü adli bilişim uzmanı mahkemeler bulamıyor bilirkişi olarak, siz sabahın 05.00'de benim bilgisayarı almaya geldi diye bulmanız Türkiye şartları içersinde lüks. Devlet zaten oraya gönderdi işte ekibin içerisinde mesela olay yeri inceleme veya bu genellikle kaçakçılık organizeden veya bunu alacak olan bir ekip tüm şeyde mesela bu ekipler gidiyor, Kahraman Maraş'ta yapılacaksa Ankara'daki veya İstanbul'daki ekipler gidiyor. Oranın Emniyeti ile ortak operasyon yapıp zaten bu genelde ne aradıklarını biliyorlar ve onu alıyorlar. Bu direk bir bilişim suçları dairesi yok ama kaçakçılık ve organizenin içerisinde bir birim de bu tip arkadaşları yetiştiriyorlar. Jandarmanın kriminal dairesi, o biraz daha adli bilişim laboratuarı gibi çalışıyor. Yani mümkün olduğunca bu işte ehil olan personelini gönderiyorlar Emniyet açısından.

OTURUM BAŞKANI - AV. ÖZGÜR ERALP - Sanık tarafından şu anda bence avukat, avukat yani hukuki temsilcisi onun dışında zaten yasal anlamda da başka birisinin şüphelinin yanında olması hukuki anlamda da doğru değil, ona yanıltıcı bilgi verebilir. Benim kendi görüşüme göre. Yani avukatın olması yeterli diye düşünüyorum. Hocam vardı, buyurun Hocam.

ETHEM BEY - Ama bu onun lehine bir durum değil, aleyhine bir durum. bu iletişim teknolojileri ne kadar gelişirse suçları o kadar daha rahat kontrol altında tutabiliyor devletimiz. Ben Leyla Hocam'a soruyorum. Devletimiz gerçekten böyle bir çelişki içerisinde mi? Yani interneti daha bollaştırsa, iletişim teknolojilerini sürekli olarak desteklese polis bir takım kontrollerle suçluları daha yakından, daha hızlı yakalayabilecek.

LEYLA KESER BERBER - Biz o yolu tercih etmiyoruz Ethem Hocam. Onun yerine kişisel hakaret ve zombi de suçtur diyerek katalogu genişletip, siteleri kapatıp bakabileceğimiz şeylerin sayısını artırıyoruz. burada devlet şöyle hareket ediyor; devlet baba olarak isimlendiriyoruz ya, bir babalık yapıyor, siz yetişkin olsanız da interneti düzgün kullanmazsınız, nelere bakacağınızı da bilemezsiniz,

ETHEM BEY - Namusunuzu da koruyamazsınız,

LEYLA KESER BERBER - Onu ben sizin adınıza daha iyi belirlerim, dolayısıyla şu, şu, şu sitelere erişimi ben bu sebeplerle yasakladım, efendi gibi başka sitelere bakın! Şu anki yaklaşımımız ne yazık ki bu.

OTURUM BAŞKANI - AV. ÖZGÜR ERALP - Arkadaşımız. Mümkün olduğunca sıraya göre yapmaya çalışıyoruz.

KATILIMCI - İLHAN ATASOY - Sayın Cengiz'e olacak sorum. NTV televizyonundan. Efendim, diyelim ki sanık talep etmedi, polisin de böyle bir mecburiyeti yok, avukatta talep etmedi acaba polisin almış olduğu bilgisayarlar veya veriler içerisinde ileride yapıldığı kaygısıyla mahkemede delil olamayabileceği yönünde görüş var, siz bu görüşe katılıyor musunuz? Mersin örneğini verdiğiniz için soruyorum.

AV. ÇAĞATAY CENGİZ - Mersin örneğini verdiğimde şuydu; başka surette delil elde etme imkanı olmadığı zaman. Peki bunu nereden anlayacağız? Bunu genelde kolluk kuvvetinin savcılığı aracılığıyla mahkemeye sunduğu evraklar içerisinden anlaşılması lazım. İşte çok soyut iddialar içeren bir şey olduğunda zaten genelde Ankara hakimleri öyle çok kolay arama ve el koyma vermiyor. Bu bağlamda sadece çok zorunlu olmadıkça bilgisayara dokundurulmuyor. Sorunuza gelecek olursak eğer ki tarafların rızası olmadan, zaten öyle bir talebi yoksa o tutanağın altına imzasını atıyor. Asıl sorun tutanağın altına imza atmazsa kendisini bağlamayacağı. Kendisine deniyor ki işte, aldık bilgisayarları, dataları ne diyorsun? Tamam. Hatta o imzalanan tutanağın altında şöyle bir şey vardır; işte evine zarar verdik mi, işte benzer bir şeyler yaptık mı, şuna şahit oldun mu, olmadın mı gibi irade beyanını açıklayan imzalar var. Bu bağlamda da çok hüsnüniyet ilkesine uygun olmayacağını düşünüyorum yani sanığın, evet ben yedek almadım, altında da işte buna da imza, eğer ki başka türlü imza atıldı, zorla imza attırılmadıysa o konu istisnadır ama bu bağlamda pek mahkemede şüphelinin veya sanığın iddiasının dinlenmeyeceğini düşünüyorum

KATILIMCI - İLHAN ATASOY - Delil olarak kullanılamaz mı efendim? Aldıktan sonra belki ilave yapmış olabilir tezi var çünkü burada.

AV. ÇAĞATAY CENGİZ - Kullanılır. Şimdi şöyle bir şey söyleyeyim, karinedir. Karinelerde şöyle bir şey vardı; aksi ispat edilmediği müddetçe elde edilen verinin kesin olduğu kabul edilir. Siz yargılama sırasında az önce Cumhur Bey'in de gösterdiği yöntemlerle eğer ispatlayabiliyorsanız oraya bir veri eklendiğini, bu bağlamda da o delilin konu olmayacağı açıktır. Orhan Bey.

OTURUM BAŞKANI - AV. ÖZGÜR ERALP - Öncelikle kendimizi tanıtırsak, ben onu çünkü biraz avukat dışında çok katılımlar var, katılım yelpazesini göstermek açısından dolayı.

ORHAN TURAN - Ankara 56 Noteri Orhan Turan. Ben buraya gelirken tesadüf eseri bugün bir e-mail geldi tam da toplantının üzerine. Elektronik imzalı belgelerde zaman damgası diye bir doçent arkadaşım göndermiş. Çantama aldım lazım olur diye. Tam da üstüne geldi denk geldi bu konunun. 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu 3. maddesinde zaman damgası denen henüz daha bilişim aleminin bile doğru dürüst bilmediği, kullanmadığı daha henüz hayata da çok fazla geçmeyen çok önemli bir teknolojik argüman var, hukukun içine girmiş şu anda var olan bir şey. Bazı firmaların da sertifika, hizmet sağlayıcı firmaların da bununla ilgili programları da var. Ben de o programların reklamını yapmayayım ama böyle bir programın olduğunu biliyorum ikisini de kendi bilgisayarıma yükledim. Bu zaman damgasını Elektronik İmza Kanunu 3. maddesinde bir elektronik verinin üretildiği, değiştirildiği, gönderildiği, alındığı ve/veya kayıt edildiği zamanın tespit edilmesi amacıyla elektronik sertifika hizmet sağlayıcısı tarafından elektronik imzayla doğrulana kayıt olarak tanımlanıyor. Örneğin bu el koyma

sırasında herhangi bir kurum, bu sertifika otorite denen, trust center denen güvenilir bir kurum, başka ülkelerde olan da bizde henüz hayalini benim beklediğim elektronik noter örneğinde olduğu gibi bir kurum bu anda, tam bu aşamada ya çağırılır ya Emniyet tam bu işe girişmeden önce böyle birisini hazır eder orada, o kurumun bir temsilcisini nasıl ki noterleri birçok yerde tespitlerde kullandığımız gibi orada bu bilgisayarın içindeki kayıtlara daha işleme başlanmadan, tü bismillah denmeden önce içindeki bütün bilgiler hashlenir, zaman damgasıyla damgalanır, tarih ve saat bütün veriler o sırada imzalanır elektronik imzayla da ondan sonra kim ne yaparsa yapsın onun üzerinde, kimsenin onun üzerine bir bytlık bir şey ekleme, bir bytlık bir şey çıkartma hakkı, hukuku yoktur. Bana göre bu konunun çözümünde en önemli argüman zaman damgasıdır. Biraz bunu konuşa konuşa, bilişim alemi de çok az konuşuyor, ben bu işe biraz fazla meraklı olduğum için, biraz fazla okuduğumdan özellikle bu konuyu dile getirmek istedim. Bunun da tartışılmasını istiyorum. Hukukçu dostlarımın da böyle bir argüman olduğunu bilmesini istiyorum. 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu 3. maddesi ve 8. madde de bununla ilgili ayrıntıları Leyla Hocam kendisi kaleme aldığı için çok daha iyi olacak, bilecektir. Ben bu konuda Leyla Hocamdan da bilgi almak istiyorum. Bilgilerim yanlış olabilir, çok fazla aman aman da bildiğimi iddia etmiyorum ama bu konuya sanki bir çözüm gibi görüyorum. Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI - AV. ÖZGÜR ERALP - Doğru. Bakış açısı da noter anlamında tabii siz ispat hukuku açısından sizin söylediklerinizde bizim için önemli. İmzayı atsın, iş bitsin noter anlamında, ondan sonra kim ne yapıyorsa yapsın! Nasıl olsa burada bende var, üzerinde istediği gibi oynama yapılsın. Hukuk anlamında doğru, ceza anlamında da dediğiniz gibi elektronik mühür imzalandığı zaman 5070 sayılı kanuna göre uygun oluyor.

LEYLA KESER BERBER - Adalet Bankalığı Komisyon çalışmaları sırasında CMK 134'ü tartışırken orada elektronik imza, MD5 yerine işte Hash özeti vesaire alınırken elektronik imza teknolojisinin kullanılması gerektiğini tartışmıştık. Sonra genel şey kullanımdaki pratiklik vesaire adına diğerleri tercih edildi ama bir ara öyle bir yaklaşım olmuştu. Elektronik imza, elektronik imzanın olmadığı yanında diyelim ki görevlinin o bileşenleri taşımadığı yerlerde de elektronik mühür sistemi devreye girsin. Zaman damgası her halükarda elektronik imzayı tek başına kullanıldığında da anlamlı kılan bir çözüm. Zaten ikisi birlikte bizim için bir şey ifade ediyor. Elektronik imza, verinin o kişiden geldiğini, bunu yazanın, çizenin o kişi olduğunu kimliğini bize kanıtlarken zaman damgası da onun oluşturulduğu tarihin, saatin, saniyenin, saliseyi bize hiç kimsenin itiraz edemeyeceği bir kesinlikle belgelediği için her halükarda tabii ki düşünülmesi gereken bir şey. Ama dediğim gibi bu her halükarda CMK 134 değişse bile içine konulacak, öyle bir yasal değişikliği gerektiren bir çalışma yani. Şu an için ne yazık ki mevcut metin içerisinde ancak uygulamada belki olabilir. Yani her zaman kanun değişikliğini beklemek de gerekmiyor. Uygulamada böyle bir şey başlatabilir kolluk. Arka-

sından da herhangi bir değişiklik olduğu vakit uygulama paralelinde de kanuna uygun konulur.

OTURUM BAŞKANI - AV. ÖZGÜR ERALP - Mikrofonun gitmesi zor olduğu için önden bir arkadaşımıza verip sonra sizin yanınıza gelebilirler mi? Öndeki arkadaşımıza vereceğiz sonra da size.

KUBİLAY SAY - Komiser Kubilay Say, ben de Kriminal Polis Laboratuarından bilişim suçları ve adli bilişimin ülkemiz için yeni bir olgu olduğunu düşünüyorum. Ki dünya için de sanırım öyle. Hani kolluk tarafından yapılan eksikler, eğitim diğer teknik taraf eksiklikleri olabileceği gibi ben hukuk tarafında da bazı eksiklikler olduğunu düşünüyorum. Bu noktada Leyla Hanım'a yöneltmek istediğim soru; mesela Türk Ceza Kanunu'nda konuyla ilgili 3-4 maddE, CMK'da bir madde, Adli Önleme ve Aramalar Yönetmeliğinde bir madde var. Bu konuda bir eksik olduğunu düşünüyor musunuz hukuki anlamda ve ne yapılması gerekiyor sizce?

LEYLA KESER BERBER - Burada şunun yapılması gerekiyor; her halükarda Türkiye'de kanunlara serpiştirilmiş bu konuyu düzenlemeye çalışan birkaç tane hükümle uygulamadaki gerçekleri ve uygulamadaki sıkıntıları çözmeye çalışmak yerine ya da bugün yaptığımız gibi bir panel düzenlemek yerine mevcut gelişmeleri, dünyada bu konuda yapılan çalışmaları da dikkate alarak konuyu bir an önce mevzuat içerisine sokmak. Adli bilişim örneğin Amerika'da da şu açıdan tartışılmıştı; adli bilişim konusunda özellikle medeni yargılamaya ilişkin olaylarda Amerika tam anlamıyla ikiye bölünmüştü. Şunu tartışıyorlardı; acaba adli bilişim ya da elektronik keşif dediğimiz konularda Amerika'daki federal yargılama kuralarının içersine ayrı ve özel hükümler koymak gerekir mi? Yoksa mevcut kanunlarda yer alan hükümler yorum yapılarak bu sorunu çözmeye yeter mi? Burada hukuk ve ceza yargılaması kendiliğinden zaten ikiye ayrılacak. Birinde çünkü kanunilik ilkesi ve yorumu falan çok kolay yapamadığınız daha katı bir sistem. Diğerinde de yine aynı şekilde cezada kesin takdiri delillerin olmadığı bir yapı ama hukuk davasında hakimin takdir edebileceği bir de bazen bağlı olduğu bir delil sistemi. Yine bunun ötesinde birinde hakimin delil yetersizliğinden dolayı beraat kararı verme lüksünden dolayı sahip olduğu bir istem, ötekinde de önüne gelen bir davayı bu şekilde karara bağlaması gereken bir yapı var, yani hukukun bir takım ilkeleri var. Orada tartışmalar şuydu; bir hukukçu, internet hukuku bize ne öğretebilir, Roma Hukuku'na atıfla "atların hukuku", Roma'da çok kullanılır at örneği, atların hukuku diye anıyor onu, internet hukuku dolayısıyla bize mevcut sahip olduğumuz ilkeler dışında acaba çok çok yeni bir şeyler mi getiriyor ve bu yüzden değişiklik yapma zorunluluğunda mıyız yoksa yorum yaparak, kıyas yoluyla vesaire ile bir şeyleri çözeli mi? Sonuçta çıksan karar Amerika'da, telefon icat edildiği zaman, televizyon, icat edildiği zaman doğrudan, belki anında düzenleme yapmadınız ama sonuçta bir şekilde hukuk düzenleri kendini yeni teknolojilere sonradan da olsa kendini adapte edebildi. Adli bilişim de böyle bir şey. İster ceza

davalarında ister hukuk davalarında bugün mahkemeler bunu kullanıyorlar ve yaşıyorlar. Hukuk hayatımıza, bizim hayatımıza girmiş durumda. Sadece bir ihtilaf olması da gerekmiyor; adli bilişim bir bireyin herhangi bir ihtilaf olmadan önceki hayatı bakımından da önemli. Bir işyerinde çalışıyorsanız e-mail kayıtlarınızın ileride herhangi bir ihtilafta delil olabileceğini bilmeniz gerekiyor. Kullandığınız bilgisayarın size ait olmadığını, oradaki verilerin bir şekilde b,r gün aleyhinize kullanılabileceğini bilmeniz gerekiyor. O yüzden adli bilişim kendine özgü getirdiği kurallar, ilkeler ve yöntemlerle ceza yasaları ve medeni yargılama kolları içerisinde yerini bulması, ayaklarını yere basması gereken bir konu. Yoksa herhalde daha çok konuşuruz bunları.

OTURUM BAŞKANI - AV. ÖZGÜR ERALP - Evet, buradan bir arkadaşımız vardı. Sorabilir.

GÖKHAN SAKAR - KATILIMCI - İyi akşamlar, bilgisayar mühendisliği öğrencisiyim, hukukçu değilim ben öncelikle. İki sorum olacaktı. Bir; soruşturmada korsan CD yakalandı, 1100, sayısı önemli değil, onlar yakalandığı zaman polis eşliğinde imha ediliyor. Peki, bunların kopyasını korsan isterse aynı şekilde ödüllendirmiş olmayız mı? Bir de Sayın Ercan Bey'e bir sorum olacaktı. Kriptolanmış bir program, örnek EGP gibi Amerikan menşeli. Bunu tabii siz kıramıyorsunuz, bunu Amerikan işbirliğiyle size tekrar hani kaynak kodları mı sunuyorlar? Teşekkürler.

CUMHUR ERCAN - Şimdi sorunuza cevabı Adli Bilişim Kurumu'nun kurulması konusunun içerisinde detaylı girmek istemiştim. Ama zamanı ben diğer arkadaşlarla da paylaşmak adına geçmedim. Şimdi, Amerika'daki adli bilişim sistemi dünyadaki diğer bu kurumlarla bu bilgileri paylaşarak buna destek vermekte. Yani siz Amerika örneğini verdiğiniz için ben de size Amerika örneği verdim. Adli bilişimler, kendi işlerinde haberleşerek tıpkı polisin interpol gibi çalıştığı gibi adli bilişim de kendi içinde bu tip bir sistemle çalışabilmekte. Sizin destek istediğiniz yerde onlar da o desteği veriyor. Türkiye menşeli bir yazılım da Amerika'da yakalanabilir onlar da bizden bu desteği isteyebilirler. Yeterli mi?

OTURUM BAŞKANI - AV. ÖZGÜR ERALP - Bu CD ile ilgili de şunu söyleyeyim; onda da uygulamada somut şöyle bir rahatlığını yapmışlar, mesela dediğiniz gibi 1.000 tane CD bulundu, bu 1.000 tane CD'nin yedeklemesini bırakın, siz tabii kopyalamasından bahsettiniz, bunun yedeklemesi de olmuyor, inkar olmasın diye bu CD yazma kalmeleri dediğimiz kalemler var ya, bu CD'lerin üzerine imza attırıyorlar. Yani nasıl sizin yakalandınız, bu 1.000 CD'nin üzerine sen imza atıyorsun, yarın; hayır bu CD benim büromdan çıkmadı dediğin zaman veya işyerinden, üzerinde imzan var gibi pratik bir uygulama yapılmış, onu da öyle çözmüşüz. Yandaki arkadaşımız.

KATILIMCI - ÖZGEN BİNGÖL - Kanal D, sorum biraz güncel olacak. Önce bir haberden bir kesit okuyacağım, sonra kim isterse o cevap verebilir. "Er-

genekon soruşturmasında savcının iddialarına dayandığı birçok bilgisayar kaydının delil sayılmaması olasılığı ortalığı karıştırdı. Yeni CMK'ya elektronik ortamdaki kayıt veya bilgisayarlara el konulacak ise yedeği alınır. Adli makamlar ve polisçe mühürlenip kişiye veya avukatına verilir" deniyor. Tacidar Seyhan yapmış bunu CHP, Adana Milletvekili. Sizce de Ergenekon soruşturmasında el konulan bilgisayarlar sanırım onların kopyası alınmamıştır, delil olmaktan çıkar mı?

OTURUM BAŞKANI - AV. ÖZGÜR ERALP - Şimdi başında da söylediğimiz gibi, başkanımızın da izah ettiği gibi şimdi biz direk bir soruşturma veya bir olayla ilgili şu anda burada bilgi verme durumumuz yok. İkincisi soruşturma halen devam ediyor ama Tacidar Bey'in, Sayın Milletvekilimizin orada söylediği; böyle bir şey alınmadı, alınmadığı için hukuka aykırı gibi onun kendi çıkarımı var. Biz burada çok açıkça CMK Madde 134, 3. ve 4. fıkrayı söyledik. 3. fıkrada diyor ki, yedekleme yapılır. 4. fıkrada da istemesi halinde şüpheliye veya vekiline verilir. Siz bunu bütün Türkiye'deki olaylara, kanun açık uygulayabilirsiniz. Yedekleme yapılmalıdır 3. fıkraya göre, 4. fıkraya göre de istemesi. Haa vermemişlerdir veya yedekleme yapmamışlardır başka bir olay için de olsa kanun açık. Onun dışında çok daha farklı bir soru olursa zaten Baro Başkanımız burada çıkınca siz sorularınızı Başkanımız, biz öyle kendimizi kurtarmış olalım susma hakkımızı kullanarak. Başkanımıza yönlendirmiş olalım, Başkanımız varken konu hakkında konuşmak bize düşmez. Kanunun maddesi açık, biz hukukçular olarak bu konuda hemfikiriz. Onu da öyle söylemiş olalım. Başka sorusu olan arkadaşımız arkadaki bir arkadaşımız, öne doğru çünkü mikrofon, arkadaşımız yorulmasın.

KATILIMCI - AV. FENNUR GÜÇLÜ - Benim sorum şeyle ilgili, internette dolaşan maillerle ilgili. Bir mail eğer suç niteliği taşıyorsa ya da herhangi bir şekilde delil olabilecek bir mail ise, kişinin bilgisayarında değil de herhangi bir ortamda, Emniyette, savcılıkta, internete bağlanan herhangi bir bilgisayarda o mailin nereden geldiği, işte IP adresi falan filan gibi tespitler yapılabilir mi?

CUMHUR ERCAN - Evet yapılabilir. Bir mail kim tarafından gönderiliyorsa bunun özelliklerinin içerisinden gönderenin adresi, IP adresi bu bilgilerin hepsine ulaşabilirsiniz.

AV. FENNUR GÜÇLÜ - Herhangi bir bilgisayarda?

CUMHUR ERCAN - Fark etmez. Zaten sonuçta mail olarak alıyorsanız mailin özellikleri kısmında bunu öğrenebilme şansınız var.

AV. ÇAĞATAY CENGİZ - Ben bir şey eklemek istiyorum. Evet, işte o bilgilere ilişkin IP'ler şunlar bunlar bir internet servis sağlayıcısından geliyor. Acaba ondan gelen belgeler ne kadar hukuki? Yani sonuç itibariyle bir ceza davasında birisini cezalandıracaksınız veya beraatına vereceksiniz. Oradan gelen bilgi ne kadar hukuki onu tartışmak gerekiyor. 2008 senesinde biliyorsunuz 5651 sayılı kanun çıkmadan önce internet servis sağlayıcılarının herhangi bir zorunluluğu

yoktu böyle bilgileri tutmak için. Yani siz başvurduğunuzda "sildim", "vermiyorum" gibi şeyleri çok rahat söyleyebilirken 2008 senesi 5651'in girmesiyle bu tür bilgileri tutma zorunluluğu geldi. Bundan dolayı 2008 senesi öncesindeki yargılamalarda bu belgelerin pek hukuki olmayacağı da tartışılabilir. Ancak 2008 senesi sonrasındaki verilerin güvenliği olabilir. İşte Leyla Hocam söyledi, noter meslektaşımız söyledi. Sonuçta bu dataların güvenliği ne şekilde sağlanıyor. Nedir? Bir ticari defter noter tarafından onaylanmadığı müddetçe hatta noter tarafından o defterin kapatımı yapılmadığı zaman tacirler arasında cari ilişkilerde delil olarak kullanılamayacağı açık hükümken, işte internet servis sağlayıcıların bizlere göndermiş olduğu belgelerin de hukukiliği biraz da tartışılır oluyor 2008 senesi öncesi. Buradan Nihat Ağabey'e söz verelim yoksa açık kaynakçıların hışmına,

NİHAT KARSLI - Şimdi mahkemelerimizin kararlarını ben Hürriyet Gazetesinde ve işte diğer boyalı gazetelerde okuyorum. Diyorlar ki, şu site kapanmış, bu site kapanmış ama ben giriyorum o sitelerin hepsi açık. Hiçbirinin de kapalı olduğunu görmedim. Youtube'a da giriyorum, o işte namahrem sitelere de giriyorum, suç olan sitelere de giriyorum. Ben bu arada kendimi tanıtmadım, ben Linux Kullanıcılar Derneği üyesiyim, adım Nihat Karslı. Benim işletim sistemim Linux, *özgürce* yazılım kullanıyorum ve benim girdiğim sitelerin hepsi açık. Şimdi bizim mahkemelerimiz nasıl bir karar veriyor da bunlar kapanmıyor! Ayrıca benim öğrenmek istediğim bir şey var hukuki tarafta. Madem yasaklanıyor, kapatılıyor ben buraya giriyorsam bir suç mu işliyorum? Benim makinem beni uyarmıyor, diyor ki bu site yasaklanmadı veya bu site kapanmadı. Ama bunları nereden biliyorum, bir arkadaşıma diyorum ki şurada ilginç bir şey var, bir bakar mısın diyorum. O bana söylüyor, diyor ki; bilmem ne mahkemesi kararıyla kapatılmış. Ama ben bunun farkında değilim. Sizce neden?

OTURUM BAŞKANI - Şimdi tabii ki sen açık kaynaklı kullanımlı DNS ayarlarını takıp, değiştiriyorsun yani Telekomünikasyon Kurumunun,

NİHAT KARSLI - Yo, yo ben bir şey değiştirmiyorum. Hiçbir şey değiştirmiyorum. Oynamıyorum.

OTURUM BAŞKANI - Abi senin bir şey, kesin oynaman vardır ya Telekomünikasyon Kurumunun yasakladığı şeyi sende açıksa, bizde biliyorsun DNS ayarlarını değiştirmeye başka internet siteleri aracılığıyla giriyoruz o yüzden ben senin bilgisayara bir şey demiyorum. Senin bilgisayar her yere girer! Orada bir sıkıntı yok. Orada benim sadece söyleyeceğim ama başka arkadaşlar da, bu çünkü bugün panelimizin direk konusu değil. Youtube'a girmek suç mu? Benim youtube'a girmemi mi engelliyor Türkiye Cumhuriyeti yoksa youtuba girilmesini mi? Yani youtube'a giren herkese ama mesela Atatürk'e karşı işlenen suçlarla ilgili bir bağlantınız varsa tabii ki sizi izlemeye alabilir ama bu kumarhane burası, kumarhaneyi kapattılar, kapıya mühür koydular, siz pencereden girdiniz ısrarla ben burada kumar oynamak istiyorum diyorsunuz. Kumar oynamak bir kabahat

olduğu için sadece onun cezasından bana göre kabahat olarak cezalandırırsınız yoksa youtube başka türlü girmek benim kendi görüşüme göre kanuna karşı fiili oluşturmuyor. Benim özellikle söyleyeceğim, yani konumuz direk bu olmadığı için yoksa konuşulacak çok konu var ama yani direk konumuz bilgisayarlarda aramaya koyma olduğu için dışarıda isterseniz biraz daha o konuyu açarız.

AV. ÇAĞATAY CENGİZ - Son bir şey söyleyeyim Özgür'e ek olarak. Şimdi mühür (*Anlaşılmıyor)* diye bir düzenleme var. Aslında kanun koyucu biraz güncel suçlara benzeterek aslında internetle ilgili yasağı koyuyor. İnternet sitesini kapatmıyor. İnternet sitesini filtreliyor. Birde ben şunu söylemek istiyorum bakın; HMUK'da ihtiyari tedbir kararına uymamanın cezası bir aydan altı aya kadar hapistir. Bakın hafif hapis değil, hapistir ve buna ilişkin eğer bana altı ay hapis verdi, işte şunu da paraya çevirdi deyip, temyiz edip yahut zamanaşımından yararlanırız, nasıl olsa bir ay, bir yıl değil. Hapis cezasının zamanaşımı da 7.5 yıl. Yani demek ki ihtiyari tedbir kararına muhalefet etmenin de sonuç itibariyle bir şeyi var. Eğer internet sitesi ihtiyari tedbiren filtrelenirse ve biz oraya girersek sanırım buradaki bir aydan altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırılması. Teşekkür ediyoruz katılımlarınız için sağ olun.

ANKARA BAROSU
TÜRK HUKUK KURUMU

LOZAN'DAN GÜNÜMÜZE

OTURUM BAŞKANI
AV. NAİL GÜRMAN

KONUŞMACILAR
DOÇ. DR. ESRA DARDAĞAN
PROF. DR. ÜNSAL YAVUZ

24 TEMMUZ 2008
ABEM

LOZAN'DAN GÜNÜMÜZE

TUNCAY ALEMDAROĞLU - TÜRK HUKUK KURUMU BAŞKANI –

Değerli Konuklar,

Sayın Katılımcılar,

Anayasa Mahkememizin, Baromuzun ve Türk Hukuk Kurumu'nun önceki Sayın Başkanı toplantımıza başlamadan önce sizleri Lozan'ı gerçekleştiren bağımsız Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran başta büyük önderimiz Mustafa Kemal olmak üzere kavga arkadaşlarımız uğrunda 1 dakikalık saygı duruşuna davet ediyorum.

SAYGI DURUŞU

Teşekkür ederim, ruhları şad olsun.

Değerli konuklar, bugün Lozan Anlaşması'nın imzalandığının 85. yılındayız. Ulu önderimiz Mustafa Kemal Atatürk'ün deyimiyle sevgili yurdun her köşesini sulayan kanların karşılığı olarak kurulan Türkiye Cumhuriyeti devletinin ve bağımsızlığımızın uluslararası tescil belgesi olan Lozan Anlaşması'nın 85. yılındayız.

Lozan görüşmelerinin gündemlerinden biri de kapitülasyonlar olmuştur. Kapitülasyonlar sadece yabancılara tanınan salt ekonomik ayrıcalıklar olmayıp, ekonomik ayrıcalıkların yanında hukuki, adli, dini, idari ve eğitim alanında yabancılara tanınan ayrıcalıkların bütünüdür. Avrupalılar da bu ayrıcalıkları korumada ısrarcı olmaları karşısında Lozan'da görüşmeler kapitülasyonlar nedeniyle zaman zaman kesilmiş ve kopma noktasına gelmiştir.

Büyük devlet adamı İsmet İnönü, Cumhuriyet'i ve Lozan Barış Anlaşması'nın 50. yıldönümü nedeniyle Türk Tarih Kurumu'nca 23 Ekim 1973'te düzenlenen konferansta yaptığı konuşmasında Lozan görüşmelerine taraf olan Avrupa

devletleri temsilcilerinin kapitülasyonları kaldırmamak için her yolu denediklerini, her türlü baskıyı yaptıklarını hatta son aşamada hukuk dili bahanesini bile kullandıklarını anlattıktan sonra konuşmasına şöyle devam etmekte: "…hülasa dokuz ay hukuk dilini öğrenemedim. Tali komisyonda uzun boylu konuştuktan sonra olmadı. Sonra bir gün kapitülasyonlar meselesini yazmak için Promjio, ki bu Fransız hukukçu, bana geldi. Ne istiyorsunuz dedi. Yazın, dedim, kapitülasyonlar kaldırılmıştır, lağvedilmiştir. Daha bilmem ne falan! Bitti, yoktur böyle bir mesele dedim. Peki, böyle yazalım dedi. Ne oldu, hukuk diline uydu mu dedim. Karar verdiler dedi, kapitülasyonları kaldırmaya karar verdiler. E demek şimdiye kadar karar vermemiştiniz dedim, vermemişlerdi dedi. Hukuk dilidir diye kıyameti kabul ettirmeye çalışıyorlar, bu tarzda kapitülasyonlardan çıktık." diyerek anılarını sürdürmüştür.

Sayın İnönü'nün anılarında kıyamet olarak değerlendirilen kapitülasyonların Lozan Anlaşması'yla kaldırılması Türkiye'nin siyasi, ekonomik, eğitim ve yargı alanlarındaki bağımsızlığının ve ulusal birliğinin tüm dünyaya ilanı ve tescilidir. Gerçekten de hukuk ve adli alanlarda yabancılara Osmanlı topraklarında yaşayan farklı ırk ve dinlerdeki tebaaya verilen ayrıcalıklar ulusal birliğin korunmasında ve ülkenin bağımsızlığında en büyük engeli oluşturmaktaydı. Osmanlı döneminde yabancılara padişahın lütfu olarak tanınan bu ayrıcalıklar duraklama ve gerileme dönemlerinde Avrupa devletlerinin dayatmasıyla her ırka, her dine hatta her mezhebe; Katolik, Ortodoks, Protestan mensup tebaanın ayrı bir hukuk sistemi, ayrı bir mahkemesi bulunmaktaydı. Böyle bir sistemde ise ulusal birlikten, ulusal bağımsızlıktan elbetteki söz edilemezdi. Cumhuriyet hukuk devriminin önderlerinden olan değerli hukukçu Mahmut Esat Bozkurt'un İsviçre Fribourg Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ndeki 12 Kasım 1918 tarihli doktora tezinin konusu da "Osmanlı Kapitülasyonları Rejimi" idi. Mahmut Esat Bozkurt, bu tezini araya giren Kurtuluş Savaşı yılları nedeniyle ancak 1928 yılında ilgili üniversiteden izin alarak orijinal hali ile yani Fransızca olarak yayınladı.

Sayın Bozkurt bu tezini Lozan Anlaşması'na Türkiye Büyük Millet Meclisi adına imzalayan Sayın İnönü'ye de ithaf etmiştir. Sayın Mahmut Esat Bozkurt hitap yazısında: "Bu tezi yazarken amacım, kesinlikle sadece doktora unvanı almak değildir. Aynı zamanda ve özellikle Türk halkının bu kapitülasyon rejimine tabi olmayı hak etmediğini kanıtlamak istiyordum. İstanbul ve Fribourg Fakültelerinin sıralarında bu konuda düşündüğüm günden beri onlar benim ulusal onurumu yaralıyor ve yüreğimi sızlatan bir yara gibi geliyordu. Bu tez önündeki seli yıkmak isteyen bir selin azgınlığı ile adaletsizliğe baş kaldıran hukuktur. Kapitülasyon rejiminin ülkesinin onuru ile bağdaşmadığını düşünen genç bir Türk'e, tezin fakülte tarafından kabul edildiğinin bildirildiği sırada o genç vatanının mahvolduğunu görme tehdidi ile karşı karşıya bulunuyordu. Bir gençlik çalışmasının ürünü olan bu sayfaları yazarken benim burada dile getirdiğim dileği hukuk argümanları ile destekleyerek 1923 yılında fiilen gerçekleştirmeyi başarmış

olan ekselanslarınıza onları ithaf etmekten onur duyarım." demektedir. İngiliz tarihçi Toynbee: "Hemen hemen her konudaki Türk ulusal istekleri Lozan'da müttefikler tarafından kabul edilmiştir ve dünya tarihinde eşi olmayan bir olayla karşılaşmıştır. Yenilmiş, parçalanmış bir ulusun bu harabe içinden ayağa kalkması ve dünyanın en büyük ulusu ile tam eşit koşullar içinde karşı karşıya gelmesi ve büyük savaşın bu galiplerini dize getirerek her istediğini kabul ettirmesi şaşılacak bir şeydi." sözleri ile Lozan Anlaşması'nı değerlendirmektedir.

Evet, tarih bunları söylüyor. Ya şimdi? Aradan geçen 85 yıl içinde tarihçilerin bile şaşılacak bir şey olarak değerlendirdiği Lozan'da tescil ve tüm dünyaya kabul ve ilan ettiğimiz haklarımız ve kazanımlarımız bugün ne durumda? Lozan'dan günümüze neleri koruyabildik? Lozan'da Lord Curzon'un görüşmelerde cebine koydukları şimdi masalarda mı? Bu konuları değerli hocalarımızın konuşmalarından birlikte dinleyeceğiz. Hepinize, başta katılımcılar olmak üzere katkıları nedeniyle, siz değerli konuklara da katılımınız nedeniyle teşekkür ediyorum ve Ankara Baromuzun Sayın Başkanı Ahsen Coşar'ı davet ediyorum. Buyurun Sayın Başkanım.

AV. VEDAT AHSEN COŞAR - ANKARA BAROSU BAŞKANI -

Sevgili Yekta Ağabey,

Değerli Meslektaşlarım,

Sevgili Konuklar,

Türk Hukuk Kurumu ile birlikte düzenlediğimiz "*Lozan'dan Günümüze*" konulu panele hoş geldiniz.

Sizleri Ankara Barosu adına, yönetim kurulu üyesi arkadaşlarım adına ve kendi adıma sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

Ankara Barosu olarak; Türkiye Cumhuriyeti'nin uluslararası meşruiyet belgesi olan Lozan Barış Antlaşması'nı başarılı kılan başta *Büyük Önder Atatürk* ve Lozan'daki müzakereleri ustalıkla yürüten Türk heyetinin başkanı merhum *İsmet İnönü* olmak üzere emeği geçen herkesi minnetle ve şükranla anıyor, aziz hatıraları önünde saygıyla eğiliyoruz.

Değerli Konuklar,

Tarihini bilmeyen halklar yok olmaya mahkumdurlar. O nedenle halkın kendisinin ve özellikle toplumu yönetme konumunda olanların tarih bilincine sahip olmaları, bunun için de tarihi bilmeleri yaşamsal değer taşır. Tarih bize sadece geçmişimizi anlatmaz, geleceğimizle de ilgili önemli ipuçları verir. Bugün bu toplantıyı düzenlememizin nedeni sadece Lozan Barış Antlaşması'nın 85. Yıldönümünü kutlamak değil, aynı zamanda tarihimizi bildiğimizi, ona sahip çıktığımızı, onu canlı ve diri tuttuğumuzu göstermek, geçmişten günümüze doğru yapacağımız yolculukla bugünün resmini çıkartmak ve gelecekle ilgili projeksiyonlar yapmaktır.

Bu bağlamda, bugün 85. Yıldönümünü kutladığımız Lozan Barış Antlaşması'nın bizim için önemi ve değeri nedir? Lozan Barış Antlaşması'nı uluslararası diğer antlaşmalardan farklı kılan özellikler nelerdir? Bugün Lozan Barış Antlaşması'nın neresindeyiz? Gelecekte neresinde olacağız? Konunun uzmanı olan Değerli Konuşmacılar kuşkusuz bütün bu soruların yanıtını verecekler, Lozan'dan günümüze kadar olan süreci değerlendirecekler, geleceğe yönelik öngörülerde bulunacaklar.

Ben bu açış konuşmamda, Değerli Konuşmacıların yetki ve uzmanlık alanlarına tecavüz etmeden ve izninizle Lozan Barış Antlaşması üzerine birkaç şey söylemek istiyorum.

Modern bir devlet kurma, ulusalcılığı da zorunlu kıldığından, Türkiye Cumhuriyeti'nin eşzamanlı kurulan diğer devletler gibi modern bir devlet olarak kurulması, aynı zamanda bir ulusun oluşmasının da tarihidir.

Onun için devletin Misak-ı Milli sınırları içinde yaşayan herkese eşit koşullarda tanınan yurttaşlık statüsünün, ulusal birlik bilincinden ve bu bilince ortak olma inancından soyutlanması olanaksızdır. Bu bağlamda ulus, kendilerini birey olarak ifade eden insanlardan oluşan, siyasal birlik ile tarihin ve kültürün ilişkisinden ibaret olan bir birlikteliktir.

Hepimizin çok iyi bildiği üzere, Lozan Barış Antlaşması ile Osmanlı İmparatorluğu tarih sahnesinden silinmiş ve O'nun toprakları üzerinde uluslararası alanda kabul gören, bağımsız ve diğer dünya devletleri ile eşit haklara sahip olan Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin hukuki varlığı ve uluslararası meşruiyeti kesinlik kazanmıştır.

Cumhuriyetimizin Misak-ı Milli sınırlarını çizen ve O'nu meşru kılan, O'nun yurttaşları olarak varlığımızı ve ulus olarak birlikte yaşama hakkımızı tüm dünyaya kabul ve tescil ettiren Lozan Barış Antlaşması, hiç kuşku yok ki, hepimizin ortak değeri ve onurudur.

Yurttaş olarak bu onura sahip çıkmak kutsal bir görev, taraf olsun veya olmasın her devletten, Cumhuriyetimizin uluslararası kuruluş antlaşması olan Lozan Barış Antlaşması'na saygılı olmasını ve onun koşullarına uygun davranmasını talep etmek ve beklemek hepimiz için bir haktır.

Değerli Konuklar,

Büyük Atatürk'ün özlü ifadesiyle; "*Osmanlı Devleti, eski antlaşmalar adı altında kimi devletlere ve topraklarında yaşayan unsurlara tanınan ayrıcalıkların tutsağı idi. Osmanlı Devleti'nin kendi toprakları üzerinde yaşayan yabancıları yargılama hakkı yoktu. Topraklarında yaşayan Türk ve Müslüman unsurlardan aldığı vergiyi bunların dışında olanlardan alamazdı. Ülkesini bayındırlaştıramaz, demiryolu, okul yaptıramazdı. Lozan Antlaşması Türk Halkı aleyhine yüzyıllardan beri hazırlanan ve Sevr Antlaşması ile tamamlandığı sanılan büyük bir suikastın çöküşünü*

bildirir belgedir. Osmanlı devrine ait tarihte benzeri görülmemiş bir siyasi zaferdir."

Aylarca süren, dokuz ay kesintiye uğradıktan sonra tekrar başlayan Lozan Barış görüşmelerinde Türkiye'nin her alanda bağımsız ve diğer ülkelerle eşit bir devlet haline gelme yolundaki kararlı ve sarsılmaz iradesi Büyük Atatürk'ün de vurgu yaptığı Lozan'daki siyasi zaferi yaratmıştır.

Lozan Barış Antlaşması'nın 50.Yıldönümünde bu siyasi zaferi ve o gün gelinen aşamayı merhum *İsmet İnönü* bakın nasıl değerlendiriyor: "*Lozan Antlaşması hemen onaylanmadı. Biz onayladık. Diğer taraflar, imza sahiplerinin meclislerinde onaylanması için yaklaşık bir seneye yakın sürüklediler. Neden sürüklediler? Eski Türkiye'yi bilerek kabul olunan maddeler, iç karışıklıklardan dolayı uygulanmayacak, yeniden karışıklıklar çıkacak, yeniden ihtiyaçlar çıkacak. Bu ihtiyaçlar karşısında bunlarla pazarlık eder, aldıklarını geri alırız diye düşündüler. Hiç kuşkum yok. Bu, kafamın içinde vardır. Bununla ellinci seneyi bulduk. İyimser durumdayım. Mutlaka Cumhuriyet' korumaya mecburuz, ilkelerini korumaya mecburuz. Bu ilkelerin de, Cumhuriyet'te, Atatürk hareketinin de tartışma ve eleştiri konusu olma niteliği kalmamıştır, müşterek mal olmuştur. Cumhuriyet'le beraber müşterek millet malı olmuştur. Bütün tartışmalar, çekişmeler, siyasi mücadeleler o sınır içinde kalacaktır. Bu ümitteyim. Cumhuriyet'in geleceği emniyetli görünür. Sağlam bir Cumhuriyet kurulmuştur. Vatandaşlarımız bunu şerefle koruyacaklardır.*"

Merhum *İsmet İnönü*'nün bu veciz konuşmasında da vurgu yaptığı üzere yurttaş olarak hepimize yüklenmiş bir sorumluluk olan, o nedenle hiçbir siyasi görüşün, hiçbir kişi ve kuruluşun tekelinde olmayan Lozan Barış Antlaşması'na ve Cumhuriyet'e sahip çıkmak hepimizin görevidir ve bu görev bizlerin şerefine tevdii ve teslim edilmiştir. Ama bu görev sadece sözle, sloganla, hamasetle ona sahiplenmeyi veya sahiplenme çağrısında bulunmayı değil, daha çok O'nu, yani Cumhuriyet'i, Büyük Atatürk'ün gösterdiği çağdaş uygarlık hedefi doğrultusunda geliştirme ve daha çok övünülecek bir yapıya dönüştürme sorumluluğunu da yükler.

O halde, kendisini halkın ve toplumun vasisi sayan kimileri tarafından topluma dayatılmaya çalışılan, özgürlüğü yurttaşlıkla özdeşleştiren, insan haklarıyla yurttaşın ödevlerini karşıt kutuplara koyan, kamusal alanı daraltmak suretiyle halkı kamusallığın dışında tutmaya çalışan otoriter kültürün, Cumhuriyet'in kuruluş ilkeleri ve felsefesiyle bağdaşan, çağın ruhuna uygun düşen bireysel haklar ve özgürlükler yönünde evrilmesi; çeşitliliği savunan, bireysel olarak farklı kültürlerin bir arada yaşamasına imkan veren, ekonomik ve siyasi sıkıntıları aşabilmenin, siyasal özgürlükler ile temel hak ve özgürlükleri tehlikeye uğratmadan yaşayabilmenin yegane yolu olan demokratik kültüre dönüştürülmesi yönündeki çabalarımızı artırmamız gerekir.

Beni sabırla dinlediğiniz için hepinize teşekkür eder, sevgi ve saygılar sunar, sevgili Nail Ağabeyimizi ve değerli hocalarımızı buraya davet ediyorum. Buyurun.

OTURUM BAŞKANI - AV. NAİL GÜRMAN - Sayın Başkanlarımızın selamlanmasını izin verirseniz sadece Anayasa Mahkememizin eski Başkanı Sayın Yekta Güngör Özden'i selamlayarak simgelemek istiyorum. Hepiniz hoş geldiniz efendim.

Efendim, Lozan görüşmesine geçmeden önce bir konuyu da anımsatmak istiyorum. Bugün Türkiye'de sansürün kaldırılmasının da yıldönümüdür. Ne yazık ki; sansürün kaldırılmasının uğraşına geçen Cumhuriyet yıllarında destek veren basın mensuplarının büyük bir kısmı bugün bu sansürün anlam ve önemini unutmuş görünmektedirler. Giderek basın, adeta Sansür Yasası'nın altında imiş gibi tekelleşmekte ve tek ele doğru gitmektedir. Bu tabii demokrasi için uygun bir şey değildir. Umuyorum ki, sansürün kaldırıldığı bir günde; tekrar sansürün yıldönümünü kutlayacak kötü günlere ulaşmayız.

Değerli arkadaşlarım, Sayın Hocamız Hasan Ünal son anda bir engeli nedeniyle toplantıya katılamadı. O nedenle hepinizden özür dilediler, bunu da sizlere ulaştırmayı görev biliyorum. Dolayısıyla bir konuşmacının eksik olması oturumda şekil olarak bir görev yapan arkadaşınızı da birkaç kelime verme veya söyleme fırsatını vermiş oldu, izninizle.

Lozan, Türk heyetinin 20 Kasım 1922'de açılışını yaptığı bir barış konferansı. Başlangıçtan sonra, 4 Şubat 1923'te görüşmeler kesiliyor. 23 Nisan 1923'te tekrar başlıyor. 24 Temmuz 1923'te Lozan Barış Konferansı sona eriyor ve Lozan Barış Antlaşması imzalanıyor. Bu antlaşma 23 Ağustos 1923'te Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde onaylanıyor, ancak 6 Haziran 1924'te katılan ulusların yetkili organlarında onaylanmasından sonra dünya hukuku çerçevesinde yürürlüğe giriyor. Lozan'ın kısa tarihçesi bu.

Ben hep Ankara'dan İzmir'e giderken, özellikle Kocatepe'den geçerken ve ondan sonra ovaya indiğim zaman okuduklarımı, duyduklarımı anımsarım. Sağdaki Dumlupınar Anıtı'ndan kalkıp gelecekler diye düşünürüm. O düşünce bana bugün içinde bulunduğumuz durumun ne olduğunu anlatır. Tabii birkaç simgeyle noktalarsam Lozan, padişahın ve o zamanki Başbakanının "Babalar gibi sattığı!" memleketin, bu anlaşma ile geri alınmasıdır; ülkenin geri alınmasıdır. Lozan, padişahın önünde diz çökerek zırhlısına binip kaçtığı ve öylece "hikmet-i yare" sığındığı emperyalizmin sona erdiği bir gündür. Ve Lozan, 1920'de açılan Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin o kutsal çatısının miğferimiz olduğu, orada bir güneş gibi doğan bağımsızlık ve kurtuluş inancımızın süngümüz olduğu ve Lozan, Anadolu'nun şehit kanlarıyla yoğrulmuş, topraklarımızın da kışlamız olduğu bir birliktelikten çıkan büyük bir destan, büyük bir efsanedir!...

Her toplum bir ölçüde unutkandır. Toplum sosyolojisinin sonucudur bu. Ancak nasıl ki Lozan, I. Dünya Savaşı'ndan sonra sadece ve sadece imzalanan tek sulh anlaşması ise ve nasıl ki Lozan 85 yıldır sadece yaşayan tek antlaşmaysa; onun bizim için bugünkü önemini, hele son senelerde yaşadığımız olaylardan

sonra çok daha önemsememiz sanıyorum ki kaçınılmaz bir düşüncemiz olması lazım geliyor.

Ben bu girişten sonra size konuklarımızı, muhakkak ki tanıyorsunuz ama usuldendir bir iki kelimeyle hemen sunmak istiyorum. Sayın Doçent Esra Dardağan, Siyasal Bilgiler Fakültemizin Kamu Yönetimi ve Bilim Öğretim üyesidir. Aynı zamanda Devletler Özel Hukuku alanında da çalışmaları vardır. Sayın Profesör Ünsal Yavuz, sadece şu kadarıyla söyleyeyim; Başkent Üniversitesi Atatürk İlkeleri Uygulama, Araştırma Merkezi Müdürü olup, geçmişten bu yana bu kavganın içinde olan çok değerli bir önderimizdir. Şimdi yine izninizle sözü Sayın Dardağan'a bırakıyorum. Buyurunuz efendim.

DOÇ. DR. ESRA DARDAĞAN - A. Ü. SİYASAL BİLGİLER FAKÜLTESİ - Çok teşekkür ediyorum. Ben mikrofon kullanmaya çok alışık değilim; galiba mikrofondan da ses gelmiyor. Sesim duyuluyor mu acaba? Tamam, teşekkür ediyorum. Genellikle bu araç olmadan konuşmayı tercih ederim ama mecburen bunu kullanacağım.

Ben Devletler Özel Hukuku alanında çalışıyorum. Ancak 2002-2003 yıllarında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden sekiz kişilik bir ekip "Yaşayan Lozan" adlı bir kitabın yazımına giriştik ve bu kitabın yazımı sürecinde çok amatör olarak hukuk tarihi ile uğraşmak durumunda kaldım. Yani kendimi belki amatör bir hukuk tarihçisi gibi kabul edebilirim; hukuk tarihçisi hocalarımdan da şimdiden özür diliyorum. Alanım biraz pluri-disipliner bir alan olduğu için hukuk tarihiyle de kesişen konularla ilgilenmek durumunda kalabiliyorum. Lozan süreci de benim bu alana kısmen de olsa yönelmemi sağlayan çok hoş bir vesiledir.

Ben bu sunuşumda hukuk devriminin Lozan süreciyle hız kazanması üzerinde durmak istiyorum. Hukuk devrimi hiç şüphesiz kökleri eskiye dayanan önemli bir sürecin sonucudur; ama bir devrim olduğu için, radikal bir kopuşu ifade ettiği için tam anlamıyla eskinin bir ürünü olarak nitelendirilmesi de herhalde mümkün değildir. Bununla birlikte, Lozan Barış Antlaşması'nın ve ona ekli belgelerin imzalanması süreci hukuk devriminin de hızlanmasında benim kanaatimce çok önemli bir etki doğurmuştur. Şöyle ki; çok başlı, yarı teokratik bir hukuk sisteminden üniter, laik nitelikte bir hukuk düzenine geçişte Lozan Konferansı önemli bir aşamayı temsil etmektedir. Modernleşmenin bir parçası olan ulus-devlet inşası sürecinde etnik, dinsel ve sair kıstaslara göre ayırım gözetilmeksizin herkese uygulanan ve rasyonel temellere dayanan bir hukuk sistemi işlevsel bir nitelik taşımaktadır. Hukuk devrimi de ekonomik, sosyal hayatın, eğitim ve kültürün rasyonel devlet tarafından belli bir amaca göre düzenlenmesinin ve dönüştürülmesinin aracı olarak işlev görmüştür. Bu çerçevede Lozan Barış Antlaşması'nın imzalanması, ulus devletin inşasında engelleyici rol oynayan kapitülasyon ayrıcalıkları ve azınlıklar gibi iki temel sorunun çözüme bağlanmasına önemli katkı sağlamıştır.

Bu açıdan, kapitülasyonlar ve azınlıkların korunması mazeretiyle, sürekli olarak, Türkiye'nin içişlerine karışılmasına yol açan bir sürecin sonuna gelinmesini temsil etmektedir. Bu iki engelin kaldırılması, başka deyişle, azınlıkların korunması mazeretiyle sürekli Türkiye'nin içişlerine karışılmasına, kapitülasyonlar yoluyla Türkiye'nin yargı ve hukuk bağımsızlığının engellenmesine bir son verilmesi ile de, hukuk devriminin pekiştiğini görüyoruz. Ama bunun yanında bir başka etki de var; Lozan Barış Antlaşması'nın imzalanması öncesinde Lozan görüşmelerinde o uluslararası platformda sürekli olarak bu iki engelin Türkiye'nin önüne çıkartılması da, bir hukuk devriminin kaçınılmazlığını, radikal bir kopuşun gerekliliğini bir ihtiyaç olarak, bir zorunluluk olarak ortaya koymuştur. Ve hukuk alanındaki değişim artık hukuk reformu olmaktan çıkmış ve devrime dönüşmüştür.

Lozan'a gelen Türk heyetinin elinde 14 maddelik bir talimat vardı ve bunlar arasında kapitülasyonların kaldırılması uğruna görüşmelerin kesilmesi dahi göze alınacak çok önemli bir hedef olarak yer alıyordu. Yani eğer kapitülasyonlar kalkmazsa görüşmeler kesilsin hatta bir savaş göz önüne alınsın, deniyordu bir anlamda. Savaş göze alınsın! Bu; yıkıcı bir savaştan çıkmış, hatta pek çok savaştan çıkmış yorgun bir toplumun, onun liderlerinin yeni bir savaşı dahi göze alması kapitülasyonların ne kadar önemli bir sorun olarak algılandığını ortaya koyuyor.

Ben bu sunuşum çerçevesinde, "kapitülasyonlar" terimini, ister devletlerarası antlaşmalardan kaynaklansın ister hükümdarın tek yanlı iradesinden kaynaklansın, Osmanlı makamlarınca yabancılara yargısal, ticari, mali ve yönetsel konularda tanınan ayrıcalıklar bütününü ifade etmek için kullanmak istiyorum.

Kapitülasyonların kaynağı, yani bu ayrıcalıkların iki taraflı sözleşmeden, devletlerin karşılıklı anlaşmasından mı kaynaklandığı, yoksa hükümdar tarafından bir lütuf olarak mı bahşedildiği, tarihçileri gördüğüm kadarıyla hâlâ uğraştıran bir husustur. Ama önemli olan bu ayrıcalıklar rejiminin içeriğidir, kaynağı ne olursa olsun. Kaynağın şu açıdan önemi var; iki taraflı bir sözleşmeden kaynaklanıyorsa Türkiye Devleti'nin tek yanlı olarak bunu kaldırmaya çalışması nasıl etki doğururdu? Biliyoruz ki, I. Dünya Savaşı'na girildiğinde kapitülasyonlar da hükümetçe, devletçe tek taraflı olarak kaldırılmış. Fakat bunu Türkiye'nin o dönemki müttefikleri dahi kabul etmemişler. Ayrıca, kapitülasyonlar konusu Lozan müzakerelerinde ele alınırken, Lord Curzon'un özellikle şöyle bir beyanı var: "Bu anlaşmalardan doğan haklarla ayrıcalıkları ifade etmektedir kapitülasyonlar, şu halde diğer tarafın rızası alınmadan, yerine yeni bir düzen tesis edilmeden tek yanlı bir tasarrufla sona erdirilemez". Buna karşılık, İsmet Paşa, "bu ayrıcalıkların tanındığı ilk dönemlerdeki şartlar bütünüyle değişmiştir", diyor. Ayrıca, kapitülasyonlar iki taraflı değildir, tek taraflı bağış olarak tanınmıştır şu halde geri alınabilir. Bunları sözleşme kaynaklı kabul etsek dahi, şartlar çok değişmiştir, *rebus sic stantibus* ilkesine göre, şartların değişmesine bağlı olarak kapitülasyonların da sonsuza kadar sürmeyeceğini kabul etmek gerekir. Öte yandan, sözleşme hükümleri değişen şartların etkisiyle o sözleşme tarafı devletin çok zararına bir sonuç

doğuruyorsa, bu durumda yine bu sözleşme hükümleri tek taraflı olarak geçersiz kılınabilir, zarar gören devlet tarafından. Yani kapitülasyonların tek taraflı veya çok taraflı olmasının böyle hukuki sonuçları olabilir; ama Lozan görüşmelerinde de kapitülasyonların gerçekten çok önemli bir tartışma konusu olduğu muhakkak, her açıdan...

Burada, yargısal kapitülasyonlar, yargısal ayrıcalıklar üzerinde özellikle durmak istiyorum. Çünkü konferansın kesilmesine yol açan, özellikle yargısal alandaki ayrıcalıkların sürdürülmesi "gereğinin" müttefik devletler tarafından Türkiye'ye dayatılması, buna karşılık Türk heyetinin bu konuda büyük bir sakınmayla, büyük bir ısrarla kendi bağımsızlığının altını çizmesidir. Hatta görüşmelerde, zamanımız olsa keşke, bazı beyanlara baksak, Lord Curzon'un bir yerde sabrı taşmış diyor ki; "Dünyada bir tek sizin egemenliğiniz yok, bir tek sizin bağımsızlığınız yok. Bu sözleri duymaktan artık usandık!" Ama Türk heyeti, hakimane üsluplu bu itirazlara, argo deyimle, pabuç bırakmıyor ve her aşamada kendi çıkarlarını korumak, bağımsızlığını korumak adına kapitülasyonlarının sadece ismen değil cismen de kaldırılması gereğini karşı tarafa dayatıyor. İsmen kaldırma/ cismen kaldırmayı şu açıdan söylüyorum; görüşmeler başlar başlamaz müttefik devletlerin temsilcileri diyorlar ki: "Kapitülasyonlar ifadesi sizin için gurur kırıcı ve aşağılayıcıysa eğer, bunu kaldıralım; ama şöyle bir durum var; sizin ülkenizde çok uzun yılardır yerleşmiş yabancılar var ve bu yabancıların çıkarlarının korunması lazım. Sizin laik bir hukuk düzeniniz yok, dinsel kaynaklara dayanan bir hukuk düzeniniz ve eskimiş kanunlarınız var. Evet, kısmen Batı'dan alınan kanunlarla bunların tahkim etmişsiniz ama kanunlarınız eski. Artı, uygulayıcılarınız da çok zor şartlarda çalışıyorlar, çağdaş hukuk biliminin gereklerinden çok uzaklar". Yani nazik deyimle, hukuk uygulayıcılarına da epeyce bir, aşağılama demeyelim de artık, bazı kuşkular yöneltiliyor, çirkin kuşkular yöneltiliyor. "Eski kanunlarınızla, istese de hukuku iyi uygulayamayacak uygulayıcılarınızla siz bu yabancı nüfusu yeterli hukuki güvencelerden yararlandıramazsınız. Kapitülasyonları da kaldıracaksanız, yerine ne gelecek? Yani kapitülasyonların kalkması demek büyük bir kaosun doğması demektir, bir geçiş dönemi gerekecektir. Bu geçişi sağlayacak yeni hükümler gerekecektir ve bu güvenceleri vermeden de kapitülasyonlar kaldırılamaz". Fakat Türk heyeti daha önce de sözünü ettiğim gibi, bu konularda son derece dikkatli. O zaman deniyor ki, "zaten bizim önerilerimiz sizin egemenliğinizle, bağımsızlığınızla bağdaşmayacak nitelikte öneriler değil". Bunları kısaca bir inceleyelim.

Önce bu yargısal kapitülasyonların kapsamını çok kısa özetleyelim. Yargısal kapitülasyonlar; kapitülasyonlardan yararlanan yabancıların büyük çoğunlukla Osmanlı yargısı dışında bırakılmasını ve kendi konsolosluk mahkemelerinde yargılanmalarını sağlamış, tamamen kendi kanunlarına göre. Tabii burada bazı ince ayırımlar yapmak lazım ortada bir hukuk davası mı var, ceza davası mı var, uyuşmazlık aynı devlet uyruğu yabancılar arasında mı, farklı devlet uyruğu ya-

bancılar arasında mı, Osmanlı uyruklarıyla yabancılar arasında mı? Aynı devlet uyruğu yabancılar arasındaki hukuk davaları olsun, ceza davaları olsun ilgili, yani bu kişilerin uyrukluğunu taşıdığı devletin konsolosluk mahkemesinde görülüyor. Ayrı uyruklukta yabancılar arasında bir uyuşmazlık çıkarsa, hukuk uyuşmazlığı, davalının uyruğu olduğu devletin konsolosluk mahkemesinde görülüyor. Ceza davası söz konusuysa, sanığın uyruğu olduğu devlet konsolosluk mahkemesinde görülüyor. Osmanlı uyruğuyla kapitülasyonlardan yararlanan kişiyi karşı karşıya getiren uyuşmazlıklarda Osmanlı mahkemeleri esas olarak yetkili oluyor. Ancak mutlaka tercümanın bulunması gerekiyor, yabancı tercümanın bulunması gerekiyor ve bu tercüman kararı imzalamazsa, kararın içeriğinden hoşlanmazsa, kararı imzalamazsa karar etkili olamıyor, hiçbir sonuç doğuramıyor. Ceza davalarında da aynı durum söz konusu… Buna ek olarak ceza davalarında bunun nasıl infaz edileceği, hükmün nasıl infaz edileceği tamamıyla konsolosluğa bırakılabiliyor; uygulamada hükümlü teslim edilmiyor. Tutuklama söz konusu olduğunda engeller çıkarılıyor vs.

Fakat 19. yüzyıla gelindiğinde artık Osmanlı uyruğuyla yabancı kişiyi karşı karşıya getiren özel hukuk uyuşmazlıkları karma mahkemelerde, iki yabancı hakim ve üç Osmanlı hakiminden mürekkep karma mahkemelerde görülmeye başlanıyor. Kapitülasyonların kaldırılması 1856 Paris Kongresi'nde gündeme geliyor. Ancak her ne kadar kongreye katılan yabancı güçler bunu isteği makul kabul etseler de bir sonuç meydana gelmiyor. Fakat hukuk reformuna girişiliyor bu dönemlerde. Yani yarı teokratik, hem örfi hukuk hem şeriat hukukuna dayanan bir hukuk düzenine bir de laik kanunlar ekleniyor. Ceza hukuku, usul hukuku, ticaret hukuku alanında yabancı kanunlar çevriliyor ve bunlar bünyeye ekleniyor. Fakat bir defa, esasen, daha sonra biraz üzerinde durmaya çalışacağız, azınlıkların kendi mahkemeleri var. Üstüne üstlük yeni kanunları uygulayan nizamiye mahkemeleri var. Bunun yanında kendi uyruklarını yargılayan yabancı konsolosluk mahkemeleri var ve çok başlı bir yargı ortaya çıkıyor. Yani sonuçta hukukun kısmen laikleştirilmesi de 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren gerçekleşiyor. Bir de, şeriat mahkemeleri var; tabii onu da unutmamak lazım, kişiler hukuku ve aile hukuku alanında özellikle. Dört tane yargı, aynı ülke için de dört tane yargı, dört tane mahkeme. Yani kısmen laik kanunların bünyeye aktarılması da, ne yazık ki, yargı ve hukuk düzenindeki çok başlılığı arttırmaktan başka bir sonuç doğurmuyor.

Kapitülasyonlarla ilgili tartışmalar şöyle; yabancılara uygulanacak rejimle ilgili müttefik tasarısı var. Burada, Türkiye'de ikamet edecek yabancıların çalışma, giriş koşulları, yabancı şirketlerin hukuki statüsüyle ilgili, yabancıların mülk edinmesiyle ilgili hükümler konusunda da tartışmalar oluyor. Ama genellikle bunlar Türk tezlerine göre sonuca bağlanıyor. Ancak yargı ile ilgili, yabancılara uygulanacak yargı rejimi ile ilgili hükümlerde asıl karışıklık, asıl görüş ayrılığı ortaya çıkıyor. Çünkü Lozan müzakerelerinde sunulan teklif şu; yabancıların taraf olduğu

kişi halleriyle ilgili davalar hiç bir şekilde Türk yargısının görev alanına girmesin. Olabilir çünkü kapitülasyonlar tek taraflı olarak ilga edildikten hemen sonra, 1915'te (Hicrî 1330), *Ecanibin Hukuk ve Vezaifi Hakkında Kanunu Muvakkat* çıkarılmıştı. Ve bu kanunda da yabancıların kişi halleriyle ilgili uyuşmazlıkların o kişilerin uyruğu olduğu devletlerin yargısına tabi olacağı esas olarak kabul edilmiştir. Ama bunun dışında, hukuk davaları, ticaret davaları, ceza davalarının, devletler hukuku hükümlerine uygun olarak, Osmanlı mahkemelerinde görüleceği hükme bağlanmıştır. Kapitülasyonlar yürürlükteyken bile ceza davaları sonuçta Osmanlı yargısına tabi idi. Oysa Lozan'da kapitülasyonların kaldırılması dolayısıyla ortaya çıkacak boşluğu doldurmak üzere önerilen rejim karma mahkemelerin, yani yabancı hakimlerin çoğunlukta olacağı mahkemelerin Türklerin ve yabancıların taraf olacağı uyuşmazlıklarda görev yapmasını öngörüyor; yani yabancıların taraf olduğu uyuşmazlıkların, ceza davalarının, hukuk davalarının, ticaret davalarının karma mahkemelerde görülmesini öngörüyor. "Yabancıların çoğunlukla görev yapacağı karma mahkemeler", oysa kapitülasyonlar döneminde dahi, hiç değilse, karma mahkemelerde Türk yargıçlar çoğunluktaydı, halbuki bu öneride yabancı yargıçlar çoğunlukta. Ayrıca bu yabancı yargıçlar hukuk reformunun yapılması açısından da yol gösterici olacaklar, hükümete yardımcı olacaklar.

İşte bu öneri Türkiye'nin egemenliği ile bağdaşır bir öneri olarak ileri sürülüyor ve hiç şüphesiz Türk heyeti tarafından reddediliyor. Yani Türk heyeti yabancıların taraf olduğu uyuşmazlıkların Türk yargısı dışında bırakılmasını kesinlikle reddediyor. Davalar tam olarak Türk yargısı dışında bırakılmıyor belki bu öneride, ama karma mahkemelerce ele alınacak, bu da kabul edilmiyor. Bunun yanında yabancıların taraf olduğu uyuşmazlıkların ilgili yabancının uyruğu olduğu devletin mahkemesi veya diğer makamları tarafından çözülmesi ile ilgili hüküm de şu şekilde yorumlanıyor, ısrarla Türk heyeti tarafından, "yabancı mahkemeler", yani yabancı devletin konsolosluk mahkemeleri değil; dolayısıyla, Türkiye'de yabancı konsolosluk mahkemeleri hiçbir şekilde görev yapamayacak!

Azınlıkların durumuna gelince, on dakika kadar sürem var mı Sayın Başkan? Teşekkür ediyorum. Burada azınlıkların durumuna biraz değinelim ve Lozan'da bunların nasıl çözüldüğünü görelim. Osmanlı imparatorluğunda toplumsal farklılaşma yatay olarak asker- *reaya* arasında, dikey olarak da Müslim-Gayrimüslim ahali arasında belirginleşiyor. Müslim ve Gayrimüslim nüfus millet sistemi içinde, dini bloklar, kompartımanlar biçiminde birbirinden ayrılıyor. Klasik Osmanlı rejimi altında bu adalet anlayışı da -milletlerin mensuplarına karşı uygulanacak adalet anlayışı- öğretide, bir tür "eşitsizliğin yönetimi" olarak nitelendiriliyor. Çünkü bu adalet anlayışında Gayrimüslimler ikincil konumda ve hiyerarşiye saygı göstermek zorundadırlar. Gayrimüslimler devletin koruması altındadır; "zımmi" olarak adlandırılırlar. Zımmilerin din ve vicdan hürriyetine, yaşama hakkına saygı gösterilecektir, ama onlar da hadlerini aşmayacaktır; mesela kamu

görevlerine girmeyecekleridir, yani hiyerarşi içindeki rollerini kabul edeceklerdir. "Eşitsizliğin idamesi" prensibine dayanan bu adalet anlayışı ilk büyük kırılmayı Tanzimat Fermanı'yla görüyor ve Tanzimat Fermanı artık Osmanlı toplumunu meydana getiren bireylerin, birbirinden ayrı kompartımanlar içinde yaşayan kişi toplulukları olarak değil, yeni yasalar karşısında eşit konumda bulunan uyruklar olarak algılanmaya başladığını gösteriyor. Tabii bunun için de yeni yasalar çıkarmak gerekiyor. Yeni yasalar çıkarılması, İmparatorlukta girişilen hukuk reformu sadece kapitülasyonlarla açıklanılamaz. Bu reformla, azınlıkların da ana bünyede muhafaza edilmesi, bünyeden ayrılmaması ve uyruk olarak genel bir "Osmanlı" kimliği altında bir araya getirilmesi amaçlanıyor. Ama hukuk reformlarından sonra da azınlıkların sahip olduğu imtiyazlar korunuyor; azınlıkların kendi mahkemeleri var, kişi halleri, aile hukuku uyuşmazlıklarında bütünüyle kendi makamlarının yetkisine tabiler. Ve bu da çok başlı hukuku ve yargıyı daha da karmaşık hale getiriyor. Lozan müzakerelerinde, Türk tarafı özellikle şu hususlar üzerinde duruyor; azınlıklar sorunu Türkiye'nin egemenlik ve bütünlüğüne saldırıda bulunma aracı olmayacaktır, azınlıklar için haklar son dönemlerde yapılan Avrupa devletlerince yapılan antlaşmalar esas alınarak ve komşu ülkelerdeki Müslümanların da aynı haklardan yararlanması kaydıyla kabul edilecektir ve bir de azınlık terimi sadece Gayrimüslimleri içerecektir. Son noktada Türk görüşünün ağır bastığını görüyoruz, çünkü komisyon başkanı Montagna, raporunda, çözümlenmiş sorular başlığındaki ilk soru hangi grupların azınlık sayılacağı sorunu ve bu rapora göre azınlıklarla ilgili hükümlerin Müslüman olmayanlarla sınırlandırılabileceği sonucuna varılmıştır.

Tartışmaların azınlıklar açısından en çok yoğunlaştığı konulardan biri Gayrimüslim azınlıkların kişi hallerine ilişkin sorunların çözümü. Şimdi tartışmalarda çok ilginç bazı noktalar üzerinde duruluyor. Türk heyeti sürekli olarak şunun altını çiziyor; azınlıklara eski ayrıcalıklar tanınmayacaktır, çünkü Müslüman ve Müslüman olmayan tüm vatandaşlara uygulanacak çağdaş bir medeni kanun çıkarılacaktır. Kanunlarda buna göre değişiklikler yapılacaktır; ama yeni bir medeni kanun çıkarılana kadar eski adetlere de riayet edilecektir. Fakat buna karşı, çok ilginç, mesela Yunan heyeti diyor ki; "siz yeni bir medeni kanun çıkaracağız diyorsunuz, ama boşanma bize göre dinsel bir meseledir, medeni hukuka giren bir mesele değildir". Ayrıca İngiliz temsilcileri, İtalyan temsilcileri, Sırp, Hırvat, Sloven krallığı temsilcileri de her dinden kişilere eşit olarak uygulanacak kurallar meydana getirmenin imkânsız olduğunu belirtiyorlar. Diyorlar ki, "Batı'daki gibi homojen olmayan bir toplulukla karşı karşıyayız. Türkiye'deki toplum din, dil, ırk açısından ortak unsurlar taşıyan bir toplum değildir, homojen bir yapısı yoktur, ayrıdır. Dolayısıyla, mesela kendi dinine göre on iki yaşında evlenebilen bir kadına Batılı bir kadın gibi, yok illâki sen on sekiz yaşında evleneceksin gibi bir kuralı dayatmak zulüm olur". İngilizler şunun üzerinde duruyorlar: "Sömürgelerimizde yaşayan Müslüman toplulukları biz her zaman kendi dinsel uygula-

malarında, kişiler hukuku, aile hukukuna ilişkin meselelerinde özgür bırakıyoruz, kendi dinlerine göre amel etmelerine imkân sağlıyoruz. Yani dünyanın hiçbir yerinde, farklı dinden kişilerin meydana geldiği bir toplumda herkese aynı kuralları uygulamak gibi bir durum olamaz, bu mümkün değildir, doğru da değildir". Oysa Lozan'a gelen heyet, Cumhuriyeti kuracak olan kadro, hukukta ve yargıda çok başlılığın sürdürülmesinin, yabancı devletlerce devletin içişlerine müdahale edilmesine açık kapı bırakacağının farkındadır. Ve bu nedenle, Türk heyeti Türkiye'de kanun koyma hakkının sadece Türk makamlarına ait olduğunu ısrarla ifade etmiştir. Türk temsilcileri, hukuk ve yargı alanındaki çok başlılığın, belli uyruk gruplarına farklı muamelenin sürdürülmesinin yabancı müdahalesine her zaman zemin hazırlayacağının da farkındadırlar. Tıpkı kapitülasyonlardaki ayrıcalıklar gibi…

Sonuç nedir? Sonuçta, yargı ayrıcalığı konusuna tekrar dönersek, yabancıları ilgilendiren uyuşmazlıkların karma mahkemelere havale edilmesine ilişkin öneri değişmiştir ve Yerleşme ve Yargı Yetkisine İlişkin Sözleşmenin kapsamı dışında bırakılıp Adaletin Yönetimi Hakkında Bildiride düzenlenmiştir yabancı hukuk uzanmalarının, hukuk danışmanlarının görevi... Evet, Türkiye'de yabancı hukuk danışmanları görev yapacaktır; fakat bu kişiler Adalet Bakanlığı'nın emrinde memur olarak çalışacaklardır. Hukuk reformları üzerinde çalışan komisyonlara katılacaklardır. Hukuk, ticaret ve ceza mahkemelerinin işleyişini izlemekle görevli olacaklardır, kanunların uygulanmasından doğan şikayetlere, yabancıların tutuklanması ile ilgili işlemlerden doğan şikayetlere bakacaklardır ve bununla ilgili olarak Adalet Bakanlığı'na bilgi verecekleridir. Bundan ibarettir, yani artık yargı bağımsızlığının tam olarak hükme bağlandığı ortadadır. Lozan Barış Antlaşmasında kapitülasyonların kaldırılması tabiî çok çok önemli; fakat bunun tamamlayıcısı, pekiştiricisi de yargı bağımsızlığını önleyecek müttefik önerilerinin geri çekilmesi, bunun için konferansın kesilmesinin dahi göze alınması olmuştur.

Azınlıklar açısından durum nedir? Şöyle, kişi hallerine ilişkin olarak Gayrimüslim azınlıkların kişiler ve aile hukukuyla ilgili sorunlarının bu azınlıkların kendi gelenekleri, kendi kuralları uyarınca çözülmesine izin verecek tedbirlerin alınmasını, Lozan Barış Antlaşmasının 42. maddesi ile Türk hükümeti üstlenmiştir, garanti etmiştir. Bu tedbirler, Türk hükümeti ve azınlıkların her birinin eşit sayıda temsilcilerinden oluşan özel komisyonlarca düzenlenecektir. Fakat genel olarak baktığımızda, bu iki taviz de gerçekten önemsiz denebilecek tavizlerdir.

Ben konuyu hukuk devrimi çerçevesinde sadece iki dakikada toparlamak istiyorum. Lozan Barış Antlaşması'nın imzalanması sonrasında yasaların yenilenmesi için çalışmalara başlanmıştır. Ve Adalet Bakanlığı bünyesinde çeşitli komisyonlar kurulmuştur. Ancak benim kanaatimce Lozan müzakerelerinde Türkiye'de laik hukuk düzenin olmayışı, çok başlı hukuktan dolayı -laik kurallar dışında dinsel nitelikte kuralların da varlığını sürdürmesini kastediyorum- azınlıklara farklı kurallar uygulanması gereğinin dayatılması hukuk devrimiyle gündemden

çıkarılmıştır. Şöyle ki, komisyonların çalışması çok ağır ilerlerken artık cumhuriyetin kurulması sonrasında siyasal devrim de tamamlandıktan sonra, ilk adım olarak şer'i mahkemeler lağvedilmiş ve böylece yargı birliği sağlanmıştır. Bunun sonrasında artık komisyonların yani kurulan çeşitli kanun hazırlama komisyonlarının istenen yeniliklerin gerçekleşmesini kısa sürede sağlayamayacağı anlaşılmış ve doğrudan Batı yasalarından resepsiyona gidilmiştir. Hukuk devrimi bu şekilde gerçekleşmiştir. Kısa bir sürede Batı kanunlarının kabul edilmesiyle, yani laik hukuk düzeninin tam olarak tesis edilmesi ile… Ama bunun şöyle bir doğrudan etkisi olmuştur, konumuzla bağlantılı olarak… Medeni Kanun'un 1926'da kabulünden hemen önce Gayrimüslim azınlıklar farklı kurallar uygulanması ile ilgili haklarından feragat etmişlerdir, yani kendilerinin de Medeni Kanun hükümlerine tabi olacağını kabul etmişlerdir. Böylece 42. madde bir anlamda gündemden kalkmıştır. Çok kısa bir sürede, bu önemli bir olay.

Bunun yanında kapitülasyonların kaldırılmasına yabancı güçler özellikle hangi açılardan engel oluyorlardı; "sizin yasalarınız çağdaş değil, yarı teokratik vs". Hukuk devriminin gerçekleşmesi ve çağdaş yasaların uygulanması bir geçiş sürecine ilişkin istekleri de tamamiyle haksız kılmıştır. Görüşmelerde şöyle bir durum var bir de; mesela Japon heyeti diyor ki; "biz kapitülasyonları kaldırmak için tam 20 yıllık bir zamana ihtiyaç duyduk, yasalarımızı reforma tâbi tuttuk". Genç Türkiye devletinin böyle bir lüksü yok, yani 20 yıl uğraşacak bir durumu yok. Her halde "hukuk sisteminiz ilkeldir, yabancıların ihtiyaçlarını karşılamaya yeterli değildir, ayrıca dinsel kaynaklı olduğu için azınlıklara farklı kurallar uygulamanız gerekir" gibi ikazları büyük ölçüde geçersiz kılmıştır hukuk devrimi.

Son bir husus; müzakerelerde ben özellikle şu ifadelere dikkat ettim: Müttefik güçler diyorlar ki; "eğer kapitülasyonların yerini tutacak bir düzen getirilmezse, yabancılar kaçar, siz zaten fakir bir ülkesiniz, yabancı sermaye gelmez, ekonominiz bütünüyle batar". Türk heyeti buna karşılık asla "biz kendi yağımızla kavruluruz, yabancılara ihtiyacımız yok" gibi bir tavır içinde değil, büyük bir olgunlukla şu belirtiliyor: "Biz yasalarımızı hızla çağdaşlaştırıyoruz 1914'ten beri zaten kapitülasyonları biz ilga etmiş durumdayız ve sonuçta yasalarımız, yabancılara uygulanacak yasalar, yabancı sermayeye ilişkin yasalarımız son derece çağdaş niteliktedir. Biz sadece kendi bağımsızlığımızın peşindeyiz". Yani yabancı sermayeyi kovmak, yabancılarla ilişkiyi kesmek, tamamıyla onları düşman kabul etmek gibi bir durum söz konusu değil; ama çağdaş dünyaya eklemlenirken kimliğimizi kabul ettirmek, kimliğimizi korumak, bağımsızlığımızı korumak ve gelen tüm önerileri de bu süzgeçten geçirerek değerlendirmek ve kendi tezlerimizi bu yönde dayatmak söz konusu. Benim kanaatimce Lozan süreci olsun, hukuk devrimi süreci olsun, sonuçta bir entegrasyon sürecidir. Yani çağdaş dünyaya eklemlenme sürecidir, kopuş sürecinin dayanağı değildir; ama bu eklemlenme nasıl yapılacaktır, herhalde ana sorumuz budur.

Beni sabırla dinlediğiniz için çok teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI - AV. NAİL GÜRMAN - Sayın Dardağan'a çok teşekkür ediyorum, gerçekten bize Lozan'ın hukuk devrimimizi temellendirdiği ve güçlendirdiği konusunda satır başlarıyla da olsa bir ziyafet çekti. Zaten gereksinimde buydu. Değerli arkadaşlarım Lozan içimizdeki bir ateştir, Lozan önderimizdir, Lozan cumhuriyetimizin temelidir bunların hiç birisi öykü değildir, bunlar hiç birisi slogan değildir, bunlar bizi yaşatan ve bu günlere getiren Lozan'ın satır başlarıdır, Lozan efsanesinin temel direkleridir.

Konu Lozan'dan bu güne nasıl gelindiği, 30 Mart 1919'da padişah başta olmak üzere 15 yıl süre ile Osmanlı'nın yönetiminin İngilizlere devri kararı alınmıştır. Bunu hep beraber biliyoruz, bunun ne kadar vahim, ne kadar vatana ihanet anlamında bir karar olduğunu düşünebiliyor musunuz? Ondan sonra baş murahhas olarak, baş müzakereci olarak değil, baş murahhas olarak Lozan'a giden İsmet Paşa için o günlerinden bugünlerine nasıl geldiğimizi unutmamanın toplantısıdır bu, anımsamanın toplantısıdır. O günlerden bu günlere nasıl geldiğimizi kıyaslayarak yeniden güç kazanma toplantısıdır, yeniden dayanışma toplantısıdır, yeniden birlikteliğimizin zorunlu olduğunun toplantısıdır bu. onun için izin verirseniz iki şeyi okumak istiyorum; Amerikan temsilcisi Grew diyor ki; İsmet Paşa Lozan'da büyük bir diplomatik zafer kazanmıştır. Bütün müttefik diplomatların sırtını yere getirmiştir. Bu olayı inkar etmenin hiç faydası yoktur, bu tamamen doğrudur, ve kolaylıkla açıklanması mümkündür, belki bu tarihte kazanılmış en büyük diplomatik zaferdir. Ve daha başta İsmet Paşa'nın bütün kozları elinde bulundurmasıyla sağlamıştır. Hepimiz biliyoruz, salona girdiği zaman bütün murahhas heyetlerinin başkanlarına aynı büyüklükte ve özel bir koltuk, bir tek sandalye var yanında, geliyor herkes oturmuş veya oturmakta, bakıyor, durumu anlıyor. Aynı büyüklükte, aynı özellikte bir koltuk getireceksiniz diyor, görevliler geliyor; efendim şu anda yok, bulamayız diyorlar. "Öyle mi? Bulduğunuz zaman ben gelirim!" diyor ve o sayede hepsiyle eşit bir toplantının ilk adımını atmış oluyor. Eski Yunan hariciye nazırı bütün devletlerin boyun eğmelerini ücretleyen bir vesikadır diyor Lozan. Şerefli bir mücadelenin sonunda Lozan'da hukuki ve siyasi yönden başarıya ulaşan Türk davası karşısında Lord George da; "Lozan'da İngiltere'nin bu vakte kadar akt ettiği muadillerin en açalsızıdır" diyor. Şimdi, Lozan'dan bu güne Lozan'da Sayın Dardağan'ın özetlediği hukuk devrimlerinin temelini atmaya giden bir baş marahhas ile bugün Lozan Antlaşması'na rağmen, Türkiye'nin kazanımlarına rağmen ve Türkiye ile uluslararası hukukun açık tespitlerine rağmen yetmiş iki milyon Müslüman'ın azınlık haklarını koruyun diye Avrupa Birliği'nin eşitlerinde bilenen bir baş murahhas! Aradaki fark budur. Sayın Ünsal sizi dinleyebiliriz, çok teşekkür ederim, buyurun efendim

PROF. DR. ÜNSAL YAVUZ - Önce Ankara Barosu Sayın Başkanına, yönetim kurulu üyelerine saygılarımı sunarak ve buraya davet etmeleri nedeni ile de teşekkür ederek sözlerime başlamak istiyorum. Sayın Başkanım teşekkür ederim.

Hukukçu meslektaşım Lozan'daki iki temel konu olan azınlıklar ve kapitü-

lasyonlar konusunda gerçekten ayrıntılı bir şekilde bizleri aydınlattı ve böylece beni büyük bir yükten kurtardığını ifade etmek durumundayım. Ben bu Baro'da hukukçu dostlarımın ve hele Yekta Güngör Özden ağabeyimi karşımda görünce kendimi çok huzur içinde hissediyorum. Çünkü hukuk bizim her şeyimiz, eninde sonunda gideceğiz hukuka sığınacağız. Şimdi o nedenle Lozan'ın beraberinde getirdiği gerçekten önemli sonuçlardan biri, çağdaş ve uygar boyutlarda hukukun üstünlüğünün, evrensel hukukun egemen olduğu bir yeni devlet yapılanmasında başlangıcı oluşu, unutmamak gerekir. Açış konuşmalarını yapan saygıdeğer dostlarımın yaklaşımlarından yola çıkarak öncelikle tarihimize sahip çıkmamız lazım. Bu nedenle bugün 85. yılında Lozan'ı bir kez daha değerlendiriyoruz. Tabii bu yeterli değil, üzerinde enine boyuna durmamız gereken konu kanımca Lozan bugünlerde ne durumda ve nereye götürülmek isteniyor? Bunu yürekli bir şekilde tartışmanın gereğine ben inanıyorum.

Lozan hiç kuşkusuz Büyük Atatürk'ünde Söylev'inde vurguladığı gibi yüzyıllardır Türk ulusuna karşı yürütülen ve Sevr'le tamamlandığı kabul edilen sistemli bir suikastın sona erdiriliş belgesidir ve tarihimizde eşi benzeri olmayan bir belgedir… "Bu noktadan hareket ettiğimizde nedir bu, yüzyıllardır Türk Ulusundan batılıların istediği? Önce Osmanlı Türklerine karşı sonrada Anadolu'daki yeni yapılanmaya karşı aldıkları tavır. Toplum olarak Doğu Sorunu veya eskilerin değimiyle Şark Meselesi'ni çok iyi bilmemiz lazım ve yeni kuşaklara da anlatmamız lazım, tarihi bilmek buradan geçiyor. Eğer tarihten ders alma diye bir yaklaşım söz konusu ise, eğer dünü bilirsek bugünü değerlendiririz, yarın olacakları belki üç beş farklılıkla tahmin eder ona göre önlemlerimizi alırız. Tarihten alınacak ders budur. Doğal olarak tarihten en çok ders alması gerekenler toplumlarının ve uluslarının, ülkelerinin yazgısını ellerinde tutan siyaset adamlarıdır. Ama günümüzde böyle bir siyaset adamına, yönetim kademesinde eylemli olanlardan söz ediyorum, ne dünden haberleri var, ne bugünü görebiliyorlar, ne de yarın ne yapacaklarını biliyorlar. Böyle bir keşmekeşlik içinde hem Lozan'ın hem de Cumhuriyetimizin 85. yılında Türkiye bir noktaya götürülüyor. Nereye götürüldüğünü de gayet iyi görüyoruz. Artık bunu sokaktaki simitçi de görmeye başladı, Avrupalılar da görmeye başladılar.

Yüzyıllardır Osmanlı Türklerine karşı yürütülen suikastın temelindeki Doğu Sorunu nedir? Viyana önlerine gelmiş olan Osmanlı Türklerini önce Avrupa'dan atmak sonrada Anadolu'dan, geldikleri Orta Asya bozkırlarına püskürtmek. Politikanın ana teması bu, çizilen strateji bu. Bunun için de bir sürü yöntemler uyguluyorlar, hepsi gelişmiş ülke. Dolayısıyla büyük bir sermaye güçleri var. Bütün bunları harekete geçirerek çok kısa sürede hem şirketlerini ülkede yaygınlaştırıyorlar hem de ülkenin stratejik sektörlerini ellerine geçiriyorlar, hisse alarak ortak oluyorlar. Limanlar, demiryolları, bankalar, borsalar, madenler v.b. Zaten bunları ele geçirdikten sonra o ülkenin maliyesini ve ekonomisini kendi istemleriniz doğrultusunda yönlendirip, şekillendirebilirsiniz. Zaten bütün bu sektörlerde

yabancıların etkinliği denetim ve kontrolü yerleştikten sonra o ülkeye de herhalde bağımsız demek doğru değil. Bu oluşum Osmanlı'nın yarı sömürge olduğunun bir anlamda göstergesidir. I. Dünya Savaşı ile son darbe de vurulduktan sonra Mondros ve onun tamamlayıcısı Sevr'le iş bitirildi sanılmış. Ama onlar açısından bitirildi sanılıyor. Fakat bizim açımızdan mücadele yeni başlıyor. Artık Şark Meselesi bitti, yolumuza devam edebiliriz. Ama bu Şark meselesinin bitmediğine dair ilk mesaj 18 Mart 1915'te Çanakkale'de; bu sanayileşmiş ülkelere ve onların haçlı güçlerine karşı verilmiştir. Tam bittiğini sandıkları anda birden dirilen bir güç karşılarındadır ve duruşunu sergilemiştir, tokadı da atmıştır. Fakat ne ki savaştan yengi ile çıkınca adamlar ellerini kollarını sallayarak Boğaz'lara yerleşmişlerdir. Ama ikinci sert çıkış Anadolu'da ulusal boyutta, özünde bağımsızlık yatan savaşla verilmiştir. Şimdi bu iki meydanlarda verilen mücadelenin, diplomatik boyutu Lozan'da verilmiştir. Önce Mudanya'da sonra daha yüzyıllık hesapların görüleceği Lozan'da verilecektir. O nedenle Lozan bu açıdan çok önemli. Yüzyıllardır Türk ulusu ve varlığı gerçeğini kabul etmeyen batılılara karşı arkadaşımızın da hukuksal boyutlarıyla ve en geniş anlamıyla değerlendirdiği gibi başa baş mücadelelerden sonra verilmiştir. Şimdi bu kolay bir mücadele de değil. Çünkü eski tavırlarında ısrar etmekte kararlı olan batılılar yüzünden görüşmeler kesilecektir. Müzakerelerin çok sert geçeceğine dair o ünlü koltuk meselesi ilk işarettir. Belki Lord Curzon, ne yaptık da bu küçük koltuğu koyduk, koymasaydık diye belki sonradan kendi kendine hayıflanmış olabilir. Ama iş işten geçmiştir. Orada ilk işaret verilmiştir. İsmet Paşa bir ulusun haklarını korumanın bilincinde olarak, artı yokluklar, sıkıntılar içinde verilen bir savaştan yengi ile çıkan bir ülkenin askeri diplomat temsilcisi olarak bütün sorumluluğuna kararlı bir şekilde sahip çıkacaktır sonuna kadar. Ve bu dirençle diplomatik arenada asker kökenli, askeri eğitimden geçmiş bir kişinin önce Mudanya'da sonra da Lozan'da sert duruşu karşısında Batılılar ikinci şaşkınlığı geçirmişlerdir. Burada hazırlanan belgeleri İsmet Paşa'nın imzalayacağını sanmışlardır. İsmet Paşa, "Hayır!" diyor. "Ulusumu bir esarete gömecek olan böyle bir belgeyi imzalamam, imzalayamam!" diyor. bu iş orada bitmiştir. Ve Batılılar o kadar inançlıdır ki, Sn. Nail Gürman'ın da söylediği gibi o Amerikan gözlemcisi Joseph Grew, heyetin odadan çıkıp, giyimli kuşamlı merdivenlerde görünmesinden bir anda "herhalde imzalamaya geliyorlar belgeyi" şeklinde bir düşünüşe takınmış ama İsmet Paşa etrafı selamlayıp, ekibi ile birlikte çıkıp Lozan'ı terk etmiştir. Ve bu da Lord Curzon da fevkalade büyük bir paniğin çıkmasını beraberinde getirmiştir. Şimdi İsmet Paşa Lord Curzon'a ne diyor? Hep biz Lord Curzon'ın İsmet Paşa'ya söylediklerini yineleriz. Ama bir de İsmet Paşa'nın Lord Curzon'a söylediği var. Lozan'dan ayrılırken ona "Bütün dünyaya bu konferansın başarısızlığa uğramasının tek nedeninin sen olduğunu ilan edeceğim!" diyor. Lord Curzon'ı çökertende de budur. Bütün dünya kamuoyu önünde "anlaşmaz lider" konumuna düşmek. Heyet demiryolu ile Romanya üzerinden Türkiye'ye gelirken Bükreş'te İngiliz büyükelçisi Lord Curzon'un bir notunu İsmet Paşa'ya iletmiştir. "Bir an önce görüşmelere başlayalım." Kol-

tuk meselesinden sonra ikinci raunt budur. Lord Curzon dize gelmiştir. İsmet Paşa'nın yaptığı o çıkış Lord Curzpn'ı dize getirmiştir. Şimdi bu işin uluslararası boyutu. O diplomatik platformdaki mücadele ama İsmet Paşa sadece uluslararası diplomasi kurtlarına karşı mücadele vermiyor ki! Mücadelenin bir de Türkiye boyutu var, orada da bir huysuz Rauf Orbay hükümeti var. Bir kere İsmet Paşa'nın oraya gönderilmesinden fevkalade rahatsız. Rahatsız da, rahatsız olması için bir neden yok. Niye rahatsız? Mondros'a imza atan sensin, şimdi o İngiltere'nin karşısında sen hangi hakkımızı savunacaksın bir, iki bir de İngiliz sempatizanı. Oradan bir küskünlüğü, kırgınlığı var. Ve konferans görüşmelerinin sonuna kadar Rauf Orbay ve hükümeti İsmet Paşa'yı eleştirmiştir. Öyle bir eleştiridir ki, ikinci tur görüşmelerinin sonunda belge imzalanırken dahi Rauf Orbay bu engellemeden hiçbir zaman vazgeçmemiştir. Ve İsmet Paşa'yı da çığırından çıkartmıştır. Onun üzerine Mustafa Kemal Paşa'ya yazdığı mektupta İsmet Paşa diyor ki; "… benim yapabileceklerim, aradığım çözümlemeler bunlar. Yok, hükümet bundan daha iyi çözümleme buluyorsa o zaman yapacağı iş İstanbul'daki yüksek komiserlerle temasa geçip, bizden imza yetkisini alıp, direk kendileri masaya oturup istediği biçimde, ne istiyorlarsa o şekilde görüşmeleri yürütmeleridir." Bakınız 24 Temmuz'dan 10 gün önce. Dışarıda emperyal güçlere karşı verilen diplomatik bir mücadele var ve o mücadeleyi veren insanların arkasında Türk hükümeti yok. İşte o andan itibaren Mustafa Kemal Paşa İsmet Paşa'dan gelen, hükümete gönderilen bütün raporları yerinde takip etmek için hükümet toplantılarına başkanlık etmiştir. Ve her işi denetim ve kontrolü altına almıştır. Çünkü durumu gayet iyi bilmektedir ve İsmet Paşa'nın bu çıkışı karşısında yazdığı mektupta; "…yaptıklarınızı destekliyoruz, yola devam. Başarılar dilerim sevgili kardeşim." deyince işte İsmet Paşa'nın da o ünlü cevabı; "…Her zaman Hızır gibi yetişirsin. Günlerdir çektiğim azabı sen anlayabilirsin…" deyip işte desteğine kardeşçe sevgilerini sunuyor.

Şimdi Atatürk burada bir denge adamı. Tabii İsmet Paşa orada yalın kılıç üç kişilik delegasyon, 33 kişilik de işte müşaviri, bilmem basını şusu busu onlarla bir mücadele verirken içerde bambaşka havalar estiriliyor. O nedenle Lozan'ı bu şekilde görmek ve değerlendirmek de gerek var. Önemli bir dönemeç, Lozan'da aşılmıştır. Batılılar istedikleri gibi kadar kabul edebilirler. Nitekim bir Amerikalı muhabir şunları söylüyor, "Batı, Doğu'nun karşısında hiç bir zaman bu kadar çaresiz ve başı eğik kalmamıştı!"

Şimdi bunu analiz ettiğiniz zaman ortaya neler çıkıyor? Bir; bir kere bir hazımsızlık burada söz konusu. hazımsızlık söz konusu olunca bunun rövanşı da ileride alınmaya çalışılacak demektir. Bugün geldiğimiz nokta bunun ifadesi olmaktadır. Lord Curzon'ın sözleri, sadece o kartları falan atacağım falan değil, örneğin heyet ayrılırken İsviçre'den diyor ki, "Türkiye'nin imzalayabileceği en iyi anlaşma metni budur. Eğer imzalamazlarsa Doğu'nun karanlığı içinde boğulacaklardır!" Şimdi o Batı ılımlı İslamcıları destekleyerek Türkiye'yi, Atatürk

Türkiye'sini Doğu'nun karanlığı içine itmektedir. Asıl bunların üzerinde durmak gerekir diye düşünüyorum. Lozan, bizim tapusu senedimiz, Çankaya Belediyesi de bastırmış tapu senedimizdir diyor, doğru. Tapu senedimiz. Delinmesine göz yumduğumuz an o delik biraz sonra büyür gedik halini alır ve o gedikten Sevr bütün korkunçluğuyla karşımıza çıkar. Onun için büyük Atatürk'ün Söylev'de; Sevr ve Lozan karşılaştırmasını çok dikkatli okumak, değerlendirmek lazım. Sevr'de neler vardı, Lozan onları nasıl ortadan kaldırdı ve yepyeni bir yaklaşımla, aleyhinde olan bütün bu yaklaşımları ortadan kaldırarak yeni devletin niteliklerini, ilkelerini açık bir şekilde ortaya koyarak bütün Batıya kabul ettirdi. Birinci perde böyle. Lozan'da başımız dik.

Tabii Lozan'la birlikte bir tarafta uzun süren savaşlar dönemi kapatılmış ama bu sefer bir başka boyutta savaş başlayacak, mücadele. Burada silahlar yok. Bu mücadele içe dönük bir mücadele. Kurulan yeni Türk devletinin çağdaş ve uygar boyutlarda yeniden yapılanması mücadelesi. Evrensel değerlerle, haklarla, özgürlüklerle donatılmış yurttaşın yeni ulus devlet içinde görev üstlenmesini beraberinde getirecek bir mücadele. Bu da kolay bir mücadele değil. Dünya devlerine karşı verdiğiniz silahlı mücadele üç senede tamamlanmış ama çağdaş ve uygar boyutlarda bir devlet yapılanması mücadelesinin süresi 1923-1937. Neden 1937? Çünkü kurulması planlanan devletin üzerinde yükseldiği ilkeler, ki bu ilkeler yeni kurulan devletin geleceğinin ve sürekliliğinin güvencesi olduğuna inanılan temel kavramlardır. 5 Şubat 1937 Anayasası'nda yapılan değişiklikle anayasal zırhın içine 2. maddesi de konularak yeni devletin kurulması işi tamamlanmıştır. Onun için 1937 diyorum. Bu uzun soluk isteyen bir mücadele. Bu mücadelenin bel kemiği laikleştirme. Dolayısıyla kolay bir mücadele de değil. Bakın Lozan'da 24 Temmuz'dan sonra Cumhuriyet ne zaman ilan edilecek? 29 Ekim. Niye 29 Ekim beklenmiş? Çünkü daha yabancı postallar Anadolu topraklarındalar, İstanbul'da işgalciler hâlâ dolaşmakta. Yabancı postalların dolaştığı bir ülkede cumhuriyeti ilan etmenin anlamsızlığı da ortada. Onun için beklenmiştir. Ekim ayı ilk haftası itibariyle son işgalciler gitmiş, ondan sonra başkent ilan edilmiş, ondan 16 gün sonra da cumhuriyet ilan edilmiş. Ve aynı oturumda da Gazi Mustafa Kemal Paşa ilk Reisicumhurumuz olarak seçilmiş. Artık o aşamadan sonra halifenin varlığına da gerek yok, zaten dört ay sonra o da kaldırılmıştır. Şimdi burada Lozan'daki isterler, arkadaşımızın da vurguladığı gibi, eski hukuk yerine yeni hukuk kurallarını ortaya konması. Bu önemli. İşte 3 Şubat'taki bana sorarsanız Şeriyye ve Evkaf Nezaretlerinin kaldırılmasıyla ilgili yasa aslında din ve devlet işlerinin ayrılmasını hukuksal boyuttaki ilk açıklaması olmalıdır diye düşünüyorum. Çünkü burada çok açık şu söylenmektedir; bundan böyle toplumsal sorunların çözümü ile ilgili kuralların saptanması ve uygulanması yasama ve yürütme erklerine havale edilmiştir. Ancak vatandaşların ibadet ve itikatlarıyla ilgili işleri yürütebilmeleri, en gerçekçi biçimde bilgilendirilmeleri için Başbakanlığa bağlı bir Diyanet İşleri başkanlığı oluşturulmuştur. Din ve Devlet işleri bu şekilde ayrılmıştır diyorum.

Artık bu aşamadan sonra toplumsal sorunları çözecek kurallar insan aklının ürünü olan kurallar olacaktır. Artık tanrısal buyruklar yerine o değiştirilemez, eleştirilemez, statik, durağan kurallar yerine insan aklının ürünü olan dinamik, devingen, günün koşullarına göre, gereksinimlerine göre değiştirilebilir kurallar devreye sokulmuştur. 1925'te hukuk mektebinin açılması da bunu tamamlayıcı daha büyük bir aşama olarak karşımızda durmaktadır. Lozan budur!

Şimdi bizi Lozan'a getiren nedenler neydi? Doğu sorunu ve tamamlayıcı olan Sevr belgesi. Ve bunların hepsi Lozan'da bitirilmiştir. Bitmiştir ama bir şey Batılıların kafasından gitmemiştir. Sevr, hala bir sarı leke olarak kafalarında durmaktadır. Çünkü burada büyük bir hazımsızlık söz konusu. Batı nasıl olur da, o güçlü Batı daha eli ayağı tutmayan, ekonomisi olmayan hiç bir şeyi olmayan, teknolojisi olmayan bir toplumun önünde diz çökebilir? Bu her zaman Batının kafasında vardı. ancak II. Dünya Savaşı'nın beraberinde getirdiği oluşumlar yavaş yavaş batılıların tekrar eski özlemlerini devreye sokma yolunda harekete geçirmeleriyle sonuçlandı. Şimdi, bu noktadan sonra artık ortada yavaş yavaş Lozan'ın batılıların çeşitli bahane ve istekleriyle törpülenmeye başladığını, yavaş yavaş geriletilmeye başlandığını görüyoruz ki son 25 senede bu giderek hız kazanmıştır. Artık batı Lozan'ı tanımamaktadır! Bu ortadadır. Ve bunu biz şöyle değerlendiriyorduk; Sevr tekrar gündemdedir. Biz böyle dedikçe hep meslektaşlarımız bizi suçladılar. Ama biz yine söylemlerimizde ısrar ettik. Neyse bir Fransız parlamenter çıktı dedi ki, "…Türkiye Sevr'i tanımalıdır!..." Artık ondan sonra biz sustuk, işin erbabı konuştuğuna göre artık bundan sonra neyi söyleyeceksiniz? Adamların kafalarında Sevr'den başka bir şey yok.

Şimdi, 1996'dan itibaren Avrupa Parlamentosu'nun kararlarına baktığınız zaman alınan kararlar Sevr'le örtüşmektedir, bire bir örtüşmektedir. Bunun ilk çalışmasını yapan da benim doktora öğrencim olan Sayın Orgeneral Hurşit Tolon Paşa'dır. Ulusalcıdır, Atatürkçüdür, ödünsüzdür ama ulusalcılar artık terörist biliyorsunuz. İşte içerde gözaltında. Bu da bir hukuk skandalıdır demektir. Bu sıfatlar üstü bir durumdur. Ne kamuoyunun bilebildiği ne kendilerinin bilebildiği, bilinemez gerekçelerle insanlar gözaltına alınabilmektedir. Peki, bize hukukun üstünlüğünü devamlı pompalamaya çalışan Batı nerede? Batı ortada yok! Batı alkış tutuyor. Peki o hukukun üstünlüğünü her zaman savunan, adamlarını gönderip mahkemeleri baskı altına almak isteyen, Meclis'lerde konuşan Batının yaptığı bu kepazeliğin adı nedir? Bunun bir adı olması lazım. Diyor ki, Kürtlerin seçilmiş temsilcileri barışçıl diyalog çağrılarına olumlu yanıt vermeli, Kürt temsilcileri de demokratikleşme sürecine katkı sağlayabilmesi için uygun bir seçim barajı belirlenmelidir. Halbuki Lozan'da bağımsız Kürt devleti, bağımsız Ermenistan bunların hepsi soru olarak çıkmış çözümlenmişti. Şimdi getirilen, usul usul gündeme getirilen budur. Daha da işlerimize müdahale ediyorlar, hem egemenlik, hükümranlık haklarımıza saygıdan dem vuruyorlar ondan sonra diyorlar ki, Güneydoğu'da daha özerk bir yönetim kurulmalıdır. Ruhban Okulu açılmalı,

bunu Türk-Ortodoks cemaatinin, o da Ergenekoncu diye gözaltına alınmıştı, Sevgi Eren Erol, dedi ki, Ruhban Okulu kapalı değil, nereden çıkartıyorsunuz! Ruhban okulu açık. 1971 ve 1972 yıllarında dersler verdi, sonra öğrenci bulunamadığı için kapatılmaya, kendi kendini kapatmaya kalktı ama devlet dışarıdaki yargılarından çekinerek buna izin vermedi. Ruhban okulu açık! Veya bir İlahiyat Fakültesi için de özel okullarla ilgili devletçe düzenleme devreye sokuldu, İlahiyat Fakültesi için de bu arkadaşlar da yetişsinler çünkü biraz sonra kendi cemaatlerini bilgilendirecek eleman sıkıntısı çekilecek, devlet bunu da düşünmüş. Vakıflar Yasası gayrimüslim azınlıkların haklarını koruyacak şekilde düzenlenmelidir. Vakıflar Yasasıyla bakınız Hıristiyan azınlık cemaat vakıflarının eskiden sahibi oldukları malları ve mülkleri geri isteme hakkı kazanmalarına yol açıldı. Bu vakıflar okul, hastane açabilecekler, ticari faaliyette bulunabilecekler ve propagandalarını yapabileceklerdir. Dışardan isteyen bu vakıflara gönlünce para yardımında bulunacaktır, hiç kuşkunuz olmasın çok da yardım akacaktır. Yani devlet içinde devletleşmenin tekrar yolu açılmaktadır. Yönetimimiz bunu da Avrupalıları, dostlarını kırmayarak buna el atmıştır. Bu işi de bitirmiştir.

Bunun dışında ne diyorlar? Türkiye Rumlara liman ve havaalanlarını açmalıdır, tabii Gümrük Birliği'nde bir takım eklerle düzenleme yapılmalıdır aksi durum Gümrük Birliği'nin ihlali ve malların serbest dolaşımının engellenmesi anlamına gelecektir. Bakın bunların hepsi hem karasularımızdaki egemenlik, hükümranlık haklarımızı çok kısa sürede ortadan kaldıracak olan batılı ısrarlar. Burada şunu da söylemek lazım; sadece bizim tapu senedimiz Lozan değil, bir de bizim karasularımızda, Boğazlarımızda bir başka tapu senedi var; Montreux! Amerikalı çıkmış diyor ki, Montreux'yü değiştirelim, Karadeniz de uluslararası su, biz oralarda da dolaşmak istiyoruz. Tabii niyetler belli, yapılmak istenenler belli. Şimdi onu da ne zaman gündeme getirecekler? Hep birlikte onları da izleyeceğiz. Veya ne diyorlar? İnsan haklarının sürekli ihlali ve demokrasiye yönelik tehditler söz konusu olduğunda AB Komisyonu nitelikli çoğunluk kararıyla müzakereleri askıya alacaktır. Aldı askıya! Ama hâlâ askıya alınmış müzakerelerin başı olma iddiasında olan bir baş müzakereci ortada dolaşıp duruyor. Modern bir Türkiye için yeni bir anayasa hazırlanmalıdır, o da hazırlandı ama yüzlerine gözlerine bulaştırdılar. Başka bir şey daha hatırlatıyorlar; bakın diyorlar, büyük bir bölümü Müslüman olan Türk toplumunun hassasiyetlerine saygı duyuyoruz ama Türkiye'nin Osmanlı devletinden çok kültürlü, çok dinli ve çok milletli bir miras devraldığını da hatırlatırız! Yani ne yapalım? 25 sene önce bu Çankaya'da oturan kişilik çıktı, dedi ki; "Osmanlı devleti bünyesinde yaşayan değişik din ve etnik kökenden insanları birleştirmede Kemalizm'den daha başarılı olmuştur!" Çankaya'da oturan bunu söylerse adamlar da gelir ikide bir Osmanlı'yı bizim kafamıza takmaya çalışırlar.

Şimdi bütün bunlar nedir? Bütün bunlar Lozan'ın değişmesi anlamında algılanmalıdır. Bir de şunu söylüyorlar; demokrasiye saygılı olun, demokrasiye saygılı

olmazsanız aramıza giremezsiniz. Peki, bu müdahale yapılıyor da; "Ben demokrasiyi amaç değil araç olarak görüyorum" diyen insana AB niye bir müdahalede bulunmuyor? Hoşlarına mı gidiyor? Herhalde hoşlarına gidiyor. Şimdi, bütün bunlar bir araya geldiğinde Lozan delik deşik edilmek üzeredir ve Sevr projesi de bütün korkunçluğuyla karşımızdadır. Zaten Amerikalı bir albay biliyorsunuz oturdu, hiç üşenmedi Ortadoğu'da yeni bir bölüm çarpıp, Güneydoğu'yu, Doğu Anadolu'yu parçalayıp kafasına göre bir harita çıkardı ve alın dedi, belki de yayınladı. Yani biz bu işin peşindeyiz demek istiyorlar.

Şimdi, geldiğimiz noktada eğer Lozan'ın gerçekten Türkiye'nin tapu senedi olduğunda ulus olarak aynı fikirde isek o zaman Lozan'a ödünsüz ve kararlı bir şekilde sahip çıkma gibi bir sorumluluğumuz var. Bu çok önemli. Çünkü batı bu konuda fevkalade kararlı. Ne yaptı? Baktılar ki bir direnç söz konusu, Atatürkçüler, ulusalcılar meydanları dolduruyorlar, büyük kalabalıklar toplanıyor. O zaman bunların pasifize edilmesi lazım. Geldiler, gittiler dediler ki; Kemalizm'i bırakın! Veya Atatürk tablolarını dairelerden indirin. Bunları söylediler. Bu çağrıya ilk yanıt veren de üzülerek söylemek lazım Hilmi Özkök Paşadır. Genelkurmay Başkanlığı sırasında askerlerin göğsündeki bröveden Atatürk siluetini sildirmiştir. Yaptığı işin farkında olsa gerek, ben akil adam değilim diyor. Akil adamın güvenilir olması lazım, inandırıcı olması lazım. Atatürk'ün yetiştiği ocak da yetişmiş ve Silahlı Kuvvetlerin en üst kademesine gelmiş bir kişi olarak sen nasıl Atatürk'ün siluetini devreden çıkartırsın, ondan sonra akil adamlık taslamaya kalkarsın, ortalara çıkar bir takım önerilerde bulunma cesaretini gösterebilirsin? Ciddi değil tabii! Bunlar yapıldı. Önce Atatürk hedef alındı. Atatürk devreden çıkartılmazsa buradaki planlar gerçekleşmeyecek. Bunun da en büyük savunucusu Türk Silahlı Kuvvetleri. Türk Silahlı Kuvvetleri'nin üzerine gelindi ve hâlâ geliniyor. Bakınız en son Ergenekon davası nedeniyle üç sene önce olmuş bitmiş bilmediğimiz bir olay sanki geçen gün bu Ergenekon masalı çerçevesinde olmuş gibi topluma pompalandı. Ve Genelkurmay çok sert bir çıkış yaptı. Ve o sert çıkışta hep vurgulanan hukuk dışılık, hukuk ve yasal çerçeveler içinde. Çünkü kendisine yapılan saldırıları hukuk dışı olarak niteledi. Türk ulusunun hukuk ve yasal çerçevelerin içinde içinden çıkardığı Silahlı Kuvvetleri'ne sahip çıkması isteğinde bulundu. Bu önemli.

Şimdi Silahlı Kuvvetlerimizi biz yalnız bırakmayız. Yarın öbür gün büyük bir savaş olduğunda yani Silahlı Kuvvetler orada dövüşecek, biz burada yan gelip yatıp maçın sonucunu bekler gibi televizyonlara mı bakacağız! Buna olanak yok. Dolayısıyla geldiğimiz noktada yapacağımız iş, çünkü hep projeksiyon geliştirme, projeksiyon geliştirme bu tür toplantılarda arzulanır, istenir ve beklenir. Geldiğimiz noktada yapacak iş; siyasi erk başını almış gidiyor, hiçbir şey tanımıyor. Artık batılılar da diyorlar ki, bu gidiş iyi değil. Bütün batılı gazeteler artık Türkiye'de bir ikilem olduğu, güçlerin karşı karşıya gelmesinin an meselesi olduğu yolunda ifadelerde bulunuyorlar. Bu mücadelenin aslı ulusalcılarla ümmetçiler arasındaki

mücadeledir. Başka hiçbir şey bunun sağı, solu, ortası filan hiçbir şey yok. Bu Atatürk'e, laik, demokratik cumhuriyete sahip çıkmak isteyenlerle aynı doğunun karanlığına laik demokratik cumhuriyeti gömmek isteyenlerin mücadelesidir. Bu mücadelede hepimizin yeri var, hepimizin sorumluluğu var. Belki de şu son noktaya geliyoruz. Aynı 1960'da olduğu gibi yine cübbeleri giyip Atatürk Bulvarına çıkma gibi bir duruma da geliyoruz. Hukuk ve yasal çerçeveler içinde sokağa dökülmek; yıkmak, kırmak değil toplumsal huzur ve barışı bozmadan yasaların verdiği hakları kullanmaktır. Ve ben şuna da inanıyorum; Türk ulusu 50 yıldan beri o kadar büyük badirelerden, tehlikelerden çıktı ve devlet bütün ağırlığı ile ortada duruyor ki bunun da üstesinden gelecek kapasitede ve güçtedir. Benim bütün inancım budur. Benim şu aşamada söyleyeceklerim bunlar.

OTURUM BAŞKANI - AV. NAİL GÜRMAN - Çok teşekkür ederim Sayın Yavuz. Doğrusu ben sizin hükümette olan görüşlerinize de pek katılamıyorum. Neden derseniz hemen söyleyeyim. İş gele gele yıllardır çoğunlukla milli görüş siyasetine omuz veren Konyalılardan da 20-30 tane Ergenekon tutuklamasına geldiyse, bırakın bu hükümet zaten kendi kendine yıkılacak demektir. Onun başka bir esprisi yoktur.

Değerli arkadaşlarım şimdi gerçekten başında da söylediğim gibi Lozan'ı bütün incelikleriyle, bütün detaylarıyla bugün bilmemizin önemi 85 yıl öncesinden daha fazladır. Bunu söylemeye lüzum yok. Ben her zaman tüylerim diken diken olarak okurum ama ondan önce şunu söylemek istiyorum; *Biskof* Lozan Barışı'nı ve Başbakan olarak İsmet Paşa'nın başarısını dile getirirken şöyle demektedir; "Mudanya'da 11 Ekim 1922'de mütarekenin imzalanmasından sonra Türk Kurtuluş Harbi'nin bütün gayelerine erişerek şanlı bir şekilde sona erdiğini belirttikten sonra geriye kalan meselenin Türk silahlarının zaferini milletlerarası hukuk bakımından kütüğe geçirmektir." diyerek devamla Lozan Barış delegasyonu başkanı olarak İsmet Paşa'yı ve devamını şöyle anlatıyor; "delegasyon başkanının zekasını ve sinirlerini çok ağır bir imtihana çekmiş olan bu müzakereler Mustafa Kemal'in organizasyon ve askerlik bakımından yarattığı eserin yanına konmaya layık diplomatik bir başarıdır."

İzin verirseniz, bu iki mesaj nereden, nasıl geldiğimizi, bugün bize bütün heyecanımızla, bütün ulusçuluğumuzla, bütün inancımızla anımsatacaktır. Hükümet, Lozan Anlaşması'nın imza edilmesi emrini vererek anlaşmanın sorumluluğunu kabul etmekten kaçınıyordu. Kemal Paşa, İsmet Paşa'ya çektiği telgrafta diyordu ki;

"Lozan'da İsmet Paşa Hazretlerine; 18 Temmuz 1923.

Telgrafnamenizi aldım. Hiç kimsede tereddüt yoktur. Kazandığınız başarıyı en sıcak ve samimi duygularımla tebrik ederek, usulen imza edildiğinin bildirilmesini bekliyoruz kardeşim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi, Başkumandan Mustafa Kemal."

Telgrafı alan İsmet Paşa, şu karşılığı veriyor;

"Gazi Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine,

Her dar zamanda Hızır gibi yetişirsin. Dört beş gündür çektiğim azabı tasavvur et. Büyük işler yapmış ve yaptırmış adamsın. Esas sana bağlılığım bir kat daha artmıştır, gözlerinden öperim."

Değerli arkadaşlarım, Sayın Dardağan konuşmasında bir şey belirttiler, dediler ki; Yunan delegesi, biz nikahlarımızı dini usulle yapıyoruz, boşanma-nikah, sizin de öyle bir Medeni Kanun kabul etmenize lüzum yoktur. Lozan, bizi oradan çekip çıkartmıştır. Lozan'dan bugüne olan bu toplantının Sayın Ünsal'ın bütün detaylarıyla belirttiği sonuç olarak tüyler ürpertici durum şudur; devletin, cumhuriyetin, laik ve sosyal devletin en sorumlu noktalarına gelmiş insanın ağzından bu toplum, "Ben laik değilim devlet laiktir" tümcesini duyabilmiştir. Gelinen nokta budur.

Sonuç olarak, demokrasi içinde yaşıyoruz, demokrasinin kuralları içinde yapacağımız tek iş izin verirseniz kanaatim; bütün fantezileri bir tarafa bırakıp demokrasi bayrağını dalgalandıran bir düşüncenin özgür, çağdaş, uygar bir düşüncenin altında, yanında, yöresinde toplanmaktır. Değerli arkadaşlarım, eğer bir soru yoksa ben şunları söylemek istiyorum; Türk Hukuk Kurumu Yönetim Kurulu'na, Ankara Baromuzun Yönetim Kuruluna ve Sayın Başkanlarına bu olanağı verdiği için öncelikle teşekkür etmek istiyorum. Sanıyorum ki, Sayın Başkanlar, sayın katılımcılarla Türk Hukuk Kurumu'nun bir ufak armağanını takdim edeceklerdir. Ondan sonra da yine Baro Başkanımızın bir nazik jesti ile buradan çıkıp yan tarafta bir kokteyl düzenlenmiştir, oraya katılacağız. Şimdi izin verirseniz bir 15 dakika içinde kısa kısa, yazılı istemedim vakit kaybetmeyelim diye, soruları rica edelim. Kime sorduğunuzu da söyleyin, isminizi de lütfen. Buyurun.

OTURUM BAŞKANI - AV. NAİL GÜRMAN - Buyurun siz. İsim rica edeyim.

MUSTAFA BEY - Ankara Barosu mensubuyum. Öncelikle hocalarımın bu kıymetli bilgilendirmelerinden dolayı kendilerine teşekkür ediyorum. Ekim 1918 Montros Ateşkes Antlaşması, Ağustos 1920 Sevr ve 24 Temmuz 1923'teki Lozan gerçekten o aşamadan gelinen netice itibariyle Türkiye Cumhuriyeti'nin bir senedidir. Bu konuda tüm ifadelere aynen iştirak ediyorum. Benim sorum hem Ünsal Hocama olacak hem Esra Hocama olacak, müşterek bir soru. Bugün, biz her dostumuzu stratejik müttefik olarak kabul etme gibi bir usulümüz oluştu. Hangisi stratejik müttefikimiz bugün Lozan Anlaşması'na hâlen kabul etmemiş durumdadır ve bu konudaki direncini hâlâ neden sürdürmektedir? Buradaki asıl maksadı, gayesi ne olabilir? Bu hususta bilgi talep ediyorum. Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI - AV. NAİL GÜRMAN - Şimdi kim yanıtlayacak?

PROF. DR. ÜNSAL YAVUZ _ Amerika Lozan'ı imzalamadı. Bu nasıl stratejik müttefiklik anlayışıdır ki bir müttefikinin var oluşunu ifade eden bir belgeyi imzalamıyorsun? Aslında tabii Dışişleri'nden de bunları sorduk, birçok çalışmalarda da bu incelendiği zaman ayrıntı ortaya çıkıyor. Amerika Birleşik Devletleri taraf olmadığı için gözlemci olarak konferansa katıldı. Dolayısıyla bu belgeyi imzalaması gerekmezdi. Ancak Joseph Grew, bu belgeyi 24 Temmuz 1923'te imzalandıktan sonra İsmet Paşa'ya bir 10 gün daha kalın, biz de müzakere edip bir belge ortaya çıkaralım dediler. İşte o Amerikan Ticaret ve Dostluk Sözleşmesi adı altında bir belge ortaya çıktı. Bu taraflarca kabul gördü, imzalandı. Ancak Amerikan Senatosuna gönderildiğinde oradaki Ermeni lobisi ve onların yandaşları bu gürültüyü kopardılar. Ve Joseph Grew'e dediler ki; bir tas çorba uğruna Anadolu'daki bütün çıkarlarımızı sattın! Ve kabul etmediler, reddettiler. Birkaç kez tekrar düzeltildi, lobiler, Anadolu'daki Amerikan şirketlerinin patronları buna müdahale girdiler, halletmeye çalıştılar ama düşüncelerini kabul ettiremediler. Ne zaman ki 1927 yılında Joseph Grew Ankara'ya büyükelçi olarak geldi, o zaman bir kez daha bu imzalanan metin gözden geçirildi, biraz daha yumuşatıldı ve senatoya gönderildi. Ve nasıl olduysa onlar da inanamıyorlar, senato bu kez düzeltilmiş metni imzaladı, senatodan geçti. Şimdi buradaki soru şu; bu gerçekten Lozan'ın Amerika Birleşik Devletleri tarafından kabul edildiği anlamına gelir mi? Gelmez. Lozan'dan bambaşka bir metin ortaya çıkmıştır, tamamen kendi çıkarları üzerine kurulu bir ticari dostluk anlaşması metnidir. Dolayısıyla Lozan sonuç olarak bugünkü müttefikimiz tarafından tanınmamıştır. Niye tanısın ki? Tanımadığının somut göstergeleri de başımıza açtığı sorunlardan ortaya çıkmaktadır. Tanımaya da pek niyetli de değildir. Hemen yanı başımızda kendi kanatları altında yetiştirdiği, kurduğu, geliştirdiği, yakında bütün Ortadoğu'nun başına sorun olacak bir devletçik burada söz konusudur. Hep Büyük Ortadoğu Projesi Fas'tan başlayıp bütün Kuzey Afrika'yı boydan boya geçen, Doğu'ya uzanan ve bu koridorda yer alan İslam ülkelerine demokratizasyonu, liberalizasyonu, modernizasyonu getirmek için bir şablon olduğu iddiası ortaya atıldı ama onun doğru olmadığı Irak örneği ile ortada. Ama doğru olan bir şey vardı, bütün bu İslam ülkeleri daha el değmemiş petrol rezervlerinin % 80'inin üzerinde oturmakta olduğu bir gerçek. Bizim hiç adımız geçmedi ama bana sorarsanız BOP'un, Büyük Ortadoğu Projesi'nin tam odağında Türkiye var. Ve bakın ziyaretler başladı, gelişiyor. Gidiş-gelişler, trafiği artık takip edemiyoruz. Herhalde tam bu arada ulusun sesi olan, düşünen, üreten aydınların susturulması, bir bağlamda toplumun susturulması anlamına geliyor, bütün bunları gördükten sonra acaba bu susturulmanın sonunda daha büyük bir proje oldu-bittiyle devreye mi sokulacak? Ben kişisel olarak, bunun beklentisi içindeyim. Çünkü bu kadar susturmanın sadece bir rövanş, bir kişisel birikim, intikam olduğuna ben inanmıyorum. Bu ince hazırlanmış bir stratejinin devreye sokulmasıdır diye düşünüyorum.

OTURUM BAŞKANI - AV. NAİL GÜRMAN - Teşekkür ederiz. Buyurun.

Başka soru var mıydı efendim? Yok. Sayın Alemdaroğlu, Türk Hukuk Kurumu Başkanımız buyurun efendim. Kitaplarımızı da verelim.

TUNCAY ALEMDAROĞLU - TÜRK HUKUK KURUMU BAŞKANI - (*Mikrofonsuz*) Türk Hukuk Kurumu Yönetim Kurulu üyesi arkadaşlarım adına Kurumumuzun Türkçe olarak yayınladığı Mahmut Esat Bozkurt'un Osmanlı kapitülasyon rejimi ile ilgili kitabını Sayın Konuşmacılara bugünün bir anısı olarak takdim ediyorum ve katkıları için teşekkür ediyorum. Türkiye'de ilk kez yayınlandı, bizim kurumuz yayınladı.

OTURUM BAŞKANI - AV. NAİL GÜRMAN - Teşekkür ediyorum Sayın Başkan. Değerli katılanlar sakın mübalağa ettiğimi sanmayın içimden geldi, siz katılanları o Lozan Anlaşması'nı imzalayan murahhas heyeti andığım saygılar ve derin sevgiler içinde o murahhas heyetin bir parçası, bugünü yaşatanlar olarak selamlamak istiyorum. Çok teşekkür ediyoruz efendim, iyi akşamlar.

HUKUK MERCEĞİ

Ankara Barosu Yayınları